T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÂLEM-İ NİSVÂN GAZETESİ (1905-1907)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLAL DOĞAN

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ANKARA, 2020

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÂLEM-İ NİSVÂN GAZETESİ (1905-1907)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLAL DOĞAN

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı
DOÇ.DR. AKARTÜRK KARAHAN

ANKARA, 2020

ONAY SAYFASI

Hilal DOĞAN tafından hazırlanan "ÂLEM-İ NİSVÂN GAZETESİ (1905-1907)" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oy çokluğu ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Blimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı	**Kurum**	**İmza**
Danışman Doç. Dr. Akartürk KARAHAN	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	
Jüri Üyesi Prof. Dr. Funda TOPRAK	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	
Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Aziz GÖKÇE	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi	

Tez Savunma Tarihi: 15.06.2020

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Blimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Blimler Enstitüsü Müdürü

Unvan Adı Soyadı

…….

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kayanak gösterdiğimi beyan ederim. (15/06/2020)

İmza

Hilal DOĞAN

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde değerli koleksiyonu bizimle paylaşan ve üzerinde çalışma yapma izni veren Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU'na ve çalışmamda konu, kaynak ve yöntem açısından bana sürekli yardımda bulunarak yol gösteren, kıymetli zamanından öğrencilerine daima vakit ayıran, güler yüzlü, samimi ve daha birçok sıfata sahip olan değerli danışmanım Doç. Dr. Akartürk KARAHAN'a teşekkür eder, şükranlarımı sunarım. Hayattaki en büyük şansım olan aileme de sonsuz teşekkürler.

ÖZET

Âlem-i Nisvân Gazetesi (1905-1907) (İnceleme- Metin- Tıpkıbasım)

Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın gazetesi /dergisi olan Âlem-i Nisvân, İsmail Gaspıralı'nın imtiyaz sahipliği ve liseyi yeni bitirmiş kızı olan Şefika Gaspıralı idâresinde yayımlanmaya başlamıştır. Kırım/Bahçesaray'da yayın hayatına giren Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi aynı zamanda Rusya Türklerinin ilk kadın dergisidir. İlk sayısı 1905 yılının sonlarına doğru çıkmış olan dergi 1906-1910 yılları arasında çeşitli aralıklarla yayımlanmıştır. 1911 yılında sadece 3 sayısı çıkan dergiyi Şefika Gaspıralı 1917'de tekrar çıkarmak istese de Ekim Devrimi yüzünden gerçekleştirememiştir.

Bu çalışmada Âlem-i Nisvân Gazetesi'nin 1905 - 1907 yıllarına ait çeşitli sayıları incelenmiştir. Tezimiz altı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; 1.Giriş, 2.İnceleme, 3. Transkripsiyonlu Metin, 4.Sonuç, 5. Kaynaklar ve 6. Ekler'dir. Çalışmamızın ilk kısmı olan Giriş'te Kırım Tarihi ve Kırım Tatar Ses Özellikleri'nin ardından İsmail Gaspıralı, Şefika Gaspıralı, Tercüman Gazetesi ve Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi hakkında bilgilere yer verilmiştir. İkinci Bölümümüz olan İnceleme; Âlem-i Nisvân (1905-1907) Hakkında ve Yazılar olmak üzere iki alt başlıktan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde Âlem-i Nisvân Gazetesi'nin 1905 - 1907 yıllarına ait sayılarının transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Dördüncü bölümde çalışmamızın Sonuç kısmı yer almaktadır. Beşinci Bölümde, Kaynaklar yer almaktadır. Çalışmamızın Ekler kısmında; Dizin, Sözlük ve Tıpkıbasım yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi, İsmail Gaspıralı, Kırım / Bahçesaray, Şefika Gaspıralı, Tercüman Gazetesi.

ABSTRACT

Âlem-i Nisvân Newspaper (1905-1907) (Review- Text- Facsimile)

According to the available information Âlem-i Nisvân, the first women's newspaper / magazine published in the Turkish and Islamic World began to be published under the leadership of İsmail Gaspıralı, Şefika Gaspıralı, the daughter of İsmail Gaspıralı. Entering its publication life in Crimea / Bahçesaray, Âlem-i Nisvân Newspaper/Magazine is also the first women's magazine of the Russian Turks. The magazine, the first issue of which was published in late 1905, was published at various intervals between 1906 1910. In 1911, only 3 issues in the period of 1917 Sefika Gaspirali wanted to re-publish the magazine, but could not realize for the October Revolution.

In this study, various issues of Âlem-i Nisvân Newspaper from 1905 to 1907 were examined. Our thesis consists of six chapters. These sections are; 1. Introduction, 2. Review, 3.Transcription Text, 4.Result, 5.References and 6.Annexes. After the Crimean History and Crimean Tatar Voice Properties in the first part of our study, information about İsmail Gaspıralı, Şefika Gaspıralı, Tercuman Newspaper and Âlem-i Nisvân Newspaper/ Magazine are included. Our second part, Review; Âlem-i Nisvân (1905-1907) consists of two subtitles and Articles. In the third part, the transcriptional text of the issues of the Journal of the Âlem-i Nisvân from 1905 to 1907 is given. In the fourth part, the Conclusion part of our study is included. In the Fifth Chapter, References are included. In the Annexes of our study; Directory, Dictionary and Facsimile are included.

Keywords: Crimea / Bahçesaray, İsmail Gaspıralı, Şefika Gaspıralı, newspaper/ magazine Âlem-i Nisvân, newspaper Tercümân.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL ONAY SAYFASI ii
BEYAN iii
ÖZET v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
ÂLEM-İ NİSVÂN'IN KİMLİK BİLGİLERİ xii
ÂLEM-İ NİSVÂN'IN 1905-1907 İNTİŞAR TABLOSU xviii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ xix
ŞEKİLLER DİZİNİ xxi
TABLOLAR DİZİNİ xxii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ xxiii
1. GİRİŞ 1
1.1. Kırım 1
1.1.1. Krım Hanlığı ve Osmanlı İmparatorluğu 1
1.2. Kırım Tatarcası 14
1.2.1. Kırım Tatar Türkçesindeki Ses Özellikleri ve Ses Olayları 17
1.3. İsmail Gaspıralı (1851-1914) 20
1.4. Şefika Gaspıralı (1886-1975) 31
1.5. Tercüman Gazetesi 40
1.6. Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi (1905-1911) 46
2. İNCELEME 54
2.1. Âlem-i Nisvân (1905-1907) Hakkında 54
2.1.1. Âlem-i Nisvân' ın Yazar Kadrosu 54
2.1.2. Âlem-i Nisvân'ın Şekil Özellikleri 57
2.1.3. Âlem-i Nisvân'ın Muhteva Özellikleri 60
2.1.3.1. Âlem-i Nisvân'ın Bilgi Verme Yönü 61
2.1.3.2. Âlem-i Nisvân'ın Dini Yönü 64
2.1.3.3. Âlem-i Nisvân'ın Edebi Yönü 65
2.2. Yazılar 68
2.2.1. Yazarına Göre Tasnif 68
2.2.1.1. Tahlili Fihrist 68

2.2.2. Konularına Göre Tasnif 87
2.2.2.1. Açıklama/ Bilgi Verme 87
2.2.2.2. Edebiyat 889
2.2.2.1. Manzum Türler 889
2.2.2.2. Mensur Türler 91
2.2.3. Haber 96
2.2.3.1. Türlü Havadisler 96
2.2.4. Hadis 99
2.2.4.1.Hadîs-i Şerîf 99
2.2.4.2. İlm-i Hadîs 99
2.2.5. Kadın 102
2.2.5.1. Farklı Coğrafyalardaki Kadınların Durumu Hakkında Bilgiler Veren Yazılar 102
2.2.5.2. Kadın ve Çocuk 103
2.2.5.3. Türk ve İslam Alemindeki Meşhur Kadınların Anlatıldığı Yazılar 104
2.2.6. Tıp 104
2.2.7. Çeşitli Yazılar 105
3. TRANSKRİPSİYONLU METİN 107
3.1. Açıklama / Bilgi Verme Amacı İçeren Yazılar 107
3.1.1. Bu Nüsẖamızdaki Resimler 107
3.1.2. Başlıksız 108
3.1.3. Analıḳ Devr-i Ḳadîmi 109
3.1.4. Yaraşmaḳ-Bezenmek 110
3.1.5. Müşterileriñ İsimleri 111
3.1.6. Başlıksız 111
3.1.7. Mîzânü'l-Havâ 112
3.1.8. Ḳuṭb Balığı(Kît) 113
3.1.9. Mışr 114
3.1.10. Gül-Çiçek Sâʿati 117
3.1.11. Çiçekden Sâʿat 117
3.1.12. Başlıksız 118
3.1.13. Hârûn'ür-Reşîd'iñ Oṭası Yâẖûd Şarḳ Üslûbunda Tefrîş-i Büyût 119
3.1.14. Başlıksız 121

3.1.15. Fransa'da ḳaç yaşında izdivâc idiyorlar? 122
3.1.16. Başlıksız 124
3.1.17. Başlıksız 126
3.1.18. Amerikạ 126
3.1.19. Ezop 127
3.1.20. Ṣanâyîʿ ve Ticâret 127
3.1.2.1. Geçen Zamânlara Dâʾir 129
3.1.22. Başlıksız 130
3.1.23. Başlıksız 131
3.1.24. Başlıksız 131
3.2. Edebiyat 132
3.2.1. Manzum Türler 132
3.2.1.1. Gazel 132
3.2.1.2. Şarkı 132
3.2.1.3. Şiir 139
3.2.1.4. Naat 146
3.2.2. Mensur Türler 147
3.2.2.1. Hikâye 147
3.2.2.2. Mektup 161
3.2.2.3. Tercüme Eser 167
3.2.2.4. Tiyatro 251
3.3. Hadîs 261
3.3.1. Ḥadîṯ-i Şerîfler 261
3.3.2. İlm-i Ḥadîṯ 263
3.4. Kadın 270
3.4.1. Farklı Coğrafyalardaki Kadınların Durumu Hakkında Bilgi Veren Yazılar 270
3.4.1.1. Ḳafḳasya'da Müslime Ḫânımlar 270
3.4.1.2. Başlıksız. 272
3.4.1.3. Açlara İʿâne İdiñiz!!! Şefḳatlü İnsânlar Ey Sevgülü Ḳızlar 273
3.4.1.4. Ṭoḳmaḳdan 274
3.4.1.5. Ḫânımlar Ṭarafından 275
3.4.2. Kadın ve Çocuk 276
3.4.2.1. Ana Dersleri 276
3.4.2.2. Ḳızlarıñ Taʿlîm ve Terbiyesi 279

3.4.2.3. Terbiye 280
3.4.2.4. Ḫânımlara Ḫiṭâb 282
3.4.2.5. Ḫânım 282
3.4.2.6. Çocuḳ Büyütmek 283
3.4.2.7. Ḫânım Efendilere Ḫiṭâb 283
3.4.3. Türk Ve İslam Âlemindeki Meşhur Kadınların Anlatıldığı Yazılar 284
3.4.3.1. Meşhûre Ḳadınlar 284
3.5. Tıp 288
3.5.1. Ṭabîb Naṣîḥatleri 288
3.5.2. Doḳtor Besim ʿÖmer Pâşâ'nıñ Ḳadınlar Ḥaḳḳında Bir Nice Sözü 289
3.5.3. Güneş ve Ḳan 291
3.5.4. Muḳaddime 292
3.5.5. Ṭoġururken Temizlik 292
3.6. Türlü Havadis 299
3.6.1. Türlü Ḥavâdiṣ 299
3.6.2. Ḫânımlar ʿ Âleminde 299
3.6.3. Ḳabûl-ü İslâm 300
3.6.4. Başlıksız 300
3.6.5. Vefât 301
3.6.6. Bakü'de Ḳâdınlar Cemʿiyyeti 301
3.6.7. Cenâb Ġabd'ül-ḥakim Efendi Vaḳit ġaztesine yazıyor 302
3.6.8. Gine de Ḳarġalı'dan " Vaḳit" iñ muḫarriri yazıyor 303
3.6.9. Gine de Ḳarġalı'dan Ḥerât Ḥażretiniñ Ehliyesi Mükerreme Ḫânım Yazıyor .. 303
3.6.10. Bu sözlere " Vaḳit" ġaztesi diyor 303
3.6.11. Bulġaristân 304
3.6.12. Başlıksız 304
3.6.13. Başlıksız 305
3.6.14. Serbest-i Tezvic 305
3.6.15. Başlıksız 305
3.6.16. Ḳâdınlar ʿ Âlemi'nden 306
3.6.17. Başlıksız 306
3.6.18. Başlıksız 306
3.6.19. Ḳâdınlar ʿ Âlemi'nden 307
3.6.20. Başlıksız 308

3.6.21. Ḳâdınlar ʿ Âlemi’nden 308
3.6.22. Ḳâdınlar ʿ Âlemi’nden 309
3.6.23. Toḳmaḳ’dan 310
3.7. Yazılar 311
3.7.1. Mollâ Naṣr’ed-din Mecmûʿası 311
3.7.2. Bir Arvadıñ (Ḳadınıñ) Cevâbı 312
3.7.3. Ḳayu Ḥicâb Żararlı? 313
3.7.4. Başlıksız 315
4. SONUÇ 318
5. KAYNAKLAR 328
6. EKLER 344
6.1. Özgeçmiş 344
6.2. Dizin 345
6.2.1. Kelimeler Dizini 345
6.2.2. Kişi Dizini 411
6.2.3. Yer Dizini 418
6.3. Sözlük 426
6.4. Tıpkıbasım 444

ʿÂLEM-İ NİSVÂN'IN KİMLİK BİLGİLERİ

1905-Numune Sayısı

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

(Müslimelere maḫṣûṣ edebî ve tedrîsî haftalıḳ mecmûʿadır.)

Ṣâḥib-i İmtiyâz: İsmâʿil Ġ.

İdâre Müdiresi: Şefîḳa Ġ.

Şehir: Bâġçeserây

Sene: 1905

Nümûne olarak Tercümân'a ḳoşmadır.

Bezplat. Prilojenie q "Perevodçik" (Bu satır Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

1906 No.4

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

"ʿÂLEMİ- NİSVÂN"

(Jenskiy Mir) (Bu kelime Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

(Müslimelere maḫṣûṣ edebî ve tedrîsî haftalıḳ mecmûʿadır.)

Numero: 4 Mart 24 Sene 1906	Ṣâḥib-i İmtiyâz İsmâʿil Ġ. İdâre Müdiresi Şefîḳa Y.	No.4 1906 r.

Şehr-i Bâġçeserâyda "Tercümân" ġazetesi el-ektiriḳ maṭbaʿasında başıldı.

Elektro- peçatniya, Perevodçik, Bahçisaray (Bu satır Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

1906 -1906 g.

1906 No.6

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

“ʿÂLEM- İ NİSVÂN”

(Jenskiy Mir) (Bu kelime Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

(Müslimelere maḫṣûṣ edebî ve tedrîsî haftalıḳ mecmûʿadır.)

Numero: 6 April 7 Sene 1906	Ṣâḥib-i İmtiyâz İsmâʿil Ġ. İdâre Müdiresi Şefîḳa Y.	No.6 1906 r.

Şehr-i Bâġçeserâyda “Tercümân”ġazetesi el-ektiriḳ maṭbaʿasında başıldı.

Elektro- peçatniya, Perevodçik, Bahçisaray (Bu satır Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

1906 -1906 g.

1906 No.35

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

“ʿÂLEMİ- NİSVÂN”

(Jenskiy Mir) (Bu kelime Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

(Müslimelere maḫṣûṣ edebî ve tedrîsî haftalıḳ mecmûʿadır.)

Numero: 35 Noyabır 1 Sene 1906	Ṣâḥib-i İmtiyâz İsmâʿil Ġ. İdâre Müdiresi Şefîḳa Y.	No.35 1906 r.

Şehr-i Bâġçeserâyda “Tercümân”ġazetesi el-ektiriḳ maṭbaʿasında başıldı.

Elektro- peçatniya, Perevodçik, Bahçisaray (Bu satır Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

1906- 1906 g.

1906 No.37

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

ĶÂNIMLAR DÜNYÂSI

Fünûn u edebiyyâtdan, ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

Bedeli senelik 3, altı aylıḳ bir ruble elli kapik, dört aylıḳ bir rubledir. Nüsḫası altı kapik	Şehr-i Bâġçeserây	Muḥarrir ve Nâşir İsmâʿil Ġaṣpıralı; Müdîre Şefîḳa Yûsufbekof Zevcesi

Birinci Sene Numero 37 nci

1907 No.2

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

ĶÂNIMLAR DÜNYÂSI

Fünûn u edebiyyâtdan, ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣiden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

Bedeli senelik 3, altı aylıḳ bir ruble elli kapik, dört aylıḳ bir rubledir. Nüsḫası altı kapik.	Şehr-i Bâġçeserây	Muḥarrir ve Nâşir İsmâʿil Ġaṣpıralı; Müdîre Şefîḳa Yûsufbekof Zevcesi.

İkinci Sene Numero 2nci

1907 No.3

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

Ḫânımlar Dünyâsı

Fünûn u edebiyyâtdan , ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

12 Muḥarrem'ül -ḥarâmir 1324	İkinci Sene	Numero 3 No.3	JENSKİY MİR Bahçesaray	12 Fevral 1907

1907 No.4

ʿÂLEM-İ NİSVÂN
Ḫânımlar Dünyâsı

Fünûn u edebiyyâtdan , ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

23 Muḥarrem'ül -ḥarâmir 1325	İkinci Sene	Numero 4 No.4	JENSKİY MİR Bahçesaray	23 Fevral 1907

1907 No.5

ʿÂLEM-İ NİSVÂN
Ḫânımlar Dünyâsı

Fünûn u edebiyyâtdan , ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

30 Muḥarrem'ül -ḥarâmir 1325	İkinci Sene	Numero 5 No.5	JENSKİY MİR Bahçesaray	2 Mart 1907

1907 No.6

ʿÂLEM-İ NİSVÂN
Ḫânımlar Dünyâsı

Fünûn u edebiyyâtdan , ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

7 Ṣafer'ül-ḫayr 1325	İkinci Sene	Numero 6 No.6	JENSKİY MİR Bahçesaray	9 Mart 1907

1907 No.7

ʿÂLEM-İ NİSVÂN
Ḫânımlar Dünyâsı

Fünûn u edebiyyâtdan, ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

14 Ṣafer'ül - ḫayr 1325	İkinci Sene	Numero 7 No.7	JENSKİY MİR Bahçesaray	16 Mart 1907

1907 No.8

ʿÂLEM-İ NİSVÂN
Ḫânımlar Dünyâsı

Fünûn u edebiyyâtdan, ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

21 Ṣafer'ül - ḫayr 1325	İkinci Sene	Numero 8 No.8	JENSKİY MİR Bahçesaray	23 Mart 1907

1907 No.9

ʿÂLEM-İ NİSVÂN

Ḫânımlar Dünyâsı

Fünûn u edebiyyâtdan, ʿilm –i ṣıḥḥat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden baḥṣ iden resimli haftalıḳ Türkî mecmûʿadır.

28 Ṣafer'ül - ḫayr 1325	İkinci Sene	Numero 9 No.9	JENSKİY MİR Bahçesaray	30 Mart 1907

ʿÂLEM-İ NİSVÂN'IN 1905-1907 İNTİŞAR TABLOSU

YIL	NUMARA	SAYFA	TARİH
1905		1-12[1]	
1906	4	49-80	24 Mart 1906
1906	6	81-97	7 Nisan 1906
1906	35	545-560	1 Noyabır 1906 / 1 Kasım 1906
1906		561-576[2]	
1906	37	577-584	26 Zi'l-ḳaʿde 1324/ 29 Dekabır 1906/ 29 Aralık 1906
1907	2	1-8	29 Zi'l-hicce 1324 / 30 Yanvar 1907/ 30 Ocak 1907
1907	3	1-8	12 Muḥarrem'ül-ḥarâmir 1324 /12 Fevral 1907/ 12 Şubat 1907
1907	4	1-8	23 Muḥarrem'ül-ḥarâmir 1325 /23 Fevral 1907/ 23 Şubat 1907
1907	5	1-8	30 Muḥarrem'ül-ḥarâmir 1325 / 2 Mart 1907
1907	6	1-8	7 Ṣafer'ül-ḫayr 1325 / 9 Mart 1907
1907	7	1-8	14 Ṣafer'ül-ḫayr 1325 / 16 Mart 1907
1907	8	1-8	21 Ṣafer'ül -ḫayr 1325 / 23 Mart 1907
1907	9	1-8	28 Ṣafer'ül -ḫayr 1325 / 30 Mart 1907

[1] 1905 Numune Sayısı'nın tarihi bilinmemektedir.
[2] Bu sayfaların numarası ve tarihi bilinmemektedir.

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

Alt. : Altayca

AN : Âlem-i Nisvân

Ar. : Arapça

ast. : Astronomi

b.a. : Birleşik ad

Baş Ed. : Baş Editör

Bkz. : Bakınız

coğ. : Coğrafya

Çağ. : Çağatatca

den. : Denizcilik

esk. : Eskimiş

F. : Farsça

Fr. : Fransızca

İng. : İngilizce

İt. : İtalyanca

KT. : Kırım Tatar Türkçesi

KTT. : Kazan Tatar Türkçesi

M. : Miladi

mec. : Mecaz

Moğ. : Moğolca

No. : Nomero / Numara

R. : Rusca

Rum. : Rumca

s. : Sayfa

s. e. t. : Siteye Erişim Tarihi

T. : Türkçe

Uyg. : Uygurca

v. b. : ve benzeri

Yun. : Yunanca

?? : Emin olunmayan kelime

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. İmparatoriçe Aleksansra Fedurufna Hazretleri'nin resmidir. 107
Şekil 2. Padişahın gözde cariyelerinden olan Nuristan Hanım'ın resmidir. 108
Şekil 3. Mizanü'l- Hava resmidir. (devam)..... 112
Şekil 4. Kutb Balığı (Balina) resmidir. (devam) 113
Şekil 5. Mısırdaki bir oyucu kızın resmidir. (devam) 115
Şekil 6. Mısırdaki bir maymuncunun resmidir..... 116
Şekil 7. Gül-Çiçek Saati'nin resmidir. 116
Şekil 8. Gül-Çiçek Saati'nin resmidir. 117
Şekil 9. Harun Reşid'in odasının resmidir. (devam)..... 120
Şekil 10. Viyana Opera Tiyatrosu'nda bulunan iki rakkasenin resmidir. (devam) ……...122
Şekil 11. Romanya Kraliçesi Yelisaveta'nın resmidir. 125
Şekil 12. Amerika yerlilerinin çocuklarını nasıl sardıklarını gösteren resimdir. 126
Şekil 13. Eski zamanlarda kullanılan aletlerin resmidir..... 130
Şekil 14. Afrika'nın Bari kavmindeki demircilerin resmidir. 130
Şekil 15. Çocukların bir odada bulunmalarının resmidir. 131
Şekil 16. İran'da bulunan bir köşkün resmidir..... 131
Şekil 17. Biryan'nın korkusuzca denizde yüzmesini gösteren resimdir. (devam)..... 176
Şekil 18. Bekster adlı çocuğun resmidir. (devam) 184
Şekil 19. Çocukların midye ve istiridye bulmalarını gösteren resimdir. (devam) 190
Şekil 20. Moko, Garnet ve Sirvis adlı çocukların resmidir. (devam)..... 192
Şekil 21. Veb, Kuros, Vilkuks adlı çocukların resmidir. (devam)..... 198
Şekil 22. Birkaç iri fok balığı bulmalarını gösteren resimdir. (devam) 210
Şekil 23. Çocukların güverteye katranlı bez sermelerini gösteren resimdir. (devam) 214
Şekil 24. Çocukların vapurdaki eşyalara tutunmalarını gösteren resimdir. (devam)..... 220
Şekil 25. Masa resmidir. (devam) 277
Şekil. 26. Kilid resmidir. (devam)..... 278
Şekil 27. Orak resmidir. 278
Şekil 28. Aişe El-Kurtubiyye'nin şiirlerinden örneğin resmidir. 285
Şekil 29. Lale hatun'un şiirlerinden örneğin resmidir..... 285
Şekil 30. Çocukların aşılanması gösteren resimdir. 298

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. İstanbul (Osmanlı) Türkçesi'nde kullanılan Arap alfabesinin Kiril ve Latin alfabelerindeki karşılıkları 16

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Trankripsiyon: Bir yazıyı, bütün ses inceliklerini de belirterek, yazılmış olduğu alfabeden başka bir alfabeye (yazı sistemine) çevirme işi. Çeviri yazı, metnin açık ve doğru biçiminde okunuşunu sağlamak amacına yönelik bu özel alfabete transkripsiyon (çeviri yazı) alfabesi denir.

Tablo 1. Transkripsiyon Alfabesi

ا (آ)	a, ā	ص	ṣ
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ż, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	s̱	غ	ġ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ڭ	ñ
د	d	ل	l
ذ	z̲, d̲	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ى	y, ı, i, ī
		ء	’

1. GİRİŞ

1.1. Kırım

1.1.1. Kırım Hanlığı ve Osmanlı İmparatorluğu

Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nin kuzeyinde yer alan ve günümüzde Ukrayna'ya bağlı özerk cumhuriyet olan Kırım'ın en eski yerlileri İskitlerdir. Daha sonra Kırım yarımadasına Sarmatlar gelmiş ve M.Ö. 6.yüzyılda Yunan kolonileri kurulmuşlardır. M.Ö. 63 yılında Roma İmparatorluğu bölgede hâkimiyet kurmuştur. Kırım M.S. 4. Yüzyılda önce Gotlar'ın daha sonra Hunlar'ın hâkimiyetine girmiştir. Hunlardan sonra Avar Türkleri de bölgeye gelmiş ve M.S. 6.yüzyılda Kırım'a yerleşmişlerdir (Çapraz, 1995: 4). M.S 10. yüzyılda Peçenekler ve Kıpçaklar Kırım yarımadasında hâkimiyet kurmuştur. 1239'a kadar Bizans İmparatorluğu Kerson'da koloni kurmuş ve bu tarihten sonra da Kırım, Batu Han tarafından kurulan, bünyesinde Kıpçaklar ve Moğolları bulunduran Altın Ordu İmparatorluğu tarafından yönetilmiştir. Başkentleri Volga nehri kıyısındaki Saray şehri olan Altın Ordu İmparatorluğu Kırım'ı valiler tayin ederek yönetmiştir.

Altın Ordu hâkimiyeti Kırım'ın etnik, dini ve siyasi geleceğini kesin olarak belirlemiş ve Kırım'ın tamamen Türkleşmesini ve İslamlaşmasını sağlamıştır. İlk Müslüman Altın Ordu Hanı olan Berke, Kırım'a Anadolu'dan Türkler yerleştirmiştir. Altın Ordu Hanlarından Özbek Han ise 1314 tarihinde Kırım'a cami ve medrese yaptırmıştır. Bu tarihten sonra da Kırım halkı Müslümanlığı kabul etmiştir. Altın Ordu İmparatorluğu'nun yönetiminde bulunan Cuci Hanedanlığı'nın üyeleri arasında, Altı Ordu İmparatorluğu'nun merkez kısmı ile ilgili tartışmalar çıktı. Çıkan tartışmalar sonrasında Toktamış Han Altın Ordu İmparatorluğu'nu dağılmaktan kurtarmaya çalışsa da başarılı olamadı.

Toktamış Han'ın kısa süreli başarısını fırsata çevirmek isteyen Timur Han, Altın Ordu Devleti'ne karşı seferler düzenledi. Bu seferler sonucunda 1395'te Azak'ı ele geçiren Timur Han, Altın Ordu Devleti'ni zayıflattı ve Altın Ordu Devleti Kırım, Kazan, Sibir, Astahan ve Nogay Hanlıklarına ayrıldı. Kırım, Toktamış Han'ın oğullarının ve onlara bağlı aşiretlerin Altın Ordu İmparatorluğu'nu birleştirme çabaları sırasında giderek bağımsız

hale gelse de Toktamış Han'ın oğullarından biri olan Hacı Giray'ın Kırım Hanlığı'nı kurmasına kadar Altın Ordu İmparatorluğu'na bağlı kalmıştır (Saydam, 1997: 25-26; Ülküsal, 1908: 10-13).

Hacı Giray Altın Ordu'daki iç çekişmeler sırasında bir yandan daha fazla kabileyi kendi tarafına çekmeye çalışırken bir yandan da Moskova Knezliği ile iyi ilişkiler kurmuştur.

1428 yılında Şırın kabilesinin beyi Tekene Mirza'nın yardımıyla Kırım Hanlığı'nı ilan eden Hacı Giray kendi adına para bastırmış ve Kırım Hanlığı'nın merkezini Solhat'tan Bahçesaray'a taşımıştır (Atıcı, 2014: V).

Hacı Giray'ın hanlığının ilk yılları, Kırım limanlarını ellerinde tutan Cenevizliler'le mücadele ederek geçmiştir. . Kırım Hanlığı kısa sürede siyasi güç haline gelmiştir (İnalcık, 2001: 564). Solhat, Kerç ve Akkirman limanlarını alan Hacı Giray Kefe'yi de kuşatmış ama gerekli mühimmata sahip olmadığı için kuşatmayı daha sonra kaldırmak durumda kalmıştır. 1454'te Kırım Hanı Hacı Giray Osmanlı İmparatorluğu'nda hükümdar olan Fatih Sultan Mehmet'le Kefe'yi almak için bir anlaşma yapmıştır. Anlaşma gereğince kadırgalarını Kefe'ye demirleyen Osmanlı İmparatorluğu sayesinde Kırım Hanı Hacı Giray 14 Temmuz 1454 tarihinde Kefe'yi kuşatmıştır. Kuşatmaya daha fazla dayanamayacağını anlayan Cenevizliler vergi ödeme teklifi kabul ederek Kefe'yi Hacı Giray'a bırakmışlardır. Cenevizliler Osmanlı İmparatorluğu'na 3000, Kırım Hanı Hacı Giray'a ise 1200 altın vergi ödemeyi kabul etseler de daha sonra Hacı Giray'ı tahtan indirip oğlu Haydar'ı tahta çıkarmışlardır. Oğlu Haydar'ın tahtta olduğu birkaç ay içinde baskılara dayanamayarak kaçan Hacı Giray daha sonra tekrar Kırım Hanı oldu. Hacı Giray'ın ölümünden sonra oğulları arasında da taht kavgası çıkmıştır (İnalcık, 2001: 565).

Hacı Giray'ın oğlu Mengli Giray Cenevizlilerin yardımıyla Kırım tahtını ele geçirmiştir. 24 Ekim 1469 tarihinde Mengli Giray, Osmanlı İmparatorluğu'da hükümdar olan Fatih Sultan Mehmet'e Yakub Bey'in Kırım sahillerinde iki şehri yakıp yağma etmesinden şikâyet etti (İnalcık, 2017: 451). Şırın kabilesinden Eminek, Cenevizliler'in ısrarıyla ayaklanınca Mengli Giray kaçmak zorunda kaldı. Hacı Giray'ın oğullarından olan ve Mengli Giray'la taht kavgası yaşayan Nur Devlet, Cenevizlilerle anlaşarak Mengli Giray'ı hapse attırdı. Nur Devlet ve Şırın kabilesinden Eminek daha sonra anlaşamadı.

Şırın kabilesinden Eminek, Cenevizlilere karşı Osmanlı İmparatorluğu'ndan yardım istedi. Osmanlı İmparatorluğu'nda hükümdar olan Fatih Sultan Mehmet, Gedik Ahmet Paşa'yı Kırım'a gönderdi. Kefe ile Kırım arasındaki bütün limanlar ele geçirildi.

Fatih Sultan Mehmet'in Kırım'a gönderdiği Gedik Ahmet Paşa, Cenevizliler tarafından hapse atılan Mengli Giray'ı hapisten çıkartarak Nur Devlet'in elinde olan Kırım Hanlığı'nı Mengli Giray'a geri verdi. Bunun sonucunda Kırım Osmanlı İmparatorluğu'na tabi oldu (İnalcık, 2001: 569).

1476 yılında Altın Ordu Hanı Seyyid Ahmed, Kırım'ı istila etti. Altın Ordu Hanı, Osmanlı İmparatorluğu'nun tehdidiyle bir vali bırakarak geri döndüyse de Mengli Giray'ın kardeşi Nur Devlet, Kırım Hanlığını ele geçirdi. Mengli Giray Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan İstanbul'a getirildi. Nur Devlet ve Şırın kabilesinden Eminek anlaşamadığı için Eminek, Mengli Giray'ın geri gönderilmesini istedi. Mengli Giray, İstanbul'dan gönderilen ilk han sıfatıyla Kırım Hanı olarak görevine devam etti.

Mengli Giray, 2.Bayezid'in Akkirman Seferi'ne katılarak Osmanlılarla batıda iş birliği yapmıştır. Yavuz Sultan Selim'in kayınpederi olan Mengi Giray, sağladığı askeri destekle onun Osmanlı tahtına geçmesine de yardım etmiştir (İnalcık, 2017: 451). Mengli Giray, Altın Ordu'ya son darbeyi vurunca Moskova yerine Yagellonlar ile iyi ilişkiler kurdu. Moldova ile Leh-Litvanya anlaşmazlığına düşen Osmanlı İmparatorluğu Kırım'dan destek göremediği için Osmanlı-Kırım ilişkileri 1520'lerde gerilimli bir sürece girmiştir. Rus elçileri I.Selim ve I.Süleyman dönemlerinde sıcak karşılanmıştır. I.Süleyman, Kırım Hanı'na Ruslara saldırmaması gerektiğini söylediği bir ferman bile yollamıştır. Mengli Giray'dan sonra oğlu I. Mehmed Giray Kırım Hanı oldu ve Moskova Knezliği'ne akınlara başladı. Kardeşi Sahib Giray'da padişahın yardımı ile 1521'de Kazan tahtına geçti. Moskova'ya kadar giderek şehrin etrafını ateşe verdi. Bir yıl sonra Osmanlı toplarının yardımıyla Astrahan'ı ele geçirdi. Moskof Beyi vergi ödemeyi kabul etti. Sahib Giray'ın Moskova'ya karşı saldırıları sonucunda Osmanlı İmparatorluğu da Moskova tehlikesini görmüştür. I.Mehmed Giray, Kırım Hanlığı'nı en kuvvetli noktasına ulaştırdı. Astrahan seferinden dönerken Altın Ordu'yu yeniden canlandıracakken 1523'te Nogaylar tarafından öldürüldü.1524'de Sahib Giray Kazan'dan İstanbul'a kaçtı. Astrahan Ruslarla işbirliği yapan hanını tekrar han yaptı.1525'te Sahib Giray tekrar Kazan hanı oldu.1532'de yerine IV. Ivan'ın himayesindeki Jan Ali geçti (İnalcık, 2017: 451, Saydam, 1997: 28).

Sahib Giray, Muhammed Giray gibi askeri başarılara göstererek önce Kazan'ı daha sonra da Osmanlı İmparatorluğu'nun yardımıyla Astrahan'ı ele geçirdi. Sahib Giray'ın askeri başarıları ve büyük bir gücü sahip olması, Gözleve limanında hak iddia etmesi ve Osmanlı İmparatorluğu'nda sadrazam olan Rüstem Paşa'yla aralarındaki gerginlik gibi çeşitli nedenlerden dolayı Sahib Giray öldürülerek yerine İstanbul'dan gönderilen Devlet Giray Kırım Hanı olmuştur. 1547'de kendini Uluğ Han'ın karşılığı olan Çar ilan eden İvan, 1549'da Kazan'a başarısız bir saldırı gerçekleştirmişse de daha sonra Kazan ve Astrahan'ı ele geçirmiştir.

Bu durumdan rahatsız olan Osmanlı İmparatorluğu 1563'te Astahan'ı tekrar ele geçirmek için saldırıda bulunmuştur. II. Selim'in danışmanlarının boş ve maddi zarar olarak gördüğü Don ve Volga nehirlerinde kanal açarak Astrahan'ı geri alma planı Sokullu Mehmed Paşa tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1569'da Devlet Giray ve askerlerinin de aralarında bulunduğu Osmanlı İmparatorluğu ordusu Astrahan'a saldırmışlardır.

Astrahan kalesini yenemeyen Osmanlı ordusu kışı geçirmek için Astrahan'da kalmışken Devlet Giray'a bağlı Kırımlılar, kışın bölgede çok zor geçtiğini askerler arasında yayarak Osmanlı ordusunun gözünü korkutup Osmanlı'yı sefer sırasında yalnız bırakmışlardır. Bu durum üzerine Macar ovalarına sefer düzenlemeyi düşünen Osmanlı ordusu bitkin ve cephanesiz kaldığı için İstanbul'a geri dönmek zorunda kalmıştır. II. Selim'in danışmanları ve Devlet Giray'a bağlı Kırım halkı tarafından, Sokullu Mehmed Paşa'nın Don ve Volga nehirleri arasında kanal açarak stratejik öneme sahip ticaret yollarının Osmanlı kontrolüne geçme planı başarısız olmuştur. Sokullu Mehmed Paşa'nın planının başarısız olmasına sevinen rakibi Lala Mustafa Paşa, kuzey yerine Akdeniz'e seferler düzenlemeyi önermiş ve padişahı Kıbrıs seferi yapmaya ikna etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs seferi İnebahtı felaketi ile sonlanmıştır. Asıl hedefi Rus İdaresindeki yerleri almak olan Devlet Giray 1571 yılında Moskova'ya saldırmıştır (Kireççi, 2015: 21).

Devlet Giray'ın Moskova şehrini ateşe verdiğini öğrenen Çar, Aleksandrovski'ye kaçmıştır.

"*Devlet Giray, Moskova şehrini ilhak etmesinden dolayı taht-algan (tahtı kazanan) unvanını aldı ve Osmanlı padişahı tarafından" Kırım Emiri ve payitahtın sadık ve sevgili dostu" payesi verildi*." (Kireççi, 2015: 22).

Moskova'ya tekrar sefer düzenlenişi sırasında, 1577'te ölen Devlet Giray'ın yerine han olan II. İslam Giray öldü. Devlet Giray'ın ölümünden sonra kendi başına hareket eden Kırım Hanlığının, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlılığı giderek arttı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun katıldığı seferlere asker gönderme istediğinin kabul edilmemesi üzerine Kırım'daki hanlar Osmanlı İmparatorluğu tarafından değiştirildi. Osmanlı İmparatorluğu tarafından İstanbul'dan gönderilmiş hanlardan olan II. İslam Giray (1584-1588) döneminde ilk defa Kırım'daki hutbelerde padişahın adı da okutulmuştur (İnalcık, 2017: 452).

II. Gazi Giray (1588-1607) döneminde Kırım'daki Osmanlı etkisi artmıştır. Osmanlı padişahı kendisine bağlı hanlardan olan Canbeg Giray'ı 1610-1635 tarihleri arasında üç defa han yapılmıştır. Canbeg Giray Kırım Hanı olduğu dönemde Mehmed Giray ve Şahin Giray ile taht mücadelesi yapmıştır.

Rus Kazakları Kırım'daki taht mücadelelerinden yararlanarak 1612'de Ahyolu'nu yağmaladı, 1614'de Sinop'u yaktı ve 1625'te İstanbul'u yağmaladı (İnalcık, 2017: 453). Daha önce Sahib Giray'ın söylemiş olduğu Rus tehlikesini Osmanlı İmparatorluğu 17. yüzyılda fark etmiştir.

1644-1654 yılları arasında Kırım Hanı olan III. İslam Giray döneminde de Kırım ile Osmanlı İmparatorluğu birlikte hareket etmişler ve III. İslam Giray tahta çıktığı ilk yıllarda Rus ile Kazaklara karşı büyük seferler düzenlemiştir. Doğu Avrupa'da giderek güçlenen Rusya'nın, Karadeniz limanlarını ele geçirmesini engellemek ve Ruslar ile Kazaklar arasında oluşan ittifakı önlemek için 1678 yılında Kara Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı Ordusu ve Kırım Hanı Murad Giray'ın Ordusu birleşerek Ukrayna'yı ele geçirmişlerdir. 1683 yılındaki Viyana Bozgunu' yla Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri gücünün zayıfladığını anlayan Rusya, Kutsal İttifak'a dâhil olarak Karadeniz'de stratejik öneme sahip olan Kırım'ı ele geçirmek için tekrar çalışmalara başladı. Ruslar'ın 1689'da Kırım'ı işgale kalkışması ve 1696'da Azov'u ele geçirmesi, 1683-1699 yılları arasında

Kırım ve Osmanlı İmparatorluğu ilişkisini hayati öneme sahip hale getirmiştir (Kireççi, 2015: 25). 1700 yılında Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında yapılan İstanbul Antlaşması ile Osmanlı Rusya'nın Karadeniz'de ciddi bir tehdit oluşturduğunu anlamıştır. Rusya'nın yeni kaleler almasını Osmanlı İmparatorluğu'na bildiren Kırım Hanı II. Devlet Giray, Rusya ile İsveç arasındaki çatışmadan yararlanarak İsveç Kralı'yla anlaşıp Kırım Ordusu'nun yanında Osmanlı Ordusunu da alarak 1711'de Azov'u tekrar ele geçirmiştir. Kaplan Giray Han Kafkasya seferindeyken 1736'da Ruslar Kırım'ı işgal etti. Birçok yeri harabeye çeviren Ruslar, salgın hastalık ve erzak azlığı nedeniyle geri çekilmek zorunda kaldılar.

1737-1738 yıllarında tekrar bölgeyi ele geçirmek için faaliyette bulunan Ruslar, 1711'de geri verdikleri Azak Kalesi'ni 1739 Belgrad Antlaşmasıyla geri aldılar (İnalcık, 2017: 453). 1736'da Kaplan Giray Han Kafkasya seferindeyken Rusların Kırım'a saldırmasından sorumlu tutulan Selamet Giray, Osmanlı İmparatorluğu'nun Kırım'a yardım etmeye gücü olmadığını anlamış ve Çarlık Rusya ile iyi ilişkiler kurmaya çalışmıştır.

Kırım'ın Rusya ile iyi ilişkiler kurma çabaları sonucunda Kırım Bahçesaray'da 1763'de kalıcı bir Rus elçiliği açılmıştır. Kırım Giray Han'dan sonra tahta çıkan III. Selim Giray ise elçiyi geri göndermiştir (Kireççi, 2015: 28).

1768'de Ruslar Balta şehrine saldırdı. 1769'da Kırım Giray Han Besarabya'da Rus topraklarına saldırdı. Rus Ordusu 1770'de Bucak'ı, 1771'de Kırım yarımadasını işgal etmiştir. Ayrıca Ruslar 1770'de Osmanlı İmparatorluğu'na ait olan donanmayı Çeşme'de yakmışlardır. Kırım Giray Han'ın şüpheli ölümünden sonra geçen IV. Devlet Giray, Hanlığa bağlı bulunan birlikleri savaşa göndermeye ikna edemedi. Kaplan Giray Han'ın Ruslarla Kırım'ın bağımsızlığı hakkında görüşmesinden haberdar olan Osmanlı İmparatorluğu, Kırım Hanı olarak Selim Giray'ı yeniden han yapmıştır.

1771'de Kırım'ın işgali sırasında Ruslar, Osmanlı İmparatorluğu ile olan bağların koparılması ve Kırım'ın bağımsızlığını içeren bir manifesto yayınladı. Kırım halkının Rusya'ya geçme isteklerine daha fazla dayanamayan Selim Giray tahtı bırakarak İstanbul'a kaçtı. 1772'de Kırım'daki aşiret liderleri han olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı Maksud Giray yerine Rus tarafları II. Sahib Giray'ı seçti (Kireççi, 2015: 28). 1768- 1774

Osmanlı -Rus Savaşı'nı bitiren 21 Temmuz 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'a bağımsızlık verilmiştir. 1475'ten itibaren Osmanlı İmparatorluğu'na tabi olan Kırım, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile dini yönden Osmanlı halifesine bağlı kalsa da siyasi ve idari yönden Osmanlı'dan bağımsız hale gelmiştir (İnalcık, 2001: 572).

Bağımsız Kırım Hanlığı'nın ilk hanları olan Sahib Giray ve Devlet Giray, Kırım'ın tekrar Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı olmasını talep etmişseler de Osmanlı İmparatorluğu, Kırım hanlarının bu isteklerini Rusya ile yeni bir savaş yaşanmasını istemediği için kabul etmemiştir. Kırım beylerinin ayaklanması sonucu İstanbul'a kaçan Sahib Giray yerine tahta çıkması istenilen Devlet Giray, Rusya tarafından desteklenen Şahin Giray'ın saldırılarına uzun süre dayanamadı.

Rus kuvvetlerini yanına alan Şahin Giray yüzünden Kırım Hanı Devlet Giray tahtı bırakarak 1776'da kaçmak zorunda kalmıştır. Şahin Giray, tahta çıktığında hanlığı babadan oğula geçirdi. İdari, iktisadi ve askeri alanda reformlar yaptı. Batılı bir giyim tarzını benimseyen Şahin Giray, Kırım Hanlığı'nın başkentini Kefe'ye taşıdı (Kireççi, 2015: 30).

Şahin Giray'ın yapmış olduğu reformlar ve Yenikale civarında Rum ve Slav göçmenler için yerleşim yeri kurması Kırım halkı ile arasını açarak ayaklanmaya neden oldu. 1777 çıkan ayaklanmada kaçan Şahin Giray'ın yerine İstanbul'dan tayin edilen Baht Giray geçti. Rus askerinin desteğiyle Şahin Giray tekrar Kırım Hanı oldu.

Osmanlı ordusuyla gelen Selim Giray, kardeşi Şahin Giray'dan Kırım tahtını alamadı. Kırım'dan Osmanlı İmparatorluğu'na göç eden Müslümanların yerine Rus halkını yerleştiren Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında olası bir savaş çıkmasını engellemek için Mart 1779'da Aynalıkavak Antlaşması imzalanmıştır.

Bu Antlaşma şartları gereği Osmanlı İmparatorluğu Kırım'ın içişlerine karışmamayı taahhüt ve Şahin Giray'ı ömür boyu Han olarak kabul etmiş olsa da Kırım'ın kendine bağlı bölgelerini elinde tutmaya çalıştı. Kuban Türkleri, Nogaylar ve Çerkezler'in Osmanlı İmparatorluğu kontrolünde olmasını istemeyen Rusya, bölgelerin Kırım'da kalmasını istedi. Kuban Türkleri Şahin Giray'ın üzerlerine gönderdiği orduyu yendi. Ayaklanmalar sırasında Şahin Giray tekrar Ruslara sığındı (Ülküsal, 1980: 113-114).

Padişah tarafından yeniden Baht Giray Kırım Hanı seçildi. Şahin Giray Rus ordusuyla ayaklanmaları bastırdı. Ayaklanma sırasında 30 bin Kırımlı öldürüldü. 1783'de Kırım Rusya'nın bir vilayeti haline geldi. Yeni bir savaş yapacak hali olmayan Osmanlı Devleti Kırım, Taman ve Kuban'ın Rusya tarafından işgalini tanıdı. 8 Ocak 1784'teki anlaşma gereğince Kuban nehri iki taraf arasında sınır kabul edildi (İnalcık, 2017: 454; Kırımlıoğlu, 2004: 3).

Osmanlı İmparatorluğu Kırım'ı kurtarmak için Beserabya Türklerinden Şahbaz Giray ve Baht Giray'ı yanına alarak Rusya'ya karşı 1787'de yeni bir savaş başlattı.1792 Yaş Antlaşması ile biten savaşı kaybeden Osmanlılar, Dinyester'e kadar olan bölgeden çekilmek zorunda kaldı. Osmanlı, bölgenin Kırım'a ait olduğunu söylese de 1812 Bükreş Antlaşması'yla Kırım Hanlığı'na bağlı olan yerler Rus hâkimiyetine girmiştir (İnalcık, 2017: 454; Saydam, 1997: 40).

1.1.2. Kırım'da Rus İdaresi Dönemi

Atın Ordu Devleti'nin yıkılmasıyla ortaya çıkan ve 1420-1783 yılları arasında varlığını sürdüren Kırım Hanlığı, 1783'de Rusya'nın bir vilayeti haline geldi. Ruslar Kırım'ın kendi başına varlığını sürdürebilmesini engellemek için Kırım'la beraber etrafındaki arazileri ve Taman Bölgesini birleştirdi. Oluşturulan yeni idari birime Taurida oblast adı verildi (Kireççi, 2015: 34).

Ruslar "Kırım" sözcüğünün kullanımını yasakladı ve bölgedeki Tatar nüfusunun azaltılması için çalıştı. Ruslar, bölgeden Tatarları göndermek için Tatarların en alt kademedeki görevlere bile gelmesini engelledi. Tatarlara kötü muameleler uygulayarak onları zorunlu göçe zorladı ve bölgeye Rus göçleri yaparak bölgedeki Tatar nüfusunun giderek azalmasını sağladı. Kırım Tatarları bölgede giderek artan Rus baskısından ve kötü muameleden kaçarak Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmışlardır. 1874'ten sonra, askerlik hizmetinin zorunlu olması da Tatar Türklerini göçe zorlayan sebepler arasında yer almaktadır. 1783-1922 yılları arasında en az 1.800.000 Kırım Tatarı'nın göç etmek zorunda kaldığı tahmin edilmektedir (Kireççi, 2015: 34; Kırımlı, 2002: 458).

Ruslar bölgeden Tatarları göndermekle kalmayarak bölgedeki tarihi yapıları yıkmış, yüzlerce yıllık medeniyet izlerini değiştirmeye çalışmıştır. Bölgedeki mevcut yer adlarına

yabancı isimler getirerek Müslümanlara bölgede Ruslar yerine kendilerinin işgal ettiği izlenimi uyandırmak istenmiştir.

1794'te bölgedeki din adamlarını kendi tarafına geçmek için onları maaşlı memur haline getiren Ruslar bölgedeki tüm dini ve ilmi kurumların oluşturulması ve işletilmesinden sorumlu İdâre-yi Rûhâniyye kurdu (Kireççi, 2015: 36). Müftünün başında bulunduğu bu idarede görev almak için dini eğitim almış olmak gerekmiyordu. İstenilen tek şey Rus İdaresine bağlılıktı. Bu İdare yüzünden Kırım'da eğitim ve kültür seviyesi oldukça düşme göstermiştir. 1853 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Ruslar tarafından, Kırımlıların Osmanlı'nın yanında yer almaması için Kırımlılara çok kötü muameleler uygulandı. 1856 Paris Barış Antlaşması'nın ardından Rusların baskıları daha da artmıştır. Toprakların dahi Rus İdaresi tarafından yönetilmesi sonucunda zorunlu göçe zorlanan Kırım Tatarları' ndan 200.000 kişi 1860'da Osmanlı İmparatorluğu'na göç etmiştir.

Rus İdaresinin uygulamaları sayesinde Tatar toplumunun geleneksel yapısında büyük farklılaşmalar ortaya çıktı (Kireççi, 2015: 40; Kırımlı, 2002: 458).

Kırım Tatarları, Kırım'ın Bahçesaray ve Karasu Pazar şehrinde sayıları giderek azalarak kalmışlar ve diğer şehirlerdeki gibi buralarda da Rus nüfuzun etkisi giderek artmıştır. Kefe ve Gözleve gibi önemli ticaret limanları ve halk üzerinde etkisi olan Mirzalar önemini yitirmiştir.

Ruslar ilk dönemlerde Kırım halkının tüm haklarının korunacağı ve Rusya'ya bağlı diğer halklarla Kırım'ın aynı olacağı söylenmişse de zamanla Kırım'ı Ruslaştırma çabaları içerisine girmişlerdir. Kırım'ı bulunduğu bu zor şartlardan çıkaran ve milli uyanışı başlatan kişi İsmail Gaspıralı'dır. Gaspıralı fikirlerini özgürce ifâde edebileceği Türkçe ve "Dilde, fikirde ve işte birlik" ilkesiyle yayımlanan Tercümân Gazetesi'ni çıkarmıştır. 1883'de Tercümân Gazetesi'ni çıkarmakla yetinmeyen Gaspıralı 1884'te "Usûl-ü Savtiyye" yeni bir eğitim metodunu hayata geçirmiştir. Yapmış olduğu eğitim reformunun daha önce bir benzeri olmadığı için bu mektepteki programın ve okutulacak derslerin hazırlanması, öğretmenlerin yetiştirilmesi, mektebin devam edebilmesi için mali kaynağın bulunması ve benzeri bütün işleri İsmail Gaspıralı kendisi üstlenmiştir (Bozkurt, 2004: 289-302; Caferoğlu, 2004: 3-14; Kireççi, 2015: 42; Polat, 2004: 303-326; Temizyürek, 2004: 277-288; Yaman, 2015: 65).

İsmail Gaspıralı'nın yanı sıra Kırım halkının uyanmasını sağlayan kişiler 1871'de Akmescid'de Ruslar tarafından açılmış olan Tatar Öğretmen Okulu'ndan mezun olan "Genç Tatarlar" mensuplarıdır. Genç Tatarlar, Kırım'ınmilli hareketlerinin oluşmasında etkili olmuşlardır. İsmail Gaspıralı'nın izinden giden Genç Tatarlar 1906-1908 yıllarında Vatan Hadimi adında bir gazete çıkarmışlar ve liderleri Abdürreşid Mehdi'nin İkinci Duma'ya milletvekili seçilmesini sağlamışlardır (Kırımlı, 2002: 459).

1908 Rus Devrimi ve 1908 Osmanlı İmparatorluğu'daki İkinci Meşrutiyet ortamında İsmail Gaspıralı'nın düşünceleri geniş kitlelerce benimsenmiştir. Bu dönemde hem Usûl-ü Cedîd'de hem de İstanbul'daki eğitim kurumlarında eğitim görme fırsatı yakalayan Kırımlı öğrencilerden bazıları İstanbul'da Vatan Cemiyeti adında gizli bir teşkilat kurdular. Teşkilat daha sonra Kırım'la da işbirliği içinde olmuştur.

Rusya'da gerçekleşen 1917'deki Bolşevik İhtilali'nden sonra Nisan 1917'de Vatan Cemiyeti tarafından Kırım Müslümanları Vekilleri Kongresi düzenlendi. Kongre'de seçilen Kırım Müslümanları Merkezi İcra Komitesi, Ruslar tarafından kurulan İdâre-yi Rûhâniyye'yi ele geçirdi.

Kırım Müslümanları Merkezi İcra Komitesi ve Kırım Müslümanları Müftüsü seçilen Numan Çelebi Cihan, vakfın idaresine Cafer Seydahmet'i getirdi. Bahçesaray'da olan Han Sarayı milli müze ilan edildi ve Kırım Tatar bayrağı asıldı (Kırımlı, 2002:459).

Aralık 1917'de toplanan Kurultay'da ilan edilen Kırım Tatar Anayasası sonucunda Kırım Ahali Cumhuriyeti ilan edildi. Numan Çelebi Çihan'ın başbakanı olduğu ilk Kırım Tatar Hükümeti kuruldu (Atıcı, 2014: 8; Kırımlıoğlu, 2004: 7).

Yeni kurulan hükümet 1918 yılında Bolşevik Ordusu'nun silah ve asker üstünlüğü karşısında yenildi. 26 Ocak 1918'de Bahçesaray, 27 Ocak 1918'de Akmescid'i ele geçiren Bolşevikler kendi idaresinde olacak olan Tavrida Sovyet Cumhuriyeti'ni kurdular. 9 Şubat 1918'de imzalanan Brest- Litovsk Barış Antlaşması gereğince Bolşevikleri Ukrayna'dan çıkarmak için gelen Almanya, Nisan 1918'de Kırım'a da girmiştir. Alman İdaresi'nde Kırım Tatar Milli Kurultayı 8 Mayıs 1918'de toplandı. Almanlar tarafından Kırım Tatar

Hükümeti kurulması engellenmiş ve Almanların idaresinde bir Kırım hükümeti kuruldu (Kırımlı, 2002: 460; Kırımlıoğlu, 2004: 8-9).

Kasım 1918'de Almanların Kırım'dan geri çekilmesiyle Hükümet Başkanı General Süleyman Sülkeviç de istifa etmiştir. Almanlardan sonra Kırım'ı ele geçiren Ruslar tarafından Solomon Krım başkanlığında Kırım Bölge Hükümeti kurulmuştur. Kırım Tatarları, Kızıllar' a karşı Beyazlar' ın Kırım'a girmesini kabul ettiği için General Anton Denikin'in ordusu Kasım 1918'de Kırım' a girmiştir. Nisan 1919'da Kırım tekrar Bolşevikler' in kontrolüne geçmiştir. Kırım Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin İnkılâp Komitesi Başkanlığı'na Lenin'in kardeşi Dmitriy Ulyanov getirildi (Kırımlı, 2002: 460).

Temmuz 1919'da Kırım tekrar Beyazlar'ın kontrolüne geçti. Beyazlar, Vatan Cemiyeti'nin devamı niteliğini taşıyan Milli Fırka ile mücadele etti ve Kırım Tatarları zorunluluklar getirdi. Kasım 1920'de Bolşevik Ordusu Kırım'ı tekrar işgal etti. İşgalin ardından bölgede katliamlar yapan Sovyetler, Kırım Tatarları' na taviz vererek Ekim 1921'de Kırım Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin kurulmasını sağladı.

Kırım Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti' nin kurulmasının ardından bir yıl içinde yüzbinlerce kişi açlıktan öldü (Kırımlıoğlu, 2004: 8). Sovyet Rusya Kırım Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin başına milliyetçi lider Veli İbrahim'i getirdi.

Eski bir Milli Fırka üyesi olan Veli İbrahim'in, Kırım Tatarları'na kültürel anlamda büyük gelişmeler yapması Rusya tarafında hoş karşılanmadı. Veli İbrahim 9 Mayıs 1928'de idam edildi (Atıcı, 2014: 9; Kırımlıoğlu, 2004: 9).

Stalin Dönemi'nde Kırım Tatar Milli kadrosundakiler temizlendi ve Kırım Tatarları Sibirya'ya sürgün edildi. 1931-1933 yılları arasında Sovyetler Birliği'ne bağlı yerlerde 14 milyon insan açlıktan öldüğü kıtlık Kırım'da da etkili oldu (Kırımlı, 2002: 461)

"Büyük Terör" olarak anılan 1936-1938 yılları arası Kırım'ın önde gelen şahsiyetleri ya öldürüldü ya da sürdükleri toplama kampında yaşamını yitirdi. XX. yüzyılın ilk yarısındaki Kırım Tatar bilim, fikir, edebiyat, sanat ve basın tarihinin en önemli isimleri arasında yer alan Hasan Sabri Ayvaz, Bekir Sıtkı Çobanzade, Osman Akçoraklı, Hüseyin Badaninskiy, Abdulla Latifzade, Yahya Naci Bayburtlu, Hab îbulla Temircan Odabaş,

Osman Derenayırlı, Mehmet Kocaahmet Vecdi, Hamdi Giraybay ve Celal Meyinov'un da aralarında bulunduğu binlerce kişi öldürüldü (Kırımlı, 2002: 461).

1926-1928 yıllarında Latin alfabesi,1938'de Kiril alfabesi zorunlu yapıldı. Birçok yer harabeye çevrildi. 2.Dünya Savaşı'nda Kırım Tatarları Kızıl Ordu cephesinde savaştırıldı. Ekim 1941'de Kırım'a girmeye başlayan Almanya Kasım 1941'de Akyar hariç Kırım yarımadasını ele geçirdi. Almanlar Akyar'ı Temmuz 1942'de ele geçirebildi. Kırım Tatarları' nı ülkelerine götürerek çalıştıran ya da sürgüne gönderen Almanların yerini 1944'de Kızıl Ordu aldı.

Stalin tarafından 11 Mayıs 1944'te imzalanan ve Kırım Tatarları' nın son ferdine kadar Kırım'dan sürülmesini emreden karardan sonra Kırım Tatarları için sürgün başlamıştır. İnsanlar hayvanlar vagonlarına doldurularak haftalarca süren ölüm yolculuğuna gönderilmiştir. Vagonların kapağı Urallar ve Sibirya'da açılarak sağ kalanlar indirilmiştir. Kırım'daki her yeri harabeye çeviren Sovyetler Birliği, 1944-1980 arasında Kırım Tatar sözünün kullanımını yasaklamıştır. Kırım'a Sovyetler Birliği'nin bağlı bulunduğu yerlerden insanlar yerleştirmiştir (Kırımlıoğlu, 2004: 11).

1946'da Rusya Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti Prezidyumu'nun kararıyla vilayet haline gelen Kırım yarımadası, 1954'de Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır (Kırımlı, 2002: 462). 1953'te ölen Stalin'in yerine gelen Kruşçev bazı halkların yurtlarına geri dönmesine izin verse de sürgüne gönderilen Kırımlıların geri dönmesine izin vermedi. 1956 yılından sonra Komünist Parti'ye dilekçeler gönderildi. Kırımlıların sistemli bir şekilde çalışmasıyla 1960'dan sonra Kırım Tatar Milli Hareketi başladı. İlk başlarda bu gelişmelere karşı çıkan Sovyet rejimi 5 Eylül 1967'de yayımladığı bir kararname ile Kırım Tatarları'nın hukukunu iade etti (Kırımlı, 2002: 463; Kırımlıoğlu, 2004: 12).

Bu kararnamenin üzerine Kırım'a gidenlerden çok azına yerleşim izni verilmiştir. Kırımlıların, Kırım'a geri dönmesini engellemek için Slavlar' a Kırım'da yerleşim izni verilmiştir. Kırım Tatar Milli Hareketi'nin öncülerinden olan Reşat Cemilev, Mustafa Cemilev, İzzet Hayırov, Rollan Kadıyev, İsmail Yazıcıyev, Zamfira Asanova hapse atılmıştır (Kırımlı, 2002: 463; Kırımlıoğlu, 2004: 14-19).

1983'te Kırım Tatarları'nın Özbekistan'a yerleşmelerine izin verilerek Kırım'a gelmelerini engelleyeceğini düşünen Rusya'da Gorbaçov'un iktidara gelmesiyle Kırım Tatarları konusunda değişim yaşanmıştır. 23-27 Temmuz 1987'de Moskova Kızıl Meydan'da olan Kırım Tatarları dikkat geçerek 11 ay sürecek bir devlet komisyonu oluşturmayı başarmışlardır. Komisyondan sonra da sürgün edilen Kırım Tatarları, Kırım'a dönme isteklerinden vazgeçmeyerek 1988'den itibaren toplu şekilde Kırım'a dönmeye başlamışlardır. 1989 yılında Kırım Tatar Mili Hareketi Teşkilatı kuruldu. Teşkilatın başına milli hareketin tanınmış isimlerinden Mustafa Abdülmecil Kırımoğlu getirildi.1989-1991 yıllarında Kırım'a dönüşler arttı (Kırımlı, 2002: 464; Kırımlıoğlu, 2004: 22-23).

20 Ocak 1991'de yapılan referandumun sonucunda Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti' nin 12 Şubat 1991 tarihli kararıyla Kırım vilayeti Ukrayna'ya bağlı Kırım Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne dönüştürüldü. Kırımlılar'a eski muamelelerin uygulanması sonucunda 1991 de Kırım Tatar Milli Kurultayı Akmescid'de toplanmıştır. Yapılan seçim sonucunda Kırım Tatar Milli Meclisi Başkanlığı'na daha önce Kırım Tatar Milli Hareketi Teşkilatı başkanı olan Mustafa Abdülmecil Kırımoğlu getirilmiştir (Kırımlıoğlu, 2004: 29).

Kırım, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Ukrayna'ya bağlı bir muhtar cumhuriyet haline geldi. Ruslar Kırım'ın Ukrayna'ya bağlanmasını istemedi.

Kırım Tatarları da başta Türkiye olmak üzere çeşitli ülkelerle iletişime geçti. Kırım Tatar yerleşim yerleri eski haline getirilmeye çalışıldı. 1993'te toplanan Kırım Tatar Milli Kurultayı'nın aldığı kararla Türkiye'nin kullanmış olduğu Latin alfabesi kabul edildi.

Mart 1994'te Kırım Cumhuriyeti Parlamentosu olan Yüksek Sovyet'e Kırım Tatar Milli Kurultayı'nın adayları seçildi. 1994'de yapılan Kırım Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasını isteyen Yuriy Meşkov kazandı. 17 Mart 1995'de Ukrayna Parlamentosu Kırım'daki cumhurbaşkanlığını kaldırdı. 1998'de, Mart 1994'te Kırım Tatar Milli Kurultayı'ndaki ön dört adayın seçildiği Yüksek Sovyet'teki Kırım Tatar temsilciliği kaldırıldı.

Bunun üzerine Kırım Tatar Milli Meclisi Başkanı Mustafa Abdülcemil Kırımoğlu ile başkan yardımcısı Refat Çubar Ukrayna Parlamentosu'nda milletvekili olarak seçilmeyi

başardılar. 2002 yılında yapılan seçimlerde de yedi Kırım Tatarı, Kırım Muhtar Cumhuriyeti Parlamentosu'na seçildi (Kırımlı, 2002: 465).

2002 yılından itibaren Kırım'a dönen Kırım Tatarları'nın nüfuzu çok az olmakla beraber bugün Kırım'da bulunan insan sayısı 2 milyonun üzerindedir. Kırım'da bulunan insanların büyük bir bölümü Rusça konuşmaktadır.

2014 yılında dönemin Devlet Başkanı Viktor Yanukoviç'in Rusya'ya kaçması Kırım'da olaylara neden olmuştur. Kırım Özerk Parlamentosu Başkanı Vladimir Konstantinov'un Rusya'ya bağlanma isteğinin ortaya çıkması üzerine 25 Şubat 2014'te Rus yanlıları, Kırım'ın bağımsızlığı için parlamentoyu bastı. 25 Şubat'ta Kırım Tatar Milli Meclisi Parlamento önünde miting düzenledi. Rus yanlıların baskısıyla 16 Mart 2014'de Kırım'da düzenlenen referandumla Kırım'ın Rusya'ya bağlanması kararı alındı. Kırım Tatarları ve Ukraynalılar, Rusların baskıları yüzünden adayı terk etmek zorunda kaldı. Kırım Tatar Milli Meclisi üyelerinin Kırım'a girmesi yasaklandı. Rusya'nın bu yasa dışı ilhakını Türkiye gibi birçok ülke tanımamıştır.[3] Günümüzde yasal olarak Kırım, Ukrayna'ya bağlı Kırım Özerk Cumhuriyeti olarak varlığını sürdürmektedir ve başkenti Akmescit'tir.

1.2. Kırım Tatarcası

Kırım Hanlığı'nın ilk yılarında Kıpçak Türkçesi'ni kullanan Kırım Tatarları, Kırım Hanlığı'nın Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanmasıyla birlikte İstanbul Türkçesi'ni resmi dil olarak kullanmışlardır. Kırım Hanı I.Mengli Giray'ın Fatih Sultan Mehmet'ten yardım istemesinden sonra 1475'ten itibaren kullanılan İstanbul Türkçesi, İsmail Gaspıralı'nın 22 Nisan 1883'te çıkardığı "Tercümân Gazetesi" ve Tercümân'ın ilave eklerinden olan "Âlem-i Nisvân Dergisi" ' nde de kullanılmıştır.

İsmail Gaspıralı'nın yazmış olduğu risaleler ve yeni eğitim metodunu uyguladığı Usûl-ü Cedîd okullarında yetişen Kırım Tatarları sayesinde İstanbul Türkçesi işlek bir halde kullanılmıştır.

[3] Anadolu Ajansı. Kırımın Yasadışı ilhakının üzerinden 5 yıl geçti. https:\\www.aa.com.tr\tr\dunya \kirimin-yasa-disi-ilhakinin-uzerinden-5-yil-geçti. s.e.t. 28.12.2019.

Kırım Tatarları, Kırım Hanlığı döneminden itibaren Arap alfabesini kullanmışlarsa da baskılar neticesinde 1929'da Latin alfabesine geçiş yapmışlardır. Stalin Döneminde 1938'te Kırım Tatarları Kiril alfabesi kullanmaya başlamıştır.

1991 yılında toplanan Milli Kurultay'da Latin alfabesine geçme kararı kabul edilmişse de çeşitli nedenlerden dolayı bu karar uygulanamamıştır (Atıcı, 2014: XV; Yüksel, 2007: 814-815).

Kırım Türklerinin kullandığı Kiril alfabesinde 35 harf ve 2 tane belirtme işareti bulunmaktadır. Bu harflerden 25 tanesi ünsüz, 10 tanesi ünlü sesleri karşılamaktadır (Atıcı, 2014: XV; User, 2006: 246; Yüksel, 2007: 816).

Kırım Türkçesi yazı dilinde sekiz ünlü vardır. Bunlar: /a/,/e/,/ı/,/i/,/o/,/ö/,/u/ ve /ü/. Kırım Türkçesinde 25 ünsüz bulunmaktadır. Bunlar :/b/,/c/,/ç/,/d/,/f/,/g/,/ğ/,/x/,/j/, /k/,/q/,/l/,/m/,/n/,/ñ/,/p/,/r/,/s/,/ş/,/t/,/v/,/y/,/z/,/ts/,/şç/.

Aşağıdaki tabloda İstanbul (Osmanlı) Türkçesi'nde kullanılan Arap alfabesinin Kiril ve Latin alfabelerindeki karşılıkları yer almaktadır. Kiril alfabesinde Kırım Tatarları'nın kullandığı Kiril alfabesi, Latin alfabesinde Türkiye Türkçesi'nde kullanılan Latin alfabesi esas alınmıştır.

Tablo 1. İstanbul (Osmanlı) Türkçesi'nde kullanılan Arap alfabesinin Kiril ve Latin alfabelerindeki karşılıkları

ARAP ALFABESİ	KİRİL ALFABESİ[4]	LATİN ALFABESİ
ء[5]		
ا\ آ	A\E[6]-Э	A-a\E-e
ب	Б	B-b
پ	П	P-p
ت	Т	T-t
ث	С	S-s
ج	ДЖ	C-c
چ	Ч	Ç-ç
ح	Х	H-h
خ	Х	H-h
د	Д	D-d
ذ	З	Z-z
ر	Р	R-r
ز	З	Z-z
ژ	Ж	J-j
س	С	S-s
ش	Ш	Ş-ş
ص	С	S-s
ض	Д	D-d\Z-z
ط	Т	T-t
ظ	З	Z-z
ع[7]		
غ	ГЪ	Ğ-ğ
ف	Ф	F-f
ق	К	K-k
ك	К\Г	K-k\G-g
گ	Г	G-g
ڭ[8]		
ل	Л	L-l
م	М	M-m
ن	Н	N-n
و	В\О\У	V-v\O-o\Ö-ö\U-u\Ü-ü
ه	Х	H-h
لا	Л	L-l
ة	Т	T-t
ى	Й\Ы-И	Y-y\I-ı\İ-i

[4] Kiril alfabesinde bulunun КЪ (q); Ё(yo-\yö-), Ю(yu-\yü), Я(ya); çift ünsüzler olan Ц (ts), Щ(şç); kalınlaştırma ve kesme işareti olan Ъ; inceltme ve kesme işareti olan Ь harflerinin Arap ve Latin alfabelerinde karşılığı olmadığı için tabloya dâhil edilmemiştir.

[5] Arap alfabesinde bulunan hemze (ء)'nin Kiril ve Latin alfabesinde karşılığı yoktur.

[6] Kiril alfabesinde bulunan E harfinin Latin alfabesindeki karşılığı ye\e dir.

[7] Arap alfabesinde bulunan ayın (ع)harfinin Kiril ve Latin alfabesinde karşılığı yoktur.

[8] Osmanlı Türkçesinde bulunan sağır kef\nazal ne (ڭ) harfinin Kiril ve Latin alfabelerinde karşılığı yoktur. Transkripsiyon alfabesinde ñ olarak gösterilmektedir.

1.2.1. Kırım Tatar Türkçesindeki Ses Özellikleri ve Ses Olayları

Kırım Türkçesinde kórmedi (görmedi), kúlgensiz (gülmüşsünüz) örneklerinde olduğu gibi ó, ú ve í sesleri kalınlık incelik uyumunu bozmaktadır. Kalınlık-İncelik uyumu Türkçe kökenli kelimelerde korunurken birleşik ve alıntı kelimelerde korunmamaktadır.

Kırım Türkçesinde kel-ecek-siñiz (geleceksiniz), kör-ü-n-di-k (göründük) örneklerinde olduğu gibi düzlük-yuvarlaklık uyumu kelimenin ilk iki hecesinde uygulanırken ikinci heceden sonra düzlük-yuvarlaklık uyumu görülmez. Kırım Türkçesinde +çıQ,-Uv,-Vuq,-vUç,+sIrA-,+çil yapım ekleri ve ilgi hali, yükleme hali, bildirme ekleri, görülen geçmiş zaman eki,-p zarf fiil ekinin yardımcı ünlüsü düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmez.

Kırım Türkçesinde ı>i, o>a, ı>u, e>i, o>u, ö>ü ünlü değişimleri görülmektedir.

Kırım Türkçesinde bış-> piş- "piş-", bıç-> biç- " biçmek, kesmek" örneklerinde olduğu gibi /ç/ ve /ş/ seslerinin inceltici tesiriyle ı>i değişimi görülmektedir. Kırım Türkçesinde horon> qoran, horoz> qoraz örneklerinde olduğu gibi alıntı kelimelerdeki ikinci hecedeki /o/ sesleri /a/ 'ya dönüşür. Kırım Türkçesinde soġıḳ> suvuq "soğuk", ḳabıḳ> qabuq "kabuk" örneklerinde olduğu gibi ikinci hecede /ı/ >/u/ değişimi vardır. Teg-> tiy-"deymek", keyik> kiyik "yabani hayvan" örneklerinde olduğu gibi Kırım Türkçesinde Türkçe kökenli kelimelerde y sesinin etkisiyle e>i değişimi görülmektedir. Ḳoş> quş" çift", oluk> uluq "oluk" örneklerinde olduğu gibi Kırım Türkçesinde o>u değişimi vardır. Köy-> küy- "yanmak", tög->,tüy-" döverek ezmek" örneklerinde olduğu gibi Kırım Türkçesinde ö>ü değişimi vardır.

Kırım Türkçesinde beñze- (<beniz-e-) "benzemek", yuqla- (<yugula-) "uyumak" örneklerinde olduğu gibi ünlü düşmesi görülür.

Kırım Türkçesinde ayb> ayıp "ayıp", meyl > meyil "meyil" örneklerinde olduğu alıntı kelimelerde ünlü türemesi görülür.

Kırım Türkçesinde aqçağaç (<aqça+ağaç) "akça ağaç" , ebanay (<ebe+anay) "ebe anne" örneklerinde olduğu gibi ünlü birleşme görülür.

Kırım Türkçesinde süz-güç “süzgeç”, toy-ğanda “doyunca” örneklerinde olduğu gibi ünsüz uyumu görülür. +çIQ, +çAn,+ çAQ, +çIl gibi yapım ekleri ünsüz uyumu dışında kalır.

Kırım Türkçesinde yüregim (<yürek-i-m) “yüreğim”, bölügi (>bölük-i) “ bölümü” örneklerinde olduğu gibi k>g değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde ayağına (<ayaq-ı-n-a) “ayağına”, tamağı (<tamaq-ı) “boğazı” örneklerinde olduğu gibi q>ğ değişimi vardır.

Kırım Türkçesinde kitabıñız (kitap-ı-ñız) “kitabınız”, sevabı/savabı (<sevap-ı) “sevabı” örneklerinde olduğu gibi alıntı kelimelerde –p-> -b- değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde tegirmen> değirmen, temir> demir örneklerinde olduğu gibi t> d değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde Ar.mektub> mektüp “mektup”,Ar.mekteb> mektep “mektep” örneklerinde olduğu gibi alıntı kelimelerde –b>-p değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde Ar.cedd> cet “cet”, Ar.mevlid > mevlüt “mevlit” örneklerinde olduğu gibi alıntı kelimelerde –d> -t değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde Alt.Gram. tü,tüü> tük “tüy”, Kaşg. beg> bey/bek “bey” örneklerinde olduğu gibi –g> -k değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde Uyg. ḳassıġ > qasıq “kasık”, Çağ. tuzlaġ> tuzlag “ tuz bulunan mahal” örneklerinde olduğu gibi –ġ>-q değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde bin-> min- “binmek”, ben>men “ben” örneklerinde olduğu gibi b->m- değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde teg-> tiy – “değmek”, yıġ-> cıy- “yığmak, toplamak” örneklerinde olduğu gibi g,ġ> y değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde aġ> av “ iki bacak arasındaki boşluk”, ķoġ-> quv- “kov-” örneklerinde olduğu –g,-g-:-ğ,-ğ->-v,-v- değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde yıġ-> cıy- “toplamak, cenazeyi kaldırmak”, yigren-> ciyren- “iğrenmek” örneklerinde olduğu gibi y->c- değişimi görülür.

Kırım Türkçesinde ağaç-ta “ağaçta”, bil-gen “bilen”, ket-ken “giden” örneklerinde görüldüğü gibi ton bakımından benzeşme görülür.

Kırım Türkçesinde ķüldiñiz “güldünüz”, ķöñül “gönül”, ķırsin “girdin” örneklerinde olduğu gibi çıkış yeri bakımından benzeşme görülür.

Kırım Türkçesinde mañlay> mañnay “alın”, tañlay> tañnay örneklerinde olduğu gibi nazal olma bakımından benzeşme görülür.

Kırım Türkçesinde boġuz> boğaz “boğaz”, baldu> balta “balta”, ķaranġu> qaranğı “karanlık” örneklerinde olduğu gibi düzlük yuvarlaklık bakımından benzeşme görülür.

Kırım Türkçesinde ķuvvet> quvet “kuvvet”, lezzet> lezet “lezzet” örneklerinde olduğu gibi alıntı kelimelerde ünsüz tekleşmesi görülür.

Kırım Türkçesinde ķatıġ> qattı “katı”, isig> issi\ıssı “sıcak” örneklerinde olduğu gibi ikizleşme görülür.

Kırım Türkçesinde Ar.ķahve> qave “kahve”, F. ķahraman> qaraman “kahraman” örneklerinde olduğu gibi alıntı kelimelerde \h\ sesinin düşmesi görülür.

Kırım Türkçesinde maĥalle> malle “mahalle”, mahkeme> makeme “mahkeme”, ķadeĥ> qade “kadeh” örneklerinde olduğu gibi /ĥ/ sesinin düşmesi görülür.

Kırım Türkçesinde tayaçıq (< tayaq-çıq) “küçük sopa”, ufaçıq (<ufaq-çıq) “ufacık” örneklerinde olduğu gibi /q/ ve /k/ sesleri ile biten isimlere –çIQ eki geldiğinde kelime sonundaki /q/ ve /k/ seslerinin düşmesi görülür.

Kırım Türkçesinde lisânî> lisaniy “lisanla ilgili”, mahallî> maallliy “mahalli” örneklerinde olduğu gibi uzun ünlülerin kısalması ve bir /y/ sesi türemesi görülür.

Kırım Türkçesinde olan (<oğul-an) “oğlan”, batır (<Moğ.baġatur) “yiğit,bahadır”, bunçün (<bunıñ içün) örneklerinde olduğu gibi hece düşmesi görülür (Yüksel, 2007: 821-826).

1.3. İsmail Gaspıralı (1851-1914)

“Dilde, fikirde, işte birlik” düşüncesiyle tanınan İsmail Gaspıralı, 21 Mart 1851’de Kırım’ın Bahçesaray şehri yakınlarındaki Avcıköy’de Dünya’ya geldi. Soyadında geçen bir yer olan Gaspıra, İsmail Mirza Bey’in babasının doğduğu yerin adıdır. İsmail Bey’in babası Mustafa Alioğlu, annesi ise Fatma Hanım’dır. Babası Çarlık ordusundan emekli olmuş bir teğmen, annesi ise Kırım asilzadelerinden İlyas Mirza Kaytafoz’un kızıdır. İsmail Bey’in babası, Odesa’da Dük Rişelyö Lisesi’ndeki eğitimini tamamladıktan sonra 1844-1854 yılları arasında Kafkasya Genel Valisi olan Prens M.S. Varautsov’un yanında tercüman olarak görev yapmaya başlamıştı. Bu görevinin sonlanması ile birlikte Mustafa Ağa 1848 yılında Kırım’a geri dönmüştür (Devlet, 1998: 15; Ekinci,1997: 9; Kırımer, 2015: 15; Kırımlı, 1996: 392; Yaman, 2015: 49).

İsmail Bey’in eğitim hayatı, doğduğu yer olan Kırım’ın Bahçesaray şehrinde başlamıştır. İsmail Bey ilköğrenimini Bahçesaray’da bir Müslüman mektebinde aldıktan sonra, Akmescid Erkek Gimnazyumu’na devam etmiştir. İsmail Bey, burada okuduktan sonra önce Voronej’de bir askeri okula, ardından da Moskova’daki harp okuluna gitmiştir. Moskova’daki öğrencilik yıllarında dönemin Rus fikir hayatını ve aydınlarını yakından tanıma imkânı bulan İsmail Bey, o dönemin Moskova’sındaki anti-Türk ve Pan-Slavizt düşüncenin tersi yönde hareket ederek okulundaki az sayıda olan Müslüman Türk çocuklarıyla arkadaşlık kurmuştur. O dönemde etkili olan Türk düşmanlığı, Türk çocuklarının birbirlerine yaklaşmalarına ve aralarında milliyetçilik fikrinin benimsenmesine sebep olmuştur. İsmail Bey, o yıllarda devam etmekte olan Girit İsyanı’ nda Rum asilere karşı mücadele eden Osmanlı askerlerine katılmak arzusuyla, yakın arkadaşı olan Mustafa Mirza Davidoviç ile birlikle 1867’de İstanbul’a gitmek için

teşebbüste bulunarak Kırım'a gitmiştir. Buradan gizlice Odessa'ya geçmişler fakat pasaportları olmadığı için İstanbul'a gidemeden yakalanmışlardır (Devlet, 1998: 16; Hablemitoğlu, 2004: 17; Kırımer, 2015: 16; Kırımlı, 1996: 392; Kolcu, 2014: 8; Saray, 2003: 1-2). Bu olay, İsmail Bey'in askeri öğrenciliğinin sona ermesine sebep olmuştur.

"Moskova'ya tekrar dönemedi. 1868'de daha 17 yaşındayken Bahçesaray'daki Zincirli Medresede Rusça öğretmenliğine başladı. İsmail Bey Bahçesaray'da kendisini yoğun bir şekilde Rus edebi ve felsefi eserlerini okumaya verdi. 1872'de Kırım'dan ayrılarak İstanbul, Viyana, Münih ve Stuttgart üzerinden Paris'e gitti (Kırımlı,1996: 392).

Paris'te bulunduğu iki yıl zarfında, meşhur Rus edebiyatçısı İvan Turgenyef'in yanında yardımcılık ve tercümanlık yapan İsmail Bey, burada hem doğu milletlerinin temsilcileriyle temas kurdu hem de batı medeniyetlerini daha yakından tanıma fırsatı buldu. İsmail Gaspıralı buradaki izlenimlerini, İstanbul'da basılmış olan "Avrupa Medeniyetine Bir Nazar-ı Muvazene" adlı eserinde ele almıştır (Kırımer, 1934: 19; Kırımlı, 1996: 395; Kolcu, 2014: 10; Yaman, 2015: 71).

Daha sonra 1874'te, uzun zamandır hayalini kurduğu Osmanlı zabiti olma hevesiyle İstanbul'da tercümanlık yapan amcası Halit Efendi'nin yanına gitti. İstanbul'da bulunduğu süre zarfında Şemseddin Sami, Mehmet Emin, Ahmed Mithat ve Necip Asım beylerin fikirleri ile tanışan İsmail Bey'de özellikle, Namık Kemal, Şinasi Efendi ve Ziya Paşa'nın önderliğindeki Genç Osmanlılar akımı derin etkiler bıraktı (Kırımer, 1934: 24).

İstanbul'da Osmanlı Devleti'nin idaresini, milletin iktisadi ve içtimai meselelerinin yakından inceleme fırsatı buldu. Yapmış olduğu araştırmalarla, yabancıların Türkiye'nin zenginliklerini sömürdüğünü, milletin eğitim öğretim alanında çok geri kaldığını, devlet idaresindeki kişilerin Türklüğü önemsemediğini gözlemlemiştir. İstanbul'da bir yıl kadar kalan İsmail Bey çok istediği zabit olma fikrini gerçekleştirememiş ve Kırım'a geri dönmüştür. 1878 yılında Bahçesaray belediyesine başkan yardımcısı seçilen İsmail Bey, bir yıl sonra belediye başkanlığına getirildi ve 1884 yılına kadar beş yıl boyunca bu görevde bulundu (Gangeviç- Şarapa, 2004: 21; Kırımlı,1996: 392; Yaman, 2015: 52).

Kırım Tatarları'ndan tecrübeler kazanan İsmail Gaspıralı, soydaşlarını ve dindaşlarını bulundukları konumdan kurtarmak, onların bulunduğu durumu diğer insanlara

anlatmak için yayın faaliyetlerine başlamak istedi. İsmail Gaspıralı, 20 Kasım 1879'da dönemin İçişleri Bakanı L.S. Makov'a Bahçesaray'da "Faydalı Eğlence" adında Tatarca bir dergi çıkartmak için müracat edip birçok kez raporlar hazırladıysa da "Faydalı Eğlence" adındaki dergiyi çıkarmakta başarılı olamamıştır (Gangeviç, 2004: 181-184; Kırımlı, 1996: 392; Yaman, 2015: 53-54).

1881 yılında Akmescid'de çıkartılmakta olan Tavrida gazetesinde "Genç Molla" takma adıyla, daha sonraları kitap haline getirilmiş 'Rusya Müslümanlığı (Russkoe Muslumanstvo)' adını taşıyan yazılarını yayımlamaya başladı (Bozkurt, 2004: 292; Kalsın, 2014: 104; Kırımer, 1934: 23; Yaman, 2015: 52). Yazılarında Rusya ile Müslüman devleti ilişkilerine, Hristiyanlar gibi Müslümanların da tanınmasına, Müslümanların çağa uygun eğitim almalarına ve Müslüman-Türk halklarının birleşmeleri gerektiği ve benzeri konulara kendi üslubunca yer verdi.

İsmail Bey'in yazılarını heyecan ile takip edenlerden birisi de Kazanlı Akçuralar ailesinden İsfendiyar Bey'in kızı Zühre Hanım'dı. Zühre Hanım geçirmiş olduğu bir hastalıktan dolayı 1882 yılında Kırım'a dinlenmek için gelmiş ve Kırım Hanlığı'nın başkenti olan Bahçesaray'ı gezerken İsmail Bey Gaspıralı ile tanışmıştır. 1882 yılının sonbaharında İsmail Bey ve Zühre Hanım evlenmişlerdir. İsmail Gaspıralı ilk kez 1877 yılında evlenmiş ve bu evliliği anlaşmazlıktan dolayı iki yıl sürmüştür (Çınar, 2018: 62; Hablemitoğlu, 2004: 23; Yaman, 2015: 53).

Zühre Hanım, İsmail Bey için sadece bir hayat arkadaşı değil, her zaman onun kararlarının arkasında durarak ona destek veren mücadele arkadaşıydı (Saray,1987: 24). Aynı yıl içerisinde İsmail Bey Sâl-nâme-i Türkî ve Mirât-ı Cedîd isimlerinde iki ayrı risale daha yayınlanmıştır (Kırımlı, 1996: 395; Şahingöz, 2004: 175-180).

İsmail Gaspıralı, fikirlerini özgürce ifâde edebileceği Türkçe bir yayın organı çıkartmak için 1883 yılında Türkçesinin yanında Rusçasıyla birlikte yayınlanması şartıyla bir gazete çıkartma izni aldı. İlk sayısı 22 Nisan 1883'te Bahçesaray'da basılan Tercümân adındaki bu gazete 'Dilde, fikirde ve işte birlik' ilkesiyle haftada bir gün yayınlanıyordu. Ekim 1903'den itibaren haftada iki gün çıkmaya başlayan Tercümân, 1912'den sonra günlük oldu. İsmail Bey, gazetenin ismini İstanbul'da Şinasi Efendi tarafından çıkarılmakta olan Tercümân-ı Ahvâl'den esinlenerek koymuştur. Adı 1905'te Tercümân-ı

Ahvâl-i Zamân şeklinde değiştirilmiş, 1909'da yine Tercümân'a dönüşmüştür. Tercümân gazetesinin dili sade bir Osmanlı Türkçesi olup bazen Kırım Tatar veya diğer Türk lehçelerinden kelime ve sözleri içermektedir (Akpınar, 2011: 492-494; Devlet, 1999: 18; Kırımlı, 1996: 392; Kocaoğlu, 2004: 215-226; Lazzerini, 2004: 212; Mende, 2004: 18; Yaman, 2015: 53-54).

"Tercümân gazetesi, Kırım'da yayınlanan ilk Türkçe gazete ve Rusya Müslümanları arasında yayınlanan Türk dilindeki üçüncü gazetedir." (Kırımlı, 1996: 392).

" Rusya Müslümanları arasında çıkan ilk Türkçe gazete 1875 yılında Bakü'de Hasan Melikzade Zerdabi tarafından çıkarılan Ekinci gazetesidir. Bu gazete ekin ve ziraat ile ilgili haberler vermekteydi. Ekinci gazetesi, sade bir Türkçeyle yayımlandığından dolayı milli önem taşımaktadır. İlk defa "hürriyet, demokrasi, kadın hukuku ve millet" ile ilgili fikirler bu gazete ile yayımlanmıştır. Bu gazeteyi Sait ve Celal Ünsizade'nin 1879'da Tiflis'te çıkardığı Ziya gazetesi takip etmiştir. Sait ve Celal Ünsizade kardeşlerin basın faaliyetleri Ziya ile sınırlı kalmamış, 1880'de Sait Bey, Ziya-yı Kafkasiye'yi, Celal Bey ise 1883'te Keşkül gazetesini çıkarmıştır." (Kalsın, 2014: 104).

İsmail Bey, Bahçesaray'da Tercümân gazetesini ve diğer düşüncelerini yayınlayabilmek için Arap harfli bir matbaa kurmuştur. İsmail Bey'in kurmuş olduğu bu matbaa Kırım'da kurulan ilk Müslüman matbaası olma özelliğine sahiptir. Tercümân gazetesinin yeni yayınlanmaya başladığı yıllarda, gazete idaresinde İsmail Bey başta olmak üzere İsmail Bey'in yakın aile fertleri bulunmuştur (Kalsın, 2014: 104; Kırımlı, 1996: 392; Kırımlı, 2002: 11).

İsmail Gaspıralı, Tercümân gazetesini maarif reformunun bir aracı olarak görmekteydi. Eski usûl eğitim yerine köklü bir eğitim değişikliğine ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir. İsmail Gaspıralı, eğitim reformunun ilk aşamasını 1884'te Bahçesaray'da Kaytaz Ağa mahallesinde ilkokul seviyesinde açmış olduğu mekteple yaptı. Yapmış olduğu maarif reformunun daha önce bir benzeri olmadığı için bu mektepteki programın ve okutulacak derslerin hazırlanması, öğretmenlerin yetiştirilmesi, mektebin devam edebilmesi için mali kaynağın bulunması ve benzeri bütün işleri İsmail Gaspıralı kendisi üstlenmiştir (Bozkurt, 2004: 289-302; Caferoğlu, 2004: 3-14; Kireççi, 2015: 42; Polat, 2004: 303-326; Temizyürek, 2004: 277-288; Yaman, 2015: 65).

İsmail Gaspıralı, Bahçesaray halkına bu mektebi sevdirebilmek için "kırk günde Türkçe okuma-yazma öğretileceğini" duyurmuş ve Bahçesaray halkının bulunduğu yerde talebelerini kendi metoduyla imtihan ederek bunu başarmıştır. İsmail Gaspıralı, eski eğitim metodu yerine yeni bir eğitim metodu uygulamıştır.

İsmail Gaspıralı uygulamaya koyduğu bu yeni metodo kendi tabiriyle "Usûl-ü Savtiye" adını vermiştir (Bozkurt, 2004: 289-302; Kırımlı, 1996: 392).

İsmail Gaspıralı'nın "Usûl-ü Savtiye" metodu eğitimde gerçek bir inkılap özelliği taşımaktadır ve yaygınlaşarak bir döneme damgasını vurmuştur. 1917' ye kadarki dönemde Rusya'da bu tarzda yetişen milli - reformist kadrocular "Cedîdciler" olarak adlandırılmıştır (Kanlıdere, 2004: 255-262; Kasım, 2004: 263-276; Kırımlı, 1996: 392).

Eski usûlde yer almayan dersler, imtihan, teneffüs, öğrenci sınırlaması, Rus mekteplerinde görülen aletler ve benzeri İsmail Gaspıralı'nın yeni eğitim metodu olan "Usûl-ü Cedîd" metodunda yer almıştır. İsmail Gaspıralı, yeni eğitim metoduyla ders veren mekteplerde kullanılması için Hocâ-i Sıbyân adıyla kendi hazırlamış olduğu temel ders kitabını kendi matbaasında basmıştır. Hocâ-i Sıbyân kitabının ilk baskısı 1884'de yapılmıştır (Bozkurt, 2004: 289-302; Kırımlı, 1996: 392; Lazzerini, 2004: 618; Yaman, 2015: 71).

Usûl-ü Ced îd metodunun halk arasında benimsenmesi için büyük mücadeleler veren İsmail Gaspıralı, devamlı olarak Rusya İmparatorluğunda yaşayan Müslüman Türk topluluklarını ziyaret etmiştir. İlk Usûl-ü Cedîd mektebinin açılmasından on yıl sonra Türk topluluklarından kendisine destekçiler bulmuştur (Kırımlı, 1996: 392).

İsmail Gaspıralı'yı destekleyenler arasında aydın düşünceli mollalar, öğretmenler, esnaf ve Müslüman zenginler yer almaktaydı. Özellikle İdilboyu Tatarları'ndan Hüseyinovlar, Apanaylar, Akçuralar gibi zengin tüccarların, Tağızade gibi Kafkasyalı Müslüman petrol milyonerlerinin kazanılması Usûl-ü Cedîd mekteplerinin kısa sürede Kafkasya ve Kırım'daki köylere kadar yaygınlaşmasını sağlamıştır (Kırımlı, 1996: 393).

1895'te bütün Rusya İmparatorluğu'ndaki Usûl-ü Cedîd mekteplerinin sayısı 100'ü geçerken 1914 yılında bu sayı yaklaşık olarak 5000'i bulmuştur (Devlet, 2011: 58).

İsmail Gaspıralı, Müslüman Türk kızlarının yetişmesinde ve eğitiminde öncülük yapmıştır. İlk Usûl-ü Cedîd kız mektebini ablası Pembe Hanım Bolatukova'ya 1893'te Bahçesaray'da açtırdı ve bu örnek diğer bölgelerde de kısa süre içinde uygulandı.

Gaspıralı, medreseleri de Usûl-ü Cedîd'in üst dereceli eğitim kurumları haline dönüştürecek şekilde ıslah etmeyi planlamış ve bunun programlarını hazırlamıştı (Bozkurt, 2004: 289-302; Çınar, 2018: 60; Hablemitoğlu, 1998: 32; Mende, 2004: 15-20).

Ancak, medreselerde sözü geçen çevrelerin şiddetli tepkisi ve muhtemelen Gaspıralı'nın diğer çalışmalarına öncelik vermek mecburiyetinde kalması, onun buralardaki başarısının mekteplere göre daha sınırlı kalmasına sebep oldu (Devlet, 2011: 58; Kırımlı, 1996: 393).

1905'de Çar ll. Nikolay'ın yönetim zamanlarındaki geçici serbestlik ortamından yararlananlar arasında "Cedîdçi" Müslüman Türk aydınları da vardı. Sibiryalı Tatar Abdürreşid İbrahim, İdil boyu Tatarlarında Yusuf Akçura, Azerbaycanlı Ali Merdan Bey Topçubaşı gibi aydınlarla anlaşarak Gaspıralı, Müslümanları birleşik olarak teşkilatlandırmaya çalıştı (Kırımlı, 1996: 393).

Rusya Hükümetine Nisan 1905'te Kırım Müslümanları adına müracaat metni hazırlayan İsmail Gaspıralı, bu müracaatnameyi Ağustos 1905'te Hükumet yetkililerine sunmuştur. Rusya Müslümanlarının toplanacağı bir kongre için resmi izin alınamadığından Nijniy Novgorod'da bir nehir gemisi gezintisi süsü verilerek 28 Ağustos 1905'te Birinci Bütün Rusya Müslümanları Kongresi yapıldı. Bu Kongre'de İsmail Gaspıralı başkan seçildi ve her alanda teşkilatlanma kararı alındı. 3 Aralık 1905'te Akmescid'de toplanan Bütün Kırım Müslümanları Kongresi'ne de İsmail Gaspıralı başkanlık etmiştir. 1906 Ocak ayının sonlarında St. Petersburg'da (resmi olmadığı için farklı oturumlar halinde) İkinci Bütün Rusya Müslümanları Kongresi toplandı. Gaspıralı'nın öncülüğüyle, 10 Mayıs 1906'da açılan Devlet Duması'na katılan 497 milletvekilinden, 25 tanesi Müslümandır (Gangeviç, 2004: 27-29; Kırımlı, 1996: 393).

1906 yılının Ağustos ayında 800 delegeyle yapılan Kongre, Rusya İmparatorluğu'nda yapılan en kalabalık Müslüman Kongresi olma özelliğini taşımaktadır (Kırımlı, 2002: 25). Bu Kongre'de siyasi parti özelliğinde olan "İttifak-ı Müslimîn

(Müslüman Franksiyonu)" kurulması kararlaştırıldı. İttifâk-ı Müslimîn (Müslüman Franksiyonu) grubunun programı İsmail Gaspıralı'nın yıllardır savunduğu eğitim sistemi, ana dil eğitimi, kız ve erkek çocuklarına eğitim zorunluluğu gibi düşüncelerden oluşmaktadır (Kırımlı, 1996: 393).

Gaspıralı'nın "dil birliği" düşüncesinde önemli bir adım atılmıştır. Kongre boyunca İsmail Gaspıralı'ya büyük saygı gösterilmiş ve İsmail Gaspıralı kongreye katılan delegeler tarafından" Milletin Babası" olarak görülmüştür.

Çarlık İdaresi 1905 inkılabın öncesindeki uygulamalarına geri döndü. Devlet idaresindeki kişinin istemediği şeylerin Duma'ya girmesini engelleyen kanunlar getirildi.

Rus İdaresi kendine özgü "meşruti monarşi" ilan etmiştir (Kırımlı, 2002: 27). İsmail Gaspıralı, 1905'de inkılaptan sonra Tercümân'ın mecburi Rusça kısmının yayımına son vermiş ve düşüncelerini daha açık şekilde ifâde etmeye çalışmıştır (Akpınar, 2011: 492; Kırımlı, 1996: 393; Yalvar, 2017: 107).

1905 sonrasında Rusya İmparatorluğu'nda yüzlerce Türk-Müslüman gazete ve dergi çıkmıştır. 1905-1925 yılları arasında çıkan gazete ve dergiler "Tercümân Türkçesi" veya ona yakın bir dil kullanmıştır. Bu durum İsmail Gaspıralı'nın düşüncelerinin ne kadar etkili olduğunun göstergelerindendir.1911'den itibaren Tercümân gazetesinin başlığının altında yer alan ve herkesin bildiği "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" ibaresi Türk dünyasındaki birleştirici ögelerden birisi haline gelmiştir.

1905 yılı sonlarında Bahçesaray'da yayın hayatına giren Âlem-i Nisvân, sadece Kırım Tatarları' nın değil bütün Rusya Türklerinin ilk kadın dergisidir (Kırımlı, 1996: 393; Yalvar, 2017: 108). 1906-1907 ve 1910-1911 yılları arasında Şefika Gaspıralı tarafından yönetilen Âlem-i Nisvân 1906 yılında haftada bir yayımlanmış ve 1907 yılının başlarında yayımına son verilmiştir. Türkiye'deki yayınlarda Âlem-i Nisvân Gazetesi / Dergisi 'nin 1906-1910 yılları arasında yayınlandığı belirtilmektedir (Devlet, 2011: 94). 20 yıl arşivlerde Tercümân Gazetesi'ni inceleyen Kırımlı araştırmacı Seitgazi Gafarov, Âlem-i Nisvân Gazetesi / Dergisi'nin 1911 yılına kadar çıktığını ispatlamıştır.

1910 yılında 10 sayısı, 1911'de sadece 3 sayısı çıkmış olan Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'ni Şefika Gaspıralı 1917 yılında yeniden çıkarmayı düşünmüşse de Ekim Devrimi yüzünden dergiyi çıkaramamıştır.[9] Son yapılan araştırmalar sonucunda 1910 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin çeşitli sayıları ele geçmiş ve 1910 yılında 10 sayı yayınlandığı bilgisi günümüzde geçerliliğini yitirmiştir.

Timur Kocaoğlu'nun Özel Koleksiyonu'nda bulunan ve tez danışmanım Akartürk Karahan tarafından Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'ni görme ve üzerinde çalışma fırsatını bulduğumuz Âlem-i Nisvân Koleksiyonu'nda ise 1905, 1906, 1907 ve 1910 yıllarına ait farklı sayıları olan Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi olduğu tespit edilmiştir.

İlk olarak Mart 1906'da Tercümân Gazetesi'nin ilave eki olarak okuyucuya sunulan ve Rusya Türklerinin ilk çocuk gazetesi olan ʿ Âlem-i Sıbyân, düzensiz aralıklarla 1915 yılına kadar yayımını sürdürmüştür. Tercümân Gazetesi, 1910-1911 yıllarında bir hafta Âlem-i Nisvân'ı bir hafta ʿ Âlem-i Sıbyân'ı yayınlamıştır.

İlk yayın tarihi Nisan 1906 olan ve Rusya Türklerinin ilk mizah dergisi olan "Ha Ha Ha" ise ilginç içeriğine rağmen 5 sayı yayınlamıştır (Akpınar, 2011: 493; Yaman, 2015: 55).

İsmail Gaspıralı, 1906 yılında Millet adında ikinci bir gazete çıkaracağını duyurmuştur. Bu yeni gazete girişimi sadece örnek sayı ile kalmıştır. Millet Gazetesi'nin başlığının altında yer alan "Til birliği, fikir birliği ve bu da amel birliğini mûcip olur" ifâdesi 1912 yılından sonra Tercümân Gazetesi'nde " Dilde, Fikirde, İşte Birlik" ifâdesi olarak kullanılmıştır. Bu ifâde aynı zamanda İsmail Gaspıralı'nın savunduğu düşüncelerden birisidir ve Türk Dünyasında bir slogan olarak kullanılarak bugüne kadar geçerliliğini korumuştur.

İsmail Gaspıralı, 1906 Sonbaharında Tercümân'dan sonra Millet adında ikinci bir gazete çıkaracağını duyurmuşsa da bu isteğini gerçekleştiremedi. Gaspıralı'nın diğer düşüncelerinin yanı sıra 1905'den sonra Tercümân gazetesinde önemli değişiklikler meydana geldi. Tercümân gazetesinin tirajı ve sayfa sayısı giderek arttı. 1912 yılından

[9] **Sukhodolova A**. Şefika Gaspıralı ve Kadın Dergisi Âlem-i Nisvân, <https://prezi.com/xswprcj-rh_z/sefika-gaspral>. s.e.t. 28.12.2019.

itibaren Tercümân gazetesi günlük gazete halini aldı (Akpınar, 2011: 492). Osmanlı İmparatorluğu'nda İkinci Meşrutiyetten sonra görülen basın özgürlüğüyle, Tercümân gazetesi Osmanlı topraklarında yayıldı.

İsmail Gaspıralı, 1905'ten sonra Kırım için bazı projeler hazırlamışsa da dönemin Kırım Tatar toplumunun bu projeleri üstlenecek gücü olmamasından dolayı bazı projelerini gerçekleştirememiştir.

Gaspıralı, sosyal yönden çok önemli olan ve milli eğitimin yaygınlaşmasını sağlayacak olan "cemiyyet-i hayriyeler" açılmasını desteklemiş ve Kırım'ın birçok şehir ve kasabasında "Müslüman cemiyet-i hayriyeler" açılmasını sağlamıştır. Usûl-ü Cedîd mektebleriyle Kırım'da ilk defa Müslüman rüştiyesi açılmıştır. Rüştiyede ders vermeleri için Türkiye'den muallimler çağrılmış ve bu durum Rus Hükumeti'nin endişe duymasına sebep olmuştur.

Rus Hükumeti, hükumetten başka saf dini içerikli okul açmaya yetkili olmadığı öne sürerek rüştiyeleri kapatmıştır.

1907'den itibaren Rusya İmparatorluğu'ndaki baskılar ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ortam İsmail Gaspıralı'ya, düşüncelerini Rusya dışında gerçekleştirmeye sevk etti. İsmail Gaspıralı'nın projelerinden en dikkat çekici olan "Dünya Müslüman Kongresi" yapma düşüncesidir. Bu düşüncesini gerçekleştirmek için 1907 Eylül'ünde Tercümân'da bir makale yazmıştır (Kırımlı, 1996: 393).

İslam ʿ Âlemi'ndeki Müslümanların geri kalmışlığını ve benzeri durumlarını anlattığı makalesinin geniş yankı bulması üzerine İsmail Gaspıralı, Dünya Müslümanlar Kongresi'ni yapmak istediği Kahire'ye gitti.

Tercümân gazetesinin sıkı takipçilerinden birisi olan ünlü Macar Türkolog Arminus Vambery'nin bu haberi yayınlaması ile Kahire'de düzenlenecek bu kongreye yurt dışından da elçiler ve gazeteciler akın etmiştir (Yalvar, 2017: 109).

Kahire'de Mustafa Kamil Paşa, Şeyh Ali Yusuf, Reşid Rıza, Selim el-Beşri, el-Azm kardeşler ve diğer tanınmış fikir ve siyaset adamlarıyla görüşen Gaspıralı, onlarla Kongre

fikrini tartışmış ve çeşitli konferanslar vermiştir. Gaspıralı aynı zamanda Rusya'nın Mısır'daki temsilcilerine Kongre'nin siyasi olmadığı garantisini de vermiştir. Kongre hazırlık komitesi Kongre Nizamnamesi yayınladı.

Ekim 1907-Şubat 1908 arasında üç defa Kırım ile Mısır arasında yolculuk yapan Gaspıralı, yolculuğu sırasında Osmanlı'nın desteğini almaya çalışsa da bu amacında başarılı olamadı. Mısır'a son Seyâhatinde hem kendi düşüncelerini hem de Kongre düşüncelerini anlatmak için toplamda 3 sayı çıkarılabilen En-Nahza adında Arapça bir gazete çıkardı (Kuttner, 2004: 397).

Kongre, Mısır'daki Müslüman gruplarının istekli görünmesinin ardından Kongre'yi sahiplenmek isteyen grupların çekişmesine dönüştü. Yapılması düşünülen Kongre'nin sürekli tarihinin değişmesinden ve Kongre düşüncesinin gündemden çıkmasından önce Osmanlı İmparatorluğu'nda İkinci Meşrutiyet ilan edildi.

Bu durum Gaspıralı'ya, Kongre için Osmanlı kamuoyunun desteğini alabileceğini düşündürdü. İkinci Meşrutiyet'in ilanından bir yıl kadar sonra Osmanlı basını ve özellikle başyazarlığını Mehmet Akif Ersoy'un yaptığı Sırât-ı Müstakîm dergisi İsmail Gaspıralı'nın düşünceleri üzerinde durdu. Kongre'nin toplanma yerinin Kahire'den İstanbul'a alınması konusunu tartıştı.

Osmanlı İmparatorluğu' ndaki iç ve dış gelişmelerinin yoğunluğundan dolayı bir müddet sonra Kongre gündemden çıktı (Kırımlı, 1996: 393).

Dünya Müslümanlar Kongresi düşüncesinin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Gaspıralı, yeniliklerini İslam dünyasının Türk olmayan kesimine ulaştırmayı denedi. 1912'de Usûl-ü Cedîd metodunu Dünya'da en fazla Müslüman nüfusa sahip ülke olan Hindistan'a tanıtma ve uygulama kararı verdi. Bu amaç doğrultusunda Şubat 1912'da Bombay'a gitti. İsmail Gaspıralı, Encümen-i İslamiyye ve mahalli kadı ile iletişim kurdu.

Aynı zamanda Osmanlı Konsolosu'nu da ziyaret eden Gaspıralı, Bombay'da Usûl-ü Cedîd mektebi açarak meşhur "40 günde okuma-yazma öğretme" metodunu başarıyla uygulamıştır. Bir müddet sonra Hindistan'dan ayrılan Gaspıralı'nın teşebbüslerinin nasıl

sonuçlandığı tam olarak bilinmemekteyse de bunun pek kalıcı olmadığı tahmin edilmektedir (Kırımlı, 1996: 394).

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra İsmail Gaspıralı, İstanbul'da bazı faaliyetlere girişmiştir. Yeni şartların fikirlerinin yayılmasını sağlayacağını düşünen Gaspıralı, 1908 öncesinde Jön Türklerle iletişim halindeydi. Gaspıralı'yı, Osmanlı'daki aydın çevreler iyi tanımakta ve ona karşı derin bir saygı duymaktaydılar. Ayrıca 1908 sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nda şekillenmeye başlayan fikir akımları da Gaspıralı'dan etkilenmişlerdir.

Bu dönemde Osmanlı aydın çevreleriyle yakın ilişkiler kuran Gaspıralı, çeşitli İstanbul dergilerine makaleler yazmaktaydı.1908 yılında kurulan Türk Derneği'nin kurucu üyeleri arasındadır. Gaspıralı'nın düşünceleri, 1912'de kurulan Türk Yurdu Cemiyeti ve cemiyetin yayın organı olan Türk Yurdu dergisinde de etkili olmuştur (Kırımlı, 1996: 394).

1912 yılında İttihatçılar tarafından kendisine teklif edilen ayan üyeliğini kabul etmemiştir. 1908-1914 yılları arasında Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Türkler arasındaki ilgi ve ilişkilerin en yüksek seviyeye ulaşmasında Gaspıralı'nın şahsen ve dolaylı olarak fikirleriyle büyük rol sahibi olduğu söylenebilir (Kırımlı, 2002: 39).

1905'ten sonra farklı coğrafyalardan, farklı kültürlere sahip okuyucularla buluşan ve tirajı giderek artan Tercümân Gazetesi'nin yayınlanmasının onuncu, yirminci ve yirmi beşinci yıllarında Kırım'ın Bahçesaray şehrinde büyük törenler düzenlenmiştir. Düzenlenen bu törenler Müslüman toplantıları özelliğini de taşımaktadır (Kramer, 2004: 365-390).

Yoğun ilişkilerden dolayı sağlığı giderek bozulan İsmail Gaspıralı 24 Eylül 1914 tarihinde Kırım'ın Bahçesaray şehrinde öldü.

"Cenazesi Rusya İmparatorluğu'nun farklı bölgelerinden gelen 6000 'den fazla kişinin katıldığı büyük bir törenle Bahçesaray'ın Salaçık mevkiinde Kırım Hanlığı' nın kurucusu Hacı Giray Han'ın türbesi yakınlarında toprağa verildi. Ölümü bütün Türk dünyasında büyük üzüntü doğurdu ve gerek Rusya'da gerekse Türkiye'de basın aylarca onun hizmetlerini hayranlıkla anlatan yazılar yayınladı." (Kırımlı, 1996: 394)

Osmanlı İmparatorluğu'nda da vefatından sonra hakkında birçok yazı yazılmıştır. Türk Yurdu dergisinin 12. Sayısı Gaspıralı adına çıkarılmış ve bu sayıda onun fikirleri ile hayat hikâyesi kaleme alınmıştır. İstanbul'da Gaspıralı için Ayasofya Camii Şerîfi'nde Mevlid-i Şerîfler okunmuştur (Kırımlı, 1996: 394; Saray, 1987: 80; Yaman, 2015: 56-57).

Gaspıralı'nın başyazarlığını Hasan Sabri Ayvazov'a vaziyet ettiği ve "Boğaziçi'ndeki balıkçıdan Kaşgar'daki deveciye kadar" herkesin anlayacağı bir dil kullanmayı amaçladığı (Akpınar, 2011: 493) Tercümân gazetesi, Gaspıralı'nın ölümünden beş yıl sonrasına kadar yayımlandı. Gaspıralı'nın mezarı uzun süre Kırım Tatarları tarafından ziyaret edildi. 1944'te Kırım Tatarları'nın yerlerinden sürülmelerinden sonra Gaspıralı'nın mezarı ortadan kaldırıldı. 1990'da Kırım'a geri dönen Kırım Tatarları, İsmail Gaspıralı'nın tahmini mezar yerini yeniden belirleyerek buraya bir anıt taş diktiler (Kırımlı, 1996: 394).

UNESCO'nun 5-20 Kasım 2013 tarihlerinde gerçekleştirilen 37. Genel Konferansı'nda 37 C/15 sayılı belgesi çerçevesinde alınan karar gereğince İsmail Gaspıralı'nın vefatının 100. Yıl Dönümü 2014 UNESCO Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri arasına alınmıştır.[10] Türkiye'nin teklifiyle UNESCO tarafından 2014 Yılının İsmail Gaspıralı Yılı olarak ilan edilmesinin ardından Kırım'ın tarihi başkenti Bahçesaray'da İsmail Gaspıralı Konferansı düzenlenmiştir.[11] 2014 yılının İsmail Gaspıralı Anma Yılı olarak ilan edilmesinin ardından başta Türkiye ve Kırım olmak üzere Dünya'nın çeşitli yerlerinde İsmail Gaspıralı 'yı anmak ve gelecek nesillere tanıtmak için bilgi şölenleri, konferanslar ve sempozyumlar düzenlenmiştir ve düzenlenmeye devam etmektedir.

1.4. Şefika Gaspıralı (1886-1975)

Türk Dünyasında "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" düşüncesiyle tanınan İsmail Gaspıralı'nın kızı olan Şefika Gaspıralı, eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslam ʿÂlemi'nde yayımlanan ilk kadın gazetesi / dergisi olan Âlem-i Nisvân'da babasının en büyük yardımcısı ve derginin müdiresidir. Şefika Gaspıralı Rusya'daki Türk Kadın

[10]Unesco. Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri. http://www.unesco.org.tr/Pages/132/149/Anma-ve-Kutlama-Yıl-Dönümleri. s.e.t.28.12. 2019.
[11]Trt Haber. Unescodan Gaspıralı Kararı.https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/unescodan-gaspirali-karari-. s.e.t. 28.12.2019.

Hareketi'nin öncüsü, Azerbaycan Türk Cumhuriyeti'nin başbakanlarından Nesip Yusufbeyli eşidir. Ayrıca Kırım Türk Cumhuriyeti'nde Kurultay Başkanlık Divanı üyeliği, iki dönem milletvekilliği yapmış bir kişi ve anaokulları eğitimcisidir.

21 Kasım 1886 'da Kırım'ın Bahçesaray şehrinde doğan Şefika Gaspıralı'nın babası Türk Dünyasında "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" düşüncesiyle tanınan İsmail Gaspıralı, annesi ise Kazanlı Akçuralar ailesinden İsfendiyar Bey'in kızı Zühre Hanım'dır. Şefika Gaspıralı, aynı zamanda Türkçülük akımının önde gelen temsilcilerinden olan Yusuf Akçura'nın halasının kızıdır. Eğitime önem veren entelektüel bir ailenin kızı olan Zühre Hanım, Şefika Gaspıralı'nın annesi olmasının yanı sıra onun her zaman rol model aldığı bir kişi olmuştur (Çınar, 2018: 59-60; Hablemitoğlu, 1998: XI; Şahin, 2014: 217).

İsmail Gaspıralı ve eşi Zühre Hanım'ın evliliğinden sekiz çocuk dünyaya gelir. Bu çocuklar; Rıfat, Şefika, Behiye, Leyla, Danyal, Nigar, Mansur ve Haydar'dır. Leyla küçük yaşta hayatını kaybetmiştir. Çocuğunu kaybeden Zühre Hanım kızı Şefika'ya daha düşkün ve alakadar olmuştur. Şefika Gaspıralı'nın henüz 11 yaşındayken anne tarafını ziyaret etmek amacıyla gittiği ve 3 ay kaldığı ziyaretinde annesi Zühre Hanım kızına birkaç günde bir mektup yazmıştır. Bu mektuplardan sadece 19 tanesi günümüze ulaşabilmiştir. Zühre Hanım, kızı Şefika'ya iki gözümün nuru diyerek mektuplarını bitirmiştir (Çınar, 2018: 60; Hablemitoğlu, 1998: 29).

Ailenin en büyük kızı olan Şefika Gaspıralı, mektebe gitmeden önce okuma yazmayı öğrenmiştir. Onun yetenekli bir çocuk olduğunu gören babası İsmail Gaspıralı, yeni eğitim metodu için hazırlamış olduğu ders kitabı olan Hocâ-i Sıbyân kitabını kızı Şefika'ya verdikten kısa bir süre sonra, kızını kendi eğitim metodunu uyguladığı mektebe gönderir.

Şefika Gaspıralı'nın gitmiş olduğu mektep, babası İsmail Gaspıralı'nın 1884'te Bahçesaray'da eğitim reformunun ilk aşamasını hayata geçirdiği ilk Usûl-ü Cedîd mektebidir.

Bu mektepte babası İsmail Gaspıralı'nın kız kardeşi ve Şefika Gaspıralı'nın halası olan Selime-Pembe Hanım da öğretmenlik yapmıştır (Bozkurt, 2004: 296; Çınar, 2018: 60; Hablemitoğlu, 1998: 75-76).

O yıllarda kadınların okula gitmesine izin verilmemesinin yanı sıra kadınların okuma yazma bilmesine bile izin verilmezken İsmail Gaspıralı, savunmuş olduğu Usûl-ü Cedîd metodunu ailesinde de başarıyla uygulayarak kızı Şefika Gaspıralı'yı yeni eğitim metoduyla ders veren mektebe göndermekle kalmamış, kızı için özel Rusça öğretmen de tutmuştur. İsmail Gaspıralı'nın tanıdıklarının tavsiyesiyle gelen Polanyalı Olga Djelakovska, bir yıl kadar kızı Şefika'ya Rusça okuma-yazma öğretmiştir. Polonyalı öğretmenin rahatsızlanarak gitmesinden sonra Katerina adındaki Ukraynalı öğretmen kızı Şefika'ya dört yıl boyunca Rusça okuma-yazma öğretmiştir. Bu sayede Şefika Gaspıralı çok iyi derecede Rusça bilgisine sahip olmuştur (Çınar, 2018: 61). İsmail Gaspıralı, yaşadıkları milletin dilini öğrenmeden ne yaparlarsa yapsınlar haklarını savunamayacaklarını düşündüğü için ailesi dışındaki insanların da Rusça öğrenmesi gerektiğini savunmuştur.

Zühre Hanım, İsmail Bey için sadece bir hayat arkadaşı değil, her zaman onun kararlarının arkasında durarak ona destek veren mücadele arkadaşıydı (Saray, 1987: 24) . Zühre Hanım, Tercümân Gazetesi'nin kurulması sırasında İsmail Gaspıralı' ya mali destek olması için mücevherlerini satmış ve Tercümân'da gazetenin basım ve dağıtım işlerine yardımcı olmuştur. Zühre Hanım, İsmail Gaspıralı'nın Tercümân'ın ilk zamanlarında karşılaştığı zorluklar karşısında pes etmemesi için eşini cesaretlendirmiş ve başarılı olması için teşvik etmiştir. Annesini her zaman rol model alan Şefika Gaspıralı da küçük yaşlardan itibaren Tercümân Gazetesi'nin basıldığı matbaadan dağıtımına kadar her şeyle ilgilenen babası İsmail Gaspıralı'ya yardımcı olmuştur (Çınar, 2018: 59; Hablemitoğlu, 1998: 32; Şahin, 2014: 217).

Şefika Gaspıralı, 1903 yılında 41 yaşında olan annesi Zühre Hanım'ı kaybeder. Şefika Gaspıralı hem evdeki işlerini hem de Tercümân'daki işlerini büyük bir gayretle yapmaya devam eder.

" Babası İsmail Gaspıralı'yı Odesa (Novorossiysk)Üniversitesi'nde eğitim alan öğrenciler sık sık ziyarete giderler.

Babasını sürekli ziyarete gelenlerden birisi olan Nesip Yusufbeyli ile tanışır. Tanışdıklarında Şefika Hanım on altı, Nesip Bey yirmi bir yaşındadır. Yusufbeyli, Şefika

Hanım'ın üstün zekâsına, becerikliliğine ve alımlılığına hayran kalır." (Çınar, 2018: 64-65)

Şefika Gaspıralı ve Nesip Yusufbeyli'nin mektuplaşmaları ilk başta milli-siyasi konular içerirken zamanla duygusal yakınlaşma başlar (Hablemitoğlu, 1998: 32). Şefika Gaspıralı ve Nesip Yusufbeyli' nin mektuplaşması Zühre Gaspıralı'nın vefatı üzerine Nesip Yusufbeyli'nin baş sağlığı mektubu ile başlar. Şefika Gaspıralı, 1903 yılında kadınlar için ilk defa makale kaleme alır. Nesip Yusufbeyli, Şefika Gaspıralı'nın Tercümân'da yayımlanan makalesi için Şefika Hanım'a kendisini tebrik eden bir mektup yazmıştır (Çınar, 2018: 62; Hablemitoğlu, 1998: 35-37).

Zühre Gaspıralı'nın vefat etmesinden dolayı Tercümân Gazetesi'nin 20.yıl kutlamaları 4 Mayıs 1903'e ertelenmiştir. Bu kutlamadaki dekorasyon, yemekler, davetliler ve benzeri ile Şefika Gaspıralı bizzat ilgilenmiştir. Şefika Gaspıralı, kutlamaya katılan Rusya Türklerinin önde gelen liderlerinin eşleri ile annesi Zühre Hanım'ın Tercümân Gazetesi'nin 10.yıl kutlamasındaki gibi herkesle ilgilenmiştir. Şefika Gaspıralı, Tercümân Gazetesi'nin 20.yıl kutlamasını resmi olmayan bir kadınlar kongresi gibi kadınların sorunlarını görüşerek kararlar almıştır. Bunun üzerine İsmail Gaspıralı, kadınlar için özel bir dergi çıkarmak için çalışmalara başlamıştır (Çınar, 2018: 62; Hablemitoğlu, 1998: 14, 93-99).

İsmail Gaspıralı, 11 Temmuz 1905 tarihinde İçişleri Bakanlığına Tatar dilinde Âlem-i Nisvân (Hanımlar Dünyası) adında haftalık gazete/ dergi çıkarabilmek için bir dilekçe yazmıştır. Dilekçeye derginin programını da eklemiş ve 3 Kasım 1905'te dergi İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.

13 Ocak 1905 tarihli Tercümân Gazetesi'nde yer alan Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin programı şöyledir:

(Âlem-i Nisvân)(Ḫânımlar Dünyâsı)

Ḫânımlara maḫṣûṣ haftalık edebî ve fennî mecmûʿadır. Gelen sene başından neşrini murâd itdigimiz bu mecmûʿanıñ mevâdd-ı mündericesi işbu bâblardan ʿibâretdir:

1)Ḫânımlara maḫṣûṣ devlet niẓâmları ve şerʿen ḥuḳ ûḳları.

2)Ḫâne idâresine, evlâd terbiyesine ve yurt ṭabîbligine dâʾir maʿlûmât ve ḫaberler.

3)Ḫâne işleri- tikiş naḳış ve sâʾire lâzım olan mevâdd resim ve şekilleri ile.

4)Bizde vesâʾir milletlerde ḫânımlarıñ ḥâli ve maʿişeti ʿilm ve edebiyyâtda. Umûr ve siyâsetde meşhûre olan ḫânımlarıñ tercümeʾyi ḥâli ve resimler ile.

5) Muḳaddimât-ı fünûn, uṣûl-u aḫlâḳ, ḥikâye, şiʿr, târîḫ ve seyâḥât lâzım gelen resimleri ile (Âlem-i Nisvân 1905 Numune Sayısı; Hablemitoğlu, 1998: 37; Şahin, 2014: 218-219).

21 Ekim 1905 tarihli Tercümân'da "Jenskiy Mir" başlığı altında Âlem-i Nisvân gazetesinin / dergisinin yayınlanacağı haberine Rusça olarak yer verilmiştir (Akpınar, 2011: 493; Hablemitoğlu, 1998: 35; Şahin, 2014: 218; Yaman, 2015: 55).

"13 Ocak 1905 tarihli Tercümân'da derginin planlanan yayın programı hakkında bilgi veren reklam makalesi yayınlanır. Burada, derginin imtiyaz sahibinin İsmail Gaspıralı, müdiresinin ise çok iyi eğitimli, mükemmel Rusça ve yayın işlerini bilen kızı Şefika Gaspıralı olacağı belirtilmiştir." (Şahin, 2014: 218)

Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslam ʿÂlemi'nde yayımlanan ilk kadın gazetesi / dergisi olan Âlem-i Nisvân, İsmail Gaspıralı'nın Tercümân Gazetesi'nin (1883-1914) ilave eki olarak 1905 yılının sonlarında İsmail Gaspıralı'nın imtiyaz sahipliği ve liseyi yeni bitirmiş olan kızı Şefika Gaspıralı idâresinde yayımlanmaya başlamıştır (Çınar, 2018: 59-60; Hablemitoğlu, 1998: XI; Şahin, 2014: 217).

İsmail Gaspıralı'nın kızı Şefika Gaspıralı'yı Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin müdiresi yapmasının nedeni, kızını daha önce yazmış olduğu Arslan Kız hikâyesindeki Gülcemal'e benzetmesidir. İsmail Gaspıralı'nın daha önce yazmış olduğu Arslan Kız hikâyesindeki, Şeyh İzzet Ata'nın kızı olan Gülcemal karakteri, kendi ayakları üzerinde durabilen, sosyal yönü kuvvetli olan örnek bir şahsiyetdir. Bu şahsiyet İsmail Gaspıralı'nın idealindeki kadın tipidir. İsmail Gaspıralı, bu düşüncesinin gerçek hayattaki karşılığı olarak kızı Şefika Gaspıralı'yı görmüştür. Şefika Gaspıralı, Türk kadın aydınlanmasının rol

modelidir (Kınacı, 2014: 239). Şefika Gaspıralı, Âlem-i Nisvân'da Türk ve İslam ʿÂlemi' ndeki kadınların durumunu anlatmanın yanı sıra kadınların bilinçlenmesi ve örgütlenmesini de sağlamıştır.

1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi / Dergisi'nin kapağında derginin numune olduğu "Numune olarak 'Tercümâna' koşmadır" şeklinde ifâde edilmiştir.

1905 yılına ait derginin kapağında parantez içinde "Müslimelere mahsûs edebî ve tedrîsî haftalık mecmûʿadır" ifâdesiyle Âlem-i Nisvân Dergisi'nin kadınlara hitap eden bir dergi olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca 1905 yılına ait olan kapakta "Sâhib-i İmtiyâz İsmâʿil G.", "İdâre Müdîresi Şefika G.","‟ Şehir Bağçeseray" ve "Sene 1905" ile Âlem-i Nisvân Dergisi'nin kimler tarafından, nerede ve ne zaman çıkarıldığı da belirtilmiştir.

1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Dergisi'nin kapağının altında Rusça olarak "Tercümân'ın ücretsiz eki" ifâdesi de yer almaktadır.

20 Haziran 1906 tarihli 18 numaralı Tercümân'da Âlem-i Nisvân Dergisi için *"Mart başından beri haftada bir defa neşrolunuyor. Mevâdd - ı mündericesi edebiyyâttan, malûmât- ı lâzımeden, hâne idâresinden, sıbyân terbiyesinden, dikiş ve nakış fenninden, ilm-i sıhhatten, mevâdd-ı dîniyye ve ahlâkıyyeden ibarettir. Her nüshasında lüzûm-ı mikdârı resim ve şekil dercolunur. Senelik bedeli üç rubledir. Dört aylığı bir rubledir, nüshası altı kapiktir."* ifâdeleri kullanılmıştır (Ebüzziya, 1989: 362).

Türkiye'deki yayınlarda Âlem-i Nisvân Gazetesi / Dergisi'nin 1906-1910 yılları arasında yayınlandığı belirtilmektedir (Devlet, 2011: 94). 20 yıl arşivlerde Tercümân Gazetesi'ni inceleyen Kırımlı araştırmacı Seitgazi Gafarov, Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin 1911 yılına kadar çıktığını ispatlamıştır.

1910 yılında 10 sayısı, 1911'de sadece 3 sayısı çıkmış olan Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'ni Şefika Gaspıralı 1917 yılında yeniden çıkarmayı düşünmüşse de Ekim Devrimi yüzünden dergiyi çıkaramamıştır.[12] Son yapılan araştırmalar sonucunda 1910 yılına ait

[12] **Sukhodolova,** dn.10

Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin çeşitli sayıları ele geçmiş ve 1910 yılında 10 sayı yayınlandığı bilgisi günümüzde geçerliliğini yitirmiştir.

Türkiye'de Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde 1906 yılı 4.Sayı (24 Mart 1906) ve üç nüshası olduğu bilinmekte[13] olan Âlem-i Nisvân Dergisi'nin 1906 yılına ait 15, 35 ve 36.sayıları Paris (Fransa)'te Centre Russe de l'Ecole Pratique des HautesEtudes' de mevcuttur. Bu nüsha on dört sayfa ve 15x24 cmdir (Ebüzziya, 1989: 362).

Timur Kocaoğlu'nun Özel Koleksiyonu'nda bulunan ve tez danışmanım Akartürk Karahan tarafından Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'ni görme ve üzerinde çalışma fırsatını bulduğumuz Âlem-i Nisvân Koleksiyonu'nda ise 1905, 1906, 1907 ve 1910 yıllarına ait farklı sayıları olan Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi olduğu tespit edilmiştir.

1906 yılında Şefika Gaspıralı ve Nesip Yusufbeyli evlenmişlerdir. 1908 yılında Zühre ve 1909 yılında Niyazi adlı çocukları Dünya'ya gelmiştir. Bu yıllarda eşi ve ağabeyi Rıfat da gazetede görev almıştır.

Şefika Gaspıralı, 1912 yılında Azerbaycan'ın Gence şehrinde Belediye Başkanı olarak seçilen eşi dolayısıyla Gence'ye yerleşmek durumunda kalmıştır.

Gence de de Türk kadınlarının eğitilmesi için faaliyetlerde bulunan Şefika Gaspıralı, Nesip Yusufbeyli'nin yakın arkadaşı Aynülhayat Baişova ile olduğunu öğrenince çocuklarını Bahçesaray'a gönderdi (Çınar, 2018: 71; Hablemitoğlu, 1998: 58).

Şefika Hanım, 1912 yılında Tercümân Gazetesi'yle ilgilenecek kimse bulunmadığını söyleyerek Kırım'ın Bahçesaray şehrine geri döner. 1914 Eylül'ünde babası İsmail Gaspıralı vefat eder. İsmail Gaspıralı'nın başyazarlığını Hasan Sabri Ayvazov'a vaziyet ettiği ve "Boğaziçi'ndeki balıkçıdan Kaşgar'daki deveciye kadar" herkesin anlayacağı bir dil kullanmayı amaçladığı (Akpınar, 2011: 493) Tercüman gazetesi, İsmail Gaspıralı'nın ölümünden beş yıl sonrasına kadar yayımlandı.

[13] QHA Alem-i Nisvan Dergisi 110 yaşında.http://old.qha.com.ua/tr/kultur-sanat/alemi-nisvan-dergisi-110-yasinda/143287/.s.e.t.28.12.2019.

Rusya'da 1917'de Bolşevik Devrimi sonucunda Çarlık Rusyası yıkıldı ve yerine sosyalist bir toplum vaat eden Bolşevikler geçti. Şefika Gaspıralı bu dönemde Rusya'daki Türk Kadın Hareketi'nin öncüsü haline geldi. Şefika Gaspıralı tarafından "Bahçesaray Kadınlar İhtilal Komitesi" kurulur ve Bahçesaray'da bir kadın toplantısı düzenlenir. Bu toplantıda, Şefika Gaspıralı, komitenin başkanı seçilir (Hablemitoğlu, 1998: 215-216).

1917 yılında Moskova'da Bütün Rusya Müslümanları Birinci Kongresi'ne davet edilen Şefika Gaspıralı, Kongre'nin yönetim kurulu üyesi olur. Böylece, Şefika Gaspıralı Dünya Müslüman Türk kadınları arasında siyasi hayata atılan ilk kadın konumuna gelmiştir (Çınar, 2018: 79). Aynı yılın Nisan ayında Akmescit Merkezi Müslüman Kadınları Komitesi toplantısında seçimle delege olur. Büyük bir sorumluluğun altına girdiği hisseden Şefika Gaspıralı, kızların eğitimi ve daha iyi bir yaşam sürmeleri için faaliyetlerde bulunur. Ağustos 1917'de Akmescit'te üç gün süren Kadınlar Kongresi'ne katılır. 24 Ekim 1917 itibariyle Komitenin adı Kırım Merkezi Müslüman Kadınları Komitesi olarak değiştirilir.

Şefika Gaspıralı, 17 Kasım 1917'de Kırım'da yapılan kurultay seçimlerinde 4 kişiyle beraber milletvekili olarak seçilir. İsmail Gaspıralı'nın hayattayken Rus Hükumeti tarafından gerçekleştirilmesine izin verilmediği "İsmail Gasprinski Dâr'ül-muallimât' (Kız Öğretim Okulu) ın müdiresi olarak görev yapar (Çınar, 2018: 81). Şefika Gaspıralı, Dâr'ül-muallimât'a girecek zeki ve yetenekli öğrencileri belirlemek için Kırım'ı dolaşarak aileleri ikna etmeye çalışır (Hablemitoğlu, 1998: 253).

Bolşeviklerin Kırım'ı işgal etmesinden sonra 23 Şubat 1918'de hem Kırım Türkleri'nin önemli isimlerinden olan Numan Çelebi Cihan şehit edilmiş hem de Tercümân Gazetesi için kapatılma kararı çıkmıştır. Bu kapatılma kararı için Şefika Gaspıralı "öldürülmektense, ölmeyi tercih ettik" demiştir (Hablemitoğlu, 1998: 265).

Eşi Nesip Yusufbeyli'nin isteği üzerine Şefika Gaspıralı çocuklarını da alarak 15 Ağustos 1919'da Bakü'ye gider. Bakü'de Azerbaycan Halk Eğitim Bakanlığı'na bağlı çocuk okullarında eğitim verecek eğitimcileri yetiştirmek için kurslar açar (Çınar, 2018: 84).

Ruslar, Azerbaycan'a gelerek Azerbaycan Türk Cumhuriyeti'nin ele geçiriler. 1920 yılında Nesip Yusufbeyli'nin şüpheli ölümünden sonra Şefika Gaspıralı, Halk Eğitim Komiserliği'nde anaokulu idareciliği yapar.

Türkiye'nin Bakü Büyükelçiliğinde konsolos olan Memduh Şevket Esendal 'ın desteğiyle Şefika Gaspıralı iki çocuğuyla birlikte Türkiye'ye gider. Kendisi gibi Türkiye'ye sığınmak durumunda olan kardeşleri Ali Haydar, Cevdet Mansur ve Nigar'la iletişim halinde olur. Kırım'da kalan kardeşi Rıfat, Türkiye'deki diğer kardeşlerini bir daha göremeden 9 Aralık 1925 tarihinde vefat eder (Çınar, 2018: 76; Hablemitoğlu,1998: 287).

Şefika Gaspıralı Türkiye'de geçimini sağlayabilmek için önce ailesinde yadigâr kalan mücevherlerini satar. Sonra hastanede kısa süreliğine bir iş bulur. Bu işten çıkınca da dikiş dikme, çeviri yapma, Dâr'ül-eytâm'da müdirelik gibi çeşitli işler yapan Şefika Gaspıralı yine zor durumda olduğu için eşyalarını satmak mecburiyetinde kalmıştır. Kızılay'da 40 lira aylığı olan geçici bir iş bulur.

Türkiye'de zor koşullarla mücadele etmek zorunda kalan Şefika Gaspıralı, çocuklarının iyi bir eğitim alması için elinden geleni yapar. Kızı Zühre, Erenköy Kız Koleji'nden mezun olduktan sonra eğitimine Edebiyat Fakültesi'nde devam eder. Oğlu Niyazi ise Erzurum'a öğretmen olarak atanmıştır.

Şefika Gaspıralı, Türkiye'de hem maddi sıkıntılar hem de sağlık sorunları yaşasa da 1930 tarihinde Kırım Kadınlar Cemiyeti'ni kurar.

Bu cemiyetin amacı Kırım'lı kadınları bir araya getirmek, Kırım'da Türklere uygulanan davranışları Dünya'ya duyurmaktır. Bütün İslam kadınlarına hitap etmeye çalışsa da amacına ulaşamamıştır.

1946 yılına kadar Türkiye'de tanınmış bilim adamı ve Azerbaycan Türkü olan Mirza Gökgöl'le evlenen kızı Zühre Hanım'ın yanında kalan Şefika Gaspıralı daha sonra kardeşi Ali Haydar'ın yanına gider. Oğlu Niyazi 1965'de vefat eder.

Şefika Gaspıralı,31 Ağustos 1975 tarihinde İstanbul'da hayata gözlerini yumar (Çınar, 2018: 76-86; Hablemitoğlu, 1998: 323).

1.5. Tercüman Gazetesi

Kırım'ın Bahçesaray şehrinde 18 / 22 Nisan 1883 - 23 Şubat 1917/ 1918 tarihleri arasında genellikle haftada bir gün dört sayfa halinde İsmail Gaspıralı tarafından çıkarılmış olan gazetedir. Rusça adı "Perevodçik" olan Tercümân gazetesi, 1904 yılından sonra düzensiz olarak haftada iki, üç veya beş defa çıkmıştır. İsmail Gaspıralı'nın ölümünden sonra, vaziyeti üzerine gazetenin başyazarlığını Hasan Sabri Ayvazov beş yıl kadar sürdürmüştür.

İsmail Gaspıralı hayalini kurduğu Türkçe gazeteyi çıkartmak için iki vali, üç bakana müracaat etmiş dört defa Petersburg'a gidip Rus yönetiminden izin istemiştir (Ülküsal, 1980: 147). Gaspıralı, gazeteyi maarif reformunun bir aracı olarak görmüş ve ömrünü bu yolda harcamıştır. İsmail Gaspıralı, 20 Kasım 1879'da dönemin İçişleri Bakanı L.S. Makov'a Bahçesaray'da "Faydalı Eğlence" adında Tatarca bir dergi çıkartmak için müracat edip birçok kez raporlar hazırladıysa da "Faydalı Eğlence" adındaki dergiyi çıkarmakta başarılı olamamıştır (Gangeviç, 2004: 181-184; Kırımlı, 1996: 392; Yaman, 2015: 53-54).

1881 yılında Akmescid'de çıkartılmakta olan Tavrida gazetesinde "Genç Molla" takma adıyla, daha sonraları kitap haline de getirilen 'Rusya Müslümanlığı (Russkoe Muslumanstvo)' adını taşıyan yazılarını yayımlamaya başladı (Bozkurt, 2004: 292; Kalsın, 2014: 104; Kırımer, 1934: 23; Yaman, 2015: 52). Yazılarında Rusya ile Müslüman devleti ilişkilerine, Hristiyanlar gibi Müslümanların da tanınmasına, Müslümanların çağa uygun eğitim almalarına ve Müslüman-Türk halklarının birleşmeleri gerektiği ve benzeri konulara kendi üslubunca yer verdi. Aynı zamanda ilk Türkçe eserlerini kaleme alıyordu.

İsmail Gaspıralı ilk olarak "Tonguç" adlı dört sayfalık bir mecmua çıkartmıştır. Tonguç'ta bütün Türklerin aynı dili konuşması gerektiğini belirtmiş ve ortak bir Türk dili kullanmıştır. Gaspıralı'nın ikinci süreli yayını ise Şafak'tır. İsmail Bey'in, Tercümân'a kadar bastırdığı süreli yayınlardan bazıları şunlardır; Tonguç, Şafak, Kamer, Ay, Yıldız, Güneş, Hakikat ve Lâtail' dir.

Gaspıralı, Şafak gazetesinde bilinen bir türkünün Kırım ve Kazan'da birbirine ne kadar yakın olduğunu gösterirken Kamer gazetesinde Rusya Müslümanlarının henüz

yazıya geçirilmeyen birçok şarkı ve atasözlerinin bulunduğunu, bunları toplamak istediğini bildirmiştir (Yüksel, 2003: 30-31).

Daha önce Tonguç (1881) ve Mirat-ı Cedid (1882) adıyla dergiler çıkaran İsmail Gaspıralı, Türkçe gazete çıkarmak için defalarca gittiği Petesburg'dan Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasının 100.yıl dönümü dolayısıyla 1882'de gazete için izin almıştır. İlk sayısı 22 Nisan 1883'te Bahçesaray'da basılan Tercümân adındaki bu gazete 'Dilde, fikirde ve işte birlik' ilkesiyle haftada bir gün yayınlanıyordu.

Ekim 1903'den itibaren haftada iki gün çıkmaya başlayan Tercümân, 1912'den sonra günlük oldu. Adı 1905'te Tercümân-ı Ahvâl-i Zamân şeklinde değiştirilmiş, 1909'da yine Tercümân'a dönüşmüştür. İsmail Bey, gazetenin ismini İstanbul'da Şinasi Efendi tarafından çıkarılmakta olan Tercümân-ı Ahvâl'den esinlenerek koymuştur. Zamanla Türk Dünyası'nın gören gözü haline gelen bu gazete otuz beş yıl yayın hayatını sürdürmüştür (Akpınar, 2011: 492-494; Devlet, 1999: 18; Kalsın, 2014: 104; Kırımlı, 1996: 392; Kocaoğlu, 2004: 215-226; Lazzerini, 2004: 212; Mende, 2004: 18; Yaman, 2015: 53-54).

"Tercümân gazetesinin dili sade bir Osmanlı Türkçesi olup bazen Kırım Tatar veya diğer Türk lehçelerinden kelime ve sözleri içermektedir. Tercümân gazetesi, Kırım'da yayınlanan ilk Türkçe gazete ve Rusya Müslümanları arasında yayınlanan Türk dilindeki üçüncü gazetedir." (Kırımlı, 1996: 392)

" Rusya Müslümanları arasında çıkan ilk Türkçe gazete 1875 yılında Bakü'de Hasan Melikzade Zerdabi tarafından çıkarılan Ekinci gazetesidir. Bu gazete ekin ve ziraat ile ilgili haberler vermekteydi. Ekinci gazetesi, sade bir Türkçeyle yayımlandığından dolayı milli önem taşımaktadır. İlk defa "hürriyet, demokrasi, kadın hukuku ve millet" ile ilgili fikirler bu gazete ile yayımlanmıştır. Bu gazeteyi Sait ve Celal Ünsizade'nin 1879'da Tiflis'te çıkardığı Ziya gazetesi takip etmiştir. Sait ve Celal Ünsizade kardeşlerin basın faaliyetleri Ziya ile sınırlı kalmamış, 1880'de Sait Bey, Ziya-yı Kafkasiye'yi, Celal Bey ise 1883'te Keşkül gazetesini çıkarmıştır." (Kalsın, 2014: 104)

İsmail Bey, Bahçesaray'da Tercümân gazetesini ve diğer düşüncelerini yayınlayabilmek için Arap harfli bir matbaa kurmuştur. İsmail Bey'in kurmuş olduğu bu matbaa Kırım'da kurulan ilk Müslüman matbaası olma özelliğine sahiptir.

Tercümân gazetesinin yeni yayınlanmaya başladığı yıllarda, gazete idaresinde İsmail Bey başta olmak üzere İsmail Bey'in yakın aile fertleri bulunmuştur (Akpınar, 2011: 492; Kırımlı, 2002: 11).

Haber, eğitim ve edebiyata dair yazıların bulunduğu Tercümân gazetesi Rusya'daki Müslüman Türklerin çağa ayak uydurmalarını sağlamıştır.

Gazete, 1886'da amacını, "Rusya ülkesinde sâkin ehl-i İslâm'ın fevâid-i ma'neviyye ve maddiyyesine hizmet etmek" diye açıklamıştır.

Türkçe ve Rusça sayfalarının birbirinin aynı olduğu ileri sürülmüşse de her iki dilde yayımlanan metinler farklılık göstermektedir; bazı yazılar birinde varken diğerinde yer almamış, bazen de bir yazı bir dilde daha hacimli, diğerinde daha kısa tutulmuştur (Akpınar, 2004: 492).

İki sayfa Türkçe, iki sayfa Rusça yayınlanan Tercümân gazetesinin Türkçesinin yanında Rusçasının da şart olması gerekliliğini istemeyen Gaspıralı, bu durum için on yıl kadar uğraştıktan sonra 20 Aralık 1907'den sonra Tercümân gazetesinin Rusça kısmının yayımına son vermiş, nadiren gerekli gördüğü yerlerin Rusçasını Tercümân gazetesinde yayınlamıştır (Lazzerini, 2004: 212).

Çarlık İdaresi'nin 1905 inkılabı öncesindeki uygulamalarına geri dönmesi üzerine Gaspıralı, Tercümân gazetesinin kapatılmaması için düşüncelerini daha kapalı bir şekilde ifâde etmeye çalışmıştır. 1905 sonrasında Rusya İmparatorluğu'nda yüzlerce Türk-Müslüman gazete ve dergi çıkmıştır. 1905-1925 yılları arasında çıkan gazete ve dergiler "Tercümân Türkçesi" veya ona yakın bir dil kullanmıştır. Bu durum İsmail Gaspıralı'nın düşüncelerinin ne kadar etkili olduğunun göstergelerindendir. 1911'den itibaren Tercümân gazetesinin başlığının altında yer alan ve herkesin bildiği "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" ibaresi Türk dünyasındaki birleştirici ögelerden birisi haline gelmiştir.

Gaspıralı, Tercümân'ı yayınlarken ailesinden maddi ve manevi destek görmüştür. Gazeteye aboneler bulmaya çalışan Gaspıralı, Kırım, İdil-Ural ve Kafkasya bölgelerine giderek oranın ileri gelen kimseleriyle görüştükten sonra Tercümân Gazetesi'ni çıkarma

amacını anlatarak onlardan yardım istemiştir. Bazı din âlimleri, aydınlar, Tatar ve Azerbaycan zenginleri Gaspıralı'ya maddi destekte bulunmuştur. Tercümân'ın onuncu yıl töreninde İsmail Gaspıralı'ya yardım edenlerin isimleri açıklanmıştır. Gaspıralı, Petersburg'dan eski bir matbaa makinesi satın almış, harfleri İstanbul'dan getirtmiştir. İlk yıllarda matbaa işlerinde eşi Zühre Hanım ve kayınbiraderi Gaspıralı'ya yardım etmiştir (Akpınar, 2011: 493).

Tercümân Gazetesi'ndeki birçok yazı İsmail Gaspıralı'nın kendi kaleminden çıkmıştır. Gaspıralı, Tercümân'ın kapatılmaması için düşüncelerini kapalı bir dille ifâde etmiştir. Bulgaristan'dan Doğu Türkistan'a kadar yayılan Tercümân Gazetesi'nde ortak Türkçede kullanılan kelimeler kullanılmıştır. Cümlelerde ise kısa, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

Gaspıralı'nın amacı "Boğaziçi'ndeki balıkçıdan Kaşgar'daki deveciye kadar" herkesin bu dili anlamasıdır (Akpınar, 2011: 493). Gaspıralı'nın dil konusunda dikkatli ve bilinçli bir davranış sergilemesinden dolayı Tercümân gazetesi (1883-1918), Türkçe gazeteler arasında en uzun süre yayınlanan gazete olmuştur.

Gazetenin sağ üst köşesindeki sütunda *"Gazete idâresi Bahçesaray'dadır. Derc ve neşir olunmak içün ciberilen kağıt varak yazıcının adresi ve imzası ile olmalı. Bunlar gerek halde kıskalanur ve neşr olunmayan halde poçta ileri geri ciberilmez"* ifâdeleri yer almaktadır. Gazetenin sol sütununda hicri tarihten sonra *"Gazetenin bir yıllığı poçta hakkı ile dört rubledir. Altı aylığı iki ruble elli kopeyktir. Satuda bir nomeri on kopeyktir. İlanın her satırından bir lisan üzere oldukta dört, iki lisan üzere altı kopeyk alınır.* (Tercüman, 1883: 1)" ifâdeleri yer almaktadır. *"Tercümân'ın ilk sayısında sırasıyla şu bölümler yer almaktadır: İdareden; yüz yıl başı; Rusya'da Matbuat-ı İslamiye; Münacaat; Ahbar-ı Mahalliye; Ahbar-ı Dahiliye; Ahbar-ı Hariciye; İlanat."* (Kalsın, 2014: 106)

Tercümân/ Perevotçik Gazetesi'nin Türkçe ve Rusça kısımları birbirinin ya birebir tercümesi şeklinde ya da çok az kelime farklılıkları içeren çevirisi şeklinde olmuştur.

Tercümân Gazetesi'nin yayınlandığı ilk yıllarda gazetenin abone sayısı fazla değildir. Başlarda 300 'den fazla olan abone sayısı 1885 yılında 1000'e ulaşır ve bu abonelerin üçte birini Kırımlılar oluşturmaktadır. Tercümân Gazetesi'nin zamanla

Kafkasya, Kazan, Sibirya, Türkistan, İran, Mısır ve Çin gibi değişik coğrafyalarda yayılmasıyla gazetenin tirajı oldukça yükselmiştir (Kalsın, 2014: 107).

Tercümân Gazetesi 1904'e kadar haftada iki, 1906'dan sonra haftada üç, 1912'den sonra ise günlük olarak yayımlanmıştır. 1905 yılının sonlarında Tercümân Gazetesi'nin adı "Tercümân-ı Ahvâl-i Zamân" olarak değiştirilmiştir.1909 yılında gazetenin adı tekrar "Tercümân" olarak değiştirilmiştir (Akpınar, 2011: 492-494; Devlet, 1999: 18; Kırımlı, 1996: 392; Kocaoğlu, 2004: 215-226; Lazzerini, 2004: 212; Mende, 2004: 18; Yaman, 2015: 53-54).

Edebiyat, eğitim ve haber yazılarının dışında Tercümân Gazetesi, Müslümanların bilinçlenmesini, çağdaşlaşmasını ve ortak noktalarda birleşmesini de sağlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda yasaklanıp serbest bırakıldığı 1895-1897 yılları arasında gazetede "İlâve-i Tercümân", "Koşma", "Zamîme" adlarıyla fikir, edebiyat ve kültürle ilgili iki sayfalık ekler çıkarılmıştır (Akpınar, 2011: 493).

Bu ekler Osmanlı İmparatorluğu'ndaki okuyucular için Rusya'daki basımından birkaç gün önce gerçekleştirilmiştir.

Rusya Türkleri arasındaki ilk kadın, çocuk ve mizah dergileri 1905'ten sonra Tercümân Gazetesi'nin ilave eki olarak İsmail Gaspıralı tarafından yayınlanmıştır. İlk baskısını 1905 yıllarının sonlarına doğru yapan Âlem-i Nisvân sadece Kırım Tatarlarının değil bütün Rusya Türklerinin de ilk kadın gazetesidir. 1906-1907 ve 1910-1911 yılları arasında Şefika Gaspıralı tarafından yönetilen Âlem-i Nisvân 1906 yılında haftada bir yayımlanmış ve 1907 yılının başlarında yayımına son verilmiştir. Türkiye'deki yayınlarda Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin 1906-1910 yılları arasında yayınlandığı belirtilmektedir (Devlet, 2011: 94). 20 yıl arşivlerde Tercümân Gazetesi'ni inceleyen Kırımlı araştırmacı Seitgazi Gafarov, Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin 1911 yılına kadar çıktığını ispatlamıştır. 1910 yılında 10 sayısı, 1911'de sadece 3 sayısı çıkmış olan Âlem-i Nisvân Dergisi'ni Şefika Gaspıralı 1917 yılında yeniden çıkarmayı düşünmüşse de Ekim Devrimi yüzünden dergiyi çıkaramamıştır.[14] Son yapılan araştırmalar sonucunda

[14] Sukhodolova, dn.10.

1910 yılına ait ʿÂlem-i Nisvan Gazetesi/ Dergisi'nin çeşitli sayıları ele geçmiş ve 1910 yılında 10 sayı yayınlandığı bilgisi günümüzde geçerliliğini yitirmiştir.

İlk olarak Mart 1906'da Tercümân Gazetesi'nin ilave eki olarak okuyucuya sunulan ve Rusya Türklerinin ilk çocuk gazetesi olan ʿÂlem-i Sıbyân, düzensiz aralıklarla 1915 yılına kadar yayımını sürdürmüştür. Tercümân Gazetesi, 1910-1911 yıllarında bir hafta Âlem-i Nisvân'ı bir hafta ʿÂlem-i Sıbyân'ı yayınlamıştır. İlk yayın tarihi Nisan 1906 olan ve Rusya Türklerinin ilk mizah dergisi olan "Ha Ha Ha" ise ilginç içeriğine rağmen 5 sayı yayınlamıştır (Akpınar, 2011: 493; Yaman, 2015: 55).

İsmail Gaspıralı, 1906 yılında Millet adında ikinci bir gazete çıkaracağını duyurmuştur. Bu yeni gazete girişimi sadece örnek sayı ile kalmıştır.

Millet Gazetesi'nin başlığının altında yer alan "Til birliği, fikir birliği ve bu da amel birliğini mûcip olur" ifâdesi 1912 yılından sonra Tercümân Gazetesi'nde " Dilde, Fikirde, İşte Birlik" ifâdesi olarak kullanılmıştır (Akpınar, 2011: 493).

Bu ifâde aynı zamanda İsmail Gaspıralı'nın savunduğu düşüncelerden birisidir ve Türk Dünyasında bir slogan olarak kullanılarak bugüne kadar geçerliliğini korumuştur.

1905'ten sonra farklı coğrafyalardan, farklı kültürlere sahip okuyucularla buluşan ve tirajı giderek artan Tercümân Gazetesi'nin yayınlanmasının onuncu, yirminci ve yirmi beşinci yıllarında Kırım'ın Bahçesaray şehrinde büyük törenler düzenlenmiştir. Düzenlenen bu törenler Müslüman toplantıları özelliğini de taşımaktadır.

Zühre Gaspıralı'nın vefat etmesinden dolayı Tercümân Gazetesi'nin 20.yıl kutlamaları 4 Mayıs 1903'e ertelenmiştir. Bu kutlamadaki dekorasyon, yemekler, davetliler ve benzeri ile Şefika Gaspıralı bizzat ilgilenmiştir. Şefika Gaspıralı, kutlamaya katılan Rusya Türklerinin önde gelen liderlerinin eşleri ile Tercümân Gazetesi'nin 20.yıl kutlamasını resmi olmayan bir kadınlar kongresi gibi kadınların sorunlarını görüşerek kararlar almıştır (Çınar, 2018: 60).

İsmail Gaspıralı ölene kadar Tercümân gazetesini yönetmiştir. Ölümünden sonra gazetenin sahipliğini oğlu Rifat, vaziyeti üzerine gazetenin başyazarlığını da Hasan Sabri

Ayvazof üstlenmiştir. Hasan Sabri, İsmail Gaspıralı'nın ölümünden beş yıl sonrasına kadar gazetede yazılar yazmıştır. Toplamda 35 yıl yayın hayatı olan Tercümân Gazetesi'nin 31 yıl boyunca başmuharriri İsmail Gaspıralı olmuştur (Akpınar, 2011: 492-494; Devlet, 1999: 18; Kırımlı, 1996: 392; Kocaoğlu, 2004: 215-226; Lazzerini, 2004: 212; Mende, 2004: 18; Yaman, 2015: 53-54).

1.6. Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi (1905-1911)

Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslam ʿÂlemi'nde yayımlanan ilk kadın gazetesi/dergisi olan Âlem-i Nisvân, İsmail Gaspıralı'nın Tercümân Gazetesi'nin (1883-1914) ilave eki olarak 1905 yılının sonlarında İsmail Gaspıralı'nın imtiyaz sahipliği ve liseyi yeni bitirmiş olan kızı Şefika Gaspıralı idaresinde yayımlanmaya başlamıştır.

İsmail Gaspıralı, 11 Temmuz 1905 tarihinde İçişleri Bakanlığına Tatar dilinde Âlem-i Nisvân (Hanımlar Dünyası) adında haftalık dergi çıkarabilmek için bir dilekçe yazmıştır. Dilekçeye derginin programını da eklemiş ve 3 Kasım 1905'te dergi İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.21 Ekim 1905 tarihli Tercümân'da "Jenskiy Mir" başlığı altında Âlem-i Nisvân dergisinin yayınlanacağı haberine Rusça olarak yer verilmiştir (Akpınar, 2011: 493; Hablemitoğlu, 1998: 35; Şahin, 2014: 218; Yaman, 2015: 55).

"*13 Ocak 1905 tarihli Tercümân'da derginin planlanan yayın programı hakkında bilgi veren reklam makalesi yayınlanır. Burada, derginin imtiyaz sahibinin İsmail Gaspıralı, müdiresinin ise çok iyi eğitimli, mükemmel Rusça ve yayın işlerini bilen kızı Şefika Gaspıralı olacağı belirtilmiştir*." (Şahin, 2014: 218)

13 Ocak 1905 tarihli Tercümân Gazetesi'nde yer alan Âlem-i Nisvân'ın programı şöyledir:

(Âlem-i Nisvân) (Ḫânımlar Dünyâsı)

Ḫânımlara maḫṣûṣ haftalık edebî ve fennî mecmûʿadır. Gelen sene başından neşrini murâd itdigimiz bu mecmûʿanıñ mevâdd-ı mündericesi işbu bâblardan ʿibâretdir:

1)Ḫânımlara maḫṣûṣ devlet niẓâmları ve şerʿen ḥuḳûḳları.

2)Ḫâne idâresine, evlâd terbiyesine ve yurt ṭabîbligine dâʾir maʿlûmât ve ḫaberler.

3)Ḫâne işleri- tikiş naḳış ve sâʾire lâzım olan mevâdd resim ve şekilleri ile.

4)Bizde vesâʾir milletlerde ḫânımlarıñ ḥâli ve maʿişeti ʿilm ve edebiyyâtda. Umûr ve siyâsetde meşhûre olan ḫânımlarıñ tercümeʾyi ḥâli ve resimler ile.

5) Muḳaddimât-ı fünûn, uṣûl-u aḫlâḳ, ḥikâye, şiʿr, târîḫ ve seyâḥât lâzım gelen resimleri ile (Âlem-i Nisvân 1905 Numune Sayısı; Hablemitoğlu, 1998: 37; Şahin, 2014: 218-219).

Yukarıda yer alan Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin programı, Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarının dış kapağında da yer almaktadır.

1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin kapağında derginin numune olduğu "Numune olarak 'Tercümâna' koşmadır" şeklinde ifâde edilmiştir. 1905 yılına ait derginin kapağında parantez içinde "Müslimelere mahsûs edebî ve tedrîsî haftalık mecmûʿadır" ifâdesiyle Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin kadınlara hitap eden bir dergi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca 1905 yılına ait olan kapakta "Sâhib-i İmtiyâz İsmâʿil G.", "İdâre Müdîresi Şefîka G.", "Şehir Bağçeseray" ve "Sene 1905" ile Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin kimler tarafından, nerede ve ne zaman çıkarıldığı da belirtilmiştir. 1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin kapağının altında Rusça olarak "Tercümân'ın ücretsiz eki" ifâdesi de yer almaktadır.

Timur Kocaoğlu Âlem-i Nisvân Özel Koleksiyonu'ndan elde ettiğimiz 1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nde sırasıyla "*Mektûb, Bu Nüshamızdaki Resimler, Hadîs-i Şerîfler, 'Meşhûre Kadınlar' 'Safiye bint-i Şerîfe'd-din', 'Âʾişe El-Ḳurṭubiyye', 'Lâle Ḫâtûn' 'Analıḳ devr-i ḳad îmi' 'Târîḫ-i Temden Beşerden Bir Büt', Ana Dersleri, Yaraşmaḳ- Bezenmek, 'Edebiyyât' 'Hadîs-i 'Ulvî' ,Żiyâ Pâşâ Merhûmuñ, 'Bülbül-Yañi Ṣanduġaç', İdâreye Mektûb ve Müşterilerin İsimleri*" başlıklı yazılar yer almaktadır. Dergide ayrıca başlık ve imzasız yazılarda yer almaktadır. Başlıksız ve imzasız yazılarda sırasıyla Sultân Abdülaziz Hân zamanında Rusçaya tercüme edilmiş roman ve Nûristân

Hanım hakkında, medeni milletlerin çocuk yetiştirmeleri hakkında ve hanım sahabelerin sürekli hatırda tutacakları hadîslerden biri hakkında bilgiler içermektedir.

1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin numune sayısı toplamda 14 sayfadır. 1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin 12. sayfasında yer alan "Müşterilerin İsimleri" başlığının altında dergiye abone olan 24 kişinin isimleri ve dergiyi hangi şehirden takip ettikleri yazmaktadır.

Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin 1905 yılına ait Dış Kapağında:

(Âlem-i Nisvân)(Yañi Ḫânımlar Dünyâsı)

Ḫânımlara maḫṣûṣ haftalık edebî ve fennî mecmûʿadır. Gelen sene başından neşrini murâd itdigimiz bu mecmûʿanıñ mevâdd-ı mündericesi işbu bâblardan ʿibâretdir:

1)Ḫânımlara maḫṣûṣ devlet niẓâmları ve şerʿen ḥuḳ ûḳları.

2)Ḫâne idâresine, evlâd terbiyesine ve yurt ṭab îbligine dâʾir maʿlûmât ve ḫaberler.

3)Ḫâne işleri- tikiş naḳış ve sâʾire lâzım olan mevâdd resim ve şekilleri ile.

4)Bizde vesâʾir milletlerde ḫânımlarıñ ḥâli ve maʿişeti ʿilm ve edebiyyâtda. Umûr ve siyâsetde meşhûre olan ḫânımlarıñ tercümeʾyi ḥâli ve resimler ile.

5) Muḳaddimât-ı fünûn, uṣûl-u aḫlâḳ, ḥikâye, şiʿr, târiḫ ve seyâḥât lâzım gelen resimleri ile. ifâdeleri yer almaktadır. Yukarıda yer alan ifâdelerin 1906 yılındaki 4. (Mart), 6. (Nisan) ve 35. (Kasım) numaralarda yer aldığı ve 1907 yılındaki Ocak, Şubat ve Mart aylarındaki nüshalarda yer almadığı tespit edilmiştir.

1905 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin dış kapağında, derginin ilk sayfasında yer alan "Sâhib-i İmtiyâz"'ın karşısında İsmâʿil G. yerine İsmail Gaspirinski, "İdâre Müdiresi" yerine de Müdîre Şefîka İsmâʿil Kızı ifâdelerinin geçtiği gözlemlenmiştir. Ayrıca derginin dış kapağında, mürâcat ve adresin Bağçesaray' daki Tercümân İdâresi olduğu da yazmaktadır.

1905 yılına ait Âlem-i Nisvân'da yer alan "Mektûb" ve "İdareye Mektûb" başlıklarının altında Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin çıkmasından duyulan mutluluk, Şefika Hanım'ı tebrik etme ve kendilerini Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'ne kayıt etmelerini isteme ve benzeri bilgiler yer almaktadır.

"Bu Nüsẖamızdaki Resimler" başlığının yer aldığı sayfa 2 ve 3'de Padişahın zevce-yi muhteremesi İmparatoriçe Aleksandra Fedurufna Hazretleri'nin ve Sultân Abdülaziz Hân'ın gözde cariyesi olan Nûristân Hanım'ın resimleri bulunmaktadır.

"Hadîs-i Şerîfler" de ise önce İlm-i Hadîs'den bahsedilmiş olup daha sonra bazı Hadîslerin Osmanlı Türkçesi'yle yazımın ardından Türkçe açıklamaları yer almaktadır.

"Meşhûre Kadınlar" "Safiye bint-i Şerîfe'd-din", "Â'işe El-Kurtubiyye", "Lâle Hâtûn" başlıklarının altında İslam Âlemi'ndeki meşhûr kadınların kısa hayat hikâyeleri anlatılmıştır. Âişe El-Kurtubiyye ve Lâle Hâtûn'un şiirlerinden örnekler de verilmiştir.

"Analık Devr-i Kadîmi" "Târîh-i Temden Beşerden Bir Büt" başlığının altında eski zamanlarda yaşayan insanlardan, o zamanlarda kadınların erkeklerden daha etkili olduğundan ve insanların babalarının değil de annelerinin ismiyle çağrıldıklarından bahsedilmektedir.

"Ana Dersleri" başlığının altında çocukların okula gitmeden önce anneleri tarafından eğitilmelerinden bahsedilmiştir. Anne ile balanın (çocuğun) soru-cevap kısmının altında annelerin balalarına sordukları "Bu ne için yasalmış? (yapılmış)" dedikleri nesnelerin resimleri de yer almaktadır.

"Yaraşmak-Bezenmek" başlığında kadınların güzellik için farklı memleketlerde ne gibi zahmetler çektiği anlatılmıştır. "Edebiyyât" "Hadîs-i ʿUlvî" başlığının altında Sırrı Paşa'dan bir söze yer verilmişken "Ziyâ Pâşâ Merhûmuñ" ve "Bülbül-Yani Sanduġaç" başlıklarının altında şiirlerden bir dörtlük yer almaktadır.

Birinci sayısı 3 Mart 1906'da yayımlanan Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nde planlanan yayın programı hayata geçirilmiştir. (Hablemitoğlu, 1998;38) Örneğin, Âlem-i Nisvân'ın yayın programının ikinci maddesinde yer alan "yurt tabibliğine dair malumat ve

haberler" için Osmanlı Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin kurucusu ve birçok ilkleri başarmış bir Türk profesörü olan Doktor Besim Ömer Paşa'nın "Doğururken ve Doğurduktan Sonra" adlı kitabından alıntılar yapılarak "Doğururken Temizlik" başlıklı yazılar yayımlanmıştır. Bu yazılarda; o yıllardaki çocuk ölüm oranlarının fazlalığının nedenleri ve çözüm yolları, ebelik, doğum, doğumdan sonra yapılması gerekenler ve temizlik gibi konular ele alınmıştır.

Âlem-i Nisvân'ın yayın programının beşinci maddesinde yer alan hikâye ve seyâhat için ünlü Fransız yazarı Jules Verne'in "İki Yıl Okul Tatili, İki Yıl Mektep Tatili, Seyâhat-ı Harikulade" olarak Türkçeye çevrilmiş kitabı, "Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar" adıyla Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında yer almıştır. Jules Verne'in kitabı dışında Muallim Naci'nin "Zavallı Kız" adlı hikâyesi ve Nalan imzalı "İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri" adlı hikâyeleri de Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında neşredilmiştir. Hikâyeler farklı sayılarda yayımlanarak, Âlem-i Nisvân'ın takip edilmesi amaçlanmıştır.

Yine Âlem-i Nisvân'ın yayın programının beşinci maddesine uygun olarak Türkistan'dan Amerika'ya kadar çok geniş olan coğrafyadaki kadınların çocuk yetiştirmeleri, eğitim durumları, kız balaları için mektep açılması ve bulundukları yerdeki yenilikler ve benzeri Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında yer almıştır. Örneğin, 1906 yılının 4. numarasının 49-50.sayfaları arasında Kafkasya'daki Müslüman hanımlarının durumu anlatılırken 1906 yılının 37. Sayısında İstanbul'daki kadınlar arasında Fransızca ve piyano dersinin yaygınlaşması anlatılmıştır.

1907 yılının 3.Sayısının 2-3.sayfalarında yer alan Serbest-i Tezvic adlı yazıda Fransa'da olduğu gibi Rusya'da da serbest nikâh ve tezvic (Grajdanskiy brak) olduğu anlatılırken 1907 yılının 4.Sayısının 3-4.sayfalarında yer alan Fransa'da kaç yaşında izdivaç ediyorlar? başlıklı yazıda Fransa'daki resmi işlerden sorumlu belediyeden alınan verilerin de yardımıyla kadın ve erkek evliliğinin geçmişteki ve bugünkü durumu ele alınmıştır.

Âlem-i Nisvân'da Ziya Paşa ve Şeyh Vasfi gibi şairlerin şiirlerinin yanı sıra İsmail Gaspıralı'nın küçük kızı olan Nigar Hanım'ın da şiirlerine yer verilmiştir. Timur Kocaoğlu Âlem-i Nisvân Özel Koleksiyonu'nda Nigar Hanım'ın şiirlerine, Âlem-i Nisvân'ın 1907

yılının 3. Sayısının ilk sayfasında "Nerdesin" adlı şiirle ve 1907 yılının 6.Sayısının 3.sayfasında "Gönlüm Ne İster?" adlı şiirle yer verildiği tespit edilmiştir.

20 Haziran 1906 tarihli 18 numaralı Tercümân'da Âlem-i Nisvân için *"Mart başından beri haftada bir defa neşrolunuyor. Mevâdd - ı mündericesi edebiyâttan, malûmat- ı lâzımeden, hâne idaresinden, sıbyân terbiyesinden, dikiş ve nakış fenninden, ilm-i sıhhatten, mevâdd-ı diniyye ve ahlâkıyyeden ibarettir. Her nüshasında lüzûm-ı mikdârı resim ve şekil dercolunur. Senelik bedeli üç rubledir. Dört aylığı bir rubledir, nüshası altı kapiktir."* ifâdeleri kullanılmıştır.(Ebüzziya, 1989: 362)

1906 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin 4(Mart), 6(Nisan) ve 35(Kasım). numaralarında, derginin kapağında Âlem-i Nisvân yazısının altında Rusça Kadınlar Dünyası anlamına gelen "Jenskir Mir" ifâdesi olduğu görülmektedir.

29 Dekabır (Aralık) 1906 tarihli Âlem-i Nisvân'ın kapağında Hicri Tarih\ Sene\ Numara\ Derginin Rusça adı ve Basım yeri \ Rusça tarih olarak yer alan ifâdelerin olduğu anlaşılmıştır.

Bu ifâdelerin 1907 yılına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nin çeşitli sayılarında da yer aldığı tespit edilmiştir. 29 Dekabır (Aralık) 1906 tarihli Âlem-i Nisvân'ın kapağı şu şekildedir:

26 Zi'l-kaʿde 1324	Birinci Sene	Numero 37 No.37	JENSKİY MİR Bahçesaray	29 Dekabır 1906

29 Dekabır (Aralık) 1906 yılına ait 37. numaralı Âlem-i Nisvân'ın dış kapağında derginin mevadd-ı mündericesi yer almamaktadır. 29 Dekabır (Aralık) 1906 tarihli Âlem-i Nisvân'ın Dış Kapağında:

"Bin dokuz yüz yedinci sene içün "ʿÂlem-i Nisvân mecmûʿasının müşteri defteri açıkdır. Senelik (3 ruble) altı aylık bir ruble elli kapik) ve dört aylık (bir ruble) bedel ile müşteri kayd olunur. Mürâcʿat- Bâgçeserâyda "Tercümân" İdâresine." ifâdelerinin

altında 1906 yılında Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nde çıkmış olan yazılardan bazılarının başlıkları yer almaktadır.

Ayrıca 29 Dekabır (Aralık) 1906 yılına ait 37. numaralı Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin dış kapağında Türkçe'ye "İki Yıl Okul Tatili, İki Yıl Mektep Tatili, Seyâhat-ı Harikulade" olarak çevrilmiş olan ünlü Fransız yazar Jules Verne'in kitabının Âlem-i Nisvân Dergisi'nde neşr edilmesine dair "*Frengistânıñ eñ meşhûr muḥarrirlerinden ve neşirleri cümle dillere tercüme idilmiş "Jul Vern'iñ "Çocuḳlar Seyâḥati" tam resimli romanı her nüsḫamızda devâm idecekdir. Bu ḥikâyeye cümle ata ve analarıñ diḳḳatini celb idiyoruz- Balaları ile berâber oḳusunlar r ûḥ ve ṭabîʿat terbiyesi içün eñ teʾsîrli dersler alurlar. Bu ḥikâye-yi ġarîbe ṣıbyâne cigitlik, bahadırlık, çâresizlikde çâre izlemek, her derdiñ bir devâsını bulmaḳ, her ḥâlden bir istifâde çıḳarmayı ögredüp saʿy ve ġayret yollarını açar bu ḥikâyeyi muṭlaḳ herkes oḳumalıdır; eglenceli farklı ve müʾeṩṩir ders-i ʿibretdir."* ifâdeleri yer almaktadır.

1907 yılının 2.Sayısının kapağında ünlü Fransız yazarı Jules Verne'in Türkçeye "İki Yıl Okul Tatili, İki Yıl Mektep Tatili, Seyâhat-ı Hârikulâde" olarak çevrilmiş ve Âlem-i Nisvân'da "Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar" adıyla neşredilen romanda, adaya düştüklerini zanneden çocukların sahil kenarında midye toplamalarını gösteren bir resim yer almaktadır.

1907 yılına ait farklı sayılardaki Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nde, derginin kapak sayfası olmadan dergideki yazılara ilk sayfadan itibaren başlandığı anlaşılmıştır. 1907 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi/Dergisi'nde, önceki yıla ait Âlem-i Nisvân sayılarındaki sayfa değişiklikleri yerine derginin sayılarının 8 sayfa olarak yayımlandığı görülmektedir.

1905 numune sayısında ve 1906 yılına ait çeşitli sayılarda yer alan İlm-i Hadîs kısımlarının, 1907 yılı Ocak ve Şubat sayılarında yer aldığı Mart sayılarında ise yer almadığı belirlenmiştir.

Jules Verne'in "İki Yıl Okul Tatili (Deux ans de vacances)" adlı kitabında sayı olarak başlattığı bölümler Âlem-i Nisvân'da "bâb" olarak yer alırken 30 Mart 1907 yılına ait Âlem-i Nisvân Dergisi'nde "Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve

Korkunç Vâkıalar" adlı bölümde, bölüm başlığının Jules Verne'in kitapta kullanmış olduğu şekilde "F.B.1807" olarak başladığı anlaşılmaktadır.

1910 yılına ait çeşitli sayıları elimizde mevcut olan Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nde, derginin çeşitli sayfalarında reklamlara yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu reklamların bir kısmının tamamen Rusça, bir kısmının ise hem Rusça hem de Osmanlı Türkçesi'yle yazılmış olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye'deki yayınlarda Âlem-i Nisvân Dergisi'nin 1906-1910 yılları arasında yayınlandığı belirtilmektedir (Devlet, 2011: 94). 20 yıl arşivlerde Tercümân Gazetesi'ni inceleyen Kırımlı araştırmacı Seitgazi Gafarov, Âlem-i Nisvân Dergisi'nin 1911 yılına kadar çıktığını ispatlamıştır. 1910 yılında 10 sayısı, 1911'de sadece 3 sayısı çıkmış olan Âlem-i Nisvân Dergisi'ni Şefika Gaspıralı 1917 yılında yeniden çıkarmayı düşünmüşse de Ekim Devrimi yüzünden dergiyi çıkaramamıştır.[15] Son yapılan araştırmalar sonucunda 1910 yılına ait Âlem-i Nisvân Dergisi'nin çeşitli sayıları ele geçmiş ve 1910 yılında 10 sayı yayınlandığı bilgisi günümüzde geçerliliğini yitirmiştir.

Türkiye'de Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'nde 1906 yılı 4.Sayı (24 Mart 1906) ve üç nüshası olduğu bilinmekte[16] olan Âlem-i Nisvân Dergisi'nin 1906 yılına ait 15, 35 ve 36.sayıları Paris (Fransa)'te Centre Russe de l'Ecole Pratique des HautesEtudes' de mevcuttur. Bu nüsha on dört sayfa ve 15x24 cmdir (Ebüzziya, 1989: 362).

Timur Kocaoğlu'nun Özel Koleksiyonu'nda bulunan ve tez danışmanım Akartürk Karahan tarafından Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'ni görme ve üzerinde çalışma fırsatını bulduğumuz Âlem-i Nisvân Koleksiyonu'nda ise 1905, 1906, 1907 ve 1910 yıllarına ait farklı sayıları olan Âlem-i Nisvân Gazetesi / Dergisi olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmamızda 1905-1907 yıllarına ait Âlem-i Nisvân Gazetesi / Dergisi incelenmiştir. 1910 yılına ait sayılar sayfa eksikliği ve sayfaların tam olarak okunmaması nedeniyle bu çalışmamıza dâhil edilmemiştir.

[15] Sukhodolova, dn.10.
[16] QHA. dn.1.

2. İNCELEME

2.1. Âlem-i Nisvân (1905-1907) Hakkında

2.1.1. Âlem-i Nisvân' ın Yazar Kadrosu

Âlem-i Nisvân Gazetesi / Dergisi'nde derginin baş editörü ve idare müdiresi olan Şefika Gaspıralı'nın yazıları dışında dergide imzasız ve başlıksız yazılar da yer almaktadır. Dergideki bazı yazılar istisna olmak üzere, Âlem-i Nisvân'da yayımlanan yazıların büyük bir bölümü imzasızdır. İmzasız yazıların da yine bazı yazılar istisna olmak üzere, Şefika Gaspıralı tarafından kaleme alındığı düşünülmektedir. İmzasız olan yazıların istisnaları İlm-i Hadîs ve Hadîs-i Şerîfler, Doktor Besim Ömer Paşa'dan alıntılanan yerler ve Jules Verne'in kitabının tercümesi olan kısımlardır.

Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın gazetesi /dergisi olan Âlem-i Nisvân'da mektuplar da yer almaktadır. "Mektûb" ve "İdâreye Mektûb" başlıklarının altında Âlem-i Nisvân'ın çıkmasından duyulan mutluluk, Şefika Hanım'ı tebrik etme ve kendilerini Âlem-i Nisvân'a kayıt etmelerini isteme ve benzeri bilgiler yer almaktadır. "İdâreden" başlıklı mektuplar da ise idareye gönderilmiş mektuplara verilen cevaplara yer verilmiştir.

Haklarında bol bilgi bulunan şair ve yazarların bibliyografyaları hakkında geniş bilgi vermeyi gerekli görmedik. Diğerleriyle ilgili olarak, ulaşabildiğimiz kaynaklardan bilgiler vermeye çalıştık. Yazar kadrosunun yazdıklarıyla ilgili bilgi verirken Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin 1905-1907 yıllarına ait elimizde mevcut olan sayılarından yararlanarak bilgi verilmiştir.

Ġabdülşükür Monla Ġabdülreşid Oġlı Eminof: Dergiye mektup gönderen bir kişidir.

Acizeniz Münevver Ahmed Can kızı Koy Begaruva: Dergiye mektup gönderen bir kişidir.

Ali Rıza Genceli: Kim olduğunu tespit edemediğimiz yazar, dergiye "Ayılın fevt oldı fırsat bacılar" adlı bir şarkı yazıp göndermiştir.

Arif Beg: Bkz. Hacı Arif Beg.

A. Sör: Dergide "Terbiye" başlıklı bir yazısı bulunmaktadır.

Büsr Zehra Şakulof: Dergide "Tokmakdan" başlıklı bir yazısı bulunmaktadır.

Çehre Çay Hala: Dergide "Bir Arvadın (Kadının) Cevabı" başlıklı makalesi yayımlanmıştır.

Edhem (Edhem Efendi) **:** Kadiri şeyhi, musiki muallimi, bestekâr. "Şi'r-i Türki" başlığı altında "Sana gonca bana bülbül dediler" adlı bestenin güfteleri bulunmaktadır.

Fatıma Feride binti Murtaza Vehbuva: Dergiye mektup gönderen bir kişidir.

Hacı Arif Beg: Türk güfte yazarı ve müzisyen. Dergide Fuzuli'ye ve Ziya Paşa'ya ait gazellerin altında imzası bulunmaktadır.

Hokandlı Eşref'ül-penad Tacih: Dergiye mektup gönderen bir kişidir.

Hüsnof: Dergide "Tokmakdan" başlıklı bir yazısı bulunmaktadır.

Muallim Naci: Türk yazar, şair, öğretmen ve eleştirmen. Dergide "Zavallı Kız" adlı hikâyesi yer almaktadır.

Muallime Ferhunde Hanım Dinkayeva: Dergide "Tokmakdan" başlıklı yazısı yer almaktadır.

Naci: Dergide başlıksız bir yazısı yer almaktadır.

Naciye: Dergide "Hânımlar Tarafından" adlı yazısı yer almaktadır.

Nalan: Dergide "İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri" adlı hikâyesi yer almaktadır.

Nigar Hanım: İsmail Gaspıralı'nın küçük kızı. Dergide bir na'tına, "Gölüm Ne İster" ve "Nerdesin" adlı şiirlerine yer verilmiştir.

Nosal Akıbet: Dergide "Çocuk Büyütmek" ve "Fransa'da kaç yaşında izdivaç ediyorlar" adlı yazıları yer almaktadır.

Rukiye Hanım Almakayeva: Dergiye mektup gönderen bir kişidir.

Sırrı Paşa: 1844-1895 yılları arasında yaşamış Osmanlı devlet adamı, edip, şair ve yazar. Dergide "Edebiyât" "Hadîs-i Ulvi" başlıklı yazısı bulunmaktadır.

Şarkî Sultan Selîm Han: Dergide "Yamandır şöhret-i hüsnün yamandır" adlı şarkının altında ismi yer almaktadır. Aslında şarkının güfteleri 2.Mahmud (Adli)'a ait olup bestekârı bilinmemektedir.

Şefîka: Bkz. Şefika Gaspıralı.

Şeyh Vasfi: Türk yazar, şeyh ve mutasavvıf şairi. Dergide bakın redifli gazeli yer almaktadır.

Tokmaklı S. Ġabdu'l-manaf: Dergide başlıksız olarak yazısı yayımlanmış bir kişidir.

Tuna: Kim olduğu tam olarak bilinmemektedir. Dergide "Bulgaristân" başlıklı yazısı yer almaktadır.

Ufa Evizdi İbrahim İmran karyesinde Züleyha bint-i Süleyman Omid Bayva: Dergiye mektup gönderen bir kişidir.

Vakit: Bkz.Vakit Gazetesi.

Yarullah Muradi: Bkz. Yarullah Muradof.

Yarullah Muradof: Dergide "İffetlü Hânım ve Kızlar" adlı hikâyesi ve "Hanımefendilere Hitab" adlı yazısı yayımlanmıştır.

Zeyneb Elbib Sefarva: Dergiye mektup gönderen bir kişidir.

Zeytune Fahriye: Dergide "Özr-nâme" adlı şiiri yer almaktadır.

2.1.2. Âlem-i Nisvân'ın Şekil Özellikleri

Âlem-i Nisvân hakkındaki bu çalışmada, Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin 1905-1907 yıllarına ait çeşitli sayıları incelenmiştir. Bu sayılar 1905 Numune Sayısı; 1906 4, 6, 35 ve 37. Sayı; 1907 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. Sayılardır. Numune Sayısı 1905 yılının sonlarına doğru çıkmıştır. 1906 yılına ait sayılar ise 24 Mart ile 29 Dekabır (Aralık) tarihleri arasında yayımlanmıştır. 1907 yılına ait sayılar ise 29 Zi'l-hicce 1324 / 30 Yanvar (Ocak) 1907 ile 28 Saferü'l-hayr 1325/ 30 Mart 1907 tarihleri arasında yayımlanmıştır. İncelenen sayılarda derginin düzenli aralıklarla çıkmadığı tespit edilmiştir. 1906 yılının 4. ve 6. Sayıları arasındaki 14 günlük süre düşünüldüğünde derginin haftada bir yayımlandığı anlaşılmış olup 35. ve 37. Sayıları arasındaki iki aylık süre zarfında derginin hangi aralıklarla yayımlandığı anlaşılamamıştır. 1907 yılının Ocak ayında da derginin hangi aralıklarla yayımlandığı bilinememektedir. 1907 yılının Şubat ayında derginin 11 gün süreyle yayımlandığı görülmektedir. 1907 yılının Mart ayında ise derginin hafta bir yayımlandığı anlaşılmaktadır. 1907 yılının Ocak ve Şubat aylarında derginin iki kez, Mart ayında ise derginin haftada bir olmak üzere beş kez yayımlandığı belirlenmiştir.

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında derginin sayfa sayılarının eşit olmadığı anlaşılmaktadır. 1905 yılı Numune Sayısında derginin kapak ve dış kapak dâhil olmak üzere toplamda 14 sayfa olduğu görülmektedir. 1906 yılının 4. Sayısında derginin kapak ve dış kapak dâhil olmak üzere toplamda 33, 6. Sayında 18, 35. Sayısında 17 ve 37. Sayısında 10 sayfa olduğu anlaşılmıştır. 1907 yılına ait 2. Sayının kapak sayfası dâhil (dış kapak dâhil değil) toplamda 9 sayfa olduğu görülmüştür. 1907 yılına ait 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. Sayılar ise kapak ve dış kapak sayfası olmadan toplamda 8 sayfadan oluşmaktadır. 1905 yılına ait olan Numune Sayısının kapaktan sonra parantez içinde birden başlayarak numaralandırıldığı anlaşılmıştır. 1906 yılına ait sayılarda da derginin sayfalarının üstünde

dergi adı ve sayfa numarasının yer aldığı görülmektedir. 1906 yılındaki sayılarda, her sayının sayfa numarasının bir önceki sayıyı takip edecek şekilde yer aldığı anlaşılmaktadır. 1907 yılına ait sayılarda ise dergi sayfalarının üstünde sırasıyla derginin numarası, adı ve sayfa sayısının yer aldığı belirlenmiştir.

Âlem-i Nisvân, birinci senesi sonunda 584 sayfa (kapak ve dış kapak dâhil değil) yayımlanmış olup bu sayfa sayıya 1905 Numune Sayısının dâhil edilip edilmediği bilinmemektedir.

Âlem-i Nisvân'ın şekil özellikleri incelenen sayılara göre farklılık göstermektedir. 1905 yılı Numune Sayısının kapağında dergi adının altında parantez içinde "*Müslimelere mahsûs edebî ve tedrîsî haftalık mecmûadır"* ifâdesi yer almaktadır. Ardından *"Sâhib-i İmtiyâz: İsmâil G. , İdâre Müdîresi: Şefika G., Şehir: Bahçesaray, Sene: 1905, Numûne olarak Tercümân'a koşmadır"* ifâdeleri yer almaktadır. Hemen altında da Rusca: *"Bezplat Prilojenieq "Perevodçik"* (Tercümân'ın ücretsiz eki)" vardır. 1906 yılının 4. Sayısında Âlem-i Nisvân başlığı altında dergi adının Kiril harfleriyle yazımı ve Rusçası olan "*Jenskiy Mir* (Kadınlar Dünyâsı)" ifâdesinden sonra parantez içinde "*Müslimelere mahsûs edebî ve tedrîsî haftalık mecmûadır"* ifâdesi yer almaktadır. Numara ve Tarih / *"Sâhib-i İmtiyâz: İsmâil G., İdâre Müdîresi: Şefika Y. / No. 1906 g.* ifâdeleri tablo halinde verilmiştir. Tablonun altında ise *"Şehr-i Bahçesarayda "Tercümân" gazetesi el-ektirik matbaasında basıldı"* ve Rusça: *"Elektro- peçatniya, Peredovçik, Bahçisaray, 1906- 1906 g.* ifâdeleri yer alır. 1906 yılının 4. Sayısının kapağında yer alan ifâdelerin 1906 yılının 6 ve 35. Sayılarının kapağında da yer aldığı görülmüştür.

1906 yılının 37. Sayısının kapağında dergi logosunun kenarında *"Hânımlar Dünyâsı"* ifâdesi olduğu görülmüştür. Dergi hakkında ise *"Fünûn u edebiyâttan, ilm-i sıhhat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden bahs iden resimli haftalık Türki mecmûadır"* ifâdeleri vardır. Sütunlar halinde *"Senelik bedeli üç, altı aylık bir ruble elli kapik, dört aylık bir rubledir. Nüshası altı kapik /Şehr-i Bahçesaray/ Muharrir ve Nâşir İsmâil Gaspıralı; Müdîre Şefika Yusufbekof Zevcesi"* yer alır. Bu tablonun altında ise *"Birinci Sene Numero 37 nci"* ifâdeleri görülmektedir.

1906 yılının 37. Sayısının kapağında yer alan ifâdelerin 1907 yılının 2. Sayısının kapağında da yer aldığı görülmektedir. 1907 yılının 3. Sayısında dergi hakkında dergi logosunun kenarında *"Hânımlar Dünyâsı"* ve altında *"Fünûn u edebiyâttan, ilm-i sıhhat,*

terbiye ve idâre-yi beytiyeden bahs iden resimli haftalık Türki mecmûadır" ifâdelerinin yer aldığı görülür. Bu ifâdelerin ardından Hicri Tarih/ Sene/ Numara / Derginin Rusça adı ve basım yeri/ Rusça Tarih tablo şeklinde yer almaktadır. 1907 yılının 3. Sayısının ilk sayfasında bulunan dergi bilgilerinin 1907 yılının 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. Sayılarının ilk sayfalarında da yer aldığı gözlemlenmiştir.

1905 Numune Sayısının Dış Kapağında yer alan

"(ʿÂlem-i Nisvân) (Hânımlar Dünyâsı)

Hânımlara mahsûs haftalık edebî ve fennî mecmûadır. Gelen sene başından neşrini murâd itdigimiz bu mecmûanın mevâdd-ı mündericesi işbu bâblardan ibâretdir:

1) Hânımlara mahsûs devlet nizâmları ve şeren hukûkları.

2) Hâne idâresine, evlâd terbiyesine ve yurt tabîbligine dâir malûmât ve haberler.

3) Hâne işleri- tikiş nakış ve sâire lâzım olan mevâdd resm ve şekilleri ile.

4) Bizde vesâir milletlerde hânımların hâli ve mâişeti ilm ve edebiyyâtda. Umûr ve siyâsetde meşhûre olan hânımların tercüme-yi hâli ve resimler ile.

5) Mukaddimât-ı fünûn, usûl-u ahlâk, hikâye, şir, târîh ve seyâhat lâzım gelen resimleri ile" ifâdelerinin 1906 yılının 4, 6 ve 35.Sayılarının dış kapağında da yer aldığı 1906 yılının 37. Sayısında yer almadığı anlaşılmıştır. 1906 yılının 37.Sayısının en arka sayfasında 1906 yılında çıkan yazıların bazılarının isimleri ve içeriği hakkında bilgiler yer almaktadır.

Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin 1905 Numune Sayısı, 1906 yılı 4, 6 ve 35. Sayılarındaki yazıların tek sütun halinde yazıldığı; 1906 yılının 37. Sayısından itibaren her sayfanın sağdan başlanılacak şekilde iki sütun halinde yazıldığı gözlemlenmiştir.1906 yılının 37. Sayısından itibaren sayfalardaki kelime sayısının önceki sayılara göre fazla olduğu belirlenmiştir.

2.1.3. ʻÂlem-i Nisvân'ın Muhteva Özellikleri

Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslam Âlemi'nde yayımlanan ilk kadın gazetesi/ dergisi olan Âlem-i Nisvân'ın içeriğinde derginin dış kapak sayfalarında yer alan "mevâdd-ı münderice" yani planlanan yayın programı doğrultusunda yazılar yer almıştır. Âlem-i Nisvân'ın yayın programının ikinci maddesinde yer alan "yurt tabîbliğine dâir malûmât ve hâberler" için Osmanlı Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin kurucusu ve birçok ilkleri başarmış bir Türk profesörü olan Doktor Besim Ömer Paşa'nın, "Doğururken ve Doğurduktan Sonra" adlı kitabından alıntılar yapılarak "Toğururken Temizlik" başlıklı yazılar yayımlanmıştır. Bu yazılarda; o yıllardaki çocuk ölüm oranlarının fazlalığının nedenleri ve çözüm yolları, ebelik, doğum, doğumdan sonra yapılması gerekenler ve temizlik gibi konular ele alınmıştır.

Âlem-i Nisvân'ın yayın programının ikinci maddesinde yer alan *"*umûr ve siyâsetde meşhûre olan hânımların tercüme-yi hâli ve resimler ile" için İslam Âlemindeki meşhure kadınların kısa hayat hikâyelerinin anlatıldığı "Meşhûre Kadınlar" başlıklı yazılar yayımlanmıştır.

Âlem-i Nisvân'ın yayın programının beşinci maddesinde yer alan "hikâye ve seyâhat" için ünlü Fransız yazarı Jules Verne'in İki Yıl Okul Tatili, İki Sene Mektep Tatili, Seyâhat-ı Hâriku'lâde olarak Türkçeye çevrilmiş kitabı Deux Ans De Vacances, "Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar" adıyla Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında yer almıştır. Jules Verne'in kitabı dışında Muallim Naci'nin "Zavallı Kız" adlı hikâyesi ve Nalan imzalı "İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri" adlı hikâye de Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında neşredilmiştir. Hikâyeler farklı sayılarda yayımlanarak, Âlem-i Nisvân'ın takip edilmesi amaçlanmıştır.

Yine Âlem-i Nisvân'ın yayın programının beşinci maddesine uygun olarak Rusya'dan Amerika'ya kadar çok geniş olan coğrafyadaki kadınların çocuk yetiştirmeleri, eğitim durumları, kız balaları için mektep açılması ve bulundukları yerdeki yenilikler ve benzeri Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında yer almıştır. Örneğin, 1906 yılının 4. numarasının 49-50. sayfaları arasında Kafkasya'daki Müslüman hanımlarının durumu anlatılırken 1906 yılının 37. numarasında İstanbul'daki kadınlar arasında Fransızca ve piyano dersinin yaygınlaşması anlatılmıştır.

1907 yılının 3. numarasının 2- 3. sayfalarında yer alan "Serbest-i Tezvic" adlı yazıda Fransa'da olduğu gibi Rusya'da da serbest nikâh ve tezvîc (Grajdanskiy brak) olduğu anlatılmıştır. 1907 yılının 4. numarasının 3-4. sayfalarında yer alan "Fransa'da kaç yaşında izdivâc ediyorlar?" başlıklı yazıda Fransa' daki resmi işlerden sorumlu belediyeden alınan verilerin de yardımıyla kadın ve erkek evliliğinin geçmişteki ve bugünkü durumu ele alınmıştır.

Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nde Ziya Paşa, Şeyh Ethem Efendi, Şeyh Vasfi, Adlî (2.Mahmud) gibi şairlerin şiirlerinin yanı sıra İsmail Gaspıralı'nın küçük kızı olan Nigar Hanım'ın da şiirlerine yer verilmiştir. Nigar Hanım'ın şiirlerine Âlem-i Nisvân'ın 1907 yılının 3. numarasının ilk sayfasında "Nerdesin" ve 1907 yılının 6. numarasının 3. sayfasında "Gönlüm Ne İster?" adlı şiirle yer verildiği tespit edilmiştir.

Hem kadınlara İslami bilgiler vermek hem de günlük hayattaki farklı konuları ele alan hadîslerin açıklandığı "İlm-i Hadîs" ve "Hadîs-i Şerîf" başlıklı yazılar derginin yayın programı doğrultusunda dergi içeriğine dâhil edilmiştir.

Derginin muhteva özellikleri incelenirken dergide yer alan yazıların içeriğine göre üç ana başlıkta (bilgi verme, dini ve edebi yön) tasnif yapılmıştır.

2.1.3.1.' Âlem-i Nisvân'ın Bilgi Verme Yönü

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında, çeşitli yazıların içeriğinde açıklama/ bilgi verme amacı olduğu anlaşılmıştır. Örneğin, 1905 yılının 2. ve 3. sayfalarında yer alan "Bu Nüshamızdaki Resimler" başlığı altında Âlem-i Nisvân'da bütün milletlerdeki kadınların durumlarını, kıyafetlerini ve işlerini gösteren resimler yayınlanacağı söylenmektedir. Ardından da padişahın eşi hakkında bilgiler verilmektedir. Devamındaki sayfada Sultan Abdülaziz Han zamanında Rusçaya tercüme edilmiş bir roman ve Nûristân Hanım'ın kim olduğu hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Âlem-i Nisvân kadınlara mahsus bir dergi olduğu için dergide sıkça kadınlardan bahsedilmiştir. "Analık Devr-i Kadimi" "Tarih-i Beşerden Bir Büt" başlığı altında bugünkü insanlardan farklı olarak eski çağlarda yaşayan insanların babalarının değilde

annelerinin isimleriyle çağrıldıklarından, kadınların o dönemlerde ne kadar değerli olduğundan bahsedilmiştir.

"Yaraşmak-Bezenmek" başlığı altında farklı coğrafyalarda kadınların güzellik için neler yaptıkları anlatılmıştır. Yazı da daha sonra bütün bu uğraşların boşuna olduğu, asıl güzelliğin faklı alanlardaki temizlik olduğu vurgulanmıştır.

"Güzellik içün çoḳ zaḥmetler çoḳ maṣârifler idiliyor. Ḥâl-bu-ki ḥaḳîḳat güzellik pek sadedir; bu da "temizlik" dir er olsun ḳadın olsun insânı yaraşdıran yeşil ḳızıl altun gümüş değildir. Güzel til ve ʿirfân güzel ṭabiʿat ve muʿâmeledir. Temiz giyimli, temiz bedenli, temiz gönüllü, ṭatlı tilli, ʿaḳıllı başlı bir vücûd-u nâzilîn içün altun nedir; boya nedir? Hîç!"[17]

1905 Numune Sayısının son sayfasında "Müşterilerin İsimleri" başlığı altında dergiye takip eden kişilerin isimleri ve dergiyi nereden takip ettikleri açıklanmıştır.

Âlem-i Nisvân Dergisi'nde çok değişik konular hakkında bilgiler verilmiştir. Bunlardan birisi de yumurtadır. Yumurta için *"İmdi. Yumurṭa bu ṣûretle naḳş idildikden ṣoñra deliklerden içine tekrâr beyâż ile ṣarısı aḳıtılub delikler daḫî bir mahâret-i maḫṣûṣa ile ṭıḳanur ise ṭavuġuñ ḳarnından öyle maḥkûk olaraḳ çıḳmış oldığını inandırmaḳ derecesinde enżâr-ı ḥayreti celb itmek mümkin olur"* [18] ifâdeleri yer almaktadır.

"Mîzânü'l-Havâ" başlığı altında ise termometrenin ne olduğu, ne işe yaradığı hakkında bilgiler verilmiştir. "Kutb Balığı (Kît)" başlığı altında ise balina hakkında bilgilere yer verilmiştir. "Mısr" başlığı altında ise Mısır ülkesinde bulunan rakkaslar ve maymuncular hakkında bilgiler yer almaktadır. "Gül-Çiçek Sâʿati" ve "Çiçekden Sâʿat" başlıklarında farklı türdeki çiçeklerin kendine özgü olarak farklı zamanlardan çiçek açdıklarından bahsedilmiştir.

1906 yılının 37.Sayısının dış kapağında 1906 yılı içerisinde çıkan yazılar ve bu yazıların içerikleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Örneğin Jules Verne'in, Âlem-i Nisvân'da neşr edilen romanına dair *"Frengistânıñ eñ meşhûr muḥarrirlerinden ve neşirleri cümle dillere tercüme idilmiş "Jul Vern' iñ "Çocuḳlar Seyâḥati" tam resimli romanı her*

[17]Bkz. AN, 1905 Numune Sayısı, s.9-10
[18]Bkz. AN, 1906 No.4, s.56.

nüsḫamızda devâm idecekdir. Bu hikâyeye cümle ata ve analarıñ diḳḳatini celb idiyoruz- Balaları ile berâber oḳusunlar rûḥ ve ṭabîʿat terbiyesi içün eñ teʾŝîrli dersler alurlar. Bu ḥikâye-yi ġarîbe ṣıbyâne cigıtlik, bahadırlık, çâresizlikde çâre izlemek, her derdiñ bir devâsını bulmaḳ, her-ḥâlden bir istifâde çıḳarmayı ögredüp saʿy ve ġayret yollarını açar bu ḥikâyeyi muṭlaḳ herkes oḳumalıdır; eglenceli farklı ve müʾeŝŝir ders-i ʿibretdir." [19] ifâdeleri yer almaktadır.

"Hârûn'ür-Reşîd'in Otası Yâhûd Şark Üslûbunda Tefrîş-i Büyût" başlığı altında Abbasi halifesi olan Harun Reşid'in odasından hareketle diğer ülkelerdeki sanat algısı hakkında bilgiler verilmiştir.

1907 yılının 4.Sayısının 2 ve 3. Sayfalarında daha önce "Mısr" başlığı altında bahsettiği rakkaslara tiyâtrolarda balet denildiğini söylemekte ve Viyana Opera tiyâtrosundaki iki rakkasenin resimlerine yer verilmektedir.

"Fransa'da kaç yaşında izdivâc idiyorlar?" başlığı altında Fransa'daki resmi işlerden sorumlu belediyeden alınan verilerden yararlanarak kadın ve erkek evliliğine dair bilgiler sunulmaktadır.

1907 yılının 5.Sayısında derginin yayın programının beşinci maddesinde yer alan siyasetdeki meşhur kadınlardan biri olarak Romanya Kraliçesi Yelisavita hakkında bilgiler sunulup resmine de yer verilmiştir.

1907 yılının 7. Sayısının 3. sayfasında "Amerika" başlığı altında Amerika'daki yerlilerin çocuk yetiştirme tarzları hakkında bilgiler verilirken aynı sayının 4 ve 5. sayfalarında ise ünlü masalcı Ezop hakkında bilgiler sunulmaktadır.

"Sanâyîʿ ve Ticâret" başlığında Avrupa'daki insanların küçük yaşlarda çalışmaya başladıklarından ve kadınlarla erkeklerin beraber çalıştıklarına dair bilgiler sunulmaktadır.

"Geçen Zamânlara Dâʾir" başlığı altında çok eski zamanlarda yaşayan insanlardan ve onların kullanmış oldukları aletler hakkında bilgiler verilmektedir.

[19] AN, 1906 No.37, Dış Kapak.

1907 yılının 9.Sayısının 3.sayfasında Avrupa'da fabrikada çalışan kadınların çocuklarını nasıl kundakladıkları resimle anlatılmıştır.

2.1.3.2. ʿ Âlem-i Nisvân'ın Dini Yönü

Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslam Âleminde yayımlanan ilk kadın gazetesi/ dergisi olan Âlem-i Nisvân'da, dergi yayın programında belirtildiği üzere dergi içerisinde hanımlara çeşitli konularda dini bilgiler sunulduğu görülmüştür. "Kadın, erkeğin yarısıdır" ve "Cennet, anaların ayağı altındadır" gibi kadını yücelten ve anneliğin üstünlüğü belirten hadîsler dergi içerisinde yer almıştır. Çocuk eğitiminden riyânın şirke girmesine kadar günlük hayattaki farklı konuları ele alan hadîslerin açıklandığı bölümler dergi içerisinde "İlm-i Hadîs" ve "Hadîs-i Şerîfler" başlığı altında ele alınmıştır. Dergide yer alan hadîslerin koyu olarak ve ortalanarak yazıldığı görülmüştür. Ardından hadîslerin açıklamaları yapılmıştır. Hadîslerin bazılarının Arapça olarak bazılarının ise Osmanlı Türkçesiyle yazıldığı gözlemlenmiştir.

1905 numune sayısında ve 1906 yılına ait çeşitli sayılarda yer alan "İlm-i Hadîs" kısımlarının, 1907 yılı Ocak ve Şubat sayılarında yer aldığı Mart sayılarında ise yer almadığı anlaşılmıştır.

2.1.3.3. ʿÂlem-i Nisvân'ın Edebi Yönü

2.1.3.3.1. Manzum Türler

2.1.3.3.1.1. Gazel

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında sadece bir adet gazel örneğiyle karşılaşılmıştır. Bu gazel mutasavvıf, şair ve muallim olan Şeyh Vasfi'nin "bakın" redifli gazelidir. Kefevi tekkesi şeyhi olan Şeyh Vasfi'nin gazeli tasavvufi ögeler içermektedir:

Bırakın ehl-i riyâ sûretini maʿnâya bakın

Bakmayıñ sübha-yı esmâya mesmâya bakın

Olmayın şâdi-yi dîrûz ile mağrûr sakın

Hâli derpîş iderek muhannet-i ferdâya bakın.[20]

2.1.3.3.1.2. Şarkı

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında dokuz adet şarkı örneğiyle karşılaşılmıştır. Dergide "Şiʿr-i Türkî" başlığı altında yer alan beş adet şarkı bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Edhem ve Şarkî Sultân Selîm Hân imzalarını taşımaktadır. Şiʿr-i Türkî başlığı altında yer alan üç şarkının imzaları bulunmamaktadır. Kadiri şeyhi, musiki muallimi, bestekâr olan Müştakzade Edhem Efendi'nin "Sana gonce bana bülbül didiler" ve "Yamandır şöhret-i hüsnün yamandır" nakaratına sahip aslında güfteleri Adli (2.Mahmud)'ye ait olan şarkı Şiʿr-i Türkî başlığı altında yer alan imzalı şarkılardır. Dergide aslında güfteleri Adli (2.Mahmud)'ye ait olan güftelerin altında Şarkî Sultân Selîm Hân imzası yer almaktadır.

Bestesi, Klarnetçi İbrahim Efendi' ye ait olan "A benim gonce dehânım belki sâyende var oldum"; güftesi Tahsin Bey'e, bestesi Neyzen Mehmet Efendi'ye ait olan "Harâm oldı bu şeb-i uyku gözime" ; güftesi Muallim Ahmed Feyzi ve bestesi Rif'at Bey'

[20] Bkz. AN, 1906 No.37, s.580.

e ait olan "Seyr eyle yâhû çeşm-i âlâyı" nakaratlarına sahip olan şarkıların imzaları bulunmamaktadır.

"Âşık oldur ki kim kılar cânın fedâ cânânına / Meyl-i cânân itmesün her kimke kıymaz cânına" beytiyle başlayan ve Fuzuli'ye ait olan gazelin bestekârlığını yapmış olan şarkının altında Ârif Beg imzası bulunmaktadır. "Ehl-i dil iden kendine zevk eyle cefâyı / Mihnetde bulur âşık olan şevk u safâyı" beytiyle başlayan ve Ziya Paşa'ya ait olan gazelin bestekârlığını yapmış olan şarkının altında Hâcı Ârif Beg imzası bulunmaktadır. "Feryâd idiyor âşıkı hasret-zede her an / Gönlüm o kara gözleri süzdükçe perîşân" beytiyle başlayan ve bestesi Rif'at Bey'e ait olan şarkının altında da imza yer almamaktadır.

Dergideki son şarkı örneği ise "Ayılın fevt oldı fırsat bacılar!" nakaratına sahip olan ve Alî Râżî Genceli tarafından Âlem-i Nisvân mecmûasına yazılıp gönderilen şarkıdır.

2.1.3.3.1.3. Şiir

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında altı adet şiir örneğiyle karşılaşılmıştır. Bunlardan iki tanesi Ziya Paşa'ya ve iki tanesi de Nigar Hanım'a aittir. Ziya Paşa'ya ait olan şiirler 1905 Numune Sayısının 11. sayfasında "Ziyâ Pâşâ Merhûmun" başlığı altında verilmiştir. Zeytune Fahriye imzasını taşıyan "Tebrîk- nâme" ve "Özr- nâme" adlı şiirler 1906 yılının 35. Sayısının 575 ve 576. sayfalarında bulunmaktadır. Nigar Hanım'ın şiirlerine 1907 yılının 3. Sayısının ilk sayfasında "Nerdesin" ve 1907 yılının 6.Sayısının 3.sayfasında "Gönlüm Ne İster?" adlı şiirle yer verilmiştir.

2.1.3.3.1.4. Naat

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında sadece bir adet naat örneğiyle karşılaşılmıştır. Bu naat 1907 yılının 3.Sayısının ilk sayfasında yer alan ve İsmail Gaspıralı'nın küçük kızı olan Nigar Hanım'a aittir.

2.1.3.3.2. Mensur Türler

2.1.3.3.2.1. Hikâye

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında beş adet hikâye örneğiyle karşılaşılmaktadır. Bu hikâyelerin üçü imzalı, iki imzasızdır. "Çökertme" ve "Hakikat – Efsâne" adlı hikâyelerin imzaları yoktur.

"İffetlü Hânım ve Kızlar" adlı hikâye Yarullâh Murâdof, " Zavâllı Kız" adlı hikâye Muallim Nâcî ve "İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri" adlı hikâye Nâlân imzasını taşımaktadırlar.

2.1.3.3.2.2. Mektup

Âlem-i Nisvân'da yer alan mektupların içeriği çeşitlilik göstermektedir. Dergi idaresi tarafından gönderilen mektuplar "İdâre" ve "İdâren" başlıklarında okuyuculara sunulmaktadır. Okuyucularun dergiye gönderdiği mektuplar ise Âlem-i Nisvân "İdâresine Mektûb, İdâreye Mektûblar" ve "İdâreye Mektûblar" başlıklarında yer almıştır.

Dergide iki adet "Diğer Mektûb" başlığı bulunan mektup tespit edilmiştir. Bu mektuplar Âlem-i Nisvân'ın yayımlanmasından duyulan mutluluk ve okuyucuların dergiye kayıt olmak istemelerini içermektedir.

2.1.3.3.2.3.Tercüme Eser

Dergi programının beşinci maddesinde yer alan "hikâye ve seyâhât" için ünlü Fransız yazarı Jules Verne'in İki Yıl Okul Tatili, İki Sene Mektep Tatili, Seyâhat-ı Hariku'lâde olarak Türkçeye çevrilmiş kitabı Deux Ans De Vacances, "Çocukların Seyâhat Garîbesi Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar" adıyla Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında neşr edilmiştir.

2.1.3.3.2.4. Tiyatro

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında bir adet tiyatro metni örneğiyle karşılaşılmaktadır. Bu piyes imzasız olarak "Bahtsız Bala" adıyla 1906 yılının 4.Sayısının 51-53.sayfalarında ve 1906 yılının 6.Sayısının 81-86. sayfalarında yayımlanmıştır.

2.2. Yazılar

2.2.1. Yazarına Göre Tasnif

2.2.1.1. Tahlili Fihrist

İmzasız: "Âlem-i Nisvân" AN, S.1905, Kapak. (Âlem-i Nisvân Sene 1905 hakkında)

Ġabdü'l-şükür Monla Ġabdü'l-reşid Oġlı Eminof: "Âlem-i Nisvân İdâresine" "Mektûb" AN, S.1905, s.1. (Âlem-i Nisvân dergisinin çıkmasını tebrik etme, kendilerini gazeteye kaydetmelerini rica etme hakkında)

Fatıma Feride bint-i Murtaża Vehbuva: "Diğer Mektûb" AN, S.1905, s.1. (Âlem-i Nisvân dergisinin yayınlanmasına duyulan okur mutluluğu hakkında)

Zeyneb Elbib Şefarva: "Diğer Mektûb" AN, S.1905, s.1-2. (Âlem-i Nisvân dergisinin yayınlanmasına duyulan mutluluk ve gazetenin kendi dillerinde yazılmasını isteme hakkında)

İmzasız: "Bu Nüsẖamızdaki Resimler" AN, S.1905, s.2-3. (Pâdişâhın zevceyi muhteremesi İmparatoriçe Aleksandra Fedurufna Hazretleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1905, s.3. (Sultân Abdülaziz Hân zamanında Rusçaya tercüme edilmiş roman ve Nuristan Hanım hakkında)

İmzasız: "Ḥadîṩ-i Şerîfler" AN, S.1905, s.4. (İlm-i Hadîs hakkında bilgi ve Binbir hadîs mecmûasından hadîs nakledileceğine dair bilgi hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1905, s.4-5. (Medeni milletlerin çocuk yetiştirmeleri hakkında)

İmzasız: " Men kâne lehu ṣabî feliyeteṣâbehü lehu" AN, S.1905, s.5. (Bir çocuğa sahip olan, o çocukla çocuklaşmalıdır hadîsi hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1905, s.5. (Hanım sahabelerin sürekli hatırda tutacakları hadîslerden biri hakkında)

İmzasız: "El-cennetü taḥte'l aḳdam'il-ümmihâti" AN, S.1905, s.5. (Cennet anaların ayağı altındadır hadîsi hakkında)

İmzasız: "İnnemâ en-nisâ'ü şaḳâ'iḳu'r-ricâli" AN, S.1905, s.5-6. (Kadın erkeğin yarısıdır hadîsi hakkında)

İmzasız: "Meşhûre Ḳadınlar" "Ṣafiye bint-i Şerîfe'd-din" AN, S.1905, s.6. (İlm-i hadîs şeyhlerinden İmâm Şerîfeddin'in kızı Safiye bint-i Şerîfeddin hakkında)

İmzasız: "Â'işe El-Ḳurṭubiyye" AN, S.1905, s.6. (Endülüsün en meşhûr şâire ve edebîlerinden olan Âişe El-Kurtubiyye hakkında)

İmzasız: "Lâle Ḫâtûn" AN, S.1905, s.6. (Kubbeddin Kirmanî'nin kızı ve İran'ın en meşhûr şâire ve fazilelerinden olan Lâle Hâtûn hakkında)

İmzasız: "Analıḳ Devr-i Ḳadîmi" "Târîḫ-i Temden Beşerden Bir Büt" AN, S.1905,s.7-8. (Eski zamanlarda kadınların erkeklerden daha etkili olduğu hakkında)

İmzasız: "Ana Dersleri" AN, S.1905, s.8-9. (Annenin çocuğuna soru cevap şeklinde bilgi vermesi hakkında)

İmzasız: "Yaraşmaḳ-Bezenmek" AN, S.1905, s.9-10. (Kadınların süslenmesi hakkında)

Sırrı Pâşâ'dan: "Edebiyyât" "Ḥadîṯ-i 'Ulvî" AN, S.1905, s.11. (İlim öğrenmenin imkânı hakkında)

İmzasız: "Żiyâ Pâşâ Merḥûmuñ" AN, S.1905, s.11. (Ziyâ Pâşâ'dan bir şiir)

İmzasız: "Bülbül-Yañi Ṣanduġaç" AN, S.1905, s.11. (Ey bülbül şiiri)

Ruḳiye Ḫânım Almaḳayeva: "İdâreye Mektûb" AN, S.1905, s.11-12. (Şefîka Hânımı tebrik etme ve gazetenin neşrinin mutluluğu hakkında)

İmzasız: "Müşterileriñ İsimleri" AN, S.1905, s.12. (Âlem-i Nisvân gazetesindeki müşterilerin isimleri hakkında)

İmzasız: "'Âlem-i Nisvân Yañi Ḫânımlar Dünyâsı" AN, S.1905, Dış Kapak. (Âlem-i Nisvân dergisinin mevâdd-ı mündericesi hakkında)

İmzasız: "'Âlem-i Nisvân" AN, S.1906, No.4, Kapak. (Âlem-i Nisvân Sene 1906, No.4 hakkında)

İmzasız: "Ḳafḳasya'da Müslime Ḫânımlar" AN, S.1906, No.4, s.49-50. (Kafkasya'daki Müslüman hânımlarının durumları hakkında)

İmzasız: "Baḫtsız Bala" AN, S.1906, No.4, s.51-53. (Bahtsız Bala adlı tiyatro oyundaki Âişe ve Ata karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.4, s.56. (Yumurta hakkında bazı bilgilere dair)

İmzasız: "'İlm-i Ḥadîṯ" "Ḥâmilâtü ve'd-dâtü mürżiʿâtü raḥîmâtü biʾevlâdihinne levlâ mâ yeʾtîne ilâ ezvâcihinne daḫele muşliyâtihinnel'l-cennete" AN, S.1906, No.4, s.56. (Kadınların, çocukları ve eşleriyle ilgilenerek namaz kılmaları durumunda cennete dâhil olacakları hadîsi hakkında)

İmzasız: "El-îmânü ve'l-ʿamelü ḳarinanün lâ yeṣleḥu küllü vâḥidin minhümâ illâ meaʿ ṣâḥibihi" AN, S.1906, No.4, s.56. (Îmân ve amel, birbirinden ayrılması uygun olmayan iki karındırlar hadîsi hakkında)

İmzasız: "Efḍalül-müʾminîne raculun semeḥa-l beyʾa semeḥaʾl-şerrâʾe semeḥaʾl-ḳażâʾe semeḥaʾl-iḳtiżâʾe" AN, S.1906, No.4, s.56-57. (Hadîs açıklaması hakkında)

İmzasız: "Allâhümme innî eʿuẕu bike men ʿilmin lâ yenfiu ve ʿamelin lâ yerfi ve duâʿin lâ yesmeu" AN, S.1906, No.4, s.57. (Fayda vermeyen ilmden, kabul olmayacak duadan Allâh'a sığınırım hadîsi hakkında)

İmzasız: "Meşhûre Ḳadınlar" "Ḥûrşîd Bânû" AN, S.1906, No.4, s.57. (Kafkasya'da Karabağ'da son hâkim olunan Mehdî Kulı Hân bin İbrâhîm Hân kızı olan Hûrşîd Bânû hakkında)

İmzasız: "Sırrî Ḥânım" AN, S.1906, No.4, s.57. (Osmanlı şâirelerinin en meşhûrelerinden olan Sırrî Hânım hakkında)

Toḳmaḳlı Ş. Ġabd'ul-manaf: "Başlıksız" AN, S.1906, No.4, s.64. (Türkistân'daki Müslümân kadınlarının durumları hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân Yañi Ḥânımlar Dünyâsı" AN, S.1906, No.4, Dış Kapak. (Âlem-i Nisvân dergisinin mevâdd-ı mündericesi hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1906, No.6, Kapak. (Âlem-i Nisvân Sene 1906, No.6 hakkında)

İmzasız: "Ḳızlarıñ Taʿlîm ve Terbiyesi" AN, S.1906, No.6, s.81-82. (Kızların taʿlîm ve terbiyesini mühim bir mesele olduğu hakkında)

İmzasız: "Baḫtsız Bala" "Üçünci Meclis" AN, S.1906, No.6, s.82-85. (Bahtsız Bala adlı tiyatro oyundaki Âişe, Ata ve Halîl Bey karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: "Dördünci Meclis (ʿÂʾişe Ḥânım-ʿÂṭa Bey)" AN, S.1906, No.6, s.85-86. (Bahtsız Bala adlı tiyatro oyundaki Âişe ve Ata Bey karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: "Mîzânü'l-Hevâ" AN, S.1906, No.6, s.86-88. (Havanın derecesini ölçen Mîzânü'l-Hevâ hakkında)

İmzasız: "Ḳuṭb Balığı (Kît)" AN, S.1906, No.6, s.88-89. (Kutuplarda yaşayan Kutup balığı hakkında)

İmzasız: "Meşhûre Ḳadınlar" "Zeyneb Ḫâtûn" AN, S.1906, No.6, s.89-90. (Sultân Ebü'l-feth Mehmed Hân zamanında yaşamış, Osmanlı şâirelerinin meşhûrlarından olan Zeyneb Hâtûn hakkında)

İmzasız: "Zeyneb Ḫânım" AN, S.1906, No.6, s.90-91. (Mısırlı Mehmed Alî Pâşâ'nın küçük kızı olan Zeyneb Hânım hakkında)

İmzasız: "Ṭabîb Naṣîḥatleri" "Yamân boğaz ağrısı-Difterit" AN, S.1906, No.6, s.91-93. (Difterit hastalığının tedavisi hakkında)

Yarullâh Murâdof: "Ḥikâye" "'İffetlü Ḫânım ve Ḳızlar!" AN, S.1906, No.6, s.93-94. (İffetlü Hânım ve Kızlar adlı hikâye)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.6, s.94-96. (Bayram gününde geçen bir olay hakkında)

İmzasız: "'Âlem-i Nisvân Yañi Ḫânımlar Dünyâsı" AN, S.1906, No.6, Dış Kapak. (Âlem-i Nisvân dergisinin mevâdd-ı mündericesi hakkında)

İmzasız: "'Âlem-i Nisvân" AN, S.1906, No.35, Kapak. (Âlem-i Nisvân Sene 1906, No.35 hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi ve Başlarına Gelen 'Acâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıa'lar" AN, S.1906, No.35, s.545-553. (Jules Verne'in, Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvan'da neşredilen romanında çocukların Seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Mollâ Naṣr'ed-din Mecmû'ası" AN, S.1906, No.35, s.553-554. (Azerbaycan'da yayımlanan Mollâ Nasreddin Mecmûası hakkında)

Çehre Çay Ḫâlâ : "Bir Arvadıñ (Ḳadınıñ) Cevâbı" AN, S.1906, No.35, s.554-556. (Mollâ Nasreddin'in bir kadın hakkında yazdığı makalelerden 18 numaralı bir "Arvadın Cevâbı" başlıklı makale)

İmzasız: "Mıṣr" AN, S.1906, No.35, s.556-557. (Mısır ülkesindeki rakkâslar (oyuncular) hakkında)

İmzasız: "ʿİlm-i Ḥadîṯ" "İḥfeẓ vüdde ebike lâ taḳṭaʿhu feyuṭf-allâhü nureke" AN, S.1906, No.35, s.558. (Pederinizle iyi geçinin hadîsi hakkında)

İmzasız: "Eḥliṣ dineke yekfik' el-ḳalîlü min'elʿameli"AN, S.1906, No.35, s.558. (Allah katında amellerin en makbulü, az da olsa devamlı olanıdır hadîsi hakkında)

İmzasız: "İbnü uḫti'l-ḳavmi minhüm"AN, S.1906, No.35, s.558. (Bir kavmin kız kardeşinin oğlı o kavimdendir hadîsi hakkında)

İmzasız: "ʿAlâ abdihi ḥüsnen velâ yüḥibb'ül buʾse vel'ed-tebaʾuse"AN, S.1906, No.35, s.559. (Hadîs açıklaması hakkında)

İmzasız: "Şiʿr –i Türkî" AN, S.1906, No.35, s.559. (A benim gonce dehânım belki sâyende var oldum şarkısı)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.35, s.559-560. (Harâm oldı bu şeb-i uyku gözime şarkısı)

İmzasız: "Türlü Ḥavâdiṯ" AN, S.1906, No.35, s.560. (Türlü olaylar hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân Yañi Ḥânımlar Dünyâsı" AN, S.1906, No.35, Dış Kapak. (Âlem-i Nisvân dergisinin mevâdd-ı mündericesi hakkında)

ʿA.Şör: "Terbiye" AN, S.1906, No.35, s.561-563. (Kadın ve çocuk terbiyesi hakkında)

İmzasız: "Doḳtor Besim ʿÖmer Pâşânıñ Ḳadınlar Ḥaḳḳında Bir Nice Sözü" AN, S.1906, No.35, s.564-565. (Doktor Besim Ömer Pâşâ'nın kadınlar hakkındaki düşünceleri)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.35, s.565-566. (Çocukların beslenmesi ve büyütülmesi hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi ve Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1906, No.35, s.566-570. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların Seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "ʿİlm-i Ḥadîṯ" "Üḥruṣu fe inne'l-ḥarṣe mübârekün ve ekṣeru fihi min'el-ḥacâcimi" AN, S.1906, No.35, s.570-571. (Ziraatle meşgul olunuz, ekini vahşi hayvanlardan ve kuşlardan korumak için korkuluk yapınız hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İṯnâni ḫayrun min vâhidin ve ṯelâṯetün ḫayrun min eṯneyni ve erbeʿatün ḫayrun min ṯelâṯetin feʿaleyküm bi'l-cemâʿati fe innallâhe lâ yecmeuʿ ümmeti ʿillâ ale'l-hüdâ" AN, S.1906, No.35, s.571. (İki birden, üç ikiden, dört üçden hayırlıdır, birleşiniz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: " İṯnâni lâ yenẓurullâhü ileyhimâ yevm'el-ḳıyâmeti ḳaṭʿ 'ur-raḥmi ve câ' rus-sev'i" AN, S.1906, No.35, s.571. (İki sınıf insana Allah kıyamet günü merhametle bakamaz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İtteḳû daʿvete'l-maẓlûmi ve inkâne kâfiren fe innehu leyse dûneha ḥicâb" AN, S.1906, No.35, s.571. (Mazlumun duasından ve kırılan gönlünden korkun. Çünkü onun, Allâh ile arasında hiçbir engel yoktur hadîsi şerîfi hakkında)

Edhem : "Şiʿr-i Türkî" AN, S.1906, No.35, s.572. (Sana gonce bana bülbül didiler şarkısı)

Şarḳî Sulṭân Selîm Ḫân: "Başlıksız" AN, S.1906, No.35, s.572. (Yamandır şöhret-i hüsnün yamandır şarkısı)

Ḫoḳandlı Eşref'ül-penâd Tâcîh: " İdâreye Mektûblar" AN, S.1906, No.35, s.572-574. (Rusya ve Sartiye'deki Müslüman kadınları hakkında)

İmzasız: "İdâreden" AN, S.1906, No.35, s.575. (Naciye Hânım'a cevap ve Hokandlı Müslüman kadınlarının durumu hakkında)

İmzasız: "Tebrîk- nâme" AN, S.1906, No.35, s.575. (Âlem-i Nisvân ve Şefîka Hânımı tebrik eden bir şiir)

Zeytune Faḫriye: "'Özr-nâme" AN, S.1906, No.35, s.575-576. (Âlemi Nisvân'da yayımlanan resim hakkında bir şiir)

Şefîḳa: "İdâreden" AN, S.1906, No.35, s.576. (Zeytune Fahriye Hânım'ın mektubuna cevaben yazılan mektup hakkında)

İmzasız: "'Âlem-i Nisvân Yañi Ḥânımlar Dünyâsı" AN, S.1906, No.35, Dış Kapak. (Âlem-i Nisvân dergisinin mevâdd-ı mündericesi hakkında)

İmzasız: "Âlem-i Nisvân" AN, S.1906, No.37, Kapak. (Âlem-i Nisvân Sene 1906, No.37 hakkında)

İmzasız: "Gül-Çiçek Saʿâti" AN, S.1906, No.37, Kapak. (Gül çiçeklerinin ne zaman ve nasıl açtığını gösteren saat hakkında)

İmzasız: "Âlem-i Nisvân" AN, S.1906, No.37, s.577. (Âlem-i Nisvân Sene 1906, No.37 hakkında)

İmzasız: "Çiçekden Sâʿat" AN, S.1906, No.37, s.577. (Gül çiçeği ve Çiçek Sâati hakkında)

İmzasız: "Güneş ve Ḳan" AN, S.1906, No.37, s.577-578. (Doktor Besim Ömer Pâşâ Mecmûası'ndan alınan Güneş ve Kan adlı yazı hakkında)

İmzasız: "ʿİlm-i Ḥadîṯ" "**İẕa eḥabbe eḥadeküm eḫâhu feliyulemhü ennehü yüḥibbühü"** AN, S.1906, No.37, s.578. (Mümin kardeşine, onu sevdiğini bildir hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa eta küm kerîmü ḳavmin fe kürimühü" AN, S.1906, No.37, s.578. (Bir kavmin önde geleni size gelince, ona ikram ediniz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa ʿamilet seyyiaten fe'ttebiʿha ḥasneten temḥuha" AN, S.1906, No.37, s.578. (Bir günah işlediğin zaman hemen arkasından bir iyilik yap, bir sevap işle ki o günahı mahvetsin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa semiʿatüm bi'ṭ-ṭâuʿni biʾarżin felâ tedḫulu ʿaleyhi ve iẕa vaḳaʿa ven entüm biʾarżin felâ taḫrucu minhü" AN, S.1906, No.37, s.578. (Bir yerde veba olduğunu işittiğinizde, o yere girmeyin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa eta eḥadeküm ḫâdimühü biṭaʿâmihi ḳad kefâhu ʿilâcehü veduḫâne feliyüclishü meʿahü fein lem yüclishü meʿahü felyünavilhu ikleten evikteyni" AN, S.1906, No.37, s.578-579. (Yemeği beraberce yiyin. Eğer beraber oturmazsanız kölenize de ikram idin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "Ḫânımlara Ḫiṭâb" AN, S.1906, No.37, s.579. (Hanımlara ümit bağlandığı ve bu ümidin evlat yetişdirmek olduğu hakkında)

İmzasız: "Ḫânım" AN, S.1906, No.37, s.579. (Önce ilim ve terbiye verilmeli daha sonra bu istenmeli hakkında)

İmzasız: "Ḫânımlar ʿÂleminde" AN, S.1906, No.37, s.579. (Doğu Kafkasya'da hanımlar tarafından kurulan yardım cemiyeti hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, s.579. (Saratof vilâyeti "Karligân" karyesinde Mehmedcân isminde bir imâm tarafından kurulan kızlar mektebinde Eşref Hânım ismimde bir muallimenin ders vermesi hakkında)
İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, s.579. (Bakü'deki Cenâb Takiyof'uñ tiyatrosundaki Müslüman kadın locaları hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, s.579. (Tan Yulduzı Gazetesi muharrirlerinden Ayâz Efendi hakkında)

İmzasız: "Ḳabûl-ü İslâm" AN, S.1906, No.37, s.579. (Kargalı şehrinde bir kızın Müslüman olması ve evlenmesi hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, s.579. (İstanbul hanımları arasında Fransızca ve piyano dersi hakkında)

İmzasız: "Vefât" AN, S.1906, No.37, s.579-580. (Âlimet'ül-benât Hânım Hazretlerinin vefat haberi hakkında)

Şeyḫ Vaṣfi: "Ġazel" AN, S.1906, No.37, s.580. (Şeyh Vasfi'nin bakın adlı gazeli)

ʿÂrif Beg: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, s.580. (Ârif Bey'in bestelediği bir şarkı)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi ve Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1906, No.35, s.580-581. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Üçünci Bâb" AN, S.1906, No.37, s.581-584.(Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhate çıkmaları ve mektepteki halleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, Dış Kapak. (Bu sene çıkmış nüshalardaki başlıklardan bazıları hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.2, Kapak. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.2 hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.2, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.2 hakkında)

İmzasız: "Açlara İʿâne İdiñiz !!!" "Şefḳatlü İnsânlar" " Ey Sevgülü Ḳızlar" AN, S.1907, No.2, s.1-2. (Bakü'deki Müslümanların, Din kardeşleri için yardım etmeleri hakkında)

İmzasız: "Bakü'de Ḳâdınlar Cemʿiyyeti" AN, S.1907, No.2, s.2-3. (Bakü'de kadınlar tarafından kurulan İlm ve Hayrât adlı cemiyyet hakkında)

Nosal ʿÂḳıbet : "Çocuḳ Büyütmek" AN, S.1907, No.2, s.3. (Çocuk büyütmenin, çocuk doğurmak kadar kolay olmadığı hakkında)

Muʿallim Nâcî: "Zavâllı Ḳız" AN, S.1907, No.2, s.3-4.(Muʿallim Nâcî'nin Zavâllı Kız adlı öyküsü hakkında)

İmzasız: "Ḥaḳiḳat – Efsâne" AN, S.1907, No.2, s.4. (Hakikat Hânım ve Efsâne Hânım arasında geçen olay hakkında)

İmzasız: "Cenâb Ġabd'ül-ḥakim Efendi Vaḳit Ġaztesine Yazıyor" AN, S.1907, No.2, s.4. (Cenâb Abdülhakim Efendi'nin Vakit Gazetesi'ne yazdığı, kadınların açlara yardım etmeleri hakkındaki yazısı)

İmzasız: "Gine de Ḳarġalı'dan " Vaḳit' "iñ muḫarriri yazıyor" AN, S.1907, No.2, s.4. (Kargalı'dan Vakit Gazetesi yazarının kız balalar mektebi hakkındaki yazısı)

İmzasız: " Gine de Ḳarġalı'dan Ḥerât Ḥażretiniñ Ehliyesi Mükerreme Ḫânım yazıyor" AN, S.1907, No.2, s.5. (Mükerreme Hanım'ın kız balalarının durumu hakkındaki yazısı)

İmzasız: "Bu sözlere "Vaḳit" ġaztesi diyor" AN, S.1907, No.2, s.5. (Mükerreme Hanım'a cevaben yazılan yazı hakkında)

Ṭuna:"Bulġaristân" AN, S.1907, No.2, s.5. (Bulgaristan'daki Kadınlar Cemiyyeti'nin arzuhâli hakkında)

Muʿallime Ferḫunde Ḫânım Dinkayeva: "Ṭoḳmaḳdan" AN, S.1907, No.2, s.5. (Türkistan kadın ve kızlarının durumu hakkında)

Vaḳit: "Başlıksız" AN, S.1907, No.2, s.5. (Orenburgdaki Kadet partisine, kadınların müracaat etmeleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.2, s.5-6. (İngiltere'deki cemiyetin içki satmayı yasaklaması hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi" AN, S.1907, No.2, s.6-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.3, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.3 hakkında)

İmzasız: "Naʿt" AN, S.1907, No.3, s.1.(Nigâr Hânım'ın Naatı)

Nigâr Ḫânım: "Nerdesin" AN, S.1907, No.3, s.1. (Nigâr Hânım'ın Nerdesin adlı şiiri)

İmzasız: "Hârûn'ür-Reşîd'iñ Oṭası Yâḥûd Şarḳ Üslûbunda Tefrîş-i Büyût" AN, S.1907, No.3, s.2. (Tarzlar ve Hârûn Reşîd'in odası hakkında)

İmzasız: "Serbest-i Tezvic" AN, S.1907, No.3, s.2-3. (Rusya'daki serbest nikâh ve evlenme hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.3, s.3. (Ortodoks olan Hristiyanların, Ortodoks olmayanlarla evlenmesinin kabul edilmesi hakkında)

ʿÂcizeñiz Münevver Aḥmed Cân Ḳızı Ḳoy Beġaruva: "İdâreye Mektûb" AN, S.1907, No.3, s.3. (Şefîka Hânım'ı tebrik etme ve Semirecya vilayetindeki Müslümanların durumu hakkında)

İmzasız: "İdâre" AN, S.1907, No.3, s.3. (Yazıların güzel olduğu ve devam edilmesi hakkında)

İmzasız: "İlm-i Ḥadîṯ" "Ṣemaniyeten üʾbuġż ḫaliḳat -allâhü ileyhi yem'el-ḳıyâmet'is-seḳârune vehüm'ül-keẕẕâbune ve'l-ḫayâlune vehüm'ül-müstekbirûne ve'l-leẕine yeknüzüneʿl-baġżâʾü liʾ-eḫavanihim fî ṣudurihim fe iẕâleḳühüm taḫlüḳu lehüm ve'l-leẕine

iẕa daʿva il'allâhi ve rasûlihi kânu baṭâʾ en ve iẕa daʿva ile'ş-şeyṭâni ve emrihi kânu serâʿân ve'l-leẕẕine lâ yeşrefü lehüm ṭamâʿ un min'ed-dünyâ ill'estaḥlühü biʾ îmânihim ve in lemyekün lehüm ẕalike biḥaḳki ve'l-meşâʾûne bi'n-nemimeti ve'l-müferriḳûne beyn'el - eḥibbeti ve'l-bâġûneʿl-berâʾid-daḥżati ülaike yeḳazẕiruhüm er-raḥmanü ʿazze ve celle" AN, S.1907, No.3, s.3. (Sekiz sınıf halk, Allah'ın insanlar içinde en fazla hoşlanmadığı kişilerdendir hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "371 Eş-şülüş ve'ş-şülüş keşirun inneke en teẕr ve ruştek aġniyâʾen ḫayrün min en teẕerhüm ʿâileten yetekeffefune'n-nâse ve einneke len tenfiḳa nefḳaten tebteġı bihâ vechu'llâhi illa ʾücretin bihâ ḥattâ mâ-tecʿalü fî fî imrâʾeteke" AN, S.1907, No.3, s.4. (Aileni kötü durumda bırakmadan vasiyet etme hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İn-allâhe Teʿâlâ yenhaküm en taḥlefü biʾabaʾiküm" AN, S.1907, No.3, s.4. (Allah, size babanızla yemin etmenizi yasakladı hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâʾib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.3, s.4-7. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Beşinci Bâb" AN, S.1907, No.3, s.7-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yeri incelemeleri hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.4, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.4 hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.4, s.1-2. (Gence'deki Müslüman kız çocuklarının durumu hakkında)

İmzasız: "ʿİlm-i Ḥadîş" "Ekşer'ün-nâsi ẕünûben yevm'el-ḳıyâmeti ekşeruhüm kelâmen fî mâlâ yaʿnihi" AN, S.1907, No.4, s.2. (Lüzumsuz söz söylemek hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: “ Şelâşeten lâ yükellihüm’ullâhü yevm’el-ḳıyâmeti velâ yenẓuru lehüm lâ yüzekkihim velehüm ʿaẕâbün elîmün şeyḫü zânin ve melekü keẕẕâbin ve ʿâ’ilü müstekberin” AN, S.1907, No.4, s.2. (Allah, kıyametde üç sınıfla konuşmaz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: “ Er-racülü ʿalâ dîn-i ḫalîlihi feliyenẓur eḥadüküm men yüḫâlilü” AN, S.1907, No.4, s.2. (İnsan, dostunun dini üzerinedir hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: “Er-raḥmanü yerḥamühümü’ r-raḥmanü tebâreke ve teʿâlâ erḥamü men fi’l-ârżi yerḥamüküm men fi’s-semâ’i ” AN, S.1907, No.4, s.2. (Bütün yaratılanlara merhamet edin ki semadakilerde size merhamet etsin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: “ Eş-şehvet’ül-ḫafiyetü er-riyâ’ -ü şirkün” AN, S.1907, No.4, s.2. (Riya, şirktir hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: “Başlıksız” AN, S.1907, No.4, s.2-3. (Tiyatro ve raks hakkında)

Nosal ʿÂḳıbet: “Fransa’da ḳaç yaşında izdivâc idiyorlar?” AN, S.1907, No.4, s.3-4. (Fransa’da kadın ve erkeklerin evlenme yaşları hakkında)

İmzasız: “Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ’ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar” AN, S.1907, No.4, s.4-8. (Jules Verne’in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân’da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: “ Âlem-i Nisvân” AN, S.1907, No.5, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.5 hakkında)

İmzasız: “ İki Külfetiñ Biñ Rubleye Ḳurbân Gitmeleri” AN, S.1907, No.5, s.1-3. (İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri adlı tiyatro oyunundaki İffet ve İsmet karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: “Başlıksız” AN, S.1907, No.5, s.3. (İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri adlı hikâyede İffet ve İsmet karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden" AN, S.1907, No.5, s.3-4. (Petersburg'da kadınların sergi açmaları hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.5, s.4. (Londra'daki kadınların meclis binası önüne gitmeleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.5, s.4. (Romanya Kraliçesi Yelisaveta hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.5, s.4. (16 Yanvar'da bir kadının hastanede çocuk doğurması hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.5, s.4-6. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Altıncı Bâb" AN, S.1907, No.5, s.6-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında Biryan'ın bulundukları yeri ada zannetmesi hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.6, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.6 hakkında)

İmzasız: "İki Külfetiñ Yüz Biñ Rubleye Ḳurbân Gitmeleri" AN, S.1907, No.6, s.1-2. (İsmet'in evlenme töreni hakkında)

Nâlân: "Başlıksız" AN, S.1907, No.6, s.2. (İki Külfetin Yüz Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri adlı hikâyede İsmet'in evlenmesinden sonra olanlar hakkında)

Nigâr Ḫânım: "Gönlüm Ne İster" AN, S.1907, No.6, s.3. (Nigâr Hânım'ın Gönlüm Ne İster adlı şiiri)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden" AN, S.1907, No.6, s.3. (Finlandiya'daki kadınlar hakkında)

Yarullâh Murâdi: "Ḫânım Efendilere Ḫiṭâb" AN, S.1907, No.6, s.3-4. (Kız çocuklarının, geleceğin anneleri olmaları hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.6, s.4. (İngiltere ve Amerika'daki rüştiye mekteplerindeki hocaların beşte üçünün kadın olduğu hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.6, s.4. (Mirzâ Ferec Âhond Pîşnamâzzâde Hazretleri'nin Kafkasya'da kız çocuklarına özel mektep açması hakkında)

İmzasız: "Muḳaddime" AN, S.1907, No.6, s.4-5. (Doktor Ömer Besim Pâşâ'nın "Toğarken ve Toğurdukdan Sonra" isimli kitabı ve "Toğururken Temizlik" hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.6, s.5-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.7, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.7 hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.1. (Vakit Gazetesi'nin sonuncu sayısında yayımlanan mektup hakkında)

Nâciye: "Ḫânımlar Ṭarafından" "Müslümân Duma Aʿżâlarıyla" AN, S.1907, No.7, s.1-2. (Erkeklerin, kadınları bilgisiz görmeleri hakkında)
İmzasız: "Ṭoġururken Temizlik" AN, S.1907, No.7, s.2. (Anti septi ve arıtmak hakkında)

İmzasız: "Amerika" AN, S.1907, No.7, s.3. (Amerika vahşilerinin çocuk yetiştirmeleri hakkında)

Ḥâcı ʿÂrif Beg: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.3. (Hâcı Ârif Bey'in "Ehl-i dil isen kendine zevk eyle cefâyı" şarkısı)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.3. (Rifat Bey'in bestelediği "Feryâd idiyor âşıkı hasretzede her an" şarkısı)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.3. (Tiyatro oyununda yedi çocuğun ölmesi hakkında)

Ḥüsnof: "Ḳayu Ḥicâb Żararlı?" AN, S.1907, No.7, s.3-4. (Hicâb meselesi ve cehâlet hicâbı hakkında)

İmzasız: "Ezop" AN, S.1907, No.7, s.4-5. (Ezop ve kıssaları hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.7, s.5. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: "Yedinci Bâb" AN, S.1907, No.7, s.5-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların orman içerisinde dolaşmaları hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.8, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.8 hakkında)

Nâcî: "Başlıksız" AN, S.1907, No.8, s.1-2. (Âlem-i Nisvânıñ 7 nci numerosunda görünen "Nâciye" imzasıyla yazılan makale hakkında, Nâcî adlı bir kişinin yazmış olduğu şiir)

İmzasız: "Ṭoġururken Temizlik" AN, S.1907, No.8, s.2-3. (En çok ve en fazla kullanılan antiseptikler hakkında)

İmzasız: "Ṣanâyîʿ ve Ticâret" AN, S.1907, No.8, s.3-4. (Avrupalılar ile bizim, çalışma ve para kazanmamız hakkında)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden" AN, S.1907, No.8, s.4. (Londra'da kadınların yapmış oldukları miting hakkında)

İmzasız: "Geçen Zamânlara Dâ'ir" AN, S.1907, No.8, s.4. (Çok eski zamanlarda yaşayan insanların kullanmış oldukları aletler hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.8, s.5-7. Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: "Sekizinci Bâb" AN, S.1907, No.8, s.7-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerin ada değil, Amerika kıtası olduğunu anlamaları hakkında)

İmzasız: "ʿÂlem-i Nisvân" AN, S.1907, No.9, s.1. (Âlem-i Nisvân Sene 1907, No.9 hakkında)

Ufa Evizdi İbrâhim İmrân ḳaryesinde Züleyḫa bint-i Şüleymân Omid Bayva: "İdâreye Mektûb" AN, S.1907, No.9, s.1. (Kadınlara özel gazete çıkarılmasından duyulan mutluluk hakkında)

İmzasız: "Ṭoġururken Temizlik" AN, S.1907, No.9, s.1-2. (Doğum yapılırken ve doğumdan sonra yapılması gereken temizlik hakkında)

ʿAlî Râżî Genceli : "Âlem-i Nisvân, mecmûʿasına "Şarḳı" " AN, S.1907, No.9, s.2-3. (Ali Rıza Genceli'nin Âlem-i Nisvân dergisine yazmış olduğu "Ayılın fevt oldı fırsat bacılar" şarkısı)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden" AN, S.1907, No.9, s.3. (Kasimof şehrinde kadınlara özel serkırâathâne açılması hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.9, s.3. (Kadınlar meclisinin açlara yardım etmesi hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.9, s.3. (Finlandiya'daki Millet Meclisi'ndeki kadınlar hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.9, s.3. (Avrupa'da fabrikada çalışan işçi kadınların çocukları hakkında)

İmzasız: "İsleme Besim Pâşâ" AN, S.1907, No.9, s.4. (Hekimler tarafından çocukların aşılanması hakkında)

Büsr Zehra Şakulof: "Toḳmaḳdan" AN, S.1907, No.9, s.4. (Fatıma Ferhane Hânım'ın huzurunda kız çocuklarının derslerini vermeleri ve onları izleyenlerin çocuklara hediyeler vermeleri hakkında)

İmzasız: "Çökertme" AN, S.1907, No.9, s.4-5. (Bir kızın tren yolculuğu sırasında geçen hikâye)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.9, s.5-7. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanı ve çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: "F.B 1807" AN, S.1907, No.9, s.7-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında Fan adlı köpeğin bir mağara bulması ve çocukların mağaraya girmeleri hakkında)

İmzasız: "Ṭoḳuzuncı Bâb" AN, S.1907, No.9, s.8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların mağara içerisinde bulunan cesede dair sorduğu sorular hakkında)

2.2.2. Konularına Göre Tasnif

2.2.2.1. Açıklama/ Bilgi Verme

İmzasız: "Bu Nüsẖamızdaki Resimler" AN, S.1905, s.2-3. (Pâdişâhın zevceyi muhteremesi İmparatoriçe Aleksandra Fedurufna Hazretleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1905, s.3. (Sultân Abdülaziz Hân zamanında Rusçaya tercüme edilmiş roman ve Nûristân Hânım hakkında)

İmzasız: "Analıḳ Devr-i Ḳadîmi" "Târîẖ-i Temden Beşerden Bir Büt" AN, S.1905,s.7-8. (Eski zamanlarda kadınların erkeklerden daha etkili olduğu hakkında)

İmzasız: "Yaraşmaḳ-Bezenmek" AN, S.1905, s.9-10. (Kadınların süslenmesi hakkında)

İmzasız: "Müşterileriñ İsimleri" AN, S.1905, s.12. (Âlem-i Nisvân dergisindeki müşterilerin isimleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.4, s.56. (Yumurta hakkında bazı bilgilere dair)

İmzasız:"Mîzânü'l-Hevâ" AN, S.1906, No.6, s.86-88. (Havanın derecesini ölçen Mîzânü'l-Hevâ hakkında)

İmzasız: "Ḳuṭb Balığı (Kît)" AN, S.1906, No.6, s.88-89. (Kutuplarda yaşayan Kutup balığı hakkında)

İmzasız: "Mışr" AN, S.1906, No.35, s.556-557. (Mısır ülkesindeki rakkâslar (oyuncular) hakkında)

İmzasız: "Gül-Çiçek Saʿâti" AN, S.1906, No.37, Kapak. (Gül çiçeklerinin ne zaman ve nasıl açtığını gösteren saat hakkında)

İmzasız: "Çiçekden Sâʿat" AN, S.1906, No.37, s.577. (Gül çiçeği ve Çiçek Sâʿati hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, Dış Kapak. (Bu sene çıḳmış nüsḫalardaki başlıklardan bazıları hakkında)

İmzasız: "Hârûn'ür-Reşîd'iñ Oṭası Yâḫûd Şarḳ Üslûbunda Tefrîş-i Büyût" AN, S.1907, No.3, s.2. (Tarzlar ve Hârûn Reşîd'in odası hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.4, s.2-3. (Tiyatro ve raks hakkında)

Nosal ʿÂḳıbet: "Fransa'da ḳaç yaşında izdivâc idiyorlar?" AN, S.1907, No.4, s.3-4. (Fransa'da kadın ve erkeklerin evlenme yaşları hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.5, s.4. (Romanya Kraliçesi Yelisaveta hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.1. (Vahit Gazetesi'nin sonuncu sayısında yayımlanan mektup hakkında)

İmzasız: "Amerika" AN, S.1907, No.7, s.3. (Amerika vahşilerinin çocuk yetiştirmeleri hakkında)

İmzasız: "Ezop" AN, S.1907, No.7, s.4-5. (Ezop ve kıssaları hakkında)

İmzasız: "Ṣanâyîʿ ve Ticâret" AN, S.1907, No.8, s.3-4. (Avrupalılar ile bizim, çalışma ve para kazanmamız hakkında)

İmzasız: "Geçen Zamânlara Dâ'ir" AN, S.1907, No.8, s.4. (Çok eski zamanlarda yaşayan insanların kullanmış oldukları aletler hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.9, s.3. (Avrupa'da fabrikada çalışan işçi kadınların çocukları hakkında)

2.2.2.2. Edebiyat

2.2.2.1. Manzum Türler

2.2.2.1.1. Gazel

Şeyḫ Vaṣfi: "Ġazel" AN, S.1906, No.37, s.580. (Şeyh Vasfi'nin bakın adlı gazeli)

2.2.2.1.2. Şarkı

İmzasız: "Şiʿr –i Türkî" AN, S.1906, No.35, s.559. (A benim gonce dehânım belki sâyende var oldum şarkısı)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.35, s.559-560. (Harâm oldı bu şeb-i uyku gözime şarkısı)

Edhem : "Şiʿr-i Türkî" AN, S.1906, No.35, s.572. (Sana gonce bana bülbül didiler şarkısı)

Şarḳî Sulṭân Selîm Ḫân: "Başlıksız" AN, S.1906, No.35, s.572. (Yamandır şöhret-i hüsnün yamandır şarkısı)

ʿÂrif Beg: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, s.580. (Ârif Bey'in bir bestelediği bir şarkı)

Ḥâcı ʿÂrif Beg: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.3. (Hâcı Ârif Bey'in "Ehl-i dil isen kendine zevk eyle cefâyı" şarkısı)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.3. (Rifat Bey'in bestelediği "Feryâd idiyor âşıkı hasretzede her an" şarkısı)

ʿAlî Râżî Genceli : "Âlem-i Nisvân, mecmûʿasına "Şarḳı" " AN, S.1907, No.9, s.2-3. (Ali Rıza Genceli'nin Âlem-i Nisvân dergisine yazmış olduğu "Ayılın fevt oldı fırsat bacılar" şarkısı)

2.2.2.1.3. Şiir

İmzasız: "Żiyâ Pâşâ Merḥûmuñ" AN, S.1905, s.11. (Ziyâ Pâşâ'dan bir şiir)

İmzasız: "Bülbül-Yañi Ṣanduġaç" AN, S.1905, s.11. (Ey bülbül şiiri)

İmzasız: "Tebrîk- nâme" AN, S.1906, No.35, s.575. (Âlem-i Nisvân ve Şefîka Hânımı tebrik eden bir şiir)

Zeytune Faḫriye: "ʿÖzr-nâme" AN, S.1906, No.35, s.575-576. (Âlemi Nisvân'da yayımlanan resim hakkında bir şiir)

Nigâr Ḫânım: "Nerdesin" AN, S.1907, No.3, s.1. (Nigâr Hânım'ın Nerdesin adlı şiiri)

Nigâr Ḫânım: "Gönlüm Ne İster" AN, S.1907, No.6, s.3. (Nigâr Hânım'ın Gönlüm Ne İster adlı şiiri)

2.2.2.1.4. Naat

İmzasız: "Naʿt" AN, S.1907, No.3, s.1. (Nigâr Hânım'ın Naatı)

2.2.2.2. Mensur Türler

2.2.2.2.1. Hikâye

Yarullâh Murâdof: "Ḥikâye" "İffetlü Ḫânım ve Ḳızlar!" AN, S.1906, No.6, s.93-94. (İffetlü Hânım ve Kızlar adlı hikâye)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.6, s.94-96. (Bayram gününde geçen bir olay hakkında)

Mu'allim Nâcî: "Zavâllı Ḳız" AN, S.1907, No.2, s.3-4. (Muallim Nâcî'nin Zavâllı Kız adlı öyküsü hakkında)

İmzasız: "Ḥaḳiḳat – Efsâne" AN, S.1907, No.2, s.4. (Hakikat Hânım ve Efsâne Hânım arasında geçen olay hakkında)

İmzasız: " İki Külfetiñ Biñ Rubleye Ḳurbân Gitmeleri" AN, S.1907, No.5, s.1-3. (İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri adlı tiyatro oyunundaki İffet ve İsmet karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: "İki Külfetiñ Yüz Biñ Rubleye Ḳurbân Gitmeleri" AN, S.1907, No.6, s.1-2. (İsmet'in evlenme töreni hakkında)

Nâlân: "Başlıksız" AN, S.1907, No.6, s.2. (İki Külfetin Yüz Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri adlı hikâyede İsmet'in evlenmesinden sonra olanlar hakkında)

İmzasız: "Çökertme" AN, S.1907, No.9, s.4-5. (Bir kızın tren yolculuğu sırasında geçen hikâye)

2.2.2.2.2. Mektup

2.2.2.2.2.1. İdareden Gönderilen Mektuplar

İmzasız: " İdâreden" AN, S.1906, No.35, s.575. (Naciye Hânıma cevap ve Hokandlı Müslüman kadınlarının durumu hakkında)

Şefîḳa: "İdâreden" AN, S.1906, No.35, s.576. (Zeytune Fahriye Hânım'ın mektubuna cevaben yazılan mektup hakkında)

İmzasız: "İdâre" AN, S.1907, No.3, s.3. (Yazıların güzel olduğu ve devam edilmesi hakkında)

2.2.2.2.2.2. İdareye Gönderilen Mektuplar

Ġabdü'l-şükür Monla Ġabdü'l-reşid Oġlı Eminof: "Âlem-i Nisvân İdâresine" "Mektûb" AN, S.1905, s.1. (Âlem-i Nisvân dergisinin çıkmasını tebrik etme, kendilerini gazeteye kaydetmelerini rica etme hakkında)

Ruḳiye Ḫânım Almaḳayeva: "İdâreye Mektûb" AN, S.1905, s.11-12. (Şefîka Hânımı tebrik etme ve gazetenin neşrinin mutluluğu hakkında)

Ḫoḳandlı Eşref'ül-penâd Tâcîh: " İdâreye Mektûblar" AN, S.1906, No.35, s.572-574. (Rusya ve Sartiye'deki Müslüman kadınları hakkında)

ʿÂcizeñiz Münevver Aḥmed Cân Ḳızı Ḳoy Beġaruva: "İdâreye Mektûb" AN, S.1907, No.3, s.3. (Şefîka Hânım'ı tebrik etme ve Semirecya vilayetindeki Müslümanların durumu hakkında)

Ufa Evizdi İbrâhim İmrân ḳaryesinde Züleyḫa bint-i Şüleymân Omid Bayva: "İdâreye Mektûb" AN, S.1907, No.9, s.1. (Kadınlara özel gazete çıkarılmasından duyulan mutluluk hakkında)

2.2.2.2.2.3. Diğer Mektuplar

Fatıma Feride bint-i Murtaża Vehbuva: "Diğer Mektûb" AN, S.1905, s.1. (Âlem-i Nisvân dergisinin yayınlanmasına duyulan okur mutluluğu hakkında)

Zeyneb Elbib Şefarva: "Diğer Mektûb" AN, S.1905, s.1-2. (Âlem-i Nisvân dergisinin yayınlanmasına duyulan mutluluk ve gazetenin kendi dillerinde yazılmasını isteme hakkında)

2.2.2.2.3. Tercüme Eser

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi ve Başlarına Gelen ʿAcâʾib ve Ḳorḳunç Vâḳıaʿlar" AN, S.1906, No.35, s.545-553. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi ve Başlarına Gelen ʿAcâʾib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1906, No.35, s.566-570. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi ve Başlarına Gelen ʿAcâʾib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1906, No.35, s.580-581. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Üçünci Bâb" AN, S.1906, No.37, s.581-584. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhate çıkmaları ve mektepteki halleri hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi" AN, S.1907, No.2, s.6-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i

Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.3, s.4-7. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Beşinci Bâb" AN, S.1907, No.3, s.7-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yeri incelemeleri hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.4, s.4-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.5, s.4-6. (Jules Verne'nn, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların seyâhat sırasında başlarına gelen olaylar hakkında)

İmzasız: "Altıncı Bâb" AN, S.1907, No.5, s.6-8. (Jules Verne'nin, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında Biryan'ın bulundukları yeri ada zannetmesi hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.6, s.5-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: "Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar" AN, S.1907, No.7, s.5. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib

ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: **"Yedinci Bâb"** AN, S.1907, No.7, s.5-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların orman içerisinde dolaşmaları hakkında)

İmzasız: **"Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar"** AN, S.1907, No.8, s.5-7. Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: **"Sekizinci Bâb"** AN, S.1907, No.8, s.7-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların bulundukları yerin ada değil, Amerika kıtası olduğunu anlamaları hakkında)

İmzasız: **"Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi Başlarına Gelen ʿAcâ'ib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar"** AN, S.1907, No.9, s.5-7. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanı ve çocukların bulundukları yerde vakit geçirmeleri hakkında)

İmzasız: **"F.B 1807"** AN, S.1907, No.9, s.7-8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında Fan adlı köpeğin bir mağara bulması ve çocukların mağaraya girmeleri hakkında)

İmzasız: **"Ṭoḳuzuncı Bâb"** AN, S.1907, No.9, s.8. (Jules Verne'in, Çoçukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla Âlem-i Nisvân'da neşredilen romanında çocukların mağara içerisinde bulunan cesede dair sorduğu sorular hakkında)

2.2.2.2.4. Tiyatro

İmzasız: "Baḫtsız Bala" AN, S.1906, No.4, s.51-53. (Bahtsız Bala adlı tiyatro oyundaki Âişe ve ʿAta karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: "Baḫtsız Bala" "Üçünci Meclis" AN, S.1906, No.6, s.82-85. (Bahtsız Bala adlı tiyatro oyundaki Âişe, Ata ve Halîl Bey karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

İmzasız: "Dördünci Meclis (ʿÂ'işe Ḥânım-ʿÂṭa Bey)" AN, S.1906, No.6, s.85-86. (Bahtsız Bala adlı tiyatro oyundaki Âişe ve Ata Bey karakterlerinin karşılıklı konuşmaları)

2.2.3. Haber

2.2.3.1. Türlü Havadisler

İmzasız: "Türlü Ḥavâdiṯ" AN, S.1906, No.35, s.560. (Türlü olaylar hakkında)

İmzasız: "Ḫânımlar ʿÂleminde" AN, S.1906, No.37, s.579. (Doğu Kafkasya'da hanımlar tarafından kurulan yardım cemiyeti hakkında)

İmzasız: "Ḳabûl-ü İslâm" AN, S.1906, No.37, s.579. (Kargalı şehrinde bir kızın Müslüman olması ve evlenmesi hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.37, s.579. (İstanbul hanımları arasında Fransızca ve piyano dersi hakkında)

İmzasız: "Vefât" AN, S.1906, No.37, s.579-580. (Âlimetülbenât Hânım Hazretleri'nin vefat haberi hakkında)

İmzasız: "Bakü'de Ḳâdınlar Cemʿiyyeti" AN, S.1907, No.2, s.2-3. (Bakü'de kadınlar tarafından kurulan İlm ve Hayrât adlı cemiyyet hakkında)

İmzasız: "Cenâb Ġabd'ül-ḥakim Efendi Vaḳit Ġaztesine Yazıyor" AN, S.1907, No.2, s.4. (Cenâb Abdülhakim Efendi'nin Vakit Gazetesi'ne yazdığı, kadınların açlara yardım etmeleri hakkındaki yazısı)

İmzasız: "Gine de Ḳarġalı'dan " Vaḳit' "iñ muḫarriri yazıyor" AN, S.1907, No.2, s.4. (Kargalı'dan Vakit Gazetesi yazarının kız balalar mektebi hakkındaki yazısı)

İmzasız: " Gine de Ḳarġalı'dan Ḥerât Ḥażretiniñ Ehliyesi Mükerreme Ḫânım yazıyor" AN, S.1907, No.2, s.5. (Mükerreme Hanım'ın kız balalarının durumu hakkındaki yazısı)

İmzasız: "Bu sözlere "Vaḳit" ġaztesi diyor" AN, S.1907, No.2, s.5. (Mükerreme Hanım'a cevaben yazılan yazı hakkında)

Ṭuna:"Bulġaristân" AN, S.1907, No.2, s.5. (Bulgaristan'daki Kadınlar Cemiyyeti'nin arzûhâli hakkında)

Vaḳit: "Başlıksız" AN, S.1907, No.2, s.5. (Orenburgdaki Kadet partisine, kadınların müracaat etmeleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.2, s.5-6. (İngiltere'deki cemiyetin içki satmayı yasaklaması hakkında)

İmzasız: "Serbest-i Tezvic" AN, S.1907, No.3, s.2-3. (Rusya'daki serbest nikâh ve evlenme hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.3, s.3. (Ortodoks olan Hristiyanların, Ortodoks olmayanlarla evlenmesinin kabul edilmesi hakkında)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿ Âlemi'nden" AN, S.1907, No.5, s.3-4. (Petersburg'da kadınların sergi açmaları hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.5, s.4. (Londra'daki kadınların meclis binası önüne gitmeleri hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.5, s.4. (16 Yanvar'da bir kadının hastanede çocuk doğurması hakkında)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden" AN, S.1907, No.6, s.3. (Finlandiya'daki kadınlar hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.6, s.4. (İngiltere ve Amerika'daki rüştiye mekteplerindeki hocaların beşte üçünün kadın olduğu hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.6, s.4. (Mirzâ Ferec Âhond Pîşnamâzzâde Hazretleri'nin Kafkasya'da kız çocuklarına özel mektep açması hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.7, s.3. (Tiyatro oyununda yedi çocuğun ölmesi hakkında)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden" AN, S.1907, No.8, s.4. (Londra'da kadınların yapmış oldukları miting hakkında)

İmzasız: "Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden" AN, S.1907, No.9, s.3. (Kasimof şehrinde kadınlara özel serkırâʾathâne açılması hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.9, s.3. (Kadınlar meclisinin açlara yardım etmesi hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.9, s.3. (Finlandiya'daki Millet Meclisi'ndeki kadınlar hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1907, No.9, s.3. (Avrupa'da fabrikada çalışan işçi kadınların çocukları hakkında)

Büsr Zehra Şakulof: "Toḳmaḳdan" AN, S.1907, No.9, s.4. (Fatıma Ferhane Hânım'ıñ huzurunda kız çocuklarının derslerini vermeleri ve onları izleyenlerin çocuklara hediyeler vermeleri hakkında)

2.2.4. Hadis

2.2.4.1.Hadîs-i Şerîf

İmzasız: "Ḥadîṯ-i Şerîfler" AN, S.1905, s.4. (İlm-i Hadîs hakkında bilgi ve Binbir hadîs mecmûasından hadîs nakledileceğine dair bilgi hakkında)

İmzasız: " Men kâne lehu ṣabî feliyeteṣâbehü lehu" AN, S.1905, s.5. (Bir çocuğa sahip olan, o çocukla çocuklaşmalıdır hadîsi hakkında)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1905, s.5. (Hanım sahabelerin sürekli hatırda tutacakları hadîslerden biri hakkında)

İmzasız: "El-cennetü taḥte'l aḳdam'il-ümmihâti" AN, S.1905, s.5. (Cennet anaların ayağı altındadır hadîsi hakkında)

İmzasız: "İnnemâ en-nisâ'ü şaḳâ'iḳu'r-ricâli" AN, S.1905, s.5-6. (Kadın erkeğin yarısıdır hadîsi hakkında)

2.2.4.2. İlm-i Hadîs

İmzasız: "'İlm-i Ḥadîṯ" "Ḥâmilâtü ve'd-dâtü mürżiʿâtü raḥîmâtü bi'evlâdihinne levlâ mâ ye'tîne ilâ ezvâcihinne daḫele muṣliyâtihinnel'l-cennete" AN, S.1906, No.4, s.56. (Kadınların, çocukları ve eşleriyle ilgilenerek namaz kılmaları durumunda cennete dahil olacakları hadîsi hakkında)

İmzasız: "El-îmânü ve'l-ʿamelü ḳarinanün lâ yeṣleḥu küllü vâḥidin minhümâ illâ meaʿ ṣâḥibihi" AN, S.1906, No.4, s.56. (Îmân ve amel, birbirinden ayrılması uygun olmayan iki karındırlar hadîsi hakkında)

İmzasız: "Efḍalül-mü'minîne raculun semeḥa-l bey'a semeḥa'l-şerrâ'e semeḥa'l-ḳażâ'e semeḥa'l-iḳtiżâ'e" AN, S.1906, No.4, s.56-57. (Hadîs açıklaması hakkında)

İmzasız: "Allâhümme innî eʿuẕu bike men ʿilmin lâ yenfiu ve ʿamelin lâ yerfi ve duâʿin lâ yesmeu" AN, S.1906, No.4, s.57. (Fayda vermeyen ilmden, kabul olmayacak duadan Allâh'a sığınırım hadîsi hakkında)

İmzasız: "ʿİlm-i Ḥadîṩ" "İḥfeẕ vüdde ebike lâ taḳṭaʿhu feyuṭf-allâhü nureke" AN, S.1906, No.35, s.558. (Pederinizle iyi geçinin hadîsi hakkında)

İmzasız: "Eḫliṣ dineke yekfik' el-ḳalîlü min'elʿameli"AN, S.1906, No.35, s.558. (Allah katında amellerin en makbulü, az da olsa devamlı olanıdır hadîsi hakkında)

İmzasız: "İbnü uḫti'l-ḳavmi minhüm"AN, S.1906, No.35, s.558. (Bir kavmin kız kardeşinin oğlı o kavimdendir hadîsi hakkında)

İmzasız: "ʿAlâ abdihi ḥüsnen velâ yüḥibb'ül buʾse vel'ed-tebaʾuse"AN, S.1906, No.35, s.559. (Hadîsin açıklaması hakkında)

İmzasız: "ʿİlm-i Ḥadîṩ" "Üḥruṩu fe inne'l-ḥarṩe mübârekün ve ekṩeru fihi min'el-ḥacâcimi" AN, S.1906, No.35, s.570-571. (Ziraatle meşgul olunuz, ekini vahşi hayvanlardan ve kuşlardan korumak için korkuluk yapınız hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İṩnâni ḫayrun min vâhidin ve ṩelâṩetün ḫayrun min eṩneyni ve erbeʿatün ḫayrun min ṩelâṩetin feʿaleyküm bi'l-cemâʿati fe innallâhe lâ yecmeuʿ ümmeti ʿillâ ale'l-hüdâ" AN, S.1906, No.35, s.571. (İki birden, üç ikiden, dört üçden hayırlıdır, birleşiniz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: " İṩnâni lâ yenẓurullâhü ileyhimâ yevm'el-ḳıyâmeti ḳaṭʿ 'ur-raḥmi ve câ' rus-sev'i" AN, S.1906, No.35, s.571. (İki sınıf insana Allah kıyamet günü merhametle bakamaz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İtteḳû daʿvete'l-maẓlûmi ve inkâne kâfiren fe innehu leyse dûneha ḥicâb" AN, S.1906, No.35, s.571. (Mazlumun duasından ve kırılan gönlünden korkun. Çünkü onun, Allah ile arasında hiçbir engel yoktur hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: " ʿİlm-i Ḥadîṯ" "İẕa eḥabbe eḥadeküm eḫâhu feliyulemhü ennehü yüḥibbühü" AN, S.1906, No.37, s.578. (Mümin kardeşine, onu sevdiğini bildir hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa eta küm kerîmü ḳavmin fe kürimühü" AN, S.1906, No.37, s.578. (Bir kavmin önde geleni size gelince, ona ikram ediniz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa ʿamilet seyyiaten fe'ttebiʿha ḥasneten temḥuha" AN, S.1906, No.37, s.578. (Bir günah işlediğin zaman hemen arkasından bir iyilik yap, bir sevap işle ki o günahı mahvetsin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa semiʿatüm bi'ṭ-ṭâuʿni biʾarżin felâ tedḫulu ʿaleyhi ve iẕa vaḳaʿa ven entüm biʾarżin felâ taḫrucu minhü" AN, S.1906, No.37, s.578. (Bir yerde veba olduğunu işittiğinizde, o yere girmeyin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İẕa eta eḥadeküm ḫâdimühü biṭaʿâmihi ḳad kefâhu ʿilâcehü veduḫâne feliyüclishü meʿahü fein lem yüclishü meʿahü felyünavilhu ikleten evikteyni" AN, S.1906, No.37, s.578-579. (Yemeği beraberce yiyin. Eğer beraber oturmazsanız kölenize de ikram idin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İlm-i Ḥadîṯ" "Ṣemaniyeten üʾbuġż ḫaliḳat -allâhü ileyhi yem'el-ḳıyâmet'is-seḳârune vehüm'ül-kezzâbune ve'l-ḫayâlune vehüm'ül-müstekbirûne ve'l-leẕine yeknüzüneʿl-baġżâʾü liʾ-eḫavanihim fî ṣudurihim fe iẕâleḳühüm taḫlüḳu lehüm ve'l-leẕine iẕa daʿva il'allâhi ve rasûlihi kânu baṭâʾ en ve iẕa daʿva ile'ş-şeyṭâni ve emrihi kânu serâʿân ve'l-lezzine lâ yeşrefü lehüm ṭamâʿ un min'ed-dünyâ ill'estaḫlühü biʾ îmânihim ve in lemyekün lehüm ẕalike biḥaḳki ve'l-meşâʾûne bi'n-nemimeti ve'l-müferriḳûne beyn'el -eḥibbeti ve'l-bâġûneʿl-berâʾid-daḥżati ülaike yeḳazziruhüm er-raḥmanü ʿazze ve celle" AN, S.1907, No.3, s.3. (Sekiz sınıf halk, Allah'ın insanlar içinde en fazla hoşlanmadığı kişilerdendir hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "371 Eṣ-ṣülüṯ ve'ṣ-ṣülüṯ keṣirun inneke en teẕr ve ruştek aġniyâʾen ḫayrün min en teẕerhüm ʿâileten yetekeffefune'n-nâse ve einneke len tenfiḳa nefḳaten tebteġı bihâ vechu'llâhi illa ʾücretin bihâ ḥattâ mâ-tecʿalü fî fî imrâʾeteke" AN, S.1907, No.3, s.4. (Aileni kötü durumda bırakmadan vasiyet etme hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "İn-allâhe Teʿâlâ yenhaküm en taḫlefü biʾabaʾiküm" AN, S.1907, No.3, s.4. (Allah, size babanızla yemin etmenizi yasakladı hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "ʿİlm-i Ḥadîṯ" "Ekṯer'ün-nâsi ẕünûben yevm'el-ḳıyâmeti ekṯeruhüm kelâmen fî mâlâ yaʿnihi" AN, S.1907, No.4, s.2. (Lüzumsuz söz söylemek hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: " Ṯelâṯeten lâ yükellihüm'ullâhü yevm'el-ḳıyâmeti velâ yenẓuru lehüm lâ yüzekkihim velehüm ʿaẕâbün elîmün şeyḫü zânin ve melekü keẕẕâbin ve ʿâʾilü müstekberin" AN, S.1907, No.4, s.2. (Allah, kıyametde üç sınıfla konuşmaz hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: " Er-racülü ʿalâ dîn-i ḫalîlihi feliyenẓur eḥadüküm men yüḫâlilü" AN, S.1907, No.4, s.2. (İnsan, dostunun dini üzerinedir hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: "Er-raḥmanü yerḥamühümü' r-raḥmanü tebâreke ve teʿâlâ erḥamü men fi'l-ârżi yerḥamüküm men fi's-semâʾi " AN, S.1907, No.4, s.2. (Bütün yaratılanlara merhamet edin ki semadakilerde size merhamet etsin hadîsi şerîfi hakkında)

İmzasız: " Eş-şehvet'ül-ḫafiyetü er-riyâʾ -ü şirkün" AN, S.1907, No.4, s.2. (Riya, şirktir hadîsi şerîfi hakkında)

2.2.5. Kadın

2.2.5.1. Farklı Coğrafyalardaki Kadınların Durumu Hakkında Bilgiler Veren Yazılar

İmzasız: "Ḳafḳasya'da Müslime Ḫânımlar" AN, S.1906, No.4, s.49-50. (Kafkasya'daki Müslüman hânımlarının durumları hakkında)

Toḳmaḳlı Ṣ. Ġabd'ul-manaf: "Başlıksız" AN, S.1906, No.4, s.64. (Türkistân'daki Müslümân kadınlarının durumları hakkında)

İmzasız: "Açlara İʿâne İdiñiz!!!" "Şefḳatlü İnsânlar" " Ey Sevgülü Ḳızlar" AN, S.1907, No.2, s.1-2. (Bakü'deki Müslümanların, Din kardeşleri için yardım etmeleri hakkında)

Muʿallime Ferḫunde Ḫânım Dinkayeva: "Ṭoḳmaḳdan" AN, S.1907, No.2, s.5. (Türkistan kadın ve kızlarının durumu hakkında)

Nâciye: "Ḫânımlar Ṭarafından" "Müslümân Duma Aʿżâlarıyla" AN, S.1907, No.7, s.1-2. (Erkeklerin, kadınları bilgisiz görmeleri hakkında)

2.2.5.2. Kadın ve Çocuk

İmzasız: "Ana Dersleri" AN, S.1905, s.8-9. (Annenin çocuğuna soru cevap şeklinde bilgi vermesi hakkında)

İmzasız: "Ḳızlarıñ Taʿlîm ve Terbiyesi" AN, S.1906, No.6, s.81-82. (Kızların taʿlîm ve terbiyesini mühim bir mesʾele olduğu hakkında)

ʿA.Şör: "Terbiye" AN, S.1906, No.35, s.561-563. (Kadın ve çocuk terbiyesi hakkında)

İmzasız: "Ḫânımlara Ḫiṭâb" AN, S.1906, No.37, s.579. (Hanımlara ümit bağlandığı ve bu ümidin evlat yetişdirmek olduğu hakkında)

İmzasız: "Ḫânım" AN, S.1906, No.37, s.579. (Önce ilim ve terbiye verilmeli daha sonra bu istenmeli hakkında)

Nosal ʿÂḳıbet : "Çocuḳ Büyütmek" AN, S.1907, No.2, s.3. (Çocuk büyütmenin, çocuk doğurmak kadar kolay olmadığı hakkında)

Yarullâh Murâdi: "Ḫânım Efendilere Ḫiṭâb" AN, S.1907, No.6, s.3-4. (Kız çocuklarının, geleceğin anneleri olmaları hakkında)

2.2.5.3. Türk ve İslam Âlemindeki Meşhur Kadınların Anlatıldığı Yazılar

İmzasız: "Meşhûre Ḳadınlar" "Şafiye bint-i Şerîfe'd-din" AN, S.1905, s.6. (İlm-i hadîs şeyhlerinden İmâm Şerîfeddin'in kızı Safiye bint-i Şerîfeddin hakkında)

İmzasız: "ʿÂ'işe El-Ḳurṭubiyye" AN, S.1905, s.6. (Endülüsün en meşhûr şâire ve edebîlerinden olan Âişe El-Kurtubiyye hakkında)

İmzasız: "Lâle Ḫâtûn" AN, S.1905, s.6. (Kutbeddin Kirmanî'nin kızı ve İran'ın en meşhûr şâire ve fazilelerinden olan Lâle Hâtûn hakkında)

İmzasız: "Meşhûre Ḳadınlar" "Ḫûrşîd Bânû" AN, S.1906, No.4, s.57. (Kafkasya'da Karabağ'da son hâkim olunan Mehdî Kulı Hân bin İbrâhîm Hân kızı olan Hûrşîd Bânû hakkında)

İmzasız: "Sırrî Ḫânım" AN, S.1906, No.4, s.57. (Osmanlı şâirelerinin en meşhûrelerinden olan Sırrî Hânım hakkında)

İmzasız: "Meşhûre Ḳadınlar" "Zeyneb Ḫâtûn" AN, S.1906, No.6, s.89-90. (Sultân Ebülfeth Mehmed Hân zamanında yaşamış, Osmanlı şâirelerinin meşhûrlarından olan Zeyneb Hâtûn hakkında)

İmzasız: "Zeyneb Ḫânım" AN, S.1906, No.6, s.90-91. (Mısırlı Mehmed Alî Pâşâ'nın küçük kızı olan Zeyneb Hânım hakkında)

2.2.6. Tıp

İmzasız: "Ṭabîb Naṣîḥatleri" "Yamân boğaz ağrısı-Difterit" AN, S.1906, No.6, s.91-93. (Difterit hastalığının tedavisi hakkında)

İmzasız: "Doḳtor Besim ʿÖmer Pâşânıñ Ḳadınlar Ḥaḳḳında Bir Nice Sözü" AN, S.1906, No.35, s.564-565. (Doktor Besim Ömer Paşa'nın kadınlar hakkındaki düşünceleri)

İmzasız: "Başlıksız" AN, S.1906, No.35, s.565-566. (Çocukların beslenmesi ve büyütülmesi hakkında)

İmzasız: " Güneş ve Ḳan" AN, S.1906, No.37, s.577-578. (Doḳtor Besim Ömer Pâşâ Mecmûası'ndan alınan Güneş ve Kan adlı yazı hakkında)

İmzasız: "Muḳaddime" AN, S.1907, No.6, s.4-5. (Doktor Ömer Besim Pâşâ'nın "Toğarken ve Toğurdukdan Sonra" isimli kitabı ve "Toğururken Temizlik" hakkında)

İmzasız: " Ṭoġururken Temizlik" AN, S.1907, No.7, s.2. (Anti septi ve arıtmak hakkında)

İmzasız: "Ṭoġururken Temizlik" AN, S.1907, No.8, s.2-3. (En çok ve en fazla kullanılan antiseptikler hakkında)

İmzasız: "Ṭoġururken Temizlik" AN, S.1907, No.9, s.1-2. (Doğum yapılırken ve doğumdan sonra yapılması gereken temizlik hakkında)

İmzasız: "İsleme Besim Pâşâ" AN, S.1907, No.9, s.4. (Hekimler tarafından çocukların aşılanması hakkında)

2.2.7. Çeşitli Yazılar

İmzasız: "Mollâ Naṣr'ed-din Mecmû'ası" AN, S.1906, No.35, s.553-554. (Azerbaycan'da yayımlanan Mollâ Nasreddin Mecmûası hakkında)

Çehre Çay Ḥâlâ : "Bir Arvadıñ (Ḳadınıñ) Cevâbı" AN, S.1906, No.35, s.554-556. (Mollâ Nasreddin'in bir kadın hakkında yazdığı makalelerden 18 numaralı bir "Arvadıñ Cevâbı" başlıklı makale)

Ḥüsnof: "Ḳayu Ḥicâb Żararlı?" AN, S.1907, No.7, s.3-4. (Hicâb meselesi ve cehâlet hicâbı hakkında)

Nâcî: "Başlıksız" AN, S.1907, No.8, s.1-2. (Âlem-i Nisvânıñ 7 nci numerosunda görünen "Nâciye" imzasıyla yazılan makale hakkında, Nâcî adlı bir kişinin yazmış olduğu şiir)

3. TRANSKRİPSİYONLU METİN

3.1. Açıklama / Bilgi Verme Amacı İçeren Yazılar

3.1.1. Bu Nüsẖamızdaki Resimler

“Âlem-i Nisvân”’ da cümle milletleriñ ḳadın ḳızlarınıñ ḥâl ve aḥvâline bunların giyüm ḳıyâfet ve işlerini gösterecek resimler derc idilecegi iʿlân olunmuş idi. Bu nüsẖamızıñ başında Pâd-şâhımızıñ zevceʾ-yi muḫteremesi İmparaṭoriçe Aleksandra Fedurufna Ḥażretleriniñ resm-i âlîyeleri derc idilmiştir. İmparaṭoriçe Aleksandra Fedurufna bir nice diller bilür ʿâlime bir vücûd-ı âlîdir. 1872 senesi May 25 de Dünyâya gelüp 1894 senesi Noyabır 14 de Rusya velî-ahdi ve şimdi imparatorumuz Bolnan Nikolay Aleksandıroviç Ḥażretlerine tezvîç olunmuşdur. Dünyâya dört ḳız ve bir er evlâd getürmüşdür; bunların cümlesi saġ ve selâmetdür.

Şekil 1. İmparatoriçe Aleksansra Fedurufna Hazretleri’nin resmidir.

3.1.2. Başlıksız

Sulṭân Ġabdül-ʿaziz Ḫânıñ zamân-ı salṭanatına dâʾir ve fâciʿalı vâḳʿalarına Avrupa'da neşr ve Rusçaya tercüme idilmiş maʿlûm romanda serây pâd-şâhı nisvânından bir nicenin resimleri mündericdir, ḳadın sulṭân-ı âlîyetül-şânlarından biriniñ ve gözde olan câriyelerinden Nûristân Ḫânımıñ resimleri bu cümledendir. Bu resimler ḥaḳiḳat bunların resimleri oldığına delîl yoḳdur lâkin İstanbul serâylarında ṭabîbe, musiḳacı, mürebbiye ve muʿallime Frenk ḳadın ḳızları bulundığı maʿlûm ve bunların foṭoġrafya bilecekleri pek iḥtimâl oldığından ister müsâʿâde ile ister ḫafiyen resm çıḳardıkları mümkün olmak ile meẕkûr romandaki resimlere emniyyet itmek yolu vardır; böyle ise de ḳadın sulṭânıñ resmini neşre münâsib görmeyüb, câriyelerden birinin resmini derc idiyoruz. (AN, 1905 Numune Sayısı, s.2-3)

[Nuristan Ḫânımıñ resmidir.]

Şekil 2. Padişahın gözde cariyelerinden olan Nuristan Hanım'ın resmidir.

3.1.3. Analıḳ Devr-i Ḳadîmi

Târîḫ-i Temden Beşerden Bir Büt

Bu Dünyâ "fânî" "yalancı" Dünyâ dimişler. Bu doġrıdır. Birde "tebdîl-i teġayyür dünyâsı" diseler hem yaraşur çünki her cehtden bu dünyâ tebdîl olub başḳalaşub gelmiş bir dünyâdır. Bugün deñiz deryâ başmış yerlerde pek eski zamânlarda şu bulunmadıġı ve bugün koylar avullar bâġ ve bâġçeler olan yerler ḳadîm zamânlarda deñiz astı olduḳları ve burunġı zamânda güzel güzel şu boyları olan yerler bugün taşlı ve ḳumlu ḳoru, dereler ve ṣaḥralar ṣûretinde bulunduḳları maʿlûmdur.

Ḥayvânlar ve insânlar ʿâlemine baḳılsa yine böyle tebdîl-i teġayyür görülmekdedir. Yer tübinden ḳazılub yañi daġlar işilüp meydâna çıḳan ḥayvân ve insân kemikleri zamânımızdaki ḥayvânlardan ve insânlardan dahâ başḳa ḥayvânlarıñ ve maḫlûḳuñ vücûdundan ḫaber veriyorlar.

İnsânlarıñ ʿilmi ve bilgisi ʿâdetleri ḫidmetleri ve oturuşları zamândan zamâna başḳalaşub tebdîl-i teġayyür idüp geldikleri fenn ve ḥâl ile iṯbâtlı bulunmuşdur. Ḥattâ bu zamânda her memleketiñ her iḳlîmiñ ve milletiñ ḥâli ve dünyâda oturuşu ve çalışması birbirinden başḳa oldıġı fenn ve seyâḥatnâmelerden açıḳ maʿlûm olmuşdur.

Baʿżı milletler pek güzel ve râḥat ḥâlde çaluşurlar; ʿömr iderler ammâ baʿżıları ḥâlâ bugünde ḥayvân ʿömrine yaḳîn bir ṣûretde ʿömr iderler. Bunlar büyük deñizlerde yañi uzaḳ bir ṣaḥralarda sâʾir insânlardan çitde ḳalmış "vaḥşî" yaʿnî geyik insânlardır. Bunlarıñ ḳıyâfeti bizlere uşamaḳda ise de ḥâl ve ʿâdetleri ḥayvân sürisine dahâ yaḳîn gibidir.

Pek eski zamânlarda ve dahâ doġrısı insâniyyetiñ eñ birinci zamânlarında ekser-i insânlarıñ "vaḥşî" ḥâlinde bulunduḳları maʿlûmdur. Şu vaḥşiyet ve geyiklik zamânında cemʿiyyetiñ ve dahâ doġrısı "insân sürisiniñ" başları ataları babaları degil idi. "Analar" idi. ʿİlm ve fenn lisânında şu zamâna "analıḳ zamânı" dirler. Şu zamânıñ ḥâl ve aḥvâline göre cemʿiyyet anlar ile ḳâʾim idi. Atalarıñ yaʿnî er kişileriñ teʾsîri pek azidi, buña göre herkes anasınıñ adı ile çaġırılur idi. Filân er kişiniñ oġlı yâ ḳızı dimezler filân ḳadınıñ oġlı

yâ ḳızı dirler idi; bunuñda sebeb ve ḥikmeti şu idi ki şu vaḥşiyet zamânlarında benî-âdem dîn ve aḫlâḳ gibi şeylerden bî -ḫaber olaraḳ nikâḥ ve ʿâʾile gibi usûl-u madalyadan maḥrûm olduḳları ḥâlde analar maʿlûm olub atanıñ kim olduḳları maʿlûm olmıyor idi; şu zamân insânlarınıñ yaşadıḳları ʿömr ve ʿâdetleri pek ġarîbdir. (İlerusi var) (AN, 1905 Numune Sayısı, s.7-8)

3.1.4. Yaraşmaḳ-Bezenmek

Eñ eski zamânlardan tâ bugünlere gelince, eñ aşaġı ve geyik milletlerden tâ eñ maʿrifetli medenî ḫalḳlarıñ ḳadın ḳızlarına varınca özlerini yaraşdırmaḳ ve bezendirmek ʿumûm-u dünyâda ʿâdet ve resm oldıġı göriliyor.

Baʿżı memleketlerde ḳadınlar bedenlerini boyalayorlar; baʿżı memleketlerde ineleyüp örnek çıkarıyor. İne ile ḳolġa ayaġa ve yanaḳlarına ay yapraḳ gül yañi balıḳ şekilleri yaṣayorlar. Bu zînet, bu zahmet "güzel" olmaḳ içün imiş.

Geyik ḳadınlar balıḳ tişlerinden deñiz taşlarından ḫurma çekirdeğinden boyuncaḳ tizüp boyunlarına taḳub "pek güzel" olduḳları gibi medenî ḫânımlar ve barinalar incü, yâḳut, altun ve sâʾire aşḳıları taḳarlar.

Yine şu güzellik içün baʿżı ülkelerde ḳadınlar burnuna ufaḳ ḫalḳa dudaġına zor ḫalḳa, ḳolġa ayağa bilezik geçirirler. Ṣaçlarını zift yañi zamġ ile birleşdirüp başlarını heybetli bir ṣûrete getürürler ki "güzellik" bunuñ ile olur imiş.

Medenî maʿrifetli ḫânımlar böyle ḳaba ve ḥayvânî ʿulvânları gülerler. Burunlarına ḫalḳa taḳmazlar ammâ ḳulaḳlarına küpe (sırġa) geçürirler… Ufacıḳ sırġadan ne żarar olacak! Ayaḳlarına bilezik geçürmezler… Ammâ ḳolġa? Ḳolġa mümkün, hem yaraşıklı olıyor. Ṣaçlarını ziftlemezler ammâ bir örgi, iki örgi, ḳırḳ örgi iderler; bayar ḳadınları ise türli türli ḳatlarlar, üç beş ṭaraḳ, beş on ine ḳaṣdırup ṣaçdan başları üstünde bir çadır yâñi çalaş yaṣarlar. Buda pek yaraşıyor imiş. Olsa olur.

Bâ-ḫuṣûṣ barinalarıñ “şalapaları” pek ʿacâʾibdir: bir külte samandan, beş ḳuşuñ kanadından ve on arşûn kisyâdan bir baş örtisi yaṣarlar ki ne ḳapudan geçer ne ṣofaya ṣıġar. Ammâ yaraşıyor imiş bunların şalapa maṣârifi geyik ḳadınlarıñ ine ile örnekledikleri zaḫmet ile bir derecede bir şeydir.

Güzellik içün çoḳ zaḫmetler çoḳ maṣârifler idiliyor. Ḥâl-bu-ki ḥaḳiḳat güzellik pek sadedir; bu da “temizlik” dir er olsun ḳadın olsun insânı yaraşdıran yeşil ḳızıl altun gümüş değildir. Güzel til ve ʿirfân güzel ṭabiʿat vemuʿâmeledir. Temiz giyimli, temiz bedenli, temiz göñüllü, ṭatlı tilli, ʿaḳıllı başlı bir vücûd-u nâzilîn içün altun nedir; boya nedir? Hîç! (AN, 1905 Numune Sayısı, s.9-10)

3.1.5. Müşterileriñ İsimleri

Ḥadice Ḫânım Yehudina Şehr-i Bovadan. -- Şems-i Cihân Ḫânım Şâhidüllina kezâ. -- Zübeyde Ḫânım Niyâzova Ḥacı Turḫandan. -- Ḥadice Ḫânım Ufadan. -- Ġabdül-şükür Efendi Ḥalîlesi Savinḳadan. -- Yarullâh Murâdof Ġorifden. -- Ḥasan Aḳçurin Noviözünden. -- Muʿallime Mamişeva Varmiş Ḳaryesi Ḳuzunsḳdan. -- Naʿime Ḫânım Yaʿḳûbova Ḳalmitofdan. --Ḥalîm Musṭâîf İsterli Ṭamaḳdan. -- Ḥabîbullâh Efendi Davucardan. -- Rabiaʿ Ḫânım Seferova Ḳastıromadan. -- Ümm-ü Gülsüm Ḫânım ʿOṩmanova İsterli Ṭamaḳdan. -- Zeyneb Ḫânım Seferova Nijniy Uralsḳdan. -- Fâṭıma Ḫânım Çistopoldan .-- Ruḳiye Ḫânım Almaḳabova Ḥacı Turḫandan. -- Baykaldiyef Peterburġdan. -- Esmâ Ḫânım Aḳmescîdden. -- Selime Ḫânım Kefeden. -- Gül Ṣâd Ḫânım Şirvandan. -- ʿÂʾişe Şerîfe Bâġçeserâydan. -- Emine Ḫânım Caniḳova Ḳaranoyazdan.

(İlerisi var). (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12)

3.1.6. Başlıksız

İmdi. Yumurṭa bu ṣûretle naḳş idildikden ṣoñra deliklerden içine tekrâr beyâż ile ṣarısı aḳıtılub delikler daḫî bir mahâret-i maḫṣûṣa ile ṭıḳanur ise ṭavuġuñ ḳarnından öyle

maḥkûk olaraḳ çıḳmış oldıġını inandırmaḳ derecesinde enẓâr-ı ḥayreti celb itmek mümkin olur. (AN, 1906 No.4, s.56)

3.1.7. Mîzânü'l-Havâ

Nefes aldıġımız havâ renksiz bir rûḥ (ġâz) olaraḳ dünyâyı ḳaplamışdır. Ḥikmet ṭabiʿyadan[21] buña havâ-yı nesîmi dimişler. Havânıñ ḳalınlıġı yañi yüksekligi yetmiş verst ḳadar taḫmîn idilmişdir. Yükseklerde havâ ḫafîfçe aşaġıda ṣıḳca ve aġırca olur. Meṣelâ yüksek daġıñ üsti ile aşaġısında olan büyük tefâvüt vardır. Havâ ne ḳadar ḫafîf bir şey isede ḫaylî büyük aġırlıġı vardır. Bu aġırlıḳ dâʾim bir derecede turmaz; ṣoġuḳda havâ ṣıḳışur (aṣḳılaşu) aġırlaşur, ḥarâretden (ṣıcaḳdan) boşar ḫafîflenür. Havânıñ bu ḥâli, yaʿnî aġırca yañi yengilce olması civaya teṣîr ider. Şöyleki bir câm borı (turupḳa) içinde bulunan civa havânıñ aġırlıġına nisbeten yukarı götirilür.

Bu ḥikmeti duymuş ʿâlimler mîzânü'l ḥarâre tertîb itdikleri gibi "mîzânü'l havâ" daḫi îcâd itmişler. Eger havâ ḫafîf yengil olsa borıda (turupḳada) yañi mîzânü'l havâ altında bulunan civa aşaġı iner ki havânıñ bozılacaġını yaġmur yañi ḳar yaġacaġına delâlet ider; eger havâ aġırlaşub civa götürülse havânıñ güzel ve gökyüzi açıḳ olacaġına delâlet ider; civa iki arada bulunursa çîl rüzgâr olacaġına işâret olur. Ḫülâṣa kelâm-ı insân özi farḳ itmiyor ise havânıñ civaya olan teʾṯîrinden ileri gelen ḥareket havânıñ naṣıl olacaġını ölçe gösterir.

Yine havâ teʾṯîrine tâbiʿ ve ġâyet ince maʿden borınıñ ṣaġa ve ṣola meyl ve ḥareket itdiginden istifâde idüp civasız mîzânü'l havâ yasamışlar.

Şekil 3. Mizanü'l- Hava resmidir. (devam)

[21] Bu kelimenin doğru yazımı " ṭabiʿat" şeklindedir.

Derc itdigimiz resm maʿdeni mîzânü'l-havâdır sâʿat gibi tükerlik olan bu dâʾireniñ eṭrâfında "güzel havâ" "yağmur" "boran" ve sâʾir yazılar vardır. Teʾṯîr havâya tâbiʿ olan gösterici meyl havâ naṣıl olacaḳ ise dâʾireniñ yazısına ḳarşu işâret ider.

Şimdi havâ güzel ise belki irteye bozılacaḳdır bunı bilmeye isteyen insânlarda duyġı yoḳdur; baʿżı ḥayvânlarda ve ḳuşlarda az duyġı vardır ki havâ bozılacaġını birḳaç sâʿat evvel duyub ḥareket ve telâş gösterirler. Ammâ insânlar ʿaḳl ve maʿrifet sâyesinde îcâd itdikleri âlet ile havâda olacaḳ tebdîlâtı bir gün evvel bilürler ve buña binâen[22] iş tutarlar. Büyük ġaztelerde her gün havâdan ḫaber verilüp yaġmur olacaġını bilüp yola çıḳmazlar, boran olacaġını bilüp gemiler deñize çıḳmazlar.

3.1.8. Ḳuṭb Balığı(Kît)

Ḳuṭb balığı (Kît) didikleri balıḳ ḳuṭb-u şimâli ve ḳuṭb-u cenûbide ʿömr ider. Her dâʾim buzlı deñizlerde yaşar. Ġâyet büyük aġzınıñ içinde yaʿnî üst ve alt çengelerinde diş yerine ṣaç gibi egilür ve parmaḳ ḳalınlıġında çupuḳlar dizilmişdir. Boġazı ġâyet târ olub büyükçe balıḳ ve ġayrî deñiz maḫlûḳlarını yutmaya ḳâdir olmadığından aġzına birḳaç çâpçâḳ ṣuyı birden alub başınıñ üstünde bulunan burnınıñ tişîk[23]lerinden çıkarır ki aldığı ṣuyıñ içinde bulunan ḳurtlar ve ufaḳ balıḳlar dişleri arasında süzilüp ḳalurlar. Ġıdâsı bundan ʿibâretdir. Bu balıġıñ eñ büyügünüñ boyı otuz arşûn ḳadar olub on biñ bûd aġırlıḳda bulunuyor.

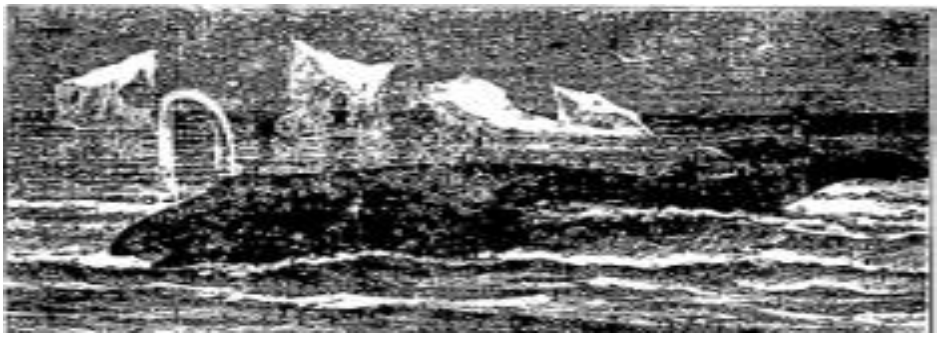

Şekil 4. Kutb Balığı (Balina) resmidir. (devam)

[22] Bu kelimenin doğru yazımı "binâʾen" şeklindedir.
[23] Bu kelimenin doğru yazımı "tilik" şeklindedir.

Bu balıḳlar ekser ḥâlde yalñız yaşayorlar isede baʿżı defʿa birḳaçı bir yerde bulunubda yaşadıḳları tecrübe idilmiş. Yaldab süzmüş ġâyet tîz olub şu tübinde yigirmi beş daḳiḳa ḳadar ḳalur şoñra nefes almaḳ içün deñiz üstine çıḳar. Yuḳarıda denildigi gibi ġıdâsı bulunan ekṣer deñiz ḳurtlarını ve ufaḳ balıḳları milyonlarca aşar. Ḳuṭb ahâlisi bu balıġı yaġı ve dişleri içün avlayorlar. Yigirmi arşûn boyda ve on biñ bûd aġırlıḳda bulunan bir balıḳdan iki biñ bûd yaġ (may) ve yüz bûd diş ḥâṣıl oluyor. Meẕkûr yerleriñ ahâlisi balıġıñ etini aşadıḳları gibi iridilmiş yaġını içiyorlar.

Ḳuṭb balıġı avlamaḳ ġâyet kârlı isede bu żanâʿat yıl yıldan tedennî itdiginiñ sebebi avcılarnıñ çoġalmaḳda ve balıḳlarıñ azalmaḳda oldıġındandır. Bu balıġa avlanmanıñ keyfiyyeti budur. Avlanmaya giden kimi buzlı deñizlere vardıḳda balıḳları izlemeye (aramaya) başlarlar ve gördükleri ile balıġıñ bulundıġı ṭarafa birḳaç ḳayıḳ yollarlar. Ḳayıḳlar balıġa yanaşub, avcılar, ucına ġâyet uzun ip (arḳan) baġlanmış "ġarbun" nâmında bulunan ṭırnaḳlı timüri atub vücûdına ṣaplarlar, ṣoḳarlar. Bu ḥâlde yaralanmış balıḳ birden bire deñiz tübine gider. Birḳaç daḳiḳadan ṣoñra nefes almaḳ içün yine deñiziñ üstine çıḳdıḳda avcılar yanaşub yine ip baġlanmış süngileri ṣaplarlar. Bu ḥâl birḳaç defʿa icrâ olunduḳda balıġıñ ḳanı aḳub biter ve mecâlsiz olaraḳ deñiz üstine çıḳub ḳalur. Baʿde gemiye çeküp yaġını, dişini ve etini aldıḳdan ṣoñra ḳalan vücûdını deñize atarlar. (AN, 1906 No.6, s.86-89)

3.1.9. Mıṣr

Zamân-ı ḳadîmden berü Mıṣrda raḳṣ muʿteber olub raḳḳâṣlar (oyuncılar) eṣnâfı vardır. Bu eṣnâf tâ Firʿavn zamânından berü mevcûd olub her ne ḳadar ṣoñraları Mıṣr-ı memâlik-i İslâmiyyeden biri oldıysa da gerek bu raḳṣ ve gerek baʿżı bir muġâyyir edeb-ü ʿâdât-ı kerîhe Ḳıbṭîlerden İslâmlara daḫî intiḳâl eylemişdir. Meṣelâ Bayrâmlarda ve Ramażân gicelerinde ḳahve-ḫânelerde ve baʿżı temâşâ maḥallerinde raḳḳâṣa ḳızlar icrâ-yı hüner iderler.

ʿÂlem-i İslâmiyyetiñ eñ medenî noḳṭalarından biri olan Mıṣrda cârî böyle baʿżı münâsebetsiz ve İslâmiyete yaḳışıḳsız ʿamelleriñ muʿteber tutuldıġı şâyân-ı ḥayretdir.

Mışr raḳṣlarından ḳursaḳ bulġalama yañi göbek atış nâmında edebsizce bir oyun vardır ve oraca pek muʿteberdir. Bu oyunuñ temâşâsına Avrupalılar da pek hevesdirler. Mışra seyâḥat ile gelenler bu oyunı ve raḳḳâṣa "almayılar"ı (ḥalîmeden ġalaṭ olmalı) ḳızları görmek içün temâşâ-ḫânelere sürü sürü gelürler.

Avrupalılar bunı yalñız görmek ile iktifâ itmeyüp bu oyunı öz ülkelerine bile naḳl itdiler. Oyuncı ve raḳḳâṣa Frenk ḳızları göbek atış oyunı ögrenüp ve Mışr-vârî giyümler giyünüp temâşâ-ḫânelerde zevḳ erbâbına ʿarż-ı hüner idiyorlar.

[Mışrda Oyuncı Ḳız]

Şekil 5. Mısırdaki bir oyucu kızın resmidir. (devam)

Her yerde bulunan maymuncılar Mışrda da vardır. Bunlar ekṣer ḥâlde ḳaryelerde dolaşurlar. Fellâḥlar şimdilik maymun temâşâsıyla iktifâ idiyorlar. (AN,1906 No.35, s.556-557)

(Mışrda Bir Maymuncı)

Şekil 6. Mısırdaki bir maymuncunun resmidir.

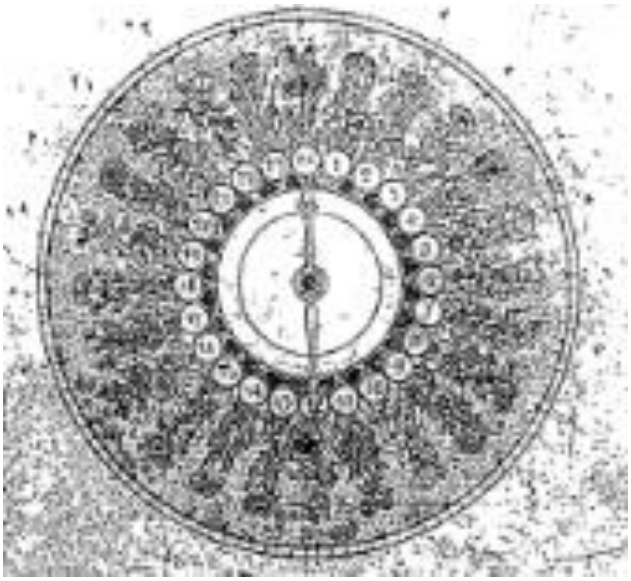

Şekil 7. Gül-Çiçek Saati'nin resmidir.

3.1.10. Gül-Çiçek Sâʿati

Gül Çiçek Sâʿati: Gül çiçekleriniñ baʿżı ṣabâḥ, baʿżı ḳuşluḳda, baʿżı öglende, baʿżı aḳşâma yaḳın açıldığı maʿlûmdur. Bu ḥâlden istifâde iderek sâʿat –be-sâʿat açılan güllerden çiçek sâʿati tertîb idilmişdir. (AN, 1906 No.37, Kapak)

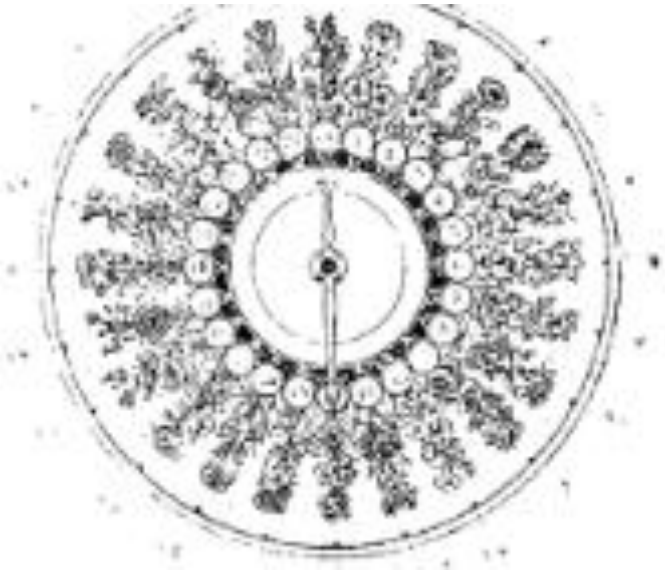

Şekil 8. Gül-Çiçek Saati'nin resmidir.

3.1.11. Çiçekden Sâʿat

Ṭabîʿatıñ eñ güzel bir eṣeri; dünyâmızı eñ ziyâde yaraşdıran gül çiçegidir. Bunlarıñ türli türli renkleri güzel güzel rûḥ-ı ḳoḳu ve isleri cânımıza ne ḫoş gelmekdedir.

Yaz bahâr güneşi gösterilüp ḳara ṭopraḳa teʾṣîr ide yaşlandığı ile yüz türli çiçekler baş gösterüp ġonca yasab ġonca açub çölleri bâġları ṭoġâyları bütün zemîni zînetlemekde bulunurlar. Her ay başḳa başḳa çeşîdleri doġub açılub aḳ çiçek, mor menekşe, leylâḳ, gül, lâle, sünbül, yasemen baʿde ḳaranfil ve şeb-i vey ve yüz türli renk ve is ile dünyâmızı yaraşdırırlar.

Gül çiçekler yazıñ aylarına göre ẓuhûr itdikleri gibi çiçek açmaḳları daḫî bir vaḳtinde olmaz. Baʿżı çiçekler ṣabâḥ irke; baʿżıları ḳuşluḳda, öylede ikindi ve aḳşâm üstü: açdıḳları

maʿlûmdur. Çiçekleriñ bu ḥâlinden istifâde iderek ʿilm-i nebâtât muʿallimelerinden biri Fransa da mevcûd çiçeklerden açdıḳları sâʿatlere göre şıra ile bir dâʾireye oturdub "Çiçekden Sâʿat" yaṣamışdır: Bunuñ cemʿ ve tertîb itdigi cins gülleriñ her biri maʿlûm öz sâʿatinde açılur. (AN, 1906 No.37,Kapak - s.577)

3.1.12. Başlıksız

Bu sene çıḳmış nüsḫalarında derc idilmiş mevâddıñ baʿżıları bunlar:

Edebiyyât- "Baḫtsız Bala" Ḳomedyâ- "Zehrâ"

Ḥikâye "Muḥabbet" Ḥikâye- "Çocuḳlar Seyâḥati" Vâlideniñ Ṣoñ Bâḳışı, Şiʿr, Ġazeliyyât ve ġayrı.

Maḳâle-yi Maḫṣûṣalar- Ḳâfḳâzyâda Ḫânımlar- Güzellik,

Zevciyyet, Ḳızlarıñ Taʿlîm ve Terbiyesi,

Rus muḥarrirlerinden Luḳaşeviç resmi ile Gülnâr Ḫânım resmi ile defn ʿâdetleri, Yaponyalılar, Biz Niçiñ Teraḳḳi İtmeliyiz? Ḳırımda İslâm Ḳâdınları, Türk Ḫânımlarınıñ İstiḳbâli, Ḥicâb Mesʾelesi, Ḳâdınlarıñ Şerʿi ve Niẓâmi Ḥaḳları, Ṭalâḳ ve Taʿdîd-i Zevcât Mesʾelesi ve ġayrîlar.

Resimli Baḥiṣler - Köylü Ḳazan Ḳâdını, Vaḫşî İnsânlarıñ Yurtları, Meşhûr ʿİmâretler, Hindistân'da Dehli[24] Serâyı,

Câmiʿ-yi Ümmiye, Başḳurdlar, Ḳoca Ṣaylayan Ḳızlar, İstânbul Ḫânımları, ʿArab Ḳızı ve ġayrî ve ġayrî resimler. Ayruca dikiş ve naḳış resimleri.

ʿİlm- i Ṭıbb ve Ṣıḥḥatden- Burun Ḳanamaḳ, Ḳızamıḳ, Yılan Çaḳu, Al Gülmek,

[24] Bu kelimenin doğru yazımı "Delhi" şeklindedir.

Verem, Çotil, Boġma, Öksürük, Göz Âġrıları, Örfiyye, Çocuḳ Terbiyesi, Ṣaç Boyamaḳ żararı ve ġayrî ve ġayrî ḥatalar

Ḳâdınlar ʿ Âleminden- Rusya'da Anâṣ Mektebleri

Ḳâdınlara Maḫṣûṣ Ders-ḫâne-yi ʿ Âliyye, Bakü'de Ḳız Mektebi,

ʿ Allâme Ḳâdın, Ṣanâyiʿ -i Nisvâniyye Sergisi (vistavḳa), Ḫânımlardan Gelmiş Mektûblar, Meşhûre Ḳâdınlar ve ġayrî.

ʿ İlm-i Ḥadîṣ" den on iki ders Türkîye tercümesiyle.

Muḫtelife ve Müfîde- Giyümden Leke Çıḳarmaḳ, Baḳır ile Altunı Farḳ İtmek, Ḳışlıḳ Ḫoş-âb Tedâriki, Sirke Yaṣamaḳ, Baḳır Ṣavut Temizlik ve ġayrî.

1907 nci senesi "Âlem-i Nisvân"da Ḥikâyeler, Fennî Baḥiṣler, Münâsib Resimler, ʿ İlm-i Ḥadîṣden,ʿ İlm-i Ṭıbbdan,ʿ İlm-i Ṣıḥḥatden, Uṣûl-ü Terbiyeden türlü maḳâleler, Muḫtelif ve Müfîd maʿ lûmât derc idilmek ile berâber ḳâdın ḳızlarıñ ḥâl ve maʿ işetine dâʾir ḫaberler neşr olunacaḳdır.

Frengistânıñ eñ meşhûr muḥarrirlerinden ve neşirleri cümle dillere tercüme idilmiş "Jul Vern' iñ "Çocuḳlar Seyâḥati" tam resimli romanı her nüsḫamızda devâm idecekdir. Bu hikâyeye cümle ata ve analarıñ diḳḳatini celb idiyoruz- Balaları ile berâber oḳusunlar rûḥ ve ṭabîʿ at terbiyesi içün eñ teʾ s̱îrli dersler alurlar. Bu ḥikâye-yi ġarîbe ṣıbyâne cigıtlik, bahâdırlık, çâresizlikde çâre izlemek, her derdiñ bir devâsını bulmaḳ, her-ḥâlden bir istifâde çıḳarmayı ögredüp saʿ y ve ġayret yollarını açar bu ḥikâyeyi muṭlaḳ herkes oḳumalıdır; eglenceli farḳlı ve müʾ es̱s̱ir ders-i ʿ ibretdir. (AN, 1906 No.37, Dış Kapak)

3.1.13. Hârûn'ür-Reşîd'iñ Oṭası Yâḫûd Şarḳ Üslûbunda Tefrîş-i Büyût

Avrupalılar her ʿ aṣrıñ uṣûl-ü miʿ mârisinde binâlar inşâ eyledikleri gibi evleriñ dâḫilini daḫî ârzû olunan zînet üzere tanẓîm ve tefrîş iderler.

Târîḫde şöhret bulmuş olan üslûb-u tefrîş birḳaç nevʿdir ki ġotiḳ, filâmân, (ʿArab ve ʿAcem dâḫil olaraḳ) şarḳ, İtalyan ve bir de Fransız üslûbıdır.

Her bir millete mensûb üslubu tefrîşiñ daḫî dürleri vardır ki kimi, ḳadîm, kimi cedîd ile tefrîḳ olundıġı gibi kimiside o üslûbı enḫâẕ itmiş olan ẕerrâta ʿaṭf ile yâd olunur: Meṣelâ (Ġotin Rönesans) dindigi zamân Ġotiḳiñ ṭarz-ı teceddüdi bu on dördünci Lui veyâ Mari Tereza[25] ṭarzı murâd idilmiş olur.

İngilizleriñ daḫî kendülerine maḫṣûṣ bu ṭarz-ı tefrîşleri vardır. Faḳaṭ bu ṭarz, meṣelâ Almanlarıñki gibi ġarr vecedî almadıġı gibi Fransız ṭarzı gibi de naẓar-ı riyâ bir şaʿşaʿa irâʾe inmez. Yalñız istirâḥat cehti ve birde metânet-i iltizâm olunmuşdur.

Şekil 9. Harun Reşid'in odasının resmidir. (devam)

Birḳaç sene vardır ki her şeyde teceddüde mâʾil olan ṭavr-ı beşer- muḥâfaẓa-kârlıḳdaki taʿaṣṣübleriyle berâber– İngilizlerde daḫî ḥükmüni göstemege başlamışdır. Binâen ʿaleyh anlarda ṭarz-ı tefrîşlerini degişdirdiler. Faḳat zînetle ve sâʾil –i râḥatıñ

[25] Bu kelimenin doğru yazımı "Maria Theresia" şeklindedir.

izdivâcından müteḥaṣıl bir ṭarz vücûda getürerek (Hârûn'ür-Reşîd) uslûbıyla yâd itmege başladılar.

Bu ṭarz, derc idilen resimde görilecegi üzere bir serîrden, (Fransızlarıñ meşrebiyye ġalaṭı olaraḳ) içerüde aġaç parçalarıyla şebîke–vârî terkîb olunmuş oymalarıyla ve yâḫûd üzerlerine ḫuṭûṭ ve naḳuş-ı ʿArabiyye işlenmiş ḳumâşlarıyla msnr?? dîvârlardan, müşâʿşaʿ ḳumâşlardan yapılmış anma?? perdelerden, bizim ṣedefli müsemmen iskemlelerden, ġâyet nefîs ḳâlîçeden ve câ-be-câ dîvârlarda merbûṭ oymalı ḫücrelerden ve ṭavânlara taʿlîḳ olunmuş ʿArab uṣûlünde ḳandîllerden ʿibâretdir.

Bu ṭarzı bedâiʿ-yi nefîseniñ rekn-i ʿaẓîmi olan resâmân, cezîre't-ül-ʿaraba seyâḥat iden erbâb-ı tedḳîḳiñ gurûb resm itdikleri biyût ve mefrûşâtdan ve birde elf'ül-elîl ḥikâyelerinde taṣvîr olunan oṭalarıñ ḳare-yi müteḫayyile de naḳş-i peẕîr olan ṣûret maḫîlesinden terkîb ile meydâne ḳoymuşlardır. Bu ḥâlde on altı arşun bir oṭa lâ-efl On on beş biñ ruble ile tefrîş olunabilmekdedir.

Şimdiki ḥâlde mefrûşâtda eñ ziyâde iltizâm olunan moda bu üslûbdur; Avrupa'nıñ aġniyâ-ḫânelerinde bir yâ iki oṭa muṭlaḳ ʿArab ve İslâm uṣûlünde tefrîş olunmaḳ olmuşdur. (AN, 1907 No.3, s.2)

3.1.14. Başlıksız

Avrupa ve Rus aḳvâmı arasında "raḳṣ" ve bu "oyuna" ehemmiyet ve heves veren pek çoḳ; Raḳṣ, ṣanâʿatı nâzikeden ʿadd olunub taʿallümi içün maḫṣûṣ mektebler, icrâ ve temâşâsı içün tiyâtrolar vardır. Tiyâtrolar icrâ idilen onlara "bâlet" nâmı verilür bu oyunlarıñ güzelleri ve manẓarası Avrupa'nıñ her ṭarafında oynalub temâşâ idilür.

Avrupa tiyâtro ʿâlemlerine dâḫil olanlar pek aʿlâ bilürler ki tiyâtrolar ekṣeriyyet üzere ḥüsn ü ân ile meşâriʿ Çalışan olan nisvândan intiḫâb olunur. Bunlarıñ melâḥatlarına bir de raḳṣ ṣanʿatındaki mahâretleri enẓâm itdigi cihetle naẓar-ı ferbâle birṭaḳım evżâʿlarıyla seyr idenleri vâlih ve ḥayrân iderler.

Viyana Opera tiyâtrosunda iki râḳḳase

Şekil 10. Viyana Opera Tiyatrosu'nda bulunan iki rakkasenin resmidir. (devam)

Resimlerini derc eylediğimiz iki bâletden ṣağ ṭarafdaki Henrist ve ṣol ṭarafdaki Eliza isminde iki ḳızdır ki Henrist, oyun arasında almış oldığı ve kâffe-yi âmâline müsâʿid olmasından ṭolayı berât saʿâdeti ḥükmünde telaḳḳi eyledigi bir mektûbı refîḳesi Eliza'ya oḳutmaḳdadır. (AN, 1907 No.4, s.2-3)

3.1.15. Fransa'da ḳaç yaşında izdivâc idiyorlar?

Fransızlar memleketlerinde izdivâcıñ azaldığından dolayı ḥaḳiḳî bir merâḳ ve telâş göstermege başladılar. Ḥattâ ileride kimseniñ izdivâca meyl ve raġbet itmeyecegi ileri sürülüyor.

Bu gibi ʿiddiʿâ ve telâşlarıñ derece-yi ṣıḥḥatini añlamaḳ içün iḥṣâʾiyyât ve iʿdâde mürâcaʿat itmişlerdir. Çünki raḳam ḳadar doġrıyı besṭ ve ifhâm ider bir şeyʾ yoḳdur. Fransa'da 1876 senesinde teʾhil[26]leriñ miḳdârı (356800) ḳadar çıḳmışdı.

[26] Bu kelimenin doğru yazımı "teʾhîl " şeklindedir.

1880 senesinde ʿaded izdivâc 186079, on sene ṣoñ 1890 da 269232 olmuşdur.

Faḳaṭ bundan on sene ṣoñra (1900) de ciddî bir tezâd-ı meşhûd oluyor. O sene ʿumûm-i Fransa Devâʾir Belediyesinde tescîl idilen izdivâclarıñ miḳdârı (287294) bâliġ oluyor.

Görülüyor ki Fransa'da evlenenler yine pek çoḳ; şu ḳadar var ki eskiden genç yaşında evlenilirken şimdi senin izdivâç birâz gecikiyor.

Çünki erkekler eskisi gibi ḥayât ve iḫtirâṣâta ḳapılıyoyımıyorlar[27]. Her şeyden evvel kendilerine bir mevḳîʿ ve medâr-ı maʿîşet ve refâh-ı teʾmîn itmek çârelerine tevessül itmek mecbûriyyetinde bulunuyorlar.

Bir de ḫidmet-i mecbûriyye-yi ʿaskeriyye gençler ancaḳ yigirmi dört yaşında evlenmege bıraḳıyor. İşte gençler ancaḳ bu yaşdan ṣoñra kendilerine bir iş arayorlar, yâḫûd bıraḳmış olduḳları işlere tekrâr başlayorlar. Binâʾen ʿaleyh ancaḳ yigirmi beş yigirmi altı yaşlarına doġrı izdivâcı düşünecek vaḳt bula biliyorlar.

Ḳâdınlıḳ eski ḥâlinde degildir, bugünki ḳâdınlar hemân ʿumûmiyyetle meftûn-u bedâyîʿ dirler. Süs, zînet ve iḫtişâmı seviyorlar; Bunuñ içündür ki izdivâc iderek bir ḳâdınıñ idâre-yi mâddiyye ve maʿneviyyesini dûş-ı taḥammülüne olan bir genç bu ciheti uzun uzadıya düşünüyor ve evlenmege bir dürlü ḳarâr veremiyor, başlandıḳça başlanıyor.

Ḳızlarda sen unfuvânınıñ büyük bir ḳısmını baba evinde geçirerek ṭarâvet-i ṣiyâbyelerini az çoḳ ġâʾib idiyorlar. Ancaḳ olduḳça ileri bir yaşda evlene biliyorlar. Bu cihetle teʾemmülât ṭul ve derâz ile vücûda gelen ʿâʾile iḫtimâl ki dahâ cedîd-perest, dahâ mümtezic, dahâ mesʿûd ve müsterîḥ oluyor, faḳaṭ bu mollâ ḥaẕât ve tereddüdât –ı iḳtiṣâdbeden nesl ve ẕürriyyet-i nüfûs memleket żararda da oluyor.

Evvelleri ḳızlar ekṣeriyâ on beş on altı yaşlarında evlenir ve on ṭoḳuz yigirmi yaşlarındaki gençlerle izdivâc iderlerdi.

[27] Bu kelimenin doğru yazımı "ḳapılmıyorlar " şeklindedir.

Bugün ḫuṣûṣîyle Fransa'da bu uṣûla kâmilen degişmişdir. 1905 senesinde tescîl idilen 277394 izdivâcdan ancaḳ (8618) i yigirmi yaşından aşaġıdır. Yigirmi yaşından dûn zevcelerin miḳdârı (270348) i tecâcüz itmemekdedir. Dimek ancaḳ erkekleriñ yüzde üçü ḳadınlarıñ ise yüzde on üçü yigirmi yaşından evvel teʾhil[28] idiyorlar.

Yigirmi ile yigirmi beş yaş arasındaki izdivâclar pek muḫtelifdir. Erkekleriñ yüzde on sekizi ḳadınlarıñ ise yüzde otuz altısı bu yaş arasında evleniyor.

Erkekler baş göz olmaḳ, evlenmek merâḳını eñ ziyâde yigirmi beş ile otuz yaş arasında düşünüyorlar. Bu yaşlarda 91936 erkek bekârlıḳ ʿâlemine vedâʿ idiyor ve 63204 ḳızda kendisine zevc bula biliyor. Binâʾen ʿaleyh bu iki yaş arasında teʾhil[29] iden erkekler yüzde 32, ḳâdınlar ise yüzde 20 râddesindedir.

30 ile 35 yaş arasında teʾhil[30] iden erkeklerde pek çoḳdur, bunlarıñ miḳdârı (68950) ye bâliġ oluyor. Bu yaşlar arasında evlenen ḳızlarıñ ʿadedi ise 34425 olaraḳ bulunuyor ki erkeklere nisbetle yarı yarıya azdır.

35- 40 yaşları arasındaki erkeklere bekârlıḳ pek güç geliyor. Erkek kendisine bir refîḳa-yı müşfiḳe-yi ḥayât aramaḳ mecbûriyyetinde bulunuyor. Bu yaşda erkekleriñ ʿadedi 21110. Ḳâdınlarıñ ki ise 14364 dir ki bu fâṣıla-yı sinniyye de teʾhil[31] yüzde beş nisbetine ḳadar iniyor. (Nosal ʿÂḳıbet) (AN, 1907 No.4, s.3-4)

3.1.16. Başlıksız

Ḳrâliçe Yelisavita 1843'üncü senede Dünyâ'ya gelüp gençlik vaḳtini Rusya'da Peterburġ'da geçirmiş burada aḳrâbâ[32]sı olan Ḳnakina Yanya?? pavlovtanıñ?? serâyda bulunub meşhûr çalgıcı rsnteynden?? piyano çalmaḳ derslerini alıyormuş. 1869 senesinde Romanya Ḳrâlı Ḳarol ile nikâḥlanmış bir sene ṣoñra bir ḳız balası Dünyâ'ya gelerek dört

[28] Bu kelimenin doğru yazımı " teʾhîl " şeklindedir.
[29] Bu kelimenin doğru yazımı " teʾhîl " şeklindedir.
[30] Bu kelimenin doğru yazımı " teʾhîl " şeklindedir.
[31] Bu kelimenin doğru yazımı " teʾhîl " şeklindedir.
[32] Bu kelimenin doğru yazımı "aḳrabâʾ" şeklindedir.

sene yaşayub ölmüş. Onuñ üzerine Ḳrâliçe ziyâde merâḳlanub edebiyyâtla uġraşmaya başlamışdır.

Ve Ḳârmen Silva nâm müsteʿâr ile birçoḳ iyi eşerler yazmış, çeşîd şarḳılardan mâʿadâ, românlar, ḳomedyalar ve tragedyalar yazmışdır. Bunlarıñ cümlesini nemse lisânında yazmışsa da Romanya milletine daḫî meḥt[33]i az değildir

Romanya ḳâdınlarınıñ ʿilm ve maʿârifi teraḳḳileri yolunda çoḳ zaḥmetler çekmişdir. (AN, 1907 No.5, s.4)

İşbu resm Românyâ Ḳrâliçesi Yelisaveta'nıñ resmidir.

Şekil 11. Romanya Kraliçesi Yelisaveta'nın resmidir.

[33] Bu kelimenin doğru yazımı "muḥabbeti" şeklindedir.

3.1.17. Başlıksız

Vaḳit ġaztesiniñ ṣoñġı numerolarında “Nisâciyyet” imżâsıyla derc idilmiş bir mektûb göründi. Ḳurṣiyelerimizi daḫî bu mektûbla ṭanışdırmaġı münâsib göriyoruz. (AN, 1907 No.7, s.1)

3.1.18. Amerika

Amerika’nıñ vaḥşî itdeys??leriñ balaları sâʾir vaḥşîleriñ balaları gibi aṣlâ beşikde budlamayub, bir uzun taḫte parçasına baġlanub ve ḳalın bezler ile ṣarılub direkleri baġlanılurlarmış.

Anaları da bunları ara ṣıra ṣallayub kendi işleriyle meşġûl olurlarmış.

Balalar ise bu ṣûretde ṣabâḥdan aḳşama ḳadar yolunub uyḳusı yigirmi daḫî bu ṣûretde olurmuş. (AN, 1907 No.7, s.3)

Şekil 12. Amerika yerlilerinin çocuklarını nasıl sardıklarını gösteren resimdir.

3.1.19. Ezop

Ezop (Frijya) da kâʾin (amor yevm) de yaʿnî el-yevm Kütahya didigimiz beldede mîlâddan beş yüz sene muḳaddem evlâd-ı İsrâʾdan olaraḳ tevellüd ve ellinci olimpiyâdda iştihâr eylemişdir.

Ezop, bir ḥekîm idi ki efkâr-ı ḥükmiyesini ve maḳṣad ve merâmını rumûz ve kinâyâtı ḥâvî fuḳarât ve ḳıṣaṣ-ı muḫteriʿasıyla neşr ve tefhîm itmek muʿtâdı idi. Bâ-ḫuṣûṣ faḳireleriniñ ekṣerisini ḥayvânât ve ḥaşerât lisânından tertîb ve ḥikâye eylediginden bu ṭarîḳ ile mühim-i muʾâḫeẕe itmek itdigi eşḫâṣıñ şerrinden maṣûn ve hem-derd ẕemâyım[34] aḫlâḳdan ictinâb ḫuṣûṣını istedigi âdemle eglence yolunda tefhîme muvaffiḳ olurdı.

Fransız ḥekîm meşhûrı Lâ Fonten, ki Ezop'uñ ekṣeri ḳıṣṣalarını niẓâmen Fransızcaya naḳl itmişdir. ınsrytıñ?? muḳaddimesinde mişâr'ül-yehden baḥṣle dimişdir ki: "Hele şurası aġrebdir ki muḥribimden ve aḳvâm veyâ maḥrûm faẓîlet ve niknâm olan eşḫâṣıñ terâcim aḥvâlini żabṭ ile berâber kendilerinden ṣdvr?? eden efʿâl-i reddʾieyi envâʿ muḥâkemât ile teʾyil ve iḫfâya çalışacaḳ müverriḫ gelmiş iken aḫlâḳa dâʾir bunca emṣâl bir güzîdesi olan Ezop gibi bir ḥekîmiñ ser-güẕeştini muʿâṣırları içinde tamâmiyle yazubda aḫlâḳa yâdigâr idecek bir ṣâḥib-i ḳalem bulunamamışdır. (AN, 1907 No.7, s.4-5)

3.1.20. Ṣanâyîʿ ve Ticâret

Avrupalılar ne içün zengin oluyorlar?

Avrupalılar ḳarı erkek, ḳız çocuḳ ne olur ise olsun vaḳitlerini dâʾimâ ḥesâb iderek ʿâʾileniñ maṣârifini yuvânıñ içün pâre lâzım oldıġını dahâ çocuḳluġunda görüp ögrenmekdedirler.

Meṣelâ mektebe giden bir ḳız veyâ çocuḳ mektebden faẓla ḳalan vaḳtini ʿâʾilesine meh-mâ-emken yardım olmaḳ üzere bir iş ve ṭarzda çalışmaġa peder ve vâlidesi bunları mecbûr ider.

[34] Bu kelimenin doğru yazımı " ẕemmâm" şeklindedir.

Hele 16 yaşına geldikden şoñra ʿâdeten ve ḳânûnen boġazlarını üstini başını çıḳarmaġa mecbûrdur. Çalışmadığı ve ḫasta oldığı günlerde havâ ile ḳarnını doyuramayacağından o zamânlar içün de bir miḳdâr aḳçe köşeye ḳoymaġa borçlıdır.

Nereye gider ise gitsiñ! Ne iş yapar ise yapsın yiyecegini, içecegini çıḳarsın işte bu ḳadar. Erkekler ne ise lâkin ḳızlarıñ da ana ve atası yanında yatub ḳalḳmaġa mecbûr olmayışı dışarda çalışan ḳızlarıñ baʿżen bir gidüp üç sene ve baʿżen dahâ ziyâde ṭurub ʿavdet itdigi vâḳiʿ olmaġla berâber peder ve vâlidesi bundan o ḳadar mükedder ve müteʾeṣṣir olmamaḳdadır.

Ẕâten bizde oldığı gibi sekiz kişilik bir ʿâʾileyi yalñız bir baba beslemek, gidermek iḳtidârını ḥâʾiz degildir. Eñ aşaġıdan ḥesâb iderek bir kimseniñ yiyecegi, içeçegi, giyecegi, yatub ḳalḳacağı günde 80 ḳapikden ʿibâretdir. 80 ḳapik çoḳ gibi göriniyor ise de Avrupa'da bir franḳ bizim yerlerimizde ḳapikden faẓla ḳıymet ve digeri olmadığından yaʿnî bizde 10 ḳapikle alınan mevâdd ve eşyâdan ziyâde ḳuvvet-i beyʿiyye ve iştirâʾbesi olmadığından bu 80 ḳapik ancaḳ açlıḳdan ölmeyecek ḳadaran bir şeyʾ almaġa digeri vardır.

Evet açlıḳdan ölmeyecek ḳadar didigimize diḳḳat olsun zîrâ aç ḳaldıḳdan şoñra iş fenâdır. Kimse kimseye muʿâvenet itmez ve idemez. Baba ve ḳardeş merḥameten evlâdına kendi yiyecegini verse bile bir gün iki gün verebilir. Şoñra o da veremez olur. O ḥâlde onlardan alınan bi'l-ḥisâb iʿâde olunmaḳ şarṭdır. Bu da iḳrâż ve "ödünç" dimek olur.

ʿAle'l-ḫuṣûṣ sekiz kişiden ʿibâret olan bir ʿâʾileyi nerde[35] oldığı gibi yalñız bir âdem bir baba idâre itmek lâzımakla ve yâḫûd bunları haftalarca beslemege mecbûr olsa 8 kişiye seksener ḳapikde günde 6 ruble 45 ḳapik lâzımdır. Ḥâl-bû-ki bir ʿamele ise günde bu ḳadar pâre hîçbir vaḳt ḳazanamaz.

İşte dahâ çekirdekden ḳazanmaġa başlayan ve çalışmaġa alışan Avrupalılarca "vaḳit fi'l-ḥaḳiḳa neḳadar". Kâr ve kesblerinden bir miḳdârını artdırmaġa olan ʿâdet ve mecbûriyyet bunlarıñ sermâyesini günden güne ve dâʾimâ ṣûretde artdırmaḳdadır.

[35] Bu kelimenin doğru yazım "bizde" şeklindedir.

Böylece başḳa millet ve memleketleriñ ṣervet ve sermâyesi ḥâline gelüp terâküm itmekdedir.

Bir çamaşırcı ḳızıñ 50-65 biñ frangı (*) oldığı taʿaccülidir. Bu ḳız ise izdivâcından ṣoñra dahâ çoḳ çalışacaġı unutulmamalıdır. Her-ḥâlde ḳız ḳarılar ʿale'l-ekṣer uzaḳ yerlere gitmedigi ve pek zaḫmetli işlere girmedigi içün ʿumûmiyyetle dükkâncılıḳ ve aşçılıḳ, dikişçilik bunlara maḫṣûṣdur.

(*) Franḳ bizim pâre ile 45 ḳapikdir.

Bu sene telġrâf, telefon ve devâʾir resmiye ve ġayr-ı resmiye kâtib ve ḫidmetlerinde, ġazte eṣâre-ḫânelerinde ve her nevʿ dest-gâhlarda da ḳarılar erkeklerden dahâ çoḳ çalışdığı gibi dahâ ucuz meʾmûriyyet ḳabûl itmekle bu cihetde de burunlarını ṣoḳmaḳdan iş ve boş dâʾire ḳalmamışdır.

Sâʿatciliḳ, aduḳânlıḳ ve hekimlik ve ressâmlıḳda da ḳarılar erkeklerle berâberdirler. (AN, 1907 No.8, s.3-4)

3.1.21. Geçen Zamânlara Dâʾir

Çoḳ eski zamânlarda insânlarıñ elinde demir âlâtları olmamış. Ne balṭa ne bıçaḳ ve ne bu gibi sâʾir eşyâlardan onlarıñ ḫaberleri bile olmamış. Anlarıñ balṭaları bıçaḳları ve ḳılıçları ṭaşdan oldığı maʿlûmdur. İşte bu resimde anlarıñ ṭaş bıçaḳları derc olunmuşdur. Dedelerimiz bu bıçaḳlarla aġaç kesüp yurt yapub ve sâʾir lâzım şeylerini ḥużûra getürmüşler.

Bu ṣûretde bıçaḳlardan mâ-ʿadâ evveliginiñ kişilerinde dahâ çeşîd türli ṭaş eşyâlar varmış. ʿÂlem âdemleri bunları aḫtarub ṭapmaḳ içün çoḳ pâreler ṣarf idiyorlar ve bulduḳdan ṣoñra muz-ḫânelere ḳoyarlar.

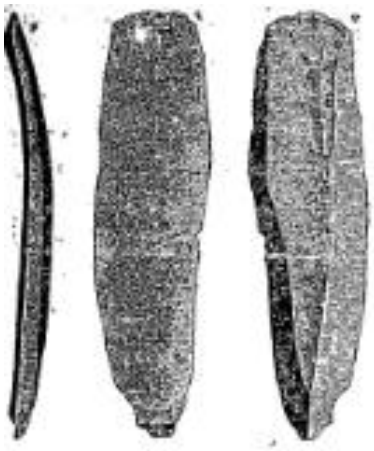

Şekil 13. Eski zamanlarda kullanılan aletlerin resmidir.

Şekil 14. Afrika'nın Bari kavmindeki demircilerin resmidir.

3.1.22. Başlıksız

Afriḳa'nıñ cenûbunda [36] "Bari" ḳavminiñ demircileriniñ resmi ve bu sanʿatda ḳullanılan eşyâlarıdır.

[36] Bu kelime mikrofilme eksik çıkmıştır.

3.1.23. Başlıksız

Avrupa'da fabrikalarda çalışan işçi kâdınlarıñ balalarını anaları işde bulundığı vakit ḥıfẓ ve ṣıyânet itmek üzere yapılmış bir ḫâneniñ oṭasında bulunan balalarıñ resmidir. Ve bu balalarıñ serbest serbest yuvarlanub boş ṣûretde ḳundaḳlandıḳlarını gösterir. (AN, 1907 No.9, s.3)

Şekil 15. Çocukların bir odada bulunmalarının resmidir.

3.1.24. Başlıksız

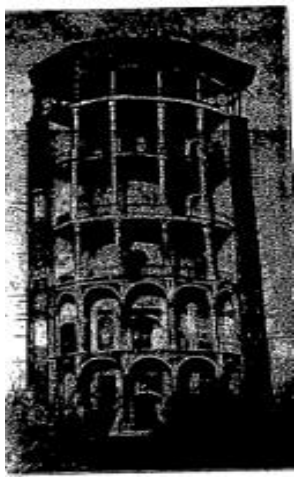

-[Îrân'da Bir Köşk]- (1907 No.9, s.4)

Şekil 16. İran'da bulunan bir köşkün resmidir.

3.2. Edebiyat

3.2.1. Manzum Türler

3.2.1.1. Gazel

Bırakıñ ehl-i riyâ ṣûretini maʿnâya bakıñ

Bakmayıñ sübḥa-yı esmâya mesmâya bakıñ

Olmayıñ şâdi-yi dîrûz ile maġrûr ṣakıñ

Ḥâli derpîş iderek muḥanneṭ-i ferdâya bakıñ

Ben fedâ itmege âmâde iken nakd-i dili

İdiyor nâzına sâḳî-yi raʿnâya bakıñ

Varmıdır bunda anıñ şaʿşaʿa-yı envâr

Bir bakıñ sağıra birde meh-i ġarrâye bakıñ

Çalışır namını aʿlâya cihânda Vaṣfi

O ḳalenderdeki ḳudsiyyet-i sevdâya bakıñ (Şeyḫ Vaṣfi) (AN, 1906 No.37, s.580)

3.2.1.2. Şarkı

3.2.1.2.1. Şiʿr –i Türkî

ʿAyblamañ beni dostlar ṣaçı leylâya bend oldum

Yanub pervâneler gibi çâresiz derde dûş oldum

Kendi ḥâlimde gezerken nâzlı cânâna ḳul oldum

A benim ġonce dehânım belki sâyeñde var oldum

Ben ḥâlimi ʿarż eyledüm söz geçmiyor cânım saña

Ey ʿâşıḳlar himmet idiñ şu dilber ḳul olsun bana

Geçmem ben sevdigim senden dünyâda gelse bir yana

A benim ġonce dehânım belki sâyeñde var oldum

*

Bugün hîç baḳmadıñ ey meh yüzime

Ḥarâm oldı bu şeb-i uyḳu gözime

Gelirsiñ bir gün olur da sözime

Ḥarâm oldı bu şeb-i uyḳu gözime

Ḫayâl-i vaṣlıñı ḳurdum oṭurdum

Bu gice ṣabâḥ olunca öyle ṭurdum

Yârin teşrîfiñi ġâyetle ḳurdum

Ḥarâm oldı bu şeb-i uyḳu gözime

*

Almaḳ dilerseñ bu dilrübâyı

Seyr eyle yâhû çeşm-i âlâyı

Ṭaḳmış pişine biñ mübtelâyı

Seyr eyle yâhû çeşm-i âlâyı

Biñ dürlü sözler gûşuna girmez

Dâmân vaṣla eller irişmez

Dâm-i viṣâle kendini vermez (AN, 1906 No.35, s.559-560)

*

Rey-i ḫandânıña bir gül didiler

Saña ġonce baña bülbül didiler

Ṭurre-yi zülfüñe sünbül didiler

Saña ġonce baña bülbül didiler

Baña ẓâhir olamazken hem- ḥâl

Böyle ẓann eyledi erbâb-ı ḫayâl

Sen ne dirsiñ buña ey zehre miṣâl

Saña ġonce baña bülbül didiler (Edhem)

*

Nihâl –i ḳâmetiñ bir gülfidandır

Seniñ üftâde-gânıñ bülbülândır

Nigâhıñ âfet-i cân u cihândır.

Yamandır şöhret-i ḥüsnüñ yamandır

Seniñle ülfete göñlüm alışdı

Viṣâliñ bezmine gerçe çalışdı

Cevâbım nâzik endâmıñ gelişdi

Yamandır şöhret-i ḥüsnüñ yamandır (Ṣarḳî Sulṭân Selîm Ḫân)(AN, 1906 No.35, s.572)

3.2.1.2.2. Başlıksız

Âşıḳ oldur ki kim ḳılar cânıñ fedâ cânânına

Meyl-i cânân itmesün her kimke ḳıymaz cânına

Cânını cânâna vermekdir kemâl-i ʿâşıḳıñ

Vermeyen cân-i iʿtirâf itmek gerek noḳṣânına

ʿAşḳ resmin ʿâşıḳ ögrenmeñ gerek pervaneden

Kim yanar gördüñde şemmiñ âteş-i sûzânta

Kimseler cânân içün cân vermege lâf itmesün

Kim gelüpdür bu ṣıfat ancaḳ fużûlî şânına (ʿÂrif Beg) (AN, 1906 No.37, s.580)

3.2.1.2.3. Başlıksız

Ehl-i dil ideñ kendiñe ẕevḳ eyle cefâyı

Miḥnetde bulur âşıḳ olan şevḳ u ṣafâyı

Ser-mest mey ol bir yaña at fikr-i sevdâyı

Sermâye-yi ḥaẕẕeyle hemân ʿışḳ u havâyı

İç bâde güzel sev var ise ʿaḳl u şuʿûruñ

Dünyâ var imiş yaki yoḳ olmuş ne umûruñ

Dehriñ olamaz derdine âlâmına pâyân

Zîrâ ne biter ne tükenür miḥnet-i devrân

Bir neşʾe ol eglen mey u maḥbûb ile her an

Ömrüñ geçirür ẕevḳ ile her ṣâḥib-i ʿirfân (Ḥâcı ʿÂrif Beg)

3.2.1.2.4. Başlıksız

Feryâd idiyor ʿâşıḳı ḥasret-zede her an

Gönlüm o ḳara gözleri süzdükçe perîşân

Sevdâ-yı muḥabbetle yanar bu dil-i sûzân

Sînemde nihân vermez âmân nâveki müjgân

Başdan ayaġa yâre-yi ebrû-yı muhabbet

Çâre didiler olsa olur ḥâṣılı vuṣlat

Ben nâr-ı muḥabbetle yanan ʿâşıḳım ey mâh

Âteş ṣaçılur ʿışḳıñ ile eyler ise âh

Yaḳdıñ cigerim nâʾire-yi vaṣl eylese eyvah

Ḫançermi ṣoḳar ġamzeleriñ sîneme her gâh (AN, 1907 No.7, s.3)

3.2.1.2.5. Âlem-i Nisvân, mecmûʿasına "Şarḳı"

Ayılıñ yeder şu ġaflet bacılar!

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar!

Gösterinñ himmetle ġayret bacılar

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar!

Ṭatlı ṭatlı uyḳuya çoḳ uymayın

Kendiñizi vaḥşîliḳde ḳoymayıñ

Maʿrifetden ʿilmden hîç ṭuymayıñ

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar!

ʿİlmsizliḳden cefâlar çekmişiz

Vaḥşîliḳden çoḳ belâlar çekmişiz

Dâʾimâ âh-ı nevâlar çekmişiz

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar!

ʿİlm vâcibdir şerîʿatde ki tâ.

Aṭlâb'ül-ʿilm velu kân illâ!

Aṭlâb'ül-ʿilm men el-mühid nedâ!

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar!

Var Kelâm-ullâhda ḳaç âyeler

Bunlara ʿâmil olub hem-sâyeler

Cehd edin! ʿİlme verin pîrâyeler

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar

Arayıñ ʿilmi! Hüner var ʿilmde

Dürlü dürlü pek şemer var ʿilmde

Oḳuñuz ʿilmi! Neler var ʿilmde

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar!

Cehd idiñ gitsün çocuḳlar mektebe

Meşġul olsunlar ki, ʿilm-ü edebe

(Râżî) Yazır şarḳılar şu sebebe

Ayılıñ fevt oldı fırṣat bacılar! (ʿAlî Râżî Genceli) (AN, 1907 No.9, s.2-3)

3.2.1.3. Şiir

3.2.1.3.1. Żiyâ Pâşâ Merḥûmuñ

Ey varlıġı varı var iden var

Yoḳ yoḳ dimek saña ne düşvâr

Dir her şeyʾiñ lisânı her gâh

Allâh Allâh Allâh Allâh

3.2.1.3.2. Bülbül-Yañi Ṣanduġaç

Gül bâġ idi dâʾim mekânıñ ey bülbül

Sebeb nedir ehlî geçti zamânıñ ey bülbül

Gül dalında olunca mekânıñ ey bülbül

Ne içün fiġân ile geçti zamânıñ ey bülbül

Ḫaṭîb-i minber-i ʿirfânısın gülistânıñ

Bütün gice öter bitmez eẕânıñ ey bülbül

Olurdı belki devâsız ġonca gül saña

Bilinse nedir derd-i fiġânıñ ey bülbül (AN, 1905 Numune Sayısı, s. 11)

3.2.1.3.3. Tebrîk- nâme

ʿÂlemi rûşen iden Âlem-i Nisvân mecmûʿası

Oldı ilḥâḳ cümle nisvânıñ bugün mahbubesi

ʿÂlem-i ẓulmet içinde yaşamaḳda cümlezin

Olmuş ikan şimdi toġdı bize bir nûr pâresi

Bir güneşdir işbu ḥaḳḳa parlak ider ʿâlemi

Bir çerâġdır oldı çoḳ pervâneler âvâresi

Gerçeşmesiñ ḳadrini bilmezse de ḥuffâş-ı zebûn

Hîç naḳş olmaz güneşe ey gözümnüñ ḳaresi

Bu ḳadınlar ʿâlemi bizlere taʿlîm eyledi

Anı kim itmedi taʿlîm anıñ ata ve anası

Ḥaḳḳımızını bilmeyince çoḳ cefâlar çekmişiz

Añladıḳ şimdi yandı bu ḫuṣûslar fetvâsı

Yaşasun Şefîḳa Ḫânım yaşasun işbu kitâb

Bu kitâbdan fâʾidelensun pârça müʾmîn balası

3.2.1.3.4. ʿÖzr –nâme

ʿÂlemi Nisvân yigirmi sekizinci sânide

Oḳuduḳ ebyâtı esmâ sânide

Yazmış iken sizlere güzel maḳâl

Resminizi istemişdi zül-kemâl

Yâ ḫuṣûṣâ yâ ʿumûmen resmiñi

Yollayasın bize güyâ cisminiñi

Sizde cevâb olaraḳ işbu söze

Yollarız dir siz bunı maḫṣûṣ size

Ġıbṭamız geldi ve söze ey cânân

Ṣabr-ı cemîl rûzı ḳıl Yâ-Rabb amân

Bizde siziñ bende-yi muḫlişniñ

Şânıñızda çoḳ büyük iḫlâṣımız

Yüziñizi görmeye biñ iştiyâḳ

Var ikan ah nidelim ara yıraḳ

ʿİtiẕârdır size ey üstâẕmız

Ola maḳbûl size ʿ öẕr-i ḫevâmız

Resmiñizi ikram[37] idüp bizlere

Yollayasız sözümüz gözlere

Ḳılmañız maḥrûm bizi ey muḥterem

Eyleme der bu sözimi ḳıl kerem (Zeytune Faḫriye 1906 sene Oktabır) (AN,1906 No.35, s.575-576)

3.2.1.3.5. Nerdesin ?

Âh âh ey dil-sitânım nerdesin?

Nerdesin maḥbûb-ı cânım nerdesin?

Ḥasretiñle ḳaldı cismim benî-revân

Ey benim rûḥ-ı revânım nerdesin?

Beni mürüvvetken sever cânım seni

Beni mürüvvet –i ḥâldânım nerdesin?

Ṣormadıñ birḳaç zamândır ḥâlimi

Vâḳıf-ı derd-i nihânım nerdesin?

Ben ṣanırdım ki olur vâṣıl saña

Olmamış ḥayfâ-yı fiġânım nerdesin?

[37] Bu kelimenin doğru yazımı “ikrâm “ şeklindedir.

Ḳorḳarım nâmım ferâmûş eyledin

Olmadıñ cûya nişânım nerdesin?

Kirpisi yigidim ġurûrum çiğnedim

Ḳaldı artıḳ tüvânım nerdesin?

Gelmediñ gitmesün saña bârî Nigâr

Söyle ey nâ-mihri-bânım nerdesin? (Nigâr Ḫânım) (AN, 1907 No.3, s.1)

3.2.1.3.6. Göñlüm Ne İster?

Âh bilsemki ne ister dil- zâr-ı şeydâ?

Görmedim sâkin ve sakit anı bir dem zîrâ

Gice mâtemizde var itmededir o üveylâ

Ruz- rûşende ayrılmaz eli ġamdan aṣlâ

Bilmedim añlamadım ḥikmetini ben ḥâlâ

Niçün olmaḳda göñlümde bu teʾṯîr-i peydâ nedir

Nedir esbâbı nedir dildeki ḥüznüñ ʿacabâ?

*

Dilerim baʿżî vaḳt ʿazm çemendâr itmek

Ṣıġınub saye-yi eşcâra ṭurub vale vü tek

Baḳarım dört cihete ṣanma taḳdîs iderek

İlişirse o zamân çeşmeme bir tâze çiçek

O neẓâret daḫî îrâṣ ġam eyler baña pek

Niçün olmaḳda göñülde bu teʾs̱îr peydâ!

Nedir esbâbı nedir dildeki ḥüznüñ ʿacabâ?

*

İderim vaḳti ġurûb olsa ġarîb-âne Nigâh

Semt balâya o demde bu göñül eyler; âh

Yumarım gözlerimi yaş dökilür yeʾs ile gâh

Hele bir ḳuş sesi ṭuysam o zamânda nâ-gâh

Dilde riḳḳat ṭuyarım şâhid-i ʿâdildir Allâh

Niçün olmaḳda göñülde bu teʾs̱îr peydâ!

Nedir esbâbı nedir dildeki ḥüznüñ ʿacabâ?

*

Dem olub ehl-i ġamı ḥâlime maḥrem görsem

Baña dünyâda şebye ġamlı bir âdem görsem,

Acırım her kimi âlûde-yi mâtem görsem

Elemim tâzelenir digeri ḫarem görsem,

Müsterîḥ olmuyorum ben naṣıl ʿâlem görsem

Niçün olmaḳda göñülde bu teʾs̱îr peydâ!

Nedir esbâbı nedir dildeki ḥüznüñ ʿacabâ?

*

Aġlarım ḥüzn ile bir ʿâşıḳı bilsem nâ-gâh

Ḥasedimden ölürüm alsa eger digeri kâm.

Bu naṣıl ḥisdir efendim neʿacâʾib âlâm?

Ḳatredir ḳalbimi bir dil-ber-i nâzende ḫarâm!

Sen mi resm baña bu ḥissi idersin ilhâm?

Niçün olmaḳda göñülde bu teʾs̱îr peydâ!

Nedir esbâbı nedir dildeki ḥüznüñ ʿacabâ? (Nigâr Ḫânım) (AN, 1907 No.6, s.3)

3.2.1.4. Naat

Naʿt

Seniñ şevḳiñle ṣûret buldı ḫilḳat Yâ-Resûl-ullâh

Semâya ṭalʿatıñdan geldi şafvet Yâ-Resûl-ullâh

Şeref-yâb-ı ḳudûmuñ oldıġındandır yine maḥżâ

Felekde ḫâke nisbet varsa rifʿat Yâ-Resûl-ullâh

Ḫayâl itmek ulüvv-i ḳadriñi bî-hûdedir zîrâ

Büyüksin rütbe-yi taḫmînden elbet Yâ-Resûl-ullâh

Seniñ şerʿi mübîniñle ḳıvâmın buldı ʿâlemde

Diyânet nehc-i ḥikmet resm ü ʿâdet Yâ-Resûl-ullâh

Saña maʿṭûf olur her ḳalb-i ṣâdıḳ dâʾimâ çünki

Gelür ẕikriñle efkâre selâmet Yâ-Resûl-ullâh

Ḫulûṣ-ı ḳalbime baḫş it ḳuṣûrum farṭ-ı ʿaczimle

Edâ-yı naʿtıña itdemse cürʾet Yâ-Resûl-ullâh

Füzûndur cürm ü ʿiṣyânı Nigârıñ rûz-ı maḥşerde

Yamandır ḥâli itmezseñ şefâʿat Yâ-Resûl-ullâh (AN, 1907 No.3, s.1)

3.2.2. Mensur Türler

3.2.2.1. Hikâye

3.2.2.1.1. ʿİffetlü Ḫânım ve Ḳızlar!

Bütün dünyânıñ nışfını teşkîl iden siz ẕât-ı muḥtereme ve nâzik bendeler oldığından ve elleriñizede tapşırılmış ne ḳadar aġır ḫidmetler görüldügünden elbette cümlemize ḳadınlıḳ ve ḫânımlıḳ ʿâlemine hîçbir naẓar-ı diḳḳatsiz geçmek münâsib görülmüyor. Belki bu ḫuṣûṣlarda kemâl-i vaḳâru mülâyimlik üzre elimizden gelen hîçbir yardım ve muʿâvenetlerden girü ṭutmayub siz nâzik bendeleri memnûn ve mesʿûd itmek cümlemiziñ veẓâʾif-i lâzımalarından maʿdûddur. Siziñ vaẓifeleriñiz pek büyük ve iḥtirâmlıdır. Bunlarıñ eñ mühimm ve şâyân-ı diḳḳat noḳṭalarıda uṣûl-u taʿlîm ve terbiyeleriñiz olub ve bunlarıñ netîcesi olaraḳ göstereceğiñiz güzel güzel yemiş balaçıḳlarıñızdır. Eger bu gibilerden hiçbir ḫaberiñiz olmayub faḳaṭ ḫâtûn ḳıyâfetinde bir cân olub ḳalsañız, baḫt ve saʿâdet sizge biñ yıraḳ görünüp hemân ḳayġu ve teʾessüfli ḥâllerden başıñızını kurtarmazsıñız. Eger eriñizde hîçbir vicdân ve insâniyyet eṣerleri görünmese, eriñizi ve balalarıñızı insân ve mesʿûd-u revş gösterirlik sizde de bir iḳtidâr bulunmasa, ʿâʾileleriñiz ve türemişleriñiz hîç şübhesiz baḫtsız ʿâʾilelerden ṣayılacaḳdır. Binâen ʿaleyh bendeleride siz ḫânımlara bir ʿibret olur ümîdi ile işbu ḥikâyeçigimi yazdım. Ḫaṭâ ve lüzûmsuz sözlerimi görseniz, ʿafv idüñüz. (Yarullâh Murâdof.)

-*-

Bir gün ʿıyd-ı saʿid güni idi. Havâ yüzünde hîçbir buluṭ eṣerleri görünmeyüp güneşiñ rûşenligi sürûr-u baḫş bir ṣûretde parlap ve ḫattâ ilk küçük ḫâneleriñ içerine ḳadar żiyâsı yetişmekde idi. Evvelâ günüñ böyle güzelligi ve ṣaniyen bugün bir yıl bekleyerek aldığımız mübârek bir gün oldığından şehrimiziñ müslim ve müslimeleri kendi aralarında ġâyet memnûn bir ḳıyâfetlerde gezinüp ve birbirlerine teṣâdüf itdikde kemâl-i iḫlâṣ ve sürûrla tebrîk idişmekde idiler.

Bende şu gün aldığım ġazte ve mecmûʿaları oḳuyaraḳ kendi ḫânemizde bulunuyor idim, bir ḫânım içerüye girdi ve ṭoġrıca benim yanıma gelüp ellerini uzatub: “Mübârek olsun ʿıyd-ı şerîfiñiz” didi.

Bende şöyle olsun ḫânım efendi, cümlemize şöyle olsun ḫoş geldüñiz, oturuñız, çay içermiz ve bayram ṭaʿâmlarından tenâvül idermiz didim.

Ḫânım- Raḥmet oğlum, iltifâtıñıza aldıġıñıza:

Ben- Bugünki gün ne derecede güzel ve ḳıvançlıdır.

Ḫânım- Elbette oġlum siziñ gibi yaş yiğitlere güzel ve ḳıvançlı olsun ve gelecekdeki baḫtlarıñıza da şu güneşiñ nûrı gibi olsun,

Ben- Ḫânım efendi, teşekkür iderim yaḫşı sözüñüze, lâkin Cenâb-ı Ḥaḳḳ sizede ḳara günler göstermesün! Efendi aġamız ḥażretleri ile râḥat ve baḫtiyârâne ʿömr geçirmeñizi Cenâb-ı Allâhdan niyâz iderim. Siziñ gibi bir vâlidelerimiziñ râḥat ve ṭınç bulunmaları arḳasında bizde memnûn ve mesʿûduz.

Ḫânım- (Ḳayġulı bir revşde) Ah ʿazîzim! Ne ḳadar güzel sözler söylüyorsun. Cenâb-ı Ḥaḳḳ bu fânîde ben żaʿîfiña râḥatlık ve mesʿûdluk diñen şeyleri hîçde naṣîb itmemiş benim gördügi ḳara günlerimden Ḫudâ sizi ıraḳ itsün. Ah, ben neler görmedim, neler görmedim! ... Amân Yâ-Rabbî, gelecekde daḫî neler görecegim….

On yedi yaşımdan başlab bu günlere ḳadar gördigi cefâ ve ḥasretlerim, hîç âdem balâsınıñ inanacaġı şeylerden degildir. Efendi aġanızıñ beni celb itdigi zehirli muḥabbetleri bulmasa idi, belki bu ḳadar bedbaḫtlıklara dû-çâr olmamış olur idim. Ah kaşki şu raḥîmsiziñ zehrli ve acı muḥabbetlerine esîr olmasa idimde. Hîçbir er yüzi görmeyüp Cenâb-ı Ḥaḳḳıñ verdigi rızḳlarına aç ve toḳ vaḳitlerimde hep teşekkür ile ʿömr geçirsem, kendimi dünyânıñ ne ḳadar baḫtlı âdemlerinden ṣayar idim".

Ḫânımıñ böyle maḥzûn bir ḳıyâfetde söyledigi sözlerinden ziyâde müteʾeṣṣir oldum ve bildimki bu ḫânımıñ zevcîne ne ḳadar muḥabbetleri güçli isede, anıñ ṭarafından hîçbir maṭlabına muvâfiḳ iltifât ve merḥametleri görmemişdir. İzdivâç ve zevciyyet ḫuṣûṣlarında ne ḳadar roman ve ḥikâyeler oḳumuş idim, lâkin hîçbirinde ʿaşḳ ve muḥabbet ḳadar şiddetli mesʾele ve felsefelere teṣâdüf itmedim. İşte bu ḫânımda şu deryâlarıñ birinde esîre idügini añladıġım ceddinde kendisini şu muḫabbet sebebli aġu ve zehirlenmiş baḫtsız bir ḥâlde itdigini düşünmek içün Ḫânıma ḫiṭâben dedim:

-Ḫânımefendi, peder ve vâlideñiz ne vaḳitde vefât itdiler?

-Beni güyevge verdikden ṣoñra.

-Sizi küçük vaḳitde ne ile taʿlîm itdiler?

-Benim atam ve anam hîç şey bilen âdemler degil idiler şu sebebli ḳarı abıstayınıñ (ḫâce ḫâtûn) ḫânesine yürüp iki sene ḳadar sebaḳ oḳuv ilen iştiġâl itdik.

-Ḫânımlık vaẓîfeleriñizden, uṣûl-u terbiye ve şerʿen ḥuḳûḳlarıñızdan ne şey ögrendiñiz?

-Biz ḫâtûn ḳızlara çoḳ şey ögrenmek maṣlaḥat degil imiş, çünki abıstamız: ḳızlara köp bilürke yaramaz ve ḫuṣûṣen yazmaya ögretmege aṣlâ şerîʿat ruḫṣat vermiyor dir idi. Şu sebebli biz hîçbir şey ögrenmeyüp nâ-dân ḳalduḳ.

Ḫânımıñ böyle cevâblarından ziyâde müteʾessif oldum. İki üç sene ḳadar ḳıymetli taḥṣîl vaḳitlerinde hîçbir şey bilmeyüp cehâlet perdelerinden ḫalâṣ olamamış. Belki vâlide ve ʿâʾilesinden bir dürlü güzel naṣîḥat ve terbiyeler görmemişdir, ümîd ile daḫî şol aşaġıdaki sûʾâllere girişmeye mecbûr oldum ve dedimki:

-Apaçıġım! Peder ve vâlideñiz, selâmet vaḳitlerinde size ḫiṭâben naṣîḥat idüp ne söz söyliyorlardı? Ḫâṭırıñızdamı ?

-Naṣîḥat, naṣîḥat söylemek degil, bunuñ ḥâlâ nedenʿ ibâret idiginide ben bilmiyorum. Benim pederim, yavaş ve az söyler bir âdem idi. Ammâ anam pek açıġlı ve yengil sözli idi. Şu sebebden köp vaḳitde pederime açuvlanub ve pek göñülsüz ve lâzımsız sözleri aytub hîçbir iltifât ve iṭâʿat itmiyor idi ben, yaş vaḳtimdede çoḳ ḫânımları gördüm, kendi erlerine ziyâde tevâżuʿluḳ idüp ve anıñ buyurdıġı şeylerden hîçbir baş tartmıyorlar idi. (İlerüsi var). (AN, 1906 No.6, 93-96)

3.2.2.1.2. Zavâllı Ḳız

İçinde hîçbir güzel rüʾyâ görülmek iḥtimâli olmayan şu menḥûs uyḳudan uyanır uyanmaz ṭaġ başına çıḳub güneşiñ ilk sâʿatlerini ḳarşuladım.

Henüz uyḳudan uyanmış bir yavru ḳuşcaġız tâze çiçek açmış bir aġacıñ üzerinde ḫazîn ḫazîn ötüyordı anası da aña yiyecek getiriyordı o zamân benim gözleri yaş ile ṭolmuş idi.

Âh ! Niçün vâlidem yoḳ ? Yuvası aġacıñ dalı üzerinde âheste âheste ṣallanmaḳda olan şu ḳuşcaġız gibi niçün baḫtiyâr olamıyorum? Yeryüzünde hîçbir şey benim degildir. Beşigim bile yoḳdur. Faḳîre vâlidesi ṭarafından köyümüzüñ mezârlıḳ ṭaşı üzerine bıraḳılmış zavâllı bir ḳızcaġızım !

Anamdan babamdan ayrı düşdüm. Oḳşayışlarındaki lezzeti bilmem. Köy çocuḳları baña hemşire dimezler. Bunlarıñ oyunlarına da ḳatılmam.

Keyifli çiftçi beni gölgeliginiñ altında oṭurmaġa hîç çağırmaz. Vâlideleriñ çocuḳlarını ḳucaġına alaraḳ öpüp oḳşadıḳlarını uzaḳdan seyr iderim.

Ne yapayım? Aġlaya aġlaya mezârlıġa ṭoġrı revân olurum dünyâda benim içün ḳapusı açıḳ buluna bilir bir yer var ise ancaḳ orasıdır. Dünyâ âlâmını çekmege üzerinde başladıġım ṭaşa gözlerimi dikerim. Beni bıraḳdıġı zamân vâlidemiñ serpmiş oldıġını ḫayâl itdigim göz yaşlarınıñ yerlerini ararım. On dört bahâr mevsimi geçdi ki beni terk itmiş olan âġûşdan ayrı olaraḳ aġlayorum. Vâlidecigim! Gel gel! Beni bıraḳdıġıñ yerde seni bekliyorum. (Muʿallim Nâcî) (AN, 1907 No.2, s.2-3)

3.2.2.1.3. Ḥaḳiḳat – Efsâne

Zamânıñ geçmesiyle gözledigini ġâʾib itmiş ve ḳartlıġa yüz ṭutmuş olan bizim Ḥaḳiḳat Ḥânım bir gün çırçıplaḳ valdıġı ḥâlde meydâne çıḳıyormuş idi.

Kendisine râst gelen pîr ve civân manẓarasından ürküp ḳorḳdılar.

Bî-çâre Ḥaḳiḳat kimseniñ iltifâtına maẓhar olamadı. İlticâ idecek bir yer bulamadı. Zeḳaḳ ortasında ḳaldı. Fenâ ḥâlde üşüdi.

Tiril tiril titremege başladı. Ḥayrân ḥayrân, lerzân lerzân eṭrâfına baḳmakda iken birde mükemmel giyinmiş, ṭaḳmış ṭaḳışdırmış, her ne giymiş her ne ṭaḳmış ise güzel yaḳışdırmışda gezmege çıḳmış olan Efsâne Ḥânım- ki ne mâl oldıġı olur olmaz diḳḳatle keşf idilemeyecek derecede parıl parıl parlayub gözleri ḳamaşdırmaḳda idi- Bi't-teṣâdüf ḳarşısına çıḳıvermesünmi?

Birdenbire Ḥaḳiḳat Ḥânımı o ḥâlde görünce didi ki:

Vây! Ḥaḳiḳat Ḥânımcıġım! Sizmisiñiz? Ṣabâḥ şerîfiñiz ḫayr olsun! Cânım efendim! Bu ne ḥâl! Böyle zeḳaḳa ortasında yalñızca çır çıplaḳ ne yapıyorsunuz?"

Ḥaḳiḳat şöyle cevâb verdi:

"Ne yapacaġım! Göriyorsuñuz yâ! Tiril tiril titreyüp ṭurıyorum. Gelüp geçenler benim içün bir ṣıḫınacaḳ yer bulmalarını recâ idiyorum, kimse recâmı ḳabûl itmeyor. Herkes benden ḳaçıyor. Artıḳ iyice añladım ki zavâllı ḳart Ḥaḳiḳat bundan ṣoñra saʿâdet göremiyecekdir."

Bunun üzerine Efsâne Ḥânım şu yolda beyân-ı efkâr eyledi.

"Merâḳ itmeyiñ çâresi bulunur siz benim küçük hemşiremsiñiz. Ögünmek gibi olmasun ben her nereye gitsem fevk-alʿâde bir ḥüsn-ü ḳabûle maẓhar olurum. Siz niçün olmayasıñız? İki gözüm Ḥaḳiḳatçıġım! Hîç böyle çır çıplaḳ meydâna çıḳılur mı niçün böyle idiyorsuñuz? Bu ʿaḳîlâne bir ḥareket degildir.

Geliñiz, birleşelim. Bir libâs içinde bulunalım. Birlikte gezelim, ayrılmayalım. İkimizde istifâde ideriz. İkimizde ḥüsn-ü ḳabûl görürüz. Siziñ şeref-i refâḳatıñız erbâb-ı maʿrifete beni sevdirir. Benim birlikte bulunṣam aṣḥâb-ı sefâḥate sizi sevdirir. Ne Urfa

beni redd ider. Ne sefahâsızdan ḳaçar, birlikte bulunur isek nezd-iʿâlemiyânda maḳbûl oluruz. Dâʾimâ siziñ ʿulvîyetiñiz benim şeṭâretime bürünmeli, benim şeṭâretim ʿulvîyetiñizle birleşmiş görünmelidir. Böyle olursa her yerde birbirinden ayrılmaz iki güzel hemşire olmaḳ üzere telaḳḳî olunuruz. Herkesden riʿâyet görürüz. Añladıñız mı?

Sevgili hemşirecigim!...” (AN, 1907 No.2, s.3-4)

3.2.2.1.4. İki Külfetiñ Biñ Rubleye Ḳurbân Gitmeleri

Bahârıñ lâṭif günleriniñ birinde bir bâġçeye seyre çıḳmış iki nev civân ḳızlar âs bâğçede geziniyorlar idi. Ve orta yaşda iki ḳâdında bir aġacıñ altına oturmuş ṣoḥbet idiyorlar idi. Ve civân ḳızlarıñ biri on ṭoḳuz ve o biriside yigirmi yaşlarında ancaḳ ola bilirlerdi. On ṭoḳuz yaşında olan ṣarı ṣaçlı, gök gözli nâzik ve ẓarîf bir ḳız idiysede yüzine lâṭif bir ṣarılıḳ gelmişdi. Bu ṣarılıḳdan ḳızıñ bir derece mübtelâ oldığı çoḳ tîz anlaşılırdı.

Yoldaşıda aġ yüzli ḳara ḳaş ḳara gözli güzelce bir ḳız idi. Bir ikiside çoḳ olan uzun ṣaçlarını birer örnek idüp dallarına atmışlardı. arı ṣaçlısı yoldaşınıñ elinden dutub birâz dahâ ileri gitdiler.

Ṣarı ṣaçlısı-Mene ḳulaḳ ver ʿazîzim.

ʿİffet: Bilirsinmi anam bizim yanımızdan niçün gitdi?

ʿİffet- ʿAzîzim ʿİṣmet! Bilemeyim tîz ol körim yoḳsa yüregim telesir, ne var?

ʿİṣmet- Oṭ gibi yatan elini güzel alnına ḳoyup tâze güyevini bulmaḳ içün gitdi. Getirüp siziñle tanış idecek.

ʿİffet- Nice? Nice? Güyevinmi? Vây seni ne vaḳt nişanlandı?

ʿİṣmet- Hâ? Sen benim bed-baḫtlıgımı imdimi işidirsin? Ḫayf menim gibi ʿazîz yoldaşkı tîz …. çoḳ tîz yoḳ ideceksiñ?!!.

ʿİffet-“Yoldaşınıñ elini muḥabbetle ṭutaraḳ” ʿİşmetim ʿazîz ʿİşmetim! Niçün bu ḳadar ḥayflanırsın nişânlanmaḳ ḫoşçalıḳdır bunuñ nesidir! Sen diyin gibi bed-baḫtlık.

ʿİşmet- (Taʿacüble ʿİffetiñ yüzine baḳub) ʿİffet! ʿİffet! Meger seniñ hîçbir şeyden ḫaberiñ yoḳmı? Hîçbir kimseden işitmediñmi?

ʿİffet- Vallahi hîçbir şeyden ḫaberim yoḳdur ne oldıki?

ʿİşmet- “Elini dögünen yüreginiñ üzerine ḳoyub” Men terk oldum eñ şiddetli muḥabbetle severem.

ʿİffet -Kimi seversen?

ʿİşmet- (Ellerini dutub) ʿAlî’yi….,

ʿİffet- (Bırak mesʾele ṭoġrı mı ? Ṭoġrı didigiñ?

ʿİşmet- Men imdiye ḳadar hîç yalan söyledimmi imdi söyleyem?

ʿİffet- (Şâdlanaraḳ) “ Ḳardeşimi yâ, oḫ âmân yâ Rabb ne ḳadar ḫoş baḫtlıḳ” Birden sevinmesini bıraḳub “Ḫayır, ḫayır ! Ne diledigimi hîç özümde bilmezem bed-baḫtlık diyecegim. Ḫoş-baḫtlıḳ didim. ʿİşmet! Hîç kimse didigimi ʿAlî’yi sevdigiñi? Ve hîç kimse didiñmi tâze güyevi istemedigiñi?”

ʿİşmet- (Maḫmûr gözlerini güñe ṭaraf ḳaldırub) “Cenâb-ı Ḥaḳḳdan başḳa çârem yoḳdur, didim” kemâl –i cesâretle ʿAlî’yi sevdigimi didim yalvardım yaḫardım aṣlâ teʾşîr itmedi. Hîç sözlerime ḳulaḳda vermediler.

ʿİffet- “Çoḳ ṭutulmuşsun” Verecekleri kimdir? Seni kime verecekler?

ʿİşmet- Çoḳ devletlü imiş oña göre meni aña verecekler. ʿİffet men imdi añladım ki ata anaya evlâd lâzım degil aḳçe lâzımdır aḳçe. …

ʿİffet- Sende iṭâʿat idecekmisiñ?

ʿİşmet- İṭâʿat borcumdur anamdır.

ʿİffet- ʿİşmet Allâha şükür deli degilsiñ ki niçün öziñi bile bile bu ḥâllere salırsıñ. Bir kerre yüziñe baḳ. Rengiñe baḳ.

ʿİşmet- Ṣarılmışım…. Dahâ yaḫşı mende olanı isterim çıḫutkaya düşdigimden seniñ ḫaberiñ yoḳmı?

ʿİffet- Sun-ullâh böyle câbî ḳorḳulara niçün düşirsiñ çıḫutka nedir Allâh itmesün.

ʿİşmet-ʿİffet ḳorḳuyorsuñ balamışsıñ hîçbir şeyden ḫaberiñ yoḳdur men ʿAlîBegi nice yıldır isterim? Bilirsiñ nice? Temâm dört yıldır! Men onı isterim. Bu dört yıl muḥabbet sâyensen ṣoñra âḫiri boş ola. Müddet yıl imdiyle oturub gelecek içün ḥâẓırladıġıñ cevr-be–cevr güzel fikirlerden eliñi uzub götürüp özge tanımadıġıñ âdeme vereler. Oda neden ötri? Aḳçeden ötri çünki menim anama yüz min ruble vermiş.

ʿİffet- Meger bu âsân şeydir mi? Saña âsân gelir mi?

Ḫaṭırıñda mı? Anam ḫastalanmışdı. Ḥekîmler anamı havâyı degişmesinden ötri…. Oraya gödermişdiler. Bizde berâber idik. Ḳardeşiñde oraya geldi. Bir ay berâber olduḳ ṣoñrasını da görmek içün oraya götürdi bizde orada tanış olduḳ dost olduḳ ḫaṭırıñda mı?

ʿİffet- Nice ḫaṭırımda degil! Ḳardeşim siziñ oraya gitmiş oldıġıñızı işidüp bir ay iẕn ile oraya gelmişdi.

ʿİşmet- “Parmaġındaki ḳızıl yüzügi gösterüp” Bu yüzügi ḳardeşıñ ʿAlî Bey öz eliyle parmaġa taḳdı. Biz özümüzi özümüze nişânlandıḳ Allâhdan başḳa şâhidimiz yoḳdur.

ʿİffet- Ḳardeşimde seni severmi saña muḥabbeti var mı?

ʿİşmet-“Derîn bir âh çeküp” Elbet ʿAlî Bey meni menden ziyâde seviyor onuñ muḥabbeti menimkinden artuḳdur.

ʿİffet- ʿÂşıḳ oldıġını saña didimi?

ʿİşmet- Saña bugün ne oldı? Bir şeyden añlamaz oldıñ baḳ bir saña ne söylüyorum meni istedigini mene muḥabbeti oldıġını dimese idi. Parmaġıma yüzügi niçün taḳa bilirdi.

ʿİffet- “ Gülüp” Ṭoġrı söylüyorsuñ… ʿİşmet ʿİşmet niçün ṣarıyorsun?

ʿİşmet- Baḥ baḥ atam tâze güyevi ile anama ṭaraf gelirler.

ʿİffet- Gel gidek. Ammâ ʿİşmet sun-ullâha birâz sâkin ol bir şeyden ḫaberleri olmasun bu iki civân aġacıñ altında oturan analarınıñ yanlarına geldiler. Elli yaşında bir kişi ve otuz yaşında ḳadar bir civânda ayaḳda dururlar idi. ʿİşmetiñ anası ʿİffeti ve anasına “ Bu menim tâze güyevimdir ʿİşmetiñ nişanlısıdır ” didi anlarda el verüp tanış olurlar. ʿİşmetiñ yürek dökmesinden aʿmele gelen yüziniñ sarılıġı nişânlısınıñ ḳalbe teʾṯîr idüp ʿİşmete “ Ḫânım birbiriñizden râḥatsız degilsiñiz mi “ diye sûʾâl itdi.

ʿİşmet- Maḥzûn-âne ṣaġ olunuz bir yerimden râḥatsız degilim didi. Gitmek zamânı geldiginden bunlar yavaş yavaş eve gitmege revân oldılar. Tâze güyev- “ʿİşmet Ḫânım ruḫṣatıñız ola berâber gidek” didi.

ʿİşmet- “ʿİffeti göstererek” Baġışlayıñız bu yoldaşım var. Bî- çâre civân ḳızıñ yüzine baḳdı ve çekildi.

(Mebʿdî[38] var)

-----*-----

Bu vâḳıʿadan iki ay geçmiş ʿİşmet’iñ şeriʿat-ı Muḥammedî olaraḳ kayıtı kesilir. Ve ṭoya başlanır. ʿİffetgilde ṭoya çaġırılmışdı.

ʿİffet ṭoy cemʿiyyetine vaʿde ḳoyulmuş vaḳti gözleyüp evvelce ʿazîz yoldaşınıñ yanına şitâb itdi. ʿİffet geldi. ʿİşmet’i gören gibi ḳollarını açdı ḳucaḳlamaḳ istedi. Yüzine baḫan gibi birdenbire yandı ne gördi ʿİşmet o ḳadar żaʿîflamışdı ki ḳurı muḳavvâ şekline girmişdi ʿİffet aġlaya aġlaya stolüñ üstüne düşdi. ʿİşmet’de o vaḳte ḳadar muḥabbeti

[38] Bu kelimenin doğru yazımı “mebdî”şeklindedir.

gizlemek içün cigerine aḳıtdıġı göz yaşlarına iẕn verdi. ʿİṣmetiñ anası bu iki hem-sır civânları burada öz keyiflerine ḳoyub öbüri otağa gitdi.

ʿİṣmet- “Stolüñ üstüne oturub” ʿİffet! ʿİffet! Anam meni terk eyledi. Anam menden yüz çevirdi. Baḫtda hem çenîn ẓâlimini mene çevirmiş. Eyyâm bir sene ḳalmışdı sende mi menden yüz çevirdiñ? Sende mi meni terk idersin onlar menden firâr eylediler, sende mi menden ḳaçarsın? Men ne işlemişem ne taḳṣîr işlemişem ki hamıñız meni bıraḳsañız, ne ḳayırdım ne eyledim de Allâh ʿaşḳına di. Men añah ile lûz taḳṣîrimden.

ʿİffet- “Yoldaşınıñ ellerinden dutup” Sevgili ʿİṣmet’im ne danışırsın. Seni terk itmek? Senden ḳaçmaḳ? Seniñ ḫoş-baḫtlıḳ zamânıñda sene istekli dost iken bed-baḫt oldıġıñ zamânda mı seni terk idecegim? Böyle bîve ḳalġı menden nice gözlüyorsun ʿİṣmet? Hîç bilirsin bu nice günüñ içinde seni görmedigim içün ne ʿaẕâblar çekdim gice odlara yandım!

ʿİṣmet- ʿİffet! ʿİffet! Meni bağışla saña yaḳın gelirim ḳorḫma ʿazîzim ḳorḫma menim âzârım saña gelmez. Menim derdim saña sirâyet itmez. Ḳulaḳ ver saña birşey tevaḳḳuʿ idecegim. Ölüm men yaḳındıd[39]. Aġlama aġlamada mene ḳulaḳ ver meni diñle, birâz evvelîniñ âḫir nefesindeki tevaḳḳi ricâsı miḳyâsıdır.

Bir iki günden ṣoñra yorġan döşege düşecegim ondan ṣoñrada çoḳ çekmez ki: sizi ve dünyâyı terk idüp gidecegim. O vaḳt “ sükût” o vaḳt ʿAlî’ye bir telġrâf çek tilesiñ gelsiñ meni görsüñ! Añladıñmı?

ʿİffet- Ḫayır! Sen ölemezsin ve ölmeyeceksin. İki muḥabbet-i ṣamîmîye, iki istekli vücûda Cenâb-ı Ḥaḳḳ merḥamet ider.

ʿİṣmet- Belli! Men ölecegim ve ölmege de lâyıġım dizlerimde ḳuvvet yoḳ iki adım yol gitsem yüregim esîr gözlerim ḳaralır. Bunlardan geçdi. Sen mene söz ver telġrâf çeker misiñ?

[39] Bu kelimenin doğru yazımı “yaḳındır” şeklindedir.

ʿİffet-Anamıñ cânı içün söz veririm “Bu vaḳt ḳapu açılub ʿİşmetiñ anası bunlarıñ bir ikisini ṭoy cemʿiyyeti olan otaġa çaġırdı.ʿİşmet’de “Bizde sizi gözlerdik” didi. (AN, 1907 No.5, s.1-3)

İki Külfetiñ Yüz Biñ Rubleye Ḳurbân Gitmeleri

(*) (İlerisi)

ʿİşmet bu sözleri anasına dirken ne ḳadar güler yüz ile dimişse de yine ʿİşmet’iñ biñ dürlü ʿaẕâblar içinde oldıġı ḥâlinden añlaşılıyordı.

Ṭoy ḫalḳı zâle cemʿ olmuş oldıġından ʿİşmet’iñ de başına duvaġ atub zâle getirdiler. ʿİffet ʿİşmet’i zâlsa getirirken ḳolundan dutmışdı oña göre ʿİşmet’iñ vücûdınıñ titremekde oldıġını ḳolundan bilmişdi.

ʿİffet- Bir derece ʿİşmet’i teskîn idecek sözler danışır dise de teʾs̱îri olmayub ṭoy meclisinde ḳaldıġı müddet duvaġınıñ altından aġlamaḳda oldıġı maʿlûm olurdı.

Giceniñ sâʿat on ikisine ḳadar çoḳ büyük olan ṭoy devâm itdi. Ana ata ḳızlarınıñ ḳanınıñ behâsına almış olduḳları yüz biñ rubleye güzel bir ṭoy yapmışdılar.

Ṣaġlıḳlaşmaya gidilmek zamânı gelen ana ata ʿİşmet’iñ yanına geldiginde duvaġı ḳaldırdıġı vaḳt pekçoḳ aġlamış oldıġı gözleriniñ ḳırmızılıġından añlaşılırdı.

Yanaḳlarıda gül gibi ḳızarmış idi.

ʿİşmet- Ata anasınıñ ellerinden öpüp öbüriler ile ṣaġlıḳlaşdıḳdan ṣoñra ʿİffet ile ḳucaḳlaşdılar.

ʿİşmet- ʿİffet’iñ ḳulaġına yavaşça “ʿ İffet telġrâfı unutma” didi. ʿİffet de “emîn ol unutmam” sözleriyle mukabele itdi.

Atası ḳızı ʿİṣmet'i yola ṣalırken ḳızım benden râżî gidersinmi? didi. ʿİṣmet faytona oturırken anasına ṭaraf yüzini çevirüp, ġamlı gözlerini göge ṭaraf dikerek ḥazîn bir ṣadâ ile özi özine "Cenâb-ı Ḥaḳḳ ṣâhiddir ki size iṭâʿatsizlik itmek istemedim iṭâʿat borcumdur.

Emriñiz yerine gidiyorum ammâ ṭoya ḫarcaladıġıñız pulı ben evlendikden ṣoñra cenâzeme ṣaḳlasa idiñiz ondan yaḫşı olardı" didi.

Faytonlar gitmege başlandı. Gelin oturdıġı faytonuñ üstüni güller, çiçeklerle bezetmiş idiyseler de ḥayf ki içerisindeki maẓlûma bed-baḫtıñ yüregi ḳana dönmüşdi bütün vücûdı titreyordı. Nihâyet gelüp tâze güyevüñ oyuna düşdiler gelini faytondan düşürdiler. Oyuna girgizdiler. Ammâ geliniñ ise merduvânıñ başamaḳlarını adımlamağa dizinde ḳuvvet ḳalmamışdı. Rengi ṣolmuşdı, merduvânı biñ ʿaẕâbla çıkandan ṣoñra bezenekli bir oṭanıñ ḳapısı açıldı. ʿİṣmet eviñ içine baḳanda bilmediki bunuñ ṭoy oṭaġıdır yoḳsa ḳabridir. Âh.

İki daḳiḳa ḳadar ḳız nerede bulundıġını şaşırdı gibi eṭrâflara baḳınub, âḫiri içeri girdi. Bunuñ bu ḥâli vücûdunuñ ne derecelerde ıżṭırâb çekmekde oldıġını çoḳ tîz maʿlûm eyliyirdi.

-*-

Bî-çâre güyev ise hîçbir şeyden ḫaberi olmadıġı ḥâlde ve tâze gelin olan ʿİṣmet'iñde bu ḳadar savruḳ bir ḥâlde onuñla dolanmaġı onı çoḳ fikre ṣalırdı.

ʿİṣmetde bu vaḳte ḳadar saḳlaya bildigi ḳuvveti yitire bilmediginden derinden bir âh çeküp budaġından tâze ayrılmış gül gibi yere baḳdı.

Ne ḳadar ḥekîmler çaġırılmış ise de ḥayf ki bî-çâre ḳızı eceliñ pençesinden ḳurtara bilmediler.

Gelin geldigi günden on beş gün ṣoñra idi. Bir ḳucaḳ ḳızıl renginde olan ṣaçlarıyla başını yaṣdıġa ḳoymuş. Nâzik ve lâṭif yüzi ṣaralmış, ṣolmuş. O güzel gözleri ḳapanmış uzun kirpikleri aġarmış olan yanaḳlarına dökülmüş. Dudaḳları yumulmuş idi. İlk bahâr ṣabâḥ żiyâʾ-yı dil-rübâsı altında açılmaḳda olan bir ġonce gibi y??lırdı elini gögsünüñ üstüne ḳoymuş sâkitâne yatır. ʿİffet ḳaravânıñ yanında diz üstüne oturub başını ḳaravâna

dayamış. Anası bir ṭarafda aġlamaḳla meşġûl ataġınıñ içinde iki eli ḳoltuġunda olub o yana bu yana gezirdi.

Güyevde ḳaravânıñ başı ucunda yüzine yaġlıḳ dutub aġlamaḳda idi.

Bir aralıḳ yolda fayton sesi işidilmekle ḳapınıñ çânı şiddetle çalınmaġa başladı. Birâzdan ṣoñra ḳapı şiddetle açılub civân bir yigidiñ oṭaġıñ ortasına atılmaġı göründi elinde bir telġrâf kâġıdı ṭutuyordı. Gözleriniñ ḳırmızılıġının pek aġlamış oldıġı añlaşılıyordı. Ḳaravânıñ yanına geldi. ʿİffet ayaġa durdı atası gezmesini bıraḳdı. Güyevde hîç bilmedigim bir âdemiñ menim evime ne işi var diye çoḳ taʿaccüble didi. Civân bunlarıñ hîçbirine baḳmayub ʿİṣmet'iñ ellerini öpüyordı. ʿİṣmet'im ʿİṣmet'im men geldim aç gözleriñi seniñ ʿAlî"ñ geldi seniñ yolıña ḳurbân olmaġa geldim aç gözleriñi. O güzel gözleriñi Allâh ʿâṣıḳına[40] bir dahâ göster. ʿİṣmet Allâh ʿaṣḳına maña baḳ …Of Allâhım "Hîç tepretmiyor? " ʿİṣmet! Sevgili melek! Men seni böyle görmek içünmi geldim? Danış menimle danış saña ṭopraḳ yaraṣar mı? ʿİffet! "Aġlıyor" ʿİṣmet gözlerini açdı ʿAlî'ye bir iki ṣâniye ḳadar baḳdı. Dudaḳlarında yavaşça tebessüm gibi bir ḥareket göründi. Çoḳ nâzik bir sesle ʿAlî…Ḫüdâ ḥâfıẓ ṣaġ ol… Men giderem gel… Sende gel âh ḫayır sen baḫtda ol… Sen mesʿûd ol… Âh muḥabbet.

Ṣoñ defʿa olaraḳ ʿAlî'niñ elini ṣıḳmaḳ istedi ise de ḳuvveti olmadıġından ârzûsına nâ'il ola bilememişdir.

Biraz[41]da baḳub derin bir âhdan ṣoñra gözleri ḳapandı o güzel hemîşelik ḳapanmışdı.

ʿAlî, ʿİṣmet'iñ anasına "Ḫânım efendi! Onuncı ḳurbânñı göndererek imdide ikincisini göreceksiñ biñ ruble yolunda elmâs gibi bir ḳızıñı fedâ eyledin" diyüp deli gibi telâşla sevgilisiniñ buz gibi olmuş alnından öpüyordı. ʿİffet anama söyle meni bağışlasıñ. ʿİṣmet geliyorum gözle meni ʿİṣmet'im gelirim herkes ḥayret ve taʿaccüble birbiriniñ yüzine baḳmaġa başladı.

[40] Bu kelimenin doğru yazımı "ʿaşḳına" şeklindedir.
[41] Bu kelimenin doğru yazımı "birâz" şeklindedir.

Bu vaḳt eviñ içinde bir ses işidilüp ortalığı duman ṭoldurdı. Aġır bir vücûduñ yere düşdigi işidildi. Duman maḥv oldığı vaḳti civânıñ âl ḳanlar içinde yandığı görüldi. Anası ḳızıñ yanına geldi. ʿİffet aġasınıñ meyyitini ḳucaḳladı.

Zamânımızda öyle analar varki sevgili ciger-pâre olan evlâdını aḳçeye kurbân iderler. (Nâlân) (AN, 1907 No.6, s.1-2)

3.2.2.1.5. Çökertne

İstanbul'dan maşina göçüp âferîn âferîn gitmeye başladı. Ḳondüḳtör daḫî maşinanıñ ve ġünlerniñ birisiniñ başamaḳlarına başub içerüye girüpde ḳapuları bekleyecekde aç aḫ, aḫ diyen bir ses ḳulaġına girdi. Aylanub baḳdıḳda bir ḳızı vaġonuñ başamaḳlarına bincek oldığını ve binalmadığını gördi. Binalmadığı sesinden ise ḳız aḫ aḫ diye ḳorḳutub ḳıçḳıra imiş. Ḳondüḳtör ḳızıñ elinden tutub ḳuş gibi vaġona ḳoyub kendi daḫî vaġona girdi. Ḳız ḳondüḳtöre biñlerce teşekkürler idüp vaġonuñ içerüsinde yerleşmeye başladı. Kendi daḫî aġzını yapmayub söylenmekde idi. Ḳondüḳtöre: "Şükürler olsun ki siz râst geldiñiz, siz olmasaḳız yolumdan ḳalacaḳ idi, ben ümmîdimi ġayb itmişdim imdâd oldıñız".

Bu sözleri söyleyerek ḳız güle güle başınıñ ṣaçlarını tüzeltmekde idi. Of, öyle yoruldum ya Rabbim diyüp kendini vaġonuñ frmslasına?? atub elinden ḳulçaḳlarını çıḳardı ve nâzik aḳ dülber parmaḳlarında olan altun yüzüklerini birâz temâşâ ile eṭrâfa daḫî baḳınub herkesi bir cisim itdikden ṣoñra tonub ḳaldı. Bu ḳızıñ nâzik altun gibi ṣarı ṣaçlalı görkli dil-ber bir ḳızcaḳ idi.

Vaġonda bulunanlarıñ cümlesi bu ḳızdan gözlerini ala bilmeyüp baḳmaḳda idiler. Erkekler ise bütün bütünle ḳıza ʿaşḳ[42] olmuş gibi idiler.

Bir müddetden ṣoñra içerüye ḳondüḳtör daḫî girdi. Ḳız bunuñ ḫoşuna da pek geldigi içün ḳıza yaḳın barub mis (*) : Göriniyor ki siz yalñız gidiyorsuz. Size bir şeyʾ lâzım olursa baña söyleyiñiz didi. Ḳız ise: Elbet elbet mümkin olsa baña gülüncli bir kitâb bulub getürseydiñiz vaġona aşamadığımdan ġazete almayı bile unutdum didi. Ḳondüḳtör fi'l-ḥâl kitâbı bulmaya ġâʾib olub gitdi.

[42] Bu kelimenin doğru yazımı " ʿâşıḳ " şeklindedir.

Mis isterseñiz benim cüzdanımda çeşîd kitâblar var, görüpde ṣâylâv “alınız” diyen bir sese ḳız başını çevirüp baḳdıḳda siyâh bıyıḳlı, iyü giyümli bir civânı gördi. Ḳız buña baḳdıḳda ḳalpaġını çıḳarub selâm verdi. (İlerisi var) (AN, 1907 No.9, s.4-5)

3.2.2.2. Mektup

3.2.2.2.1. İdareden Gönderilen Mektuplar

3.2.2.2.1.1. İdâreden

Fetânetlü Naciye Ḫânım

Bugünki günde bütün ʿÂlem-i İslâmiyyetde müslimeleriñ ḥâli nâ-çâr oldıġı mestûr bir şey degildir, faḳaṭ Ḫoḳand müslimeleriniñ dahâ acınacaḳ bir ḥâlde bulunduḳları mektûbuñuzdan âşikâr olub teʾessüfümüzi mûcib olmuşdur. Bununla berâber Ḫoḳandlı hemşirelerimiz arasında siziñ gibi efkâr –ı ʿulviye ṣâḥibeleriniñ bulunması çoḳ geçmeden anlarıñ da gözi açılub râh-ı teraḳḳiye soluk itmelerine sebeb olur ümmîdiyle müteselli bulunuyoruz.

Yazıñız Tâcîh Ḫânım, yazdıḳlarıñızı her vaḳit memnûniyyetle derc itmeye ḥâżırız. (AN, 1906 No.35, s.575)

*

Zeytune Faḫriye Ḫânımıñ ḥaḳḳ-ı ʿâcizânemizde iẓhâr itdikleri letafât ḫâliṣâneye teşekkür idiyoruz. Bu büyük medḥ ve sitâyişlere lâyıḳ olmadıġımızı bildiğimizden evvel defʿada ebyât-ı ʿâlirini derc itmek bizim içün nâ-becâ ve müşkil görindi ise de hemşirelerimiz arasında siz ḫânım efendi gibi ḳadınlar ʿâleminde ʿulûm ve maʿârifiñ neşrine ḫâliṣâne heves ve iştiyâḳ gösteren ve bu yolda niẓâm ile fikrini beyân itmeye muḳtedire bulunan bir ḫânımıñ vücûdı bizi ġâyet mesrûr itdiginden eṣer-i ḳalemiyeñizi maʿa’l-iftiḫâr dercine lüzûm gördük.

Resm-i ʿâcizânemiz elde ḥâżır bulunmadığından gerek ẕât-ı ʿaleyhiñize ve gerek ʿişmetlü Esmâ Ḫânım Ḫażretlerine şimdilik gönderebilemiyecegini iḫtârla beyân- ı maʿẕeret idiyoruz. Ḥâżır oldığıyla hemân ḫuṣûṣî ṣûretde taḳdîm ideriz. "Âlem-i Nisvân"nıñ ikinci nüsḫası yerine nâmıñıza her hafta "Millet" ġaztesi yollanacaḳdır.

(Ṣefîḳa) (AN, 1906 No.35, s.576)

3.2.2.2.1.2. İdâre

Yazılarıñız pek yaḫşı; dâʾim yaza turuñuz. (AN, 1907 No.3, s.3)

3.2.2.2.2. İdareye Gönderilen Mektuplar

3.2.2.2.2.1. Âlem-i Nisvân İdâresine Mektûb

İşbu sene 17 nci Oktabır'da ṣadr olmuş manifset âlî imparatoryı ve devr-i mübâreki tebrîken ḥiyḳacıḳ "Âlem-i Nisvân " mecmûaʿñızı tebrîk iderek bu güzel ḫidmetiñiziñ müḳâfâtını Vâcib Teʿâlâ'ya ḥavâle ḳıldıḳ.İnşâllâh neşri mukadderdir ẓıllî ile ḥalîlemizi defteriniz. Ḳayd itmenizi recâ iderim. Ḫâdim millet olan muḥarrirlerimiziñ biri "Âlem-i Nisvân " mecmûʿası gibi "Âlem-i Eṭfâl" mecmûʿası daḫî neşr itmelerine ḫüdâ muvafıḳ eylesün.

Ġabdü'l-şükür monla Ġabdü'l-reşid oġlı Eminof- Savinḳa. Samara Vilâyeti (AN, 1905 Numune Sayısı, s.1)

3.2.2.2.2.2. İdâreye Mektûb

Muʿazize hemşirecigim Şefîḳa Ḫânım! Biz bî-çâre ḳadınlara maḫṣûṣ olaraḳ çıḳacaḳ mecmûʿaları ʿan ṣamîm-ül-ḳalb tebrîk iderem ve birinci nüsḫadan iʿtibâren bizi bir senelik abone ḳayd itmeñizi recâ iderem. Memleketimizde bu zamâna ḳadar biz ḳadınlara maḫṣûṣ ġazeteniñ vücûda gelmegi hîç fikirlere gelmemiş şeylerdendir. Ṣaġ oluñuz! Mevlâ vücûdıñıza ṣıḥḥat verüp, pederiñ erkeklere ḫidmet idüp çoḳ ṣemere çıḳardığı gibi sizde biz

bî-çâre ḳadınları maʿârif nûrı ile nûrlandırdınız! Biz bî-çâreleri zamân ve cehâlet ezebildikçe ezüp cemîʿ ḫayrâtdan maḥrûm itmişdir… Şimdi hem-dâr olsun az az olsada bu belâdan ḳurtulmaya başladıḳ. Hem aramızdan maʿârife ve muḥarrireler vücûda gelmeye başladı. Buña da çoḳ şükr idüp, gelecekde istiḳbâlimiziñ güzel olmasını Cenâb- ı Ḥaḳdan temennî iderek ḫatm-i kelâm iderim. Bâḳî uḫuvet-i dîniyye: Ruḳiye Ḫânım Almaḳayeva. Şehr-i Ḥacı Turḫan. (AN, 1905 Numune Sayısı, s.11-12)

3.2.2.2.2.3. İdâreye Mektûblar

Muḥtereme Şefîḳa Ḫânım, ʿâcizâne olaraḳ aşaġıda yazdıġımız birḳaç satırları mübârek Âlem-i Nisvân mecmûʿasınıñ bir numeronda derc ḳılmalarını cenâb-ı ʿâliyelerinden mütevâżıʿâne recâ ideriz.

Zamânımızda Rusya içinde her ḫalḳ her ṭâʾife ḥürriyet ḥuḳûḳ teraḳḳi teceddüd ıṣlâḥ uğrunda saʿy ve ġayret itmeleri her âdemiñ maʿlûmı olsa gerek. Müslimeleriñ üzerlerine maḫṣûṣ haftalıḳ mecmûʿaları bulması başḳa ġazeteleriñ eḳserinde Müslimeler ṭarafından yazılan makale, bend, mektûblar, protest daʿvet tavṣiyeleri, sûʾâl cevâblarınıñ eḳseriyetle görülmesi hep buña delîl olsalar gerek. Bunlara muḳâbil Müslimelere âferînler oḳub teşekkür idüvden başḳa hîç sözümüz yoḳ. Lâkin içerü Rusya Müslimeleriniñ böyle ḫareketlerine ne derece teşekkür idersek. Sartiye Müslimelerimizi bu cümleden iḫrâc mecbûriyetimize de şu derece teʾessüf ideriz.

Başḳalar şöyle saʿy ve ġayretler gösterirken bizim Sartiye Müslimeleriniñ râḥat râḥat ġafletde batub hîç şeyden bî- ḫaber uyumaları elbette teʾessüf iderlik ḥâllerdendir. Kâşke Ḳırım Ḳazan ḫânımları gibi bizim Sartiyelerden hem nâ-dânlıḳ ḥaḳsızlıḳ toġrusunda bir kelime söz söyleyen ġazte mecmûʿa saḥîfelerine bir satır olsun fenâ aḥvâlimizi yazub gösteren olsa bizler hem başḳalar gibi mesrûr olub gelecekde tedricen ḥâllerimiziñ ıslâḥ ḳılınmasını, az olsun ḥaḳlarımıza özümüz ḫoca olacaġımızı ümmîd ider idik.

Lâkin bolurmu? Heyhât bir nice kerre heyhat! Bunlar hepsi taʿlîm ve taʿlîke muḥtâcdırlar.

Bunlar şu ṣûretde uyumuşuz ki işte şu taʿlîm ve taʿallüm dinilen ḳederli şeylere bizlerde zerre ḳadar himmet yoḳdur. Bugünki himmetsizliklerimiz gelecekde hem ola bilmesini gösteriyor. İʿtirâf ḳılamız ki zamânımızda Sartiye Müslimeleriniñ ancaḳ yüzde biri oḳuv yazuv bilüp ṭoḳsan ṭoḳuzı ferâce âstında nâ-maḥrem ḳarab yürümekden başḳa hüner bilmiyorlar.

Bizler ḳadar Dünyâda ḥuḳûḳsuz Müslime ḫânımlar hîç yoḳ disek câʾizdir. Bizlere erlerimiz şu ḳadar ẓulm ḳılurlar ki tilim tavṣîfden ḳalem yazuvdan ʿâcizdir. Bizlerde hîçbir şeyke iḫtiyâr yoḳdur, ekṣerimiziñ birer ay ḥatta yarım sene bir seneler zevclerin görmeyince turmaḳlarını ve baʿżılarımız, erlerimiziñ yemek içmek vermeyince bütçe arḳından tilürüp yürüp ẓulm ḳılmalarını ve şundayn sebeblerden ekṣerimiziñ fuḥuş yoluna girüp dünyâ ve âḫiret ḫarâb bolmalarını hîç ṣatr ḳıla almayız. Şimdi bizler şu ḳadar ḫor ve ḥaḳîre ḥaḳsız nâ-dân ḳalmış ikan balalarımızda şöyle terbiyesiz hîç şeyden bî-behre ḳaldırmaḳmız bizlere revâ mıdır? Ḥâl-bû-ki göz nûrlarımız yürek buġurlarımız bala ve ḳızlarımız özümüz gibi zebûn ḳılmayı iḫtiyâr itdigimiz göriniyor. Özümüzde bulunmaġandan bizim ḥâlimizi bilüp gözimizi açmaḳ içün biñ belâ ve muḥannetler ile bizlere ḳız mektebleri açub cân ve mâllarını acımayan Noġây muʿallimelerine ẕerre ḳadar yardım ḳılmayaraḳ bi'l-ʿakis şilte ḳılub oḳutudan raġbetlerden gidermeye ictihâd ḳılub yürüdüklerimiz bizim ġafletimiz ne ṣûretde himmetimiz ne ḳadar idigini bildirse gerekdir. Ḳurân-ı Kerîm Müslimeleri şöyle terḳi teceddüd yolunda ḫareket ḳıldıḳları zamânda bizler şöyle ġafletde uyub bar ʿömrimizi çelim nâṣ gibi bî-kâr şeylere ṣarf idersek bir zamân târîḫ ṣaḥîfelerinde yalñız nâmımız ḳalub bütün ʿÂlem-i Müslimeleriniñ bizi nefretle yâd itmelerine müsteḥaḳḳ olacaġımızı ḳaṭʿî bilelimde ʿibret alub ḫâllerimizi ıṣlâḥa çalışalım bala ve ḳızlarımızını Noġây ḳız mekteblerine yürütüp okutalım ve's-selâm.

Ḫoḳandlı Eşref'ül-penâd Tâcîh. (AN, 1906 No.35, s.572-574)

3.2.2.2.2.4. İdâreye Mektûb

Muḫtereme Şefîḳa Ḫânım

Ḳâdın ḳızlara maḫṣûṣ bir cerîdeniñ lüzûmı herkese maʿlûm oldığı bir zamânda Cenâbıñız bu aġır ḫidmeti üstüñüze alaraḳ "Âlem-i Nisvân" neşr itmeye şürûʿ itdiler.

Raḥmet size ve cerîdeniñ ḳâdın ḳızlara ḫaylî maʿlûmât verüp göz ve fehmlerini açacaġı âşikârdır.

Bizim Yedi Ṣu (Semirecya) vilâyetinde Müslimeleriñ ḥayât ve maʿîşeti Rusyaʾnıñ sâʾir vilâyetlerine nisbeten farklıdır. Eger "Âlem-i Nisvân " idâresi ḳabûl iderse yerli Müslimeleriñ aḥvâline dâʾir baʿż maʿlûmât yazarım lâkin lisân-ı edebiyyeye inşâ olunmadıġından mektûblarım pek uṣûlsüz olur buna ḳorḳuyorum her naṣıl ise bu defʿa bir ḥâdiṣe beyân idiyorum; Bundan bir iki ay muḳaddem Pişik ilçesinde sâkin Fetişof nâm bir Rusʾuñ Marya nâm ḳızı Dîn-i İslâmı ḳabûl iderek Ḳuldâş isimli bir Müslümâna ʿaḳd idilmiş idi; Polisa ḳızı vâlidelerine ḳaytarub verdi ise de yine ḳız Ḳuldâşa ḳaçub âḫirînsi meẕkûreniñ vâlidini daḫî bu işe râżî oldılar.

ʿÂcizeñiz Münevver Aḥmed Cân Ḳızı Ḳoy Beġaruva. (AN, 1907 No.3, s.3)

*

Müdîre-yi Muḥtereme ʿİffet Ḥicâb Şefîḳa Ḫânım Ḥażretleri.

Biz nisâʾ ṭâʾifesini temâm ġaflet ve cehâlet ḳaplayub almış bir zamânda el-ḥamdülillâh Âlem-i Nisvân tulûʿ idüp yeñi bir ḥayât baġışladı. Saʿâdetlü babañız ise aġır zamânlarda muʿteber Tercümân ġazetesiniñ neşrine şürûʿ ḳılub ġaflet uyḳusı ile uyḳulamış milleti uyandırub eṭrâf-ı ʿâleme nûr ṣaçmış idi. Ṣabî ve ṣabîbelere taʿlîmi ziyâde fâʾideli uṣûl-ü cedîd-i ṭarîḳ ile yengilleşdirüp milletiniñ gözi açılmasına ve ḳalbi nûrlanmasına büyük sebeb olmuş idi. Ḥürmetlü babañız ḥażretleri gibi imdi siz mükerreme ve muʿaẓẓime ḫânım ḥaẕretleri Müslimelere ziyâde şefḳat naẕarı ile naẓar ḳılub maʿrifet taḥṣîl ḳıldırmaḳ niyeti ile aġır ḫidmetleri boynuñuza alub nisvân ṭâʾifesisine maḫṣûṣ ġazte neşr ḳılmaḳlıġıñıza ziyâde memnûniyyet ile teşekkür itmekdeyiz.

Hemde Âlem-i Nisvânı vücûda getirüp baḫtiyâr bir żiyâlı millet anası nâmını almaḳ şerefine nâʾile oldıñız. Cenâb-ı yârıdan devâmında ṣâbit olub bir ḳarâr olmasını recâ idiyoruz.

Yaşasun Âlem-i Nisvân Yaşasun Millet!

Ḫadimeleri-kâtibesi hemşireñiz:

Ufa Uyezdi İbrâhim İmrân[43] ḳaryesinde Züleyḫa bint-i Ṣüleymân Omid Bayva

Sene 1906 Dekabır 29 (AN, 1907 No.9, s.1)

3.2.2.2.3. Diğer Mektuplar

3.2.2.2.3.1. Diğer Mektûb

58 inci numerolu "Tercümân"da "Âlem-i Nisvân " nâmında haftalık mecmûʿa neşr idileceğini oḳub nihâyet memnûn olduk. Çünki temâmiyle mevt –i müteḥarrik oldığımız bir vaḳtde nice nice senelerden berü rûḥlarımıza maʿnevî terbiye veren bir ẕâtın idâresinde böyle bir mecmûʿanıñ neşri, biz ḫâtûn ḳızlar içinde elbette mûcib-i iftiḫârdır. Cenâb-ı Ḥaḳḳ tamâm muvaffiḳiyet[44]le görmek müyesser eylesün. Ḳıymeti ne ḳadar ise mecmûʿanıñ defterine bizide ḳayd idesiniz her zamân alub oḳurmuz. Bu gibi mecmûʿaya muḥtâc idik. Binâenʿaleyh yaşa "Tercümân" yaşasun "Âlem-i Nisvân "!

-Faṭıma Feride bint-i Murtaża Vehbuba. Şehr-i Çistopol.

*

Ḫânımlara maḫṣûṣ "Âlem-i Nisvân" nâmında mecmûʿa neşrine mübâşir olınacağı ne ḳadar cesâret ve keyf verdigini taʿrîf idemem. 23 seneden berü müslim ḳardeşleriñiziñ fikirlerini açub çoḳ ẕâtları büyük büyük belâlardan ḳutarmış idiñiz. İmdi müslime ḳardeşleriñize şöylece fikirlerini açmaya cesâret itmişsiniz. Cenâb-ı Ḥaḳḳ maḳṣadıñıza nâʾil buyursun! Mümkün ḳadar kendi dillerimizde açıḳ yazılub kağıd üstünde ḳara tanıdıḳlarımızıñ her ḳayusı eline alub mecmûʿayı oḳur ise düşünürlük ve añlarlıḳ olsa idi. Diyu recâ idemiz.

Zeyneb Elbib Ṣefarva-Uralsḳ'dan (AN,1905 Numune Sayısı, s.1-2)

[43] Bu kelimenin doğru yazımı "ʿimrân" şeklindedir.
[44] Bu kelimenin doğru yazımı " muvaffaḳiyet" şeklindedir.

3.2.2.3. Tercüme Eser

3.2.2.3.1. Çocuklarıñ Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar[45]

Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi ve Başlarına Gelen ʿAcâʾib ve Ḳorḳunç Vâḳıʿalar

(İlerüsi)

Veb isminde ve yine on yaşında bir diger bala:

-Yâ gemi parçalanırsa?

-Bu cehtden ḳorḳmam ḫuṣûṣen ṣuyu geldigi vaḳit hîç olamaz. Baḳalım rüzgârıñ şiddeti azalsunda deñiz alçalmadan evvel ḳaçmaḳ çâresini buluruz.

Biryan'ıñ ḥaḳḳı vardır. Vâḳıʿâ baḥr –ı muḥît-i kebîrde medd, cezr[46] yaʿnî ṣuyuñ yükselmesi ve inmesi cüzʾî ḥiss olunursa da yine deryâ yüzünde epeyce bir farḳ gösterir. Bunuñ içün bir nice sâʿat deñiziñ alçalmasını beklemek muvâfıḳ-ı maṣlaḥatdır. Belki o vaḳite ḳadar rüzgârda kesilir. Yâḫûd cezr ile sâḥile ḳadar olan deñiziñ bir ḳısmı aʿẓami çekilir de ḳara olur, o vaḳt sefîneden çıḳub yüzerek ḳaraya çıḳmaya çalışmaḳ dahâ tehlikesiz mümkin olur.

Biryan'ıñ reʾyleri her ne ḳadar pek ʿâḳılâne idise de balalardan birḳaçıyla Dönifan mümkin degil rıżâ göstermedi. Geminiñ baş ṭarafında ṭoplanub yavaş ses ile ḳonuşdılar, şimdi âşikâr görinen ceht Dönifan ile berâber Vilḳuks, Veb ve Ḳuros isminde olan bir diger çocuġuñ Biryan'ıñ verdigi reʾylere iṭâʿat itmeyecekleridir seyr ü sefer eṣnâda Biryan'a iṭâʿat itmeleri. Söyledigimiz üzre Biryan'ıñ birâz gemicilikden añlamasından ileri gelmiş idi, faḳaṭ ḳaraya ayaḳ baṣdıḳdan ṣoñra kendi bildikleri gibi ḥarekete ḳarâr

[45] Jules Verne'in "İki Yıl Okul Tatili (Deux ans de vacances)" adlı kitabı Âlem-i Nisvân Dergisi'nde Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar adıyla tefrika halinde neşredilmiştir. Jules Verne'in "İki Yıl Okul Tatili (Deux ans de vacances)" kitabında sayı olarak başlattığı bölümler Âlem-i Nisvân 'da "bâb" olarak yer almıştır. Bu başlıkta yer alan 1906 No.37: 581-584; 1907 No.3: 7-8; 1907 No.5: 6-8; 1907 No.7: 5-8; 1907 No.8: 7-8; 1907 No.9: 8 'deki yazılar bâbtır.

[46] Bu kelimenin doğru yazımı "medd ü cezr "şeklindedir.

vermişlerdir, hele Dönifan bütün arḳadaşlarıyla berâber Biryan'a daḫî maʿlûmât ve terbiye noḳṭa-yı naẓarlarında özini artıḳ görerek kimseniñ sözini dinlemek ârzûsında degildi. Ẕâten Dönifan ile Biryan arasında düşmanlıḳ yeñi degildir. Biriniñ Fransız digeriniñ İngiliz olması şu iḫtilâf-ı efkâre meydân vermişdir.

Bunuñ içün esâsen tehlikeli olan sefîneniñ ḥâlini, iki arḳadaş arasındaki düşmanlıḳ dahâ ziyâde tehlikeye düşürmesinden ḳorḳılıyordı.

Dönifan, Vilḳuks, Veb, Ḳuros ḳarşılarında muttaṣıl köpürüp ḳayalara çarpan ve çekilmesi müşkil görinen deñize baḳmaḳdadırlar. Ṣuyıñ yükselmesinden ḥâṣıl olan akıntı ile ve rüzgârıñ esmesinden deñiz yüzünde ḥâṣıl olan dalgalar, eñ üste yüze bilen âdemleriñ bile taḥammül idemiyecegi derecede idi. Yaʿnî birḳaç sâʿat beklemek reʾyi pek maʿḳûl idi. Ġâlibâ Dönifan ile arḳadaşları da ḥaḳîḳat ḥâli añladılar ki paroḫoduñ arḳa ṭarafına geri geldiler.

Biryan bu eṣnâda Sirvis ile berâber yanında bulunanlara diyordı ki: Ne olsa da birbirimizden ayrılmayalım, bir arada olalım, yoḳsa maḥv oluruz.

Bu sözi işiden Dönifan şiddetle didi ki:

-Bize ḳânûn vermek iddiâʿsında degilsiñ a?

-Ṣelâmetimiz içün müttefiḳen ḥareket lâzım geldigini söylüyorum.

Yoḳsa başḳa iddiâʿda bulunmıyorum.

Mülâḥaẓasız söz söylemek ʿâdeti olmayan Sirvis didi ki:

-Biryan'ıñ ḥaḳḳı var.

Küçük balaların birçoġı da.

-Evet. Evet ḥaḳḳı var.

didiler. Dönifan cevâb vermedi. Faḳaṭ arḳadaşlarıyla berâber bir kenârda durub ḫalâṣ olacaḳları zamânı bekliyordı.

Lâkin ḳara neresi? ʿAcabâ baḥr-ı muḥît adalarından birimi? Yoḳsa büyük ḳıṭaʿlarıñ bir parçasımı? Sluġı ḳaraya pek yaḳîn bulunmadığını cehtle sevâḥili lâzım geldigi gibi diḳḳat ile muâʿyene ḳâbil olmadığından şu ḳaranıñ neresi oldığını bilmek mümkin degildir. Sâḥil geniş bir ḳol teşkîl eyliyor, ḳoy yeri epeyce yüksek ve şimâl ṭarafında kimse ḳayalarla mestûr digeri cenûb ṭarafı ġâyet sivri iki burun ile nihâyet buluyor. ʿAcabâ şu iki burundan ṣoñra sâḥil ada teşkîl eyleyecek derecede yuvarlaḳlıḳ peydâ eyliyor mı? İşte Biryan sefînedeki dûr-bînlerle beyhûde yere bunı añlamaġa çalışdı.

Şâyed ḳara ada ise, paroḫodı ḳurtarmaḳ ve deñiz ṣuyınıñ yükselüp inmesiyle parçalanmaḳdan muḥâfaẓa itmek ḳâbil olmadığı ṣûretde bizim balalar naşıl o adaya çıkabileceklerdir? Baḥr-i muḥît adalarınıñ ekṣerisi gibi burasıda ḫâli (boş) olacaḳ olursa paroḫodda mevcûd meʾkûlâtdan başḳa bir şeyleri bulunmayacaḳ olan balalar yiyecek ve içecek nerden bulacaklar?

Ḳara ḳıṭʿa olursa ḳurtulmaġa çâre köbdür, zîrâ bir kerre o ḳıṭʿanıñ muṭlaḳâ Ameriḳa cenûbı olması lâzım gelir, Ameriḳa cenûbı ḳıṭʿasında Şili arâżîsi dâḫilinde ve (Bolivya) da ḳaraya çıḳar çıḳmaz olmasa bile yine insân biʾl- âḫire muʿâvenet idecek âdem bulabilir. Vâḳıʿâ Ameriḳa'nıñ pek çoḳ noḳṭalarında ḳorḳunçlı ḥâllere daḫî teṣâdüf olunur. Her-ḥâlde anlardan kendilerini saḳınmaḳ da ḳâbildir. Bâ-ḫuṣûṣ şimdi balalar içün ḳaraya çıḳmaḳdan başḳa düşünecek şey yoḳdur.

Havâ iyice açıḳ oldığından eṭrâf epeyce görilebiliyordı, sâḥiliñ ilk ḫaṭṭı, ḳumluḳ arḳasını işġâl iden yoḳuşlar, bir ṭarafda bulunan ormanlıḳ müşâhede olunıyordı, ḥatta Biryan saġ cenâḥda bir de ufâḳ bir nehr (yılġa) bulundığını ḫaber verdi.

Ḫülâṣa sâhilde taaʿccüb olunacaḳ bir ḥâl yoḳ idiyse de üzerini örtmüş olan yeşil renk mınṭaḳa-yı muʿtedile arâżîsine muṣâbe olaraḳ münbit ve maḥṣûldâr oldığını añladıyordı. Şübhe yoḳ ki sâḥili teşkîl eyleyen yoḳuşluḳdan ṣoñra deñiz rüzgârından âzâde bulunaraḳ arâżî dahâ ziyâde maḥṣûl yetişdirir.

Meskûn bulunmaḳ iḥtimâline gelince sâḥiliñ şu cehtinden olsun burada âdem yaşadığına delâlet ider bir eṣer görilmiyordı. O ḳulübe gibi mesâkin nehriñ baş ṭarafında ve sâʾir ṭarafda görilmiyordı. Belki de adada bulunan yerleri ahâli dâḫilde, deñiz rüzgârlarından muḥâfaẓalı yerlerde oṭuruyorlar.

Biryan gözine ṭutdığı dûr-bîni indirerek:

-Hîç duman görilmiyor.

Moḳo-Sâḥil boyında gemiye beñzer bir şey de yoḳ.

Dönifan-Sâḥiliñ limanı yoḳ ki gemi dursun.

Sirvis- Gemi bulunması içün limana lüzûm yoḳdur. Balıḳçı gemileri ḳum üstünde, nehr kenârında daḫî durur. Şâyed varsa bile nehriñ ortasına çekmiş götürmüş olmaları iḥtimâldir.

Sirvis'iñ fikri doġrı idi. Sâḥil boyunca gemiye ḳulübeye insân eṣerine beñzer bir şey görilmedi. Yaʿnî ḳaranıñ şu ḳısmı insândan ḫâli (boş) bulunıyordı.

Bizim ḳażâ-zede balalar ḳarada birḳaç vaḳit iḳâmete mecbûr ḳalırlarsa ʿacabâ insân eṣeri bulunmayan şu yeri ḳâbil seknâ[47] bulacaklar mı?

Bu eṣnâda deñiz ġâyet yavaş ṣûretde çekiliyor. Rüzgâr şimâl-i ġarbiye dönerek ḫafîflemek âṣârı gösteriyorsa da yine ṣuyuñ çekilmesine mümânaʿat eyliyordı.

Sâʿat yedi idi, herkes eñ lâzım eşyâyı güverteye ṭoplamaḳla meşġûl oldı**.** Baḳıya ḳalan şeyleri deñiz ḳaraya atdıḳça ṭoplarız diyorlardı. Küçük büyük herkes işe başladı, paroḫodda peksimat, ḳuru et, ṭuzlu balıḳ gibi epeyce yiyecek var idi, bunları bağlayub birer denk (bağaz) yapdılar ki denkleri eñ büyükler alub götüreceklerdi.

[47] Bu kelimenin doğru yazımı "sekenât" şeklindedir.

Lâkin denkleri götürmek içün sâḥile ḳadar meydâna ḳara çıḳması îcâb eyler. Ṣularıñ çekilmesiyle paroḫoddan sâḥile ḳadar bütün deñiz çekilerek ḳayalar meydâna çıḳacaḳmı?

Sirvis ile Biryan deñiziñ ḥâlini kemâl-i diḳḳatle tedḳîḳe başladılar. Rüzgâr tebdîl-i cihet eyledigi içün sükûn peydâ oluyor. Çırpıntı azalıyor; böylece deñiz yüziniñ ne ḳadar inmekde oldıġını, deñizden ḫâricde ḳalmış noḳṭalara diḳḳat eyleyerek añlamaḳ mümkin olabilür idi. Ẕâten şu nehirde ṣularıñ alçaldıġından nâṣî iskele üstüne doġrı dahâ ziyâde yaṣlandı. Bir de paroḫod bir parça dahâ yaṣlanırsa büsbütün yan üzeri yatması iḥtimâl idi. O ḥâlde ṣu paroḫod içerüsine geçer, içindekiler henüz çıḳmamış olurlarsa ḥâlleri fenâ olur.

Şimdi ṣandalları (lotki) deñiz almış oldıġına neḳadar teʾessüf itdiler! Ṣandallar olsa çocuḳları ve eşyâyı da istîʿâbe kâfî oldıġından sühûletle sâḥil-i selâmete çıḳarlar, ṣoñra gelüp giderler (ṣonar) de ne var ne yoḳsa hepsini ḳaraya naḳl iderlerdi. Ḥâl-bu-ki şimdi sâḥile yetişmek ḳâbil olsa bile eşyânıñ ḳısm-ı aʿẓimî paroḫodda bırakılacak, ertesi gicede deñiz kötüleşir, onları ḳoparır, paroḫodı parçalar ḳayalara çarparsa hîç işe yararlar mı? Gemide ḳalacaḳ başḳa meʾkûlât hep bozulmaz mı? Genç każâ-zedeler ḳarın ṭoyurmaḳ içün ḳaranıñ maḥṣûlâtından istifâdeye mecbûr ḳalmaz mı?

Ḫülâṣa ṣandallarıñ (lotki) elde olmaması pek fenâ bir ḥâl idi.

Birdenbire bâş ṭarafda bir ḳıçḳırışma işidildi, ehemmiyyetlice Bekstr keşfinde bulunmuş idi.

Deñiz almış ẓann olunan paroḫoduñ eñ ufaḳ ṣandalı cıvadra ile pruva arasına ṣıḳışmış imiş. Vâḳıʿâ ṣandal (küçük gemi) ancaḳ üç beş kişi alabilecek ammâ güverteye çekilerek bir ṭarafı saḳaṭlanmamış oldıġı taḥḳîḳ itdigi cehtle; deñiz geçid verecek olursa pek ziyâde işe yarayacaġı âşikâr idi, şimdi ṣuyuñ çekilmesiniñ ṣoñ dereceye gelmesini beklemek lâzım geliyordı. Faḳaṭ ṣandal sebebiyle de Biryan ile Dönifan arasında ziyâde düşmânlıḳ ḥâṣıl oldı.

Dönifan, Vilḳuks, Veb ve Ḳuros ṣandalı deñize indirmek üzere idiler, Biryan yanlarına giderek didi ki:

-Ne yapacaksınız?

-İşimize geleni..

-Ṣandala mı bineceksiniz?

Dönifan- Evet. Binmekden de bizi sen mi menʿ eyleyeceksin?

-Ben ve terk itmek istedigin sâʾir refîḳleriñ menʿ idecek!

-(ʿAẕametle) Terk itmekmi? Bunı nerden añladıñ? Ben kimseyi terk itmek istemiyorum. İşidiyormısıñ, bir kerre ḳaraya ayaḳ baṣdıḳdan ṣoñra içimizden birisi ṣandalı giri getirecek…

-(Kendini güç żabṭ eyleyerek) Yâ giri gelmez de şu ḳayalarda parçalanırsa… Veb Biryan'ı bir ṭarafa iterek:

-Binelim! Binelim.

didi. Vilḳuks ile Ḳuros'uñ yardımıyla ṣandalı deñize indirmek istedi. Biryan ṣandalıñ ucından ṭutdı:

-Ḫayır, binemeyeceksiniz!

Dönifan- Görürüz!

-Binemeyeceksiñiz diyorum. Ṣandal paroḫodda eñ küçüklere ḳalacaḳ, deñiz geçid vermezse anlar binecek, biz yüzerek geçecegiz.

-(Ḥiddetle) Bıraḳ be! Söyledim Biryan, istedigimizi yapmaḳdan bizi sen menʿ idemezsiñ!

-Ben menʿ idecegim Dönifan!

İki deliḳanlı bir biri üzerine atılmaġa ḥâżır idiler, mücâdele de ṭabiîʿ olaraḳ Vilḳuks, Veb, Ḳuros Dönifan'a ṭaraf-dârlıḳ idecekler Bekstr, Sirvis, Ġarnet daḫî Biryan'a

muʿâvenet eyleyeceklerdi. Şu aralık Sirvis işe müdâḫale eylememiş olsa idi, vâḳıʿâ mesʾele büyüyecek idi.

Herkesden yaşlı ve kendini ḳollamaġa muḳtedir olan Sirvis mücâdeleyi naẓar-ı diḳḳatden geçirerek der-ḥâl Biryan'ıñ reʾyine iştirâk eyledi. Didi ki:

-Ey cânım, birâz cesûr olunuz! Dönifan sen de göriyorsuñ ki deñiz pek sertdir. Sandalımızı parçalamış oluruz.

Dönifan- Menâfiʿ-i umûmiyeyi biz de seniñ ḳadar gözetiriz artıḳ ḳaradayız…

Sirvis- Ḫayır, henüz ḳarada degiliz, ʿinâd itme. Birâz ṣabr eyle. Baḳalım ne yapacaġız.

Sirvis iki arḳadaş arasına tam vaḳtinde gelerek mücâdeleyi izâle itmişidi. Ekṣeriyâ oldıġı gibi arḳadaşlarıñ sâʾirleri Sirvis'e ḥaḳḳ verdiler.

Bu eṣnâda deñiz iki ḳadem ḳadar alçalmışdı.ʿ Acabâ ḳayalar arasında bir geçid var mı işte aṣıl burasını añlamaḳ lâzımdır.

Biryan mizana direginiñ tepesinde bulunursa ḳayalarıñ ḥâli dahâ iyi tedḳîḳ eyleye bilecegini añlayaraḳ sefîneniñ bâş ṭarafına gitdi. Mizanaya ṣarıldı. Ziyâdece ġayret eyleyerek tepesine ḳadar çıḳdı.

Ḳayalar arasında, ṭaşlarıñ meydânda ḳalan parçalarıyla gösterilen yol var idi ki sâḥile ufak ṣandal ile gitmek îcâb iderse her- ḥâlde şu mâ-cerâyı taʿḳîb itmelidir, faḳaṭ henüz cereyân kesilmemiş oldıġından ḳayalar arasındaki ṣularda ziyâde coşġunluḳ var idi, ṣandal arasına girilse muṭlaḳâ ṭaşlardan birine çarpar, parça parça olur.

Her-ḥâlde beklemek muvâfıḳ maṣlaḥatdır,ʿ ale'l-ḫuṣûṣ ṣularıñ alçalaraḳ meydâna bir yol çıḳarması da melḥûẓdur.

Biryan bulundığı mürtefiʿ noḳṭadan sâḥiliñ şekl-i ʿumûmiyyesini kemâl-i diḳḳatle tedḳîke başladı, dûr-bînini sâḥil ormanlığa ḳadar dolaşdırdı. Yek-digerinden ṭoḳuz mîl ḳadar mesâfesi bulunan iki burun arasında ada tamâmen ġayr-ı meskûn göriniyordı.

Biryan mizana direginde yarım sâʿat ḳadar durduḳdan ṣoñra aşağı inüp tedḳîḳât vâḳʿasını arḳadaşlarına anlattı.

Vâḳıʿâ Dönifan, Veb cevâb vermeden Biryan'ın sözlerini diñledilerse de Sirvis ṣordı ki:

Biryan, Sluġı ḳaraya oṭurdığı vaḳit sâʿat taḳrîben altı idi degilmi?

-Evet.

-Eñ alçaḳ deñiz olmasına neḳadar vaḳit lâzım?

-Ẓann idersem beş sâʿat. Öyle degilmi Moḳo?

-Evet beş altı sâʿat ḳadar ….

-O ḥâlde ḳaraya gitmege ancaḳ sâʿat onbire doġrı ḳalḳışmalıdır.

-Bende böyle ḥesâb itmiş idim. (İlerüsi var) (AN, 1906 No.35, s.545-553)

(İlerüsi)

-Sâʿat onbirde ḫâżır olalım. Şimdi birâz ḳarnımızı doyuralım. Deñize girecek olsaḳ bile hîç olmazsa yemek yedikden birḳaç sâʿat ṣoñra girmiş oluruz.

Sirvis yine ġâyet ʿâḳılâne bir reʾy-i dermiyân itmiş oldı. Der-ḥâl ṭaʿâm ḫâżırlandı, ṭaʿâm peksimet ile et ḳurularından mürekkeb idi. Biryan eñ küçük olan Jankins**,** İverson, Dovol ve Ḳastorı gözetiyordı. Bu balalar yaşlarına maḫṣûṣ iʿtimâd ile tehlikeniñ ber-ṭaraf oldığına ḳâniʿolub yigirmi dört sâʿatdir pek aç olduklarından ḥaḳḳıyla iştihâlarını göşterdiler. Ṭaʿâmıñ üstüne birḳaç ḳadeḥde (Prandi) içdiler.

Ṭaʿâmdan ṣoñra Biryan şöförüñ baş ṭarafa geldi, küpeşteye dayanub ḳayalarıñ eşkâlini tedḳḳe daldı.

Deñiziñ alçalması neḳadar aġır vuḳûʿ buluyordı! Maʿ mâfîh aġır olmaḳla berâber yine alçalıyor, zîrâ paroḫodda yavaş yavaş mîli artdırıyordı, Moḳo deñize ucuna ṭaş bağlanmış bir ip atdı gördi ki dahâ sekiz ḳadem ṣu vardır. ʿ Acabâ ṣu sekiz ḳadem râddesinde çekilir mi? Moḳo burasını ümmîd eylemiyordı. Fikrini de başḳalarını ḳorḳutmamaḳ üzere Biryan'a söyledi.

Biryan bu ḫuşûşı Sirvisle ḳonuşdı. Dönifan'ı da gördiler. Teslîm eylediler ki ḫâricden esen rüzgâr saṭḥ-ı deryâyı sâkin zamânlar ḳadar alçalmaḳdan menʿ eyliyor. Sirvis didi ki:

-Ne yapmalı?

-Bilmiyorum! Ah !... Bilmemek böyle hep çocuḳ olmaḳ ne fenâ şey…

-İḫtiyâc bilmedigimizi bize ögredir. Nâ- ümmîd olmayalım, iḫtiyâṭlı ḫareket idekim.

-Davranalım Sirvis, ṣu çekilme zamânı gelüp deñiz geri gelmeden evvel Sluġıdan çıḳub ḳaraya yetişmez isek maḫv olduḳ dimekdir.

-Burası şübhesiz. Zîrâ gemimiz parça parça olur. Şunuñ içün her- ḫâlde gemiden gitmeli…

-Ne dirsiñiz, bir ṣal yapupda anıñla gitmek naṣıl olur?

-Burasını ben de düşündüm ammâ teʾessüf olunur ki furtuna tekmîl iplerimizi deñize aldı, küpeşteleri ḳırub anlarla ṣal yapmaġa ise vaḳit yoḳ, iş ufaḳ ṣandala ḳalır, onı da ḳullanamayız, deñiz pek şiddetli. Bir çâre varsa o da sâḥile ḳadar bir ip götürmege ġayret idüp ipi orada ḳayalara rabṭ itmek, ṣoñra ipiñ muʿâvenetiyle birer birer ḳurtulmaġa çalışmaḳdır.

-İpi kim götürecek?

-Ben!

-Ben de yardım iderim, Biryan.

-Ḫayır, olamaz. Yalñız ben yapacağım.

-Ṣandal alacaḳmısıñ?

(Biryan kemâl-i cesâretle deñizde yüzüp)

Şekil 17. Biryan'nın korkusuzca denizde yüzmesini gösteren resimdir. (devam)

-Ḫayır. Ṣandalı belki parçalarım. Onı ṣoñ çâre olmaḳ üzere muḥâfaẓa dahâ iyidir.

Biryan büyük fedâkârlıġa şu niṣbetde ḳalḳışmazdan evvel, berây-ı iḥtiyâṭ bir ḥareketde bulundı.

Sefîne de birḳaç cânḳurtaran var idi. Biryan cânḳurtaranları ufaḳlarıñ bile geçirdi, ṣu çekildikden ṣoñra deñizde yine yol açılmayacaḳ olursa küçükler cânḳurran[48] mintânları sâyesinde ḫayli müddet ṣu üstünde durmaġa muvaffiḳ olurlar büyükler ise ipden istifâde iderel anları sâḥile doġrı sevḳ iderler.

Sâʿat onı çarpık geçiyordı, ḳırḳ beş daḳiḳa ṣoñra deñiz eñ alçaḳ ḥâli bulacaḳdı. Sluġınıñ omurġasına ḳadar ancaḳ dört ḳadem ṣu ḳalmışdı. Faḳaṭ ṣuyuñ dahâ aşaġı inecegi muḥtemel görünmüyordı. Maʿmâfîh gemiden altmış metro[49] ḳadar ileride deñiziñ rengi tebdil[50] eyilerek siyâhlaşmış birçoḳ ḳayalar ṭaşlar meydâna çıḳmış oldıġından oralarda ḳaʿr deryânıñ pek yaḳın oldıġı añlaşılıyordı. Müşkilât geminiñ oldıġı yerden ṣu ṣay yere ḳadar ilerilemekde ḳalıyor dimekdir. Eger Biryan ümmîd-i mûcibince ipi sâḥile ḳadar götürüp orada sâġlam bir noḳṭaya rabıṭa muvaffiḳ olursa, sefînedeki bu cevr-ġâdle çekerek girerler. Anıñ sâyesinde derin maḥalli aşub, ṣay noḳṭalardan yürüyerek ḳurtulmaġa muvaffiḳ olurlar.

Biryanıñ teşebbüṣi her neḳadar tehlikeli idiyse de yine bu ḫidmeti kimseye bıraḳmadı, ḥâżırlandı.

Gemide yüz ḳadem ḳadar ṭolda uzun iplerden birḳaç ʿaded var idi. Biryan bunlardan ḳalbince birḳaç ʿadedini intiḫâb eyleyüp avucını belindeki kemere bağladı. Sirvis bağırdı ki:

-Ey çocuḳlar sizde şurada bulunub ipi aġır aġır ṣalıveriñiz.

Dönifan, Vilḳuḳs, Ḳuros, Veb ehemmiyetli âşikâr olan bu teşebbüṣe, ṭabiʿî muʿâveneti geri ṭurmazlar.

Binâenʿaleyh fikirleri ne merkezde bulunsa daḫî ipiñ ṣarılı oldıġı bu cevr-ġâdıñ başına geçüp Biryanı faẓla yorġunluḳdan muḥâfaẓa itmek üzere yavaş yavaş çevirerek yardımdan giri ḳalamadılar.

[48] Bu kelimenin doğru yazımı “ḳurtaran” şeklindedir.
[49] Bu kelimenin doğru yazmımı “metre” şeklindedir.
[50] Bu kelimenin doğru yazımı “ tebdîl” şeklindedir.

Biryan deñize atlayacağı zamân Jaḳ yanına ḳoşaraḳ :

-Ḳardeşim! Ḳardeşim!

diye bağırdı.

Biryan:

-Jaḳ. Benim içün ḳorḳma.

diye cevâb verdi.

Birḳaç daḳiḳa ṣoñra Biryan'ıñ kemâl-i cesâretle deñizde arḳası ṣıra daḫî ipi çekdigi görüldi.

Çırpıtı muttaṣṣıl kenârdaki ḳayalara vurdığından şöyle sâkin bir havâda Biryan'ıñ yapdığını icrâ müşkilce olur. Aḳıntı cesûr Biryan'ı ḫaṭṭ-ı müstaḳîm doġrı ḥâlde ilerilmekten menʿ eyliyor. Aḳıntılara ḳapıldıḳça çıḳıncaya ḳadar ḫaylî zaḥmet çekiyordı. (İlerüsi var) (AN, 1906 No.35, s.566-570)

(İlerisi) (*)

Böyle Biryan yavaş yavaş sâḥile yaklaşıyor. Arḳadan daḫîip ḳoyu veriliyordı. Faḳaṭ gemiden ancaḳ elli ḳadem

---

(*) 36ncı numeroda baḳ.

Açılmış oldığı ḥâlde Biryan'ıñ ḳuvveti bitmek üzere oldığı göriliyordı.

İleride, iki aḳıntınıñ ḳarşu gelmesinden ḥâṣıl-ı müttebiʿt ġâyet çoşġun bir deñiz bulunuyor. Çoşġun noḳṭayı geçmege muvâfiḳ olursa, ileride deñiz sâkin oldığından belki maḳṣada nâʾil olabilir.

Biryan ṣol ṭarafa atladı bu şiddetli bir ġayretden fâʾide ḥâṣıl olmadı. Eñ cesûr ḳuvvetler yüzgeçiñ bile şurada nâʾil-i muvaffaḳıyyet olacaġı meʾmûl degildir. Deñiziñ buruntısı çocuġı yaḳaladı, şiddetli girdâbıñ vasaṭına doġrı çekmeye başladı.

Biryan olanca ḳuvvetle:

-İmdâd, imdâd! Beni çekiñiz!

diye bağırdı sefîneden ḫaşyet pek ziyâde oldı.

Sirvis kemâl-i iʿtidâl ile:

İpi çekiñiz.

Emrini verdi, Biryanı çoḳ vaḳit ṣu içinde ḳalaraḳ boġulmaḳdan ve ḳaya itmek üzere ipi geri çekmege başladılar.

Hemân bir daḳiḳalıḳ bir müddet ẓarfında Biryan gemiye alındı. Sâḥile ḳadar bir ip uzatmaḳ teşebbüṣi olamamış dimekdir. Artıḳ sefînede mürâcaʿat ḳâbil degildir, dimek zavâllı çocuḳlar beklemege mecbûr ḳaldılar. Lâkin neyi bekleyecekler?...Muʿâvenetimi? Nereden?... Kimiñ ṭarafından?...

Bu eṣnâda sâʿat öyle vaḳtini geçmişidi. Ṣuyuñ kotarılması olunmaġa başladı. Çırpıntı çoġaldı. ʿAle'l-ḫuṣûṣ ḳamer-i hilâl ḥâlinde bulundığı içün deñiz bir gün evvelinden dahâ ziyâde yükselecekdi. Yaʿnîrüzgâr etkende kesilecek olursa şunuñ oṭurdığı yerden ḳurtulması ihtimâldir. Tekrâr yüzmege başlar, bu defʿada ḳayalara çarparaḳ dahâ ḳorḳunçlı ḥâlde düşmüş olur: Kimse ḳurtulmaġa muvaffiḳ olamaz bî-çâreler maḥv olub giderler!

Yolcılarıñ cümlesi, büyükler küçükleriñ eṭrâfını ṣarmış olaraḳ gitdikçe yükselmekde ve böylece ḳayaları örtmekde olan deñize baḳıyorlardır.

Teʾessüf olunur ki rüzgârda ġarb cihetine döndigi içün bir gice olması gibi sâḥile kemâl-i şiddetle çarpıyordı. Deñiz yükselir yâḫûd oṭurdığı yerden ḳurtılırsa dalġalar dahâ ziyâde büyümüş, rüzgâr çoġalmış oldığından tehlike daḫî dahâ ziyâde olur.

Genç ḳażâ-zedeler içün Cenâb-ı Ḥaḳḳdan başḳa muʿâvenet idici olamaz. Bî-çâreleriñ duʿâ ve niyâz itdikleri ses ḳorḳularından ḳıçḳırışmalarına ḳarışdı.

Sâʿat ikiden birâz evvelce (ṣonar) temâmen doġruldı. Artıḳ hîç mîl ḳalmadı. Faḳaṭ dalġalardan taşı paroḫoduñ arḳası yerde bulundıġı ḥâlde bâş ṭarafı ḳalḳub ḳalḳub düşiyor, ḳayalara urıyordı. Birâz ṣoñra ṣallanma daḫîẓuhûr itdi. Sluġı bir yandan bir yana yuvarlanmaġa başladı. Balalar paroḫoddan ṭışarı deñize düşmemek içün birbirlerine ṣarılmaġa mecbûr oldılar.

Bu eṣnâda açıḳdan doġrı gelen köpekler ve daġ gibi bir dalġa paroḫoduñ arḳa cihetinden iki ṣazın boyu ıraḳda göründi yüksekñi yigirmi ḳademden ziyâde bir yaġmur seyli gibi indi. Dalġa, seyl gibi geldi. Ḳayaları temâmen örtdi (Sluġı) yı günlerdi tûbini ṭaşlara sürmeden aldı götürdi.

Bir daḳiḳa ṭarafından şu dehşetli dalġa Sluġını tâ sâḥile ḳadar görindi. Ḥattâ sâḥili daḫîziyâde geçdi. Paroḫoduñ teknesi ḳumġa râḥat geldi paraḫoduñ ḳuma oṭurdıġı yer ḳaranıñ ilk aġaç ṣırasında iki yüz ḳadem ḳadar açıḳda idi. Dalġa ṭabiʿî geri çekildi. Sâḥili yine meydâne çıkardı. Faḳaṭ paroḫod ḳum üzerinde oṭurdı ḳaldı.

3.2.2.3.1.1. Üçünci Bâb

Baḥr-i muḫîṭ-i kebîrde vâḳʿ engeltir. Müstemlekâtınıñ eñ mühimi olan Zelând-ı Cedîd büyük adasınıñ merkez vilâyeti olan Oḳland Şehrinde **(**Şerman) mektebi şehr-i meẕkûrda mevcûd mektebleriñ muʿtebiridir. Mektebde muʿteber fâmilyalara mensûb yüz ḳadar bala vardır.

Adanıñ ahâlî-yi ḳadîmesi olan Mâʿûriler (Şerman) mektebine bala veremez. Ẕâten anlara maḫṣûṣ ayrı mekteblerde vardır. Bu mektebde İngiliz, Fransız, Amerikan Alman balalarıda bulunur; bunlarıñ cümlesi eṣḥâb-ı emlâk, eṣḥâb-ı îrâd, tâcir, meʾmûrdur İngiltereniñ ḫuṣûṣîmekteblerinde muʿteber olan proġram mûcibince bu mektebde balalar mükemmel taḥṣîl ve terbiye göre.

Zeland-ı cezâʾiri başlıca iki adadan terekküb eyler; birisi şimâlde vâḳʿ (İka-Na Mâvî) yâḫûd Balıḳ Adası digeri cenûbda kalan (Tavai -Ponamu) yâḫûd Yeşil Adadır. Adalar birbirinden (Fevk) boğazıyla ayrılur. 31-45 derece ʿarż dâʾireleri üzerinde bulunur. Bu ʿarż dâʾireleri nıṣf-ı kürre-yi şimâlide Fransa ile Afriḳa-yı şimâli arasında ḳalan muvâḳaʿa teṣâdüf ider.

İka-na- mâvî adası cenûb cihetinde ġâyet girintili çıḳıntılıdır; ġayr-ı münteẓim bir resm teşkîl ider. Şimâl-i ġarbî cihete doġrı ilerileyerek birâz döndükden ṣoñra (Van-Diemen) burunı ile nihâyetlenür.

İşte yardım adasınıñ temâm dönilecek köşesiniñ birḳaç mîl mesâfe peydâ eyledigi maḥallde Oḳland şehri bulunur. Oḳlandıñ vażiʿyyeti Avrupa'da Yunanistan yarım adasındaki Ḳorinte şehrine beñzer bunuñ içün Oḳlanda cenûbı daḫîdirler. Biri ġarbda digeri şarḳda şehriñ iki açıḳ limanı vardır. Huraklar Körfezi üzerinde ve şarḳda olan liman çoḳ derin olmadıġı içün İngiliz uṣûli mûcibince deñize ayrı ṭaşlar dökilerek orta derecede olan paroḫodlarıñ yanaşa bilmesi çâresi ḥâżırlanmışdır. Uzunluġuna olaraḳ dökülmüş olan şu ṭaşlarıñ arasında eñ mühimi olaraḳ (Ḳosrball Paper) vardır ki buña daḫî şehriñ mühim caddesi olan (Kis Sitrit) iltiḥâḳ ider.

Şerman mektebi işte şu caddeniñ ortasında bulunur. 1860 senesi Fivral onbeşinci güni mezkûr mektebden veliler ile berâber yüz bala ġâyet sevinçli olduḳları ḥâlde güyâ ḳafesleri açılmış ḳuş gibi dışarı çıḳıyordı.

Vâḳıʿâ mektebiñ taʿṭîl zamânı gelmiş idi, balalar temâm iki ay serbest ve boş olacaklar. Balalardan baʿżıları ise, mektebde olduḳları zamândan beri ḳonuşaraḳ şu taʿṭîl zamânını (Zeland-ı Cedîd) adası kenârında baḥren gezerek güzel bir seyâḥat ile geçirmek istediginden seyâḥate çıḳmaġa vaḳitleri, aḳçeleri olanlar yaʿnî (Sluġı) seyâḥat paroḫodına binecekler sâʾiri balalara nisbeten dahâ ziyâde seviniyorlar.

Şu güzel tenize seyâḥat gemisi balalarıñ velîleri ṭarafından ḥâżırlanub altı hafta ḳadar sürecek bir tenize baḥri (deñiz seyâḥati) ḥarekete ḥâżır idi paroḫod balalardan biriniñ pederi ve eski paraḫod kâpitânlarından (Vilyam Ġarnet'iñ) idi ki bu âdem temâmiyle emniyet ve iʿtimâd olunur gemicidir. Seyâḥate çıḳacaḳ olan balalarıñ fâmilyası ṭarafından ṭoplanacaḳ aḳçe paroḫod maṣârifine ṭutılacaḳ işte bunuñ içün bizim balalarınıñ mesrûr ve

ḫandândır. Vâḳıʿâ taʿṭîl zamânını şu seyâḥatden dahâ güzel bir ṣûretde geçirmek ḳâbil degildir.

İngiltere mekteblerinde ṭarz-ı taʿlîm ve terbiye başḳa memleket mekteblerine nisbeten başḳacadır. Balalarıñ iʿtibârı binâʾen ʿaleyh serbestlikleri ziyâdedir, bu da balââḫire[51] balalarıñ aḫlâḳ ve ʿâdetlerine ziyâde teʾs̱îr ider. Yaʿnî balalıḳ zamânı ḳıṣa ve tîz geçer, dahâ doġrısı uṣûl-u terbiye derece-yi taḥṣîl ile berâber ileriler.

İşte bu sebebe mini İngiliz ṭalebesi nâzik, diḳḳatli, eṣvâblarını temiz ṭutar yalana meyilleri az bir ḥâldedir, ḥattâ yalan söylemege mücâzâtdan ḳurtılacaḳ bile olsalar yine o yolda ḥareket eylemezler. Bir de bunlara maḫṣûṣ mekteblerde ṭalebe ṭabiʿî bir arada vaḳt geçirmege mecbûr bulundıġı ḥâlde ḫuṣûṣî İngiliz mekteblerinde birlikde ḥareket itmek pek o ḳadar vâsiʿ degildir. Meṣelâ bahr-i şâkird ayları oṭada yatar, bażen ayrı ṭaʿâm eyler. Yalñız teneffüs-ḫâneye girdikleri zamân kemâl- i serbesti ile ḳutursa bilirler. Teʿâṭî-yi efkâr eylerler.

Ṭalebe yaşına göre ṣınıflara ayrılmışdır: Şerman mektebinde daḫî beş ṣınıf var idi. Meṣelâ birinci ve ikinci ṣınıflarda küçükler, kendilerini görmege gelen velîleriyle öpüşmekde meʾẕûn olduḳları ḥâlde, büyükçe şâkird-âne maḫṣûṣ olan sâʾir ṣınıflarda ṭalebe velîleriyle öpüşmek yerine bir selâmlaşmaḳla iktifâya mecbûr bulunurlar, velîleri ile el ṭutuşmaḳdan memnûʿ olan şâkirdân çoḳ vaḳt-i neẕâret altında ṭutulmaz. Onlar içün roman ġazete müṭâlaʿası itmeye müsâʿade vardır. İẕn ile ṣıḳ ṣıḳ dışarı çıkarlar. Taḥṣîl çoḳ mecenbûrî[52] olmaz. Riyâżât-ı bedeniyye cimnâstiḳ ziyâde ecrâ olunur, riyâżât-ı miyânına İngilizlere maḫṣûṣî yumruḳ oyunları ve sâʾire daḫî dâḫildir.

Faḳaṭ verilen serbestiye ḳarşı mekteb niẓâmına muḫâlif ḥareket idenlere mücâzât şiddetli olur. Meṣelâ ḳamçı cezâsı da vardır. Ẕâten İngiliz şâkirdânı ḳamçı yimegi ʿayb görmez. Kendilerini o mücâzâte müs̱teḥaḳḳ bulduḳları gibi tereddüdsüz ḳamçınıñ ḳarşısına geçerler.

İngilizler ḫalḳıñ ḫuṣûṣî ḥâllerine ziyâde ḫürmet iderler, ḫuṣûṣî ḥâlleriñ eñ münâsebetsiz olanları bile mekteblerde muʿteber ṭutılur. Meṣelâ şâkird-ândan eski olanlar

[51] Bu kelimenin doğru yazımı "bi'l-âḫire" şeklindedir.
[52] Bu kelimenin doğru yazımı "mecbûrî" şeklindedir.

yeñi gelenleri muḥâfaẓa ve taʿlîm eyler, faḳaṭ muḥâfaẓa ḫidmet-i muḳâbilidir. Muṭlaḳâ yeñiler eskilere ṣabâḥ ṭaʿâmını ṭaşımlı ve eṣvâb süpürmeli; ayaḳ ḳaplarını temizlemeli işlerine baḳmalıdır. Küçük şâkird-ân büyüklere ḫidmet ve iṭâʿate mecbûrdur. Muḫâlefet gösterirse mücâzât- ı şedîd olur. Bundan dolayı iṭâʿatsizlik iden pek nâdir görilür. Başḳa millet mekteblerinde görülmesi müşkilce olan bir ḳolay iṭâʿat ḳâbiliyyeti İngiliz ṭalebesinde ziyâde görilür.

Sluġı paroḫodıyla seyâḥate çıḳacaḳ ṭalebe Şerman mektebiniñ birḳaç şuʿbesi şâkird-ânından idi. Gemide daḫî gördigimiz üzre ṭalebe sekiz yaşından on üç yaşına ḳadar balalardan müteşekkil idi ki bî-çâreler Moço dâḫil oldıġı ḥâlde bir ṭâḳım vuḳûʿât – ı ġarîbe ile pek uzaḳlara atılıcaḳlardır.

Şimdi şurada balalarıñ yaşlarını, aḫlâḳını, ṭabîʿatlarını peder ve mâderleriniñ zenginliklerini ve mektebde aralarında ne gibi münâsebet oldıġını añlatalım.

Biryan ile ḳardeşi Jaḳ ve Sirvis'den başḳa balalarıñ hepsi İngilizdir, Biryan ve Jaḳ'ıñ Fransız oldıġını şöylemiş idik. Sirvis ise Ameriḳa'lıdır.

Dönifan ile Ḳuros Zeland-ı Cedîd muʿteberâni arasında büyük bir derece ḳazanmış olan zengin birer fâmilya balalarıdır. İkisi de on üç yaşını birâz geçmişler, beyinlerinde[53] amuca- zâdelik gibi bir yakınlıḳ vardır, mektebiñ beşinci ṣınıfındadırlar. Dönifan'ıñ, elbise ve ḳıyâfeti de müntaẓam oldıġından şâkirdâniñ eñ şâyân-ı diḳḳatdir, ẕekîdir, ġayûrdur; aṣlâ maġlûbiyyetde dû-çâr olmaḳ istemez, taḥṣîle ögrenmekle berâber sâʾirlerine üstün olmaḳ ârzûsıyla vaḳt geçirmişdir. Fâmilyasında birâz aṣâlet bulundıġı içün balalar Dönifan'a Lord Dönifan da dirler Dönifan üstün olmaḳ ârzûsıyla arḳadaşlarına ḥükm itmek ister. İşte bundan Biryan ile aralarında dâʾima reḳâbet ve iddiʿâ mevcûddur.

Reḳâbet birḳaç seneden beri meydân almış oldıġı ḥâlde Fransız çocuġunuñ arḳadaşlarına olan nüfûẕ ve teʾsîri ziyâde olmaġa başladıḳdan beri reḳâbet daḫî ziyâdeleşmişdir. Ḳuros orta derece ṣayılır. Yalñız Dönifan ne dirse ne yaparsa ne düşünürse taṣdîḳ ve taḳdîr eyler.

[53] Bu kelimenin doğru yazımı "birbirlerinde" şeklindedir.

On üç yaşında ve Dönifan'ıñ ṣınıfında olan Bekster ṣoʾuḳ ṭabîʿatlı mülâḥaẓalı çalışḳan, ġâyet usta el işlerine elverişlidir. Ṣervet ve sâmânı iyice yolunda bir tâciriñ oġlıdır.

On iki buçuḳ yaşında olan Veb ile Vilḳuḳsı dördünci ṣınıf ṭalebesindendir. Ẕekâvetleri ortadadır. Dilediklerini yapmaḳ isterler ve ġavġâ ve gürülti çıḳarmaḳdan ḫoşlanırlar: ata anaları zengindir, memleketlerinde ehemmiyetlice bire meʾmûrdurlar.

(Bekster)

Şekil 18. Bekster adlı çocuğun resmidir. (devam)

İkisi de on iki yaşında ve üçünci ṣınıfda olan Ġarnet ile Sirvis'e gelince Ġarnet'iñ pederi taḳayyüd olmuş bir eski ḳapudandır. Sirvis ise Vetormay limanınıñ sâḥil-i şarḳında (Nort Şar) da iḳâmet eyler zengince bir muhâcir oġlıdır. ʿÂʾileleri yek-digeriyle ziyâde görüşdigi içün aradaki teklîfsizlikden taşı birbirinden ayrılmaz olmuşdur. Bunlar iyi yüreklidir, lâkin çalışmaḳ hevesleri o ḳadar ziyâde degildir. Kendilerine mektebe devâm itmeyiñiz denilecek olsa mektebden ḳaçmaḳ içün pek çoḳ düşünmezler. Hele Ġarnet'iñ (ḳaval) çalmaġa merâḳı ziyâdedir. Boş ḳaldıḳça elinden bırakmaz, ḥattâ paroḫoda gelirkende unutmamışdır. Sirvise gelince o çocuḳ arḳadaşlarınıñ eñ lâṭifecisi eñ ẕevḳlisidir;

herkesi dâʾimâ güldirir. Hele büyük seyâḥatlari pek sever; dâʾimâ oḳudığı (Robinṣon) ḥikâyesini yanından ayırmaz.

Şimdi birde ṭoḳuzar yaşında iki çocuġı ẕikr itmek lâzımdır. Jankins isminde olan birincisi (Zeland-ı Cedîd) cemʿiyyet-i fenniyyesi reʾîsiniñ oġlıdır**,** İverson isminde olan ikincisi ise (Senpol) kilisesi pâpâzınıñ oġlıdır. Vâḳʿalar henüz mektebiñ ikinci, üçünci ṣınıflarında iselerde Şerman mekbebinde yine eñ terbiyeli şâkird-ândan ṣayılırlar.

Bunlardan ṣoñra biri sekiz buçuḳ digeri sekiz yaşında ve her ikiside Zeland-ı Cedîd ʿaskerî meʾmûrlarından iki żâbıṭıñ oġulları olan Dovol ve Ḳastor gelir. Bunlarıñ babaları Oḳlanddan altı mîl ḳadar uzaḳda (Manuḳo) limanına ḳarîb (Ustungada) iḳâmet eyler. İkisi de bir ṣınıfdadır. Şâyân-ı diḳḳat bir şey söylemezler, yalñız Dovol ziyâde ʿinâd, Ḳastor ise bir parça boşboğazdır. Vâḳıʿâ ṣınıflarda çoḳ ileri gitmemiş iselerde yaşlarına göre yazmaġı oḳumaġı ḫaylî ögrenmiş olduklarından yine iyidirler.

Göriliyor ya, balalarıñ hepside çoḳdanberi Zeland-ı Cedîd adasına yerleşmiş muʿteber fâmilyalara mensûbdur.

Şimdi yalñız iki Fransız ile Amerikanı añlatmaḳ lâzım geliyor.

Amerikalı didigimiz on dört yaşında Sirvis'dir. Simâsı da ṭuru gibi Amerikalılara maḫṣûṣ bir sertlik gösterir. Vâḳıʿâ birâz aġır başlı ise de beşinci ṣınıfıñ eñ ʿâḳil şakirdi ʿadd olunur. Dönifan ḳadar şaʿşaʿalı gelse de fikri ṭoġrıdır. Bahriyeli âdem gibi fik verir verdigi reʾyleriniñ dâʾimâ fâʾidesi görilür. Diḳḳatli bir ṭabîʿata ṣoġuḳ bir mizâca mâlik oldığı içün ciddî şeyleri sever. ʿÂdî işleri bile muntaẓam yapmaḳ ister yazı-ḫânesiniñ gözine ḳâġıd ve kitâb verilmişdir gibi mülâḥaẓâsını fikrine intiẓâm ile vażʿ eyler. Arḳadaşları Sirvis'i sever ḥürmet eyler. İngiliz olmadığı ḥâlde dâʾimâ ḥissi teveccüh gösterirler. Sirvis Amerika'nıñ (Boston) şehḫ[54]endendir, vaṣîsinden başḳa kimsesi yoḳdur, Sirvis'iñ vaṣîsi birçoḳ vaḳt ḳonsolluḳda gezüp aḳçe artırdıḳdan ṣoñra (Zeland-ı Cedîde) yerleşmiş ve ḳaç senedir (Mont Sen Jön) köyi ḳurbunda Vani ṣayfinesinde oṭurmaḳda bulunmuşdur.

[54] Bu kelimenin doğru yazımı "şehr " şeklindedir.

Biryan ile Jaḳ, birḳaç sene muḳdem (İka-Na Mâvî) baṭaḳlıḳlarını ḳurutmaḳ üzere Fransa'dan gelmiş ġâyet mâhir bir mühendisiñ oġlıdır, Biryan on üç yaşındadır. Çoḳ ẕekî ise de çoḳ çalışmaz, beşinci ṣınıfda ekṣeriyâ hep geride ḳalır, faḳaṭ istedigi vaḳt şiddet-i ẕekâ ve ḳuvvet-ḥânẕesi sâyesinde der-ḥâl birinciligi ḳazanır işte Dönifan'da hep buña ḳızar.

Didigimiz üzre Dönifan ile Biryan arasında mektebde aṣlâ güzel geçinmek görülmamişdir. Ẕâten muḫâlif efkârca olan şiddetlerini sefinede gördük. Faẓla olaraḳ Biryan cesûr, mâhir cimnâstiḳde uṣta, ḫiddetli faḳaṭ herkese ḫidmeti sever iyi bir çocuḳdur. Dönifan gibi öyle sert çehre göstermez, eṣvâbına ḳıyâfetine diḳḳat eylemez. Ḫülâsa birâz Fransız meşreblidir. Bunuñ içün İngiliz olan refîḳlerine beñzemez ża'îfleri ḳuvvetlilere ḳarşu dâ'imâ muḥâfaẓa eyler, hele eñ fenâ olan cihet mekteb fâ'idesi mûcibince kendinden yüksek ṣınıfda bulunanlara ḫidmet itmek istemesidir. Dâ'imâ mücâdele, muḳâvemet, m'âraża çıḳarır. Lâkin ḳuvvet ve mahâreti sâyesinde ġâlib olur. Bundan dolayı herkes kendini sever; Sluġı sefînesinde bulundıġı zamân balalarıñ bir nicesinden başḳaları re'îsligi oña bıraḳub oña iṭâ'at itmek istiyorlardı. Bir de söylemiş idik yâ; Avrupa'dan Zeland-ı Cedîde gelirken Biryan ḫaylî gemicilik ögrenmişdir. Küçük Jaḳ'a gelince bu çocuḳ üçünci ṣınıfıñ eñ ḳurnâzı ve şeyṭânıdır, dâ'imâ yeñi oyunlar, âlâylar çıḳarır, arḳadaşlarını aldatır, bundan dolayı ṣıḳ ṣıḳ mücâzât görür. Faḳaṭ ileride daḫî söyleyecegimiz üzere paroḫoduñ ḥareketinden berî bu çocuġuñ aḫlâḳı ḥayret idilecek derecede degişmişdir. İşte baḥr-i muḥîṭ-i kebîr sâḥilinde vâḳ' bu ḳaraya furtunâ ile düşen balalar bunlardır!

(İlerüsi var).(AN, 1906 No.37, s.580-584)

Çocuḳlarıñ Seyâḥat Ġarîbesi

(İlerisi) (*)

'Âdetâ ḳama dîvleri gibi olan şu kimse ḳaya üstünde yuḳarı ḳadar yüksele bilmek içün ayaḳ başacaḳ yer bile yoḳdı nerde ḳaldı maġara?

Pencereler doġrı gitmek içün her-ḥâlde şu ḳayanıñ eṭrâfını dolaşmaḳ ve başḳa yerden yol bulmaḳ lâzımdır.

Yarım sâʿat ḳadar ikisi de cenûba doġrı yönelüp yoḳuşuñ dibinde gitdiler. Dereniñ ṣol ṭarafına vâṣıl oldılar ki bu sâḥil âz çoḳ girintiler çıḳıntılar yaparaḳ şarḳa doġrı ileriyordı. Dereniñ bu ṭarafı aġaçlar ve çalılarla örtüli bulundıġı ḥâlde diger ṭarafı aġaçsız odunsuz ḳurı bir çöl gibi duruyordı. Ṣañki bir büyük baṭaḳlıḳ imiş de cenûba doġrı ve uzanub gidiyor.

Biryan ve Sirvis ḳayalarıñ üstüne cenûb ḳaranıñ eṭrâfını iyice muʿâyene ve tedḳîḳ itmege muvaffiḳ ve *[55] gibi bî- çâr Sluġıya **[56]

Dönifan ile diger birḳaçı ḳayalar altında göriyor, Janknis ve Dovol ile Ḳastor ise ṣâḥilde midye ḳabuġı nevʿinden şeyler ṭoplamaḳla geziniyordı.

Büyüklerle itdikleri sözde Biryan ile Sirvis gezüp gördüklerini anlattı. Şimdiki ḥâlde dahâ ilerileredir. Ġeri araşdırmaġa ḳalḳışmazdan evvel paroḫodı bıraḳmaḳ münâsib olmayacaġı ḥükmi ḳarârlaşdırıldı.

Vâḳıʿâ sefîneniñ teknesi zedelenmiş yan üzeri yatmış ise de yine muvaḳḳaten olsun bizim balalara ṣıġınacaḳ bir maḥall ḫidmetini görebilir.

(*) 1 inci numeroda baḳ

Ve baş ṭarafında güverte delinmiş ise de yine ḳayalar (Kâbût) eski ḥâlinde ṣaġlam oldıġından balalar birḳaç günler olsun yataḳlarında yatabileceklerdir. Paroḫoduñ aş-ḫânesi yeñi dalġaya ḳapılaraḳ ḳaraya düşdigi vaḳt hîçbiri zedelenmemiş idi. Balaları her şeyden ziyâde yiyecek meşġûl eyledigi içün buña pek seviniyorlardı.

Ḥaḳiḳat düşünilürse geminiñ deñiz ortasında ṭaş üstünde ḳalmayubda şöylece sâḥile atılması bir büyük luṭf ve muʿâvenet olmuşdur. Deñiz ortasından ḳaraya eşyâʾ naḳli neḳadar müşkil olurdı! Ḥattâ bu ḫuṣûṣda muvafiḳ olsalar bile kim bilir neḳadar yorulurlar, zaḥmet çekerlerdi. Hîç şübhede yoḳ idi ki paroḫodda mevcûd eşyâʾnıñ cümlesini ḳurutarmaḳ mümkin olamazdı.

[55] Bu kelime mikrofilmde tam olarak okunamamaktadır.
[56] Bu kelimeler mikrofilmde tam olarak okunamamaktadır.

(Sluġı) ḳaya üstünde ḳalmış olsa balalar bir çâre bulub ḳaraya ayaḳ atdıḳdan ṣoñra eşyâyı ḳurtarmaġa başlab onı ikmâl idinceye ḳadar deñiz gemiyi parçalayub eşyâʾnıñ birçoḳ ḳısmını ḫarâb iderdi. Yiyecek, silâḥsız, elbiseler, âlât ve edevât gibi şeylerden pek âz şey ḳurtarılmaġa muvafıḳ olurlar; ḳalanını deñiz ḳaraya ṭoplamaḳ mecbûriyyetinde ḳalırlardı.

Teşekkür olunur ki dalġa gemiyi sâḥile atdı. Vâḳıʿâ bundan ṣoñra geminiñ seyr ü sefere yarayacaḳ ḥâli ḳalmamış ise de hîç olmazsa tekmîl lâzım eşyâyı ḳurtarmış bir de ḳumġa oṭuraraḳ ṭarafı parçalanmamış oldığından muvaffıḳ olsun balaları muḥâfaẓaya yarayacaḳ bir ḥâlde idi.

Bununla berâber vaḳt geçdikçe yaġmuruñ ve güneşiñ teʾṯîriyle taḫteler açılır, güverteye dibe çöker içinde oturmaḳ ḳâbil olmaz, lâkin şu ḥâl vuḳûʿa gelince ḳadar balalarıñ ḳara dâḫilinde ilerileyerek bir şehre vara bilecekler ümmîd olunur? Ṭalġa onları ḫâlı (boş) aṭaya atmışda imdâd bekletecek cihet yoḳ ise yine gemi parçalanıncaya ḳadar aṭanıñ içerilerinde oṭurmaġa ḳâbiliyyetli bir maġara bulurlar. Şimdiki ḥâlde eñ iyi cihet muvaḳḳaten şu yerde iḳâmet oldığından bizim balalarda böyle yapdı. Gemi yan üzeri yatmış idi didik yâ, yuḳarı cihete gelen ṭarafa bir ip merdiven bağladılar. Bunuñ sâyesinde güverte ortasındaki ḳamâraya inmek ḳâbil oldı, Moḳo birâz âşçılıḳdan añladığı içün kendisiniñ sevdigi arḳadaşı Sirvis'iñ muʿâvenetiyle ṭaʿâm ʿâżırladığından herkes kemâl-i iştihâ ile ḳarnını doyurdı, ḥattâ küçükler neşʾelendiler gülüşdiler. Yalñız Jaḳ onları neşʾe-yi neşâṭ ḫuṣûṣunda herkesden ileri gitdi ḥâlde şimdi bir kenârda durıyor, onlarıñ neşʾe ve sevinçlerine hîç ḳarışmıyordı. Jaḳ'ıñ ḥâlinde görilen bu derece büyük bir tebdil[57]-i vâḳıʿâ insâna ḥayret verecek bir şeydir, ḥattâ Jaḳ bu ḫuṣûṣda arḳadaşlarınıñ kendine şorduḳları suʾâllere de cevâb vermekten çekiniyordı.

Nihâyet uyḳu zamânı geldi; çoḳ günleri dürlü meşakkat ve muḥannet ve tehlike içinde geçirmiş olduḳlarından cümlesi de ziyâdesiyle uyḳu ve istirâḥate muhtâc, küçükler evvelâ yataḳlarına çekildi, arḳaları ṣıra büyüklerde gitdi. Yalñız Sirvis, Biryan ve Dönifan nöbetle beklediler. Şurada birṭâḳım yerli ḫalḳıñ yâḫûd vaḥşî ḥayvânlar ẓuhûr iderek gemiye hücûmundan ḳorḳulmaz mı yâ? Teşekkür olunur ki ḳorḳılan şey ẓuhûr itmedi. Gice

[57] Bu kelimenin doğru yazımı "tebdîl" şeklindedir.

vuḳûʿâtsız geçdi. Ṣabâḥ oldıġı vaḳt balalar Cenâb-ı Ḥaḳḳıñ luṭf ve ʿinâyetine ʿarż-ı şükrân ve duʿâ eyleyerek işlere başladılar.

Eñ evvel paroḫoddaki şeyleri bir parça ṭoplayub tertîbe ḳoymaḳ lâzım idi. Ḳara esâsen ġayr-ı meskûn (insân oṭurmayan) göründiginden yiyecek mesʾelesi ziyâde mühimce idi. Eger av bulunacaḳ olursa olduḳları maḥallde ḳuş ile balıḳdan başḳa bir şeyden istifâde mümkin olamayacaġı görilürdi.

Avcılıġa ġâyet hevesli olan Dönifan etrâfda ḳayalar üstüne ḳonmuş birçoḳ deñiz ḳuşları görmüş idi ki bunlarla ḳarın ṭoyurmaġa mecbûr olmaḳ doġrısı pek teʾessüf olunacaḳ şeydir. Binâen ʿaleyh şu nerdeki yiyecek neḳadar vaḳt kifâyet eyleyecegini añlamaḳ lâzım geliyordı.

Yiyecek meydâne çıkarıldığı gibi, pek çoḳ miḳdârda mevcûd bulunan peksimetlerden (suḫarı) ḳuru et, ṣucuḳ, et ile un ḳarışıḳ ve çürük, ṭuzlı balıḳ ve sâʾireniñ iki aydan ziyâde devâm eyleyemeyecegi añlaşıldı.

Şu ḥâlde ḳaradan yola çıḳub epeyce zamân yol yürümek lâzım gelecek olursa ḳuru yiyecekleri o vaḳitde bıraḳub şimdilik burada bulunan av ve sâʾir şeyler ile geçinmek îcâb ider.

Bekster didi ki:

Birçoḳ midye ve istiridye bulurlar

Şekil 19. Çocukların midye ve istiridye bulmalarını gösteren resimdir. (devam)

İlk defʿa ḳaraya oṭurdıġımız vaḳt anbâra şu girmiş ise muṭlaḳâ yiyecegiñ bir ḳısmı bozulmuşdur.

-Bozuḳ gibi görinen ḳutuları (karobka) açar anlarız. Lâkin yiyecekleri tekrâr âteşden geçirirsek bozılanlar da iyi olur.

Moḳo – Bu işi baña bıraḳıñız.

Biryan- Saña bıraḳalım faḳaṭ çabuḳ işe başla, zîrâ şu ilk günlerde gemideki yiyecekden başḳa bir şeyle ḳarın ṭoyuramayacaġız şanıyorum.

Vilḳuks: Niçün hemân bu günden şu ḳayalara doġrı ilerileyüp oralardan ḳuş yumurṭaları ṭoplayalım.

Dovol ve Ḳastor- Evet, evet yumurṭa ṭoplayalım.

Veb- Hem niçün balıḳda ṭutmayalım. Kendimizde olṭa var (ḳarmaḳ) Balalar haydiñiz balıḳ ṭutalım, kim gelir?

Balalar hep birden:

Geliriz! Geliriz!

diye baġırışdılar!

Biryan- Yâhû! Oyun lâzım degil. Biz olṭayı ancaḳ ṣaḥîḥden balıḳ ṭuta bileceklere veririz.

İverson- Amân? Biryan, çoḳ diḳḳatli davranırız.

Sirvis- İyi ammâ, ol emrde baḳalım eşyâmızı bir kerre görelim, yalñız yemiñi düşürmek münâsib degildir.

Sirvis- Ṭaʿâm içün ḳolaylıḳla istiridye filân ṭoplamaḳda ḳâbildir.

Sirvis- Baḳ pekaʿlâ, küçüklerden birḳaçıyla Moḳo'nı berâber alub birâz şey ṭoplayıñızda ṣabâḥ ṭaʿâmına ḥâżır olsun.

Moḳo -Bâş üstüne efendim.

Biryan- Balalara iyi diḳḳat it.

Moḳo –Ḳorḳmayıñız.

Ġâyet iş-güzâr, mesâhir bala olan Moḳo'ya her ḫuṣûṣda emniyyet ve itimâd câʾizdir. Ḳażâya uġramış balalara ṭerḳiteceġi dahâ şimdiden añlaşılıyordı. Hele Moço'nuñ Biryan'a muḥabbet maḫṣûṣası vardı ki Biryan da zenci çocuġa muḳâbileten güzel muʿâmele

göstermekden geri durmaz. Diger arḳadaşları İngilizler böyle bir muḥabbeti görmek ve göstermegi ṭabîʿîʿ aẓametlerine yediremezler.

Jankins:

-Haydi.

Diye bağırdı.

Biryan-Jaḳ, sen de gitmiyormısıñ?

Jaḳ ḫayır cevâbını verdi.

Jankins, Dovol, Ḳastor ve İverson Moḳo'nuñ baḳmasında ilerilediler. Meydâne deñiziñ çekilmesiyle uzun ḳana[58]lıḳ üzerinde yürümege başladılar. Belkide ṣuları çıḳmış olan çekilmiş ve açıḳda ḳalan ḳayalar içinde birçoḳ midye istiridye bulurlar. Şunlarda çiy ve yâ pişmiş olaraḳ yimeleri balalarıñ pek işine yaraya bilir.

Moḳo , Ġarnet ve Sirvis

Şekil 20. Moko, Garnet ve Sirvis adlı çocukların resmidir. (devam)

[58] Bu kelimenin doğru yazımı "ḳaya " şeklindedir.

Balalar işde fâʾideden ziyâde eglenceyi gözeterek ileriliyordı; ṣabîleriñ ḥâli böyledir, geçirmiş olduḳları dürlü meşaḳḳatleri kâmilen unutduḳları gibi ʿacabâ ileride ḥâlimiz ne olacaḳ diye de hîç düşünmiyorlardı. Balalar uzaḳlaşdıḳdan ṣoñra büyükler paraḫoda araşdırmaġa başladılar Dönifan, Vilḳuks, Veb silâḥları ṭoplıyor, anlar lâzım silâḥları elbiselerden meydâne çıḳarıyor diger ṭarafdan Sirvis, Biryan, Bekster ile Sirvis şarâb, brandı, viski gibi açılacak şey buçkalarını muʿâyene eyliyorlardı.

Eşyâ meydâne çıḳartdıḳça Sirvis bir deftere işâret idiyor, zâten bu defterde paroḫoduñ ne ḳadar eşyâsı ve ne ṣûretde oldıġı ḫuṣûsda epeyce şeyler yâ ḥesâbı Amerikalı – doġdıġından beri ḥesâbcı oldıġı cihetle paraḫodda olan eşyâ ḥaḳḳında şimdiden bir maʿlûmât peydâ itmiş idi. (İlerüsi var). (AN, 1907 No.2, s.6-8)

(İlerisi) (*)

Evvelâ görüldi ki gemide birṭâḳım yelken dahâ var, siren direkler, ip, arma mevcûd. Paroḫodı tekrâr yüzdir-

(*) 2 inci numeroda baḳ.

mek ḳâbil olsa mükemmelen armalarını ıṣlâḥ itmekde müşkilât görülmeyecek dimekdir. Eger gemiyi yüzdürmek ḳâbil olmazsa şu yelkenlerden başḳa yolda fâʾidelenmek daḫîmümkin olacaḳdır. Arma ṭaḳmanıñ yanında aġ, gice, olṭa, çapa ve zıbḳın gibi şeylerde var idi ki küçükleriñ fikrince balıḳ avına başlanacaḳ olursa mezkûr âlâtlarıñ çoḳ işe yarayacaġı şüphesizdir. Silâḥlara gelince Sirvis'iñ defterine sekiz av tüfengi yaʿnî çifte, bir uzun şişḫâne ve on iki rimovlur yazıldı. Çifḫâne olaraḳ dahî üç yüz av fişengi (patrol) behri, yigirmi beşer ḳayalık (ḳaya üç fontdır) boçḳa, barut ve ziyâdece miḳdârda ḳurşun ve ṣaçma (drob) var idi.

Zeland-ı Cedîd sevâḥilinde gezirken av içün altmış olan şu silâḥlar burada ḳażâ-zedeleriñ ḥayâtlarını muḥâfaẓaya ḫidmet eyleyecegi ânbârda iyice miḳdârda havâyı fişegi ve Sluġınıñ ṭoplarına maḫṣûṣ otuz ḳadar gülle daḫî mevcûd idi şimdiden böyle ṭop ve tüfengleri ḥayâtlarını muḥâfaẓa içün ḳullanmaḳ mecbûriyyetinde ḳalmaġa duʿâ itmek lâzım gelir.

Aş-ḫâne edevâtı ve sâʾir lâzım edevât ise pek uzun müddet adada ḳalınsa bile yine kifâyet idecek miḳdârda idi. Vâḳıʿâ başḳa paroḫod ile çarpışmada târîkâlarıñ birçoġusı ḳırılmış ise de ḳalanlarda kifâyet idecek derecededir. Ẕâten bu gibi edevât pek lâzım eşyâdan ṣayılmaz. Giyecek elbise, çamaşır ṭâḳımı ve yataḳ çarşaflarıyla yorġanlar ṣıḳ ṣıḳ degişdirilebilecek ḳadar çoḳçadır. (ṣonar) Furtunaya ṭutılalı biri rüzgârıñ esmesiyle ġarb cihetine doġrı gitmiş oldıġı cihetle ḳażâ-zedeleriñ düşdükleri ḳaranıñ Zeland-ı Cedîd ʿarżı üstünde olması iḥtimâldir bunuñ içün yazın şiddetli ṣıcaġı ḳışın şiddetli ṣoʾuġa alışmaḳ lâzım olacaġı ṭabîʿîdir. Teşekkür olunur ki yola çıḳarken paroḫoda belki şiddetli ṣoġuḳlar olur diye ḳışlıḳ elbiselerden epeyce miḳdârda almışlardı. Faẓla olaraḳ matroslarıñ ṣanduġında ḳalın şalvar, gömlek, muşammaʿ , ṣaḳu, yüñden örme fanila gibi eşyâ daḫî bulundıġındaḳ bunlarıñ da ṣoġuḳdan balaları muḥâfaẓaya pek yardım idecegi şüphesizdir.

Şu yeri terk iderek ḳaraya münâsib bir oṭuracaḳ yere gitmek lâzım gelirse balalarıñ ḳamâradan kendi yataḳlarını ḳaryolalarını (kravat) ve sâʾir levâzımı berâber alacaḳlarını söylemege lüzûm yoḳdur ṣanırız. Bir yataḳ ṭâḳımı iyi baḳılırsa çoḳ zamân ḳullanıla bilir.

Çoḳ zamân… neḳadar? Eli nihâyet degil â?

Paroḫodda mevcûd âlât-edevâtıñ ne oldıġını añlamaḳ istersek Sirvis'iñ deftere yazdıḳlarını bir gözden geçirelim. Baḳıñız neler yazılmışdır iki baro metre (mizân'ül-havâ), bir ʿaded ispirṭolı santiġrâd termometr (ġradus), iki ḳara nevmetro sâʿat, dumanlı havâlarda ṣandalı uzaḳlara ʿaks itdirmek üzere istiʿmâl olunan birḳaç boru, irili ufaklı üç dûrbîn (binokl) bir pûṣula, furtuna ḳıçḳırını irâʾe iden bir (setrom ġlaṣ) birḳaç İngiliz bayraġı, ve deñizde bulunan paroḫodlara maḫżûṣ[59] her nevʿ bandıra ve işâret.

Gemide bir de lastikden ṣandala (rizinova lotka) vardır ki bu ṣandal ḳaçmaḳ gibi ikiye bükilerek ḥıfẓ olunur, lüzûmı ḥâlde ḳorılur yaḳın yerlere gezmeye kifâyet idecekdir.

Sirvis'iñ defteri bu ḳadarla ḳalmıyor: maranġoz (doğramacı) ṣanduġında her dürlü âlet, bir ṭorba çivi, bir ṭorba benetli çivi, her cinsden demir parçaları. Tel, iğne, iplik de var. Zîrâ balalarıñ vâlideleri iḥtiyâṭen paroḫoda lâzım olacaḳ her şeyʾi yerleştirmek içün ziyâde ġayret itmişlerdir. Ziyâde miḳdârda kibrit (ispirit) daḫî mevcûd oldıġından âteşsiz ḳalmaḳ

[59] Bu kelimenin doğru yazımı "maḫṣûṣ" şeklindedir.

tehlikesi yoḳdur. Ẕâten kibritden mâ-ʿadâ ḳav, çaḳmaḳ, ve eczâlı fitil daḫîvar idi. Bunlar pek çoḳ vaḳt gemi ḫalḳınıñ iḥtiyâclarına kifâyet ider.

Gemide büyük ḫarîṭalar daḫî mevcûd idi. Faḳaṭ ḫarîṭalar hep Zeland-ı Cedîd sevâḥiline maḫṣûṣ oldıġından ṭabîʿî şu mechûl yerlerde işe yaraşı azdır. Sirvis yanına mükemmel bir âṭlas[60] almışdı bundan yekmil[61] dünyânıñ –mükemmeli olsa bile birer ḫarîṭası var idi.

Geminiñ kitâb-ḫânesine baḳılırsa Fransızca, İngilizce olaraḳ çoġusı seyâḥate müteʿalliḳ ve dürlü fennlere ʿâʾid epeyce kitâblarla Sirvis'iñ kemâl-i diḳḳatle berâber almış oldıġı (Robinṣon) görilür. Kütüb-ḫânede oḳunacaḳlardan ṣoñra yazacaḳ her şey de vardır. Ḳalem, ḳurşun ḳalem, kâġıd, mürekkeb daḫî çoḳça miḳdârda bulunuyor. Faẓla olaraḳ 1860 senesinde maḫṣûṣ bir de dîvâr taḳvîmi var ki Bekster bu taḳvîmden her gün bir kâġıd ḳoparmaġa meʾmûr idilmişidi.

Bekster didi ki:

Zavâllı Sluġımız Martıñ onuncı güni sâḥile düşdi. İşte 10 Mart târîḫi ḳoparıyorum. Bunuñla berâber dahâ evvel geçmiş furtuna günleri de ḳopuyor.

Şunıda unutmayalım ki geminiñ ḳâṣasında beşyüz lira ḳadar pâre buldılar. Genç ḳażâ-zedeler bir limana vâsıl olaraḳ memleketlerine müteveccihen ḥareket eylemege muvaffıḳ olacaḳ yâḫûd bulunduḳları arâżîde yol yürümege mecbûr ḳalacaḳ olurlarsa ṭabîʿî bu pâreden istifâde idilir.

Şunlar ṣıra ile deftere ḳayd olunduḳdan ṣoñra Sirvis anbârda mevcûd fuçileri (Boçka) bir bir yoḳlamaya başladı. Fuçileriñ birḳaç danesi çarpışmada parçalanaraḳ şarâb ve çin gibi meşrûbât aḳub gitmiş idi. Buña çâre bulmaḳ ḳâbil degildir, yalñız ṣaġlam ḳalanlarla iktifâ ve anları muḥâfaẓa itmek îcâb ider.

[60] Bu kelimenin doğru yazımı "aṭlâs" şeklindedir.
[61] Bu kelimenin doğru yazımı "tekmîl" şeklindedir.

Muʿâyeneden ṣoñ gördiler ki geminiñ anbârında yüz ġalon şerrî içkisi, elli ġalon çin, prandi, vişki yüz ṭone İngiliz birası ve otuz şişe ḳadar muḫletif meşrûbât ṣaġlam ḳalmış bunlar çarpışma eṣnâsında eṭrâflarına ṣarılı olan ṣamân sâyesinde ḳırılmamışdır.

Gemide mevcûd eşyâya baḳılırsa epeyce vâḳt bizim ḳażâ-zede balalarıñ iḥtiyâcâtına kifâyet idecegi añlaşılıyor.

Şimdi iş bu yerde ḳullanılacaḳ neler var ise onı añlayub eldeki eşyâyı muḥâfaẓaya ḳalmışdır. Bâ-ḫuṣûṣ ṣu düşdükleri maḥall bi aṭa ise ḳurtulmaḳ çâresi hîç yoḳdur. Yalñız deñize bir gemi gelüp bizim ḳażâ-zedeleri göre bilmesi iḥtimâli ḳalır.

Paroḫodı taʿmîr idüp teknede ḳırılan egrileri ıṣlâḥ ise çocuḳlarıñ iḳtidârından faẓla bir ġayrete vâlideki âlâta muḥtâcdır.

Paroḫoduñ ḳalan parçaları ile gemi yapmaġa gelince burasını da aṣlâ düşünmemelidir, ẕâten yapılacaḳ olsa tile[62] balalar gemicilige vâḳit olmadıġı cihetle naṣıl olur da Zeland-ı Cedîd sevâḥilini bula bilürler. Binâʾen ʿaleyh deñiz vâsıṭasıyla, ḫâricden muʿâvenet gelmedikçe ḫalâṣ ḥâl derecesindedir. Ancaḳ geminiñ ṣandalları mevcûd bulunsa, ḳaranıñ yaḳınında daḫî başḳa bir ada yâḫûd bir memleket bulunsa ṣandalları sâyesinde oraya ḳadar gitmek ḫâṭıra gelirdi ammâ ṣandalları furtuna ḳapmış oldıġından bu çarede elden gitmişdir. Elde sade küçük ḳayıḳ var, bunuñla ancaḳ deñiz kenârında gezile bilir.

Öyle vaḳtine doġrı küçükler Moḳo'nuñ arḳadaşlıġı ile gemiye geldiler, balalar epeyce çalışmışlar, ziyâdece midye ve istiridye ṭoplamışlardı. Müveccih der-ḥâl aşçılıḳ vaẓîfesine başladı, ḳayalar üzerinde çöḳüḳ ile bulunan güvercin ve deñiz ḳuşlarınıñ oralara çoḳ yumurṭa bırakacakları muḥtemel oldıġından şimdi iş onları da ṭoplamaġa ḳalmışdı.

Biryan didi ki:

Bu ḳadar elverdi yarın yâḫûd öbür gün ġalabalıkda gezmeye çıḳarız da çoḳ şey ṭoplarız.

[62] Bu kelimenin doğru yazımı "bile " şeklindedir.

Moḳo- Birḳaç defʿa teftîk atsaḳ güvercinlerden düzînelerce vura biliriz.

Sirvis-Temâm, yarın avcılıḳ ideriz Dönifan ava ḥâžırmısıñ?..

Dönifan- Çoḳdan ḥâžırım, Veb ile Ḳuros ve Vilḳuks'ı da berâber alırım.

-Cânımıza minnet! Memnûnen gideriz.

Biryan-Yalñız çoḳ güvercin telef itmemeñizi recâ iderim. Zîrâ her zamân lâzım olduḳça vurmaḳ elimizdedir. Beyhûde yere barut ve ṣaçma israf itmek muvâfiḳ degildir.

Dönifan- Ey cânım! Avcılıġı yeñi öğrenecek degiliz, hele naṣîḥate iḥtiyâcımız hîç yoḳ!

Bir sâʿat ṣoñra Moḳo ṭaʿâmıñ ḥâžır oldıġını ḫaber verdi, herkes gemiye girdi, ṭaʿâm zaline ṭoplandı, gemi iskele ṭarâfına doġrı ziyâde miḳdârda yaṣlanmış idi.

Faḳaṭ meyl, deñizde paroḫoduñ iki ṭarafına ṣallanmasına râḥatsız itmedi. Midyeleri pek iştihâ ile yediler. Ḳažâ-zede balalarıñ oldıġı yaşda ise her şeyi ġalebe ider. Ṭaʿâm midyeden başḳa peksimet ile birâz ḳuru et dubadan alınan ṣu, ve birḳaç ıṣtakan brandiden ʿibâretdi.

Yemekden ṣoñra zamânı anbârda ḳalmış ḳırıḳ eşyâyı çıḳarmaḳ ve ṣaġlamları tertîb itmek ile geçirdiler.

Veb, Ḳuros, Vilḳuks

Şekil 21. Veb, Kuros, Vilkuks adlı çocukların resmidir. (devam)

Bu eṣnâda Jankins ile arḳadaşları balığı çoḳ olan derede balıḳcılıḳ ile meşġûl idi. Aḳşam ṭaʿâmı olduḳdan ṣoñra herkes uyḳuya yatmış bu aḳşam Bekster ile Vilḳuks nöbet bekleyecek idi.

İşte baḥr-i muḥîṭ-i kebîr sâḥilde ilk gece böylece geçdi.

Boş adaya düşen ḳażâ-zedeler gibi bizim balalar lâzım olan şeylerden maḥrûm degillerdi. Balalarıñ yerine adaya birṭaḳım ġayretli âdemler düşmüş olsa her-ḥâlde iḥtiyâclarını teʾmîn ider, kendilerini ḳurtarırlardı. Lâkin eñ büyügi on dört yaşında olan şu mekteb balaları ʿacâbâ[63] birçoḳ seneler bu mechûl ḳarada bulunub iḥtiyâc ve levâzımâtlarını bulmaġa muvaffıḳ ola bilecekler mi?....

Şu cihet bir pârḫa[64] şüphelidir.

[63] Bu kelimenin doğru ʿacabâ" şeklindedir.
[64] Bu kelimenin doğru yazımı "pârçe" şeklindedir.

3.2.2.3.1.2. Beşinci Bâb

Yaşı, ẕekâvat ve ḳâbiliyyet cihetinden ileride oldığından şu balalar cemʿiyyetiniñ reʾîsi dimek olan Biryan, Dönifan ve Sirvis hep ʿacabâ şurası adamıdır yoḳsa ḳıṭʿa mıdır mesʾelesini taʿyîn itmek ârzûsıyla meşġûl olıyordı. Küçükler yalñız şimdiki ḳadar büyüklerinden üç arḳadaş dâʾimâ gelecegi düşünerek kendi aralarında bu ḫuṣûṣda ḳonuşıyorlardı.

Her-ḥâlde maʿlûm idiki şu ḳara gerek aṭa olsun gerek ḳıṭʿa olsun iki medâr arasında degildir.

Bu ḥâl adada bulunan aġaçlardan añlaşılıyordı. Aġaçlarıñ ekṣeri meşe, ḳayın, gülgen çâm ile birçoḳ (faṣîle-yi âsiye) ve (kasirye) nevʿinden mürekkeb idi ki bunlar hep baḥr-i muḥît-i kebîr ortaları ṭarafına teṣâdüf iden yerler bulınur.

Keẕâlik uṣûl-ü arâżîden buranıñ birâz Zeland-ı Cedîd'iñ yuḳarısında binâʾen ʿaleyh ḳuṭb-u cenûbiye dahâ yaḳın oldığı añlaşılıyordı.

Yuḳaruda söyledigimiz sebeplere mini ḳażâ-zede balalarıñ düşdükleri bu mevḳʿîde ḳışıñ şiddetli olacaġından ḳorḳılur. Dahâ şimdiden orman içerisinde zemîn temâmen dökülmüş bayraḳlar tâ deñiz boyuna ḳadar varıyordı.

Yalñız çâm aġaçları yeşil durıyordı, maʿlûm oldığı üzere bu aġaçlar senede bir defʿa yapraḳ degişdirdikleri ḥâlde aṣlâ yapraḳsız ḳalmaz.

Sluġı paroḫodı muvaḳḳit-i iḳâmet-gâh ḥâline ḳoyduḳlarınıñ ertesi gün Sirvis didi ki:

-İşte bu sebeblerden içün deñize yaḳın maḥallde dâʾimî ṣûretde birleşmegi muvâfıḳ göremiyorum.

Dönifan -Benim de fikrim böyle. Eger vaḳt geçirirsek ḳış gelir, ḳaranıñ içrelerindeki mevḳʿilerine gitmek güç olur. Hele uzun yol yürümekde îcâb iderse dahâ müşkil olur.

Biryan- Ṣabr idelim! Dahâ Martıñ henüz onbeşi oldı.

Dönifan- İyi yâ, ḳışa altı hafta var dimekdir, zîrâ April âḫirlerinde başlar. Altı haftada ise insân iyi yol yürüye bilir.

-Yol, olursa yürülür.

-Neden yol olmayacaḳmış ?

Sirvis- Olmaya bilir â? Hem olsa bile bakalım bizi nereye götürecek?

Dönifan- Ben yalñız bir şey biliyorum, o da ḳış gelmeden paroḫoddan çıḳmamanıñ delice bir ḥareket oldıġını gemi her işde böyle müşkilâta teṣâdüf lâzım gelmeyecektir.

Biryan – Deli gibi bilinmeyen bir yerde yola çıḳmaḳdan ise müşkilâne teṣâdüf eylemek dahâ aʿlâdır.

-(Ḥiddetle) Reʾîsiñize iştirâk itmeyenlere deli dimek ḳolaydır degilmi?

Dönifan'ıñ bu sözi arḳasından Biryan ile aralarında yine ġavġa baş göstermek üzere idi ki Sirvis araya girerek şu sözleri söyledi, ġavġaya meydân bıraḳmadı.

-Arḳadaşlar düşmânlıḳ ve ġavġadan ṣaḳınalım! İşi güzel yapmaḳ içün birbirimiziñ sözüni añlayaraḳ işe başlayalım. Eger yakında meskûn bir memleket varsa haydi oraya gidelim dimekde Dönifan'ıñ ḥaḳḳı vardır. Keẕâlik Biryan'ıñ ʿacabâ meskûn memleket varmıdır dimekde daḫî bir parça ḥaḳḳı vardır.

Dönifan- A birader ne söylüyorsuñ, şimâle, cenûba, şarḳa ve yâ ġarba doġrı araşdırınca muṭlaḳâ aradıġımızı buluruz.

Biryan- Evet buluruz. Buluruz ammâ bir ḳıṭʿa ortasında bulunmaḳlıġımız meşreṭdir, yâ hem boş adada bulunıyorsaḳ…

Sirvis-İşte şunuñ içün evvelâ nerede oldıġımızı añlamaġa çalışmalıyız. Şarḳ ṭarafda deñiz bulunub bulunmadıġını öğrenmeden Sluġıyı bıraḳmaġa gelmez.

Dönifan-Sluġıyı biz terk itmez isek o bizi terk eyleyecek, zîrâ ḳışın şiddetli rüzgârda ḳâbil degil ṭayanamaz.

Sirvis- Bu da doġrı ammâ yerle çıḳmazdan evvel her-ḥâlde bir kerre nereye gidecegimizi añlamalıyız!

Sirvis'iñ ġâyet maʿḳûl olan şu cevâbına Dönifan cevâb vermekde ʿâciz ḳaldı.
Biryan didi ki:

-Bu ciheti añlamaḳ ḫuṣûṣunda ben ḥarekete ḥâżırım.

Dönifan- Bende ḥâżırım.

Sirvis- Hep ḥâżırız! Faḳaṭ uzun ve meşaḳḳatli olması iḥtimâli olan bir yolcılıḳda küçükleri de berâber almaḳ beyhûdedir içimizden iki ve yâḫûd üç kişi yola çıḳarsaḳ kâfi gelir.

Biryan- Yakında yüksek bulunmadığına teʾessüf olunur, öyle bir yer bulunsa idi tepesine çıḳar eṭrâfa baḳar ḳolayca aradığımızı añlardıḳ. Hem öyle göriyom ki yaḳınlarda şu ḳarşımızdaki yüksek yoḳuşdan başḳa yüksek yer yoḳ. Eṭrâfda ṭaġa beñzer bir şey göremiyorum. Ẓann idersem dahâ ilerilerde daḫî, gördigimiz dereniñ geçdigi yerlerde bir ṭâḳım ormanlıḳ, çayır baṭaḳlıḳ bulunacaḳ!

Sirvis- Yoḳuşuñ eṭrâfını dolaşub didigiñ çayıra varmazdan evvel bir kerre oraları uzaḳdan görsek fâʾideli olur ẓann iderim.

Biryan-Hay hay! Bunuñ içün de şimâl ṭarafına doġrı ilerilemek kâfidir, oradaki burunun tepesine çıḳarsaḳ epeyce uzaḳları seyr eyleye biliriz…

Ben de burasını düşünüyordum. İki üç yüz ḳadem yüksekliginde olan burun tepesi muṭlaḳâ arḳa ṭarafı bize gösterir.

Öyle ise gidelim…

Dönifan-Beyhûde zaḥmet, oradan ne görecegiz ki

Biryan- Ne varsa anı göreceğiz?

Vâḳıʿâ körfeziñ nihâyetinde deñiz cihetinde kimse ḳayalarla çevrilmiş bir tepecik var idi ki diger ṭarafından yoḳuşa bitişik oldığı ẓann olunuyordı.

Sluġı paroḫodnuñ oldığı yerden şu buruna ḳadar yedi sekiz mîl ḳadar mesâfe var ise de oraya varınca körfeziñ eṭrâfını daḫî dolaşmaḳ lâzım geldiginden şu miḳdâra da beş mîl dahâ ḳoşmaḳ lâzım gelir.

Sirvis bu tepeyi iki üç yüz ḳadem yüksekde farż itmiş idi ki fikr daḫî pek ḫaṭâ ṣayılamaz.

ʿAcabâ ilerileri görüp müşkili ḥâl eyleye bilmek içün bu ḳadar yükseklik kâfimidir? Şarḳ cihetinde başḳa dahâ yüksek ṭaġ bulunub eṭrâfı görmege mâniʿ olmaz mı? Öyle bir ṭaġ râst gelse bile yine şu tepeye çıḳmaḳ fâʾideden boş degildir. Zîrâ her-ḥâlde burundan ileride deñiz kenârınıñ ileri doġrı devâm idüp itmedigi görilir, eger sâḥil bir ṭarafa dönüyorsa orada görilür hele didigimiz müşkil ẓuhûr itmez, şâyed bir mâniʿ teṣâdüf itmezse şarḳ-ı cihetini birḳaç mîl mesâfeye ḳadar görmek mümkin olur. (AN,1907 No.3, s.4-8)

(İlerisi) (*)

Bu ḳarârını ecrâ itmege ḥâżırlandılar. Bu ḳarârı evvel-i emirde Biryan meydâne çıḳardığı cihetle Döniġanı keyfi gelmiyor diye teşebbüṣi fâʾidesiz ʿadd eyleyecek degiliz â?

(3 ünci numeroda baḳ) (*)

Kezâlik Sluġı paroḫodıñ üstünde bulunub bulunmadıġı da ḳaṭʿân taḥḳîḳ eyelemedikce Sluġıdan ayrılmamağa râr[65] verdiler. Bu ḳıṭʿanıñ ise Amerika olacağından şübhe yoḳdur.

Bunuñla berâber arzû[66] olunan teftîşe, geçen beş günde başlayamadılar. Havâ sisli dumanlar bir ḥâle döndi. Ara ṣıra ġâyet ince bir yaġmur yaġıyor; eger rüzgâr çıḳub da havâyı ḳaplayan dumanı dağıtmayacaḳ olursa ilerisini görmek mümkin olmayacağı cihetle beyhûde yere burun tepesine ḳadar yol yürümekde fâʾide yoḳdur.

Lâkin geçen beş gün beyhûde yerlere geçmedi türli işler gözlendi.

Biryan küçükleri kendi ḳardeşleri gibi baḳıyor balaları vâlideleriniñ yanında terbiye olduḳları ḳadar eksikleri olmamasına diḳḳat eyliyordı. Bundan dolayı havâlar ṣoʾumaġa başladığı gibi matroslarıñ ṣanduḳlarındaki baʿżı elbiseden balalara ḳalın urba yaptı. Matroslarıñ elbiseleri balalara uymadığından kendilerine uydurmaḳ içün terzilik itmek îcâb idiyordı, terzilikde maḳâṣṣ igne iplikden ziyâde iş gördi. Moḳo dikiş dikmege daḫî bildiginden epey işe yaradı.

Bunuñla berâber küçük ḳażâ-zedelerde mükemmel ṣûretde elbise giydirildigi de iddiʿâ olunamız, vücûdlarına giydirilen şalvar ve palṭo her neḳadar terzi elinden çıḳmış gibi biçimli degil ise de yine ışınmaḳ ve ṣoʾuḳda üşümemek içün kâfîidi.

Balarıñ oṭurduġı yoḳdur, Ġarnetʾiñ baḳmasında olaraḳ deñiz kenârına midye ve istiridye ṭoplamaġa gidiyorlar. Ḳarmaḳ ve âġ ile balıḳ ṭutuyorlardı. Balalar balıḳçılıḳ ile hem vaḳt geçiriyorlar diger arḳadaşlarına yiyecek ḥâżırlayaraḳ fâʾide de gösteriyorlardı. İşte hep böyle kendilerini eglendiren işle vaḳt geçirdiklerinden ileride ne gibi zaḫmet ve meşaḳḳat göreceklerini düşünmüyorlardı Vaḳıʿâ ana ve babalarından ayrılmış olduḳları ḫâṭırlarına gelerek bî-çâre balaları maḫzûn eyliyorsa da ana babaların bir dahâ göremeyecekleri fikirlerine gelmiyordı.

[65] Bu kelimenin doğru yazımı “ḳarâr “ şeklindedir.
[66] Bu kelimenin doğru yazımı “ârzû” şeklindedir.

Sirvis ile Biryan Sluġıdan hîç ayrıldıḳları yoḳdur. Bunlar paroḫod içerüsinde meşġûldür. Sirvis de baʿżen anlarla berâber bulunuyor, ve ṭabiʿatı ġâyet açıḳ ve neşʾeli oldıġından onları da teselli idiyordı.

Sirvis Biryan'ı çoḳ sever, çünki Dönifan'a uyub genç Fransıza ʿadâvet gösteren arḳadaşlarınıñ fikirlerine ışlâḥ iştirâk eylememişdir. Biryan daḫî muḳâbeleten Sirvis'e ziyâde muḥabbet gösterir.

Sirvis ara şıra derdi ki:

Ey iş yolunda! Doġrısı merḥametli dalġa paroḫodumuzı ḫarâb deñiz kenârına pek güzel getirdi bıraḳdı işte size bir baḫt ki Robinşon yola muḫayyil adalarına aşlâ nâʾil olamamışlardır.

ʿAcabâ Jaḳ neʿâlemde? Jaḳ vâḳıʿâ ḳardeşine başḳa arḳadaşlarına muʿâvenetden aşlâ giri ṭurmayorsa da kendine şorılan sûʾâllere ancaḳ cevâb veriyor, yüzine baḳdıḳları gibi der-ḥâl başını çeviriyordı.

Biryan ḳardeşiniñ şu ḥâline endişe itmekden ḫâl[67]i ḳalmamaḳdadır. Biryan ḳardeşinden dört yaş büyük oldıġı içün Jaḳ'a birâz nüfûẕı vardır.

Jaḳ paroḫoda bindikden beri hep meʾyûs maḥzûn durmaḳdadır. Ṣanki bir ḳabâḥat işlemiş gibi vicdânı çocuġı ġalba[68] fenâ ḥâlde muẓṭarib idiyor.ʿAcabâ bir ḳabâḥatmi işledi? Burası bilinemez ammâ maʿlûm bir cihet varsa da birḳaç defʿalar gözleri ḳızarmış görülmesinden ağlamış oldıġınıñ muḥaḳḳîḳ[69] bulunmasıdır.

Biryan bir aralıḳ ʿacabâ ḳardeşimiñ keyfimi iyi degildir şüphesine düşdi, yâ bala ḫasta olacaḳ olursa naṣıl baḳacaḳ? Biryan şu ḳorḳu ile ḳorḳulı bir endişeye düşerek ḳardeşini her vaḳt cevâb altına alnub neyiñ var ne olduñ diye ṣordırıyordı, faḳaṭ aldıġı cevâb hep şundan ʿibâret bulunuyordıı:

[67] Bu kelimenin doğru yazımı "ḫâl"şeklindedir.
[68] Bu kelimenin doğru yazımı " ġâlibâ" şeklindedir.
[69] Bu kelimenin doğru yazımı "muḥaḳḳiḳ" şeklindedir.

-Ḫayır â cânım …. Bir şeyim yoḳ.

Jaḳ'dan, başḳa bir cevâb ala bilmek ḳâbil degil!

Martıñ 11 inden 15 ine ḳadar geçen günlerde Dönifan ile Vilḳuks, Veb ve Ḳuros ḳayalar üstüne oturmuş olan ḳuşları avlamakla meşġûl oldılar. Bunlar hep bir arada gidiyorlar, kendi kendilerine gezmek ârzûsunda bulunduḳlarını anlatıyorlardı.

Sirvis, Dönifan ile bir fikirde olan balalarıñ şu ḥâline şübhe ve endişe ile baḳmaḳdan ḥâli ḳalmamaḳdadır. Bunuñ içün fırṣat bulduḳça arḳadaşlarıñ arasını bulmaġa çalışacaḳ şöyle ḳorḳulı bir mevḳʿîde olanlar içün müttefiḳan ḥareketdeki fâʾide ehemmiyetsizce cevâb verdigini görerek kendi sözleriniñ teʾṣîrden görmüyordı. Bunuñla berâber yine Dönifan'da ki düşmânlıḳ olaraḳ günler geçdikçe İngiliz ile Fransız arasında infâḳ-ı fikr ḥâṣıl ola bilecegini ümmîd eyliyordı.

Dumanlı günlerde burun tepesine gitmek ḫuṣûṣunda verilen ḳarârı icrâ müşkil oldıġı içün bu günleri ava çıḳaraḳ epeyce fâʾide gördiler. Vâḳıʿâ Dönifan da tüfeng ḳullanmaḳda pek ustadır. Hele maharetine ziyâde maġrûr oldıġı içün Vilḳuks'ıñ iyi gördigi duzaġı gibi sâʾir av vâsıṭasına ʿâdî nazarla baḳar.

Ḳażâ-zedeleriñ bulunduḳları ḥâlde Dönifan'ıñ avcılıḳ sâyesinde ziyâde işe yaraya bilecegi şübhesizdir. Veb'de fenâ tiftik atmıyor ammâ ṭabiʿî Dönifan derecesinde degil Ḳuros'a gelince arḳadaşları mahâret göstermediginden dahâ doġrısı çoḳluḳ âteş oyunundan ḫoşlanmadıġından hep arḳadaşlarına alḳışla iktifâ eyler. Şurada (Fan'ıñ) da gösterdigi mahâret ve şecâʿatini ẕikr itmek lâzım gelir. Ḳoca köpek avcılara çoḳ yarayor. Meṣelâ deñize düşen bir ḳuşı almaḳ içün dalsa[70]lar arasına atılmaḳdan aṣlâ çekinmiyordı.

Avcılarıñ vurmaḳda oldıġı ḳuşlar arasında aşçı Moḳo'nuñ hîç işine yaramayacaḳ olan martı, deñiz ḳara baṭaġı gibi ḳuşlar da bulundıġını söylemek lâzım gelir. Bunuñla berâber vurılan avlar içinde ziyâdece ördek ve ḳaz mevcûd oldıġını da inkâr itmek muvâfiḳ degildir.

[70] Bu kelimenin doğru yazımı "dalġa " şeklindedir.

Hele ḳazlarıñ cinsi pekiyi idi, tüfeng atıldığı zamân uçduḳları cihete baḳılınca ḳaranıñ dâḫilinde bulunduḳları añlaşılıyor, ḥükm idiliyor idi.

Dönifan deñiz ḳuşlarından (istiridyeci) tesmiye olunub hep midye istiridye gibi deñiz maḫlûḳâtı ile geçinen ḳuşlardan da birḳaç dane vurdı. Ḫülâṣa avcılıḳ fenâ degil ammâ pek o ḳadar memnûn ḳalacaḳ derecede bulunmuyor. Zîrâ vurılan ḳuşlardaki deñiz ve balıḳ ḳorḳusını gidermek içün pişirmekde bir başḳa uṣûl vardır. Bu uṣûl ise Moḳo ṭarafından yapılamıyor. Ancaḳ paroḫodda mevcûd yiyecegi idâreye ḫidmet eyledigi içün Sirvis'iñ didigi üzre o ḳadar müşkil görmek îcâb itmiyordı.

Bir ṭarafdan da şimdi bulunılan mevḳiʿîñ ada olub olmadığını keşke ḫizmet idecek olan burun tepesine çıḳmaḳ teşebbüsüne başlamaḳ ḫuṣûṣunda ziyâde ʿacele idiliyordı zîrâ oraya çıḳıldığı gibi belki ada mı degilmi? mesʾelesi ḥall idilmiş böylece diḳḳatli ve yâḫûd dağı iḳâmet-gâh taʿyîni işi görülmüş olacaḳdı.

Martıñ onbeşinci güni ḳarârlarını icrâya havâyı müsâʿid gördiler ḳaç gündür ṭoplanmış olan dumanı giceden rüzgâr dağıtmış oldığından güneş ṭoġdığı zamân yoḳuş üsti güneşiñ żiyâsıyla parladı. O gâhdan ṣoñraya doġrı yoḳuş üsti güneşiñ żiyâsıyla yaḳtırıldığı zamân eṭrâfı muʿâyene itmek mümkin olacaġı ümmîd olunuyordı. Ẕâten tedḳîḳî lâzım gelen ṭarafda şarḳ ṭarafıdır, eger bu ṭaraf daḫî deñiz ile çevrilmiş ise ḳażâ-zedeleriñ düşdükleri ḳara, ada dimekdir. İmdâd ancaḳ deñizden bir gemi uġramasıyla ola bilir.

Ḫâṭırdadır ki körfeziñ şimâl cihetindeki tepeye çıḳmaḳ evvelâ Biryan'ıñ fikrine gelmiş çocuḳ bu fikri yalñızca icrâ itmek istemiş idi. Her neḳadar Sirvis'i de berâber almaḳ istiyorsa da eñ tedbîrli arḳadaşı da alub götürdigi ḥâlde balaları yalñız bıraḳmış olacaġından endişe idiyordı.

Martıñ onbeşinci aḳşamı o günki havâyı müsâʿid gören Biryan barometreyi daḫî muʿâyene ittikden ṣoñra irtisi güni ṣabâḥdan yola çıḳacaġını Sirvis'e söyledi. Onbir mîl ḳadar süren bir yolı gidüp gelmek Biryan gibi ġayretli bir çocuḳ içün hîçbir şey degildir. Oraya ḳadar gidüp gelmek içün bir gün kâfidir. Sirvis de Biryan'ıñ aḳşama ḳadar geri döne bileceginden emîn ola bilir.

Biryan ertesi gün ṣabâḥ başḳa arḳadaşlarına maʿlûmât vermeden çıḳdı gitti. Çocuġuñ elinde bir ṭabaḳ bülend bir römorkor bulunuyordı, römorkor belki canavâra[71] râst gelirim diye iḥtiyâṭen almışdır. Bunuñla berâber avcılar bu güne ḳadar canavâra[72] râst gelmemiş olduḳlarından şu iḥtiyâṭ daḫî faẓla ṣayılabilir.

Biryan yanına burun tepesine vâṣıl oldıġı vaḳt eṭrâfı iyi göre bilmege ḫidmet eyleyecek bir dûr-bînin (binokl) daḫî almışdır. Birde boynuna aṣdıġı avcı ḳapçıġından ṣuḫar birâz ḳuru et, içinde bir miḳdâr ṣarâb ve ṣu ḳonulmuş bir şişe bulunuyordı ki bunlar ṣabâḥ ṭaʿâmı itmek ve bir sebeb ile geç ḳalacaḳ olursa aḳşama daḫîḳarın doyurmaḳ içündür.

Biryan iri adımlarla yürüyerek ol emrde deñiz kenârı eṭrâfını dolaşdı. Deñiz kenârı tâ içerideki ḳayalıḳ ḥizâsına ḳadar ṭaşmış deñiz ṣuyı ile ışlanmış ve deñiz ötesi ile örtülmüşdür.

Bir sâʿat ḳadar yürüdükden ṣoñra Dönifan ile arḳadaşlarınıñ güvercin avına gitdigi zamân vâṣıl oldıġı yere geldi. Şimdi güvercinler içün bir yandan ḳorḳacaḳ cihet yoḳdur, zîrâ deli-ḳanlı ḳuş içün vaḳt ġâʾib idecek ḥâlde degildir.

Havâ açıḳ gök tamâmen buluṭsuz oldıġı cihetle Biryan bir vaḳt ol burun tepesine yetişerek tecrübeye başlamaḳ istiyordı. Ögle vaktine ṭoġrı deñiz dumanı gelüp şarḳ cihetine ṭoplanacaḳ olursa Biryan beyhûde zaḥmete ḳatlanmış olur.

İlk sâʿatde Biryan ḥızlı yürüyüp yoluñ yarısını yürümege muvaffıḳ olmuş idi. Eger bir mâḫe râst gelmez ise öylen vaḳtinden dört sâʿat ol yerüñ oldıġı maḥalle yetişecegini ümmîd eyliyordı. Faḳaṭ ḳayalıḳ mevḳʿî yaḳlaşdıḳda sâḥil boyunda yürümek müşkil olmaġa başladı. Sâḥilde ḳum ḳalmadı. Her ṭaraf ṭaşlıḳ bir ḥâle girdi.

Ormanlıġa yaḳın yerlerde Biryan ḳumlı ve düz yolı râḥatla yürürken şimdi hep egri bügri ṭaşları üstünde yol yürümege ṣu dolı çuḳurları dolaşmaġa üzerinde yürümesi müşkil olan bir ṭaḳım ḳayalar ve sivri ṭaşlara başaraḳ atlamaġa mecbûr ḳalmışdı.

[71] Bu kelimenin doğru yazımı “cân-âver” şeklindedir.
[72] Bu kelimenin doğru yazımı “cân-âver” şeklindedir.

İşte bu sebeden yol geç oldı. İki sâʿat ḳadar geçdi.

Biryan diyordı ki:

-Faḳaṭ her-ḥâlde buruna deñiz ṣuyı ṭaşmadan evvel varmalıyım. Şu yürüdigim yerler ṣu götürüldigi zamân ṣu ile örtüli imiş, ṭabiʿîdir ki ṣu kutarılmaga başladıġı gibi tâ yoḳuş yanına ḳadar yerler ṣu altında ḳalır deñiz baṣdıġı gibi bir yüksek yere çıḳmaġa, yâḫûd dolaşıḳ yol bulub yürümege muvaffiḳ olsam bile yine geç ḳalırım. Ṣu başmadan her- ḥâlde şurayı geçmek lâzımdır.

Cesâretli bala ayaḳlarınıñ yoruldıġına baḳmayaraḳ dahâ ḥızlı ṣûretde yürümege başladı. Birçoḳ yerlerde dizlerine ḳadar çıḳan ṣuları aşmaḳ içün ayaḳ ḳablarını çıḳarmaġa mecbûr ḳalmış, ḳayalar üstünde daḫî tehlikeli ṣûretde yıḳılmaḳ ḳorḳularını geçirmiş idi.

Biryan önce daḫî ẓann itdigi üzre körfeziñ şu noḳṭasında deñiz ḳuşları pek çoḳ idi. Güvercin, ördek, ḳaz ve istiridyeciler ḳuzminsḳa gibi ḳayıyor. Kenârda ḳayalar dibinde daḫî birḳaç iri yünlü derili foḳ balıġı bulunuyor.

Bunlar Biryan'ıñ yaḳlaşmasından hîç ürkmeyüp ḳaçmıyorlardı şu ḥâli iṡbât eyler ki ḥayvânlar insân görmemişdirler. Ḳorḳmaḳ bilmezler bu ise pek çoḳ senelerdenberi buralar avcı uġramadıġını iṡbât ider.

Ḥayvânlarıñ şurada bulundıġını gören Biryan düşünerek añladı ki düşdükleri şu yer ziyâde yüksek ve ḳuṭb-u cenûbiye çoḳça yaḳındır dimek baḥr-i muḥîṭ-i kebîrde ilerilerken ṡonr şarḳ-ı cenûbiye doġrı ziyâde dönmüş.

Biryan deñiz boyunda dahâ ziyâde ilerileyüp de mınṭaḳa-yı müncemideye maḫṣûṣ ḥayvânâtdan ḳolsuz balıḳları da görünce ẓannı dahâ ziyâde ḳöylendi bunlar yüzlerce deñiz kenârında oynaşıyorlar. Kendilerine yüzgeçden ḳanad yerine ḳâʾim olan tek ḳollarını ṣallıyorlardı. Bu balıḳlarıñ etleri acı yaġlı oldıġından hîç işe yaramaz.

Bu eṡnâda sâʿat on idi, yaʿnî ögle vaḳtine iki sâʿat ḳalmış idi. Biryan'ıñ yoluñ ṣoñ mîlini geçmek içün neḳadar zamân ṣarf eylemiş oldıġı añlaşılır.

Biryan ziyâde yorulmuş acıḳmış oldıġından birâz istirâḥat iderek ḳuvvet almaġı muvâfıḳ gördi. Ḫuṣûṣân ileride tepeye ṭırmanaraḳ hep yoḳuş çıḳmaḳ îcâb idiyordı.

Biryan, yükselmege başlamış olan deñiziñ yetişemeyecegi bir ḳaya üstüne oṭurdı. Bir sâʿat dahâ vaḳt geçirmiş olsa idi, geldigi deñiz kenârını hep deñiz örtmege başlamış oldıġından ṭabiʿî şuraya ḳadar gelmege muvaffıḳ olamaz ṣu içinde ḳalırdı. Lâkin artıḳ ḳorḳu ḳalmamışdır. Deñiziñ başdıġı maḥalli geçdigi gibi menzil-i maḳṣûda vâṣıl olub görmek istedigi yerleri muʿâyene iderek geri dönecegi vaḳt ṭabiʿî deñiz yine alçalacaġından ḳolaylıḳla geldigi yoldan geri dönerek paroḫoda vâṣıl ola bilir.

Bir parça et yiyüp birḳaç yutumda şarâb içdikden ṣoñra açlıġı, yorġunluġı gitdi istirâḥat daḫîayaḳlarındaki yorġunluġı giderdi.

Biryan yorulduḳça düşünmekden geri duramıyordı. Arḳadaşlarından uzaḳ, yalñız bulundıġı içün ṣoġuḳḳanlılıḳla şimdiki ḥâli tedḳîḳe başladı. Arḳadaşlarınıñ menfaʿatini gözetmek şarṭıyla var iḳtidârını arḳadaşlarınıñ selâmetligi yrln? ?ṣarf itmege ḳarâr verdi. Dönifan ile arḳadaşlarınıñ gösterdikleri muḫâlif ṭavırları onlarıñ ḥareketleriyle ʿumûma ziyân gelecegi cihetle Biryan'ı endişeye düşürmekdedir. Yoḳsa Biryan ehemmiyetsiz fikr ile söylenen sözlere ḳulaḳ asacaḳ ḫafîflerden degildir. Biryan her-ḥâlde ʿumûmuñ żararını mûcib ola bilecek teşebbüslere ḳaṭʿen muḫâlefeti ẕihninde ḳarârlaşdırdı. Kederli ṭavrı kendini endişeye düşürmege başlamış olan ḳardeşi Jaḳ'ı da düşündü. Öyle ḥiss eyliyordı ki Jaḳ muṭlaḳâ ḥareketden evvel işledigi bir ḳabâḥati arḳadaşlarından ṣaḳlamaḳ istiyor, anıñ içün vicdanen maʿẕub oluyor Biryan ḳardeşini ziyâde ṣıḳışdıraraḳ söyledüp ḥaḳiḳat ḥâle vâḳıf olmaġa da ḳarâr verdi.

Biryan güzel ḳuvvet almaḳ ârzûsıyla bir sâʿat ḳadar istirâḥat itdikden ṣoñra çanṭasını ṭopladı. Omuzuna ṭaḳdı, tepeye çıḳmaġa başladı.

Körfeziñ nihâyetinde bulunub sivri bir noḳṭa ile nihâyet bulan tepeniñ şekl-i ṭabiʿîsi ġâyet ġarîb bir ḥâl gösteriyordı.

Birḳaç iri foḳ balıġı bulunuyor.

Şekil 22. Birkaç iri fok balığı bulmalarını gösteren resimdir. (devam)

Bu tepe uzaḳdan göründigi gibi sâḥil arḳasındaki yoḳuşa bitişik degildi.

İşte Biryan bir de bunı naẓar-ı diḳḳate aldı. Kezâlik gördi ki burunı, yoḳuşdan dar bir boġaz ayırıyor, ileride şimâle doġrı pek uzaḳlara ḳadar devâm idiyor, bunuñla berâber yüz ḳadem yükseklikde bulundıġı cihetle eṭrâfda epeyce yerleri göre bilmek mümkindir bu ise mühim bir işdir.

Tepeye çıḳmaḳ epey zaḥmetli oldı, bir ḳayadan digerine kendini çekerek çıḳmaḳ lâzım geliyor, hele baʿżı ḳayalar ziyâde yüksek oldıġından Biryan içün tepeye çıḳmaḳ müşkil oluyordı.

Biryan balalar arasında atlamaġı şıçramaġı sevenlerden ve ḫuṣûṣen küçük yaşdan beri bu oyunlarla meşġûl olmuşlardan şayıldıġı cihetle tecrübe-yi sürʿat ve mahâret sâyesinde çoḳ vaḳt geçmeden tepeniñ üstüne vâṣıl oldı. Lâkin vâṣıl oluncaya ḳadar çoḳ yerde fenâ ṣûretde yıḳılacaḳ yerleri atlatdı.

Biryan dûr-bîni ele alub şarḳ cihetini teftîş ve muʿâyene itmege başladı.

Şarḳ ṭarafı pek uzaḳlara ḳadar düz idi, deñiz kenârındaki yoḳuş bu düzlük içinde yalñız yüksek bir noḳṭa teşkîl eyliyordı baʿde yoḳuşda doġrı alçalaraḳ ileriliyor idi; oradan ṣoñra birḳaç tepecikler, göriniyordı.

O eṭrâfda sâḥile doġrı aḳub gelen birṭaḳım dereleriñ ṣuyı, arâżî örten ormanlarda ki yapraḳları ṣararmış aġaçlar arasında göriliyordı, ḫülâṣa Biryan'ıñ öñünde bulunan arâżî pek uzaḳlara ḳadar on bir mîl ḳarârlarında bulunuyor idi. Şu cihetden deñiz ḳara eṭrâfını çevirüp ve çevirmedigini añlamaḳ ḳâbil degildir. Üstünde bulunduḳları arâżîniñ ada olmadıġını añlamaḳ içün her-ḥâlde ziyâdece taḥḳîḳ idüp tâ av görilen yere ḳadar ilerilemek îcâb ider. (İlerüsi var) (AN, 1907 No.4, s.4-8)

(İlerisi) (*)

Şimâl cihetinde yedi sekiz mîl ḳadar süren sâḥiliñ daḫî nihâyeti görülmüyordı. Sâḥil uzunca bir burun ile nihâyetlendikden ṣoñra geniş bir ḳum sâḥili teşkîl eyleyerek ilerisinin ġâyet büyük bir çöl oldıġını bildiler.

Cenûb ṭarafına doġrı başḳa burunuñ arḳa cihetinde sâḥil şimâl-i şarḳa cenûb-ı ġarbîye ḳadar bir baṭaḳlıḳ nihâyet buluyordı.

(*) (4 ünci numeroda baḳ)

Biryan kemâl-i diḳḳatle elindeki dûr-bîni şu taʿrîf itdigimiz cihete çevirdi. ʿAcabâ burası ada mı? Yoḳsa ḳıṭʿa mı? Biryan baḳdı, baḳdı, yine şübheye eyleyemedi. Bunuñla berâber arâżî ada olsa bile büyük bir adadır.

Biryan birde ġarb ṭarafına döndi, aġır aġır yanmaḳda olan kürre-yi güneşiñ żiyâsıyla deñiz yüzi parlıyordı.

Burada Biryan birdenbire dûr-bînini gözine götürüp deñiz cihetine diḳḳatle baḳdı bağırdı ki:

Gemiler? Gemiler?

Vâḳıʿâ on beş mîlden az olması lâzım gelen mesâfede deñiz ile semânıñ birleşdigi maḥallde üç siyâh noḳṭa göriniyordı.

Biryan'ıñ ne derece dû-çâr heyecân oldıġı mollâ ḥaẕẕa ile anlaşılır. ʿAcabâ ḫaṭâ mı idiyor? Saḥîḥden deñizde üç gemimi var?

Biryan dûr-bîni indirdi, camlarını sildi tekrâr baḳdı…

Evet, üç noḳṭa gemiye beñziyor, bunlarıñ da yalñız tekneleri göriliyor, direklerini görmek ḳâbil olamıyor. Havâda dumana beñzerde bir şey bulunmadıġından görinan şeyler gemi oldıġı ḥal[73]de buḫârla muḫterik[74] olmayub yelken gemisi oldıġı añlaşılıyordı.

Burada Biryan düşündi ki eger görinen şeyler ḥaḳiḳat ḥâlde gemi ise, epeyce uzaḳda oldıġından idecegi işâretleriñ görilmeyecegi şübhesizdir. Arḳadaşlarına gelince onlarıñ gemiyi bile görmemiş olduḳları iḫtimâl oldıġından hemân Sluġınıñ oldıġı yere dönüp deñiz kenârında bir büyük âteş yaḳmaḳ muvâfıḳ olur diye ḥükm itdi. Şübhe yoḳ ki havâ ḳarardıḳdan ṣoñra yaḳacaḳ âteşi uzaḳdan ḳolayca görirler ve âteşiñ oldıġı yere gelirler…

Biryan şu yolda düşünerek uzaḳda görinen üç siyâh noḳṭayı tedḳîḳe devâm idiyordı.

Bir zamân tedḳîḳden ṣoñra görinen noḳṭalarıñ yerlerini degişdirmediklerini görerek fenâ ḥâlde teʾessüf itdi.

Tekrâr dûr-bîni o ṭarafa çevirdi uzun müddet baḳdı… Añladı ki görinen üç siyâh noḳṭa sâḥiliñ ġarb cihetinde kâʾin üç ufaḳ adacıḳdır ki şu yeriñ furtuna ile ḳaraya doġrı atladıġı zamân şu adacıḳlar yanında geçdigi de şübhesizdir. Ṭabiʿî o zamân duman içindeki gemide olan balalar bu adacıḳları görmege muvaffiḳ olamamışlardır.

Biryan'ıñ meʾyûsiyyeti ziyâde oldı.

Sâʿat iki idi, deñiz çekilmege ṣarp ḳayalıḳ ṭarafında ṭaşları açıḳda bıraḳmaġa başlamış oldıġından Biryan geri dönmek zamânı gelmişdir diyerek tepeden inmege başladı.

[73] Bu kelimenin doğru yazımı "ḥâl" şeklindedir.
[74] Bu kelimenin doğru yazımı " müteharrik" şeklindedir.

Bunuñla berâber bir dahâ şarḳ ṭarafını tedḳîḳ arzû[75] eyledi. Güneşiñ żiyâsı dahâ ziyâde aşaġıdan ʿaks itdiginden bir az[76] evvel görmege muvaffiḳ olmadıġı şeyleri şimdi görebilir.

Bunuñ içün Biryan dûr-bîni şarḳ ṭarafına çevirerek ṣoñ defʿa olmaḳ üzere bir dahâ teftîş itdi. Şu ṣoñ fikrine müteʾessif ḳalmadı.

Vâḳıʿâ güzel sesçe bildigi noḳṭalarıñ eñ ṣoñ parçası üstünde ormanlarıñ arḳa cihetinde mâvî bir ḫaṭṭ görür gibi oldı, ḫaṭṭ şimâlden cenûba doġrı uzanıyor birḳaç mîl uzunluġunda bulunuyor; iki nihâyeti de ormanıñ yeşil aġaçları arḳasında ġâʾib oluyordı.

Biryan kendi kendine sordı ki:

Bu ne oluyor ʿacabâ?

Dahâ ziyâde diḳḳatle baḳdı:

-Deñiz!.. Deñiz!

diye ḫayḳırdı.

Az ḳalsun dûr-bîn elinden fırlayacaḳ idi.

Mâ-dâmki deñiz şarḳ cihetini ḳaplamışdır, artıḳ şübheye maḥall ḳalmaz? Sluġınıñ düşdigi yer ḳıṭʿa degil adadır! Hem naṣıl? Baḥr-i muḥîṭ-i kebîr ortasında, yalñız mechûl bir ada? Çıḳmaḳ ḳâbil olmayan bir ada!

Mevḳʿîñ ada olmasından ileri gelecek muḫâṭara Biryan'ıñ ẕihninde tecessüm itdi. Ḳalbi çatlayacaḳ derecede çırpınmaġa başladı… Faḳaṭ ilk heyecanı defʿa ġayret eyleyerek havâ ne olsa da muḫâṭara neḳadar büyük bulunsa da dû-çâr endîşe olmaḳ lâzım gelmez didi.

Bir çerik ṣoñra Biryan deñiz kenarına varmışidi.

[75] Bu kelimenin doğru yazımı "ârzû" şeklindedir.
[76] Bu kelimenin doğru yazımı "birâz " şeklindedir.

Ṣabâḥleyin geldigi yolı ṭutaraḳ arḳadaşlarınıñ kendini ṣabırsızlıḳla bekledikleri Sluġıya vâṣıl oldı.

Güverteye ḳaṭrânlı bez sermekle iktifâ eylediler.

Şekil 23. Çocukların güverteye katranlı bez sermelerini gösteren resimdir. (devam)

3.2.2.3.1.3. Altıncı Bâb

Aḳşâm ṭaʿâmından ṣoñra Biryan keşf itdigi şeyleri añlatdı.

Biryan'ıñ ögrendigi şundan ʿibâretdir: Şarḳ ṭarafında orman mınṭaḳasından ṣoñra şimâlden cenûba doġrı uzanan bir mâvî çizgi görmüşdür. Bu mâvî çizginiñ deñiz oldıġına şübhe itmek istemiyor. Binâʾen ʿaleyh aṣlâ şübhe yoḳ ki Sluġı kemâl-i felâketle balaları baḥr-i muḥîṭde meçhûl bir adaya atmışdır.

Evvel emrde Sirvis ile sâʾir arḳadaşları Biryan'ıñ sözini şiddetli heyecân ile dinlediler. Ne? Adaya düşmüşler ha? Çâre-yi ḫalâṣ da yoḳ öyle mi? Şarḳ cihetinde aramaḳ lâzım gelen ṭarîḳ selâmete ṭoġrı gitmekden vazgeçmeli ha? Ḳurtulmaḳ içün bir gemi

geçmesini beklemekden başḳa çâre yoḳ öyle mi? ʿAcabâ çocuḳlarıñ ebedî iḳâmet-gâhı ṣaḥîḥden burasımı olacaḳ?

Dönifan didi ki

-Cânım Biryan ẓannında ḫaṭâ eylemiş olamaz mı?

Ḳuros- Ṣaḥîḥ! Biryan buluṭları deñiz ṣanmış olmayasın?

-Ḫayır ḫaṭâ itmedigime emînim şarḳ ṭarafında gördigim şey deñiz idi.

Vilḳuks- Mesâfe neḳadar?

Burundan taḳrîben altı mîl ileride

Görinen ḫaṭṭdan uzaḳda yüksek maḥallde ṭaġlar yoḳmıdır?

-Ḫayır! Gök var.

Biryan o derece inanıḳlı söz söylüyordı ki arḳadaşlarınıñ azıcıḳ şübheye düşmeleri mümkin degil.

Faḳaṭ Dönifan Biryan ile olan her sözi ġavġâ ḥâline ṣoḳmaḳ ʿâdetinde bulundıġından fikrine ʿinâd eyleyerek didi ki:

Ben de dirim ki Biryan aldanmışdır. Biz gözümüzle görmedikçe

Sirvis-Öyle ise bizde gözümüzle göririz (zîrâ) her-ḥâlde şübheyi gidermek îcâb ider.

Bekster- O ḥâlde ben de söyleyim ki bir daḳiḳa bile ġâʾib idecek zamânımız yoḳ eger bu ḳıṭʿa üstünde bulunuyorsaḳ ḳış gelmeden yola çıkmalıyız.

Sirvis-Pek aʿlâ, havâ müsâʿid olursa yarın yola çıḳar, birḳaç gün devâm idecek bir seyâḥat yaparız. Havâ müsâʿid olursa dimegimde, görinen ṣıḳ ormanlar içerisinde yaġmurlı havâda gezmek tehlikeli oldığı içündür.

Biryan- Pek aʿala. Adanıñ sâʾir cihetindeki sâḥile vâṣıl oldığımız gibi…

Dönifan -Şurası ada ise öte ṭarafda sâḥil buluna bilir…

Biryan- Ben ada oldığını bildigim içün sâḥile vardığımız gibi diyorum. Zîrâ aldanmadım… Şarḳ ṭarafında deñizi epeyce gördüm. Lâkin ne yaparsıñ, Dönifan ʿâdeti üzere dâʾimâ baña muḫâlefetden ẕevḳ alur.

Ey cânım sen de lâ-yuḥṭîʿadd idilesiñ?

Ṭabiʿî idilemem. Faḳat bir defʿa emînim ki ḫaṭâm yoḳ, ẕâten görür añlarız â? Dönifan râżî olursa öte ṭaraf deñizini görmege berâber gidelim.

Hay, hay gidelim.

Birḳaç büyük bir ağızdan- Bizde gideriz.

Sirvis-Arḳadaşlar telâş itmeyelim vâḳıʿâ henüz bala ṣayılırız ammâ âdem gibi ḫarekete ġayret idelim. Ḥâlimiz ḳorḳunçlıdır cezûʾ-yı iḥtiyâṭsızlıḳ vehâmeti dahâ ziyâde eyler. Hep birden orman dâḫilinde dolaşmaḳlığımız muvâfıḳ-ı maṣlaḥat degildir. Evvelâ küçükler bizimle gelemez. Anları Sluġıda yalñızca bırakamayız. Binâʾen ʿaleyh Dönifan ile Biryan yanlarına iki arḳadaş dahâ alub yola çıḳarlar …

Vilḳuks- Öyle ise ben giderim.

Sirvis-Bir de ben.

Sirvis- Pek aʿlâ. Dördüñüz gelir. Şâyed gecikecek olursañız içimizden birḳaçı sizi aramaġa gidince paroḫodda yine âdem ḳalmış olur. Unutmayıñız ki nerede oldığımızı

bilinceye ḳadar iḳâmet-gâhımız, melceʾ , ve meʾvâmız burasıdır. Bir ḳıṭʿa üstünde oldığımızı añlamadan bu melceʾyi terk itmek muvâfıḳ degildir.

Biryan- Oldığımız yer ḳıṭʿa degil adadır. Ṣoñ defʿa olaraḳ bir dahâ tekrârlayayım.

Dönifan-Görürüz cânım!

Sirvis'iñ ʿâḳılâne naṣîḥatları iki arḳadaşıñ iḫtilâfına nihâyet verdi vâḳıʿâ, Biryan'ıñ da teslîm eyledigi üzere orman içerisinde ilerileyerek uzaḳdan görinen sâḥile varmaḳ îcâb idiyoruz.

Bir de mâvî ḥaṭṭ deñiz farż olunsa bile ḳâbil olamaz ki o deñiz bir boġaz olsun ve gicesi ḳolay ola bilecek olan şu boġazda başḳa adalarıñ ḥadd fâṣlı bulunsun! O ḥâlde evvelâ o başḳa adaları görmeli eṭrâf muʿâyene ḳılınmalı, anlarıñ mensûb olduḳları cezâʾir-i müctemiʿ taḥḳîḳ eylemeli, andan ṣoñra ne îcâb iderse onı yapmalı.

Yalñız bir maʿlûm noḳṭa var ki o da ġarb cihetindeki Zeland

sevâḥilinden baḥr-i muḥîṭ-i kebîr açıḳlarına ḳadar hîç ḳara olmamasıdır. Binâʾen ʿaleyh ḳażâ-zedeler içün güneş ṭoġdığı cihete teṣâdüf iden arâżîṭarafında bir çâre-yi selâmet bulmaḳ ġayr mümkindir.

Etrâfı teftîş ve muʿâyene içün güzel havâyı beklemek lâzımdır.

Birṭâḳım ḫaṭırlı iḫtimâller içinde ḳalan balalar bulunduḳları şu mevḳʿîde zamânından evvel kesb-i cedîd eylemezse gençliklerinden ḥâṣıl olan ḫaft kendilerini maġlûb ider hele aralarında ittifâḳsızlıḳ baş gösterecek olursa esâsen endîşeli olan ḥâl dahâ fenâlaşdırılmış olur.

İşte bunuñ içün Sirvis arḳadaşları arasındaki dostlıġı ḳoyulaşdırmak maḳṣadıyla her şeyʾi yapmaġa ḥâżırdır.

Bunuñla berâber Biryan ile Sirvis her neḳadar pek ʿacele idiyorlar idiyse de yine havânıñ degişmesi zamân yolcılıġı teʾḫîr eyledi, ertesi günden iʿtibâren ṣoġuḳ bir rüz-gârla

yaġmur yaġmaġa başladı barometro ıstrblka?? siniñ aşaġı inmeside havânıñ ziyâde bozılacaġına delâlet idiyordı. Şu gibi delîller meydânda dururken yolcılıġa çıḳmaḳ maḥallsiz bir cesâret göstermek dimekdir.

Lâkin havânıñ bozuldıġını teʾessüf lâzım gelmez. Vâḳıʿâ küçüklere varıncaya ḳadar herkes bulunduḳları maḥalliñ ada olub olmadıġını añlamaḳ istiyorlar ammâ, böyle bozuḳ havâlarda yola çıḳub da ada olmadıġını taḫḳîḳ eyledigi ṣûretde bilmedikleri bir yerde öteye beriye dolaşmaḳ istemiyorlar. Yâ yol pek uzayacak olursa ʿacabâ meşaḳḳate taḥmîl idebilirler mi? ʿAcabâ içlerinde eñ ḳuvvetli olan bile menzilâ[77] maḳṣûda varmaḳ içün lâzım gelen ḳuvveti câʾiz bulunacaḳmı? Eger ʿâḳılâne ḥareket idilirse bu gezmek işini uzun günli mevsime bıraḳmaḳ îcâb ider. Bunuñ içün her-ḥâlde ḳışı şu Sluġınıñ ḳamâralarında geçirmege ḳatlanmalıdır.

Sirvis Biryan'ıñ ʿacabâ baḥr-i muḥîṭ-i kebîriñ hangi noḳṭasında ḳażâ-zede olduḳ diye ṣoruşmaḳdan daḫî boş ḳalmıyordı.

Paroḫoduñ kütüb-ḫânesinde bulunan coğrafya aṭlasında birçoḳ baḥr-i muḥîṭ ḫariṭaları var idi. Zeland-ı Cedîd'den Ameriḳa sâḥiline ḳadar olan mesâfe gezilüp baḳılacaḳ olursa, şimâle doġrı gidildigi gibi cihet-i meẕkûra Yumoto adalarınıñ ilerisinde (Basḳalya) adasıyla (Selḳirḳ) nâm siyâḥıñ Robinżon gibi ʿ ömr geçirdigi (Jan Fernan) adası görilür, cenûb cihetinde tâ ḳuṭb-ı cenûbiye ḳadar baḥr-i muḥîṭ-i kebîr görilür, şarḳa gidilecek olursa da Şili adaları müctemiʿ adaları ile birâz aşaġıda Macellan Boġazı ve Aş arâżîsi görilür.

Eger Sluġınıñ insândan ḫâl[78]i olan şu adalardan birine düşdigi farż olunursa Şili'niñ âdem bulunan ciheti ile La Plata ve Gujantis arâżîsine varmaḳ içün birḳaç yüz mîl yol gitmek îcâb ider. Boş tehlikeli olan o yolda imdâd beklemek daḫî ḳâbil degildir. Kimseden muʿâvenet beklemek mümkin olamaz.

Şu ḥaḳiḳat ve iḥtimâl ḳarşısında öyle mecnûn- âne ḥareket cesâret idüpde beyhûde yere sefil-âne bir ṣûretde terk-i ḥayât itmek muvâfıḳ ʿaḳl ve ḥikmet görilemez.

[77] Bu kelimenin doğru yazımı "menzil-i" şeklindedir.
[78] Bu kelimenin doğru yazımı "ḫâl " şeklindedir.

İşte Sirvis böyle düşünüyor. Biryan ile Bekster Sirvis'iñ efkârına iştirâk idiyor, şübhe yoḳ ki Dönifan ile bir fikrde olanlarda bu yoldaki mülâḥaẓayı ḳabûl ile münâzaʿa nihâyet verirler.

Bunuñla berâber şarḳ cihetinde Biryan'ıñ gördüm didigi deñizi bir gidüp görmek fikri ḥâlâ bâḳîdir.

Faḳaṭ geçen onbeş gün ẓarfında bu fikri icrâ itmek ḳâbil olamadı. Havâ pek bozuldı. Gündüzleri aḳşamlara ḳadar yaġmur yağdı, şiddetli rüz-gâr esdi şu havâda ormanlarda gezmek ġayr-i ḳâbil idi.

Ada mı ḳıṭʿa mı mesʾelesini añlamaḳ içün neḳadar ʿacele idiyorlar idiyse de havâ muḫâlefetine ṣabr itmege mecbûr olıyorlardı.

Bozuḳ havâlı günlerde Sirvis ile arḳadaşları paroḫodda maḥbûs ḳaldılar ise de boş durmadılar.

Mevcûd eşyâʾ ḥaḳḳında icrâsı lâzım gelen muḥâfaẓadan başḳa cesârete uġramış paroḫod şiddetli rüz-gârla epeyce yatdığından oṭurılur ḥâlde bulunmadığından onuñ da ışlâḥı îcâb idiyordı. Vâḳıʿâ brdlr?? çḳ?? ṭarafdan açılmış, güverte daḫî gezilemez bir ḥâle gelmiş, birçoḳ yerlerinden yaġmur aşaġı akıyor, şunları vaḳt ġâʾib itmeksizin yoluna ḳoyub ḳışı râḥat geçirebilecek derecede gemiyi taʿmîr itmek muṭlaḳâ lâzımdır.

Paroḫodı ḳışıñ ṣoġuġa tahammül idecek derecede taʿmîr ise ḳâbil degildi.

Bunuñ içün eñ mühim iş olaraḳ ḳażâ-zede balalar kendilerine bir ṣığınacaḳ yer ḥâżırlamaḳ istiyorlardı. Vâḳıʿâ şarḳ ṭarafına doġrı gidüp insân bulunan maḥalle varmaḳ ancaḳ yazın ola bilecekdir. Yaza ise beş altı ay ḳadar bir müddet lâzım. Ḳâbil degildir ki ẕâten parçalanmaġa yüz ṭutmuş olan Sluġı beş altı ay ḳışıñ şiddetli rüz-gârlarına tahammül eyleyebilsün, ey ḳışıñ Sluġıdan ümmîd lâzım gelmedigi ḥâlde ʿacabâ ḳażâ-zedeler kendilerine muvâfiḳ ṣığınacaḳ yeri nerede bulacaḳlar? Yoḳuş eṭrâfında ḳayalıḳ dîvâr içinde bir ufaḳ delik bile olmadığını söyledik ya tepeniñ diger cihetini güzelce araşdırmalı, bir siper maġara tedârikine ġayret itmeli bulunmadığı ṣûretde hepsine kifâyet ide bilecek ṣaġlamca bir iḳâmet-gâh-ı ḳulûbe yapmalıdır.

(İlerisi var) (AN, 1907 No.5, s.4-8)

(İlerisi) (*)

(5 inci numeroda baḳ) (*)

Şimdiki ḥâlde geçmesini ḫaber verdigimiz bu zevk havâlı on beş günde bizim balalar şu lüzûmı naẓar-ı diḳḳat ve ehemmiyetli alaraḳ muvaḳḳaten gemiyi ışlâḥa başladılar. Vâḳıʿâ şu geçen yerleri ḳılmaḳ ḳâbil degil idiyse de rüz-gâr giren yerleri ṭıḳamaġa muvaffıḳ oldılar. Sirvis paroḫodda bulunan yelkenlerle tekneniñ her ṭarafını şarmaḳ fikrine düşdi ise de soñra[79] barınacaḳ yer bulunamadıġı ḥâlde, açıḳda ḳalmaḳdan ise onuñla çadır yapmaḳ mümkin olacaġını düşünerek fikrinden vaz geçdi. Güverteye ḳaṭrânlı bez sermekle iktifâ eylediler.

Şekil 24. Çocukların vapurdaki eşyalara tutunmalarını gösteren resimdir. (devam)

Bu eṣnâda paroḫodda mevcûd eşyâ ve yiyecek birḳaç ḳısma bölünüp bağlandı. Cümlesine birer numero ḳoyulub Sirvis'iñ defterine ḳayd idildi.

[79] Bu kelimenin doğru yazımı "ṣoñra " şeklindedir.

Havâ müsâʿid olduḳça Dönifan, Vilḳuks, Veb ḳayalar üzerinde güvercin avlanmaġa gidiyor. Moḳo'da bunları elinden geldigi ḳadar ġayret eyleyüp güzel yemek yapıyor idi diger ṭarafdan Ġarnet, Sirvis, Ḳuros ile küçükler baʿżende Jaḳ deñiz kenârına gidüp balıḳ ṭutuyorlar, deñiz kenârı körfez oldıġı içün yoşun ile örtüli ḳayalar arasındaher dürlü mükemmel balıḳlar bulunuyor idi.

Balıḳlar arasında eñ ziyâde işe yarayan morita balıġı idi.

Balalarıñ sâḥil kenârında ḳarmaḳ veyâ âġ çeküpde birçoḳ balıḳ elde itdikleri vaḳt itdikleri sevinçli sesi ḥaḳiḳaten bir naġme ḥâṣıl eyliyordı.

Jankins ḳıçḳırı idi ki:

-Benim balıḳlara baḳıñız, hem ne büyük!

İverson dürlü çaġıraraḳ :

-Bendekiler senden büyük!

Ḳastor- Ṣaḳın ḳaçmasunlar!

Birbirleriniñ yardımına koşuyorlar.

Ġarnet Sirvis'e didi ki:

İyi ṭutuñuz! - İyi ṭutuñuz âġları çabuḳ çekiñiz!

Ḳastor- (Âġı eẕiyetle çekerek) lâkin çekemiyor. Burada herkes âġıñ ucuna ṣarılaraḳ şiddetle çekiyor, deñizden çıḳarıyorlardı.

Âġa ṭutılan balıḳları ḳurtarmaḳ ḫuṣûṣunda ʿacele itmek daḫî pek lâzımdır. Zîrâ oralarda keşretle bulunan birṭâḳım çaġanoz cinsinden deñiz ḥayvânları âġa ṭutılan balıḳları der-ḥâl helak itmege ḥâżırdır. Birde (lampirva) isminde eti maḳbûl bir nevʿ balıḳ dahâ vardır ki bu da âġa ṭutılan balıḳlara ziyâde müsâʿiddir. Vâḳıʿâ elde idilen balıḳlarıñ

epeycesi şöylece çaġanuzlar lampirvalar ṭarafından helâk olub gidiyor ammâ yine geride ḳalanı balalara kifâyet eyliyordı.

Hele morina balıḳları çoḳ işe yaramaḳdadır, gâh kızarıyorlar gâh ṭozlıyorlar. Yaġada ṭutılan balıḳlara gelince bunlardan büyük fâʾide ḥâṣıl olamıyordı. Ġalakyas dinilen tür nevʿ balıḳ ekṣeriyetle ṭutılıyor, bu da Moḳo ṭarafından güzel ṣûretde pişiriliyordı.

Martıñ 27 nci güni ehemmiyetlice bir avcılıḳ itdiler hem iş ġâyet gülünç ṣûretde vuḳûʿ buldı. Ögle vaḳtinden ṣoñra yaġmur kesilmiş, küçükler balıḳ âġlarıyla berâber yaḳa ṭarafına gitmişlerdi birdenbire ḳıçḳırışmaġa başladılar. Vâḳıʿan ḳıçḳırışları sevinçli idiyse de yine yardım ve muʿâvenet istedikleri añlaşılıyordı pârâḫûdda ṭartışmaḳda olan Sirvis arḳadaşlarını bıraḳub sesiñ geldigi cihete ḳoşdılar. Orası ile kendi aralarında olan beş altıyüz ḳademlik mesafeyi çabucak yüridiler.

Jankins diyordı ki:

Ḳoşuñuz! Ḳoşuñuz!

İverson- Geliñiz de Ḳastor ile küheylanını görüñüz!

-Çabuḳ oluñuz Biryan, yoḳsa ḳaçacaḳ hâ!

Ḳastor'da bir ṭarafdan ḳıçḳırıyordı ki:

-Yeter cânım, indiriñiz beni! Ḳorḳuyorum!

Dovol da Ḳastor'uñ yanında yürür ḳaya üzerine binüp!

Dah! Dah!

diye ḳıçḳırdı.

Bu yürür ḳaya iri bir ḳaplumbaġadan ʿibâret idi. Bu ḥayvânlar keṣret üzere deñiz yüzünde uyur ḥâlde görilür.

Ḳaplumbaġaya balalar deñiz kenârında râst gelmişlerdi. Ḥayvân şaşırdı. Deñize doġrı ḳaçmaḳ istedi.

Balalar, ḥayvânıñ deñizden dışarıda bulunan boynuna bir ip geçirüp beyhûde yere meşġûl itdiler. Ḥayvân vâḳıʿâ çabuḳ ḳaçamıyor ammâ yine, balaları şiddetle arḳası şıra çekiyordı. Jankins lâṭife olmaḳ üzere Ḳastor'uñ ḥayvân deñize yaḳlaşdıḳça Kemâl ḳorḳu ile çıḳardığı ses ile eglenmege başladı.

Sirvis ḳıçḳırdı ki:

-Ḳastor güzel oṭur!

Sirvis- Diḳḳat it ki ipi aġzına almasun!

Biryan gülmekden kendini ṭutamadı: zîrâ balalarıñ ḥayvân ile olan oyunlarında tehlikeli bir ḥâl yoḳ idi. Dovol Ḳastor'ı bıraḳdığı gibi Ḳastor kendini arḳa üzeri şalıverir, ḳolaylıḳla ḳaplumbaġanıñ şırtından ḳurtılur ḳorḳdığı ile ḳalır diyordı.

Faḳaṭ işiñ mühim ciheti ḳaplumbaġayı elde itmekdedir. Bunuñla berâber âşikârdır ki ḳażâ-zedeleriñ hepsi bu arada ġayret iderek ḥayvâna hücûm eylese ġalebeye muvaffıḳ olamazlar ḥayvânı deñize dalmadan yoldan alıḳoyaraḳ başḳa bir ḥîle ile maġlûb itmek îcâb ider.

Sirvis ile Biryan üzerinde bulunan römorkorlarıñ burada teʾṣîri olamaz, zîrâ ḳaplumbaġanıñ şırtını örten ḳabuḳdan geçmez. Balṭa ile hücûma gelince ḥayvân burada daḫî başı ile ayaḳlarını içeri alub kendisini taʿarrużdan muḥâfaẓa eyler.

Sirvis didi ki:

Bir çâre var. Ḥayvânı arḳa üsti devirelim.

Sirvis- Naṣıl olur yâ, eñ aşaġı yigirmi iki çoṭ aġırlıġında olan ḳaplumbaġayı hîçbir vaḳt devirmege muvaffıḳ olamayız.

Biryan- Mânivela yoḳmı? Mânivela?

Biryan Moḳo ile birlikte hemân paroḫoda döndi. Bu eṣnâda ḳaplumbaġa deñizden otuz ḳadem ḳadar bir mes'fede bulunuyordı. Sirvis hemân balaları ḥayvânıñ ṣırtından aldı. Cümlesi birden ḳaplumbaġanıñ boynuna bağlı olan ipe ṣarılub kemâl-i şiddetle çekmege başladılar. Faḳaṭ ḥayvânıñ ḥareketini kesmege bir dürlü muvaffiḳ olamıyorlardı.

Teşekkür oluñur ki Biryan ile Moḳo ḥayvân deñize girmeden geldi yetişdiler. Hemân ḳaplumbaġanıñ altına iki mânivela ṣoḳdılar, mânivela birer ṭaş üstüne alub olanca ḳuvvetle dayandıḳları gibi bî-çâre maḫlûḳı arḳa üsti devirdiler. Artıḳ zavâllı ḥayvân ebediyen maḥbûṣdur zîrâ arḳa üzeri geldikden ṣoñra ḳurtulmasınıñ iḥtimâli yoḳdur.

Ẕâten ḳaplumbaġa başını içeri alacağı vaḳt bir de balṭa indirdiler. Der-ḥâl helâk olmasına sebeb oldılar. Ḳastor'a sordılar ki:

-Ey ḥâlâ ḳorḳırmısıñ ?

-Ḫayır Biryan ḳorḳmıyorum. Ölmüş şeyden ḳorḳılır mı?

Sirvis-Faḳaṭ baḥṣ iderim ki etinden yemege cesâret eyleyemiyeceksiñ?

-Ây bu yenir mi?

-Mükemmel ṣûretde.

-Öyle ise ben de yerim.

Moḳo- Efendiler, ḳaplumbaġa eti pek leẕîẕ olur pişirdigim vaḳt baña buldıġıñız ṭâdı añlatırsıñız.

Ḳaplumbaġayı paroḫoda ḳadar ṭaşıyub götürmek ḳâbil olamayacağından bulundığı maḥallde parçalanmaġa başlandı. Faḳaṭ şu ḳaṣṣâblıḳ insânı istikrâh itdirecek ḥâllerden idiyse de bizim ḳażâ-zedeler dahâ şimdiden kendi iḫtiyâclarını tedârik yolunda meydâna gelecek bu gibi kürbe manẓaralara işlere alışmışlardır.

İşiñ eñ güci ʿâdetâ demir gibi ḳâṭı olan ḥayvânıñ ḳabuġını ḳırmaḳ idi. Ḳabuġı bıçaġı ile keserek ikiye bölmege muvaffiḳ oldılar. Ṣoñra eti parça parça taḳsîm eyleyüp Sluġıya getirdiler.

Ḳażâ-zedeler taṣdîḳ eyledi ki ḳaplumbaġa etinden yapılan çorba pek güzeldir, hele ḳızartması doyulur yemeklerden degildir. Ḫuṣûṣâ Sirvis ḳızatmayı âteşde birâz ziyâde ṭutmuş oldıġından yanmış oldıġı ḥâlde yine leẕẕetli idi. Köpek Fan yine ḳaplumbaġadan yine ḳalan kemik ve etleriñ her gün yidigi yemekler derecesinden ziyâde leẕẕetli oldıġına ḥükm itdi.

Ḳaplumbaġa balalara üç buṭdan ziyâde et vermiş oldı ki bu da büyük bir ḥâżırlıḳ dimekdir.

İşte Mart ayı şu yolda geçdi. Üç hafta ẓarfında herkes Sluġınıñ ḳaraya düşdiginden beri sâḥilde geçirilecek zamânıñ güzel idâre ile geçirilmesi uġrunda elinden geldigi ḳadar çalışmışdır. Şimdi ḳış gelmeden ada mı ḳıṭʿa mı mesʾelesini ṣûret-i ḳaṭʿiyyede ḥall itmek îcâb idiyordı.

Nisan'ıñ birinci güni havânıñ yaḳında iyileşmege başlayacaġı ḥiss olundı. Bârometre yavaş yavaş yükseliyor, rüz-gâr daḫî ḫafîfleşmek ʿalâmetlerini gösteriyordı. Şu ḥâlleri görüp de ḳarîben havânıñ iyileşeceğine ve iyi havâlarıñ epeyce zamân devâm idecegine ḥükm itmemek ḳâbil olamaz. Dimek ḳaranıñ dâḫiline doġrı gezmege çıḳmaḳ zamânı geliyor.

Büyükler o güni, bu ḫuṣûṣda ḳonuşdılar. Uzunca bir müẕâkereden ṣoñra ḥâżırlıġa başladılar, bu gezinmekdeki ehemmiyetiñ derecesini herkes neḳadar eyliyordı.

-Ẓann idersem yarın ṣabâḥ yola çıkabiliriz.

-Hay hay, pek erken ḥâżır bulunmalıyız.

Sirvis- Ben ḥesâb eyledim ki seniñ uzaḳdan gördigiñ o ṣu ḫaṭṭı burundan iʿtibâren altı yedi mîl uzaḳlıḳda bulunacaḳ…

-Öyle ammâ körfez ipi derince oldığı içün şimdiki bulundığımız yerden iʿtibâren mesâfe dahâ az olsa gerekdir dirim.

-O ḥâlde yolcılığıñız yigirmi dört sâʿatden ziyâde süremez.

-Doġrıca şarḳ cihetine doġrı ilerilemek ḳâbil oldığı ḥâlde yigirmi dört sâʿat ṣoñra gele biliriz. Lâkin düşünüyorum ki o ṭarafda bulunan orman içerüsinde geçilecek yol bula bilecekmiyiz?

Dönifan- Ormanda yol olmamaḳ gibi bir müşkil bizi ilerilemekden menʿ eyleyemez.

-Bu menʿ eyleyemese bile dereye baṭâḳlıġa râst geldik gibi bir ḥâl bizi alıḳoya bilir.Bunuñ içün üç dört gün bize yetecek ḳadar yiyecek almaḳ iyi olur ṣanırım….

Vilḳuks- Yiyecek ile berâber btrn??da almalı.

Biryan- Hay hay. Bu ḥâlde Sirvis eger ḳırḳ sekiz sâʿatde gelmez isek endîşe itmege maḥall yoḳdur.

Sirvis- Yolcılığıñız on iki sâʿat sürecek olsa bile ben endîşe iderim. Lâkin mesʾele orada degildir. Mâdâmki infâḳ ile gitmeñizi münâsib gördük, gidiñiz zîrâ gezmekden maḳṣad şarḳ cihetinde görilen deñize vâṣıl olmaḳdan ʿibâret degildir, yoḳuşdan ileride neler bulundığını da añlamaḳ lâzım gelir. Şu cihetde ṣıġınacaḳ bir ḥâlde kendimize ṣıġınacaḳ yer bulmaḳ mecbûriyyetinde ḳalırız, kim bilir belki siz o ṭaraflarda dolaşırken ḳışı, içinde geçirmege elverişli münâsib maḥall elde iderseñiz zîrâ ḳışı deñiz kenârında, rüz-gâra ḳarşu geçirmek pek münâsib degildir.

Biryan- Ḥaḳḳıñ var Sirvis, yolda giderken ṣıġınmaġa yarayacaḳ bir yer daḫîararız.

Dönifan- Yâḫûd oldığımız yeri ebediyyen terk itmek özümüni kendimizce taḥḳîḳ itdiririz.

-Evet, faḳaṭ ḳış geldi dimekdir, özüm, kendimizce taʿyîn eylese bile biz icrâsına ḳalḳışamayız. Cânım ne ise, hele bir kerre işi añlayalım da uġraşır, münâsibini yaparız.

Ḥâżırlıḳ ikmâl olundı, çantalar boyuna ṭaḳılacaḳdı, dört mlṭḳ?? dört römorkor ile iki de balṭa ayrıldı, bunlara bir ceb puṣulası bir dûr-bîn (binokl) dört danede de yük yorġan ʿilâve idildi. Balalar ceblerine miḳdâr-ı kifâyede espeçka ṣâʾir şeylerde doldırdılar.

Bu seyâḥat daḫî her neḳadar ḳolayca icrâ olunacaġa beñziyor idiyse de bunlarda her dürlü tehlikelere râst gelmek iḥtimâli bulundıġından Sirvis yola çıḳacaḳ olan Biryan, Dönifan Sirvis Vilḳuks'a ġâyet tedbîrli ve diḳḳatli davranmaġı tenbîh eyledi.

Dönifan ile Biryan'ıñ yanında kendisiniñ de bulunması lâzım gelecegini Sirvis düşünmüş ise de paroḫodda ḳalmaḳ dahâ münâsib olacaġını ḥükm eylemişdir. Bunuñla berâber Biryan'ı yanına çaġırub Dönifan ile ġavġâya sebeb olacaḳ her dürlü muḫâlefetden giri durmasını recâ eyledi ve söz daḫî aldı.

Bârometronuñ gösterdigi iyi havâ kendini gösterdi. Aḳşam olmadan evvel gökyüzini ḳaplayan buluṭlar tamâmen daġıldı. Ḳuṭb cenûbı yıldızı daḫî olanca żiyâsıyla ḳubbe-yi semâda parlıyordı.

(İlerisi var) (AN, 1907 No.6, s.5-8)

(İlerisi) (*)

Sirvis ile arḳadaşları ertesi gün dört refîḳlerinden ayrılacaḳları cihetle epeyce maḥzûn oldılar. Her derler ḳażâ ve tehlikeniñ ẓuhûr idecegi muḥtemel olan seyâḥat eṣnâsında ʿacabâ neler olacaḳdır ?

Balalar eṭrâfı muʿâyene iderken bir cihetden semâyı muʿâyenede bulunuyorlar. Diger cihetden daḫî fikren memleket ve fâmilyalarını düşünüyorlardı… Herbiri ḫuṣûṣda derin düşünmede bulunuyorlar, maḥzûn oluyorlar… Belki de oraları bir dahâ görmege muvaffiḳ olamayacaġız diyorlardı…

Balalarıñ hepsi müteʾeṣṣir ve maḥzûn olaraḳ olduḳları yerde diz çöküp kendilerini muḥâfaẓa ve maʿlûmiyyet itmesini Cenâb-ı Ḥaḳḳdan recâʾ ve duʿâ eylediler.

(6ncı numeroda baḳ) (*)

3.2.2.3.1.4. Yedinci Bâb

Biryan, Dönifan, Vilḳuks ve Sirvis ṣabâḥleyin sâʿat yedide Sluġıdan ḥareket itmişlerdir. Bugün havânıñ kürre-yi şimâlide Oktabırda seyireñ teṣâdüf olunan ġâyet güzel günlere beñzeyecegi güneşiñ buluṭsuz olaraḳ semâya doġrı yükselmesinden añlaşılıyordı.

Soʾuḳ ve ṣıcaḳ daḫîolmadıġından balalarıñ yürümesini ve ilerilemesini geçikdirecek mâniʿ olursa o da ancaḳ yollarıñ intiẓâmsızlıġından ʿibâretdir.

Evvelâ balalar, yoḳuşuñ dipine vâṣıl olmaḳ üzere ḳumluḳ sâḥil üstünde ilerilemege başladılar. Sirvis dört arḳadaşına berâberlerine Fani (köpek ismi) almaġı tavṣiye eylemiş oldıġından yola çıḳan bizim balalarıñ yanı ṣıra deñiz ḥayvân daḫî ileriliyor idi. Vâḳʿâ ḳoḳu almaḳ ḳuvveti ve şiddet ḥissiyât sâyesinde çoḳ fâʾidesi olacaġı inkâr idilemez.

Çeyrek sâʿat ṣoñra dört bala ormanıñ içine dalmış idiler. Orman daḫî çabuḳça geçildi. Yolda şurada burada baʿżı evler göriliyor idiyse de beyhûde vaḳt ġâʾib iderek yoldan geri ḳalmaḳ olamayacaġından Dönifan avcılıḳ ârzûlarına ġalebe eyleyerek ṣabr eylemek ʿaḳıllılıġını gösterdi.

Fan bile yolcılıḳdan maḳṣad av olmadıġını añlayub şuraya buraya giderek beyhûde yorulmuyor efendileriniñ yanı ṣıra yürüyor ve eṭrâfı araşdırıyordı. Taʿyîn olunan yol-başḳa ṭarafdan aşmaḳ ḳâbil olamadıġı ḥâlde – tâ buruna ḳadar yoḳuş boyı ile gitmek idi. Buruna vâṣıl olduḳlarından ṣoñra şarḳ cihetinde Biryan ṭarafından görilan idilen ṣu ḫaṭṭına ṭoġrı yol yürümege başlanacaḳdır.

Şöylece ilerilemek vâḳʿâ ḳıṣa bir yol degil ise de emniyyetli bir yol dimekdir. Emîn bir yoldan gitmege nâʾiliyyet içün birḳaç mîl faẓla yürümekden żarar gelmeyecegi gibi bizim cesûr balalarda öyle üç dört mîli faẓla yol yürümekle bozulacaḳlardan degildir.

Yoḳuşuñ tepesine vâṣıl olduḳları gibi, Biryan Sirvis ile birlikde ilk defʿa çıḳdıḳları maḥalli buldı ḳayalıġı şu cihetinde cenûb cihetine geçer giderme yol bulunmadıġından şimâl ṭarafına doġrı gidüp bir geçid bulmaḳ lâzım geliyordı. Ḥattâ bu geçidi bulmaḳ içün tâ buruna ḳadar ilerilemek îcâb itse de tereddüd idilmemelidir.

Vâḳʿâ, yoḳuş üstünde ġarb ṭarafından bir geçid bulunamadığı neḳadar da böyle tâ buruna ḳadar ilerilemek iyice meşaḳḳatli ise de ne fâʾide ki elde başḳa çâre yoḳdur.

İşte Biryan burasını arḳadaşlarına añlattı. Dönifan ʿâdeti üzre bir kerre iʿtirâż eyleyüp beyhûde yere kimse ḳayalara çıḳacaġım diye ṭırmanmaḳdan ṣoñra Biryan'ıñ sözini ḳabûle mecbûr ḳaldı. Bunuñ içün derdi de ormanıñ kenârında bulunan yüksekce bir yolı ṭutdılar.

Bir sâʿat ḳadar yürüdiler. Şu vechle tâ buruna ḳadar ilerilemek lâzım geldiginden Biryan ʿacabâ oradaki geçidi açıḳ yola çıḳmayız diye endîşeye düşdi. Sâʿat ilerilmiş oldıġı cihetle deñiz sâḥilini ṣu başmış olması iḥtimâldir. Ṣularıñ çekilmesini beklemek ise temâm yarım günüñ ġâʾib olmasına sebebiyyet verir.

Biryan ṣu ṭaşmadan menzil-i maḳṣûda muvâsâtdaki fâʾideyi bildirerek:

-Çabuk olalım.

didi.

Vilḳuks- Âdem sen de, ayaḳları ṣıvar geçeriz.

-Ayaḳları ṣıvamaḳla olmaz! Evvelâ ayaḳları ṣoñra omuzları ṣoñra ḳulaḳları ṣıvamaḳ lâzım gelir deñiz lâ-ʿaḳl beş altı ḳadem ḳarârında yükseliyor, doġrıca buruna gitsek iyi ideriz dirim.

Dönifan- İyi ideriz diyecek yerde itmeliyiz dimelidir, zîrâ bize rehberlik vaẓîfesi sendedir. Eger geç ḳalacaḳ olursaḳ mesʾûliyyet tamâmen saña ʿâʾid olur.

-Pek ʿalâ, öyle ise bir daḳiḳa bile ġâʾib itmeyeyim. Sirvis nerede?

Biryan:-Sirvis !...Sirvis?

diye ḳıçḳırmaġa başladı, Sirvis meydânda yoḳ idi. Köpek Fan ile birâz ileriledikden ṣoñra Sirvis yüz adım ḳadar ileride tepeniñ bir aralıġı içinde ġâʾib olmuş idi.

Bu eṉnâda Sirvis'iñ sesi ile Fan'ıñ urması duyuldı. ʿAcabâ Sirvis tehlikeye mi düşdi?

O sâʿat Biryan, Dönifan Vilḳuks Sirvis'iñ oldığı yere yetişdiler. Sirvis ṣırt üzerinde olan meydâna gelmiş. Bir tümseğiñ öñünde durıyordı, ṣızıntı ṣulardan yâḫûd gelse ḳayalarıñ teʾṯîri ile burunı aşaġıda olmaḳ üzere yarım ḫuni şeklinde bir tümsek ḳaya dîvârıñ tepesinden yere ḳadar devâm eyleyerek meydâna gelmiş idi. Tümseğiñ üstündeki ġayr-ı muntaẓam girintiler çıḳıntılar da üzerine başub tepeye çıḳmaḳ mümkin olacağını gösteriyordı.

Eger tümseğiñ baʿżı cihetleri yıḳılmayacaḳ olursa balalar cüzʾî şecâʿat ve mahâret gösterdikleri gibi ḳaya dîvârıñ tepesine vâṣıl olabilirdi.

Vâḳʿâ bu işde ḳorḳu ve tehlike var idiyse de balalar tereddüd eylemedi.

Türümseklik temâmı teşkîl idercesine yıġılmış olan ṭaşlara Dönifan düşdi.

Biryan ḳıçḳırdı ki:

-Dur! Durya cânım! Tehlikeye atlamaḳ beyhûdedir. İḥtiyâṭsızlıġa ârzûm yoḳ !

Lâkin Dönifan dökülemedi, arḳadaşlarına dâʾimâ muvaffaḳiyyet gösterüp onlarda ġalebe itmek ârzûsında bulundığından şurada yerde Biryan'ı ġâlib gelmek ârzûsıyla ġayret itdi. Tümseğiñ ortasına ḳadar ileriledi.

Arḳadaşları da Dönifan'ıñ arḳası ṣıra gitdiler ancaḳ ileride de onlarıñ ayaḳlarından dökilen ṭaş ve ṭopraḳlarıñ kendilerine râst gelmemesi içün hepsi bir yerden çıḳamayorlardı.

Hele tehlike ẓuhûr itmedi, Dönifan hîçbir şeyʾi olmadan ve herkesden evvel yoḳuş ṣırtınıñ tepesine çıḳmaġa muvaffiḳ oldı.

Dönifan dûr-bîni (binokl) muḥafaẓasından çıḳardı. Şarḳ cihetinde pek uzaḳlara ḳadar devâm iden orman üstüni diḳḳatle baḳmaġa başladı.

Şırtıñ üstünde gördigi manẓara, Biryan'ıñ burun tepesinde gördigi manẓaraya beñziyordı yalñız burada manẓara o ḳadar geniş degil idi, çünki burası burun tepe ḳadar yüksek degil idi.

Vilḳuks Dönifan'a şordı ki:

-Ey görinürde bir şey yoḳmı?

- Bir şey görmüyorum.

-Öyle ise bir de ben bakayım.

Dönifan yüzünde memnûniyyet âṡârı göstererek dûr-bînini Vilḳuks'a uzatdı.

Vilḳuks- Ben de öyle şu ḫaṭṭına beñzer bir şey göremedim.

Dönifan- Şuralarda öyle şey yoḳ imiş dimek.

Biryan bir de sen baḳ da ḫaṭâ[80]ñı añla…

-Lüzûm yoḳ … Ben ḫaṭâ[81] eylemedigime emînim.

-O işte bu[82] aʿlâ: Cânım biz bir şey göremiyoruz!

-Göremedigiñiz oldıġımız yeriñ burun tepe ḳadar yüksek olmamasından ileri gelir. Benim gördigim mevḳʿî ḳadar yüksek yerde olsaḳ şu ḫaṭṭı altı yedi mîl ileride görinür. Sizde yüksek noḳṭaya varsañız didigimi görür, deñiziñ varlıġından emîn olursunuz.

Vilḳuks- Sade söylemek pek ḳolaydır!

[80] Bu kelimenin doğru yazımı " ḫaṭâʾ " şeklindedir.
[81] Bu kelimenin doğru yazımı " ḫaṭâʾ " şeklindedir.
[82] Bu kelimenin doğru yazımı "pek" şeklindedir.

-Söylemekde ḳolay emîn olmaḳda! Bir kerre görmek kâfîdir. Hele işi ḳıṭʿaya tebdîl dahâ ḳolaydır. Şu ṣırtı aşalım, ormandan geçelim didigim ṣuya varıncaya ḳadar ilerileyelim…

Dönifan- İlerilersek pek uzaḳlara gideriz. Bu ise iyi olamaz ṣanırım!

-Pek aʿlâ sen ḳal Dönifan. Ben Sirvis'le giderim.

Vilḳuks- Cânım bizde gideriz âriş baḳalım Dönifan!

Sirvis- Evvelâ yemek yiyelim de öyle!

Vâḳʿâ yola çıḳmazdan evvel bir kerre ḳarın doyurmaḳ maṣlaḥata muvaffiḳ idi. Yarım sâʿat ẓarfında ḳarınlar doydı, yola çıḳdılar.

Yoluñ birinci mîli çabuḳça yürüldi. Artıḳ olan zemîn hîçbir güçlük vermiyordı. Ara ṣıra râḥat gelen ṭaşlıḳ yerleri de yoṣun nevʿinden bir ṭaḳım ot örtmüş bulunuyordı. Uzaḳlarda bir ṭaḳım çalılar cins cins yıġınlar teşkîl eylemiş idi ki bu cinsler daḫî[83] faṣîlesinde srnsye?? otı ve kibrit nebâtı gibi bir ṭaḳım çalılar ile funda, çoban püsküli ve eñ yüksek mınṭaḳalarda bile yitişen âmber pars gibi şeyler idi.

Biryan ile arḳadaşları didigimiz yoldan tepeniñ üstüne çıḳdıḳdan ṣoñra çıḳılan ṭaraf ḳadar ṣarp ve dik olan diger ṭarafını öyle ḳolaylıḳla inemediler. Eger o cihetden aḳan seyliñ bıraḳdığı genişçe ve içerisi başḳaç şeklinde bir yola râst gelinmemiş olsa idi şübhe yoḳ idi ki tâ burun tepesine ḳadar gitmeye mecbûr ḳalacaḳlardı.

Ormana girdikden ṣoñra yol dahâ güçleşdi, zîrâ zemîn dikenler çalılar, münâsebetsiz otlarla örtüli idi. Ekṣeriyâ yere dürülmüş aġaçlar yolı ḳapatur. Hele sazlıḳ o derece ṣıḳ bulunuyor idi ki her-ḥâlde kendilerine bir yol açıḳ îcâb idiyordı.

Balalar bu sebeble balṭadan fâʾidelenmege başladılar, birḳaç daḳiḳada bir kerre toḳunayorlar yol açıḳ üzre balṭa ṣallayan ḳullar ayaḳdan dahâ ziyâde yoruluyordı. Şu

[83] Bu kelime mikrofilmde eksik çıkmıştır.

sebeble epey gecikiyorlardı. Ṭabiʿî aḳşama ḳadar bu şûrete devâm eylerse yürilen yol az olacaḳdır üç dört milden artmayacaḳdır.

Vâḳʿâ ormandan aṣlâ insân geçmemiş oldığı göriliyor idi. Yâḫûd geçmiş ammâ eṯeri ḳalmamış. Zîrâ insân geçdigini iṣbât eyleyecek olan eñ ufaḳ yol bile görülmüyordı.

Yıḳılan aġaçlar hep eskiliginden yâḫûd furtunadan yere yatmış, insân eliniñ hîç de teʾṯîri olmamışıdı, şurada burada ezilmiş olan otlar, büyükçe vücûdlı birṭaḳım ḥayvânâtıñ geçdigini añladıyordı. Ẕâten bunlardan birḳaçınıñ şuraya buraya ḳaçdıġını gördiler. Ancaḳ ne cinsden bulundıġını añlayamadılar. Bunuñla berâber ḥızlı ḳaçışları ḥayvânlarıñ yırtıḳıç nevʿinden olmadıġına delâlet idiyordı.

Ṣabırsız Dönifan tüfenge ṣarılub żararsız ḥayvânâta ḳurşun atamadıġından dolayı ziyâde cânı ṣıḳılıyordı. Ḥattâ bir vaḳt silâḫ ḳullanmaġa ḳalḳışmaḳ istedi. Biryan münâsib ṣûretde söz söyleyerek, tüfenk atmaḳ ormanda bulundıġımızı ḫaber vermekden başḳa ḳorḳunçlı bir netîce ḥâṣıl eyleyemez, mâddesini Dönifan'a ḳabûl itdirebildi.

Vâḳʿâ Dönifan Biryan'ıñ fikrini ḳabûl eyledi ammâ her daḳiḳa bir ṭaḳım avlara râst gelerek ziyâde meʾbûs ḳalıyordı. Meṯelâ şurada tettamu[84] nevʿinden keklik göriliyor, yâḫûd yaban ḳazları, ardıç ḳuşı gibi yüzlerce ḥayvânât göriliyordı.

Añlaşıldı ki ormana yaḳın yerde oṭuracaḳ oṭulurursa avdan ziyâde istifâde idilecekdir. İşte Dönifan şu iḫtimâli añladıḳdan ṣoñra, şimdilik itdigi ṣabrıñ acısını ṣoñra ḥaḳḳıyla çıḳarmaġı ẕihnine yerleşdirdi.

Ormandaki aġaçlar yeşil yapraḳlarını tâ köklerine ḳadar îṣâl iden ḳâdın[85] ve gürgen nevʿinden şeyler idi. Bunlardan başḳa ḫoş manẕaralı servîler, ḳırmızı özli mersin, ve tnrs?? tesmiye olan bir nevʿ aġaç daḫî göz ile göriliyordı.

Orman içerüsinde aġaçlarıñ cüzʾî ser-gelişdigi bir maḥallde ikinci defʿa olmaḳ üzere tvḳtab?? râḥat idildigi vaḳit öyleyi iki sâʿat geçiyordı. Burada ṣuları az derin ufaḳça bir

[84] Bu kelimenin doğru yazımı "tetamu" şeklindedir.
[85] Bu kelimenin doğru yazımı " ḳayın" şeklindedir.

dere bulunuyordı. Dereniñ ġâyet berrâḳ olan şuları âfrin şûretde siyâh ṭaşlarla örtüli olan mecrâsında aḳub gidiyor.

Dereniñ cüʾzî derin mecrâsıyla berrâḳlıġını görüp üstünde daḫî dal, aġaç gibi şeyler geçmedigine diḳḳat olunursa çıḳdıġı yeriñ uzaḳ olmadıġı anlaşılır.

Dereyi aşmaġa gelince şuyuñ dibi birçoḳ ṭaşlarla dolu oldıġından bunlar üzerine başub geçmek de ḳolay idi. Ḥattâ dereniñ didigimiz ṭaşlar taʿaccüb olunacaḳ mertebede muntaẓaman yerleşdirmeye beñzemiyordı.

Dönifan didi ki:

-İşte bu ġarîb!

Vâḳʿâ mecrâ deruninde bir başdan diger başa ḳadar ṭaşlar dizilmiş, ʿâdetâ anlarla bir yol teşkîl idilmiş idi.

Sirvis ṭaşlara başub geçerek:

-Bu ṭaşları insâniñ dere öñüne çekilmiş bir sedden baḳıya ḳaldıġına ḥükm eyleyecegi geliyor, didi.

Biryan- Yâhû birâz da deñiz, ṭaşlarıñ duruşuna diḳḳat eyleyerek maʿnâ çıḳaralım.

Vilḳuks-Ṭaşlarıñ kendiliginden bu şekilde ṭoplanmış oldıġını farż eylemek muḥâldir.

Biryan- Öyle. Ben diyorum ki dereniñ şu noḳṭasında bir geçid yapmaḳ ârzûsıyla ṭaşları dizmişler.

Balalar, şudan birḳaç parmaḳ ṭışarıda duran ṭaşları kemâl-i diḳḳatle muʿâyene eylediler, ṭaşlar şudan çoḳ yüksek durmadıġından yaġmur zamânında şu astında ḳalacaġı ṭabiʿîidi.

Ṭaşlarıñ dereye geçid vermek ârzûsıyla insân eliyle dizilmiş oldığına ḥükm eylemelimmi? Ḫayır? Belki de dereniñ şuları coşġun oldığı vaḳit seyl ṭaşları sürüyüp getirmiş. Anlarda yavaş yavaş şurada şıralanub ṭabiʿî bir sedd teşkîl eylemişdir.

(İlerisi var) (AN, 1907 No.7, s.5-8)

(İlerisi) (*)

İşte Biryan ile arḳadaşları daḫî diḳḳatli muʿâyeneden ṣoñra ṭaşlarıñ vücûdına şu maʿnâyı verdiler.

Şunu da ʿilâve eyleyelim ki dereniñ iki sâḥilinde insân izine beñzer bir şey yoḳ idi bu daḫî ṭaşlarıñ geçid olmaḳ üzere insânlar ṭarafından dizilmedigine büyükçe delîl ṣayıla bilir.

Dere körfeziñ ʿaksî cihetine doġrı şimâl-i şarḳîyye aḳıyordı. ʿAcabâ dere Biryan'ıñ gördüm diye iddiʿâ eyledigi şarḳ-ı ṭaraf deñizine mi ḳoşılıyor?

Dönifan- Ben dirim ki dere bir başḳa büyük nehriñ ayaġıdır. İleride ḳoşılıyor. O da bir ṭarafda deñiz dökiliyor.

Biryan tekrâr mübâḥaṣeyi maḥallsiz görerek:

-Görür, añlarız. Bunuñla berâber dereniñ aḳıntısı şarḳ ṭarafına doġrı devâm eyledikçe sâḥilden ayrılmayaraḳ ilerilemek fenâ olmaz ṣanırım.

Balalar ileride dereyi geçmek içün müşkil-âne uġramamaḳ ârzûsıyla geçidden geçdiler. Baʿde dere sâḥilini taʿḳîb ile yürümege başladılar.

Dereniñ kenârı şıra gitmek müşkil olmadı. Ancaḳ baʿżı maḥalllerde şu kenârında yetişüp diger sâḥildeki çalılarla dallarla birleşmiş olan birṭaḳım sazlara aġaçlara râst geliniyor. Arḳalarından dolaşmaḳ îcâb idiyordı.

Dere şurada burada birdenbire döniyor, köşeler yapıyor ammâ, puṣula ile muʿâyene eyleyerek ʿumûmî aḳıntısınıñ şarḳa doġrı oldığı, añlaşılıyordı. Dereniñ döküldigi yere

gelince sürʿat ḥâṣıl olmadığına mecrânıñ genişlenmedigine baḳılırsa dahâ uzaḳda bulunması lâzım gelir.

Öyleden beş buçuḳ sâʿat ṣoñra dereniñ doġrıca şimâle dönigini balalar kemâl-i teʾesüfle gördi. Eger dâʾimâ dere

---

(7 nci numeroda baḳ) (*)

Sâḥili taʿḳîb iderek ilerileyecek olurlarsa menzil-i maḳṣûddan ziyâde uzaḳlaşacaḳları cihetle beyhûde yorulmuş olurlar. Bunuñ içün dereden açılub, birçoḳ ḳayın ve gürgen aġaçlarından müteşekkil ṣıḳ bir ormana girüp şarḳ ṭarafa doġrı ilerilemege ḳarâr verdiler. Yol güç ve zaḥmetli oldı boylarını aşan uzun otlar arasında birbirlerini ġâʾib itmek üzere ekṣeriyâ birbirine ḳıçḳırmaġa mecbûr ḳalırlardı.

Akşâma ḳadar ilerilendigi ḥâlde ḥâlâ deñiziñ varlıġına delâlet eyleyecek ʿalâmet görülmediginden Biryan ḳorḳmaġa başlamışdı. ʿAcabâ tepe burunı üstünden eṭrâfı muʿâyene itdigi zamân ḫaṭâ mı itmiş?

Biryan burasını düşünerek muttaşıl diyordı ki:

-Ḫayır! Ḫayır! Ben aldanmadım! Gördüm… , deñizi gördüm!

Sâʿat yedi oldı. Henüz ormandan çıḳılmamışdı, geceniñ ḳarañlıġı ziyâdeleşmiş oldıġından yolda devâm daḫîḳâbil olamıyordı.

Biryan ile Dönifan şurada toḳtayaraḳ geceyi aġaçlar dibinde geçirmege ḳarâr verdiler.

Çanṭalardaki etden birâz yenildigi gibi açlıḳ duyulmaz. Ḳalın fanila yorġanlar daḫî ṣoʾuḳdan muḫâfaẓa eyler. Ẕâten ḳuru dallardan âteş yaḳmaḳda daḫî bir mânîʿ olamaz. Âteş yaḳmaḳ birḳaç hayvân mevcûd oldıġı ḥâlde onları ḳaçmaġa yarar ise de yal-ñız eṭrâfda yerli ahâli bulundıġı taḳdîrde burada oldıġımızı bilir fikri ḫâṭırlarına geliyordı.

Dönifan didi ki:

-Âteş yaḳmayalım. Kendimizi göstermemek dahâ iyidir.

Herkes Dönifan'ıñ sözini ḳabûl itdi. Yalñız ṭaʿam ḥâżırlıġıyla meşġûl oldılar. Çoḳ yol yürürdüklerinden kemâl-i iştihâ ile ḳarınlarını doyurduḳdan ṣoñra uyḳuya yatmaḳ üzere idiler ki Sirvis ileride şıḳ çalı arasında yüksekligi orta, dalları yere inmiş bir aġaç gösterdi. Balalarıñ dördi de o aġacıñ dalları altında ḳuru yapraḳlar üzerinde güzelce fanilalara ṣarıldıḳdan ṣoñra uyḳuya daldılar.

Bu yaşda olanlar içün uyḳu aṣlâ eksik olmaz. Bunuñ içün bizim balalarda mükemmel bir uyḳu çekdiler. Dönifan bile vaẓîfesi bekçilik oldıġı ḥâlde efendilerine baḳaraḳ uyudı.

Gice yalñız birḳaç kereler köpek urdı. Ġâlibâ baʿżı ḥayvânlar ormanda dolaşıyor, lâkin balalarıñ yatdıġı yere ḳadar gelmediler.

Uyḳudan uyanıldıġı zamân sâʿat yedi var idi. Giceyi geçirdikleri maḥalli şimdi güneşiñ żiyâsı aydınlatıyor idi.

Sirvis herkesten evvel sazlıḳdan çıḳdı, dışarıya ayaḳ atar atmaz!

Dönifan!... Biryan!... Vilḳuks…Ḳoşuñuz Geliñiz?

diye ḳıçḳırmaġa başladı.

Biryan- Ne var?

Vilḳuks- Ne var cânım: Şu bizim Sirvis'de dâʾimâ ḳıçḳırır insânı ḳorḳudur.

Sirvis- Öyle! Öyle! Bir kerre geliñizde nerede yatdıġımızı görüñüz!

Ḥaḳiḳaten balalarıñ yatdıġı bir çalı ḳurulġı degil Amerika ahâli-yi vaḥşîyesiniñ Ajupa tesmiye eyledikleri bir nevʿ ḳulübe imiş. Ḳulübeniñ yeñi yapılmamış oldıġı dîvârlarıyla üstünüñ yıḳılmaḳ üzere oldıġından añlaşılıyordı. Bunuñla berâber içerüsini örten aġaç dalları sâyesinde ḳulübeniñ çalıdan yapılmış dîvârlarıyla tüpesi dura biliyordı.

Dönifan eṭrâfa baḳınaraḳ:

-Dimek buralarda yerli ahâli var?

Biryan: Ya var yâḫûd var imiş! Zîrâ şu ḳulübe kendi kendine yapılamaz!

Vilḳuks- O ḥâlde deredeki geçidiñ varlığı añlaşıldı dimekdir.

Sirvis- Ben de dirim ki mâdâmki yerli ahâli var imiş, muṭlaḳâ bunlar iyi âdemler imişler, zîrâ bizim içün şu ḳulübeyi yapmışlar.

Faḳaṭ ḥaḳiḳat ḥâl olunılursa, baḥr-i muḥîṭ-i kebîriñ şu mevâḳiʿ arâżîsinde bulunan yerli ahâliniñ Sirvis'iñ didigi gibi öyle iyi âdemler olmadığı añlaşılıyor.

Şimdi maʿlûm olan noḳṭa yerli ahâliniñ pek çoḳ veyâ cüzʾî zamân evvel balalarıñ bulunduḳları yere gelmiş olmalarıdır. Eger ḳara Ameriḳa'ya bitişik ise yerli ahâli Handlılar dimekdir, eger ḳara Oḳyanusya ḳıṭʿası müştemilâtından bir adada bulunuyorsa yerli ahâlisi ḳıṭʿa-yı meẕkûre adalarında bulunan Yamyamlardan olacaḳ dimekdir. Şu şoñ iḥtimâl büyükçe bir tehlike meydâne getirdigi cihetle ada mı ḳıṭʿa mı? mesʾelesiniñ her-ḥâlde ḥâl idilmesi lâzım oldığı âşikâr oluyor idi.

Yola çıḳmaḳ üzere iken Dönifan, pek çoḳ zamânberi bıraḳılmış oldığı şeklinden añlaşılan ḳulübeyi bir muʿâyene idelim didi.

Belki ḳulübede âlât edevât ve ev eşyâsına müteʿalliḳ şey bulunurda onuñ sâyesinde ḳulübeniñ kimler ṭarafından yapıldığını taʿyîn eyleye biliriz.

Ḳulübeniñ zemînini örten ḳuru yapraḳlar kemâl-i diḳḳatle arandı. Sirvis bir köşede ancaḳ bir desti ḳırığı bula bildi. Bu da ḳulübeniñ insân eliyle yapılmış oldığını tekrâr iṯbâtdan başḳa bir şeyʾe yaramaz.

Bu sebeble yola çıḳmaġa ḳarâr vererek sâʿat yedi buçuḳda balalarıñ ellerinde puṣula (kampası) olaraḳ doġrıca şarḳa müteveccih oldılar. Zemîn yavaş yavaş cüzʾî bir yoḳuş

ḥâṣıl eyliyordı. Kemâl-i müşkilâtla ve aġır ṣûretde yürüdiler. Ḳuru otlar, çalılar içinde yol açmaḳ müşkil oluyordı, ḥattâ birḳaç defʿasında balṭa ile yol açmaġa mecbûr ḳaldılar.

Sâʿat ondan birâz evvel balalarıñ öñüne funda ve üzerlik ile örtüli genişçe bir düzlük çayır çıḳdı yarım mîl ḳadar ileride şarḳ cihetinde çayırıñ oldıġı deñiziñ dalġaları ṣuluyordı deñiz dahâ ileride uzaḳlara ḳadar devâm itmekdedir…

Dönifan sükût eyliyor. Arḳadaşınıñ aldanmamış oldıġını tesellüme mecbûr ḳaldıġı cihetle ziyâde keyfî ḳırılıyordı.

Biryan ise elinde dûr-bîn eṭrâfı tedḳîḳ ile meşġûl idi.

Şimâl ṭarafında, güneşiñ żiyâsıyla ziyâde parlayan deñiz cüzʾî ṣol ṭarafa döniyor.

Cenûbda daḫîʿ aynı manẓara var, yalñız sâḥiliñ teşkîl itdigi köşe dahâ ziyâde idi.

Ancaḳ şübheye maḥall yoḳ! Furtunanıñ ṣonra atdıġı ḳara ada imiş! Ḫâricden muʿâvenet gelmedigi ḥâlde ḫâlâṣ ümmîdini kesmek lâzım geliyor.

Deñiziñ ortalarında ḳara görünmüyor. Güyâ bu ada baḥr-i muḥîṭ-i kebîr ortasında boş ve ġâʾib bir ḥâlde bulunuyor.

Biryan, Dönifan, Sirvis, Vilḳuks sâḥile ḳadar o zamân düz maḥalli geçüp deñiz kenârında bulunan aġaçlardan biriniñ altında oṭurmaḳ üzere ilerilediler. Maḳṣadları bir parça ḳarın ṭoyurub tekrâr orman yolını ṭutmaḳ ve geri dönmek idi.

Birâzʿacele idecek olursaḳ gice olmadan Sluġıya vara biliriz diyorlardı.

Balalar mükedder olduḳlarından yemek yerken ancaḳ birḳaç kelime söz söylediler.

Dönifan tüfengi ile çanṭasını omuzına alub:

Gidelim!

didi.

Dördi de deñize maḥzûnâne bir dahâ baḳdıḳdan ṣoñra yürümege başlayacaḳlar idi ki bu aralıḳ Fan urarak deñiz kenarına ḳoşdı.

Sirvis ḳıçḳırdı ki:

-Fan! Buraya gel Fan!

Faḳaṭ köpek ışlaḳ ḳumlığı ḳoḳlayaraḳ ileriliyordı. Ve de birdenbire ṣu içine atılub kemâl-i ḥarâretle içmege başladı.

Dönifan:

-Köpek ṣu içiyor!

diye ḳıçḳırdı.

Dönifan ḳoşaraḳ ṣu kenarına geldi. Fan'ıñ içmekde oldığı ṣudan aġzına götürdi.

Ṣu ṭatlı imiş!

Dimek uzaḳlara ḳadar görinen ṣu degil göl imiş hâ!

3.2.2.3.1.5. Sekizinci Bâb

Ḳażâ-zedeleriñ ḫalâṣ ve selâmetleri mesʾelesi yine ḥall olunamadı dimekdir. Deñiz ẓann olunan mâvî ḫaṭṭıñ göl oldığına artıḳ şübhe câʾiz olamaz.

Lâkin ḳâbil olamaz mı ki bu göl bir ada içerüsinde ḳâʾin olunsun? Yolda devâm olunaraḳ gidilecek ise ʿacabâ diger ṭarafda deñize râst gelmek iḥtimâli dâḫilinde degilmidir?

Bunuñla berâber göl daḫî büyükçe göriniyor. Zîrâ gölüñ üç cihetde nihâyeti görülmüyor. Gölüñ ilerisi gök ile bitişik göriniyor. Gölüñ büyükligi ise ḳaranıñ ada olmayub mevcûd ḳıṭʿalardan bitişik bulundığına delâlet eyler.

Biryan didi ki:

-Dimek paroḫodlar Ameriḳa ḳıṭʿasına düşdi.

Dönifan-Öyle ẓann itmiş idim. Añlaşılan ḫaṭâ itmemişim!

-Her-ḥâlde bende şarḳ cihetinde bir mâvî ḥaṭṭ görmüşüm, o da ṣu imiş.

-Öyle ammâ deñiz degil imiş!

Bu cevâb Dönifan'da maḥẓûẓiyyet-i ḳalbiyyeden ziyâde ʿaẓamet nefse delâlet eyleye bilir.

Biryan ise bir dahâ cevâb vermeyüpde beyhûde yere münâzaʿa çıḳarmaḳda fâʾide görmedi. Ẕâten görünmesede aldanmış olması menâfiʿ-yi ʿumûmiyye noḳṭa-yı naẓarından dahâ elverişlidir. Eger çocuḳ aldanmış bir ḳıṭʿada bulunuyorlarsa adada öleceġi gibi maḥbûs ḳalmış ṣayılmazlar. Bunuñla berâber şarḳ ṭarafına doġrı bir seyâḥate çıḳmaḳ içün münâsib mevsimi beklemek lâzımdır.

Âşikârdır ki uzunca bir yolcılıġa çıḳıldığı zamân geminiñ oldığı yerden şu göle gelinceye ḳadar, imtidâd iden birḳaç mîl üzerinde râst gelen müşkilâtıñ pek çoġuna dûçâr olurlar. Ḫuṣûṣen April ayı geliyor, April mınṭaḳa-yı cenûbınıñ ḳış aylarından ṣayılır. Mınṭaḳa-yı cenûbide ise ḳış, mınṭaḳa-yı şimâlide bu ʿarżda bulunan yerlere nisbetle ziyâde şiddetlidir. Bunuñ içün yaz gelmeden ârzû olunan seyâḥate çıḳmaḳ, diger bâblarımızda daḫî söyledigimiz üzere olamaz.

Bunuñla berâber dâʾimâ deñiz rüz-gârına, deñiz dalġalarına ḳarşı bulunan ġarb sâḥili üstünde gemi içinde vaḳit geçirmek daḫî çoḳ müddet ḳâbil olamaz. April geçmeden gemiyi terk itmelidir. Terk itmek içün maġara gibi bir iḳâmet-gâha iḥtiyâc bulundığı ve böyle

iḳâmet-gâhıñ ġarb ṭarafında Biryan ile Sirvis ṭarafından bulunamadıġı gibi belki göl civârında bulmaḳ ḳâbil olur diye şurada araşdırmaġa başlamaḳ lâzım gelir.

Dimek gölüñ sâḥillerini epeyce araşdırmalı. Bu taḥribât geri dönmegi birḳaç gün geçikdirir, ṭabiʿî Sirvis şedîd ḳorḳuya dû-çâr olun, faḳaṭ Biryan ile Dönifan eṭrâfı araşdırmaġa başlamaḳda tereddüd eylemediler. Yanlarında bulunan yiyecek dahâ ḳırḳ sekiz sâʿate kifâyet eyleyecek derecededir. Havâda daḫî degişmege delâlet eyleyecek ʿalâmet görülmediginden cenûb ṭarafına doġrı göl sâḥilinde ilerilemege ḳarâr verdiler.

Buralarını dahâ ilerilere ḳadar araşdırmaġa balaları mecbûr iden bir sebeb dahâ var idi.

Şübhe yoḳ ki ḳaranıñ şu cihetinde yerli ahâli sâkin imiş, yâḫûd onlar ara ṣıra burasını ziyâret eyliyorlar. Dereye yapılan geçid, ḳulübe buña birer işâretdir, ḳışı geçirmege başlamadan şu ʿalâmetleri ehemmiyete alub bir kerre yaḳından yerli ahâli varmıdır yoḳmıdır diye aramaḳ îcâb eyler. Belki dahâ başḳa ʿalâmetler bulurlar. Yerli ahâli bulunmadıġı ḥâlde ḳâbil olamaz mı ki şu mevḳʿî bir ḳażâya uġramış âdem düşmüş olsun. Bir ḫaylî müddet iḳâmetden ṣoñra ḫalâṣa muvaffiḳ olmuş bulunsun. İşte muḫtemel görilen şu cihetleri ḥall içün göl kenârını araşdırmaḳda devâm maṣlaḥata muvâfiḳ göriliyordı.

Bunuñla berâber ʿacabâ şimâle doġrı gitmekmi lâzım gelir, yoḳsa cenûba mı diye bir müddet düşündiler, birinci yol Sluġıya yaḳınca oldığından içün bu yolı dahâ münâsib gördiler. Gölüñ şimâl ṭarafına başḳa vaḳit çıḳar lâzım olanı ararız didiler.

İşte şu cihetle ḳarâr verdikden ṣoñra sâʿat sekiz buçuḳda balalarıñ dördi de göl kenârını iḥâṭa iden ḳum tepelerine doġrı yol yürümege başladı ḳum tepeleriniñ şarḳ ciheti aġaçlıḳ ile ḳaplanmışdı.

Fan öñde gidiyor, muttaṣıl sürilerle keklik ḳuşları ḳorḳudub uçurıyor, ḥayvânlar köpek yaḳlaşmasından uçub yan ṭarafda bulunan funda çalıları arasına ṣaḳlanıyordı.

Çalılar yanında yaban mersini nevʿinden ḳırmızı ve beyâż bir nebât var idi ki bunuñ ʿilâç makamında istiʿmâli pek fâʾidelidir.

Ḳuşları gören Dönifan dâʾimâ silâḥa davranmaḳ ârzûsından boş ḳalamıyordı ammâ, varlığında şübhe idilen yerli ahâli yaḳında bulundığı ḥâlde tüfenk sesiyle olduḳları yere hücumlarından ḳorḳaraḳ ârzûsını başdırmaġa mecbûr ḳalurdı

Göl kenârını kâh alçaḳ ḳumluḳ sâḥil üstünde; kâh ḳum tepelerinde yürüyerek balalar müşkilâtsız on mîl ḳadar bir mesâfe yürümege muvaffıḳ oldılar.

(İlerisi var) (AN, 1907 No.8, s.5-8)

(İlerisi) (*)

Yolda yerli ahâliniñ varlıġına delâlet eyleyecek ʿalâmetler görülmedi. Aġaçlar arasından insân varlıġını añladacaḳ duman daḫî görülmüyordı. Kez̲âlik, nihâyeti görülmeyen büyük gölüñ kenârında daḫî insân izine beñzer bir şeyʾe râst gelmiyordı, yalñız sâḥil ġarbınıñ cenûba doġrı dönerek o ṭarafda diger sâḥil ile birleşmek üzere devâm itdiginiñ farḳına varılıyordı. Gölüñ üstide tamâmen boş idi. Görinürde ne bir yelken var, ne ḳayıḳ. Ḳaranıñ vaḳtiyle meskûn oldığı ẓâhir bulundığı gibi şimdi de gemiler olmadığına ḳanâʿat itmek lâzım geliyordı.

(8 inci nüsḫada baḳ) (*)

(Ameriḳa ve İngiltere'de ḳız ḫânımlara mis dirler.) (*)

Yabânî ḥayvânât ve canavârlara gelince bunlara da râst gelinmedi öyle vaḳtinden az bir müddet ṣoñra aġaçlar arasında birḳaç büyük ḳuş gördiler. Faḳaṭ kendilerine yaḳlaşmaḳ ḳâbil olamadı. Sirvis ḳıçḳırdı ki:

-Vây deve ḳuşı!

Dönifan- Evet, ufaḳ deve ḳuşları.

Biryan- Bunlar deve ḳuşı bizde bir ḳıṭʿada isek.

-Ay ḥâlâ bundan şübhe mi eyliyorsuñ?

-Ameriḳa ḳıṭʿasındayız dimekdir. Zîrâ deve ḳuşlarına orada keşretle râst geliriz. İşte benim dimek istedigim bundan ʿibâret idi.

Sâʿat yediye doġrı istirâḥat yapdılar. Giceyi geçirdikden şoñra ertesi güni Sluġı körfezine gitmege ḳarâr vermişlerdir. Vâḳʿâ bizim ḳażâ-zedeler paraḫoduñ düşdigi meẕkûre Sluġı nâmı vermişlerdi.

Ẕâten bu aḳşam cenûb ṭarafına doġrı dahâ ziyâde ilerilemek ḳâbil olamayacaḳdı. Zîrâ olduḳları maḥallde gölüñ fażla şularını götüren bir büyükçe dere var idi ki ertesi ṣabâḥ meẕkûr dereyi yüzerek aşmaḳ îcâb idiyordı.

Birde ḳaranlıḳdan eṭrâfı görmek mümkin olamıyordı. Ḳaranlıḳ arasında dereniñ diger ṭarafında balalar, yüksekce bir şırt göriyoruz şandılar.

Çocuḳlar ḳarınlarını doyurduḳdan şoñra, bu defʿa ḳulübe mevcûd olmadıġı içyaün açıḳda uyḳuya daldılar.

Sâḥilde, gölde her şey sükûnet üzere idi.

Balalar büyük ḳayın aġaçlarınıñ kökleri arasına girerek öyle derin bir uyḳuya daldılar ki yıldırımdan bile uyanmaları muḥâl idi. Köpek Fan bile, uzaḳdan doġrı gelen yabânî ḥayvânât seslerine yaḳından ʿaks iden çakal ulumalarını işitmedi. Deve ḳuşlarınıñ ḥâl ve vaḥşetinden ve keşretle yaşadıḳları şu yerlere Amerika cenûbınıñ arslânı kaplanı olan bilineñleriñ kemik hücûmından ura lâzım gelir.

Teşekkür oluñur ki gice râḥat geçdi. Biryan ṣabâḥleyin sâʿat yedide arḳadaşlarını uyandırdıġı vaḳit cümlesi de yorġanlarına ṣarılmış ḥâlâ derin uyḳuda bulunmuşlardı.

Hepsi ayaġa ḳalḳdı. Sirvis aġzında bir peksimat çignemekle meşġûl bulunurken sâʾirleri eṭrâfı gözden geçirmege başladı.

Vilḳuks didi ki:

-Dün külçe dereyi geçmek istemedigimiz iyi olmuş, zîrâ tâm baṭaḳlıḳ içine düşecek imişiz!

Dönifan- Baṭaḳlıḳ üstünde uçan şu ördek ve biḳaşiye sürilerine baḳınız! Ḳışı buralarda bir yerde geçirecek olursaḳ bir vaḳit avdan maḥrûm ḳalmayız.

Biryan- Hele bir yürüyelim.

Biryan dereniñ ṣaġ sâḥiline doġrı ileriledi. Arḳa cihetde sivri ḳayalı tepe ile nihâyetlenmiş bir ṣırt var idi. Ṣırtıñ iki cihetine gelince birisi doġrıca küçük dere aḳıntısına ḳadar gidiyor, digeri göle ḳarşı geliyordı. ʿAcabâ şu ṣırt şimâl-i ġarbi ṭarafını örterek uzatub giden ve geminiñ düşdigi sâḥil üstünde görilenmidir? Burası eṭrâf güzelce araşdırıldıḳdan ṣoñra egleşile bilir.

Dereye gelince her neḳadar ṣaġ sâḥili yigirmi ḳadem genişliginde düz devâm iderek eṭrâfdaki yüksek tepelerle engelle bitişiyor idiyse de ṣol sâḥili pek açıḳ idi. Hep üzeri çamur, ṣu, saz ile örtüli olaraḳ göz ala bildigi ḳadar devâm eyleyüp gidiyor. Dereniñ aḳıntısınıñ nereye doġrı gitdigini añlamaġa gelince yandaki ṣırt üstüne çıḳub baḳmaḳ îcâb eyliyor, bu ise balaları Sluġınıñ oldıġı yerden uzaḳlaşdıracaḳ bir yol oldıġı cihetle Biryan bir ṭarafa gidüp de beyhûde vaḳit ġâʾib eylemek istemiyordı.

Evvelâ dereniñ gölden ayrıldıġı noḳṭayı görmek istediler ki burası ḳırḳ ḳadem genişliginde idi, bu genişligiñ mecrâ ileriledikçe, birṭaḳım ayaklarla büyüyerek dahâ genişleyecegide ṭabiʿîdir.

Vilḳuks bir tepe üstüne çıḳaraḳ didi ki:

Baḳınız şuraya:

Vilḳuks'ıñ gördigi şey, ufaḳ bir dere üstünde görilen geçide beñzer ḳarşı ṭarafa ṭoplanmış olan ṭaş yıġını idi.

Biryan didi ki:

-Artıḳ şübhe ḳalmadı.

-Artıḳ şübhe ḳalmadı.

Dönifan daḫî ṭaşalrıñ kenârında durmaḳda olan direkleri göstererek:

-Evet artıḳ hîç şübhe ḳalmadı.

didi.

Dönifan gösterdigi direkleriñ bir gemiden baḳıya ḳalmış oldıġına şübhe yoḳ idi. Direkler arasında üzeri yoşun baġlamış, çürümüş bir aġaç dahâ buldılar ki diḳḳatli baḳıldıġı gibi geminiñ baş omurġası oldıġı añlaşıldı. Ḫuṣûṣen direkleriñ üstünde yaṣlanmış bir de demir ḫalḳa var idi.

Sirvis ḳıçḳırdı ki:

-Vây bir ḫalḳa var! Bir ḫalḳa!

Balalarıñ hepsi şaşdı ḳaldılar. Güyâ gemi ḳullanan âdemiñ gelmesine baḳıyor imişler.

Ḫayır!... Kimse görünmedi. Geminiñ dere kenârına bıraḳıldıġından berî pek çoḳ seneler geçmiş oldıġı âşikâr bulunuyor. Gemi ile şu mevḳʿîye gelmiş olan âdem yâ hem-cinsiniñ oldıġı yere giderek ḫalâṣa muvaffiḳ olmuş yâḫûd şurada bir yerde sefîlâne olmuşdur.

Artıḳ balalarıñ insân varlıġını açıḳ ṣûretde iṯbât iden şu ʿalâmetler ḳarşısında ḥâṣıl eyledikleri heyecân ve ḥayreti taʿrîf müşkildir.

Bu eṯnâda Fan daḫî ġarîb ṣûretde dolaşmaġa başladı. Köpegiñ ḥâli balalarıñ diḳḳatini celb eyledi. Köpegiñ ḳulaḳları dikiliyor, ḳuyruġı şiddetle ṣallanıyor burunıyla yeri ḳoḳlayor, yerlerde yuvarlanaraḳ ṭopraġı eşiyordı.

Sirvis didi ki

-Baḳıñızdı Fana!

Dönifan-Muṭlaḳâ bir şey ḥiss eyledi.

Fan didigimiz üzere âṣâr heyecân gösterir ki birdenbire durdı. Başını uzatmış, ayaġını ḳaldırmış olaraḳ bir vaż'iyyet almış idi. Ba'de ṣırtıñ eteginde gölüñ kenârında bulunan bir ṣıḳ aġaclıḳ maḥalle doġrı şiddetle atladı.

Balalarda arḳasından gitdiler. Köpekle berâber bir eski ḳayın aġacınıñ öñünde durdılar ki aġacıñ ḳabuġı üstünde aşaġıdaki ḥarfler ile bir de târîḫ ḳazılmış bulunuyordı.

F.B

1807[86]

Biryan ile arḳadaşları şu aġacıñ ḳarşısına da müteḥayyirâne pek çoḳ zamân dururlar idi. Bu ṣırada köpek tekrâr giri dönüp bir köşeden dönerek ġâ'ib oldı.

Biryan bağırdı ki:

-Fan buraya gel Fan!

Köpek gelmedi ammâ urudıgı işidildi.

Biryan-Arḳadaşlar, diḳḳatli devâm davranalım, birbirimizden ayrılmayalım, eṭrâfı gözden geçirelim!

Vâḳı'â ġâyet iḥtiyâṭlı davranmaḳ lâzımdır. Belki de belki de yaḳınlarda bir süri yerli ahâli vardır. Eger bunlar Ameriḳa cenûbı vaḥşîlerinden ise vücûdlarını istemek degil anlarıñ mazarrat ve vaḥşîyâne hücûmlarından ziyâde ṣaḳınmaḳ îcâb eyler.

[86] Âlem-i Nisvân Dergisi'nin 1907 yılının 9.Sayısının 8. sayfasındaki bölüm başlığı dergideki diğer başlıklar şeklinde ve Jules Verne'in adı geçen kitabında olduğu gibi "F.B.1907" olarak yer almaktadır.

Tüfenglerin tetikleri ḳaldırdılar. Römorkorlar ḥâżır oldı. Müdâfʿaa vażʿiyyeti aldılar.

Böylece balalar ilerilemege başladı. Köpegiñ dolaşdığı köşeyi dönerek, dereniñ şırt ile teşkîl itdigi dar kenârını yürümege başladılar yigirmi adım ḳadar yürümemişler idi ki Dönifan egilerek yerden bir şey aldı.

Dönifan'ıñ yerden aldığı şey, ṣapı tamâmen çürümüş kendisi paşlanmış ḳalmış bir ḳazma idi. Ḳazma Amerika ve Avrupa maṣnûʿâtından idi yoḳsa öyle vaḥşîleriñ istiʿmâl itdigi ḳaba şeylerden degildi. Dimek gemi ṣâḥibi ḳazmayı da ḳullanmış, faḳaṭ pek çoḳ zamânlar geçdigi içün burada metrûk ḳalmış, çürümüş gitmiş.

Ṣırtıñ eteginde zemîniñ ekilmiş oldığına delâlet ider tarla şekilleri, ḳatavralarda gördiler.

Bu eṣnâda birdenbire acı bir ḥavlama duyuldı. Fan ziyâde heyecân ve ḳorḳuya düşmüş olaraḳ tekrâr göründi. Ḥayvân ṣıçrayor, balalarıñ eṭrâfında dönüyor, anlara baḳıyor, güyâ arḳam ṣıra geliñiz diye daʿvet eyliyordı.

Biryan nâfile yere ḥayvânı teskîn ile uġraşaraḳ:

-Muṭlaḳâ ḫârikü'l-âde bir şey var! didi.

Dönifan- Köpegiñ arḳası ṣıra gidelim!

On adım ileride Fan, birçoḳ aġaçlar ve çalılarıñ ṭoplanmış oldığı yerde ṭoḳtadı ki bunlarıñ dalı temâm yoḳuşla bitişiyordı.

Biryan ʿacabâ aġaçlarıñ arḳasında bir ḥayvân veyâ insân cesedi vardır de köpek onuñ içün mi heyecân gösteriyor diye ilerileyerek dalları çekdi, arḳa ṭarafda dar bir delik gördi.

Giri çekilerek:

-ʿAcabâ bir maġâramı var?

Dönifan- Belki! Lâkin maġârada ne var dirseñiz?

-Añlarız.

Biryan balṭasıyla deligi örten dalları kesmege başladı. Faḳaṭ ḳulaḳ verildigi ḥâlde içeriden hîçbir ses gelmiyordı.

Sirvis, açılan delikden içeri girmek üzere iken Biryan didi ki:

-Baḳalım Fan ne yapacaḳ da ondan ṣoñra biz gireriz.

Köpek muṭṭaṣıl fenâ fenâ urumakda devâm eyliyordı ki bu da ṭabiʿî insâna cesâret veremez.

Ḥâl-bû-ki şu maġârada ḥayvân veyâ insân gibibir maḫlûḳ gizlenmiş ise şimdiye ḳadar çoḳdan çıḳması lâzım gelirdi.

Her-ḥâlde şübheyi gidermeli Biryan evvelâ maġâra içerüsinde havânıñ ṣâfî olub olmadıġını añlamaḳ üzere içine yaḳılmış bir ḳucaḳ ḳuru ot atdı.

Ḳuru ot zemîne düşdigi gibi ʿalevle yandı. Bu da havânın ṣâf oldıġını iṣbât eyler.

Vilḳuks ṣordı ki:

-Girelim mi?

Dönifan- Evet.

Biryan- İçerisini aydınlıḳ görünceye ḳadar bekleyelim.

Biryan dereniñ kenârında yetişmiş olan çam aġaçlarından ṣaḳızlı bir dal ḳoparub yaḳdı. Baʿde arḳadaşlarınıñ arḳası ṣıra maġâraya girdi.

Maġâranıñ ḳapusı beş ḳadem yüksekliginde ve iki ḳadem genişliginde idi. Faḳaṭ ḳapusı girince yükseklik ve genişlik iki ḳat oluyor, zemîn ince ve beyâż bir ḳum ile örtülmüş bulunuyor idi.

Vilḳuks içeri girdi gibi aġaçdan bir iskemleye çarpdı ki iskemle daḫî üzerinde birḳaç ev eşyâsı bulunan bir masa kenârında durıyordı. Ev eşyâları bir desti, ṭabaḳ ḫidmetini îfâ itmiş büyük istiridye ḳabuḳları yüzi paşlanmış bir bıçaḳ, birkaç balıḳ ḳarmaġı ve ḳalaydan bir ḳuṭudan ʿibâret idi. Bir dîvârıñ dibinde, ḳalın taḫtelerden yapılmış ḳabaca mıḫlanmış bir ṣanduḳ bulunuyordı ki bunuñ içinde daḫî vaḳtiyle elbise ḫidmetini görmüş bez parçaları idi.

Hîç şübhe yoḳ ki şu maġârada vaḳtiyle sâkin olmuşlar. Lâkin kim? ve ne vaḳit? Sâkin olan âdem ʿacabâ bir ṭarafda ölmüş ḳalmışmı?

İçeri ṭarafda, üstünde yüñ fanilası ve yorġanı parça parça olmuş bir yataḳ, yataġıñ başucundaki iskemle üstünde yine bir teneke kâse ile aġacdan bir şamdan bulunuyor. Şamdanda fitilinden başḳa şey mevcûd bulunmuyor idi.

Balalar evvelâ, belki yataḳda ölü cesedi vardır diye ürkdiler.

Biryan yavaşça yorġanı açdı. Yataḳ boş idi.

Birḳaç daḳiḳa ṣoñra balalarıñ dördi de eṭrâfı bir dahâ muʿâyene eyledikden ṣoñra dışarıda ḳalmış elʿân urmaḳda bulunmuş olan Fan'ıñ yanına çıḳdılar.

Dereniñ kenârında yigirmi ḳadem ḳader yürüdükden ṣoñra birdenbire ṭoḳtadılar. Ḳorḳulı bir ḫiss balaları bulunduḳları noḳṭaya mıḫlanmış idi.

Orada aġaç kökleri arasında insân vücûdundan baḳiye ḳalmış bir iskelet göriliyordı.

Dimek maġârada iḳâmet iden âdem, pek çoḳ seneler önce gelüp şuracıḳda vefât itmiş, maġâra kendine mezâr-ı ebedî bile olamamış.

3.2.2.3.1.6. Ṭoḳuzuncı Bâb

Çocuḳlar derin bir sükûnete dalmışlar idi.

ʿAcabâ şuracıḳda helâk olmuş olan âdem kimdir? ʿAcabâ ṣoñ daḳiḳaya ḳadar maẓhar-ı muʿâvenet olmaḳdan maḥrûm ḳalmış bir ḳażâ-zedemidir?

Hangi milletdendir? Şu mevḳiʿe genç ikenmi gelmiş? İḫtiyâr mı vefât itmiş? İḫtiyâcını naṣıl defʿe muvaffıḳ olmuş? Bir ḳażâya uġrayaraḳ ḳaraya düşmüş ise gemisinde berâber olanlar tamâmen helâkmı olmuşlar yoḳsa hep berâber ḳaraya çıḳub da onlarıñ birer birer vefâtını gördükden ṣoñra kendisi de mi ḥayâta ḫitâm vermiş? Maġârada mevcûd muḫtelif eşyâ gemiden mi gelmiş yoḳsa ṣoñradanmı iʿmâl olunmuş?

İşte size bu sûʾâller ki cevâbları belki ebediyyen verilmeyecekdir.

(İlerisi var) (AN, 1907 No.9, s.5-8)

3.2.2.4. Tiyatro

3.2.2.4.1. Baḫtsız Bala

(ʿÂʾişe)

Ne içün o ḳadar telâş idiyorsın? Dünyâda kim kimden ayrılmamış?

ʿAṭa (Öz özine gülüp)

Size ayrılıḳ ḳolay mı geliyor? Düşünseñiz ya! Kendimizi bildik bileli bir yerde usa kaldık.

(ʿÂʾişe)

Kendini bildiñ bileli anamla berâber degilmisiñ? İşte anamdan ayrıldık. Üç yıldır saña görinmiyor ne içün bir şey olmadıñ?

(ʿAṭa)

Olmadım… Olmadım. O başḳa siz başḳa…Siziñle aḳran gibi idik.

(ʿÂʾişe)

Mektebde o ḳadar aḳranıñ bar hîçbirinden ayrılmadıñmı? Gerçek altı ay evvel Aḥmed Begden ayrıldıñ. Birbiriñizi ḳarındaş gibi severdiñiz; ne içün bir şey olmadıñ?

(ʿAṭa)

Ne içün bir şey olmadıñ? Ne içün bir şey olmadıñ? Öyle şeyler ṣorıyorsuñuz ki insân bir dürlü cevâb tapamıyor. İki senelik dersleriñ imtiḥânını birden geçirdim yine bu ḳadar ṣıḳılmadım!

ʿÂʾişe (Ziyâde ġayret ile)

Söyle cevâbmı bulamıyorsın? Yoḳsa… Yoḳsa buldıġıñ cevâbı söylemekmi istemiyorsun?

(Aṭa)

Ey efendicigim! Ne barki söylemeyim?

(ʿÂʾişe)

Hîçbir şey yoḳmı? Ṭoġrımı söyliyorsun? ... Benim… Benim başım içün ṭoġrımı söyliyorsun?

(ʿAṭa)

Merḥametsiz! Bugün cânımamı ḳaṣdıñ bar?

(ʿÂʾişe)

Gel gel yanıma… Oṭur! Benim Dünyâda senden başḳa ḥâlimi söyleyecek kimsem barmı? Şimdiye ḳadar ḳorḳubda anamdan atamdan ṣaḳladıġım şeyleri hep saña aytayım.

Gönlümde bir ḥâl bar. Anıda saña söyleyecegim –ẕati o ḥâl senden gelür çâresini yine senden isteyecegim, lâkin ibtidâ ṣorıcaġım şeylere ṭoġrı cevâb ver.

(İʿtinâ ile)

Benim başım içün ṭoġrı cevâb ver!

(ʿAṭa)

Allâh Allâh!

(ʿÂʾişe)

Ḫâṭırıñızdamıdır? Bundan iki ay evvel… Temâm iki ay evvel – o vaḳitdenberi iki kerredir mektebden geliyorsun-burada-yine bu

---

87

Bir ḳızı varmış. Ḳomşusunuñ oġlını severmiş ṣoñra ḳızı başḳasına vermişler. Cigıt kendini öldürmüş. Anıñ üzerine ḳızda telef olmuş.

Yinemi ḫâṭırıña gelmedi? Hani ḥikâye oraya geldigi vaḳit ben “Sübḥânallâh bir ḳız istediği âdeme barmamaḳla telef mi olur?” dimişdim.

(ʿAṭa)

[87] Bu satır mikrofilmde silik çıkmıştır, tam olarak okunamamıştır.

Evet, efendim.

(ʿÂʾişe)

Sen kendiñi o ḳadar ṭutmaġa istediñ ṭutamadıñ gözüñde bir ṭamla yaş peydâ oldı. Bitik üzerinde gizlenecek bir ḳadrar gibi aḳırtın aḳırtın öteye beriye ṭoġrı yürümege başladı. Baḳ baḳ yine yüzüñde ṭıbḳı anıñ gibi bir ṭamla yaş göriyor.

(ʿAṭa)

Üf!

(ʿÂʾişe)

Ṣıḳılma! Beni dinle! Ben o günden beri seni bütün bütün başḳa dürlü göriyorum.

(Elini ġayretile ṭutub)

Ne vaḳit yüzüñe baḳsam gözleriñ ṣañki benim ʿaksimi ġâyb idüpde rûḥ-ı teslîm idecek ḳadar maḥzûn ṭurıyor. Hangi ṭavrıña diḳḳat itsem baña ḥâl diliyle "senden ayrılırsam ölürüm" diyor. Beni seviyorsun öylemi?

(ʿAṭa)

Ṭoḳta! Allâh ʿaşḳına ṭoḳta!

(ʿÂʾişe)

Diñle! Dahâ bitirmedim. O günden beri gözleriñe baḳdıḳça

88

[88] Bu satır mikrofilmde silik çıkmıştır, tam olarak okunamamıştır.

ḳadar bayġın ṭuruyor ṣanıyordum ḥâliñi düşündükçe “ʿAṭadan ayrılırsam yaşamam” diye yemîn itmekden başḳa ʿaḳlıma-dilime bir şey gelmiyor seni seviyorum. Degilmi?

(ʿAṭa)

Ah Yâ-Rabbîne yapdim ki beni bu ḳadar ʿinâyetiñe lâyıḳ gördün? Ẕati

buña olan muḥabbetimle dünyâda herkesden baḫtiyâr idim. Şimdi de beni sevdigini işidiyorum, öz aġzından işidiyorum seviyorum,ʿÂʾişeçigim! Seni seviyorum. Hem dünyâda ne ḳadar sevmek mümkin ise o ḳadar seviyorum!

(Âḫiri var.) (AN, 1906 No.4, s.51-53)

3.2.2.4.1.1. Baḫtsız Bala Üçünci Meclis

(Ḫalîl Bey)

Ġansız mende ne işleyorsiz?

Balalar! Yalñız otur

(ʿAṭa)

Kitâb okuyoruz bey atacıġım.

(Ḫalîl Bey)

Oḳudıġıñız ne idi.

(ʿAṭa)

Yeñi çıḳmış bir mecmûʿa efendim.

(Ḫalîl Bey)

Biliyorum. Neresini oḳurdıñız? Bende diñleyim.

ʿAṭa (Kitâbıñ bir betini acub)

Amerikadaki geyikler…

Ḫalîl Bey (Sözünü keserek)

Şaşla oldı! Bizim nemize lâzım Amerikadaki geyikler ?

Şunuñ fihristine baḳ! İçinde bir dagnecik şey bula bilür misün ?

(ʿAṭa)

Âdem aşaġan geyik insânlar..

(*)5 inci nüsḫadan mâbid.

(Ḫalîl Bey)

Geç! Başlarını aşasunlar!

(ʿAṭa)

Bay ve Baylıḳ

(Ḫalîl Bey)

O bize göre degil oḳusaḳda fâʾidesi yoḳ.

(ʿAṭa)

Muḥabbet

(Öz Özine)

Ammâ râst gelmiş!

ʿÂʾişe (ʿAṭa ile berâber öz özine)

Sübḥânallâh!

(Ḫalîl Bey)

Muḥabbetmi? Oḳu bakalım. Anıñ içün ne dimişler?

ʿAṭa (Oḳuyaraḳ)

ʿÂlemde biñ dürlü iḥtiyâc, biñ dürlü meşaḳḳat, biñ dürlü belâ, biñ dürlü acı, biñ dürlü ʿillet, biñ dürlü ölüm hep insân içündür.

(Ḫalîl Bey)

Ammâ muḥabbet taʿrîfi hâ!

ʿAṭa (Oḳuyaraḳ)

Cenâb-ı Ḥaḳḳıñ ḳullarına bu ḳadar belâlara ḳarşu Dünyâda yalñız bir iḥsânı göriliyor- O da muḥabbetdir.

(Ḫalîl Bey)

Şimdi birşeye beñzer gibi oldı.

ʿAṭa (Oḳuyaraḳ)

Dünyânıñ meşaḳḳati çekilürse yalñız muḥabbet olsa çekilür ḥayâtıñ bir leẕẕeti varsa yalñız muḥabbetdir. Muḥabbet ne büyük leẕẕetdir ki insân cefâsındada bir başḳa leẕẕet

bolur. Muḥabbetle yaşayanlar naşıl yaşasalar güzel yaşarlar. Muḥabbet içün olanlar naşıl olsalar güzel olurlar. Siz şimdi belki muḥabbet neden ḥâşıl olur diye düşünürsünüz, neñize lazım? Gönliñizde muḥabbet yoḳmı? Peydâ itmege çalışın. Varmı? Eṭrâfıñıza baḳıñ. Yerleri dâʾimâ yaz, gökleri dâʾimâ şafaḳ görirseñiz her yapraḳ göz öñüñüzde cânlanur. Bir ṭûṭî ḳuşı kesilür size ṭâtlı ṭâtlı gönlüñüzüñ sırrını şafâsını söyler. Her buluṭ gözüñüzüñ öñünde açılır. Bir tel kümege döner size ḫayâl meyâl sevdigiñiziñ sinesini gerdânını gösterir.

Bir ʿâşıḳ içün ölürken mezârınıñ üstündeki çiçekleri yâ ḳanıyla veyâ gözleriniñ yaşıyla şulayacaḳ bir refîḳ-i rûḥânî mevcûd oldıġını bilmek dünyâdan râḥatça gitmek içün ne büyük ḳutdur.

(ʿÂʾişe)

Of!...

(Ḫalîl Bey)

Ne oldun? Ḳızım!

(ʿÂʾişe)

Ne bileyim? Bey atacıġım! Yüregim şıḳıldı gözime yaş geldi.

(Ḫalîl Bey)

Bende ne oñaytsız adamım. Balalarıñ râhatını bozdum. O bir şey degildir ḫânım ḳızım, râḥat ol! Ben gideyim. Birâz bâġçede gezeyim, şimdi geçer öyle degilmi, ʿAṭa! Yürek şıḳındısı bir ḫastalıḳ degildir yâ?

(ʿAṭa)

Ḫayır efendim.

(Ḫalîl Bey)

Baḳ! ʿAṭada benim gibi söyliyor ḳızım! Râḥatsız olma. Oturuñ!

Siz oturuñda yine Amerikadaki geyikler ile egleniñ!

3.2.2.4.1.2. Dördünci Meclis

(ʿÂʾişe Ḥânım-ʿAṭa Bey)

(ʿÂʾişe)

Ah! Az ḳaldı üstimi başımı parçalayacaktım. İnṣâfsız beni atamıñ yanında aġlaya aġlaya ayaḳlarıña düşürüpde rüsvâymı idecekdiñ?

(ʿAṭa)

Ben isteyüpmi oḳudum!

(ʿÂʾişe)

Ammâ bilmez sen naṣıl oḳuduñ! Hele ṣoñraki sözler…Ṣanki aġzından çıḳdıḳça her biri bir ot âteş kesildide geldi yüreçigime yapışdı. Allâh esirgesün! Saña bir ḥâl olsada kendimi telef idecek olsam naṣıl olur? İşte gözimiñ öñünde hep o dürlü belâlar geçmeğe başladı. Tur, tur mektebe git begim! Ben bugün yâ çıldıracağım, yâ bir oñaytsızlıḳ idecegim. İkimizde rezil rüsvây olacağız.

ʿAṭa (Göñülsüz göñülsüz)

Dahâ birḳaç sâʿat vaḳit bar ammâ mâdemki gidiyorsuñuz..

(ʿÂʾişe)

Amân begim! Allâh ʿaşḳına olsun baña merḥamet it? Hîç ṣabr ve ḳarâr ḳalmadı. Sen dersiñle vaḳit geçirirseñ benim ḫayâliñden başḳa bir eglence yoḳda yine ḥasretiñe ṣabr idecegim. Ṭur! Ḫıyânet yaña giderken bir yâdigâr olsun bermezmisiñ?

(ʿAṭa)

Ne istersin? Emr it…..İşte cânım.

(ʿÂʾişe)

Ṣaçıñdan bir parça kessem modâsı bozılurmı?

(ʿAṭa)

Bozılursa dünyâ yaḳılır degilmi?

(Boynını uzadır ʿÂʾişe ṣaçından keser) yâ ben…Ben bir yâdigâr istemezmiyim?

(ʿÂʾişe)

Yaġlıḳ mı..

ʿAṭa (Maḥzûn maḥzûn sözini keser). Yaġlıḳ siziñmi?

(ʿÂʾişe)

Añladım muṭlaḳ ʿaynı olmalı degilmi? Hîç siz âdeme ḳarşulıġını almayınca bir şey verirmisiñiz? Al! -Lâṭife idiyorum-Al begim! O ṣaç parçasına ne devlet ki dâʾimâ seniñle berâber olacak.

(ʿAṭa Bey ṣaçı alır çıḳar. ʿÂʾişe kendi elindeki ṣaçı öpüp aġlap ḳalır perde tüşer).

(İlerisi var) (AN, 1906 No.6, s.82-86)

3.3. Hadîs

3.3.1. Ḥadîṯ-i Şerîfler

Nebî-yi zî el-şân Efendimiz Muḥammed Muṣṭafa (Ṣ.ʿA.) Ḥażretleri'niñ sebeb-i necâtımız olmak üzere imtinâʿ verdigi naṣiḥatlere ve özünden söylediği sözlerine "ḥadîṯ" dirler. Ḥadîṯ-i şerîfleri Ḥażret-i Peyġamberiñ ağzından işidenler ve ṣaḥâbeler veyâ ki bunlardan işitmiş olanlar beyân buyurub pek dikkatli teftîşler ile izlenüp taḥḳîḳ idilüp cemʿ idilmişdir. Ḥadîṯ-i şerîflerin cemʿ idilmesi ve kimden veyâ kimlerden söylenüp geldiği mʿalûmâtlar ḫaṭâ ve yanlış olmamak içün ne gibi izlendikleri taḥḳîḳ idildikleri ve maʿnâları ḫuṣûṣda büyük kitâblar teşkil iderek "ʿİlm-i Ḥadîṯ" nâmıyla ayruca bir ʿilm-i şerîf ṣûretine ḳoyulmuşdur.

Birçoḳ ḥadîṯ-i şerîfler ḳadınlardan işidilmişdir; ʿilm-i ḥadîṯ taḥṣîl ve tedrîs iden bir ḫaylî müslimeleriñ ism-i şerîfleri meşhûrdur.

Ḫânım efendilere ve ḫânım ḳızlara bu ʿilmden ders olmak üzere "Biñ bir ḥadîṯ" mecmûʿasından ḫaylî ḥadîṯ-i şerîfler naḳl idecegiz; hikmetine diḳḳat ve iṭâʿat buyursunlar.

*

Aramızda cârî bir âdet vardır ki ṣıbyâna öskün kişi gibi muʿâmele ideriz. Bir ḫaṭâ ider ise açuvlanur darıluruz; didigimizi anlamaz ise ʿaḳlsız, yaramaz diyu yine açuvlanuruz; birâz daha ileri gidilse ṣabî ya ṣabiyeyi urar ve ḫorlarız. Ammâ usûl-ü terbiye ve usûl-ü tedrîs-i beyân medenî milletler ve bâ-ḫuṣûṣ Frenk ṭâʾifesi böyle muʿâmele itmez; ṣabîleriñ añlayacaġı gibi söylerler; añlayacaġı ḳadar ders ve bilgi verirler. Ve incitmeyüp rencîde ḳılmayub eglendirüp ve sevindirüp terbiye iderler. Ṣabîlere maḫṣûṣ ders ve ʿilm bildirir oyuncaḳları vardır; oyun oyuncaḳ ile göñüllerini ve ʿaḳıllarını açarlar. Bunlarıñ bu işine bizler belki ḥayrân oluruz. Böyle oḳuv, böyle terbiye olurmu? diriz ammâ ḥaḳlıdırlar. Çünki ʿaḳl ve naḳl böyle emr ider ḥadîṯ-i nebîde bunı naṣîḥat ider.

*

Men kâne lehu ṣabî feliyeteṣâbehü lehu

Buyurmuşlardır ki maʿnâsı ṣabî bir çoçuġa ṣâḥib olan, o çoçuġuñ ḥâline girüp memnûn olacaġı ṣûretle çocuḳlaşmalıdır. Ṣabîleri feraḥ ve sevinç içinde bulundurmalıdır. Bundan böyle ṣabî vâlidesine, dâyâsına, muʿallimesine dahâ ziyâde muḥabbet idüp her söylediğini dahâ güzel fehm idüp fâʾidelenür, dimekdir.

*

Ḥânımlarıñ ṣâḥabeleriñ daʾim ḫâṭırda tutacakları ḥadîṯleriñ biride

Men ḍarabe memlûkehu ẓalimen uḳide binhû yevm-elḳıyâmeh

maʿnâsı kölesini ve câriyesini vech ve îcâb-ı şerʿî olmaḳsızın bî-ġayr-ı ḥaḳ ḍarb iden kimse, yevm-i ḳıyâmetde ḳışâṣ olunur; sûʾale ḳalur; günâh-kâr olur, dimekdir.

*

El-cennetü taḥte aḳdam'il-ümmehât

Buyurmuşlardır ki cennet, analarıñ ayaġı altındadır. Yaʿnî analarıñ taḥṣîl rıżâları fevḳinde olaraḳ yüksek dereceye götürülmeyi mûcib olur.

Baḳıñ ana ve analıḳ ne büyük bir pâyedir ki analarıñ rıżâsını almayan oġul ve ḳız belki cennet ḳapusına varamıyacaḳdır.

*

İnnemâ en-nisâʾü şaḳâʾiḳu'r-ricâli

Ḳadınlar erleriñ şaḳi ve dilimidirler; yaʿnî bir erkegiñ miṣlî ve naẓîri veyâ nıṣf-ı digeridir, dimekdir.ʿAvâm'ün-nâs arasında ḳadîm Ḳıtây medeniyyetiniñ teʾṣîri olaraḳ ḳadınları pek aşaġı derecede bir maḫlûḳ ẓann iderler. Ammâ şerʿi şerîf naẓarından böyle degildir. Ḳadın er kişiniñ bir ḥiṣṣesidir, yoldaşıdır. Böyle oldıġı ḥâlde evet insândır, insân oldıġı ḥâlde münâsib olan

ʿulûm ve fünûn taḥṣîline lâyıḳ ve borclıdır. Çünki ṣabîlere ibtidâ-yı terbiye verenler, dil ve din ve maʿlûmât bildirenler ḳadınlardır. (İlerisi var). (AN, 1905 Numune Sayısı, s.4-6)

3.3.2. İlm-i Hadîs

-[ʿİlm-i Ḥadîṯ]-

“ Ḥâmilâtü ve’d-dâtü mürżiʿâtü raḥîmâtü biʾevlâdihinne levlâ mâ yeʾtîne ilâ ezvâcihinne daḫele muṣliyâtihinnel’l-cennete”

Ḫânımlarıñ evṣâfını beyân eṯnâsında, Rûḥ’ul-vücûd Efendimiz Ḥażretleri buyuruyorlar ki: Anlar ḥâmile ḳalurlar, çocuḳlarını emzirirler, çocuḳlarına raḥîme olurlar; eger zevcleriyle ḥüsn-i muʿâşeret idüp namâzda ḳılarlar ise var ya, artıḳ dâḫil-i cennet olacaḳlarına hîç şübhe olunmasun.

“**El-îmânü ve’l-ʿamelü ḳarinanün lâ yeṣleḥu küllü vâḥidin minhümâ illâ meaʿ ṣâḥibihi”**

Îmân ve ʿamel, yek-digerinden ayrılması câʾiz olmayan iki ḳarındırlar. Hîçbirisi yalñız başına bir işe yaramaz.

Ben kendime naṣıl müʾmîn dirimki, îmânıñ hîçbir şarṭıyla ʿâmil değilim, Allâhıñ nehy itdigi kâffe-yi rezâʾil aḫlâḳı irtikâb idiyorum, şerʿden herkes Allâha ṣıġunurda, andan ṣoñra daʿvâ-yı îmân ve İslâmı kimseye bırakmıyorum. Dildeki daʿvâya elde ḥüccet ve bürhân isterler.

Yalñız (âmennâ) dimek ile iş sökmiyor. İslâm, baʿd’el-îmân, ḥüsn-i aḫlâḳdan, dîninde ve efʿâlinde ṭoġrılıḳdan,ʿibâretdir.

Neûẕü-billâhi min su-il-ḫalḳi.

“ Efḍalül-müʾminîne raculun semeḥa-l bey’a semeḥa’l-şerrâʾe semeḥa’l-ḳażâʾe semeḥa’l-iḳtiżâʾe”

Müʾmîniñ efḍali, beyʾinde şerrâsında çetin ve ġaliẓ olmayaraḳ sehil, semîḥ .ʿÂli – cenâb, ṭavrananlardır. Birde alacaḳlısını ṣıḳmaḳsızın kemâl-i sühûletle borcunu verenler, ve medâyinler içinde de medyûnını ṣıḳmayanlardır.

“Allâhümme innî eʿûẕu bike men ʿilmin lâ yenfiʿu ve ʿamelin lâ yerfiʿ ve duâʿin lâ yesmeʿu”

Baṣîr’ül-Vücûd Efendimiz Ḥażretleri dünyâda ne dürlü aḥvâlden aʿrâż buyurmuş ve ne gibi aḫlâḳ ve efʿâliñ kendülerinde bulunmasını arzû itmişler ise, bu duʿâsına ve bundan ṣoñra gelecek baʿżı edʿiye-yi aleyhlerinde taʿyîn buyurmuşlardır.

Ḫulâṣat’ül-Ekvân Efendimiz nefʿ vermeyecek ʿilmden, ḫâliṣ olmayan ʿilmden ḳabûl olunmayacaḳ duʿâdan Allâha ṣıġınıyorlar. (AN, 1906 No.4, s.56, 57)

İḥfeẓ vüdde ebike lâ taḳṭaʿhu feyuṭf-allâhü nureke

Pederiñiñ muḥabbetini muḥâfaza eyle “egerçe o râbıṭa-yı ḥabîbeyi ḳaṭʿ ve hecr ider isen, Cenâb-ı Ḥaḳḳ daḫî seniñ nûr-u feyz ve saʿâdetiñi söndirir.

Şerrâḥ-ı ḥadîṯ , bu ḥadîṯ-i şerîfi bir âdemiñ pederiniñ dostunuñ daḫî dostluġunı iltizâm idüp andan kesilmemesiniñ emr ve tavṣiye buyruldığı tefsîrinde bulunıyorlar.

Eḫliṣ dineke yekfik’ el-ḳalîlü min’elʿameli

Dîniñde iḫlâṣ üzerine oldıġın ḥâlde ʿamel-i ḳalîlde olsa saña kifâyet ider.

Ḥażret-i Şerrâḥ bu ḥadîṯ-i şerîfiñ şerḥinde buyurıyorlar ki, ḥuḳûḳ-ı ʿubûdiyyetde öyle merâġı ol ki niyetiñde ne ḫâvf-ı nâr, ne ümmîd-i cennet, ne dehriñ ġam ve ġuṣṣasından ḫalâṣ olmaḳ emeli, ne de elde bulunan bir saʿâdetiñ muḥâfaẓası ḳaydı olsun! Bu ṣûretle evceh-ullâh vuḳûʿbulan ʿamel, pek az olsa daḫî , ʿindallâh ġâyet degerli ve çoḳ kıymetlidir.

İbnü uḫti'l-ḳavmi minhüm

Bir ḳavmiñ ḳız ḳardeşiniñ oğlı o kavimdendir.

Ḥaḳîḳaten insân vâlidesiniñ mensûb oldığı ḳavme pederiniñ müteaʿlliḳâtından ziyâde muḥibb oldığı mücerrebâtdandır. Bunuñ içün evlâdını milletine cidden ḫâdim itmek isteyenler, kendi ḳavminiñ ġayrisine mensûb olan ḳız ile teʾhîl itmemelidir, evlâdına itdirmemelidir.

ʿAlâ abdihi ḥüsnen velâ yüḥibb'ül buʾse vel'ed-tebaʾuse

Mâl ve ṣervetle menaʿât ʿaleyhe olduñ ise, ẓâhir ḥâliñde ve üzeriñde görünsün, zîrâ Ḥażret-i Munîm'i muṭlaḳ ,eṣer-i niʿmetini ḳulunuñ üzerinde görmesini ve bunuñ de şerʿi ve ʿaḳla muvâfiḳ olmasını ister, ḥâlinden ḫalḳa şikâyet idenleriñ, yâḫûd var iken kendilerini iḳtidâr ḥâli ve malından maḥrûm gösterenleriñ efʿâl ve iḳvâlinden Allâh ḫoşnûd degildir. (AN, 1906 No.35, s.558, 559)

Üḫruṣu fe inne'l-ḥarṣe mübârekün ve ekṣeru fihi

min'el-ḥacâcimi

Ekiñiz, biçiñiz, zirâʿatle meşġûl olıñız, zîrâ emr-i zirâʿat bir mübârek şeydir ḫuṣûṣıyla zirâʿatiñ muḥâfaẓası, vûḥûş ve ṭuyûruñ tasalluṭâtnıñ menʿi, içün bostân ḳorḳuluḳlarını çoḳça yapıñız.

Nûr–u Mücessim Efendimiz Ḥażretleri, ümmetini zirâʿate teşvîḳ ile muḥâfaẓa-yı feyż u bereketini ve ḥâṣılâtınıñ ziyâde alınması içün lâzım gelen ṭuruḳ u esbâb- ı maʿḳûle ve meşrûʿaya tavsil olunmasını irâde buyurmuşlardır.

ʿAṣrımızıñ oraḳ ve ḫarman makinelerine ve bunlara muʿâdil her dürlü vesâʾiṭ-i teraḳḳiye tavsil olunmaḳ lüzûmı bu ḥadîs –i şerîfden ṣarâḥaten müstedill[89] degilmidir.

[89] Bu kelimenin doğru yazımı " müstedil" şeklindedir.

Çünki (ḥicâcmı) niçün iḥdâṯ idiyoruz. Feyż ve bereketini muḥâfaẓa ile istifâde içün degilmi?

Öyle ise zirâʿatımızı, ticâretimizi tezyîd iden her şeyʾiñ ḳabûl ve iḫtiyârına ʿâdetâ meʾmûruz.

İṯnâni ḫayrun min vâhidin ve ṯelâṯetün ḫayrun min eṯneyni ve erbeʿatün ḫayrun min ṯelâṯetin feʿaleyküm bi'l-cemâʿati fe innallâhe lâ yecmeuʿ ümmeti ʿillâ ale'l-hüdâ

İki birden, üç ikiden, dört üçden ḫayırlıdır. Dâʾimâ cemâʿatü'l- nizâm idiñiz zîrâ Cenâb-ı Ḥaḳḳ ümmeti Hüdâdan başḳa bir kelime üzerinde cemʿ itdirmez.

Maḳṣad-ı seniyye, ümmeti tefriḳadan teḥẕîr u itḥâd ve itfâḳa terġîbdir.

İṯnâni lâ yenẓurullâhü ileyhimâ yevm'el-ḳıyâmeti ḳaṭʿ 'ur-raḥmi ve câ' rus-sevʾi

İki ṣınıf âdeme Cenâb-ı Ḥaḳḳ yevm-i ḳıyâmetde naẓar-ı luṭf ve raḥm ile bakamaz. Birisi ẕür-raḥim mahrem dinilen eḳarib müteʿalliḳâtından kesilüp anları aramayub ṣormayaraḳ ve iḫtiyâcları olub olmadığını düşünmeyerek ve imdâd itmeyerek kendi ʿâleminde vaḳtini ḫoş geçirenler, digeri, ḳomşusınıñ muḥâbbetini ketm ile müsâvîsini iʿlân eyleyen ve baʾy veche kân ḳomşusını bî-zâr idenlerdir.

İttеḳû daʿvete'l-maẓlûmi ve inkâne kâfiren fe innehu leyse dûneha ḥicâb

Maẓlûmuñ duʿâsından ve inkisâr ḳalbinden iḫtirâz idiñiz, eger kâfir bile olur ise çünki mevḳʿi icâbetle duʿâsı arasında ḥicâb yoḳdur. (AN, 1906 No.35, s.570, 571)

İẕa eḥabbe eḫadeküm eḫâhu feliyulemhü ennehü yüḥibbühü

Sizden biriniz müʾmin ḳardeşini sever ise, sevdigini aña bildürdün. İḫvân-ı dîniñ cümlesiyle muvâḫât muḳteżâ ise de anlardan birini ḫuṣûṣîolaraḳ sevdigiñize kendüsiyle dostluk ʿaḳd itmek emelinde oldığıñız ḥâlde, kendisini sevdigiñizi o ẕâta iʿlân idiñiz buyurılıyor.

İẕa eta küm kerîmü ḳavmin fe kürimühü

Bir ḳavme ʿulviyet ve keremle maʿrûf birisi size geldigi vaḳitde ikrâm idiñiz ʿumûmen müslimîne cinsiyyet, ḳavmiyyet, millet-iʿitibârı olmaḳsızın herkese ḳarşu müsâvâten mihmân-vâz ve misafir-perver olmalarını emr-i eḥâdîṯ-i şerîfe çoḳ ise de, bu ḥadîṯ-i şerîf maḫṣûṣen kirâm-i ḳavmiñ ikrâm idilmesi ḥaḳḳında şeref-ṣâdır olmuşdur.

İẕa ʿamilet seyyieten fe'ttebiʿhâ ḥaseneten temḥuhâ

Bir günah işdeligiñ vaḳit bir ḫayr, bir ḥasene ile günâhı taʿḳîb it ki Cenâb-ı Ġaffâr'üẕ-ẕünûb o günâhı ʿafv ve maḥv itsün.

İẕa semiʿatüm bi'ṭ-ṭâuʿni biʾarżin felâ tedḫulu ʿaleyhi ve iẕa vaḳaʿa ven entüm biʾarżin felâ taḫrucu minhü

Bir ʿarżda ṭâʿûn ʿilleti mevcûd oldıġını işidirseñiz oraya girmeyiñiz. Siz içinde oldıġıñız ḥâlde vâḳiʿ olursa andında ḫârice çıḳıñız.

İşte efendim, biñ ikiyüz bu ḳadar sene ṣoñra ʿillet-i müstevliye ve sariyeye çâre olaraḳ bulunan ḳarantina niẓâmınıñ ecmâli bu degildir.

Ṭâʿûna dâʾir emr-i ʿâlâ çiçek, ḳızamıḳ, ḳızılca ve emṣâli gibi bir keşirden digere buḳḳan cümle ʿilletlere daḫî müteʿalliḳdir.

İẕa eta eḥadeküm ḫâdimühü biṭaʿâmihi ḳad kefâhu ʿilâcehü veduḫâne feliyüclishü meʿahü fein lem yüclishü meʿahü felyünavilhu ikleten evikteyni

ʿAbd olsun, ḫâdimiñiz size ṭaʿâmla kendiñi vaḳitde ve ṭaʿâmıñ yapması ve ḳoḳusı o ḫâdimiñ mûcib ḳuvvet-i ḳalbi olmuşdur. Bir yemege berâberce oturtdırıñız, şâyed oturtmaz iseñiz; bârîsiz yer iken bir iki loḳmada aña veriñiz (ʿAleyh elf elf ṣalavât) (AN, 1907 No.37, s.578, 579)

Ṣemaniyeten üʾbuġż ḫaliḳat -allâhü ileyhi yem'el-ḳıyâmet'is-seḳârune vehüm'ül-keẕẕâbune ve'l-ḫayâlune vehüm'ül-müstekbirûne ve'l-leẕine yeknüzüne'l-baġżâʾü liʾ-

eḫavanihim fîṣudurihim fe iẕâleḳühüm taḫlüḳu lehüm ve'l-leẕine iẕa daʿva il'allâhi ve rasûlihi kânu baṭâʾen ve iẕa daʿva ile'ş-şeyṭâni ve emrihi kânu serâʿân ve'l-leẕẕine lâ yeşrefü lehüm ṭamâʿ un min'ed-dünyâ ill'estaḫlühü biʾ îmânihim ve in lemyekün lehüm ẕalike biḥaḳki ve'l-meşâʾûne bi'n-nemimeti ve'l-müferriḳûne beyn'el -eḥibbeti ve'l-bâġûne'l-berâʾid-daḥżati ülaike yeḳazẕiruhüm er-raḥmanü ʿazze ve celle

Sekiz şınıf ḫalḳ ,Cenâb-ı Ḥaḳḳıñ insânlar içinde eñ ziyâde buġż itdigi eşḫâṣdandır. Yalancılıḳla meʾlûf ve meşhûr olanlar; benî nevʿî üzerine ʿaẓamet-i furûş istikbâr oldıġı ḥâlde bütün ʿâlemi ʿafv-nûş havâdan ve yalñız kendi ẕât-ı mübârekiniñ rûḥ'ül –ḳudüsden ḫulḳ olunmuş gibi bir zeʿm cahil-âne ile ḫalḳı istişġâr iderler. İḫvân-ı Dîni ḥaḳḳında buġż ve ʿadâvetini ṣaranda ḥabs idüpde melâḳı oldıġı vaḳit anlara rûy-ı mülâṭafa iẓhâr eyleyenler; Allâh ve Resûlüne daʿvet olundıġı ḥâlde aġır ṭavrananlar; şeyṭân cihetine çaġırılursa, icâbet-i seriʿa da bulunanlar; (yaʿnî meyl-i muʿâṣṣıda sürʿat, ḥab-ı ḫayrda beṭâʾif gösterenler dimekdir) ḥaḳları olmadıḳları ḥâlde yemînleriyle ṭabʿ-ı dünyâyı istiḥlâl idenler; ḫalḳı biribirine ṭaḳışdırmaḳ içün nemâmlıḳda bulunanlar; iki aḥbâbıñ beynini bozmaġa saʿy eyleyenler, hîç ḫaberi olmadıġı ḥâlde bir ġâfili ḳaydırub düşürmege çalışanlar, bizim taʿbîrimizce ayaġı altına ḳarpuz ḳabuġı ḳoyanlar; dır.

İşte men ṭaraf-ullâh ṭıynet-i reddiye ve müstekrehe aṣḥâbı bunlardır.

371 eṣ-ṣülüṣ ve'ṣ-ṣülüṣ keṣirun inneke en teẕr ve ruştek aġniyâʾen ḫayrün min en teẕerhüm ʿâileten yetekeffefune'n-nâse ve einneke len tenfiḳa nefḳaten tebteġı bihâ vechu'llâhi illa ʾücretin bihâ ḥattâ mâ-tecʿalü fîfîimrâʾeteke

Kâffe-yi mâlını âḫire vaṣiyet, yâ vücûh yere ṣarf olunmaḳ içün vaḳf itmek niyetinde bulunan ẕâta cevâben buyurıyorlar ki: ṣat mâlıñı vaṣiyet itmek saña yeter çoḳ bile gelir. ʿÂʾileñi faḳir ḥâl ve sâʾil içinde bıraḳmaḳdan ise, anları aġniyâdan olaraḳ terk itmek dahâ ḫayrlıdır. Çünki üzeriñe nafaḳâsı elzem olan cemâʿate her ne itfâḳ ve iksâ itmek, levc-ullâh oldıġı içün ʿind-allâh żâyiʿ olmaz, velev zevceniñ aġzına verdigiñ loḳma daḫî olur ise bile.

İn-allâhe Teʿâlâ yenhaküm en taḫlefü bî'âbâʾiküm

Cenâb-ı Ḥaḳḳ sizi babañız ile yemîn itmekden menʿ ve nehy ider.

Meşelâ baʿżı kimseler, babamın ve yâḫûd evlâdımıñ veyâ seniñ vel-ḥâṣıl muḥterem olan bir şeyʾiñ bâşı içün gibi yemînler itmekle muʿtâddır. İşte bu dürlü yemînler ʿÂlem-i İslâmiyyete menhî oldığını ve hîç yemîn idilmesi ve şâyed bi'l-iḳtiżâ yemîn itmek lâzımgeldigi ḥâlde İsm-ullâh üzerine olması lâzım gelecegi bu ḥadîṯ-i şerîf ile eḥâdîṯ sâʾireden müstedilldir.

(637) nci ḥadîṯ-i şerîfede baḳ. (AN, 1907 No.3, s.3, 4)

Ekṯer'ün-nâsi ẕünûben yevm'el-ḳıyâmeti ekṯeruhüm kelâmen fîmâlâ yaʿnihi

Yevm-i ḳıyâmetde kesret-i ẕünûbı sebebiyle ḳalan olanlarıñ ekṯerisi, dünyâda kelâmı mâlâ yaʿnîsi ve üzerlerine elzem olmayan sözleri iksâr idenlerdir.

Mâlâ yaʿnî, kelamda oldığı gibi ifʿâlde de vardır; ḥattâ şerʿeñ, ʿaḳleñ ḫilâfete görilen işlerde, mâlâ yaʿnîden maʿdûddur. Ḫayr'ül-ḫalâʾiḳ Efendimiz, ümmetiniñ ciddî ve ʿuḳûlü münevvere aṣḥâbından olmalarını ve lüzûmsuz olaraḳ boş yere tażyiʿ -i nefes ve ʿömr itmemelerini tavṣiye buyurıyor. İşte yalñız bu ḥadîṯ-i şerîfiñ ḥükmüyle ʿâmel olsaḳ saʿâdet ve selâmet-i dâreyn içün bize kâfi ve vâḳîdir.

Ṣelâṯeten lâ yükellihüm'ullâhü yevm'el-ḳıyâmeti velâ yenẕuru lehüm lâ yüzekkihim velehüm ʿaẕâbün elîmün şeyḫü zânin ve melekü kezẕâbin ve ʿâʾilü müstekberin

Üç ṣınıf ile Cenâb-ı Ḥaḳḳ ḳıyâmetde söylemez, yüzine baḳmaz tezkiye itmez anları ʿaẕâb-ı elîme ilḳâ ider. Birisi iḫtiyârlığında zinâ iden âdem, İkincisi kiẕb ile meʾlûf melik yaʿnîsulṭân, üçüncisi faḳîr-i mütekebbirdir.

Er-racülü ʿalâ dîn-i ḫalîlihi feliyenẕur eḥadüküm men yüḫâlilü

İnsân dostunuñ dîniyle mütedeyyindir. Yaʿnî efkâr ve meşrebiyle berâberdir. Baḳıñız bir âdem ki kiminle dostluḳ idüp sevişiyor ise işte o âdem ʿayn o âdemdir.

İḫtilâf-ı meşreb ile ʿaḳd-i muvâḫât-ı mümkinsizdir.

Er-raḥmanü yerḥamühümü' r-raḥmanü tebâreke ve teʿâlâ erḥamü

men fi'l-ârżi yerḥamüküm men fi's-semâ'i

Raḥman –ı İlahiye maẓharları, benî nisvaʿna ve ḥattâ ḥayvânâta bir raḥîm ve şefîḳ ve muḥsin olanlardır. Yeryüzünde olan kâffe-i aḳvâm ve maḫlûḳâta raḥm idiñiz ki, mollâ –yı aʿlâda bulunanlarda size raḥm itsün.

Bunuñ ḥükmini müeyyed pek çoḳ eḥâdiṯ-i şerîfe vardır. Ṣırası gelmişken yine diriz ki, aḳvâm-ı ġaribeniñ insâniyyet diye ṭapındıġı ve arkadıġı şeyʾ İslâmiyyetdir.

Eş-şehvet'ül-ḫafiyetü er-riyâʾ-ü şirkün

Riyâ diye mücerred ḫalḳa göstermek içün vuḳûʿbulan ʿibâdet ve ṭâʿate; ve şehvet-i ḫafiye diye, ʿibâdet ve ṭâʿatıñ ġayrî olaraḳ ʿale'l-ıṭlâḳ ḫalḳa gösterilmek emeliyle iẓhâr idilen iḳvâl ve ifʿâle ıṭlâḳ olunur. İşte bu ikiside şirke mensûbdur. (AN, 1907 No.4, s.2)

3.4. Kadın

3.4.1. Farklı Coğrafyalardaki Kadınların Durumu Hakkında Bilgi Veren Yazılar

3.4.1.1. Ḳafḳasya'da Müslime Ḫânımlar

Ḳafḳasya müslimeleri cehâlet deñizinde boğulmaktadır. ʿUmûmiyyet üzre ʿilm yoḳ, maʿârife heves yoḳ, millete ḫidmet hîç yoḳ. İşleri ḫalı toḳumaḳ, çorab örmek, örme, dikme, işleri, paltar (elbise) dikmek, aşçı, ḳolluḳçı vaẓîfelerini görmek, yâḫûd işsiz, güçsiz âlet-i muaʿṭṭala gibi yaşamaḳdır. Evlâdlarını terbiye idemezler, erleri ile müdârâ bilmezler, ḳomşular ile ḫoş muʿâmele idemezler. İşleri hep çığırmak, baġırmaḳ, ḳarġış, söğüşdür. Niẓâm ve intiẓâm nedir bilmezler; nezâket nedir, bilmezler; neẓâfet nedir, hîç bilmezler. Ḳafḳasya müslimeleriniñ bildikleri altun (ḳızıl) zînetler, ḳumâş paltarlar. Ṣaçlara, ellere ḫına, ḳaşlara rasıḳtır (ḳaş) ḥıfẓ'üṣ-ṣıḥḥanıñ vücûdından ḫaberleri yoḳ. Ayaḳ yalın gezerler, ruṭûbet, ḳaranlıḳ yerlerde otururlar, bunuñ içünde dâʾimâ ḫasta olurlar: Birçoḳları pâre baş ağrısına, baʿżıları yil ḫastalıgına (romatizma) dûçâr olurlar; âcâyib[90]-ġarâyib[91] belâlara rast

[90] Bu kelimenin doğru yazımı "âcâʾib" şeklindedir.

gelürler, ḳorḳunç yaralar çıḳarırlar. Genç iken ḥayâtları bâde gider. Yiyüp içme uṣûlini bilmezler. Bundan ṭolayıda beñizleri saralmış, ḳaralmış bir ḥâlde olu, bed-renk alırlar ve ḥâl-i anıña Ḳafḳasya "güzellik" maʿdenîdir. ʿUmûmiyet üzre bizim ḫâtûnlarnıñ aḥvâli böyle!

Yazıḳlarıñ maʿişet ve ḥayâtları bu ḳısım fenâ olduġı ḥâlde bunlarıñ ḥâline baḳan yoḳ, çâre arayanları yoḳ. Bunlarıñ aḥvâline herkesden evvel kendileri arasında türemiş nüfûzlu, maʿlûmâtlı. Maʿârifli, miknetli ḫânımlar ḳalmalıdırlar. Heyhât!.. Böylelerini bulmaḳda ikinci güç bir mesʾeledir. Bizde öyle ḫânımlar yoḳda degildir. Söz şundadırki nüfûzlu ve miknetlilerimizde "fehm ve maʿlûmât" yoḳ, maʿârif-mend değildirler; maʿâriflilerimizde Rusca bildikleri ḥâlde kendi lisânlarını yazmak, oḳumaḳ dursun, öyleleri vardır ki ḥattâ ḳonuşmaḳ da bilmezler. Adları da bütün ecnebî adları gibi. Bunlardan birḳaçı Baküdedir: Ṭabîbe batırışınadır ki Baküye geldikden ṣoñra Müslimânlar "Bahâdır Şâhzâde" dimişler. Biri dahâ vardır ki ḥaḳiḳî adı olan "Kaʾbe" denilmeye râżî değilmiş!.. Aña "tamara" dimek lâzım gelürmiş. Birḳaçını da bilürem ki muʿallimedirler, Türkçe bilmezler, müslimedirler Müslimânca bilmezler. Bilmek de istemezler. Kendi aralarında muṣâḥabet ider iken Rusça ḳonuşuyorlarmış. Türkçeye raġbet itmek istemeyorlarmış, istese idiler bilirdiler, öğrenirdiler. Merâmıñ elinden bir şey kurtulmaz… İnsân her istedigine nâîl olabilir. "İsteyürem, ammâ vaḳtim yoḳ" boş sözlerdir.

Şimdi inṣâf idilsin böyle ḫâtûnlardan biz müslimeler ne gözleye biliriz, ne ümmîd idebiliriz?

Her gâh bizim żiyâlı, maʿârifli ḫânımlarımız bizim aḥvâlimize yansa idilir, evvelce kendi ana lisânlarını ögrenmeye, oḳuv-yazısını bilmeye sʿay iderdiler. Andan ṣoñra anlardan her nevʿ iyilikler göre bileriz. Yoḳsa bu ḥâl üzre hem anlar, hemde bizler devâm ider isek ḳorḳıyorum aḫiri fenâ ola. Milletimiziñ ve ümmetimiziñ nıṣfını biz ḳadınlar (arvâtlar) teşkîl idiyoruz, degilmi? İş böyle gider ise bir ṭarafdan milletimiziñ medenî ve maʿârifli olmasına bizim câhile, ġâfile, terbiyesiz bacılarımız (ḳız ḳarındaşlarımız) mâʿniʿ olacaklar, diger ṭarafdan da maʿârifli ḫânımlarımızıñ bugünki ḥâletleri, maʿişetleri, millet ve şerîʿata iʿtinâsızlıkları, uzaḳdan baḳan atalarıda ḳız balalarını mekteplere vermemeye, terbiyeli ve maʿârifli analar yetişdirmemeye vâdâr idecekdir. O vaḳit vây ḥâlimize…Eger

[91] Bu kelimenin doğru yazımı "ġarâʾib" şeklindedir.

böyle olmaya biz bâʿaṣ olar isek millet, teraḳḳî, temden, maʿârif ḳarşusında muṭlaḳ biz mesʾûl olacaġız. Ne ḳadar büyük ḳabâḥat, ne ḳadar büyük cinâyet!... (İlerisi var). (AN, 1906 No.4, s.49-50)

3.4.1.2.Başlıksız

diyerek er ve ḳadına berâber ḫiṭâb eyledi. Ne içün bizim Türkistân müslimeleri bu ḥadîṣ ile ʿamel idemiyorlar? İnsân ṣûretinde olubda ḥayvân derecesinde gizmeye naşıl râżî olurlar? Nice milyon Müslümân içinde İslâmıñ ḥaḳiḳîni bilüp ḳardeş ve cins-dâşlarına şerîʿatı ögredicek bir müslime yoḳ diyorsam sözüm ḫaṭâ olmaz. Bu câhilleriñ terbiyesinden taşı evlâdlarımız naşıl insân-i ḥaḳiḳî olur? Bu câhiliyet ẓulmetinden ʿilm ve maʿrifet żiyâsına naşıl çıkıyorlar?

Türkistân'ıñ ḳadınları, şerʿen ḫürre olsalarda resmende hürre diyu farż ḳılmañız! Çünki atası ḳocaya vermek olsa, ḳız çocuġuñ rıżâ olub olmamasını ʿitibâr olmayub pâre mihrini çoḳ veren şaḫṣa veriyor; baʿżısı bedel, mihri murâdına yetüşmediginden otuz yaşına ḳadar ḳocaya vermeyüp ḫânesinde bekliyor. Şu kifâʾet ve rıżâ-yı ʿitibâr ḳılınmadıḳdan taşı, köpek ve kedi gibi nizâʿ ile yaşayorlar!! Bu ḥâllleri ile naşıl evlâdları terbiye ḳılurlar? Teʾessüf pek teʾessüf! Miskînelere cebr ve ẓulm iden ata ve anasıdır. Türkistânlı ḳadınlar kendiniñ baġrı olan evlâdlarınıda ḫıfẓ'üṣ-ṣıḥḥat ve ḥüsn –i aḫlâḳ gibi terbiyeleride bilmiyorlar. Türkistânlılar, ḳoca, sevdâya yañi ġayr-ı maḥallere gitdikde beş, on söz mektûb yazmaḳıda bilmiyorlar.

Bizim Türkistânlılarda millet fikri böyle tursun kendileriniñ insân idigini de düşünmeyüp erlere esîre ve ḫidmetkârlıḳ içün Ḫüdâ ṭarafından gönderilmiş bir maḳhûre maḫlûḳuz diye bilürler. Şâyân-ı teʾessüfdür milyonlar ile maʿdûd İslâmıñ, ḳadınlara maḫṣûs ibtidâʾî olsa da bir mektebi yoḳ, olsa da tertîbsizlik üzere faḳîr müslimeleriñ ḫânesinde oḳulup hîç fâʾide çıḳmayor. Bu gafletimize düşünüp çâresine çalışmazsaḳ ʿaḳıbetimiz naşıl olur? Bu żaʿîfe müslimelere yapdığımız cebr ve zulümler nasıl afv olunur? Bu ḫaṭâlarımıza Resûlümüzden naşıl şefâʾat ümmîd ḳılıyoruz?

Toḳmaḳlı Ṣ. Ġabd'ul-manaf. (AN, 1907 No.4, s.64)

3.4.1.3. Açlara İʿâne İdiñiz!!! Şefḳatlü İnsânlar Ey Sevgülü Ḳızlar

Elḥamdülillâh bu yıl bizim ṭarafda aşlıḳ fenâ olmadığından hîç açlıḳ belâsı görmeyince, atalarımızıñ ictihâdı ile istedigimiz gibi yiyüp içüp râḥat ʿömr idiyoruz. Allâh Teʿâlânıñ bu niʿmetlerine çoḳ şükr idüp kesb-i râce giden kişilerde Allâh Teʿâlâdan uzun ʿömrler şürmeḳ lâzımdır. Burada Allâh Teʿâlânıñ türli niʿmetleri içinde râḥatda yaşasakda, Ḳazan, Şamara, Ufa, hem başḳa Müslümânlar çoḳ olan ġubernalarda bu yıl maḥṣûlât olmadığından milyonlarla Dîn ḳardeşlerimiz açlıḳdan gözlerinden yaş aḳıtmaḳdadırlar. Bî-çâreleriñ aşlıġa aşları, giymeye elbiseleri yaḳmaya odunları olmadığı gibi işlemege işleride yoḳdur. Ḳışıñ ve şoġuḳ günlerinde açlıġa dû-çâr olmaḳ yengil bir iş degildir. Bizim nefsimiz şu ḳadar yaman ʿâdet itmiş ki bir gün sâʿat on çayını ḳaldırmaḳ yâñe bir gün aşsız mḳ[92] gönlümüz hîç rıżâ olmıyor. Şöyle ki günte bir mertebe ṭuyana ḳadar âşlıḳ ikmegi olmayan milyonlarca Müslümân ḳardeşlarimiziñ ḥâlini özüñüz fikr idüp baḳıñız. Bu açlar arasında yaş balalar, mektebe gitmeye lâyıḳ ḳızlar, bala imizdürek ḫâtûnlarıñda ḥesâbsız oldığı şüphesizdir. Bir imcek balası anasınıñ gögsüne ṣorubda süt çimadıḳda ümmîdsizlikden acı ṣadâ ile ḳıçḳırub aġlamasını işitmek şefḳatimizden gözümüzden yaşlar iḫtiyârsız tökilür idi. Eger açlıḳ olan yerlere barsaḳ bu ḥâlleri gözümüz ile de görür idik.

Bî-çâre Dîn ḳardeşlerimiziñ şöyle aġır ḥâllerine yardım itmek niyetiyle açlıḳ olan yerler içün her şehrden iʿâne aḳçe ṭoplayub gönderdiler bizim Terviski'de mescidlerde açlar içün aḳçe ṭoplandı. Bu ṭoplanan aḳçeler bizim gözümüze çoḳ görünsede açlar daḫî yardımka muḥtâc ideñleri şüphesizdir. Bu sebebden siz şefḳatlü ḫânımlar ile sevgili ḳızlardan da açlar içün yardım itmeñizi recâ idiyoruz. Her kim öz ḥâline yardım idiñ ḥattâ bu açlarıñ ḥâllerini balalarıñızada bildürüp onlara da hem aḳçe verdiriñiz. Yaşlıḳdan başlayaraḳ yaḫşılıḳ ḳılmaḳ, şefḳatli bulunmaġı ögrensinler. Ṭerviski ḫâ numları şefḳatli itmeye ḳâbiliyyeti oldığı maʿlûmdur. İnşâllâh bu ḫuṣûsda hem artıḳ çalışırlar diyu ümmîd idiyoruz. Baylarıñız artıḳ vermege ictihâd idiñiz. Lâzımlı yere farż olundığından başḳalara vermekden ṣevâbı büyük defʿa artıḳ bulacaġını hîç şübhe itmeyiñiz! Tekrâr idiyoruz zinhâr ḫânımlar çoḳ az dimeyiñiz aşaġıda yazılmış yerleriñ birisine açlar içün göndereceğiz iʿâneñizi tîzce gönderiniz.

[92] Bu kelime mikrofilme eksik çıkmıştır.

İʿâne Cemʿiyyeti İdâresi’nden

İʿâne ḳabûl idenler Uralski’de:

Orta maḥallede: Aḫvend Ḫażret-i Ehliyesi ʿAfife Ḫânım ve Ṣâbırcân Ḫażret-i Ehliyesi Zekiye Bânû Ḫânım

Yuḳarı maḥallede: Muḥammed Ḫażret-i Ehliyesi Mehtâb Ḫânım Münhâc Ḫalife Ehliyesi ʿÂʾişe Ḫânım

Tûbin maḥallede: Merḥûm MeḥmedCân Ḫażret-i Ehliyesi Ferdâne Ḫânım

Bâzâr maḥallesinde: Merḥûm Ḫâce Cân Ḫażret-i Ehliyesi Ḫâliṣe Ḫânım

Altıncı maḥallede: Aṭâ-ullâh Ḫażret-i Ehliyesi Ḥabîb Cemâl Ḫânım

Meʿmûriyyede: Eyşan Ḫażret-i Ehliyesi Maḥbûb Ḫânımdırlar

Uralski’deki ana ve ḳız ḳardeşlerimiziñ itdigi teşebbüsleri bize çoḳ ümmîdler veriyor. Bakü Ḫânım ḳardeşlerimizi ve ḫayırlı işiñ müʾessise olduḳları sebebden tebrîk idiyoruz. (AN, 1907 No.2, s.1-2)

3.4.1.4. Ṭoḳmaḳdan

Bizim ʿizzetlü Türkistân Müslümânları, ḳız balaları ʿilm ve maʿrifetden behre almaḳ içün ġayret idülürini recâ idemiz. Eger mektebleri, uṣûl-ü taʿallümleri hem de muʿallime ḫânımları terbiyeli yaḫşı olsalar, âz vaḳitde çoḳ emre ḥâṣıl olunması hîç şekk şübhe yoḳ, her işke terbiye gerek terbiyesiz iş cûd[93]a gelmez. İnsânlarıñ yarısından ʿibâret olan biz ḳâdın ḳızlar şu ḳadar perîşân ḥâldeyiz ki, cümlemiz bilmezsekde birâz vicdân ḥissi olan kişiler bilseler gerek. Birimiz ülkeri tartdıḳda ikimiz gerü tartmaġı ḳoysaḳ gerek.

[93] Bu kelimenin doğru yazımı “vücûd” şeklindedir.

Muʿallime Ferḫunde Ḫânım Dinkayeva (AN,1907 No.2, s.5)

3.4.1.5. Ḫânımlar Ṭarafından

(Müslümân Duma Aʿżâlarıyla)

Muḳaddes şeriʿatımız bizniñ ḥaḳḳımızda fevḳ almada bir ʿadâmet ve ḥaḳḳâniyet iẓhâr idüp bizni tam çocuḳlı Ḫorasan hesâb eylese de erlerimiziñ eñ çoḳ ḳısmı olan nâdân ve ẓâlimleri bizni cemʿ ḥuḳûḳumuzdam maḥrûm iderek tamâmiyle cehâlet, esâret ḥuḳûḳsuzluḳ astine görmeyüp ḳırımışlardır. Şâyet bunca ḫâtunlarnıñ mescidlerke barup ʿibâdet itmeye biñlerce çaḳrım seferlerke çıḳub ḥaccka barmıya yazarlarġa cenûb özleri isteyen gibi sevdâ itmeye her türlü senedler ve vekîller birmeye hem almaya ve sâʾire her türlü ḥuḳûḳlarġa mâlik oldıġını hemde evvelki Müslümân ḫâtunlarınıñ muḥârebelere gidüp mecrûḥlarıñ cerrâḥlarını devâladıḳları yaḳdıḳları, yüzlerce erler ve ḫâtunlarnı ḳarşularına çiyib müdirrlik itdiklerini, şiʿirler, ḥiḳâyeler ve sâʾir

(Sevdâ- Alış veriş)

Kitâblar yazub muḥarrirelik ve müʾellifelik itdiklerini ve Peyġamberimiz'iñ zevce-yi muḫteremesi'niñ asker cenûb ṣöġüşḳe bardıġını ve bugünki günde de İstânbul ve Mışırdaġı Müslümân ḫâtunlarınıñ özleri yollarda buyurdıgınlarka barup namâzlar oḳudıġını, vaʿaẓlar ṭıñladıġını, mekteblerke barub türli ʿilmler, hünerler, ve bir nice türli şeyʾler ögrendigini, ġazteler, jûrnâller çıġardıġını göre ṭurup, böyle ṭurup bizniñ erlerimiz ḥattâ şerîʿat bilucı daʿvâsında bulġan mollâlarımız ve ḫuṣûṣen Müslümânlar içün yüz ḳarası olan ḳara göre jûrnâllerimiz bizlerni ḥâżır gidende artuġraḳ esâretiñe ve cehâletiñe çdrmaḳçı??bulalar. Onlarda açıḳ havâda yürüp Ḫüdâyınñ yaḳıṭı ḳoyaşını görüp öziniñ cân eyesi iñâneti yıldıradır. Bizni erlerimiz özlerine oyuncaḳ itüp ṭutmaḳcı bulalar urlaġan ṭavuḳ şikilli bizni ḳapçıḳlarġa ṭuġub dört dîvâr içine yayub aylarca yıllarca yaşrub aşramaḳçı bulalar. Keyifleri gelgen ṣayun bir ḫâtun alup bizniñ nâzik yüreklerimizden ḳan aġızalar, kimleri

keyfleri gitgen şayun [94], uruşup, tirgen, bizni çıḫutḳaġa şabdıralar her nerseniñ bir çigi bula.

nrnkde?? bu göze ṭurġa ḥuḳûḳsuzluḳ ẓulm ve cebirlerimiziñ bir cibiñi bulurġa tyvş?? şerîʿat ḫâtunlarınıñ ḥaḳḳına ṭimi[95], anlarnı telakanca?? yürüden ṭimi[96] belki erlerini nâ-maḥremlerke yaman göz ile ḳara[97]masunlardı. Yaravdan ṭiyula almalı ṭurġan fâsıḳ erler özleri yurganub ḳaçub yüyüsünler. İrlerimiziñ bütün bunca traḳtirlerde ġastinitsalarda yürülerine ḳuvatırlar maḥbûbe âṣrâvlarına bizmi ʿayblı? Bu ṣoñ zamânda bizlerde oḳub azraḳ dünyâyı görürki, şerîʿatını ṭanurġa özümüzüñ insân oldığımızını añlarġa başladıḳ. Dumaġa yaracaḳ Müslümân aʿżâlar Müslümân ḫâtunlarınıñ temâm ḥuḳûḳlarını alub birsünler, bizni bu ẓulmlerden, esâretden ve cehâletden ḳutḳararlıḳ niẓâm toz ve kirge ṭırışsunlar. Biz milletniñ analarımız, biz insânlarnıñ partisimiz. Milletniñ teraḳḳi ve tedennîsi bizke tabʿîdir. Eger bizni böyle esâretde ṭutacaḳ iseler özleriniñde birgün esîre maḥv ve münḳarıż bulacaḳlarını erler ḫâṭırlarında ṭutsunlar da dumaġa baracaḳ Müslümân aʿżâlarına Müslümân ḫâtunlarınıñ ḥuḳûḳlarını almayınca ḳaytmasḳa ḳoşunlar. Biz şunı ṭaleb itemiz.

"Nâciye" (AN, 1907 No.7, s.1-2)

3.4.2. Kadın ve Çocuk

3.4.2.1. Ana Dersleri

Balaları dahâ mektebe vermekden evvel doġrısı ağızdan anaları "oḳuvdur" lâkin bu oḳuv elifbâ ile degildir. Göz gören şeylerden ve ṣabîleriñ diḳḳat itdikleri ḥâllerden baḥṣ ile olur. Bu ḫuṣûṣda mecmûʿamızda birçoḳ yollar ve uṣûller gösterilecektir çünki yurt ve ḫâne terbiyesi mekteb terbiyesi ḳadar mühim bir ḥâldir. Bu mertebe nümûne olaraḳ bir ders gösteremiz. Aşaġıda olan resmleri balaya gösterüp ne oldığı; neye ḫidmet itdigini ve neden yaṣaldığını her bir ana suʾâl cevâb ile balasına añlatmaya ve bu gibi dersler ve baḥṣler ile zihn ve fehimini açmaya ġayret itmelidir.

[94] Bu kelime mikrofilmde eksik çıkmıştır.
[95] Bu kelimenin doğru yazmı "ḳimi" şeklindedir.
[96] Bu kelimenin doru yazmı "ḳimi" şeklindedir.
[97] Bu kelimenin doğyu yazımı "baḳa"şeklindedir.

-Balam, bu nedir?

-Stol, kürsî.

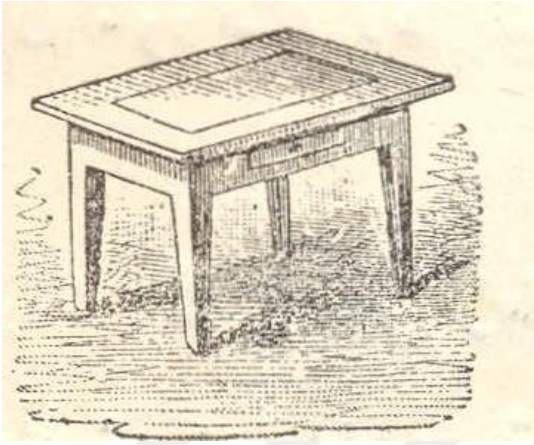

Şekil 25. Masa resmidir. (devam)

-Bu ne için yaṣalmış?

-Üstüne kerek nerseler ḳoyarlar.

-Lampa kitâb çaṣḳa ve ġayrı şeyler.

-Bunı neden yaṣalmışlar?

-Aġaçdan taḫtadan.

-Bu nedir?

-Kilid.

-Bunı ne işleyorlar ne içün yaṣalmış?

-Ḳapu (ḳapḳa) ya ḳoyarlar.

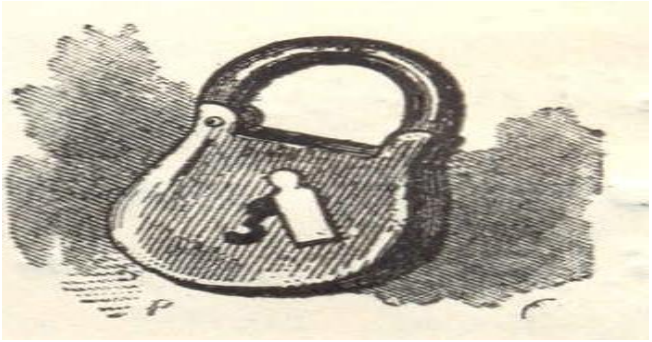

Şekil. 26. Kilid resmidir. (devam)

-Ne içün ḳoyarlar?

-Ḳapuyı başḳa kişi açmasun içün.

-Bunı neden yaṣalmışlar; buda aġaçdanmı?

-Yoḳ anay, kilid timürden yaṣalmış (yañi yaṣalġan).

İşbu orâḳ resmi ḥaḳḳında daḫî yuḳarıdaki suʾâl cevâb uṣûlü ile balaya orâḳ ve aşlıḳ ḥaḳḳında ḫaylî maʿlûmât ve ḫaber vermek mahire ve azmi köpmi oḳumuş analarca aġır bir iş değildir ammâ balaya fâʾidesi köp olur. (AN, 1905 Numune Sayısı, s.8-9)

Şekil 27. Orak resmidir.

3.4.2.2. Ḳızlarıñ Taʿlîm ve Terbiyesi

(İlerisi) (*)

İleride vâlidelerimiz olacak, çocuḳlarımıza ilk ders maʿarifeti verecek maʿârif lezzetini anlara ṭâtdıracaḳ ḳızlarımızıñ her nevʿ fennden ve ʿulûmdan behre-dâr olması yalñız kendileri içün değil çocuḳlarımız içünde mühim bir mesʾeledir.

“Aman Efendim, ḳadınlara târîḫiñ, coġrafyânıñ, ḥesâbıñ ne lüzûmı var?” diyenlerimiz kendi çocuḳlarını ḫâṭırlarına getirmiyorlar mı? ʿAcabâ! Evlâdlarınıñ ṭâtlı gicelerini hîçbir fâʾidesi olmıyan ḳoca ḳarı maṣalları ile geçirmeyubda ḳarşısındaki vâlidesi birâz ʿulûm ve fünûndan behre-dâr bulunmuş ṭâtlı ṭâtlı baḥṯler itse veya çocuġuñ maʿṣûmâne ṣordıġı suʾâllere cevâb verebilse güzel olmaz mı?

Benim bildigim gibi birçoḳlarıda bilirler ki ekṯer çocuḳlar analarından biñ dürli maʿḳûl ve birâz maʿlûmâtlu kimseye cevâbı âsân, suʾâller idiyorlar meṯelâ: “Ana! Şu gökyüzünde parlayanlar nedir? Şu ortalıġı aydınlıḳ iden nedir? Yaġmur nereden akıyor? Deñiz ne içün ṭalġalanıyor? Aġaçlar ne içün ḳışda ḳurıyor? Yapraḳlar ne içün yeşil olur? Şu çiçegi kim boyamış? Neden çiçekler böyle renk renk oluyor? Ana! Şu ṭutdıġımız balıḳ ne içün deñizden çıḳar çıḳmaz öliyor? ”

Çocuġıñ müşkili ḥal olsa ẕihnide ḳâbil olar, çünki her ne de bilmeyub ṣordıġı bir sebeb söylenirken cân ḳulaġıyla dinler.

Ammâ ʿulûm ve maʿârifden bî -behre ḳadınlar: “Oġlum veyâ ḳızım sen öyle şeylere ḳarışma, haydi git oyunıña baḳ” cevâb ile

---

(*) 5 inci nüsḫadan mâbid.

başından ṣavar. Çocuḳ maḫrûnâne[98] gider, faḳaṭ iḫtiyâc ḫilḳati kendisini bırakmaz, bu suʾâller yine başḳa defʿalar tekrâr ider, biṯ-ṭâbîʿ ẕihni işġâl idecek bir şeyʾ bulamayınca artıḳ çâr nâ-çâr giceleri baʿżen ṣipâḫilere ḳadar söylenen maṣallara cân ḳulaġını aṣar.

[98] Bu kelimenin doğru yazımı “maḫrûmâne” şeklindedir.

(İlerisi var). (AN, 1906 No.6, s.81-82)

3.4.2.3. Terbiye

Terbiye! Ne ḳadar balîġ, ne ḳadar muḳaddes bir söz! İnsânlıġıñ miʿyârı! Saʿâdetiñ miḳyâsı !... Terbiyeli bir ẕât dinildimi der-ḥâl pîş-i naẓarda nâmûslu, vicdânlı, selîm, ʿârif bir şaḫış tecessüm idiyor. Ṣañki yere inmiş bir melek!

Terbiye dürlü dürlü olur; küçük terbiyesi oldıġı gibi büyük terbiyesi de var; ḳadın terbiyesi oldıġı gibi erkek terbiyesi de var; dimâġ (rûḥ) terbiyesi oldıġı gibi beden terbiyesi de vardır. Bütün bu terbiyeleriñ mebdeʿi; esâsı hep "Analar ḳucaġı"dır. Terbiye, heyʿet-i beşerîyyeniñ ḥayâtına, cemʿiyyet-i milliyyeniñ beḳâsına sebeb bir rûḥ, ʿâlem-i ḥayâtıñ âfâḳını aydınlatan bir güneşdir ki her ikisiniñ de doġdıġı maḥall "Analar ḳucaġı"dır. Âh "Âġûş-ı mâder"! Sen ne ḳadar muḳaddes imişsin! İnsâniyyetiñ esâsı sen! Saʿâdetiñ mebdeʿî sen! Nâmûsuñ maẓharı sen! Vicdânıñ maṭlaʿı sen! Ṣaʿyıñ ser çeşmesi sen! Temden ve maʿârifiñ müşevviḳ ve mürevvici yine sen! Hep sen, sen!... Ammâ ... , … Cemʿiyyet-i beşerîyyeyi şâh-râh-ı teraḳḳiye sevḳ iden şey analar ḳucaġı oldıġı gibi heyʾet-i milliyeyi girdâb-ı ḍalâlete döken de odur. Âdem evlâdını "insân" iden de odur, "ḥayvân" ḳoyan da odur. Bunuñ içün ki ananıñ ḳıymeti çocuġınıñ terbiyesi ile mütenâsibdir. Yine bunuñ içündür ki "Ana ne ise, çocuḳ da odur. Çocuḳ gördiginiñ âyinesidir" dimişler.

Haniyâ o beşikde bağırub çağıran, durmayub ağlayan melek sîmâlı mini mini çocuḳ yoḳmı? Bir vaḳit gelecekdir o maʿṣûm, ana ḳucaġında büyüyerek, cemʿiyyet-i milliyye dâʾiresine girecek, heyʾet-i beşerîyye ḳaṭârına ḳoşulacaḳdır. O dâʾireniñ ehlinden, o ḳaṭârıñ efrâdından şayılacaḳdır, bir kerre düşünülsün: Bir milletiñ efrâdı, bir vaṭanıñ evlâdı aḫlâḳsız, terbiyesiz, câhil olur ise o milletiñ; o vaṭanıñ ḥâli ne olur? Öyle bir millet sefîller sürüsüni, öyle bir vaṭan terbiyesizler yıġıncaġı ḥâlini kesb itmez mi?

Bugün herkes, ḳavmimiziñ temden ve maʿârif ʿâlemine girmesini istiyor. Bu istek yalñız erkeklere maḫṣûṣ ḳalmamalıdır. Buña analarda, ḫânımlarda iştirâk itmelidir. Bu ḫuṣûṣda şimdilik analarıñ yardımı faḳaṭ o mini mini yavrularının, o sevgili ciger pârelerinin teʾmîn-i istiḳbâl ve saʿâdeti nâmına onlarıñ terbiyesine diḳḳat itmek ve taʿlîmine ehemmiyet vermek ile olur. Terbiye, vâlidine utana utana selâm vermekten,

onlarıñ yanında pişik (koy) gibi ḳışılmaḳdan, onlar olan yerde dinmeyüp söylemeyüp şuşmaḳdan onlardan ḳurtulmaḳdan ʿibâretdir, añlaşılmasın. Buña terbiye dinmez. Bu, efkârıñ ṭonub ḳalmasını, rûḥuñ paslanub çürümesini müntec olur mużır bir ʿâdetdir. Böyle terbiye ata (peder) ile anadan evlâdı bıḳdırır, böyle vâlidini çocuḳ sevmez. Böyle terbiyeyi rûḥ-ı insân ḳabûl idemez. Bu uṣûl-ü terbiye ebeveyniñ olmasını evlâda ârzû ve yavruları gizli irtikâblara meyl itdirir bir uṣûldur.

Terbiye ve muʿâşeretde milliyet cehti naẓarda alındığı gibi İslâmiyyet ve ʿumûmiyet ṭarafları da düşünmelidir ki çocuḳ hem Türk ḳavmi içinde yaşaya bilsin, hem de Müslim olaraḳ, heyʾet –i ʿumûmiyyeye ḫayırlı, edebli bir ʿużuv olsun, her şeyʾiñ maḳâm ve mevḳini bilsin. Çocuġuñ yanında terbiyeye muġayyir aṣlâ bir söz söylenmemelidir. Çocuġı ḳorḳaḳlıġa, yalancılıġa, ṣebâtsızlıġa sevḳ ide bilecek şeyleriñ hepsinden ictinâb iderek bi'l-ʿaks cesûr yürekli. Doġrı sözlü, müstaḳîm mizâclı olmaya alışdırmalıdır. ʿUlviyyet merâḳlısı, ḥayṣiyyet mücâniẓ[99]i, ḥuḳûḳ ṭâlebesi, ḥaḳiḳat râġıbı gibi olmaḳ ṭabîʿatları tâ bişikde iken onuñ rûḥı ile ḳarışdırmalı, ḳanı ile yoġurmalıdır. Çocuġı, millet ve vaṭana ḳurbân ola bilecek ḳahramânlıġa, meslek ve istikâmet yolunda mücâhide idecek yigitlige yine bişikde iken ḥâżırlamalıdır. Onu Türk oġlı Türk, İslâm yavrusı İslâm olaraḳ büyütmelidir ki ʿâli-cenâb, faż'îlet meʾâb bir ẕât olabilsin, ḥalîm dilli bir mücâhid, selîm elli bir fedâkâr olabilsin. Çocuġuñ fikrini, zihnini yormamaḳ şarṭıyla mektebe gidinceye ḳadar muḥîṭinde ki eşyâ ve ḥaḳâyıḳı oña tanıtmalı, onı dahâ çocuḳluḳda iken reʾy ve ṭarîḳat ṣâḥibi itmelidir, yaḫşı ile yamana tâ zamândan farḳ ḳoymaya iḳtidâr kazandırmalıdır. Ḥaḳiḳat ile mecâzı, doġrı ile yalanı temyîze tâ o vaḳitden alışdırmalıdır. Çocuḳ böyle ʿâdet idinmelidir, çocuġa onuñ nâmûs-kâr insân, ʿişmetli Müslümân, ġayretli Türk oldığını ḳucaḳda iken tefhîm ve teblîġ itmelidir… Çocuġuñ düşüne bilecek ʿaḳlını, göre bilecek gölzini[100] ḳundaḳda iken parlatmalı, şarıḳda iken açmalıdır. Söyleyebilecek dili, çalışa bilecek elleri henüz emdigi, emekledigi zamândan tehiyye itmelidir. Onı yine bişikde iken fenâ ḥâllerden igrendirmeli, iyi ʿâdetlere imrendirmelidir.

-Pek ʿalâ bu ḳadar mühimm vaẓâʾif kimiñ ʿahdesinedir?

-Analarıñ!....

[99] Bu kelimenin doğru yazımı " mücânis" şeklindedir.
[100] Bu kelimenin doğru yazımı "gözini" şeklindedir.

-Bununñ içündür ki “derece-i temdeniñ- ʿÂʾişe Ṣıddîḳa Ḫânım Efendi diyor- Eñ doġru ʿayârı ḳadınlarıñ derece-yi terbiyesidir” kelâm –ı ḥakîmânesi her cehtden taḳdîre şâyândır; binâberâyin[101] analıġa şâyeste analar yetişdirmelidir… Vâlideler daḫî analıḳ derecesine iktisâb-ı liyâḳat itmeye çalışmalıdırlar. Bu ise, ancaḳ oḳumaḳ ve tehẕîb-i aḫlâḳ sâyesinde mümkindir. Böyle olur ise bizde medenîler ṣırasına geçe biliriz..

İşte yol!... İşte uṣûl!...

ʿA.Ṣör. (AN, 1906 No.35, s.561-563)

3.4.2.4. Ḫânımlara Ḫiṭâb

“Bürhân-ı Teraḳḳi ġaztesinde görildi:

Ey siz muḥtereme ve ʿiffetlü ḫânımlar! Milletiñ büyük ümmîdlerinden biride sizlerdedir. Bu şöyle bir büyük ümmîddir ki milleti anlardan maḥrûm itseñiz, ḳalbi bî-çâreniñ muẓṭarib olub ve gözlerinden incü gibi yaşlar dökülüp sizlere ne ḳadar bed-duʿâlar ideceklerdir. Eger o ümmîdi kemâliyle vücûda getürseñiz, millet kemâl-i mesʿûdiyyet içerüsinde ḳalub nice yüz seneler ṣoñrada siz ẕât-ı muḥteremeleri güzel isimleriñizle yâd iderek târîḫ ve maṭbûʿât ṣaḥîfelerini tezyîn ideceklerdir. Milletiñ sizden intiẓâr itdügi ol ümmîdi ise, evlâdıñızı kâmil insân iderek beslemekdir.

3.4.2.5. Ḫânım

Pek güzel! Elden geleni işler idiñ; güzel terbiyeli evlâd ve ecza-yı ümmet yetişdirir idiñ lâkin… Câhile bulunıyoruz! Ey kişiler bizlere ne ʿilm ne terbiye verdiñiz de bizden âṯâr-ıʿ ilm ve terbiye istiyorsız; bâşta vermeli; baʿde istemeli. (AN, 1906 No.37, s.579)

[101] Bu kelimenin doğru yazımı “ binâberîn “ şeklindedir.

3.4.2.6. Çocuḳ Büyütmek

Analarıñ ne ḳadar tuḥaf fikirlerde ne ḳadar igrenç fenâ ʿâdetlere ḳapıldıḳlarını ḥattâ çocuḳ ḫastalıḳlarınıñ ḥekîmlerden ziyâde ṣaġlıḳçı ḳoca ḳarılarıñ, çenesi düşük ṭaşlıḳlarıñ sözlerine ḳapılaraḳ ciger-pârelerini teslîm eylediklerini ve bu yüzden nice nice kötülükler meydâne geldigini göriyoruz ḥattâ şu sâʿatde kimse bilmez neḳadar yavrucaḳlar ḥaḳiḳaten ḫasta olduḳları ḥâlde ḳorḳularından bilmem neden râḥatsız olduḳlarına ḥükm iderek- ḳaş yapacaġım diyerek göz çıḳarmaḳ- ḳabîlinde olaraḳ ḥekîme götürilecegine ḳoca ḳarılarıñ ḳurşun dökmelerine, üfürmelerine, ṣu çevirmelerine filân ḳapılaraḳ zavâllı yavruları gözleri öñünde kendi eliyle ölümüñ âmânsız pençesine düşüriyorlar. Bu ne ḳadar esef olunacaḳ ne ḳadar büyük bir cehâletdir. Hangi Dîn hangi meẕheb gösteriyor ki birbiri üstüne yıḳılaraḳ bu saḫte-kâr ḳâdınlara ḳapılıyorsuñuz? İnṣâf idiñiz, merḥamete geliñiz böyle bir ʿaṣr-ı medenîve teraḳḳide evlâdlarıñızı ḥekîmlerden ġayrî kimselere teslîm itmeyiñiz doḳtorlarıñ fâʾidesi olmazsa żârarıda hîç olmaz ammâ ḳoca ḳarılar öyle mi baḳalım? Olsa olsa yapacaḳları iş yâ kör yâ ṭopaldır.

Bir çocuġı beslemek büyütmek ṭoġurmaḳdan dahâ ḳolaydır ẓann idilmesün aṣl analıḳ yavruya baḳmaḳ anı büyütmekdir. Ẕâten “Ana yüreği ile sütini ṭutacaḳ hîçbir şey yoḳdur” Her şeyden evvel düşünecegimiz bir şey var ise oda yavrucaḳlarımızı güçlü, ḳuvvetli, degerli, dayanıḳlı olacaḳ ṣûretde büyütmemizdir. Eñ iyisi meşhûr bir doḳtoruñ şu sözünden ayrılmamalıyız “ Çocuḳlarıñızı tere, ṣoʾuġa, rüzgâra ve güneşe alışdırıñız yemek, içmek, yatmaḳ, giyinmek gibi işlerde çocuġa kuşkuluk, ḫafîflik verecek ḥâlleri elbiseleri giydiriñiz ? Bu yolda büyütecegiñiz bir çocuḳ belki o ḳadar güzel, o ḳadar nârîn, o ḳadar yaḳışıḳlı olmaz faḳaṭ her-ḥâlde “gürbüz “ ṣaġlam ve ḳanlı cânlı bir yavrucaḳ olmaḳdan da geri ḳalmaz.

(Nosal ʿÂḳıbetden) (AN, 1907 No.2, s.3)

3.4.2.7. Ḫânım Efendilere Ḫiṭâb

Muḥtereme ḫânım efendiler!

Sizleriñ vaẓîfeleriñiz ne büyük ve ne muḳaddesdir. Milletiñ yaşaması sizleriñ şu vaẓîfeleriñizi kemâliyle edâ itmekñize mevḳûfdur sizleriñ evvel vaẓîfeleriñiziñ eñ büyügi

ve dünyâ âḫiret mesʾûli balalarıñızı kâmil insân olsun içün terbiye itmekdir. Milletiñ siz vâlidelere ḫiṭâb buyurdığı mesʾelede budur. Sizler evlâdıñıza şöyle terbiyeler gösteriñiz ki, anlar sâyesinde evlâd ve ẕürriyâtıñızıñ bütün ʿâleme ve bâ-ḫuṣûṣ ʿâlem-i İslâmiyyete, büyük ḫidmet ve ḫayret ḫâhâne himmetleri görilsün! Ḳız balalarıñızıñ terbiyesine dahâ ayruca bir diḳḳat buyuruñuz, çünki anlarda siziñ gibi gelecek günlerde bir ʿâʾile vâlide ve mürebbiye bulunaraḳ daḫî bir nice millet evlâdınıñ terbiyeleri anlarıñ eline teslîm buyurulacaḳdır, eger o vâlidecigiñ uṣûl –ü terbiyeden aṣla bir ḫaberi olmasa, bî-çârecik ne ile evlâdını terbiye idecekdir? Ve naṣıl mesʾûl vaẓîfelerini edâ idecekdir? İşte bunları düşünmek şimdilik siz vâlideleriñ borcıdır ẓann iderim çalışıñız ḫânım efendiler, ictihâd idüñüz! “Âlem-i Nisvân “ sizleriñ merʾânıñızdır.

Yarullâh Murâdi. (AN, 1907 No.6, s.3-4)

3.4.3. Türk Ve İslam Âlemindeki Meşhur Kadınların Anlatıldığı Yazılar

3.4.3.1. Meşhûre Ḳadınlar

3.4.3.1.1. Ṣafiye bint-i Şerîfe’d-din

ʿİlm-i ḥadîṯ şeyḫlerinden İmâm Şerîfe’d-diniñ ḳızı olub Ḳudüs-ü Şerîfde Dünyâya gelüp ʿilmi ile meşhûre olmuşdur. Birçoḳ seneler ʿilm-i ḥadîṯ tedrisiyle vaḳt geçürüp 840 ıncı sene-yi hicriyede pek ḳârat olaraḳ Kudüs-ü Şerîfde vefât olmuşdur.

3.4.3.1.2. ʿÂʾişe El-Ḳurṭubiyye

Endülüsüñ en meşhûr şâʿire ve edebîlerinden olub çoḳ oḳudığı ve ʿilmi ile meşhûredir. 400 sene-yi hicriyede ḳız olaraḳ Ḳurṭuba’da vefât itmişdir. Özine ʿâşıḳ ve ṭâlib olan bir şâʿire cevâben yazdığı (ʿArabî) şu iki beyt eşʿârından bir nümûnedir:

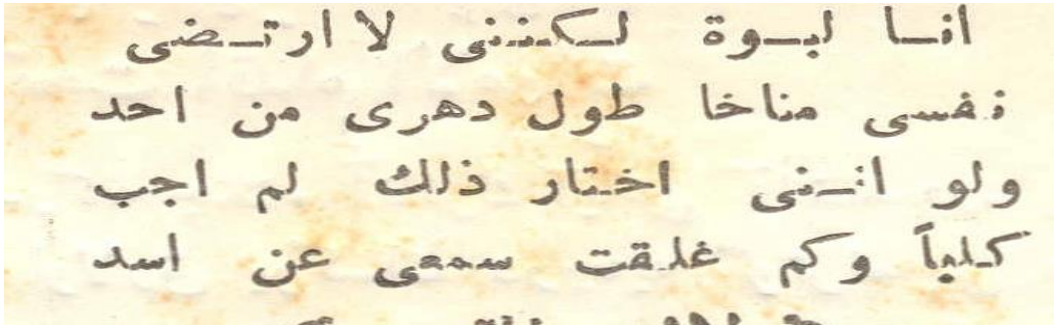
انا لبوة لكننى لا ارتضى
نفسى مناخا طول دهرى من احد
ولو اننى اختار ذلك لم اجب
كلباً وكم غلقت سمعى عن اسد

Şekil 28. Aişe El-Kurtubiyye'nin şiirlerinden örneğin resmidir.

3.4.3.1.3. Lâle Ḫâtûn

Ḳuṭb'ed-din Kirmanîniñ ḳızı olub İrânıñ en meşhûr şâʿire ve faẕilelerinden ʿaḳl u edeb ve dirâyet-i merd-âne ile ṣıfatlanmış bir ḳadın idi. Kirman ḥâkimleri nesline mensûb olmaġla bir müddet memleket-i mezkûrda ḥükümrânlıḳ sürmüş ve mülk idâresine mahâret göstermişdir. ʿİlm ve hüneri ḥimâye ve teşvîḳ ile şöhret almış idi. Zamânı ve ḥükûmeti ḥaḳḳında tefṣîlât bulunmadı; şu beyt-i cümle eşʿârındandır :

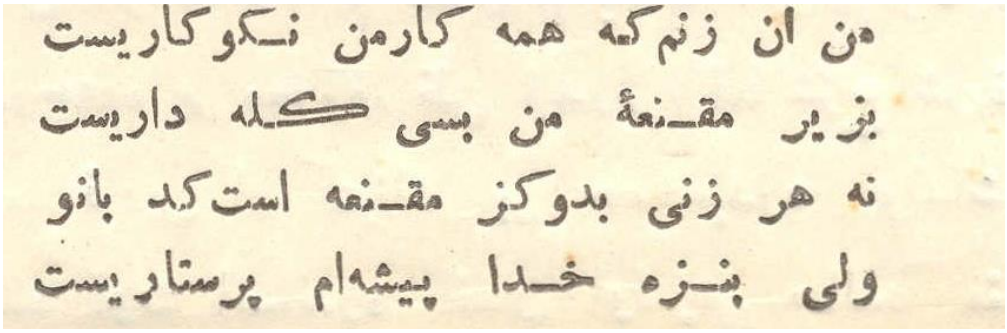
من ان زنم که همه کارمن نکوکاریست
بزیر مقنعهٔ من بسی کله داریست
نه هر زنی بدوکز مقنعه استکد بانو
ولی بنزه خدا پیشهام پرستاریست

Şekil 29. Lale hatun'un şiirlerinden örneğin resmidir.

3.4.3.1.4. Ḫûrşîd Bânû

Ḳafḳasya'da Ḳarabağ(*)da ṣoñ ḥâkim olunan Mehdî Ḳulı Ḫân bin İbrâhîm Ḫân kızıdır. Altmış yaşlarından geçüp(1315) târiḫinde vefât oldı. Zeyrek, ʿâḳile olub, Türkî ve Fârsî hem ʿArabî bilür ve ekṣer-i ʿömrini müṭâlaʿa ile geçirir idi. Ṭabîʿat-ı şaʿriyyesi hem

olub aġızlarda bir ḫayli eṣeri ḳalmışdır. Fuḳarâya merḥametli olub, ʿumûm-u fâʾidesi içün mal ṣarf itmekden lezzetlenür olmuşdur. Yüz biñ ruble Rus aḳçesi fedâ iderek, Şuşa (Ḳarabağ) şehrine çeşme yasadub, tatlı ṣu getürmişdir.

3.4.3.1.5. Sırrî Ḫânım

ʿOṣmanlı şâʿirleriniñ eñ meşhûrelerinden bir ḫâtûndur. (1230)

(*)Ḳarabağ. Muḳaddimede İrâna tâbîʿ olub İbrâhîm Ḫân (1813) târîḫinde kendi iḫtiyârıyla Rusya'ya tâbîʿ oldı. Buña mükâfât olaraḳ evlâd ve müteʿalliḳâtı zâdegân ṣınıfına ḳabûl olundı. (AN, 1906 No.4, s.57)

3.4.3.1.6. Zeyneb Ḫâtûn

ʿOṣmanlı şâʿirleriniñ meşhûrlarından bir ḫâtûndur. Sulṭân Ebü'l-feṭḥ Meḥmed Ḫân zamânında yaşamışdı. Şâʿire (Mihrî) ile ʿaṣr-dâş olub, aralarında baʿżı muṭâyebeler olmuşdur. Eşʿârı lâṭif ve edebiyyât meydânında revâcı hem kâmil oldığı mervîdir. İşbu beytler bunundur:

Keşf it niḳâbuñı yiri gögi münevver it

Bu ʿâlem-i ʿanâṣırı Firdevs-i enver it

Depret lebüñi cûşa getür ḥavż-ı Kevṣeri

ʿAnber ṣaçuñı çöz bu cihânı muʿaṭṭar it

Ḫaṭṭıñ berât yazdı ṣabâya didi ki tîz

Var milket-i Ḫıṭâ ile Çîni musaḫḫar it

Âb-ı ḥayât olmayıcaḳ ḳısmet ey gönül

Biñ yıl gerekse Ḫıżr ile seyr-i Sikender it

(Zeyneb)ḳo meyli zînet-i dünyâya zen gibi

Merdâne vâr sâde olub, terk-i zîver it

Bu beytler hem mezbûreniñdir:

Senin ḥüsnüñ benim ʿışḳım cevriñ benim ṣabrım

Efendim dem-be-dem artar dögünmez bî-nihâyetsiz

Aṣlı Ḳasṭamoni diyârından bir ṣanʿatkâr ḳızı, yâḫûd Amasya'da bir ḳaḍî kerimesidir.

3.4.3.1.7. Zeyneb Ḫânım

Mışırlı Meḥmed ʿAlî Pâşâ'nıñ küçük kızıdır. Anası (Şemʿnûr) bir çerkes ḳızı idi. ʿAbbâs Pâşâ zamânında mezbûre Zeyneb Ḫânım, zevcî olan Yûsuf Kâmil Pâşâ ve hemşiresi (Nâzlı Ḫânım) ile berâber İstanbula hicret itdiler. Nice seneler ṭurub (58) yaşında (1352) târîḫinde Zeyneb Ḫânım İstanbulda vefât oldı. Ḳabri Üsküdardadır. Üç milyon terekesi, câmi, mekteb, ve medreseler içün eylemiş ḥesâbsız vaḳıfları ḳalmışdır. Şefḳat ve merḥametli olub, faḳîrlere iʿânetli, miskînlere reʿâyâlı idi diyorlar. Rivâyetlere göre dört yüzden ziyâde ʿâʾile bunuñ terbiyesinde yaşar olmuşdur.

Kendisi devlet âdemleri ḳarşusında pek muʿteber olub, ḥattâ siyâset emrlerine müdâḫale ider idi. Baʿżı fikirleri eñ müşkil vaḳtlerde düstûr'ül-ʿamel ṭutulur, ve bu sebebden ḥâżırki Sulṭân Ġabdü'l-ḥamîd Ḫân Ḥażretleri hem kendisine ḫâṣ iltifât ider olmuşdur. Vefât olur günlerinde ʿaḳlına żaʿyîflık geldigi rivâyet idilür. Zevcî olan Yûsuf Kâmil Pâşâ, Sulṭân Ġabdü'l-ʿazîz Ḫân Ḥażretleri zamânında ṣadr-ı aʿẓam naṣb olunub, beş ay müddet bu ḫidmetde olmuşidi. Ṣoñra maʿzûl olaraḳ (1292) târîḫinde irtiḥâl itdi. (AN, 1906 No.6, s.89-91)

3.5. Tıp

3.5.1. Ṭabîb Naṣîḥatleri

(Yamân Boğaz Ağrısı-Difterit)

Bundan bir nice sene muḳaddem difterit marażîniñ yalñız bir ismi bile cümle insânları ve ṭabîbler ḳorḳutub, difterit peydâ oldığı vaḳt ne yapmaya naṣıl çâre bulubda ḳurtulmaya bilmiyorlardı. Ammâ şimdiki vaḳtde şu maraż ḳorḳunçlı marażlar ṣırasından inüp eñ bir tîz defʿ olunmaya mümkin olan marażlar ṣırasına bindi.

"Leyfler" nâm bir ṭabîb difterit marażını aşılayub ḫastaları yaḫşı itmek çâresini buldı. Ve gine başḳa ṭabîbler tecrübeleriyle añlaşıldıgı difterit marażı yokma (saldı) olup miḳroblar vasıṭasıyla ġayrılara sirâyet ider. Miḳroblar göze görünmeyen bir maḫlûḳdur. Difteritden mâ-ʿadâ ḫolera, verem (vebâ) sḳarlatina, ṭâʿûn, ve dahâ ve dahâ türli çeşîd marażlar cümlesi miḳroblar vasıṭasıyla insânlara geçen birer dehşetli marażlardır difterit miḳroblarınıñ bir ʿacâʾib ḥâlleri vardır ki difteritli bir ḫastanıñ eşyâsını ṣaḳlayubda bir nice seneden ṣoñra ḳullanırsañ, difterit ile ḫastalanmaḳ mümkindir.

Yuḳarıda meẕkûr marażlarıñ miḳrobları insânlar havâ ile nefesi olub baʿżısı insânıñ içerüsine girdikden ṣoñra ölürler. Ammâ baʿżıları yaşayub büyümege başladıḳça şu âdem ḫastalanıyor. Her sâʿat her daḳiḳa bizler biñlerce türli çeşîd küçüçük göze görünmeyen miḳroblar ḳarışmak havâ ile nefes alırız, anlarıñ milyonda biri içerüde ḳalub yaşayamaz.

Difterit ḫastayı âteşlendirüp ve uyḳuya ṭartub başlanur. Bu ḥâlde mîzânü'l-ḥarâre (termometr) ḫastanıñ ḳolunuñ altına (ḳoltuġuna) ḳoyulup bir on daḳiḳadan ṣoñra baḳılursa ḫastanıñ ḥarâreti (ṣıcaġı ısısı) 38-39 dereceye vardığı görilür. Ammâ ten-dürüst insânıñ ḥarâreti mîzânü'l-ḥarâre ile 37 derece miḳdârında olmak ṭabiʿîdir. Ṣoñra içerüden boġazınıñ eṭrâfları ḳabarub ap aḳ olurlar. Ve içerüleri irinleşür. İşte böyle irinledikten ṣoñra ḫastanıñ ḥâli ziyâde müşkil olub eger şu vaḳtde ṭabîb aşılanmazsa, çoḳ geçmeyüp ḫasta vefât itmek mümkindir. Ammâ aşılandığı sâʿatde ḫasta yengilleşmeye başlayub gün günden iyüleşüp iki hafta temâmında yaḫşılanub ayaġa ḳalḳar.

Ḫastayı temiz yataġa yatḳızmalı ve yorġanlar ile örtmeli. Ṣoġuḳdan ve ziyâde ṣıcaḳdan ṣaḳlamalı. Yatdıġı odasına (bölmesine) ṭabîbden, ve ḫastanıñ yanında dâʾim bulunan kişiden mâ-ʿadâ hîçbir kimseyi ḳoymamalı, ve küçük balaları ise aṣlâ ḳoymamalı, çünki balalar büyük kişiden ziyâde ḫastalanmaya ḳâbildirler.

Yemek vermekde żarar olmaz, ammâ boġazı şişik ve yaralı oldıġı sebebden eşingin ve yengil yemek verilmeli: Meṣelâ südkü pişmiş botḳa, at ṣuyı, yumurṭa, aḳ ekmek ve bunlara kezâ ġayrı yemekler. Ḫastayı yataḳdan ḳalḳdıḳdan ṣoñra 2-3 hafta havâya tışaruya çıkarmamalı çünki ṣoġuḳ alması mümkindir.

Ḫastanıñ oṭasını diḳḳatli temizlemek, eşyâsını yıḳamaḳ lâzım gelür.

Su ile yıḳayub, ṣoñra daḫî gömlegini vesâʾir bu gibi şeylerini bir büyük legen içerüsine ḳoyub iyüce ḳaynatmaḳ lâzımdır.

Difterit sḳarlatina gibi ekṣeri balalarda oldıġı tecrübe idilmişdir. Difteriti aşılamaya bilmedikleri zamânda şu marażdan yüzde elli-altmış cân telef oluyordı, ammâ şimdi yüzde on on beşden ziyâde oldıgı işidilmiyor.

8-9 yaşında balalar ḫastalenirse marażları aġır ve meşaḳḳatli oldıġı maʿlûmdur. Ammâ 10-12 yaşındaki balalar ḫastalıġı yengilce geçirüp ve az ḫastalandıḳları da tecrübe idilmişdir. Difterit miḳrobları ḥaḳḳında birḳaç söz dahâ dinlemeyüp ḳalmış. Şu miḳroblar aydın (ya ḳatı) yerleri ve havâlı ḳuru yerleri sevmeyüp, ḳarangı ve ruṭûbetli yerlerde olduḳça çoḳlaşmaya heves oluyorlar imiş. Anıñ içün unutulmayup ḫastayı her gün diger bir oṭaya yataġı ile alup çıḳub yatan oṭasınıñ penceresini (terezeyi) açup oṭaya temiz ten-dürüst havâ girdirmeli ve pencereyi yapdıḳdan ṣoñra ḫastayı gine alup getürüp yerine ḳoymalı. (AN, 1906 No.6, s.91-93)

3.5.2. Doḳtor Besim ʿÖmer Pâşâ'nıñ Ḳadınlar Ḥaḳḳında Bir Nice Sözü

Ṭoḳuz ay ḳarnında ḳanınıñ eñ ṣâfî bir kısmıyla besleyüp büyütdigi ve birçoḳ zaḥmet ve meşaḳḳatini çekdigi balaçıġını ṭoġurmaḳ dünyâya getirmek, onuñ sesini, aġlayışını, gülüşüni işitmek "annelik" şerefine nâʾil olmaḳ içün ḥâżırlanan bir ḳadın, ṭoġurmaġı ḳolay

ḳolay ve hîçbir fenâlıġa uġramayub geçirmegi, ölümlerden ṣaġ ve sâlim ḳurtulmaġı ister. Ḳadına bu ḥâli yalñız ḳadın özi degil bütün ʿâlem ister, çünki ḳadın benî-âdem ocaġı, beşerîyyetiñ yarısı sebeb-i râḥmet ve teraḳḳisidir.

Ḳarnında büyüyüp kemâle gelen bir balanıñ birdenbire dünyâya getürülmesi, ehemmiyetli bir iş, bir acı ṣıḳıntı, bir cân çekişmekdir. Defʿalarca ṭoġurmuş bir ḳadın bir nice defʿalar ġavġa meydânına atılmış bir ḳahramâna, ve dahâ ṭoġrusı büyük bir dögüşde yaralanmış mecrûḥa beñzedilür. Ṭoġurmaḳ ḳadınlarda o ḳadar büyük bir ḳorḳu ḥâṣıl itmişdir ki çoḳ defʿa ṭoġuran ḳadınlar bile aġrıları şiddetlenmeye başladıḳça, ṣoñbahârıñ (güzüñ) ṣarartub dökdigi yapraḳları gibi titredikleri, ḳorḳu ve ümmîd, aġrı ve sevinç gibi iki żıdd ṭuyġu arasında ḳaldıḳları görülür. Ḳorḳusuz bir ḳadın ṭoġura bilmez.

Ḳorḳuyor diye bir ḳadını ʿayblamaġa ḥaḳḳımız yoḳdur, çünki ṭoġurmaḳ şiddetli ḫastalıġa yaḳın bir şeydir ve pek ḳorḳunç bir ḥâldir. Bu ḳadar güç işler gören ḳadınlarıñ ẓarîf yaḫşı yürekli merḥametli yaradılmış olmaları ayruca bir sözdür. Ḳadınıñ ana ve babasını ḳocasını, çocuḳlarını (balalarını) sevmesi hep bir derecede olmaz.

Ḳadınlarıñ eñ çoḳ muḥabbet itdikleri, sevdikleri balalarıdır. Ḳadın melekler ḳadar muḥabbeti çoḳ bir maḫlûḳdur. Ḳadın o ḳadar ince o ḳadar sevimlidir ki ḳadınlıġı ve ḳadın vaẓîfesini bilen bir ḳadına "ʿâʾile çiçegi" "ümmet bâġçesi" dinilmesi câʾizdir.

Ḳadın- o balalarımızıñ anası yalñız anlarıñ anası degil hepimiziñ anamız, anaçıġımızdır. Bizi ḳolları arasına alub nine şarḳılarıyla yoḳlatan, nâzik elleriyle yaralarımızı ṣaran, her türlü derdimize bizimle ortaḳ olan, bizi dahâ çeşîd baḫtiyârlıḳlara şâdlandıran ḳadınlar – analarımızdır.

Bütün insâniyyetiñ sevgilisi ve beşerîyyetiñ "süt anası" olan ḳadın ince, nâzik bir maḥlûḳdur. Aña her zamân ve bâ-ḫuṣûṣ ṭoġırdıġı zamân yardım muʿâvenet lâzımdır. Ṭoġuruşunı ḳolaylaşdırmaḳ kendisini ve balasını ṣaġ ve sâlim ḳurtarmaḳ hepsi insânlarıñ borcıdır. Buña eñ ziyâde çalışacaḳ ḳadınıñ üzerinden başḳa ev ḫalḳı, ebeler, ḥekîm, dahâ ṣoñra herkes, ḫalḳı ümmet ve bütün beşeriyyetdir.

-----*-----

Her ne dinilürse dinilsün ve her ne yapılırsa yapılsun bizim aramızda ṭoġan balalarıñ yüzde sekseni dahâ ilk yaşlarını toldurmadan telef olub giderler. Bu analarımızıñ bala beslemesini bilmediklerinden ve balayı öldürecek bir yolda baḳtıḳlarından olur. Ẕâten nâzik żaʿif bir ḥâlde dünyâya gelen balalarıñ kendiside yaşamaḳdan ziyâde ölmege ḥâżırdır. Vücûdında güç ve ḳuvvet pek az oldığından ufaḳ bir sebeb ölümlere götürür.

Teʾessüf iderek, acıyaraḳ söylerimki, balalarımız bizden iyilikden çoḳ fenâlıḳ göriyorlar. Her ḥareketimiz, işimiz bî-çâreleriñ ṣıḥḥatlerine ṣaġlıḳlarına ḳarşu olıyor. Ana raḥminde anasınıñ ḳanından beslenegelen çocuḳ birdenbire dünyâya gelüpde emziliklere, ṣüd ninelere ebelere yıḳalamaġa, ṣaralmaġa, żiyâġa ve dahâ bilmem nige ḳatlanmaġa mecbûr olaraḳ yâ telef olub gider, yâ bütün ʿömrine żaʿiflik, ḫastalıḳ kişi yalalar. Ve derdlere dû-çâr olub ḳalır, görilür ki insân balası ḳalan maḫlûḳâtıñ balasından eñ düşkün eñ çâresiz eñ zavâllısı, eñ ziyâde yardım isteyeni oldığı ḥâlde beslenmesi ve büyütülmeside ḥâline göre çoḳ fenâdır.

Bir çocuḳ ilk senesinden yaḫşı beslenür yaḫşı tutulur ve yolunda baḳılır ise marażlardan, ölümlerden ḳurtularaḳ ḳuvvetli, baḫtlı, râḥat bir âdem olur ve bütün ʿömrini râḥat geçirir. (AN, 1906 No.35, s.564-566)

3.5.3. Güneş ve Ḳan

Güneş, Güneş, Şems-i Münîr! Żiyâsı nebâtât ve ḥayvânât içün ne nâfiʿdir!

Güneş żiyâsı yetişmeyen gölgeli yerlerde ösen nebâtâta diḳḳat idiñ: Bunlar ösemiyorlar; össelerde ṣarı ya sarıltım oluyorlar; yapraġında yeşillik rengi olsa da ḳoyu yeşil ṣaġ yeşil olamıyor. Her çiçegi güneşli yerden alub ṣavut ile ḫâne içinde alıñız… Bî-çâre çiçek birḳaç gün güneş göremez ise ʿâdetâ meʾyûs-âne boyun bükmeye ve o güzel başını yere doġru aşaġı indirmeye başlar.

Güneş, ve güneş żiyâsı insânlar içün dahâ ziyâde lâzımdır: yer tûbinde maʿden ḳazanlarıñ, sâʾir ḳaranlıḳ yerlerde işleyen âdemleriñ gün girmez bölmelerde iḳâmet idenleriñ yüzünde ḳan az olur: çehreleri ṣaraltım olur güneş żiyâsı insân ve ḫayvân ḳanını pâk ve ṣaġ ider; güneşe ḳarşu silkinub oynab ḳanadlarını açub bütün vücûdını güneşe ʿarż

iden güvercinlere baḳub ʿibret almalı, ḫastalıḳdan turmuş âdem güneş żiyâsında bulunduḳça yüzine ḳan ve vücûdına ḳuvvet geldigi maʿlûmdur.

Şemsiñ żiyâsı insânıñ eñ derin damarlarına ḳadar teʾŝîr ider; insânlarıñ ḳaranġıda ziyâde żiyâyı ârzû itdikleri sevḳ-i ṭabîʿatdır; güneş żiyâsı çoḳ marazlara devâdır; ḳanı pâklayan, ḳana ḳuvvet veren, ḳanı artdıran güneş żiyâsıdır.” Güneş girmeyen ḫâneye doḳtorlar girer “ miŝâli ʿibretlidir. Yaz ve ḳış ḫâneye bölmeye güneş żiyâsı girmek lâzımdır: buna ḳorḳduḳça böyle ḥesâb ile ḳorumalı güneş girmeyen ve bâ-ḫuṣûṣ mâ-ġâz ve podval gibi yerleri mekân itmek hîç yaḫşı değildir.

Güneş, güneş: cümle maḫlûḳ içün güneş gerekdir. Ḳansızlıġıñ bâşı şifâsı güneşdir.

(Doḳtor Besim ʿÖmer Pâşâ Mecmûʿasından) (AN, 1906 No.37, s.577-578)

3.5.4. Muḳaddime

Analıḳ ve bala ṭoġurmaḳ her ḳâdınıñ başına gelen bir ḫâl oldıġı sebebden, ve ḳâdın ṭoġururken ve ṭoġurduḳdan ṣoñra aña ḥekîm yakışı bahâretli ise ananıñ ne ḳadar fâʾidesi oldıġını bilmek içün Doḳtor Besim ʿÖmer Pâşâ’nıñ kitâbını bizim Müslime ḳâdınlara oḳumaḳ çoḳ fâʾideli olur idi. Ammâ bu kitâbı her yerde ve her ḳâdın bula bilmeyecegi sebebden “Âlem-i Nisvân ıñ” her nüsḫasında derc idüp mümkin ḳadar bu kitâbla âşinâ itmek niyetindeyiz.

ʿÖmer Besim Pâşâ’nıñ kitâbınıñ ismi “Ṭoġarken ve Ṭoġurduḳdan Ṣoñra”dır. Almaya isteyen İstânbul’da maṭbaʿa-yı Aḥmed İḥsân diye mürâcaʿat eylesün. Fiyâtı 10 ġuruşdur yaʿnî 80 ḳapik.

3.5.5. Ṭoġururken Temizlik

“Loḫusa” dimek yaralanmayan bir ḳâdın dimekdir. Çocuġuñ geçmesi çoḳ defʿa ẕürriyet altlarını ṣıyırır, ayırır, yırṭar ve paralar, eşk ayrıldıġı yerde ẕâtıñ ʿâdetâ yaradır. Bu yaralar kendi kendilerine ṣaġılır. İyi olurlarsa da baʿżende żararlanaraḳ çoḳ defʿa yaşayışı

tehlikeye ḳoyacaḳ ḳadar şiddetli fenâıḳlar, ḫastalıḳlar meydâna getirirler. Ḥattâ bir gebe veyâ loḫusanıñ ẕürriyet altları ḫafîfce żararlanurlarsa bile iş fenâya ṣarar. “Ḳâdın ḫastalıḳları” adını alan ve ancaḳ oda baʿżı defʿa ʿameliyât ile iyi ola bilen ʿâdetler ḥâṣıl oluverirler. Bu keyifsizlikleri hep żararlı ve fenâ miḳroblarıñ “ḫastalıḳ tuḫmları”nıñ yaralardan geçüp vücûda yayılmalarıyla meydâna gelürler. Çünki “miḳrob” denilen bu murdâr tuḫmlara az çoḳ her ṭarafda. Ṣuda elbise ve eşyâ üzerinde, havâdaki tozlarda bulunurlar. Baʿżen de birçoḳ miḳroblar uzaḳlaşaraḳ yayıldıḳları bedeni citirüp yıḳmaḳ gibi fenâıḳlar yapıyorlar.

Lâkin miḳrob bedene kendine, yalñız başına yayılamaz:

(Miḳrob- Göze görünmeyen küçücük mtucâtlı?? maḫlûḳâtlar)

Bunlara birşey ṭoḳunacaḳ olursa hemân miḳroblar oña yapışup aṣılır ve böyle uzaḳ yerlere ḳadar götürürler; rüz-gâr ile öteye beriye uçuşan tozlar, aḳan ṣu, bir yerden bir yere getirilüp götürülen eşyâ. İnsânlar, ḥayvânlar hep miḳrobları öteye beriye yaymaġa yardım iderler.

Miḳroblar bedeniñ ṣaġlam yer altı üzerinde buluşunca altı örten deri ṭabaḳasını geçemeyeceklerinden hîçbir kötülük yapamazlar; bundan añlaşılır ki merḥametli ḳomşu ḫânımlar, ebe, ḥekîm gibi ḫastadan ḫastaya ḳoşan insânlar bu tehlikeleri, miḳrobları üzerlerinde, ḫuṣûṣîyle parmaḳlarında, ṭırnaḳ aralarında, derileriniñ ḳıvrıntılarında ṭaşıdıḳları ḥâlde kendileri hîçbir żarar göremezler ve yalñız o żararı yaralı ve düşkün bir ḥâlde yatan o ḫastaya götürerek zavâllıyı pek büyük bir muḫâṭara içinde bırakabilirler.

Miḳroblar, żararlı tuḫmlar çoġalu, ḫastalıḳ ḥâṣıla itmek içün kendilerine uygun bir yer, bir ṭopraḳ bulmalıdırlar; yaralanmanıñ şiddetinden dolayı damarlardan aḳan ḳan ve ḳan ṣuyı ile bulaşmış olan yara ḫastalıḳ tuḫmları içün eñ uyġun bir yer ve pek yolunda bir ṭopraḳ olup gerek miḳroblar, gerek zehirleri aġızları açıḳ ḳalan damarlardan girerek bütün bedeni zehirleye bilirler. Miḳroblar böyle yarayışlı bir yer, bir ṭopraḳ bulamazlarsa ne çoġalırlar, ne de bedene bir fenâlıḳ yapa bilirler.

Bu mużırr tuḫmlardan gelecek fenâlıḳ ögüti almaḳ içün eñ iyi tedbîr yarayı kendilerine yaramayacaḳ, ḫoşlarına gitmeyecek bir ḥâle ṣoḳmaḳdır. İşte ẕürriyet

altlarındaki yaralarıñ zehirlememeleri ve tehlikeli miḳroblarıñ yaraya ṭoḳunmamaları içün bedeni miḳroblarıñ şerrlerinden ḳorumalı ve naşılsa bedene gire bilmiş olan baʿżılarınıñ da vücûdlarını ḳaldıraraḳ yarayı onlarıñ bölünmelerine ve üremeyüp çogalmalarına yaramayacaḳ bir ḥâle getirmelidir. Ḫastalıḳ miḳroblarınıñ ṭoḳunuşlarına ḳarşu ḳoymaḳ ve onları yaraya hîç ṭoḳundurmamaḳ ancaḳ "asepsi" yapmaḳ yaʿnî yarayı fennce temizlemek ile olur: her dürlü miḳroblardan ḫâli yaʿnî miḳrobsuz olan insân. Eşyâ fennce temiz şayıla bilirler. (AN, 1907 No.6, s.4-5)

(Mebʿdî[102])

Miḳroblarıñ vücûdlarını ḳaldırmaḳ , yâre veyâ başḳa biryeri miḳroblarıñ bulunmalarına ve çoġalmalarına yaramayacaḳ bir ḥâle getirmek "anti ṣepti" yapmaḳ yaʿnî arıtmaḳ ile olur. Üzerindeki miḳroblarıñ vücûdı ḳaldırılaraḳ az bir zamân içün bile olsa kendilerinde żararlı tuḫmlardan eṣer bıraḳılmayan insân ve eşyâ arıdılmış dimekdir.

Arıtılan bir şeyde zehirlenme, ʿufûnetlenme gibi şeyler ḳalmaz yâḫûd da azalırlar; artmaḳdan vazgeçmek bir tedbîri unutmaḳ veyâ yañlış yapmaḳ pek fenâ netîceler verir. Bu uṣûlden iyi bir netîce beklemek içün yolunda yapılmasına ve ḳâʿidesine göre olmasına diḳḳat ve riʿâyet itmelidir.

Arıtmaḳ sâyesinde çoḳ ḫastalıḳlardan ḳurtulmaḳ mümkin oluyor, bunı ḥekîm, cerrâḥ ise, herkes bilir ve bilmelidir. Bunuñ içündür ki temizlik yapmayanlar, ve yapmaḳ istemeyenler büyük ṣorġulara, cezâlara uġrayorlar. "Anti septi" yapmaḳ artıḳ işlerinde ḳâbil ṭavranmaḳ, üşenmek pek büyük bir ṣuç, ḳaba ve aġır bir günâhdır.

Fennce temizlemek eylese arıtmaġı birbirinden ayırd itmelidir: Bunları ayırmaḳ içün şöyle bir miṣâl getirecegim: dahâ yeñi yapılmış, yeñi boyanmış, yeñi döşenmiş bir oṭada yeñi ḳurulmuş, yeñi ve temiz çarşaflar veyâ ṣandıḳlarla donadılmış bir ḳaryolaya, ḥamâmda temizce yıḳandıḳdan ṣoñra, girüp yatdıġıñız vaḳt ne ḳadar râḥat, ne ḳadar ḫoş, ne ḳadar sükûnetli uyursuñuz. O gice hîçbir taḫte ḳurusu, hîçbir pire sizi râḥatsız itmez. Çünki ẕâten o oṭada, o ḳaryolada bu gibi şeylerden eṣer yoḳdur. İşte fennce temizlik de böyledir:

[102] Bu kelimenin doğru yazımı "mebdî" şeklindedir.

Bu yolda temizenen bir şeyde, bir yerde ne miḳrob, ne de żararlı bir tuḫm yoḳdur, orası bu gibi düşmenleriñ şerrlerinden emîndir.

Az bir zamân ṣoñra o oṭayı, o ḳaryolayı pireler, taḫte ḳuruları ṣararlar, o düşüñde yatarken giceleriñizi ṣıḳıntı içinde geçirirsiñiz, bir çâre olmaḳ üzere pire ve taḫte ḳurusı tozı aldırub yataġa, yaṣdıġa, aralıḳlara, dîvârlara, her yere serperseñiz şimdi bu tozuñ teʾṣîriyle gice râḥat uyumaḳ ümmîd iderseñiz de, kim bilir, belki elbiseñiziñ aralığında, ḳıvrımları içinde ḳalan birḳaç taḫte ḳurusı yine sizi râḥatsız idebilir, bu defʿada evvelki gibi râḥat yatsañız bile, yine o giceki ḳadar emniyyetli bulunamazsıñız. İşte taḫte ḳurusı tozı arıtıcı ʿilâclar gibidir ve bu vechile tozlamaḳda ʿâdetâ arıtmaġa, “anti septi” yapmaġa beñzer.

Sözüñ ḳıṣası: Aspide temizlikde hîçbir miḳrob yoḳdur, anti sebtide ise düşmeni öldürmege, defʿ itmege çalışılıyor.

(İlerisi var) (AN, 1907 No.7, s.2)

(Mebʿdî[103])

Oṭturdığımız yerlerden, eṭrâfımızdaki eşyâdan aṣlında temiz olanlar azdır. Her şey ancaḳ temizlendikden ṣoñra arıdılmış ve “fennce pâk” idilmiş olur.

Ṣudaki miḳrobları gidermek içün ṣuyı porselenden yapılmış bir süzgeçden geçiriyorlar; bu süzgeçler eyi ve miḳrobsuz ṣu içmegi merâḳ iden baʿżı ʿâʾilelerde vardır. Ṣuyı olduḳça ḳalın bir ider ve fil pamuġı ṭabaḳasından geçirmekle de temizlemek mümkindir, lâkin yalñız bu “işe el vermez.”

Miḳrob öldiren ve dikdigi şeyleri arıtub temizleyen ʿilâclar pek çoḳdur, biz bunlardan her zamân bulunabilecek olanları ṣayub dökecegiz: Gerek iyi, gerek kâfûrları ispirto her zamân bulunması ḳolay ve mümkin olan arıdıcı ʿilâclardandır. Ṣâf ispirto, yâ öyle ṣâf bir ḥâlde, yâḫûd içine ṣu ḳarışdırılaraḳ ilk tedbîr olmaḳ üzere ḳullanıla bilir. Eñ

[103] Bu kelimenin doğru yazımı “mebdî” şeklindedir.

çoḳ ve eñ ziyâde ḳullanılan anti septikler şunlardır: Asid burıñ (ḫâmż yor??), asid fenik (fenol), lizol sublime (aġusolmen) ve iyodoform.

Asid burıñ: Pek ḫafîf bir arıdıcı olub zehr degildir. Yiñede yaʿnî bir litre ṣuda 30 ġrâm iridilmek üzre âsid burıñlı ṣu yapılır; eñ iyisi otuz ġrâmlıḳ pâketler yapdırmaḳ ve gerek oldıġı zamân bir pâketi bir litre ṣuda eriderek ʿilâcı ḥâżırlamaḳdır. Otuz ġrâm vazelin ve dört ġrâm âsid burıñdan ʿibâret olmaḳ üzere merhemlerde yapılub ḳullanılmaḳdadır.

Asid fenik (fenol): Pek çoḳ ḳullanılıyorsa da olduḳça yaḳıcı ve muḫâṭaralıdır. Biñde yigirmi fenollı ṣu ḳullanılır. Eñ iyisi ġliserin veyâ ispirto ile yarı yarıya ḳarışdırılan “fenol” dan bir çorba ḳaşıġı ḳadarını bir litre ṣuda eriderek ḳullanmaḳdır. Ṭuyġusı ziyâdece olan ḳâdınlarda fenollı ṣu yanma veyâ bir ḳızartı peydâ idebilir.

Âletleri, eşyâyı temizlemek içün biñde (40) dan ʿibâret olmaḳ üzre dahâ ḳuvvetli bir ṣu ḳullanılır ki, bunı ḫasta içün ḳullanılacaḳ ḫafîf bir ṣu ile ḳarışdırılmalıdır. Otuz ġrâm vazelin ve bir dirhem fenolden yapılan bir merhemde ḳullanılıyor.

Süblime: Arıtmaḳ içün eñ ziyâde civalı ʿilâclar ve onlardan süblime (Aġusolmen ḳullanılıyor. Bu ʿilâc hem pek mühlikdir, hem de şiddetle yaḳıcıdır. Aġusolmen ile birâz (birḳaç damla) mâvî boyadan ʿibâret olmaḳ üzere yigirmi beşer santiġrâmlıḳ pâketler yapılmışdır, bu pâketlerden biriniñ bir litre ḳaynadılmış ṣuya ḳonulması ile dört biñde bir aġusolmenli ṣu yapılır. Bu ṣularıñ bulunduḳları ḳablarıñ ve içinde toz bulunan pâketleriñ üzerlerine birḳaç dilde “ zehirdir” diye yazılmış birer kâġıd parçası yapıştırılmalıdır ki yañlışlıḳla içilüp yutulmasun: Bu pâketleri ruṭûbetden ṣaḳlamaḳ üzere taḫte veyâ maḳara bir ḳuṭu içinde bulundırmalıdır.

Lâkin aġusolmen maʿdenden yapılmış şfr??, baḳırı, teneke ve çinḳoyı bozdıġından bundan yapılacaḳ ʿilâclı ṣuyı içi ṣabunlı ḳablara veyâ câm şırıngalıḳlara ḳoymalıdır. Civalı ʿilâcларıñ hemân hepsi de pek şiddetlidir; bunuñ içündür ki ḳullanılırken pek ziyâde dikḳat idilmelidir: bunlara ḳarşı bâd- zehr yumurṭa aḳıdır.

İyodoform: Ṣârî bir tozdur, yâ böyle toz ḥâlinde yâḫûd ġâza, tolubda bulanmış oldıġı ḥâlde ḳullanılır. Yareleriñ iyi olmaları, ṣaġlanmaları içün miṣlîbu lunmaz bir ʿilâcdır.

Lizol: Fenol gibi ḳoḳur ḳırmızı bir ṣudur; bir litre ṣuya bundan bir çay ḳaşığı ḳonularaḳ ḳullanılır. Lizollı ṣu ʿâdetâ bir ṣabunlı ṣu gibi köpürerek eli ve altları ḳayġan bir ḥâle getirir. (AN, 1907 No.8, s.2-3)

(Mebʿdî[104])

İmdi bu ʿilâclarıñ ḳullanımlarıyla o maḥall, o şey arıdılabilirse de bu temizlik ḳolaylıḳla gideceginden arıdılmaḳ istenilen yeriñ her zamân pâk ve ayrıca bulundırılmasına himmet ve diḳḳat idilmelidir; bunuñ içün de fennce temiz ve pâk olan şeyden ve yerden bulaşıḳ ve bulaşdırıcı olan şeyleri uzaḳlaşdırmalıdır. Ṭoġuşuñ teʾsîriyle veyâ başḳa bir sebeble raḥm ve ẕürriyet altlarında ḥâṣıl olan yâraları pâk ve temiz bulundırmaḳ içün ider ve ḳıl pamuġı ḳullanılmalıdır ki yüzlerce havâda uçuşub ṭurmaḳda olan miḳroblarıñ girmesine engel olsun. Ḫazneniñ ṭış deligine ḳonulan bir yumaḳ pamuḳ iyi ḳonmuş ise, içeriye hîçbir miḳrob ṣoḳmaz ve ʿâdetâ ṭıba vaẓîfesini görür.

Loḫusaya ʿâʾid her şeyʾi temiz ve pâk bulundurmalı yâḫûd arıtmalıdır: 1- Loḫusanıñ bulundıġı yeri, 2-Baḳıcı ḳadını, ebe veyâ ḥekîmi, 3- Ḳullanılacaḳ âletleri temiz bulundırmalıdır.

Oṭayı, ḥattâ ḫâneyi mümkin oldıġı ḳadar temizlemek, sublime ṣuyı ile sildirmek, ṣu altacaḳ muslıġı, semâveri âb-dest-ḫâneniñ ṭışında ve pisliklerden, bulaşıḳlardan uzaḳ bir yerde bulundırmaḳ gerekdir.

Ebeniñ ṭoġurduḳdan ṣoñra loḫusayı bıraḳub gitmesine râżî olmamalıdır. Şuña acırız ki biz de çoḳ defʿa ebeler işi bitirdikden yaʿnî ḳâdını ṭoġurtduḳdan ṣoñra hîç ṭurmaḳsızın ṣavuşub gidiyor ve loḫusayı bir ṭaḳım bunaḳ ve "ṣaġlıḳḥı" bilmez ḳâdınlarıñ ellerine bıraḳıyorlar. Ḫâl-bu-ki bu bilmezleriñ, ḥattâ baʿżî iḫtiyâr ebe ṭaslaḳlarınıñ ellerinden temizlikden başḳa her şey gele bilir. Artıḳ bu gibi bunaḳlardan, bilgisiz, ölümcil murdâr ebelerden ḳurtulmanıñ zamânı gelmişdir.

[104] Bu kelimenin doğru yazımı "mebdî" şeklindedir.

Ebeniñ elbise ve eşvâbı içün gerekli olan şeyleri loḫusalıḳ ḥastalıḳlarınıñ naşıl yapıldıḳlarını söylerken añlatacaġız. Burada şu ḳadar diyecegiz ki ebeniñ elbisesi, üsti başı temiz olmalıdır: Bunı, bu temizligi yalñız ebe degil, ʿâʾileler de bilüp düşünmelidirler.

Ebeniñ eñ ziyâde ellerini temiz bulundırmalı ve ebe bu yolda tenbellik iderse ʿâʾile oña temizlige diḳḳat itmesini recâ ve iḫtâr itmelidir: Ebe ellerini, bileklerini, ḫuşûşîyle ṭırnaḳlarını iyice ṣabunlayub furçalamalı, ṣoñra arıdıcı bir ṣuya batıraraḳ ġâyet temiz bir ḥâle getirmelidir. Ṭırnaġıñ alt ve kenârları miḳrob yuvası olduḳlarından ṭırnaḳlar ḳıṣa ve yuvarlaḳ kesilmeli, alt kenârları da bir demir hilâl ile iyice saḳlanmalıdır.

Baʿżı evlerde iç yaġından yapılmış ve içine miḳrobla ṭolmuş ṣabundan başḳa bir şey bulunmadıġından ṭoġuşda el yıḳanılmaḳ ve ḳullanılmaḳ üzere ayrıca temiz ve iyi cinsden ṣabun ḥâżırlamalıdır.

Ebeler çoḳ defʿa lüzûmlı veyâ lüzûmsuz olaraḳ ṭoġuran ḳâdını aşaġıdan ve z̧ürriyet altlarından muʿâyene itdiklerinden elleriniñ temiz bulundırılması ʿâʾile ve ṭoġuranıñ ṣaġlıġı, selâmeti iḳtiżâsındandır; o ḥâlde bir ebeniñ ellerini ne yolda temizlemesini de herkes bilmeli ve ebeleriñ bu yolda temizlenmelerini göz öñünde yapdırmalıdır.

Her ebe herhangi bir ḳâdını aşaġıdan muʿâyene itmezden evvel ellerini şu yolda yıḳamalıdır. Yıḳamazsa hem cezâya lâyıḳ olur, hem de ṭoġurtdıġı ḫastayı pek büyük ḳorḳu, tehlike içine ṣoḳar. (İlerisi var) (AN, 1907 No.9, s.1-2)

Siçek[105] isminde marażdan balaları ṣaḳlamaḳ içün ḥekîmler ṭarafından bala aşılanmasınıñ resmidir. (1907 No.9, s.4)

Şekil 30. Çocukların aşılanması gösteren resimdir.

[105] Bu kelimenin doğru yazımı "çiçek" şeklindedir.

3.6. Türlü Havadis

3.6.1. Türlü Ḥavâdiṣ

*Ḳaryemiñ Kefe uyezde sârâymen ḳaryesine şehâdetnâmeli bir aḳuşurña (ebe ḳadın) getirdilmesi içün meẕkûr ḳarye baylarından ḥürmetlü ḥâcı Süleymân Ġabdullâh oġlı ġayret idüp ve iş meydâna gelirse aḳuşurña içün her sene 100 ruble ve diger bir bay daḫî 25 ruble vereceklerini vaʿd eylemişdir.

*Zlatoust Uyezdinde Çâḳmaḳlı ḳaryesinde bir Rus ḳızı temâm-ı meyl ve muḥibb ile defʿâten Dîn-i İslâmı ḳabûl iderek meẕkûr ḳaryede bir Müslümân yigitine nikâḥlanmışdır.

*Orenburġ ṭaraflarında Müslümân çocuḳlarını ana dilini Rus ḥarfler ile oḳutmaḳ içün yeñi niẓâm çıḳdıġından o ṭaraf Müslümânları bundan râżî olmadıḳlarını ḥükûmete añlatdılar.

*Germanya memleketinin Poznan vilâyetinde Polaḳ çocuḳlarına Dîn dersini nemse lisânında oḳutdurmaḳ içün emr çıḳdıġından buña râżî olmayaraḳ 20 biñ ḳadar Polaḳ balası mektebe varmıyorlar imiş.

*Baʿżı Müslümân sâldâtları çoḳ olan yerlere ʿaskerî imâmlar taʿyîn olunacaḳ imiş. (AN, 1906 No.35, s.560)

3.6.2. Ḫânımlar ʿÂleminde

Muḥtâc ve fuḳarâya iʿâne cemʿ itmek meclis-i maḫṣûṣaları ḫânımlar arasında da ʿâdet olmaḳdadır; Cenâb-ı Ḥaḳḳ cümlesinden râżî olsun! Vilâdı Ḳafḳazya'da ṣırf Müslimelerden ʿibâret bir iʿâne cemʿiyyeti teşkîl oldıġı ḫaber olunuyor. Bu güzel cemʿiyyetiñ reʾîsesi Prenses ʿÂliyye Ḫânım Ḳaçar Cenâbları olub aʿżâlar: General Dudarof Ḫânımı, General Tuġanof Ḫânımı ḳızları ile berâber; General Kudonetof Ḫânımı, ʿÜmmüruf Ḫânımı, Nisâ Ḫânım, Ġuffârı Ḫân Neḫçuanski Ḫânımı ve Aḫundof Ḫânımı.

*

Saratof vilâyeti “ Ḳarliġân” ḳaryesinde Meḥmedcân isminde bir imâm ṭarafından teʾsîs idilen ḳızlar mektebinde Eşref ḫânım ismimde bir muʿallime uṣûl-i cedîde ile taʿlîm itdigini ve haftada iki ders olaraḳ tikiş ve naḳış hünerleri ögretildigini “Vaḳit “iñ ḫuṣûṣî muḫbiri yazıyor.

*

* “İrşâd” ġaztesine yazıldıġına göre Bakü’de Cenâb Taḳiyof’uñ tiyâtrosunda Müslümânca tiyâtro oynandıġı günlerde Müslime ḫânımlarıñ daḫî seyr ide bilmeleri içün maḫṣûṣ öñi ḳafesli lojalar yapdırılması taṣavvur idiliyor imiş. İstanbul ḫânımları daḫî tiyâtroya varıyorlar. Faḳaṭ bunlar içün ayruca ḳafesli lojalar olmayub bunlarıñ yüzi örtüli bulunıyor.

* Ḳazanda Müslümân ḳızları “Ṭañ Yulduzı” ġaztesi muharrirlerinden ʿAyâż Efendi İsḥâḳı’nıñ tevḳîf ve ḥabs idildigine teʾessüf ve baʿde âzâd idildigine ġazete ṣaḥîfelerinde şâdlıḳ-ı iʿlân itmişlerdir.

3.6.3. Ḳabûl-ü İslâm

Ḳarġalı şehrinde 30 yaşında bir ḫâḫûl ḳızı ġavr-ı nâ-ṭûr ruḫṣatı ile Dîn-i İslâmı ḳabûl idüp “Nefîse” tesmiye olunmuş ve bir Müslümân yigitine nikâḥlanmışdır. (Vaḳit)

3.6.4. Başlıksız

İstanbul ḫânımları arasında Fransız lisânı ile mûsiḳe[106] (piyano) taḥṣili[107] gitdikçe artmaḳdadır; şimdiye ḳadar bunuñ içün Fransız mürebbiyeleri daʿvet olunuyordı; ḥâżırda Fransızca ve mûsiḳe[108] muʿallimeleri Türk ḳızlarından yetişdi.

[106] Bu kelimenin doğru yazımı “ mûsiḳıyye “şeklindedir.
[107] Bu kelimenin doğru yazımı “taḥṣÎl “ şeklindedir.
[108] Bu kelimenin doğru yazımı “ mûsiḳıyye “şeklindedir.

3.6.5. Vefât

Ḫân-ı Kirman mużâfâtından Yarbâş Ḳaryesi İmamı Damla ʿÂrif'ül-bektemiri Cenâblarınıñ zevce-yi muḥteremeleri ʿÂlimet'ül-benât Ḫânım Ḥażretleri 3üncü Noyabırda Dâr'ül-beḳâ'ya raḥlet itmişlerdir.

(Raḥmetullâhi ʿaleyhâ raḥmeten vasiʿaten).

Merḥûme ʿâlime ve fâżıla bir Müslime olub taʿlîm ve terbiye ile risâle ve ġaztelerde maḳâleler yazmaḳla ḳadın ḳızlar arasında ʿilm ve maʿrifet nûrını ṣaçmaya ḥaṣren ḳât iden bir vücûd idi. Kendisinden dahâ pek çoḳ ḫidmât[109]-ı ḫayriye ümmîd olunurdı. Faḳaṭ esef ki dahâ 30 yaşlarında iken tekmîl-i infâs[110]-ı ḥayât eyledi. Cenâb-ı Allâh rûḥını ġarîḳ-ı raḥmet eyleyüp ḳalmışlarına ṣabr-ı cemîl iḥsân eylesün. (AN, 1906 No.37, s.579-580)

3.6.6. Bakü'de Ḳâdınlar Cemʿiyyeti

Bu ṣoñ vaḳtimizde Bakülü żiyâlı Müslümân ḳâdınları "İlm ve Ḫayrât" nâmında bir cemʿiyyet teşkîl itmişler. Meẕkûr cemʿiyyet şimdiden ṣoñra ḳâdın ve ḳızlar arasında ʿilm ve maʿrifet dağıtmaya çalışacaḳ imiş. Ve gine ne ḳadar para daḫî ṭoplayub Ḳâfḳâzya'da Gence şehriniñ aç ve faḳîrlerine yollamışlar.

İşte bu gibi cemʿiyyetleriñ teşkîlini bizim Müslümân ḳâdınlarınıñ daḫî ʿaḳl ve fikirleri żiyâlanmaya başladığınıñ birinci beşâretidir. Meṣelâ bundan on sene muḳdem, bir ḳâdın meydâna çıḳubda hemşirelerini böyle cemʿiyyet teşkîline daʿvet ider ise, şübhesiz sâʾir ḳâdınlar evvelâ "ḳısḳayaḳlılarıñ işi degil bu iş" diye redd iderdiler. Ve bu ḫuṣûṣda söz söyleyen ḳâdınıñ ismine birṭâḳım istihzâ- kârâne sözler ṭaḳardılar, ḥattâ böyle meydâna çuḳupda daʿvet idecek, ḳâdında buluna bilecegi şübheli idi. Şimdi ise ozanlar azâr azâr geçüp gidiyor.

Bakü'de meẕkûr cemʿiyyet tâze bir cemʿiyyetdir. Arḳasına gezüp meydâna getürenler ve aʿżâları kâfesi ḳâdınlardır. Bu gibi işlerde birinci defʿa olaraḳ olunduḳları

[109] Bu kelimenin doğru yazımı "ḫidmet " şeklindedir.
[110] Bu kelimenin doğru yazımı "infâẕ "şeklindedir.

sebebden, bu cemʿiyyet erleriñ cemʿiyyetleri gibi belke pek o ḳadar mükemmel olamaz. Bu sebebden cemʿiyyetiñ taṣavvurları olursa ʿayb itmeyub, erler bir derece muʿâvenet itmeliler. Ḳâdın, ḳızlarını ve ḳardeşlerini bu cemʿiyyete aʿżâ yazmalarına muʿâvenet itmeyüp biʾl-ʿakis teşvîḳâtda bulunaraḳ, lâzımca pâra pul daḫî vermeliler. İşre erleriñ şimdilik bu ḳadar muʿâvenetleri yeter.

Cemʿiyyetiñ başında bulunan ḳâdınlar ḳalan işleri kendileri edâ ide bilürler. Ve bu gibi cemʿiyyetiñ bütün Rusya Müslümânlarında birinci defʿa oldığından mâ-ʿadâ Türkiyede ve Mışırda ve sâʾir Müslümân memleketlerinde daḫî bulunmadığı maʿlûmdur. Ve her memleket ve vilâyetleriñ ḳâdınları böyle ictihâd ide bilecekleri de şübhelidir: Bu gibi işte ʿilm ve maʿrifet nûrı ile münevver olmaḳ ve ʿilmden mâ- ʿadâ heveslik ve mültecîlik ṭuyġuları daḫî bulunmaḳ lâzımdır.

Bakü ḳâdınlarınıñ gösterdikleri bu eṣerleri her yeriñ Müslimelerine bir örnek ve nümûne-yi emṣâl olmalıdır. Sâʾir şehirlerde daḫî bu gibi cemʿiyyetler teşkîline çalışmalı! Meṣelâ böyle cemʿiyyetiñ Ḳazan gibi Müslümân ahâlisi çoḳ olan şehirde pek gerekli oldığı âşikârdır. Ḳazandan mâ-ʿadâ Ufada, Ḳasimofda, Orenburġda ve bu gibi sâʾir şehirlerde daḫî lâzımdır. Bu gibi bir cemʿiyyet teşkîliniñ fikrinde olanlar ḫuṣûṣda lâzım olan ḫaberler içün bizim idâreye mürâcʿat iderler ise her vaḳt heveslik ile maʿlûmât verebilürüz. (AN, 1907 No.2, s.2-3)

3.6.7. Cenâb Ġabd'ül-ḥakim Efendi Vaḳit ġaztesine yazıyor

Orenburġ civârında Ḳarġalı nâm ḳaribede Ġabd'ül-Raḳîbof'nuñ zevcesi Ṭayyibe Ḫânım Vaḳit ġaztesiniñ açlarġa yardım itmek içün ʿarż olunan numerosunı alub her bir cemʿiyyetde ḳâdınlar arasında oḳuyub açlarġa yüz rubleden ziyâde pâra caymış meẕkûr efendi diyor:

Bizim Ḳarġalı ḳâdınları ġayrî yerleriñ müsellime ḳâdınlarında aşaġıda ḥesâb oluna idiler, ammâ maʿlûm oldı ki bunlarda da ḥayât ve şefḳat var imiş. Zîrâ şehirde bile görülmemiş bu gibi ġayret bizde görüldi.

3.6.8. Gine de Ḳarġalı'dan " Vaḳit" iñ muḫarriri yazıyor

Şehrimizde her maḥallede o balalar içün mektebler bar, bunlarda yüzden ziyâde balalar oḳıyorlar. Gine şu şehirde ḳız balalarda olmaḳ gerek, bunlar ne yerde oḳıyorlar imiş ʿ acaba? Yüz ḳız bala oḳıyacaḳ ḳadar abıstaylarıñ oyları büyük olmalı ve yüz balanıda bir abıstay oḳuta bilmez. İşbu mesʾeleyi iyüce teftîş idüp ʿitibâre almaḳ lâzımdır.

Ḳız balalar mektebleri içün yerler ḥażırlayup muʿallimeler daʿvet itmelidir. Öz gerekmizni özümüz edâ itmezsek bizim içün kim çabalar?

3.6.9. Gine de Ḳarġalı'dan Ḥerât Ḥażretiniñ Ehliyesi Mükerreme Ḫânım Yazıyor

Ḳâdınlar meclislerde abıstaylarıñ ʿumûmuña ve Müslümânlıġa fâʾideli sözler söyleşmeyüp, birbirinden güşüşüp, birbirisiniñ ḳulaġına egilüp egilüp söyleşüp vaḳitlerini bu ṣûretde geçiriyorlarmış. Meẕkûre Ḫânım diyor: Oḳumaḳ, oḳutmaḳ, balaları terbiye itmek ve ʿumûmiyetle âdâb-ı aḫlâḳ ḥaḳḳında abıstaylar maḥalle ḫiṭâben güzel sözler söylemelidirler. Er balalarımız birâz olsa da tertîble oḳumaya başladılar. Ammâ ḳız balalarımızıñ ḥâlleri pek müşkildir. Anlara oḳumaḳ içün tertîbli hîçbir mekteb yoḳ". Yaşlıḳda taʿlîm ve terbiye görmeyen ḳızcıḳlar, vaktiyle cemʿiyyetlerde de fâʾidesiz analar olacaḳlardır diye teʾessüf idiyorum.

3.6.10. Bu sözlere " Vaḳit" ġaztesi diyor

Mükerreme Ḫânım'ıñ fikri ṭoġrıdır. Lâkin bu ṣoñ zamânlarda çoḳ yerlerde ḳızlarıñ terbiyesinde büyük ehemmiyet ide başlar. İnşâ –Allâh uzaḳ vaḳite ḳalmayub Ḳarġalı'da da ḥâl öyle olur, bu işe diḳḳat lâzım oldıġını añladıḳdan ṣoñra Ḳarġalı'nıñ ḥamiyyetli Müslümân bayları mükemmel bir ḳız mektebi yapdurub liyâḳatli muʿallimeler daʿvet itmeye hîç aġır sanmazlar.

3.6.11. Bulġaristân

ʿUmûm-ı Bulġaristân ḳâdınlar cemʿiyyeti heyʾet-i merkeziyyesi dünki gün ḳamâra reʾîsi doḳtor Ġodefe ḳâdınlar cemʿiyyeti nâmına bir ʿarżuḥâl taḳdîm itmişdir.

1)Ḳâdınlarıñ köy ve ḳaṣaba mekteb encümenlerine intiḫâb olunmaları.

2)ʿÂlî taḥṣîli olan ḳâdınlarıñ mekâtib müfettişi taʿyîn olması.

3)Fabriḳalarda niẓâm mûcibince ḳâdın ve çocuḳlarıñ işlerini tedḳîk içün taʿyîn olunacaḳ müfettişiñ ḫidmetle ḫidmetine ḳâdınlarıñ da taʿyîn olunması

Ḳamâra reʾîsi cemʿiyyetiñ maṭlûbâtı naẓar-ı diḳḳate alınmaḳ içün ʿarżuḥâli ḳamâraya ʿarż idecegini beyân itmiş.

(Ṭuna)

3.6.12. Başlıksız

Ḳâdınlar “Müsâvât” nâm cemʿiyyetiñ bâş idâresi Orenburġdaki Ḳadet pârtiyâşına mürâcaʿat idüp “bir ḳadet pârtiyâsı her kimseye ḥuḳûḳda müsâvât ṭaleb itdigiyle işanamaz. Faḳaṭ milletde eski ʿâdetler mûcinince ḳâdınlar ḥuḳûḳsuz olmalıdırlar” dimiş âdemlerde var, Ġoşudarstvonni dumada bu fikirde ve vekiller bulundıġı görülmüş idi.

Şimdi ṣâylâvlar yaḳınlaşması münâsebeti ile biz sizden recâ idemiz cemʿiyyetlerde ḳâdınlar ḥaḳḳında mümkin ḳadar ḥuḳûḳlarını ṭaleb ḳılmaḳ içün söyleyesiz.

(Vaḳit)

3.6.13. Başlıksız

İngiltere'de 1874 senesinde bir cemʿiyyet teşkîl olunmuş idi. Bu cemʿiyyetiñ meslegi İngiltere ahâlisini gençlerden ʿitibâren serḫoş iden içkilerden muḥâfaẓa itmekdir. Bu münâsebetle meẕkûr cemʿiyyetiñ 60 biñ aʿżâ ṭarafından 2 milyon balalara bu barlarda naṣîḥat idilmekde, bu aḳçelerle kitâblar daġıtılmaḳdadır, ve yine meẕkûr cemʿiyyet ṭarafından bir nice [111]lerde pâd-şâhlara ʿarîża verilmişki hîçbir yerde içki ṣatılmasınıñ ruḫṣat verilmesün diye bu ʿarîżada 7 milyon el ḳoyulmuş idi. Ameriḳa'nıñ baʿżı yerlerinde bu ʿarîżaya ḳulaḳ verüp içki ṣatmaġı yaṣaḳ itmişlerdir. Ve yine Ameriḳa'da mekteblerde içki insâ nıñ ṣıḥḥatine ne ḳadar żarar oldıġı ḫuṣûṣda dersler veriliyor imiş. Bu ḫuṣûṣda eñ ziyâde çalışan Mari Konet nâmında bir ḳâdın imiş. (AN, 1907 No.2, s.4-6)

3.6.14. Serbest-i Tezvic

Şimdiye ḳadar Rusya'da hangi Dînde olsa da âyîn-i rûḥânî üzere nikâḥ ile icrâ olunmayan tezvicler niẓâmâ memnûʿ idi. Şimdi Fransa'da câriolduġı ṭarzda Rusya'da daḫî serbest nikâḥ ve tezvic (Ġrajdanskiy braḳ) uṣûlünüñ niẓâm idilmesi ḫuṣûṣunda dâḫiliye neẓâretinde bir lâyiḥa tertîb idimekdedir.

3.6.15. Başlıksız

Bundan mâʿadâ 1905 senesi April 17 ye gelince ḳadar Pravoslavni görilenler ile Ḫristiyânlarıñ ġayrî meẕhebleri veyâ ġayrî diyâre mensûb olanlar arasında Pravoslavni olmayan Dînler âyîni üzere ʿaḳd-i nikâḥ eyleyerek vâḳiʿ olmuş tezvicleriñ ve bunlardan vücûda gelen ensâb ve evlâdıñ niẓâmen tanınması ḫuṣûṣunda dâḫiliye neẓâretince tertîb olunub manastırlar meclisine taḳdîm olunmuş niẓâm lâyiḥası taṣdîḳ olunmuşdur. (AN, 1907 No.3, s.2-3)

[111] Bu kelime tam olarak okunamamaktadır.

3.6.16. Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden

Bu ṣoñı günlerde Peterburġda maḫṣûṣ ḳâdın ve ḳızlarıñ el işleri ve maʿrifetleriniñ sergisi yaʿnî visṭavḳası açılmış. Burada çeşîd naḳış, dikiş resm, ve oymalardan mâ-ʿadâ Dünyâ Ḳralı Voldemartıñ?? zevcesiniñ el ile yapmış ḳurujevaları herkesiñ diḳḳatini celb idiyormuş.

Mâdâm Kenri nâm bir İngiliz ḳâdınınıñ sözlerine ne diyor: Avustralya'nıñ cenûbunda parlamentoya vekîl ṣaylamaḳ içün ḳâdınlar erkekler ile berâber geldikden mâ-ʿadâ meṣelâ ḳv ayaz lâdndiya?? da meṣelâ erkekleriñ sesleri 76 prostanet?? olduḳda ḳâdınlarıñ ise 75 oldıġı maʿlûmdur.

3.6.17. Başlıksız

Gine meẕkûr Mâdâm Kenri'niñ tek yazdıġına göre ḳâdınlar ṣaylavlarġa girişdikden beri ṣaylanan vekîller arasında ne bir ḳumârbâz, ne serḫoş, ve ne bir raḳı şarâb gini[112] şeyʾ ṣatan erkek geçmiyormuş. Ḳâdınlarıñ cümlesine ḳara şar ṭaşlayorlarmış.

Bu günlerde Londra'da ḳâdınlar böyle bir ḥareketde bulunmuşlar: 500'den ziyâde ḳâdınlarıñ ṣaylav ḥuḳûḳlarını ṭaleb iden ḳâdınlar parlamentiñ ḳapusına çiyilüp büyük bir gürültü ve şamâta itmişler. İkinci günide âẕâd idüp bir nice rubleden ʿibâret cezâʿ- yı şeterâf itmişler. (AN, 1907 No.5, s.3-4)

3.6.18. Başlıksız

16 ncı Yanvar'da litovski?? turmadan birçoḳ ṣaldat ile siyâsî işler içün ḥabs idilmiş yükli bir ḳâdınıñ balasını ṭoġdırtmaḳ içün ḫasta-ḫâneye (balnitsaya) götürmüşler.

[112] Bu kelimenin doğru yazımı "gibi" şeklindedir.

Bala toġdıġı vaḳtinde ṣaldatlar ḫastayı bıraḳmayub başı ucunda ṭurmaḳ niyetinde imişler, çünki anlar bu ṣûretle emr idilmiş. Ḫasta-ḫâneniñ bâş-ḥekîmi buna râżî olduysa da ṣaldatlar yine ḫastayı bir ḳamıyor[113]lar imiş.

El-ḥâṣıl bâş-ḥekîm lâzım yerden ruḫṣat aldıraraḳ ṣaldatları ġayrî bir oṭaya çıḳarmış. Bî-çâre ḳâdın ise ne ḥâllere girüp çıḳdıġını kendi bilmişdir. Allâh ve kebîrlere merḥamet eylesün. (AN, 1907 No.5, s.4)

3.6.19. Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden

Finlandiya'da ḳâdınlara da ṣaylavlar ḥaḳḳ verildigi maʿlûmdur. Mart ayında orada millet meclisinde vekîller ṣaylanacaḳmış. Ḳâdınlar daḫî kendi ṭaraflarından bir vekîle ṣaylamaḳ içün blkyb?? ḳoymuşlar.

Bu günlerde Finlandiya'nıñ Viborġ nâm şehrinde biñden ziyâde ḳâdınlar "ḳızıl ḳoyu" ismindeki büyük bir caddeye civlüp büyük mitinġ (cemʿiyyet) yaṣamışlar.

*

[114] Yedi Ṣu vilâyetinde Pişik şehrinde ʿAzîze Ḫânım ve Şefîḳa Ḫânım Ḳaybaġarof ḳızlarından, açlara iʿânet olub "Âlem-i Nisvân " idâresine iki ruble pâre gönderildi.

*

Bu ṣoñġı vakitlerde İngiltere ve ṣırt Ameriḳa'da rüşdiye mekteblerinde beşde üçiniñ muʿallimi ḳâdınlarmış. 20 biñ muʿallime ḳarşu ancaḳ 4 biñ muʿallim ḥesâb idiliyormuş. Bir nice vaḳtden ṣoñra bütün İngiltere ṣırt Ameriḳa'nıñ balaları elifbâyı ḳâdınlardan ögrenecekleri şübhesiz diye bir İngiliz ġaztesi yazıyor. Bu yaḳın vaḳitlerde Ḫarkova şehrinde işçi ḳâdınlarınıñ cemʿiyyeti ṭarafından bunlarıñ kendileriniñ çeşîd el işleri ve maʿrifetleri meṣelâ naḳış resm, dikilmiş ântari (esvâb) ḳurujeva ve sâʾir bu gibi şeyleriñ sergisi açılacakmış.

[113] Bu kelimenin doğru yazımı "bırakmıyor" şeklindedir.
[114] Bu kelime mikrofilmde eksik çıkmıştır.

*

Ḳâfḳâsyâ'da Noḫi şehrinde, millet-perver ʿulemâ Mirzâ Ferec Âḫond Pîş-namâz-zâde Ḥażretleriniñ saʿy miḳdasıyla ḳız balalara maḫṣûṣ bir mekteb açılmış. Mekteb açılması münasebetiyle Yanvar'ıñ 2'sinde mektebiñ binâsınıñ içerüsinde duʿâ olmuş.
Duʿâda bulunanlarıñ arasından baʿżîları nuṭuḳlar söylemişler. Ve ne çoḳ yerlerden alınan tebrîk mektûbları ve telġrâfları okunmuş. (AN, 1907 No.6, s.3-4)

3.6.20. Başlıksız

Ḫrşvn?? ġubartasında?? Ḳaḫurḳa şehrinde Martıñ 4 yevminde bir ġustinsa zalında tiyâtro oynanmış. Tiyâtro oynayanlar daḫî mekteb balalarıymış. Oynayan ḳomedyâlarıñ bir ḳısmında ḳar yaġması lâzım geliyormuş ṭavandan geçücek pamuḳ parçaları ataraḳ güyâ ḳar yaġdırmışlar. Bu arada balalar yaḳub ṭuran şemʿleriñ birisini düşürmüşler. Pamuḳ parçaları ise fi'l-ḥâl yanmaya başlab bir iki daḳiḳa içerüsinde ortalıḳ âteşe dutulmuş. Balalar nereye gidmegi bilmeyüp aġlaşub o yana bu yana çapışdıḳları ḥâlde âteşi bunlar eṣvâblarına daḫî ṭoḳundırup bunlar daḫî yanmaya başlamış seyircilerde şaşub ne oldıġını birdenbire farḳ idemeyüp oturıyorlarmış.

El-ḥâṣıl mecrûḥlamış bala yigirmiden ziyâde ölüp yedisi ölmüş. (AN, 1907 No.7, s.3)

3.6.21. Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden

Martıñ 20 yevminde London ḳâdınları büyük bir mitinġ yapmışlar. Bu mitinġde söylenilen nuṭuḳlar cümlesi ḳâdınlarıñ ḥuḳûḳlara ve ṣâylâvlara girişmek ḫuṣûṣunda imiş. Mitinġ bitdikden ṣoñra ḳâdınlarıñ cümlesi millet meclisiniñ binâsına varub içerüye dalmaḳ niyetinde iseler de polisa bunlara girmeye müsâʿade itmemişdir, her ne ise aralarında bulunan Leydi Ġarbirṭon isminde bir ḳâdın güçlükle içerüye dalub bâş minister ile görüşmege istedigini söylese de bâş minister çıḳmayub sâʾir bir ẕât çıḳmış. Leydi Ġarbirṭon bu kişiye ḳâdınlar cemʿiyyetiniñ ve ne mitinġiñ daʿvâ itdiklerini arż itmiş.

Câdde de ḳalan sâʾir ḳâdınlardan ise Leydi Ġarbirṭon içerüde bulundıġı zamân bolisa bir ṭaḳımını ḥabs itmiş bir ṭaḳımı daḫî polisa ile ʿâdeten şöġüş derecesinde ḥareketde bulunmuşlar. İşte İngiliz ḳâdınlarınıñ şoñġı vaḳitde ḥuḳûḳları içün ṭalaşdıḳları bu şûretde dereceleri buluyor. (AN, 1907 No.8, s.4)

3.6.22. Ḳâdınlar ʿÂlemi'nden

Ḳasimof şehrinde Fâṭıma Ḫânım Şâh Ḳolova. Saʿîde Ḫânım ve sâʾir bir nice ḫânımlarıñ ictihâdıyla ḳâdınlara maḫṣûṣ olmaḳ üzere ser-ḳırâʾat-ḫâne açılmışdır. Her pençşenbe güni ḫânımlar ve cumʿa güni ḳız ḫânımlar civlüp âlâfrânḳa aḳşam sâʿat 6 sâʿat 9 ḳadar kitâblar, ġazeteler her türli edebîve fennî risâleler oḳumaḳdadırlar.

Saʿîde Ḫânımıñ ve başḳa ḫânımlarıñ ʿânât[115]leri ile açlar içün giyümler, kölmekler ḥâżırlanadır. Ṣaḳız çaynab ʿömr geçiren ve ġıybet söyleb yüren ḫânımlarġa ʿibret olsun! "Vaḳit" Ġaztesi'nden

*

Bir ḳâdın Vaḳit idâresine verdigi ḫabere göre 18 inci Martda Orenburġ muʿteberlerinden Buḫârâ tepesi ʿAlîm Bay Efendi ʿAẓimof'nuñ yurtında üstâẕ Bigalar ve başḳa ḫâtunlar meclisi olmuş. Ḳâdınlar ciylüp bitdikden ṣoñra Asamof Muṣṭafâ Efendi ahalisi muʿallime Fâṭıma Ḫânım meclisden ruḫṣat alub, açlarġa yardım itmek ḥaḳḳında pek güzel bir nuṭuḳ söyleyüp ḳâdınlarnı ḳollarından gilgen ḳadar açlarġa yardım itmek ve özleriniñ şu meclisde şu ḳadar yaḫşı ve ḳıymetli giyümler giyüp nice türli leẕẕetli aşlar aşadıḳlarını ve ḥâlbûki birçoḳ yetîmler ve faḳîrlerniñ açlıḳdan ve ṣoġuḳdan ʿâciz ḳalub avurdıḳlarını, ḳâdınlar açlıḳdan özleriniñ saçlarını kesüp ṣatmaya, ata analar daḫî özleriniñ ʿazîz balalarını ṣatmaya ḳadar mecbûr olduḳlarını pek teʾsîrli şûretde söylemişdir. Hem kâġıd ve ḳalem çıġarub iʿâne birenleriñ Ḥüseyin Efendi Ḫasinof ehliyesi yazmış ḳâdınlar bu işni memnûniyyetle ḳabûl idüp meclisde 80 rubleden ziyâde iʿâne yazılġan hem baʿżı abıṣṭaylar ve bay ḳâdınları öz aralarında daḫî bir meclisi yaṣab iʿâne ṭoplamaya ḳarâr

[115] Bu kelimenin doğru yazımı "muʿâvenât" şeklindedir.

bireñler böyle bir ḫayrlı neşeti Fâṭıma Ḫânım'nıñ başladıġa ve başḳa ḫânımlarnıñ himmetlerine ziyâdesiyle teşekkür olunur. (Bârek-allâh!)

*

Bu günlerde Finlandiya'nıñ millet meclise (saymege) ṣâylâvlar olmuş ve 15 ḳâdın daḫî ṣâylânmış. Bunlarıñ bir nicesi muʿallimeler, birisi köylü ḳâdın ve sekizi de aṣtar giyen ʿÂmiyun fırḳasına mensûb ḳadınlarmış. (AN, 1907 No.9, s.3)

3.6.23. Toḳmaḳ'dan

Feṭânetlü Şefîḳa Ḫânım! Mecmûʿañızıñ bir çislina derc itmeñizi recâ idemiz.

Muḥarrem ayınıñ 15 uncu gününde Faṭıma Ferḥane Ḫânım'ıñ ḥużûrunda 45 den ziyâde şâkirdler imtiḥân ḳılınub dersleri kelâm-ı şerîf müt't-ecvîd târîḫ ʿilm-i ḥesâb ve mühimmât-ı dîniyye derslerinden görseteñde çilġan 70 den ziyâde ḫânımlar her ḳapusı pek memnûn ḳız çocuḳlara mükâfât ḳalem ḳâġıd defter yemişler birdiler balalarnı daḫî pek memnûn ḳıldılar.

Yaşasun ḫânımlar saḫîlik ḳılub ḳız şâkirdlerini iltifât ḳıldıġıçün ḫüdâ anlarnı hem - şâd eylesün.

Hem muʿallime ḫânımıñ bütün ömürleri millet ḫizmetinde 15 seneden birli devâm itdigiçün yaşasun saʿâdetle yaşasun.

(Büsr Zehra Şakulof) (AN, 1907 No.9, s.4)

3.7. Yazılar

3.7.1. Mollâ Naṣr'ed-din Mecmûʿası

Bu âḫir vaḳitlerde maṭbûʿâtımızda biz bî-çâre ḳadınlarıñ ḥâline ve maʿîşetine dâʾir az çoḳ maḳâleler ve mülâḥaẓalar görülmekdedir. Ammâ çe[116] fâʾide anlarıñ ekṣerî ḳadınlara ve ḳızlara taʿlîm ve terbiye vermek oḳuv ve yazuv öğretmek mümkindir mi degil mi, lâzımdır mı degilmi gibi baḥṣlerden ʿibâretdir.

Ḥâl-bû-ki dînimize ve inṣâfımıza mürâcaʿat itsek bu meʾseleden baḥṣ itmek ḳızlar ve ḳadınlar insânlar mı degiller mi baḥṣini itmek gibi bir şeydir! Ammâ taʿlîm ve terbiye vermeniñ ṭarîḳini gösterin, ṭarz-ı maʿîşetimiziñ iyi ve fenâ cihetlerini gösteren ve bildiren, ḫülâṣa doġrıdan doġrıya içinde boġuldığımız derd-i ġamdan ḫalâṣ olmaḳ ḥuḳûḳumuzı müdâfaʿa ve vaẓîfemizi edâ itmek ṭarîḳinden bâḥiṣ maḳâleler pek az görinüyor.

Bu ḫuṣûsda Tiflis şehrinde neşr olunan Gölge jûrnâli "Mollâ Naṣr'ed-din" müṣtenî[117] olaraḳ her bir meṣʾeleden mahâret gösterdigi gibi biz maẓlûmeleriñ maʿişetine dâʾir tersîm itdigi levḥalarda ve yazdığı maḳâlelerde de meṣʾeleye ciddî naẓar ile baḳaraḳ ʿâlim-âne ḳalem ḳullanıyor.

Ancaḳ şurasına teʾessüf olunuyor ki Ḳafḳaz maʿişeti ve orada cereyân iden vuḳûʿât o ḳadar geniş ve vâsiʿdir ki Mollâ Naṣr'ed-din cenâbları Ḳafḳaz'ıñ ḫâricindeki Türkleriñ maʿîşetinden ṣarf-ı naẓar itmeye mecbûr idiliyor. Bu ḥâlde ḳullandığı lisân daḫî ʿumûmî olmayaraḳ ṭabiîʿ yerleri ahâli lisânıdır.

Yazıḳ! Ammâ ne itmeli o bizden ṣarf-ı naẓar itse de biz ondan yüz çevire bilmeyecegiz. Çünki Türk lisânında bir dahâ Mollâ Naṣr'ed-din gibi mecmûʿa-yı edebiyye olmamış ve ḫâlâ yoḳdur. Buña binâen ḳarʾilerimize işbu mecmûʿayı alub oḳumayı tavṣiye ideriz.

Abone ḳıymeti şöyledir: Altı aylıḳ 3 ruble, üç aylıḳ 1 ruble altmış kapik.

Adresi şöyledir.

[116] Bu kelimenin doğru yazımı "ne" şeklindedir.
[117] Bu kelimenin doğru yazımı "müstenî"şeklindedir.

Tiflis, Vorondovskaya Uliçsa, No.47. Red Jurnala

“Molla Nasreddin”. (Bu adres Kiril alfabesiyle yazılmıştır.)

Nümûne olaraḳ Mollâ Naṣr’ed-diniñ bir ḳadınıñ ḫuṣûṣunda yazdığı maḳâlelerden 18 numeroda bir “Arvadıñ Cevâbı” unvânında yazılmış maḳâleni derc idiyoruz.

3.7.2. Bir Arvadıñ (Ḳadınıñ) Cevâbı

Ḥürmetlü Mollâ ʿEmmü!

Yazub sizden recâ idiyorum bizim bu kâġıdımıza yir veresiñiz.

Gençler de jûrnâliñizde ḥammâmdan tiryâkdan, mollâdan, falaḳadan, üzerlik otundan, yılandan, baḳadan vesâʾir bu gibi şeylerden yazırdıñız indi yaḳınki sözüñüz bitüp biz ḳadınlarıñ yaḳasından yapuşmasıñız meṣelâ: 23 üncü numeroñuzda ḳadınlarıñ ḳaşınmasından yazırsıñız. Ḳaşınmaḳ ne ʿaybdır? Âdemiñ birbiri ḳaçındıḳda ḳaşır; eger ḳaşınmaḳ ḳadınlara ʿayb ise pes er kişiler niye ḳaşınurlar? Ḳaşınmaḳ mollâlarıñ eñ birinci żanâʿatıdır ve Bakü vaḳızalnaya dünyâ görmüş bir Müslümân ḳardeş şeker maşasıyla pobinini ḳaşıdığı ve ḥattâ ḳulaġını ḳurnaladığı ve ṭırnaġını temizledigini siz unutmuş olmalısınız!

24 üncü numeroñuz da yazırsıñız ki ḳadınlar aḳçe ḥesâbı bilmezler. Bunı gerek siz hîç yazmaya idiñiz. Ḳadınlar başına ne kül töksün, hangi mektebde ḳadınlara ʿilm ḥesâb oḳutdıñız ki aḳçe ḥesâbını bilsünler? Ve bir de ben görmüş ve işitmişim ki çoḳ şeyler de aḳçeyi parmaḳlar ile ḥesâb iderler. Ve yigirmiye iki on, yüze iki elli diyorlar.

25 inci numerodan ḳadınlarıñ saḳız çignemesinden geliyorsuñuz. Güyâ Müslümân ḫânımlarınıñ adı añıldıḳça onlarıñ saḳız çiynemeyi ḫâṭırıñıza geliyor. Saḳız çiynemeñiñ ne ʿaybı var? Pes saḳız ne içün ḫalḳ olunmuş ve saḳız olmasa çerçiler ne ile alış veriş eyler.

Rus ḫânımlarınıñ çırt çırt sımsıḳa yimeleri neden ʿayb degilde bizim saḳız çiynemekmiz ʿaybdır? Ve ben çoḳ kişiler görmüşüm ki ḳarıları saḳız çiyneyende diyor ki "ay ḳarı ondan birâz ḳur bañada ver".

26 ncı numeroda ḳadınlarıñ başmaġından güliyorsuñuz. Pes sen özüñ mollâ kişisiñ. İnsâfile söyle, Rus ve Ermeni tigin çekmeni giyüp biyere gitmek olar mı ve o ziyâret ḳabûl olunar mı? Ve birḳaç numeroñuzda Müslümân ḳadınlarınıñ ṣûretini tüşürüp başlıyorsuñuz üstüne gülme. Meṣelâ jûrnâliñiziñ 17 nci numerosunda yolda atlar Müslümân ḳadınlarını görüp ürkmüşler. Maʿlûmuñuz ola ki o atlar Rus atlarıdır. Onlar hîç Müslümân ḳadınlarını görmemişler. Her gâh Rus ḫânımlarınıñ libâsını ve onlarıñ at binüp yüzi açıḳ er kişiler ile gezdiklerini Müslümân şehrinde meṣelâ Tebrizde ve Yamazandran' da görseler o yeriñ atları degil ḥattâ âdemleride onlardan ürküp ḳaçarlardı. Ḫülâṣa sizden recâ iderimki jûrnâliñizde Müslümân ḳadınlarınıñ ṣûretini yapmıyasıñız çünki bizim Rusça taʿlîm alanlarımız o ṣûretleri görüp bizden kıyınlaşub yüz çevirirler ve Rus ḳızlarınıñ peşine ṭaḳılurlar ve çoḳ teṣâdüf olur ki dönüp Rus ḳızı alurlar, bu da siz mollâlara hîç ḫayr degil, çünki nikâḥ aḳçesi siziñ cebiñizden çıḳub keşişleriñ cebine girer. Çehre Çay Ḫâlâ (AN, 1906 No.35, s.553-556)

3.7.3. Ḳayu Ḥicâb Żararlı?

"Ḥicâb mesʾelesi" diye bir ġazte ve mecellelerde baḥṣ yazıldı. Biri ḥicâb lâzım ve digeri lâzım degil diyor. Bu cidâl ve baḥṣleriñ ḳayu ṭarafı râciḥ idigini farḳ idemedim ḥicâb, refʿ-i ḥicâb bunlardan gelecek fâʿide ve żararınıda düşünmedim. Ḫayır bunlar benim ġabâvet ve añsızlıġımdan nâşîdir diye bu seni feylesoflarımıza teslîm eyledim.

Lâkin bu ḥicâb mesʾelelerini oḳudıġımda dahâ diger bir ḥicâb ḫâṭırıma geldi. Bu ṣoñġı ḥicâb mesʾelesi imʿân ve diḳḳat-ı erbâbına çapan, frenc ḥicâbından mühimce olsa gerek. Bizim Rusya İslâmiyyetiñ nisvân ṭâʾifesinde dahâ bir "cehâlet" nâmında bir ḥicâb var, bunı naṣıl götürmeliyiz? Bunuñ çâresi ne? Çapan ḥicâbı götürüldükde bu ḥicâbda götürülür mi? Bu sûʾâlleriñ cevâbını derin düşünmeli ve müṭâlaʿa ḳılmalıyız! Benim fikrimce çapan ḥicâbından muḳaddem cehâlet ḥicâbını götürmek çâresini aramaḳ lâzımdır. Cehâlet ḥicâbı götürülse çapan ḥicâbı götürülür. İmâm Süyûṭî gibi ʿallâme ve büyük taʿlîm eylemiş medrese, edebiyye, fiḳhıyye, muḥaddiṣeleriniñ tercüme ḥâllerini ḫâṭırlarına

getürürler de ʿilm pâyında erler eylese ifâde ve istifâdeden girü turmazlar. Ol vaḳitde (Elâ mâẓhar menhâ) istiṯnâsınıñ sırrı ẓâhir olub çapanlar ḫânede ḳalur. Avrupâ modasına taḳlîd eylemeseler iḳtiṣâd (İkanomiye) ṭarafındanda fâʾide gelür ḫâtunlar bu cehâletlerinde devâm iderlerse çapan o frenc-i kifâyet idemez başlarına dahâ berâber ḳapḳapçuḳ gidermek lâzım gelür yâñe ʿArablarıñ câhiliyye zamânındaġı ḳıldıḳları gibi ḥayât ḥâlinde yere gömmek lâzım olur.

Sırt ṭâʾifesi ḳâdınlarınıñ yüzlerine ḳıldan töḳülmüş nâzik bir ḥicâb ṣalıyorlar. Bu ne içün? Sûʾâliniñ cevâbını erlerden ḥicâblanmak içün diyor, görünse ne olur? Sûʾâline büyük günâhlı olur. Ḥicâb ötesinden ḳâdınlar erleri görüyor anlar günâh- kâr olmaz mı? Sûʾâline cevâbda baʿżî olur, baʿżî olmaz diyorlar, olmaz digeni nisvân ṭâʾifesini insândan ʿadd eylemedigi o anlar ḥaḳḳında günâh, ḥaşr-ı neşrinide iʿtiḳâd idemeyüp ḥayvân cümlesinden ḥesâb ider. Ve digeri bu sûʾâlġa ḥayrân olub erlere de ḥicâb lâzım olur farżına gidiyor. ʿUlemâlarıñ baʿżısı erlere de ḥicâb lâzım diyerek ḥicâb ḥaḳḳında Taşkand şehrinde yaz faṣlında bir (icmâʿ-yı ümmet) ittiḥâdını lâzım göriyor bu zamânde icmâʿ-yı ümmet yoḳ diganda iḫtilâf bar. Âḫiri naṣıl olurdı maʿlûm degil. Ameriḳa etrâklarınıñ ḥâli Türkistâna gelse gerek!

Yâ teʾessüf! Şâyân-ı teʾessüf Rusya'daki on milyon ṭâʾifesi içün bir dâr'ül-muʿallimât yoḳ !! Yañıldım yanıldım mükemmel mekteb-i ibtidâʾiyye yoḳ, olsa dört-beş dane mekteb nisbeten yoḳ ḥükmündedir Rusya'nıñ Avrupa ve Asya'sına seyâḥat eyledim gördüm baʿżı yerleri ümmîd ṭamarları ḥareketlendirse de, Türkistân ḫânımlarınıñ ḥâlleri şâyân-ı teʾessüfdür. Ekṣerî hîç de oḳumayor oḳuġanıda yazu ṭanumaḳdan ġunne ʿibâret iken tüşkende, evliyâ ammâ, Toḳmaḳ , Reşik, Ḳara göl beldelerindeki mekteblerniñ ḳadîm, cedîdeye oḳutdıḳlarınıda gördüm farḳ yalñız nâmlarında iken millet anaları yetişdirülsüñ hîç terbiye yoḳ ḥekîmler ise milletiñ artḳasını terbiyeli analara isnâd ḳılalar ḥâl böyle iṣe çapan ḥicâbından muḳaddem cehâlet ḥicâbından ḳurtulmaḳ lâzım.

Göz öñümüzde duran Ḳazaḳ, Ḳırġız ḳâdınları da ḥicâb yoḳ yalñız ḥicâbsızlıḳ bunları teraḳḳi ḳıldırmamış işniñ âḫiri maʿarifetiñe toḳunmadı. Bizim Ḳatar ṭâʾifesi iḫtilâflı cedelli işke biñ hevesliler ammâ cedelsiz vücûdka çaġaturġan mühim işlerke iltifât ḳılmıyorlar.

ʿAzîze ḫânımlar! Ḫâṭırlarıñız ḳalmasun! Bizniñ cehâleti deñiz ḳıldıda erleri ḳaldırdı diye, o erlerde siziñ ḳucaḳ- ḳoynuñuzda terbiye ḳıldıḳlarından cehâletleri size isnâd ḳılınur. (Ḫüsnof) (Ṭoḳmaḳdan) (AN, 1907 No.7, s.3-4)

3.7.4. Başlıksız

“Dünyâ ve Maʿîşet” isminde resimli jûrnâliñ saturlarında “Vaḳit Ġaztesi’niñ 15 inci numerosunda ve oradan alunub “Âlem-i Nisvân’ıñ” 7 nci numerosunda görinen “Nâciye” imżâsıyla yazılan maḳâleniñ ḥaḳḳında görinen bu birḳaç sözi derc idiyoruz,

Ḫânımlardan bir “ Nâciye” nidâ ide

Ḳanı bizke: Raḥîm gözi ḳaraġan dib

Ve ḥâl-bû-ki Dîn-i İslâm fevḳ’al-âde

ʿ Adâletle bizlerni ḥür ṣanaġan dib

Eger ḫânım ṣabr idüp diñler ise

Minde aña bir iki söz söyler idim

Özleriniñ ḥaḳḳlarınıñ dâʾiresi

Neḳadarı olġannı söyler idim

Siz digençe sizde ʿ aḳl temâm olsa

Nige gine bizke baṭub öfkelisiz

Güzel ḫâtun! Hîçde mümkin olmaġandır

Dîn-i Ḫaḳġa yaramasañız kıskarı siz…

İrlerniñ zinâ idüp yorganına

Biz ʿayblı bulubmaz mı? disek özün

Tûbindanrarak oylaġapda ey Nâciye!

Bî- nihâye-yi ʿacemîyâne seniñ sözüñ?

Söyle aylar anda munda bar ikan

Yüz ʿaġızlarmak[118] iʿtirâf idecek biz

Eger siz ki nâm-ı ḥürriyet birligende

Biz göremez!..Ḳayu yerke gideceksiz?

Bile şübhesiz milletniñ anaları

Millet balalarınıñ göz ḳaraları

Lâkin yine ol milletniñ atası bar

Nice çaḳram ḥesâb evvelâ araları…

Mollâ Ḥaẓẓa idü girek yazu girek

Bâṭıl kübrek bu zamânda Ḥaḳḳdan bigrek

Dünyâ ṭolı dişi, erkek ḥayvânâtlar

Başîretle ḳaraġanda barı ʿibret

Soyak şanlıḳ daḫî “mey”ler pâşḳalıġı

[118] Bu kelimenin doğru yazımı “ʿaġızlanmak” şeklindedir.

Zor ayurma bulmaḳına sebeb iken

Ṭabîʿatıñ ḳanûnıday ḳanûnlarġa

Maḳâleyle ḳılmaḳıñız ʿaceb iken…

Özüñüznüñ yaraṭulış diger bolġaç

Fikr, ʿâḳıl ḳuvvetiñizde diger bula

Ne eylemek!.. Bu sözime ḳarşañız

Ṭabîblerniñ devâsına inkâr ola

Her avrot[119]uñ özine bir devâ bula

At duâsı dereñe ne devâ bula

Biz ḥayvânât,biz nebâtât ey Nâciye!..

Bizñe başḳa, sizñe başḳa havâ bula(*)

Aʿżâñıznıñ żaʿîf lâkin añlasañız

Siz " Ey yanar buġrlı" siz ḳederli siz

Ṣoñra özüm şübhemide aytub ḳoyım

Ṣaḳalı var bir "Nâciye" degil misiz?

(*) Havâ iki türli, bizñe yaraġan olanlarña yaramay olanlarña yaraġan bizke yaʿnî ḥayvânlarġa yaramay (aş) bulmay "Nâcî" (AN, 1907 No.8, s.1-2)

[119] Bu kelimenin doğru yazımı "avrat" şeklindedir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada Prof. Dr. Timur Kocaoğlu'nun Özel Koleksiyonu'nda bulunan ve tez danışmanım Doç. Dr. Akartürk Karahan sayesinde elde edilen Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin 1905-1907 yıllarına ait çeşitli sayıları incelenmiştir. Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayıları; 1905 Numune Sayısı, 1906 yılına ait 4, 6, 35 ve 37. Sayılar, 1907 yılına ait 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. Sayılardır.

Kırım'da yayımlanan ilk Türkçe gazete ve Rusya Müslümanları arasında yayınlanan Türk dilindeki üçüncü gazete olan Tercümân Gazetesi'nin ilave eklerinden olan ve 1905 yılı sonlarında Kırım / Bahçesaray'da yayın hayatına giren Âlem-i Nisvân sadece Kırım Türklerinin değil bütün Rusya Türklerinin ilk kadın dergisidir. Eldeki mevcut bilgilere göre Türk ve İslâm Âleminde yayımlanan ilk kadın gazetesi /dergisi olan Âlem-i Nisvân, İsmail Gaspıralı'nın imtiyaz sahipliği ve liseyi yeni bitirmiş kızı olan Şefika Gaspıralı idaresinde yayımlanmaya başlamıştır. İlk sayısı 22 Nisan 1883 olan Tercümân Gazetesi'nin, 21 Ekim 1905 tarihli sayısında "Jenskiy Mir" başlığı altında Rusça olarak Tercümân Gazetesi'nin ilave eki olarak Tatar dilinde yayınlanacak olan Âlem-i Nisvân Dergisi'nin programı yer almıştır. Tercümân Gazetesi'nde Âlem-i Nisvân Dergisi'nin yayın hayatına başlayacağı okuyuculara bildirilmiştir.

İlk sayısı 1905 yılının sonlarına doğru çıkmış olan dergi 1906-1910 yılları arasında çeşitli aralıklarla yayımlanmıştır. 1911 yılında sadece 3 sayısı çıkan dergiyi Şefika Gaspıralı 1917'de tekrar çıkarmak istese de Ekim Devrimi yüzünden gerçekleştirememiştir.

Âlem-i Nisvân'ın Numune Sayısı 1905 yılının sonlarına doğru çıkmıştır. 1906 yılına ait sayılar ise 24 Mart ile 29 Dekabır (Aralık) tarihleri arasında yayımlanmıştır. 1907 yılına ait sayılar ise 29 Zi'l-hicce 1324 / 30 Yanvar (Ocak) 1907 ile 28 Saferü'l-hayr 1325/ 30 Mart 1907 tarihleri arasında yayımlanmıştır.

İncelenen sayılarda derginin düzenli aralıklarla çıkmadığı tespit edilmiştir. 1906 yılının 4. ve 6. Sayıları arasındaki 14 günlük süre düşünüldüğünde derginin haftada bir

yayımlandığı anlaşılmış olup 35. ve 37. Sayıları arasındaki iki aylık süre zarfında derginin hangi aralıklarla yayımlandığı anlaşılamamıştır. 1907 yılının Ocak ayında da derginin hangi aralıklarla yayımlandığı bilinmemektedir. 1907 yılının Şubat ayında derginin 11 gün süreyle yayımlandığı görülmektedir. 1907 yılının Mart ayında ise derginin hafta bir yayımlandığı anlaşılmaktadır. 1907 yılının Ocak ve Şubat aylarında derginin iki kez, Mart ayında ise derginin haftada bir olmak üzere beş kez yayımlandığı anlaşılmıştır.

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında derginin sayfa sayılarının eşit olmadığı anlaşılmıştır. 1905 yılı Numune Sayısında derginin kapak ve dış kapak dâhil olmak üzere toplamda 14 sayfa olduğu görülmektedir. 1906 yılının 4. Sayısında derginin kapak ve dış kapak dâhil olmak üzere toplamda 33, 6. Sayında 18, 35. Sayısında 17 ve 37. Sayısında 10 sayfa olduğu anlaşılmıştır.1907 yılına ait 2. Sayının kapak sayfası dâhil (dış kapak dâhil değil) toplamda 9 sayfa olduğu görülmüştür. 1907 yılına ait 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. Sayılar ise kapak ve dış kapak sayfası olmadan toplamda 8 sayfadan oluşmaktadır. 1905 yılına ait olan Numune Sayısının kapaktan sonra parantez içinde birden başlayarak numaralandırıldığı belirlenmiştir. 1906 yılına ait sayılarda da derginin sayfalarının üstünde dergi adı ve sayfa numarasının yer aldığı görülmektedir. 1906 yılındaki sayılarda, her sayının sayfa numarasının bir önceki sayıyı takip edecek şekilde yer aldığı anlaşılmıştır. 1907 yılına ait sayılarda ise dergi sayfalarının üstünde sırasıyla derginin numarası, adı ve sayfa sayısının yer aldığı tespit edilmiştir.

Âlem-i Nisvân, birinci senesi sonunda 584 sayfa (kapak ve dış kapak dâhil değil) yayımlanmış olup bu sayfa sayısına 1905 Numune Sayısının dâhil edilip edilmediği bilinmemektedir.

İncelenen sayılar göz önünde bulundurulduğunda Âlem-i Nisvân'ın şekil özelliklerinin sayılara göre farklılık gösterdiğini anlaşılmıştır. 1905 yılı Numune Sayısının kapağında dergi adının altında parantez içinde "*Müslimelere mahsûs edebî ve tedrîsî haftalık mecmûadır"* ifâdesi yer almaktadır. Ardından *"Sâhib-i İmtiyâz: İsmâil G. , İdâre Müdîresi: Şefika G., Şehir: Bahçesaray, Sene: 1905, Numûne olarak Tercümân'a koşmadır"* ifâdeleri yer almaktadır. Hemen altında da Rusca: *"Bezplat Prilojenieq "Perevodçik"* (Tercümân'ın ücretsiz eki)" vardır. 1906 yılının 4. Sayısında Âlem-i Nisvân başlığı altında dergi adının Kiril harfleriyle yazımı ve Rusçası olan "*Jenskiy Mir* (Kadınlar Dünyâsı)" ifâdesinden sonra parantez içinde "*Müslimelere mahsûs edebî ve tedrîsî haftalık*

mecmûadır" ifâdesi yer almaktadır. Numara ve Tarih / *"Sâhib-i İmtiyâz: İsmâil G., İdâre Müdîresi: Şefîka Y. / No. 1906 g.* ifâdeleri tablo halinde verilmiştir. Tablonun altında ise *"Şehr-i Bahçesarayda "Tercümân" gazetesi el-ektirik matbaasında basıldı"* ve Rusça: *"Elektro- peçatniya, Peredovçik, Bahçisaray, 1906- 1906 g.* ifâdeleri yer alır. 1906 yılının 4. Sayısının kapağında yer alan ifâdelerin 1906 yılının 6 ve 35. Sayılarının kapağında da yer aldığı görülmüştür. 1906 yılının 37. Sayısının kapağında dergi logosunun kenarında *"Hânımlar Dünyâsı"* ifâdesi olduğu görülmüştür. Dergi hakkında ise *"Fünûn u edebiyâttan, ilm-i sıhhat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden bahs iden resimli haftalık Türki mecmûadır"* ifâdeleri vardır. Sütunlar halinde *"Senelik bedeli üç, altı aylık bir ruble elli kapik, dört aylık bir rubledir. Nüshası altı kapik /Şehr-i Bahçesaray/ Muharrir ve Nâşir İsmâil Gaspıralı; Müdîre Şefîka Yusufbekof Zevcesi"* yer alır. Bu tablonun altında ise *"Birinci Sene Numero 37 nci"* ifâdeleri görülmektedir.

1906 yılının 37. Sayısının kapağında yer alan ifâdelerin 1907 yılının 2. Sayısının kapağında da yer aldığı anlaşılmıştır. 1907 yılının 3. Sayısında dergi hakkında dergi logosunun kenarında *"Hânımlar Dünyâsı"* ve altında *"Fünûn u edebiyâttan, ilm-i sıhhat, terbiye ve idâre-yi beytiyeden bahs iden resimli haftalık Türki mecmûadır"* ifâdelerinin yer aldığı görülmektedir. Bu ifâdelerin ardından Hicri Tarih/ Sene/ Numara / Derginin Rusça adı ve basım yeri/ Rusça Tarih tablo şeklinde yer almaktadır. 1907 yılının 3. Sayısının ilk sayfasında bulunan dergi bilgilerinin 1907 yılının 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. Sayılarının ilk sayfalarında da yer aldığı gözlemlenmiştir.

1905 Numune Sayısının Dış Kapağında yer alan

"(ʿÂlem-i Nisvân) (Hânımlar Dünyâsı)

Hânımlara mahsûs haftalık edebî ve fennî mecmûadır. Gelen sene başından neşrini murâd itdigimiz bu mecmûanın mevâdd-ı mündericesi işbu bâblardan ibâretdir:

1) Hânımlara mahsûs devlet nizâmları ve şeren hukûkları.

2) Hâne idâresine, evlâd terbiyesine ve yurt tabîbligine dâir malûmât ve haberler.

3) Hâne işleri- tikiş nakış ve sâire lâzım olan mevâdd resm ve şekilleri ile.

4) Bizde vesâir milletlerde hânımların hâli ve mâişeti ilm ve edebiyyâtda. Umûr ve siyâsetde meşhûre olan hânımların tercüme-yi hâli ve resimler ile.

5) Mukaddimât-ı fünûn, usûl-u ahlâk, hikâye, şir, târîh ve seyâhat lâzım gelen resimleri ile" ifâdelerinin 1906 yılının 4, 6 ve 35.Sayılarının dış kapağında da yer aldığı, 37. Sayısında yer almadığı görülmektedir. 1906 yılının 37.Sayısının en arka sayfasında 1906 yılında çıkan yazıların bazılarının isimleri ve içeriği hakkında bilgiler yer almaktadır.

Âlem-i Nisvân'ın 1905 Numune Sayısı, 1906 yılı 4, 6 ve 35. Sayılarındaki yazıların tek sütun halinde yazıldığı; 1906 yılının 37. Sayısından itibaren her sayfanın sağdan başlanılacak şekilde iki sütun halinde yazıldığı tespit edilmiştir.1906 yılının 37. Sayısından itibaren sayfalardaki kelime sayısının önceki sayılara göre fazla olduğu belirlenmiştir.

Âlem-i Nisvân'ın içeriğinde derginin dış kapak sayfalarında yer alan "mevâdd-ı münderice" yani planlanan yayın programı doğrultusunda yazılar yer almıştır. Âlem-i Nisvân'ın yayın programının ikinci maddesinde yer alan "yurt tabîbliğine dâir malûmât ve hâberler" için Osmanlı Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi'nin kurucusu ve birçok ilkleri başarmış bir Türk profesörü olan Doktor Besim Ömer Paşa'nın, "Doğururken ve Doğurduktan Sonra" adlı kitabından alıntılar yapılarak "Toğururken Temizlik" başlıklı yazılar yayımlanmıştır. Bu yazılarda; o yıllardaki çocuk ölüm oranlarının fazlalığının nedenleri ve çözüm yolları, ebelik, doğum, doğumdan sonra yapılması gerekenler ve temizlik gibi konular ele alınmıştır. Doktor Ömer Besim Paşa'dan alıntılanan yerlere çalışmamızda "Tıp" başlığı altında yer verilmiştir. Doktor Ömer Besim Paşa'dan alıntılan yerlerin Âlem-i Nisvân'ın 1906 yılının 6. Sayısı ile 1907 yılın 9. Sayısı arasında olduğu belirlenmiştir.

Âlem-i Nisvân'ın yayın programının ikinci maddesinde yer alan "umûr ve siyâsetde meşhûre olan hânımların tercüme-yi hâli ve resimler ile" için İslam Âlemindeki meşhur kadınların kısa hayat hikâyelerinin anlatıldığı "Meşhûre Kadınlar" başlıklı yazılar yayımlanmıştır. "Meşhure Kadınlar" başlıklı yazıda yedi adet meşhure kadına yer verildiği belirlenmiştir. Bu kişiler dergide yer alan sıralarıyla şöyledir: Safiye bint-i Şerifeddin, Aişe el-Kurtubiyye, Lale Hatun, Hurşid Banu, Sırrı Hanım, Zeynep Hanım ve Zeynep Hatun'dur. Meşhure Kadınların; Âlem-i Nisvân'ın 1905 Numune Sayısında, 1906 yılının 4 ve 6. Sayılarında yer aldığı anlaşılmış olup incelenen diğer sayılarda yer almadığı

anlaşılmıştır. "Meşhure Kadınlar" başlığında yer alan Aişe el- Kurtubiyye ve Lale Hatun'un şiirlerinden örnekleri dergide yer alırken Türk ve İslam Âlemindeki diğer meşhur kadınların şiir örneklerine yer verilmeyip sadece bilgilerine yer verildiği gözlemlenmiştir.

Âlem-i Nisvân'ın yayın programının beşinci maddesinde yer alan "hikâye ve seyâhat" için ünlü Fransız yazarı Jules Verne'in İki Yıl Okul Tatili, İki Sene Mektep Tatili, Seyâhat-ı Hârikulâde olarak Türkçeye çevrilmiş kitabı Deux Ans De Vacances, "Çocukların Seyâhat Garîbesi ve Başlarına Gelen Acâib ve Korkunç Vâkıalar" adıyla Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında yer almıştır. Jules Verne'in kitabında sayı olarak başlattığı yerler Âlem-i Nisvân'da Üçünci Bâb örneğinde olduğu gibi "bâb" olarak yer almaktadır. Jules Verne'in kitabının tercümesi için 1906 yılının 37. Sayısının dış kapağında *"Frengistânıñ eñ meşhûr muḥarrirlerinden ve neşirleri cümle dillere tercüme idilmiş "Jul Vern' iñ "Çocuḳlar Seyâḥati" tam resimli romanı her nüsḫamızda devâm idecekdir. Bu hikâyeye cümle ata ve analarıñ diḳḳatini celb idiyoruz- Balaları ile berâber oḳusunlar rûḥ ve ṭabîʿat terbiyesi içün eñ teʾŝîrli dersler alurlar. Bu ḥikâye-yi ġarîbe ṣıbyâne cigıtlik, bahâdırlık, çâresizlikde çâre izlemek, her derdiñ bir devâsını bulmaḳ, her-ḥâlden bir istifâde çıḳarmayı ögredüp saʿy ve ġayret yollarını açar bu ḥikâyeyi muṭlaḳ herkes oḳumalıdır; eglenceli farḳlı ve müʾeŝŝir ders-i ʿibretdir"* ifâdelerine yer verilmiştir. Bu tercüme dergide neşredilirken dergi müdiresi ve derginin başyazarı olan Şefika Gaspıralı'nın birebir tercüme etmeyip tercümeye bazı eklemeler yaptığı anlaşılmıştır. Bu eklemelerin açıklama ve kelime değişikliği şeklinde olduğu belirlenmiştir. "Dürbin (Binokl)" örneğinde olduğu gibi bazı kelimelerin yaygın olarak kullanılan (Arapça-Farsça-Türkçe) karşıklarının yanında parantez içerisinde kelimelerinin Rusçalarına da yer verildiği gözlemlenmiştir. Jules Verne'in Deux Ans De Vacances romanının, Âlem-i Nisvân'ın 1906 yılının 35.Sayısı ile 1907 yılının 9. Sayısı arasında yer aldığı tespit edilmiştir.

Jules Verne'in kitabı dışında Muallim Naci'nin "Zavallı Kız" adlı hikâyesi ve Nalan imzalı "İki Külfetin Bin Rubleye Kurbân Gitmeleri" adlı hikâye de Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında neşredilmiştir. Hikâyeler farklı sayılarda yayımlanarak, Âlem-i Nisvân'ın takip edilmesi amaçlanmıştır.

Yine Âlem-i Nisvân'ın yayın programının beşinci maddesine uygun olarak Rusya'dan Amerika'ya kadar çok geniş olan coğrafyadaki kadınların çocuk yetiştirmeleri, eğitim durumları, kız balaları için mektep açılması ve bulundukları yerdeki yenilikler ve benzeri Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında yer almıştır.

Âlem-i Nisvân'da Ziya Paşa, Şeyh Ethem Efendi, Şeyh Vasfi, Adlî (2.Mahmud) gibi şairlerin şiirlerinin yanı sıra İsmail Gaspıralı'nın küçük kızı olan Nigar Hanım'ın da şiirlerine yer verilmiştir

Hem kadınlara İslami bilgiler vermek hem de günlük hayattaki farklı konuları ele alan hadîslerin açıklandığı "İlm-i Hadîs" ve "Hadîs-i Şerîf" başlıklı yazılar derginin yayın programı doğrultusunda dergi içeriğine dâhil edilmiştir. 1905 Numune Sayısında ve 1906 yılına ait çeşitli sayılarda yer alan "İlm-i Hadîs" kısımlarının, 1907 yılı Ocak ve Şubat sayılarında yer aldığı Mart sayılarında ise yer almadığı tespit edilmiştir. Âlem-i Nisvân'da İlm-i Hadis kısımları için 1906 yılının 37.Sayısının dış kapağında "*'İlm-i Ḥadîṣ" den on iki ders Türkîye tercümesiyle*" ifâdelerine yer verilmiştir. Âlem-i Nisvân'da yer alan hadislerin bir kısmı Arapça bir kısmı Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Hadislerin koyu olarak, sayfada ortalanarak yazılmış olduğu, ardından hadislerin Türkçe açıklamalarına yer verildiği belirlenmiştir.

Çalışmamızın esas kısımları İnceleme ve Transkripsiyonlu Metin'dir. İnceleme kısmı Âlem-i Nisvân Dergisi Hakkında ve Yazılar olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir. Âlem-i Nisvân Dergisi Hakkında kısmı Âlem-i Nisvân Dergisi'nin Yazar Kadrosu, Şekil Özellikleri ve Muhteva Özellikleri olarak ele alınmıştır. Muhteva Özellikleri Âlem-i Nisvân'ın Bilgi Verme Yönü, Dini Yönü ve Edebi Yönü olmak üzere üç alt başlığa ayrılmıştır.

Yazılar kısmı Yazarına ve Konularına Göre Tasnif edilmiştir. Çalışmamızın esas kısımlarından olan Transkripsiyonlu Metin kısmı, İnceleme kısmında yer alan Konularına Göre Tasnif'deki yazıların sıralanışına göre yer almaktadır. Transkripsiyonlu Metin kısmı Açıklama/Bilgi Verme Amacı İçeren Yazılar, Edebiyat, Hadis, Kadın, Tıp, Türlü Havadis ve Yazılar olmak üzere yedi başlıkta incelenmiştir.

Açıklama/Bilgi Verme Amacı İçeren Yazılarda da imzasız ve başlıksız yazılar yer almaktadır. Bu başlıkta yirmi dört adet yazıya yer verilmiştir. Bu yazıların içeriği çeşitlilik göstermektedir. "Kutb Balığı (Kit)" başlığında buzlu denizlerde yaşayan balina hakkında bilgiler sunulurken "Harun'ur Reşid'in Otası Yahud Şark Uslubunda Tefriş-i Büyut" başlığında Abbasi halifesi Harun Reşid'in odasından hareketle sanat anlayışları hakkında bilgiler gibi değişik konulardaki açıklamalar/bilgi vermeler Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında yer almıştır.

Edebiyat başlığı Manzum Türler ve Mensur Türler olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir. Manzum Türler Gazel, Şarkı, Şiir, Naat olarak; Mensur Türler Hikâye, Mektup, Tercüme Eser ve Tiyatro olarak ele alınmıştır. Âlem-i Nisvan'ın incelenen sayılarında Manzum Türler olarak bir tane gazel, dokuz tane şarkı, altı tane şiir, bir tane naat; Mensur Türler olarak beş tane hikâye, bir tane tercüme eser, bir tane tiyatro metni olduğu tespit edilmiştir.

Hadis başlığı "Hadis-i Şerifler" ve "İlm-i Hadis" olmaka üzere iki alt başlıkta incelenmiş ve hadisler incelenen sayılardaki sıralarına göre yer almıştır.

Kadın başlığı konuların içeriğine göre "Farklı Coğrafyalardaki Kadınlar Durumu Hakkında Bilgi Veren Yazılar, Kadın ve Çocuk, Türk ve İslam Âlemindeki Meşhur Kadınların Anlatıldığı Yazılar" olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir.

Tıp başlığında Doktor Ömer Besim Paşa'dan alıntılanan yerlere yer verilirken Türlü Havadis başlığında Âlem-i Nisvân'ın içerisindeki çeşitli haberlere yer verilmiştir.

Transkripsiyonlu Metin kısmının son bölümü olan "Yazılar" kısmında Âlem-i Nisvân'ın çeşitli sayılarında neşredilen dört tane yazı yer almaktadır.

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayıları göz önünde bulundurularak yapılan Konularına göre Tasnif yedi bölümden oluşsa da Âlem-i Nisvân'ın en önemli konusu kadındır. Âlem-i Nisvân, Türk ve İslam Âlemindeki ilk kadın gazetesi/dergisi ve Rusya Türklerinin ilk kadın dergisidir. Kadın, Âlem-i Nisvân'ın kapak sayfalarından son sayfasına kadar hemen hemen her sayfada ele alınmış bir konudur.

1905 yılı Numune Sayısının kapağında dergi adının altında parantez içinde "*Müslimelere mahsûs edebî ve tedrîsî haftalık mecmûadır"* ifâdesi yer almaktadır. Çeşitli Sayılarının kapağında yer alan "Jenskiy Mir (Kadınlar Dünyası)" ve "Hanımlar Dünyası" ifadelerinden de Âlem-i Nisvân'ın hanımlara hitap eden bir gazete/dergi olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklama/Bilgi Verme Amacı Taşıyan Yazılar kısmındaki "Analık Devr-i Kadimi Tarih-i Temden Beşerden Bir Büt" başlıklı yazıda eski dönemlerde kadınların erkeklerden üstün olduğu, insanların atalarının değil de annelerinin isimleriyle çağrıldıkları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Hikâye kısmında yer alan " İffetlü Hanım ve Kızlar, Zavallı Kız, Hakikat-Efsane, İki Külfetin Bin Rubleye Kurban Gitmeleri ve Çökertme" başlıklı hikâyeler de kadın konusunu içermektedir. Hikayelerin baş kahramanları birer kadındır. Tiyatro başlığında yer alan "Bahtsız Bala" adlı tiyatro oyunundaki baş karakterlerden birisi de kadındır.

Hadislerin içeriğinde de " Cennet, annelerin ayakları altındadır" ve "Kadın, erkeğin yarısıdır" gibi kadını ve anneliği yücelten hadislerin olduğu görülmektedir.

Kadın başlığı altındaki yazılarda "Hanım, Kız, Hanımefendi, Müslime" gibi ifadelerinin sıkça geçtiği gözlemlenmiştir.

Tıp başlığında Doktor Ömer Besim Paşa'dan alıntılanan yerlere yer verilmiş olsa da içeriğinde kadın yer almaktadır. Bir kadının doğum sırasında ve sonrasında neler yapması gerektiği alıntılanan kısımların içeriğinde görülmektedir.

Türlü Havadis başlığı altındaki "Hanımlar Âlemi'nden" başlıklı yazılarda ve bu kısımdaki diğer haberlerin içeriğinde de kadın konusu ele alınmıştır.

Yazılar başlığı altında yer alan "Molla Nasreddin Mecmuası, Bir Arvadın (Kadının) Cevabı, Kayu Hicab Zararlı?" başlıklı yazılarda ve başlıksız yer alan yazının içeriğinde de kadından bahsedildiği anlaşılmaktadır.

Rusya'da Türk Kadın Hareketleri'nin öncüsü olan Şefika Gaspıralı aynı zamanda anaokulları eğitimcisidir. Âlem-i Nisvân'ın içerisinde de çocuk eğitimi konusu çok geniş bir pencereden ele alınmıştır. "Ana Dersleri" başlığı altında çocukların okula gitmeden önce (*Balaları dahâ mektebe vermezden evvel*) anneleri tarafından eğitilmeleri gerektiği anlatılmıştır. Bu eğitim "elifbâ öğretmek" yani Kur'ân-ı Kerîm eğitimi vermek değildir. Onlara yani çocuklarımıza "*çeşitli yollar, usûller göstermek yurt ve hâne terbiyesi vermek mektep terbiyesi vermek kadar önemlidir*", görüşünden hareket ederek bazı resimleri çocuğa göstererek çocukların zihinlerini açmak, çocukları hayata hazırlamak amaçlanmıştır. "*Balam, bu nedir*?" ve "*Bu ne için yasalmış* (yapılmış)?" gibi soruları çocuklara yönelterek onların gösterilen nesnenin ne olduğunun bilmeleri ve ne işe yaradığını söylemeleri istenmektedir. Çocuğa "Bu nedir?" diye sorulan nesnelerin resimlerinin de yer aldığı görülmektedir.

"Kızların Talim ve Terbiyesi" başlıklı yazıda çocuklarımızın ileride valide olacağı için küçük yaşlarda itibaren onlara tarih, coğrafya, matematik gibi konularda bilgiler vermemiz gerektiği anlatılmaktadır. Çocuklarımıza kocakarı masalları yerine evladlarımıza tatlı tatlı ilimler öğretmek ve onların kafasına takılan, merak ettikleri sorulara cevaplar verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

"Terbiye" başlıklı yazıda önce terbiye çeşitlerinden bahsedilmiş olup ardından terbiyeye kundakta iken başlanması gerektiği ele alınmıştır. Bu kadar önemli görevin annelerin sorumluluğunda olduğu anlatılmıştır. "Hanımlara Hitab" başlıklı yazıda annelerden beklenilenin "kâmil insân" yetiştirmek olduğu anlatılmıştır. "Hanım" başlıklı yazı ise terbiye görmek için önce terbiye vermek gerektiği söylenmiştir.

"Çocuk Büyütmek" başlığında bir çocuğu büyütmenin, çocuk doğurmaktan daha kolay olduğu zannedilmemesi gerektiği ele alınmıştır.

"Hanımefendilere Hitab" başlıklı yazıda da kadınların en büyük vazifelerinin çocuklarını kâmil insân olarak yetiştirmeleri gerektiği anlatılmaktadır.

Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarında İsmail Gaspıralı'nın çıkartmış olduğu ikinci gazete olan Millet Gazetesi'nden de bahsedildiği gözlemlenmiştir. Şefika Gaspıralı tarafından yazılan mektupta, Âlem-i Nisvân yerine mektubu gönderen kişiye Millet

Gazetesi'nin gönderileceği bilgisi yer almaktadır. " *ʿÂlem-i Nisvân"nıñ ikinci nüsḫası yerine nâmıñıza her hafta "Millet" ġaztesi yollanacaḳdır."* (AN, 1906 No.35, s.576)

"*Ḳâdın ḳızlara maḫṣûṣ bir cerîdeniñ lüzûmı herkese maʿlûm oldıġı bir zamânda Cenâbıñız bu aġır ḫidmeti üstüñüze alaraḳ "Âlem-i Nisvân" neşr itmeye şürûʿ itdiler. Raḥmet size ve cerîdeniñ ḳâdın ḳızlara ḫaylî maʿlûmât verüp göz ve fehmlerini açacaġı âşikârdır.*" (AN, 1907 No.3, s.3) ifâdelerinden hareketle Âlem-i Nisvân'ın sadece Tercüman Gazetesi'nin ilave eklerinden birisi olmadığı, Âlem-i Nisvân'ın o dönemdeki insanlar tarafından çok sevildiği, Âlem-i Nisvân'ın bir gazete muamelesi gördüğü ve kadınlara bilgiler vermek konusunda toplumsal bir rehber konumunda olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda metin içerisinde yazarlardan mı yayımlanan matbaadan mı kaynaklandığını bilmediğimiz imla hatalarına, metin içerisinde herhangi bir tasarrufta bulunmadan doğru yazılış biçimleriyle ilgili sayfanın altında dipnot şekilde yer verildi.

Sözlük kısmı oluşturulurken yaygın olarak kullanılan kelimelere yer verilmemiş, herkes tarafından bilinemeyeceği düşünülen kelimelere yer verilmiştir. Bazı kelimelerin anlamlandırılması yapılırken Âlem-i Nisvân'ın incelenen sayılarından hareket edilmiştir.

Dizin kısmını oluştururken hatalı imla olan sözcüklerin doğru biçimlerine yer verilmiştir. Çalışmamızdan daha fazla yararlanılması amacıyla Dizin kısmı Kelimeler Dizini, Kişi Dizini ve Yer Dizini olarak üçe ayrılmıştır. Kelimeler Dizini oluşturulurken *etmek olmak yapmak* gibi yardımcı eylemlerle çekime giren kelimeler bu değerin dışında bırakılmıştır. Kelimeler Dizini metinde yer alan fiillerin ve sıfatların sayısının çok fazla olmasından dolayı isim soylu kelimelerden oluşmaktadır. Kişi Dizini ve Yer Dizini oluşturulurken kelimelerin metinde geçtikleri şekillerine bağlı kalınmış, kelimelerin doğru şekillerine parantez içinde yer verilmiştir.

20. Yüzyılın başında Türk dünyasındaki kadınların eğitimi, kültürü ve sorunları hakkında önemli bilgilere sahip olabileceğimiz Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi'nin henüz Türkiye'de bilimsel bir yayını yapılmamıştır. Bu çalışmayla, Âlem-i Nisvân Gazetesi/ Dergisi üzerindeki dil, edebiyat, tarih ve sosyoloji vb. gibi alanlarda çalışmaların yapılması kolaylaşacaktır.

5. KAYNAKLAR

Bilimsel dergilerde yayımlanan makaleler

- Akalın ŞH. (2001). Gaspıralı İsmail Bey ve dilde birlik ülküsünden ortak iletişim Türkçesine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1): 543-556.
- Akçuralıoğlu Y. (1998a). Türklerin büyük muallim ve müverrihi İsmail Bey Gasprinski. *Türk Yurdu*, 1(22): 367-369.
- Akçuralıoğlu Y. (1999b). Muallime dair. *Türk Yurdu*, 3(2):404-405.
- Akpınar Y. (2001a). Gaspıralı'nın Türk diline bakışı. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):385-408.
- Akpınar Y. (2005b). İsmail Gaspıralı'ya atfedilen bir eser: Türkistan uleması. *Modern Türklük Araştırmaları*, 2(4):26-36.
- Altuğ GS. (2000a). Hanlık döneminde Kırım. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 125:141-176.
- Altuğ GS. (2000b). Türkiye ve Dünyada Kırım ile ilgili bilimsel ve aktüel çalışmalar. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 124:147-173.
- Arıkan M. (2005). Gaspıralı'nın Türk dünyasına tesirleri. *Türk Dünyası İncelemeleri*, 5(1):13-19.
- Arslan M. (2016). Gaspıralı İsmail Bey'in eğitim reformu ve usûl-i cedîd İsmail Bey'in yaşam öyküsü ve Türk fikir hayatına Etkileri. *GAU Journal of Social and Applied Science*, 8(1):8 – 21.
- Aydıngün A. (2004). Kırım Tatarlarının ana vatana dönüşü ve kültürel canlanma sürecinde dil ve eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, 21(1):107-122.
- Aykol U. (2018). Kırım Ahali Cumhuriyeti ve Kırım'da ilk Bolşevik işgali (1917-1918). *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, 9:75-103.
- Ayvazov HS. (1999). İsmail Bey Gasprinski'nin hayat-ı hususiyesi. *Türk Yurdu*, 7(73):2418-2420.
- Cemiloğlu M. (2005). İsmail Gaspıralı ve eğitim-öğretim faaliyetleri. *Türk Dünyası İncelemeleri*, C:5, S:1, s. 31-35.
- Çelik E. (2001). Gaspıralı İsmail Beyin gazeteci kişiliği. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):529-536.

- Çetintaş M. (2001). Gaspıralı'da birlik düşüncesi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):499-512.
- Çitil R, Necefoğlu H. (2012). İsmail Gaspıralı'nın neşredilmemiş bazı mektupları. *Türk Dili ve Araştırmaları*, 23:13-43.
- Deliorman A. (2001). Gaspıralı'nın fikir dünyası. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):359-368.
- Demiryürek M. (2014). Müslüman Türk kadın dergilerinin kadın meselesine Osmanlı ve Rus emperyal bakışları: Âlem-i Nisvân, Kadınlar Âlemi, kadın. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi İsmail Bey Gaspıralı Özel Sayısı*, 11(4):186-209.
- Doerfer G. (1995). Kırım Tatarcası (Çev. :Mustafa Argunşah). *Türk Dünyası Araştırmaları*, 94:177-203.
- Emirhanov R. (2005). İsmail Gaspıralı ve Tatar toplumunda yenileşme hareketi (19. yy sonu- 20. yy başı) (Tatar Türkçesinden Çeviren: Fatih Kılıç). *Modern Türklük Araştırmaları*, 2(3):71-83.
- Erkan M. (2015). Kırım Tatar Türkçesi grameri ve Türkiye Türkçesi grameri arasında bir karşılaştırma denemesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar*, 8(37):112-129.
- Erkan Ü. (2019). Rusya'da modernleşme hareketleri, Rusya Müslümanları ve İsmail Gaspıralı. *Motif Akademi Halkbilimi*, 15(27):758-776.
- Erol A. (2001). Gaspıralı İsmail Bey ve maarifçiler. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):489-498.
- Genceli S. (2005). Şefiqa Qasprinskaya. *Vefa*, 1:29.
- Gökgöz SS. (2014). 19.Yüzyılda Türk ve Müslüman dünyanın ' ahval'i üzerine: İsmail Bey Gaspıralı'nın siyasi yazılarında çağ yorumu. *Modern Türklük Araştırmaları*, 11(4):382-444.
- Göksan A. (1964). Gaspıralı İsmail Bey (ölümünün 50.yıldönümü dolayısıyla). *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*, 2(23):23-30.
- Gömeç S. (2009). Kırım bölgesinde ilk Türkleşme faaliyetleri. *Avrasya Etüdleri*, 35(1):61-72.
- Gül B. (2001). Kırım-Tatar Türklerinde kişi adları. *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları*, 2:55-60.
- Güllüdağ N. (2001). Büyük Türkçü fikir adamı: Gaspıralı İsmail Bey. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):447-452.

- Gürhan Ş. (2017). 1930'lu yıllarda SSCB'nin Kırım'da uyguladığı Sovyetleştirme politikaları ve yaşanan suni Açlık. *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi 2017 Özel Sayısı*, 1(1):42-58.
- Hablemitoğlu N. (2001). Gaspıralı İsmail Bey: dilde birlik ve Türklük bilinci. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):369-384.
- Hekimoğlu VS. (2009). İsmail Bey Gaspıralı ve Türk birliği ideali. *History Studies*, 1(1):297-317.
- Kafalı M. (1991). İsmail Gaspıralı'nın yayımcılığı ve gazeteciliği. *Türk Kültürü Gaspıralı İsmail Bey Sayısı*, 337: 302-307.
- Kalsın B. (2015). İsmail Gaspıralı ve Tercüman Gazetesi. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları*, 2(2):95-115.
- Kanlıdere A. (2004). Sovyet ve Türk tarih yazıcılığında Rusya Müslümanlarının düşünce tarihi. *Türkiye Araştırmaları Literatür*, 2(1):149-181.
- Kaplan M. (1977). Gaspıralı İsmail'in Avrupa medeniyeti, sosyalizm ve İslamiyet hakkındaki eseri. *Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü*, 15(180):1-18.
- Kartalcık V. (2015). Kırım Tatar Türkçesi ve Türkiye Türkçesi arasında yalancı eşdeğerler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler*, 34:87-98.
- Kaymaz Z. (2005). İsmail Bey Gaspıralı'da dilde birlik fikri. *Türk Dünyası İncelemeleri*, 5(1):75-78.
- Kıllıoğlu ME. (2019). Çarlık Rusyasında cedidcilik\yeni usul hareketi. *Journal of Awarenes*, 4(1):65-90.
- Kınacı C. (2014). Ütopyadan gerçeğe: kadınlar ülkesi ve Arslan Kız'dan Âlem-i Nisvân'a evrilen Türk kadın hareketi. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi İsmail Bey Gaspıralı Özel Sayısı*, 11(4):224-247.
- Kırımer CS. (2001) İsmail Bey Gasperenski. *Türk Yurdu*, 17(36):48-55.
- Nagayev S. (1994). Dilde, fikirde, işte birlik (Gaspıralı ve Türkistan) (Çev.Bayram Orak). *Kardal Edebiyatlar*, 26:8-14.
- Özcan İÇ. (1999). Şefika Gaspıralı ve Rusya'da Türk kadın hareketi hakkında. *Türk Yurdu*, 19(143):32-34.
- Özey D. (2019). Kazan Tatar ve Kırım Tatar Türkçesi ve edebiyatı üzerine yapılan çalışmaların bibliyografyası. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları*, 3(1):160-206.

- Özkaya Y. (2014). Tercüman Gazetesinin Azerbaycan Türk edebiyat tarihine katkıları. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi İsmail Bey Gaspıralı Özel Sayısı*, 11(4):135-169.
- Sağlık Şahin, GS. (2014). İsmail Gaspıralı, Türk Kadını ve Âlem-i Nisvân Dergisi. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi İsmail Bey Gaspıralı Özel Sayısı*, 14(4):210-223.
- Saklı AR. (2016). Gaspıralı İsmail Bey ve Kırım. *Akademik Bakış*, 53:265-271.
- Sevortyan EV. (2001). Kırım Tatarcası (Çev. :Minara Aliyeva). *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, 10:329-354.
- Tanatar B. (2014a). Kırım'ın işgaline Dünyadan tepkiler. *Emel Üç Aylık Fikir-Kültür*, 246-249:33-35.
- Tanatar B. (2016b). İşgalin üçüncü yıldönümü dönemecinde Kırım'da manzara-i umumiye ve bizi bekleyen görevler. *Emel Üç Aylık Fikir-Kültür*, 254-257:3-8.
- Tanatar B. (2017c). Kırım'da aydınlanmanın zirvesi olarak kurultay süreci ve sonrası: Kırım Tatar milli oluşum gayretlerine kısa bir nazar. *Emel Üç Aylık Fikir-Kültür*, 258-261:20-24.
- Tezcan Aksu B. (2001). Gaspıralı İsmail Beyin eğitim üzerine düşünceleri, uygulamaları ve etkileri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):513-528.
- Tellioğlu İ. (2016). Kırım'daki Türk varlığının tarihi gelişimi. *The Journal of Academic Science Studies*, 51(3):1-13.
- Temizkan M. (2001). Gaspıralı İsmail Beyin İslamcılık ideolojisi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):475-488.
- Temizyürek F. (2014). Gaspıralı İsmail Beyin cedit mektepleri üzerine. *Modern Türklük Araştırmaları,* 11(4):365-381.
- Toker M. (2004). İsmail Gaspıralı ve 'dilde birlik' fikri üzerine. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, 16:31-45.
- Türkmen F. (2005). Gaspıralı İsmail Bey'e göre 'fikirde birlik' ideali. *Türk Dünyası İncelemeleri*, 5(1):107-111.
- Yalçıner Gündüz N. (2001). Gaspıralı İsmail Bey ve dilde birlik. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):537-542.
- Yalvar C. (2017). Türk dünyasının sönmeyen ateşi: İsmail Bey Gaspıralı (1815-1914). *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma*, 1(2):87-116.
- Yaman E. (1999). Osmanlı'dan günümüze Türkistan-Türkiye kültürel ilişkilerine genel bir bakış. *İslami Araştırmalar*, 12(2):191-200.

• Yaman E. (2001). Tarihi seyirden hareketle Türk dünyasında ortak iletişim dili. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat*, 12(1):453-474.

Bilimsel Toplantılarda sunulan özet ve yayımlanan bildiriler

• Acar S. (2018). Altın Orda Devleti'nin çöküşü ve Kırım Hanlığı'nın zuhuru, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı:108-115.

• Akçalı P. (2003). Türk kimliğinin iki öncü ismi: İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp, İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp Sempozyumları, Ankara, İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp Sempozyumları-Bildiriler:2-18.

• Akpınar Y. (2014). İsmail Gaspıralı'nın din ve millet anlayışı, Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri 1/ İsmail Bey Gaspıralı, Bursa, Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri 1/ İsmail Bey Gaspıralı: 28-37.

• Demircioğlu İ, Demircioğlu E. (2014). Türk Dünyası'nda değer eğitimi ve Gaspıralı İsmail, Ölümünün 100.yılında Gaspıralı Dilde Fikirde İşte Birlikte Neredeyiz? Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, Ölümünün 100.yılında Gaspıralı Dilde Fikirde İşte Birlikte Neredeyiz? Uluslararası Sempozyumu Bildirileri: 244-251.

• Derman GS. (2018). Kırım Türklerinin milli mücadelesi, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı: 94-107.

• Ercilasun AB. (2014). Gaspıralı İsmail'in dil anlayışı, Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri 1/ İsmail Bey Gaspıralı, Bursa, Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri 1/ İsmail Bey Gaspıralı:21-27.

• Ergün M, Çiftçi B. (2006). Türk Dünyasının ilk ortak eğitim reformu: Usûl-ü Cedîd hareketi, 1. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı, İzmir, 1. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı: 1-15.

• Karahan A. (2006). Tarihi Türk dilinin söz varlığına katkılar: kadınla ilgili kelimeler üzerine, Bilkent Üniversitesi I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı, Ankara, Bilkent Üniversitesi I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildiriler: 1-12.

• Kavak N. (2018). Kırım Hanlığı'nın yıkılışı ve göç süreci, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu,

İstanbul, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı: 26-40.

- Kırımlı H. (2003). İsmail Bey Gaspıralı ve birlik kavramı üzerine, İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp Sempozyumları, Ankara, İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp Sempozyumları- Bildirileri: 20-27.
- Öztürk Y. (2018). Kırım Hanlığı ve Osmanlı kuzey siyaseti,100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı:15-25.
- Sümer KK. (2018). Ağır yükle uzun yol: Kırım'da cedidizmden milli harekete, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, 100.Yılında Kırım Halk Cumhuriyeti, Kurultay ve Numan Çelebi Cihan'ın Şehadeti Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı: 41-69.
- Temizyürek F. (2003). Osmanlı mekteplerinde cedidcilik hareketi ve Türk dünyasına yansımaları, İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp Sempozyumları, Ankara, İsmail Bey Gaspıralı ve Ziya Gökalp Sempozyumları-Bildiriler:71-80.
- Yüksel Z. (2018). Kırım Tatarcasında 'kadın' ile ilgili söz varlığı, XIII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı, Varşova-Polonya, XIII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildiriler Kitabı: 154-159.

Kitap

- Akalın ŞH. (Haz.) (2011). *Türkçe Sözlük*, 11. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akpınar Y. (Haz.) (2004). *İsmail Gaspıralı Seçilmiş Eserleri:2 Fikri Eserleri*, 1.Baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Akpınar Y, Orak B, Muradov N. (2005). *İsmail Gaspıralı Seçilmiş Eserleri:1 Roman ve Hikâyeleri*, 2.Baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Akpınar Y. (Haz.) (2008). *İsmail Gaspıralı Seçilmiş Eserleri:3 Dil-Edebiyat-Seyâhat Yazıları*, 1.Baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Akpınar Y. (Haz.) (2017). *İsmail Gaspıralı Seçilmiş Eserleri:4 Eğitim Yazıları*, 1.Baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Arıkan S. (Haz.) (2006). *Kendi Dilinden İsmail Bey Gaspıralı İdealleri İşleri Tavsiyeleri ve Haberleri 1*, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.

- Ayhün EA. (2014). *Kırım Hanlığı ve Çöküş Sebepleri*, 1.Baskı, İstanbul, Ensar Neşriyat.
- Bayram A. (2014). *Rusça Sözlük Rusça-Türkçe Türkçe-Rusça*, 2.Baskı, İstanbul, Alfa Yayınları.
- Bıyık Ö. (2014). *Kırım'ın İdari ve Sosyo-Ekonomik Tarihi*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Çağbayır Y. (2017). *Ötüken Türkçe Sözlük*, 2.Baskı, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- Çapraz K. (1995). *Sürgünde Yeşeren Vatan Kırım*, 1. Baskı, İstanbul, Turan Yayıncılık.
- Çınar AM. (2018). *Mektuplar Nesip Yusufbeyli'den Şefika Gaspıralı'ya*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Çobanzade B. (2009). *Kırım Tatar İlm-i Sarfı* (Haz.:Nariman Seyityahya), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Devellioğlu F. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 30.Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları.
- Devlet N. (1988a). *İsmail Bey Gaspıralı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Devlet N. (1999b). *Rusya Türklerinin Mücadele Tarihi (1905-1917)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- Devlet Nadir (2011c). *İsmail Gaspıralı: unutturulan Türkçü, İslamcı, modernist*, 1. Baskı, İstanbul, Başlık Yayın Grubu.
- Dlujnevskaya GV, Kırımlı H, Vasilyev DD. (2017). *Eski Fotoğraflarda Bir Zamanlar Kırım*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ekici Y. (1997.) *Gaspıralı İsmail*, 1.Baskı, Ankara, Ocak Yayınları.
- Evirgen D, Evirgen C. (2017). *Polatlı Kırım Tatar Türkçesi Sözlüğü*, Ankara, Öncü Basım Yayınları.
- Gözaydın EF. (1948). *Kırım-Kırım Türklerinin Yerleşme ve Göçmeleri*, İstanbul, Vakit Matbaası.
- Hablemitoğlu N. (2002a). *Kırım'da Türk Soykırımı*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Hablemitoğlu N. (2005b). *Çarlık Rusyası'nda Türk Kongreleri (1905-1917)*, 2.Baskı, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Hablemitoğlu N. (2006c). *Gaspıralı İsmail Bey*, İstanbul, Birharf Yayınları.

- Hablemitoğlu Ş, Hablemitoğlu N. (1998). *Şefika Gaspıralı ve Rusya'da Türk Kadın Hareketi (1893-1920)*, Ankara, Ahmet Veli Menger Vakfı.
- İnalcık H. (2017). *Kırım Hanlığı Tarihi Üzerine Araştırmalar (1441-1700)*, 2.Baskı, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kırımer CS. (1997). *Rus Yayılmacılığının Tarihi Kökenleri*, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kırımer CS. (2015). *Gaspıralı İsmail Bey*, İstanbul, İstanbul Türk Ocağı Yayınları.
- Kırımlı H. (1996a). *Kırım Tatarlarında Milli Kimlik ve Milli Hareketler (1905-1916)*, 1.Baskı, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Yayınları.
- Kırımlı H. (Baş.Ed.) (2004b). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları.
- Kırımlı H. (2012c). *Türkiye'deki Kırım Tatar ve Nogay Köy Yerleşmeleri*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kırımlı H. (2013d) *Milli Fırka ve Kırım Yakın Kısa Tarihi*, Ankara, İsmail Otar Yayınları.
- Kırımoğlu MA. (2004). *Kırım Tatar Milli Kurtuluş Hareketinin Kısa Tarihi*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları.
- Kireççi MA, Tezcan S. (2015). *Kırım'ın Kısa Tarihi*, Ankara, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yayınları.
- Kolcu Aİ. (2014). *İsmail Gaspıralı Albümü*, 2.Baskı, Erzurum, Salkımsöğüt Yayınları.
- Kurat Akdes N. (1970a). *Türkiye ve Rusya, XVIII.Yüzyılın Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk-Rus İlişkileri(1789-1919)*, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kurat Akdes N. (1987b). *Rusya Tarihi-Başlangıçtan 1917'ye kadar*, 2.Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kuzucu S. (2013). *Kırım Hanlığı ve Osmanlı- Rus Savaşları*, 1.Baskı, İstanbul, Selenge Yayınları.
- Mardin ÖF. (1951). *Peygamberimizin Hayırseverlerden İstedikleri İmar Islah İşleri*, İstanbul, Nur Basımevi.
- Menekay S. (2017). *Şefika, İsmail Gaspıralı'nın Kızı*, 1.Baskı, Ankara, Galeati Yayıncılık.

- Mustafayev E, Şçerbinin VG. (1989). *Rusça-Türkçe Sözlük*, İstanbul, Sosyal Yayınları.
- Ortaylı İ. (1968). *Çarlık Rusyası' nda Türkçülük Hareketleri ve Gaspıralı İsmail Bey*, Ankara, Milliyetçi Türk Kadınları Derneği Yayınları.
- Öner M. (2009). *Kazan Tatar Türkçesi Sözlüğü*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özafşar ME, Ünal İH, Ünal Y. (Ed.) (2019). *Hadîslerle İslam Hadîslerin Hadîslerle Yorumu*, 5.Baskı, İzmir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Özcan K. (2017). *Kırım Dramı: Kırım Türklerinin Varoluş Mücadelesi*, İstanbul, Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Özenbaşlı A. (2004). *Çarlık Hâkimiyeti'nde Kırım Faciası*, Eskişehir, İsmail Otar Kültür Serisi Yayınları.
- Öztürk Y. (Ed.) (2015). *Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım*, İstanbul, Çamlıca Basım Yayın.
- Parlatır İ. (2016). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara,Yargı Yayınları.
- Sakaoğlu N. (2017). *Osmanlı Tarihi Sözlüğü Kavramlar, Kurumlar, Olaylar*, 1.Baskı, İstanbul, Alfa Yayınları
- Saray M. (1987a). *Türk Dünyasında Eğitim Reformu ve Gaspıralı İsmail Bey (1851-1914)*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Saray M. (1993b). *Gaspıralı İsmail Bey'den Atatürk'e: Türk Dünyasında Dil ve Kültür Birliği*, İstanbul, Nesil Matbaacılık.
- Saray M. (1994c). *Rus İşgali Devrinde Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasi Münasebetler (1775-1875)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Savran H. (2003). *Kırım Tatar Türkçesi Dil Özellikleri- Metinler- Sözlükler,* Balıkesir, Balıkesir Üniversitesi Yayınları.
- Saydam A. (1997). *Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sel Ü. (1997). *Kırım ve Kırım Türkleri*, Ankara, Kırım Dergisi Yayınları.
- Tahirli A. (2014). *İsmail Gaspıralı Dünyası, İsmail Gaspıralı Dehası*, 1.Baskı, İstanbul, İleri Yayınları.
- Tekin T. (1997). *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, Ankara, Simurg Yayınları.
- Türkyılmaz S. (2018). *İsmail Gaspıralı ve Rusya Türklerinde Milli Uyanış*, 1.Baskı, İstanbul, Ketebe Yayınları.

- User Şirin H. (2015). *Başlangıçtan Günümüze Türk Yazı Sistemleri*, İstanbul, 1.Baskı, Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Ülküsal M. (1980). *Kırım Türk -Tatarları (Dünü-Bugünü Yarını)*, 1.Baskı, İstanbul, Baha Matbaası.
- Yaman E. (1998a). *Türkistan Notları*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yaman E. (2002b). *Gaspıralı İsmail ve Ortak Türkçe*, Ankara, Alternatif Yayınları.
- Yaman E. (2002c). *İsmail Gaspıralı*, Ankara, Alternatif Yayınları.
- Yaman E. (2015d). Gaspıralı İsmail ve Türkçede Birlik, 1.Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, MY. (Ed.) (2014). *Tercüman: Vefatının 100.Yılında Gaspıralı İsmail Bey'e Vefa-1-2-3*, İstanbul, Kültür Sanat Basımevi.
- Yüksel Z. (1989a). *Polatlı Kırım Türkçesi Ağzı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Yüksel Z. (2005b). *Kırım Tatar Türkçesi Grameri(Ses ve Şekil Bilgisi)*, Ankara, Semih Eğitim ve Kültür Yayınları.

Kitap Bölümü

- Akyol T. (1993). Cedidçilik. İçinde: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları, 7:211-213.
- Bozkurt GS. (2004). İsmail Bey Gaspıralı ve Eğitim Reformu. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,289-302.
- Caferoğlu A. (2004). İsmail Gaspıralı: Ölümünün 50.Yıldönümü Münasebetiyle Bir Etüd. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,3-14.
- Gankeviç VY, Şarapa VF. (2004a). Gasprinskiy'nin Bahçesaray Şehir Meclisi'ndeki Faaliyetleri. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,21-26.
- Gankeviç VY. (2004b). İsmail Bey Gasprinskiy ve Russkoe Znamya Gazetesinin Bir Provakasyonu. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,27-30.

- Gankeviç VY. (2004c). Faydalı Eğlence: Kırım Tatar Milli Basınının İlk Adımı. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,181-184.
- Gankeviç VY.(2004d). Tercüman Gazetesinin Tarihine Dair Arşiv ve Müze Kaynakları. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,227-233.
- Gankeviç VY.(2004e).Tercüman Gazetesi ve Müslüman Okurların Eğitilmesi Meselesi. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,233-238.
- İnalcık H. (1976). Kırım Hanlığı. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,943-954.
- İnalcık H. (2002). Kırım Hanlığı. İçinde: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları, 25:450-458.
- Kanlıdere A.(2004). Islahçı ve Cedidçi Tanımlamaları Üzerine Bazı Düşünceler. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,255-263.
- Kasım B. (2004). Gaspıralı, Cedidler ve Sosyalizm. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,263-276.
- Kırımlı H. (1996a). Gaspıralı, İsmail Bey. İçinde: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları, 13:392-395.
- Kırımlı H. (2002b). Kırım (Rus İdaresi Dönemi). İçinde: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları,25:458-465.
- Kocaoğlu T. (2004).Tercüman'ın Dili ve Coğrafyası. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,215-226.
- Kramer M. (2004). Gasprinskiy'nin 'Dünya Müslümanları Kongresi' Teşebbüsü (1907) ve Neticeleri. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,365-390.
- Kurat Akdes N.(1976). Altınordu Devleti. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,926-932.
- Kurat Akdes N, Temir A. (1976). Rusya'da Türklük ve İslamiyet. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,1295-1303.

- Kuttner TS. (2004). Rusya Müslümanları Arasında Cedidcilik Hareketi ve İslam Dünyası: İsmail Gasprinskiy Kahire'de. Yıl 1908. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,391-444.
- Lazzerini JE. (2004). İsmail Bey Gasprinskiy'nin Tercüman\ Perevodçik'i: Modernizmin Bir Sözcüsü. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin,* Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,199-214.
- Mende GV. (2004). İsmail Bey Gasprinskiy: Rusya Türklerinin Milli Faaliyetleri Hakkında. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,15-20.
- Polat Ü.(2004). Türk Dünyasının Rönesansı: Usûl-i Cedîd Mektepleri. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,303-326.
- Temir A. (1976a). Türklük ve Sovyet Rusya İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,1304-1316.
- Temir A. (1976b). Dış Türklerde Dil ve Yazı. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,1391-1404.
- Temizyürek F.(2004). Osmanlı Mekteplerinde Cedidçilik Hareketi ve Gaspıralı'nın İlham Kaynakları. İçinde: Kırımlı H (Baş. Ed.). *İsmail Bey Gaspıralı İçin*, Ankara, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Merkezi Yayınları,277-288.
- Ülküsal M.(1976). Kırım Türkleri. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,1140-1153.
- Yüksel Z.(1976). Kırım Türk Edebiyatı. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,684-704.
- Yüksel Z.(2007). Kırım-Tatar Türkçesi. İçinde: Ercilasun, AB (Ed.) *Türk Lehçeleri Grameri*, Ankara, Akçağ Yayınları,811-882.

Yabancı dilden çeviri kitap

- Fisher A. (2009). The Crimean Tatars. Çeviri: Özbilgen EB. Kırım Tatarları, İstanbul, Selenge Yayınları.
- İmam Ebu Zekeriyya Muhyiddin Yahya Bin Şerîf En-Nevevi. (2000). Riyazü's-Salihin min hadîsi seyyidi'l-mürselin. Çeviri: Kandemir MY, Çakan İ, Küçük R. İmam Nevevi Riyazü's-Salihin, 2.Baskı, İstanbul, Erkam Yayınları.

- Palmer AW. (2014). The Banner of Battle: The Story of the Crimean War. Çeviri: Gaspıralı M. Kırım Savaşı ve Modern Avrupa'nın Doğuşu, İstanbul, Alfa Yayınları.
- Purgstall Von -Hammer J. (2013). Geschichte der Chane der Krim unter Osmanischer Herrschaft aus Türkischen Quellen, Zusammengetragen mint der Zugabe einen Gasels Schaingerai's. Çeviri: Say S. Kırım Hanlığı Tarihi, İstanbul, İnsan Yayınları.
- Verne JG. (1955). Dos anos de vacaciones. Çeviri: İhsan A. İki Sene Mekteb Tatili: Seyâhat-ı Harikulade, İstanbul, Ahmed İhsan ve Şürekâsı Âlem Matbaası.
- Verne JG. (1976). Dos anos de vacaciones. Çeviri: Hansoy FN. İki Yıl Okul Tatili, İstanbul, İnkılap Kitabevi.
- Verne JG. (1999) Dos anos de vacaciones. Çeviri: Önol N. İki Yıl Okul Tatili, 4.Baskı, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.
- Zenkovsky SA. (2000) Pan-Turkism and İslam in Russia. Çeviri: Ongun AN. Rusya'da Türkçülük ve İslam, Ankara, Günce Yayıncılık.

Tez

- Adıgüzel N. (2007). Bir Tarih Kaynağı Olarak Emel Dergisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi, Samsun: On dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Arabacı HM. (2006). Türk Tarihi ve Kültürü Açısından Türkiye'de Bulunan Kırım Dernek ve Vakıflarının Önemi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Bozkurt GS. (2003). Tercüman Gazetesine Göre,1905-1917 Yılları Arasında Rusya Müslümanlarının Siyasi Kimlik Arayışı, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi,
- Çamkara A. (2008). Bilgiye Açılan Kapılar: Ahmet Mithat Efendi ve İsmail Gaspıralı'nın Eserlerinde Avrupalı Kadınlar, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.
- Duran M. (2011). Türk Milliyetçiliğinin Üç İdeoloğu: İsmail Gaspıralı, Yusuf Akçura ve Ziya Gökalp, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Işıktaş Sava I. (2008). W.Radloff'un Derlemelerinde Kırım Tatar Türkçesinin Özellikleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Keskin K. (2015). Kırım Tatar Türklerinin Kültürel Hayatı (XX.Yüzyıl ve Sonrası),Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Kydyraliyev D. (2001).Türkistan'da Cedidcilik Hareketi ve Bunun Türkiye İle Münasebeti, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Maraş İ.(2000). İdil-Ural Türklerinde Cedidcilik (Yenilikçilik) Hareketi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Maşkaraoğlu S. (2018). Kırım-Tatar Söz Varlığı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi.
- Mirza G. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Milliyetçilik Bağlamından İstanbul'da Yaşayan Kırım Türk- Tatar Kadınları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Özdil M. (2009). İsmail Gaspıralı'nın Din ve Toplum Anlayışı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Pınarer KA. (2014). İsmail Gaspıralı ve Kırım Tatar Milli Hareketi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Polat Ü. (2002). Türk Dünyası'nda Açılan 'İlk Cedid Mektepleri' Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Samur A. (2014). Meşrutiyet Dönemi'nde İki Gazeteci Eğitimci Ahmed Mithat ve İsmail Gaspıralı'nın Eğitim Görüşlerinin Karşılaştırılması, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlanması ve Eko. Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi.
- Selimova L. (2006). Kırım Tatar Türk Ağızları (Akmescit, Bahçesaray, Güney Kıyı Bölgesi) (Ses Bilgisi),Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

- Şahin F.(2012). İdil-Ural'da Kadın Hareketi: Süyümbike Dergisi (1913-1918), Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tansoy TR. (2018). Sürgünden Kırım'ın Rusya Tarafından İlhakına Kırım Türklerinin Sorunları, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Useinova F. (2016). Sözlü Gelenekte Kırım Tatar Türklerinin Muhacereti ve Sürgünler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Uysal B. (2019). Şefika Gaspıralı'nın Hayatı ve Rusya'da Türk Kadın Hareketi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Lisans Bitirme Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.

Elektronik Kaynaklar

- Anadolu Ajansı. Kırımın Yasadışı ilhakının üzerinden 5 yıl geçti. <http:\\www. aa.com.tr\tr\dunya\kirimin-yasa-disi-ilhakinin-uzerinden-5-yil-geçti.> 3 Ocak 2020.
- Gafarlı O. Kırım krizi ve Türkiye. <http:\\bilgesam.org/incele/598/-kirim-krizi-ve-türkiye> 12 Şubat 2020.
- Karahan E. 2018 Yılında Türkiye Üniversitelerinde Kırım ve Kırım Tatarları Hakkında Hazırlanmış Tez Çalışmaları. <http://emelvakfi.org/emeldergisi/2018-yilinda-turkiye-universitelerinde-kirim-ve-kirim-tatarlari-hakkinda-hazirlanmis-tez-calısmalari>. 3 Ocak 2020.
- Karatay Z. İyi ki Doğdun İsmail Bey Gaspıralı. <http://www.emelvakfı.org/emel dergisi/iyi-ki-dogdun-ismail-bey-gaspirali>.3 Ocak 2020.
- Konak A. (2019) 'Kırım'ın İlhakı ile Sonuçlanan Ukrayna Krizi ve Ekonomik Etkileri', Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi, <http://dergipark.org.tr/tr/ dowload/article-file/786830> 12 Şubat 2020.
- Sukhodolova A. Şefika Gaspıralı ve Kadın Dergisi Âlem-i Nisvân. <https://prezi. com/xswprcj-rh_z/sefika-gasprali>3. Ocak 2020
- Tanatar B. (2009) 'Sovyet Sonrası Dönemdeki Kırım İncelemeleri Hattında Panoramik Bir Ufuk Turu', Emel Üç Aylık Fikir-Kültür, <http://academia.edu/39085966 /Sovyet_Sonrası_Dönemdeki_Kırım_İncelemeleri_Hattında_Panoramik_Bir_Ufuk_Turu>. 3 Ocak 2020.

- Trt Haber. Unescodan Gaspıralı kararı. <http://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/unescodan-gaspirali-karari->. 28 Aralık 2019.
- Unesco. Anma ve kutlama yıl dönümleri. <http://www.unesco.org.tr/Pages/132/149/Anma-ve-Kutlama-Yıl-Dönümleri>. 28 Aralık 2019.
- QHA. Âlem-i Nisvân Dergisi 110 yaşında. <http://old.qha.com.ua/tr/kultur-sanat/alemi-nisvan-dergisi-110-yasinda/143287/>. 28 Aralık 2019.
- Samoyloviç A. (1960) 'Kırım-Türk Yazı Dilinin Tarihçesi'(Çev.:Rasime Uygun), TDAY-Belleten, <http://www.dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/38139/440298> 3 Ocak 2020.

http: //www. defteriniz.com

http://www.lugatim.com.tr

http://www.luggat.com.tr

http://www.notaarsivleri.com.tr

http://www.yedinota.com.tr

6. EKLER

6.1. Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	HİLAL DOĞAN
Doğum Tarihi	24.09.1996
Doğum Yeri	Kızılcahamam
Medeni Hali	Bekâr
Uyruğu	T.C.
Adres	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara
E-mail	hcdoganted@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	Pursaklar Lisesi / 2014
Lisans	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi / 2018
Yüksek Lisans	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / 2020
YAYINLAR: Doğan, H. (2020) Şefika Gaspıralı'nın Âlem-i Nisvân Dergisi üzerine bir inceleme ve sistematik indeks. *Külliye,* 1(1): 103-125.	

6.2. Dizin

6.2.1. Kelimeler Dizini

A

Âb-ı hayât: 1906 No.6-90

Abd: 1906 No.37-578

Abıstay: 1906 No.-96; 1907 No.2-4, 5

Abone: 1905-12; 1906 No.35-554

Acı: 1906 No.6-83, 95; No.35-564; 1907 No.2-1; No.4-7; No.9-7

Ad: 1905-8; 1906 No. 4-50; No.35-555

Âdâb: 1907 No.2-5

Adâlet: 1907 No.8-1

Adam: 1906 No.4-52; No.6-82, 84, 86, 91, 92, 95, 96; No.35-546, 547, 548, 554, 555, 558, 561, 566, 571, 573; No.37-578, 582, 584; 1907 No.2-5; No.3-7; No.4-2; No.5-2, 7, 8; No.6-1, 2, 3; No.7-5, 6; No.8-3, 4, 6, 8; No.9-6, 8

Adâmet: 1907 No.7-1

Adâvet: 1907 No.3-3; No.4-5

Âdât: 1906 No.35-556

Aded: 1906 No.35-569; 1907 No.3-5; No.4-3, 4

Âdet: 1905-4, 7, 8, 9; 1906 No.35- 546, 562, 563; No.37- 579, 582, Dış Kapak; 1907 No.2-1, 3, 5; No.3-1; No.5-6,7; No.6-4; No.7-6; No.8-3

Adım: 1907 No.4-6; No.5-3; No.6-1; No.7-6; No.9-7

Adres: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-554, Dış Kapak; Dış Kapak

Âfâk: 1906 No.35-561

Âferîn: 1906 No.35-573

Âfet: 1906 No.35-572

Âfrin: 1907 No.7-8

Ağ: 1907 No.3-4; No.4-4; No.6-6

Agusolmen: 1907 No.8-2, 3

Âgûş: 1906 No.35-561; 1907 No.2-3

Ağaç: 1905-9; 1906 No.6-81; No.37-581; 1907 No.2-3, 6; No.3-2, 7; No.4-8; No.5-1, 2, 5; No.7-7, 8; No.8-4, 5, 6, 7, 8; No.9-5, 6, 7, 8

Ağırlık: 1906 No.6-86, 88, 89; 1907 No.6-7

Ağrı: 1906 No.4-49; No.35-564

Ağız: 1905-4, 8; 1906 No.4- 53, 57; No.6-85, 88; 1907 No.3-4; No.5-7; No.6-5, 6; No.8-7; No.9-4, 6

Ağniyâ: 1907 No.3-4

Ağu: 1906 No.6-95

Ahlâk: 1905-8, Dış Kapak; 1906 No.4-56, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-

Dış Kapak; 562, 563; Dış Kapak; No.37-582, 583, 584; 1907 No.7-5

Ahâlî: 1906 No.6-89; No.35-548, 554; No.37-581; 1907 No.2-2, 5; No.4-1; No.8-5, 6

Ahde: 1906 No.35-563

Âhir: 1906 No.4-50, 53; No.35-553; 1907 No.3-3, 4, 7; No.5-2, 3; No.6-2; No.7-4

Âhiret: 1906 No.35-574; 1907 No.6-3

Ahvâl: 1905-2, 8; 1906 No.4- 49, 50, 57; No.35-573; 1907 No.3-3; No.4-2; No.7-5

Ahz: 1905-11

Âile: 1905-8; 1906 No.6-90, 94, 96; No.35-565; No.37-583; 1907 No.3-4; No.4-3; No.6-3; No.8-2, 3; No.9-2

Akçe: 1906 No.35- 554, 555

Ak çiçek: 1906 No.37-577

Akd: 1907 No.3-3; No.4-2

Akıbet: 1906 No.4-64

Akıl: 1905-4, 5, 6, 10; 1906 No.4-53; No.6-88, 91; No.35-559, 563; 1907 No.2-2; No.4-2; No.5-8; No.7-3, 5; No.8-1

Akıntı: 1906 No.35-546, 570; No.37-580; 1907 No.8-5; No.9-6

Akl: Bkz. Akıl.

Akrabâ: 1907 No.5-4

Akran: 1906 No.4-51

Aks: 1906 No.4-53

Aksî: 1907 No.8-5

Akşâm: 1906 No.37-Kapak, 577; 1907 No.5-6

Akuşurna: 1906 No.35-560

Akvâm: 1907 No.4-2; No.7-5

Âlâfranga: 1907 No.9-3

Âlâm: 1907 No.2-3; No.6-3; No.7-3

Alâmet: 1907 No.6-7; No.8-5, 8; No.9-5, 6

Âlât: 1906 No.4-49; No.6-88; 1907 No.2-6; No.3-4, 5, 6; No.8-2, 4, 6; No.9-2

Alây: 1906 No.37-584

Alel-ekser: 1907 No.8-3

Âlem: 1905-7; 1906 No.6-83, 90, 93; No.35-557, 561, 562, 564, 571, 574, 575, 576; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.3-1, 4; No.4-2, 4, 5; No.5-3; No.6-3; No.8-4; No.9-1, 4

Âlemiyân: 1907 No.2-4

Âlem-i Etfâl: 1905-1

Âlem-i Nisvân: 1905-Kapak, 1, 2, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 64, Dış Kapak; No.6-Kapak, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, Dış Kapak; No.35-Kapak, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, Dış Kapak; 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572,

573, 574, 575, 576, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584,Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.3 -1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.4 -1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.5 -1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.6- 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.7-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.8-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.9 -1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Âlet: Bkz. Âlât.

Alın: 1907 No.5-1; No.6-2

Âlî:1905-1, 3; 1907 No.2-5

Âlim: 1905-3; 1906 No.6-87; No.37-579

Âlim-âne: 1906 No.35-553

Âlîye:1905-3

Alkış: 1907 No.4-5

Allâh:1905-11; 1906 No.4-52, 53, 56, 57; No.6-85; No.35-559; 1907 No.2-5; No.3-3; No.5-2, 3, 4; No.6-2, 3

Allâh Teâlâ: 1907 No.2-1

Almayılar: 1906 No.35-557

Alt: 1905-5; 1906 No.6-87, 88, 92; No.37-582; 1907 No.2-3, 6; No.3-3; No.4-5, 7; No.5-1, 2; No.6-1, 2, 4, 5, 7; No.8-3, 6; No.9-1, 2

Altın: 1905-10; 1906 No.4-49; No.37-Dış Kapak; 1907 No.9-4

Altun: Bkz. Altın.

Alucı: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak

Âmâl: 1907 No.4-3

Âmber: 1907 No.7-7

Amel: 1906 No.4-56, 57, 64; No.6-91; No.35-557, 558

Amele:1907 No.8-3

Ameliyât: 1907 No.6-4

Amor: 1907 No.7-4

An: 1907 No.6-3

Ana: 1905- 5, 7, 8, 9; 1906 No.4-50, 51, 52, 64; No.6-81, 90, 96; No.35-560, 561, 562, 563, 564, 565, 575; No.37-583, Dış Kapak; 1907 No.2-1, 2, 5; No.4-4; No.5-1, 2, 3; No.6-1, 2; No.7-2, 3, 4 No.8-1, 3; No.9-1, 3

Analık: 1905-5; 1906 No.35-563; 1907 No.2-3; No.6-4

Anâsır: 1906 No.6-90

Anber: 1906 No.6-90

Ântari: 1907 No.6-4

Anti septik: 1907 No.7-2; No.8-2

Ara: 1905-4, 5, 12; 1906 No.4-49, 50; No.6-87, 88, 89, 94; No.35-546, 550, 551, 552, 564, 565, 571, 575, 576; No.37-579, 581, 583, 584; 1907 No.2-1, 2, 4; No.3-3, 7, 8; No.4-2, 3, 4, 5, 8; No.5-4, 7; No.6-4, 5, 6; No.7-3; No.8-1, 4, 5, 8; No.9-3, 5, 6, 8

Arabî: 1905-6; 1906 No.4-57

Arabiyye: 197 No.3-2

Aralık: 1906 No.35-551; 1907 No.4-5; No.6-2; No.7-2; No.8-7

Ardıç: 1907 No.7-8

Arıdıcı: 1907 No.8-2; No.9-2

Âriş: 1907 No.7-7

Ark: 1906 No.35-574

Arka: 1906 No.6-95; No.35-547, 570; No.37-581; 1907 No.2-2; No.3-7; No.4-8; No.5-5; No.6-6; No.7-6; No.9-7, 8

Arkadaş: 1906 No.35-546, 551; No.37-583, 584; 1907 No.2-7, 8; No.3-6, 7, 8; No.4-4, 5, 6, 7, 8; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-6; No.7-5, 6, 7; No.8-5, 7; No.9-6, 7, 8

Arkan: 1906 No.6-89

Arma: 1907 No.3-4

Arslân: 1907 No.9-5

Arşun:1905-10;1906 No.6-88, 89; 1907 No.3-2

Arvat: Bkz. Avrat.

Ârzû: 1906 No.35-546, 562; No.37-583; 1907 No.3-7; No.4-5, 8; No.6-2; No.7-5, 6, 8; No.8-5, 8

Ârzûhâl: 1907 No.2-5

Asâlet:1906 No.37-583

Âsâr: 1906 No.35-548; No.37-579; 1907 No.7-7; No.9-7

Ashâb: 1907 No.2-4; No.3-3; No.4-2

Asid burın: 1907 No.8-2

Asid fenik: 1907 No.8-2

Âsiye: 1907 No.3-7

Asker: 1907 No.7-1

Askerî: 1906 No.35-560; No.37-584

Askı: 1905-10

Asl: 1907 No.2-3

Asr: 1906 No.6-89; No.35-570; 1907 No.2-3; No.3-2

Asramakçı: 1907 No.7-1

Asrav: 1907 No.7-2

Ast: 1905-7; 1906 No.35-574; 1907 No.7-1, 8

Astar: 1907 No.9-3

Aş: 1907 No.8-2

Aşağı: 1905-5, 8, 9; 1906 No.6-86, 87, 96; No.35-552, 569, 572; No.37-578; 1907 No.2-2, 4; No.4-4; No.5-5, 7, 8; No.6-7; No.7-6; No.8-3; No.9-2, 7

Aşçı: 1906 No.4-49; 1907 No.3-6; No.4-5; No.8-3

Aşk: 1906 No.4-53; No.6-85, 90, 95; No.37-580; 1907 No.5-3; No.6-2

Aşlık: 1905-9;1907 No.2-1

At: 1906 No.35-555

Ata: 1905-8; 1906 No.4-50, 52, 64; No.6-82, 84, 85, 96; No.35-562, 575; No.37-583, Dış Kapak; 1907 No.2-1; No.5-2; No.6-1, 2; No.8-1, 2; No.9-3

Âteş: 1906 No.6-85; No.37-580; 1907 No.2-7; No.3-5; No.4-5; No.5-5; No.6-7; No.7-3; No.8-5

Atf: 1907 No.3-2

Atlâs: 1907 No.3-5; No.5-8

Av: 1907 No.3-4, 6; No.4-5

Avâmün-nâs: 1905-5

Avcı: 1906 No.6-89; 1907 No.2-7; No.3-6; No.4-5, 6, 7; No.6-6; No.7-5

Avrat: 1906 No.4-50; No.35-554; 1907 No.8-2

Avuç: 1906 No.35-569; 1907 No.4-1

Avul: 1905-7

Ay: 1906 No.35-555; 1907 No.9-5

Ay: 1905-9; 1906 No.4-51, 52; No.6-91; No.35-564, 574; No.37-577, 582; 1907 No.3-3; No.4-1; No.5-2, 3, 8

Ayak: 1905-5, 9, 10; 1906 No.4-49; No.6-92; No.35-545, 550; 1907 No.2-6; No.3-3; No.4-7; No.5-2; No.6-2, 7; No.7-6, 7; No.8-5, 6; No.9-6, 7

Ayakkabı: 1906 No.6-85; No.37-582;1907 No.4-7

Ayâr: 1906 No.35-563

Ayb: 1906 No.35-555; No.37-582; 1907 No.7-2; No.8-1

Âyîn: 1907 No.3-2, 3

Âyine: 1906 No.35-561

Aylık: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-554, Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak

Ayrılık: 1906 No.4-51

Azâ: 1906 No.37-579; 1907 No.2-2, 5; No.7-1, 2; No.8-2

Azâb: 1907 No.4-2; No.6-1, 2

Azamet: 1906 No.35-550; 1907 No.2-8; No.3-3; No.8-7

Azm: 1907 No.6-3

Azrak: 1907 No.7-2

B

Bâb: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-581; 1907 No.3-7; No.5-6; No.7-5; No.8-7, 8; No.9-8

Baba: 1905-8; 1906 No.35-564;No.37-584; 1907 No.2-3; No.3-4; No.4-3, 4; No.8-3; No.9-1

Bacı: 1906 No.4-50; 1907 No.9-2, 3

Bâde: 1907 No.7-3

Bâd-zehr: 1907 No.8-3

Bağır: 1906 No.4-64; 1907 No.8-2

Bahadırlık: 1906 No.37-Dış Kapak

Bahâr: 1906 No.37-577; 1907 No.2-3; No.5-1

Bahis: 1905-8; 1906 No.6-81; No.35-553; No.37- Kapak, 577, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1; No.6-1, 7; No.7-1, 3, 5; No.8-1; No.9-1

Bahs: Bkz. Bahis.

Baht: 1906 No.6-94, 95; No.35-566; 1907 No.4-5; No.5-3; No.6-2

Bakıcı: 1907 No.9-2

Bakı: 1906 No.35-549; 1907 No.7-8; No.9-6, 8

Bakır: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.8-3

Bakış: 1906 No.37-Dış Kapak

Bâkî: 1905-12; 1907 No.5-8

Bal: 1905-11

Bala: 1905-8, 9; 1906 No.4-50, 51; No.6-82, 84, 92, 93, 94; No.35-545, 546, 547, 548, 560, 564, 565, 566, 574, 575; No.37-581, 582, 583, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-1, 4, 5, 6, 7, 8; No.3-5, 6, 7; No.4-1, 2, 4, 5, 6, 7, 8; No.5-2, 4, 5, 6, 7, 8; No.6-3, 4, 5, 6, 7, 8; No.7-3, 5, 6, 7, 8; No.8-5, 6, 7, 8; No.9-3, 4, 5, 6, 7, 8

Bâlet: 1907 No.4-2, 3

Balık: 1905-9, 10; 1906 No.6-81, 88, 89; No.35-549; No.37-581; 1907 No.2-7, 8; No.3-4; No.4-4, 6, 7; No.6-5, 6; No.9-8

Balıkçı: 1906 No.35-548

Balıkçılık: 1907 No.3-7; No.4-4

Balkurt: 1905-11

Balta: 1907 No.6-7, 8; No.7-7; No.8-4, 6; No.9-7

Bandıra: 1907 No.3-5

Bar: 1907 No.2-5

Bar: 1906 No.4-51, 52; No.6-85; No.35-574; 1907 No.2-4; No.7-4; No.8-1

Barçe: 1905-11

Barina:1905-10

Baro metre:1907 No.3-5; No.4-6;No.5-7

Barut: 1907 No.3-4, 6

Basamak: 1907 No.6-1; No.9-4

Basîret: 1907 No.8-1

Baskaç:1907 No.7-7

Baş:1905-3, 8, 10, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 51, 52, 56; No.6- 82, 83, 85, 88, 94, 96, Dış Kapak; No.35-545, 548, 555, 566, 569; No.37-577, 578, 580, 584; 1907 No.2-2, 3, 6; No.3-4, 8; No.4-4, 5; No.5-4, 7; No.6-1, 2, 4, 5, 7; No.7-3, 4, 5; No.8-3, 5; No.9-2, 4, 5, 6, 7

Bâş-hekîm: 1907 No.5-4

Baş örtüsü: 1905-10

Baş ucu: 1907 No.5-4;No.6-2;No.9-8

Baş üstü: 1907 No.2-8

Başkurt: 1906 No.37-Dış Kapak

Başlıca: 1906 No.37-581

Başmak: 1906 No.35-555

Bay: 1906 No.6-83; No.35-560; 1907 No.2-2, 5; No.9-3

Bay veche kân: 1906 No.35-571

Bayan: 1907 No.4-1

Bayar: 1905-10

Bayrâm: 1906 No.6-94; No.35-556

Bayrak: 1907 No.3-5,7

Bedâi: 1907 No.3-2; No.4-3

Bedel: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-64, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak

Beden: 1905-9, 10; 1906 No.35-561; 1907 No.4-3; No.6-4, 5

Bed-duâ: 1906 No.37-579

Beg: Bkz. Bey.

Behâ: 1907 No.6-1

Behr: 1907 No.3-4

Bekâ: 1906 No.35-561

Bekârlık: 1907 No.4-4

Bekçilik: 1907 No.8-6

Bel: 1906 No.35-569

Belâ: 1905-1, 12; 1906 No.4-49; No.6-83, 85; No.35-574;1907 No.2-1; No.9-2

Bend: 1906 No.35-573

Bende: 1906 No.6-93, 94; No.35-576

Benî: 1905-8; 1906 No.35-564; 1907 No.3-1, 3; No.4-2

Beniz: 1905 No.4-49

Berât: 1906 No.6-90; 1907 No.4-3

Bereket: 1906 No.35-570, 571

Berrâklık: 1907 No.7-8

Beşâret: 1907 No.2-2

Beşer: 1905-7; 1907 No.3-2

Beşerîyye: 1906 No.35-561

Beşerîyyet: 1906 No.35-564, 565

Beşik: 1906 No.35-561, 562, 563; 1907 No.7-3, 4

Bet: 1906 No.6-82

Betâif: 1907 No.3-3

Bey: 1906 No.4-56; No.6-85, 86; No.37-580; 1907 No.5-2; No.7-3

Beyân: 1905-4; 1906 No.4-56; No.35-576; 1907 No.2-4, 5; No.3-3 No.4-2

Bey ata: 1906 No.6-82, 84

Beyâz: 1906 No.4-56; 1907 No.8-8; No.9-8

Beyiyye: 1907 No.8-3

Beyn: 1907 No.3-3

Beyt: 1905-6; 1906 No.6-90

Beytiye: 1906 No.37-Kapak, 577; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1

Bez: 1907 No.6-5; No.7-3; No.9-8

Bezm: 1906 No.35-572

Bıçak: 1907 No.6-7; No.8-4; No.9-8

Bıyık: 1907 No.9-5

Bikasiye: 1907 No.9-6

Bilek: 1907 No.9-2

Bilezik: 1905-10

Bilgi: 1905-4, 7; 1907 No.9-2

Binâ: 1907 No.3-2

Binbir hadîs mecmûası: 1905-4

Binokl: 1907 No.3-5; No.4-6; No.6-8; No.7-7

Bira: 1907 No.3-5

Birader: 1907 No.3-8

Birbiri: 1905-7; 1906 No.4-51; No.35-546, 551, 554; No.37-581, 583; 1907 No.2-3, 4, 5; No.3-3, 8; No.5-2; No.6-2; No.7-2; No.8-5; No.9-7

Biri: 1905-1, 3, 5, 11; 1906 No.4-50; No.6-92, 95; No.35- 546, 547, 550, 552, 556, 571, 573; No.37-577, 578, 579, 581, 582, 584; 1907 No.2-2, 5; No.3-4; No.4-2; No.5-1, 8; No.7-3; No.8-2, 7; No.9-3, 4, 6

Birlik: 1906 No.37-582; 1907 No.2-4; No.8-1

Bişik: Bkz. Beşik.

Bitik: 1906 No.4-52

Bitişik: 1907 No.8-7

Bîve: 1907 No.5-3

Boçka: 1907 No.2-8; No.3-4

Boğaz: 1906 No.6-88, 92; 1907 No.4-8; No.5-7; No.8-3

Boğma: 1906 No.37-Dış Kapak

Boran: 1906 No.6-87, 88

Borç: 1905-6;1906 No.4-57; No.35-565; 190 No.5-2; No.6-1, 4; No.8-3

Borı: Bkz. Boru.

Boru: 1906 No.6-86, 87; 1907 No.3-5

Botka: 1906 No.6-92

Boy: 1905-7; 1906 No.6-88, 89; No.35-548; No.37-581; 1907 No.3-7; No.4-7; No.6-6, 7; No.7-5; No.8-5

Boya: 1905-10; 1907 No.8-2, 5

Boyun: 1905-10; 1906 No.6-86; No.37-578; 1907 No.4-6; No.6-8; No.9-1

Boyuncak: 1905-10

Bozuk: 1907 No.2-7; No.4-1; No.5-7, 8

Bölme: 1906 No.6-92; No.37-578; 1907 No.6-7

Brandi: 1906 No.35-566; 1907 No.2-8; No.3-5

Bûd: 1906 No.6-88, 89; 1907 No.6-7

Buğr: Bkz. Bağır.

Bugün: 1905-7, 9; 1906 No.4-50, 52; No.6-85, 94; No.35-559, 562, 573, 575; 1907 No.4-3, 4; No.5-2; No.7-1, 5

Bugz: 1907 No.3-3

Buhâr: 1907 No.5-5

Bulaşık: 1907 No.9-1, 2

Bulut: 1906 No.6-84, 94; 1907 No.4-6; No.5-6; No.6-8; No.7-5

Burun: 1905-10; 1906 No.6-88; No.37-Dış Kapak; 1907 No.8-4; No.9-6

Burungı: 1905-7

Buz: 1906 No.6-88, 89

Bülbül: 1905-11; 1906 No.35-572

Bürhân: 1906 No.4-56

Bürhân-ı Terakki Gazetesi: 1906 No.37-579

Büt: 1905-7

Bütçe: 1906 No.35-574

Büyût: 1907 No.3-2

C

Câhiliyet: 1906 No.4-64

Câhiliyye: 1907 No.7-4

Câiz: 1906 No.4-56; No.35-565, 574; 1907 No.2-8; No.5-8; No.8-7

Câm: 1906 No.6-86; 1907 No.5-5; No.8-3

Cân: 1906 No.4-52, No.6-85, 93; No.35-551, 559, 572, 574; No.37-577, 580; 1907 No.2-4; No.3-1, 6; No.4-5; No.5-3, 6, 7; No.6-6, 8; No.7-1, 6, 7; No.8-6

Cân-âver: 1907 No.4-6; No.9-5

Canavâr: Cân-âver.

Cânkurtaran: 1906 No.35-568, 569

Cânlı: 1907 No.2-3

Cârî: 1905-4; 1906 No.35-556; 1907 No.3-2

Câriye: 1905-3, 5

Ceb: 1906 No.35-556; 1907 No.6-8

Cebir: 1906 No.4-64; 1907 No.7-2

Cebr: Bkz. Cebir.

Cedd: 1906 No.6-95

Cefâ: 1906 No.6-84, 95; 1907 No.7-3

Cehâlet: 1905-12; 1906 No.4-49; No.6-96; 1907 No.2-3; No.7-1, 2, 4; No.9-1

Ceht: 1905-7; 1906 No.35-545, 547, 548, 550, 562, 563; 1907 No.3-2

Celb: 1906 No.4-56; No.6-95; No.37-Dış Kapak; 1907 No.4-1; No.5-3; No.9-6

Cem: 1905-4, 12; 1906 No.35-571; No.37-579; 1907 No.6-1; No.7-1

Cemâat: 1906 No.35-571; 1907 No.3-4; No.4-2

Cemiyyet: 1905-8; 1906 No.35-561; No.37- 577, 579, 583; 1907 No.2-2, 4, 5; No.6-3, 4

Cenâb: 1906 No.35-553, 573; No.37-579; 1907 No.3-3; No.9-1

Cenâb-ı Allâh: 1906 No.37-580

Cenâb-ı Hakk: 1905-1, 12; 1906 No.6-83, 95; No.35-558, 571; No.37-579; 1907 No.3-4; No.4-2; No.5-3; No.6-1

Cenâze: 1907 No.6-1

Cenûb: 1906 No.6-88; No.35-547; No.37-581; 1907 No.2-6; No.3-7, 8; No.4-7; No.5-3, 4, 5, 6, 8; No.6-8; No.7-1, 6; No.8-4, 7, 8; No.9-5, 7

Cereyân: 1906 No.35-552

Cerîde: 1907 No.3-3

Cerrâh: 1907 No.7-1, 2

Cesâret: 1905-1; 1906 No.35-568, 570; 1907 No.4-7; No.5-2, 8; No.6-7; No.9-8

Cesed: 1907 No.9-7, 8

Cevâb: 1905-8, 9; 1906 No.4-51, 52; No.6-81, 96; No.35-546, 552, 554, 570, 572, 573, 576; 1907 No.2-4, 7, 8; No.3-8; No.4-5; No.7-4; No.8-7; No.9-8

Cevâben: 1905-6;1907 No.3-4

Cevher: 1905-11

Cezâ: 1906 No.37-582; 1907 No.5-4; No.7-2; No.9-2

Cezîre't-ül-araba: 1907 No.3-2

Cıvadra: 1906 No.35-550

Cib: 1907 No.6-8

Cidâl: 1907 No.7-3

Ciddî: 1906 No.35-553

Ciger: 1906 No.35-562; 1907 No.2-3; No.5-3; No.6-2; No.7-3

Cigitlik: 1906 No.37-Dış Kapak

Cihet: 1906 No.35-549, 553; No.37-581, 584; 1907 No.2-6, 7, 8; No.3-3, 4, 6, 7, 8; No.4-3, 4, 5, 6, 8; No.5-4, 5, 6, 7, 8; No.6-3, 6, 8; No.7-5, 6, 7; No.8-4, 5, 6, 7, 8; No.9-6

Cimnâstik: 1906 No.37-582, 584

Cinâyet: 1906 No.4-50

Cins: 1906 No.37-577; 1907 No.3-5; No.4-6; No.6-6; No.7-7, 8; No.9-2

Cinsiyyet: 1906 No.37-578

Cism: 1907 No.3-1

Civâ: 1906 No.6-86, 87; 1907 No.6-2; No.8-2, 3

Civâr: 1907 No.2-4; No.8-8

Coğrafya: 1906 No.6-81;1 907 No.5-8

Cuma: 1907 No.9-3

Cûy: 1907 No.3-1

Cürm: 1907 No.3-1

Cüzdan: 1907 No.9-5

Ç

Çadır: 1905-10; 1907 No.6-5

Çağanoz: 1907 No.6-6

Çakal: 1907 No.9-5

Çakmak: 1907 No.3-5

Çakrım: 1907 No.7-1

Çalaş: 1905-10

Çalgıcı: 1907 No.5-4

Çalı: 1907 No.2-6; No.7-7; No.8-5, 6, 8; No.9-7

Çâm: 1907 No.3-7

Çam ağacı: 1907 No.9-8

Çamaşır: 1907 No.3-4

Çamur: 1907 No.9-6

Çân: 1907 No.6-2

Çanta: 1907 No.4-8; No.8-5, 7

Çapa: 1907 No.3-4

Çapan: 1907 No.7-4

Çâpçâk: 1906 No.6-88

Çâre: 1906 No.4-49, 52, 64; No.35-547, 567; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-4, 6; No.3-6; No.4-3; No.5-7; No.6-7; No.7-3, 4

Çarpık: 1906 No.35-569

Çarşaf: 1907 No.3-4; No.7-2

Çaryek: 1907 No.5-6

Çaşka: 1905-9

Çay: 1906 No.6-94; 1907 No.2-1; No.8-3

Çehre: 1906 No.35-556; No.37-578, 584

Çekirdek: 1905-10; 1907 No.8-3

Çekmen: 1906 No.35-555

Çene: 1906 No.6-88; 1907 No.2-3

Çenge: Bkz. Çene.

Çerâğ: 1906 No.35-575

Çerçi: 1906 No.35-555

Çerkes: 1906 No.6-90

Çeşîd: 1906 No.6-91, 92; No.35-565; No.37-577; 1907 No.5-3, 4; No.6-4; No.8-4; No.9-5

Çeşm: 1906 No.35-560

Çeşme: 1906 No.4-57; No.35-561, 575; 1907 No.6-3

Çıhut: 1907 No.7-1

Çıkıntı: 1906 No.37-581; 1907 No.2-6; No.7-6

Çîl: 1906 No.6-87

Çırpıntı: 1906 No.35-549; No.37-580

Çiçek: 1906 No.6-81, 84; No.35-565; No.37-Kapak, 577, 578; 1907 No.6-1, 3; No.9-4

Çiçek: 1906 No.37-578; 1907 No.9-4

Çifhâne: 1907 No.3-4

Çiftçi: 1907 No.2-3

Çifte: 1907 No.3-4

Çin: 1907 No.3-5

Çinko: 1907 No.8-3

Çislina: 1907 No.9-4

Çit: 1905-7

Çivi: 1907 No.3-5

Çizgi: 1907 No.5-6

Çoban püskülü: 1907 No.7-7

Çocuk: 1905-5; 1906 No.4-56; No.6-81, 82; No.35-545, 549, 560, 561, 562, 563,

564, 566, 567, 569; No.37- 580, 583, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-3, 5, 6; No.3-4, 6; No.4-4, 6; No.5-4, 6; No.6-5; No.7-1, 5; No.8-3, 5, 7; No.9-3, 4, 5, 8

Çokluk: 1907 No.4-5

Çorab: 1906 No.4-49

Çorba: 1907 No.6-7; No.8-2

Çot: 1907 No.6-7

Çotil: 1906 No.37-Dış Kapak

Çukur: 1907 No.4-7

Çupuk: 1906 No.6-88

D

Dagnecik: 1906 No.6-82

Dâhil:1906 No.4-56; No.35-547, 548; No.37-582; 1907 No.2-6; No.3-2; No.4-6; No.5-7; No.6-7; No.8-7

Dâhiliye: 1907 No.3-3

Daim: 1905-5, 11; 1906 No.6-86, 88; 1907 No.3-3

Dâimâ: 1906 No.4-49; No.6-84, 86; No.35-571; No.37-583, 584; 1907 No.2-4; No.3-1, 7; No.5-7; No.7-6; No.8-3, 5, 6, 8; No.9-2

Dâir: 1905-3, Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6 Dış Kapak; No.35-553, Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-578, Dış Kapak; 1907 No.3-3; No.7-5; No.8-4

Dâire: 1906 No.6-87; No.35-561, 577; No.37-581;1907 No.8-1, 4

Dakika: 1906 No.6-89, 92; No.35-569, 570; No.37-580, 581; 1907 No.5-6; No.6-2; No.7-3, 6, 7, 8; No.9-8

Dal (I): 1905-11; 1907 No.2-3; No.7-8; No.8-5, 6; No.9-7, 8

Dal (II): 1907 No.5-1

Dalâlet: 1906 No.35-561

Dalga: 1906 No.35-546; No.37-581; 1907 No.2-6; No.4-5; No.8-7, 8

Dâm: 1906 No.35-560

Dâmân: 1906 No.35-560

Damar: 1906 No.37-578; 1907 No.6-5; No.7-4

Damla: 1906 No.4-52, 53; 1907 No.8-2

Dane: Bkz. Tane.

Dar: 1907 No.4-8; No.9-7

Darb: 1905-5

Dâreyn: 1907 No.4-2

Davâ: 1906 No.4-56; 1907 No.4-1; No.7-1

Davet: 1906 No.35-573

Dâyâ: 1905-5

Dede: 1907 No.8-4

Def: 1905-11

Defa: 1906 No.6- 82, 88, 89; No.35-564, 576; No.37-580; 1907 No.2-2, 7; No.3-3, 6, 7; No.4-5; No.5-5, 6, 7; No.6-2, 4; No.7-2, 6, 8; No.8-6; No.9-2, 5

Defn: 1906 No.37-Dış Kapak

Defter: 1905-1, Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-8; No.3-4, 5; No.6-5; No.9-4

Dehân: 1906 No.35-559

Dehr: 1906 No.35-558; 1907 No.7-3

Delâlet: 1907 No.8-7

Delik: 1906 No.4-56; No.6-88; 1907 No.5-8; No.9-7

Delikanlı: 1906 No.35-551

Delîl: 1905-3; 1906 No.35-573; 1907 No.5-7; No.8-5

Dem: 1907 No.6-3

Demir: 1905-9; 1906 No.6-89; 1907 No.3-5; No.6-7; No.8-4; No.9- 6

Demir hilâl: 1907 No.9-2

Deniz karabatağı: 1907 No.4-5

Deniz kuşu: 1907 No.3-6; No.4-6,7

Derd: 1905-11, 1906 No.35-553, 559, 565, 566; 1907 No.3-1; No.5-3; No.7-3, 6

Derece: 1905-5, 10; 1906 No.4-56, 64; No.6-86, 92, 94; 1906 No.35-546, 547, 550, 563, 564, 573; No.37-581, 582, 583, 584; 1907 No.2-2, 4, 7; No.3-4, 6; No.4-1, 3, 5, 6; No.5-1, 5, 6, 8; No.6-1, 2, 7, 8; No.7-7; No.8-4, 8

Deri: 1907 No.4-7; No.6-4, 5

Ders: 1905-4, 8; 1906 No.4-51; No.6-81, 85; No.35-560; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.2-6; No.5-4; No.9-4

Desti: 1907 No.8-6; No.9-8

Devâ: 1905-11; 1906 No.37-578, Dış Kapak; 1907 No.8-2

Devâir: 1907 No.4-3; No.8-4

Devâm: 1907 No.8-8; No.9-1, 7

Deve kuşu: 1907 No.9-5

Devlet: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-86, 91, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; 1907 No.5-2

Devr: 1905-1, 7

Devrân: 1907 No.7-3

Dış: 1907 No.9-1

Dışarı: 1906 No.6-92; 1907 No.6-6; No.8-6; No.9-8

Difterit: 1906 No.6-91, 92, 93

Diken: 1907 No.7-7

Dikiş:1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.4-4; No.5-3; No.8-3

Dikkat: 1905-4, 8; 1906 No.4-53; No.6-92, 93; No.35-547, 549, 562; No.37-577, 582, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-4, 5, 8; No.4-4, 6; No.5-3, 5; No.6-3, 6, 8; No.7-2, 7, 8; No.8-3, 5; No.9-1, 2, 6, 7

Dil (I): 1905-2, 3, 6, 10; 1906 No.4-56; No.35-563, 574; No.37-580, Dış Kapak

Dil (II): 1907 No.6-3

Dilim: 1905-5

Dimâğ: 1906 No.35-561

Dîn: 1905-6, 8; 1906 No.4-56; No.35-553, 558, 560; No.37-578, 579; 1907 No.2-1, 3; No.3-2, 3; No.4-1, 2; No.8-1

Dîniyye: 1905-12; 1907 No.9-4

Dip: 1907 No.7-5

Dirâyet: 1905-6

Direk: 1906 No.35-552; 1907 No.3-4; No.5-5; No.7-3; No.9-6

Dirhem: 1907 No.8-2

Dirûz: 1906 No.37-580

Diş: 1905-10; 1906 No.6-88, 89

Dişi: 1907 No.8-1

Dîv: 1907 No.2-6

Dîvâr: 1907 No.3-2, 5; No.5-8; No.7-1, 2, 6; No.8-6; No.9-8

Diyânet: 1907 No.3-1

Diyâr: 1906 No.6-90; 1907 No.3-3

Diz: 1907 No.4-7; No.5-3; No.6-2; No.7-5

Dost: 1906 No.35-558, 559; 1907 No.4-2; No.5-3

Dostluk: 1906 No.35-558; No.37-578; 1907 No.4-2; No.5-7

Döğüş: 1906 No.35-564

Döşek: 1907 No.5-3

Drob: 1907 No.3-4

Duâ: 1906 No.4-57; No.35-571; No.37-581; 1907 No.2-7; No.3-4; No.6-4

Duba: 1907 No.3-6

Dudak: 1905-10; 1907 No.6-2

Dûrbîn: 1906 No. 35-547, 548, 552; 1907 No.3-5; No.4-6, 8; No.5-5; No.6-8; No.7-7; No.8-7

Duruş: 1907 No.7-8

Dûş: 1907 No.4-3

Duygı: 1906 No.6-87

Dünyâ: 1905-3, 6, 7; 1906 No.4-51, 52, 53, 57; No.6- 83, 84, 86, 90, 93, 95; No.35-554, 559, 564 565, 566, 574; No.37-577; 1907 No.2-3; No.3-3, 5; No.4-1, 2; No.5-3, 4; No.6-3; No.7-2, 3; No.8-1

Dünya ve Maişet: 1907 No.8-1

Düstûr: 1906 No.6-91

Düşmânlık: 1906 No.35-546; 1907 No.3-8

Düşvâr:1905-11

E

Ebe: 1907 No.6-5; No.9-2

Ebe kadın: 1906 No.35-560

Ebeveyn: 1906 No.35-562

Ebrû: 1907 No.7-3

Ebyât: 1906 No.35-575

Ecel: 1907 No.6-2

Ecnebî: 1906 No.4-50

Edâ: 1907 No.2-2; No.3-1

Edeb: 1905-6; 1906 No.35-556, 557, 562; 1907 No.9-3

Edebî: 1905-6, Kapak, Dış Kapak; 1906 No.4 -Kapak, Dış Kapak; No.6 -Kapak, Dış Kapak; No.35- Kapak, Dış Kapak; 1907 No.9 -3

Edebiyyât: 1905-11, Dış Kapak; 1906 No.4- Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35- Dış Kapak; Dış Kapak;No.37-Kapak, 577, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1, 4; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1

Edebiyye: 1907 No.7-4

Edevât: 1907 No.2-6; No.3-4, 5; No.8-6

Ediye: 1906 No.4-57

Efâl: 1906 No.4-56, 57; No.35-559; 1907 No.7-5

Efdâl: 1906 No.4-56

Efendi: 1905-4; 1906 No.4-51, 52, 56, 57; No.6-81, 82, 84, 90; No.35-570; No.37-578; 1907 No.2-4, 8; No.4-2; No.6-3, 7; No.7-5; No.8-6

Efendi ağa: 1906 No.6-95

Efkâr: 1906 No.35-546, 562, 575; No.37-582, 584; 1907 No.2-4; No.3-1; No.4-2; No.5-8; No.7-4

Efrâd: 1906 No.35-561

Eğlence: 1906 No.6-85; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-8; No.7-5

Ehâdîs: 1906 No.37-578; 1907 No.3-4

Ehemmiyet: 1906 No.35-550, 562, 564, 569 No.37-583; 1907 No.2-5; No.4-2, 5, 8; No.6-5, 6, 8; No.8-8

Ehl: 1905-11; 1906 No.35-561; No.37-580; 1907 No.6-3; No.7-3

Ekmek: 1906 No.6-92; 1907 No.2-1

Ekser: 1905-7; 1906 No.4-57; No.6-81, 88, 89, 93; No.35- 547, 557, 573, 574; 1907 No.4-2; No.7-4,5

Ekseriyet: 1906 No.35-573;1907 No.4-2; No.6-6

El: 1905-2; 1906 No.4-50, 56; No.35-550, 558, 560, 576; No.37- 579, 582, 583; 1907 No.2-5; No.3-6; No.4-1, 2, 8; No.5-1, 2, 3, 5; No.6-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.7-6; No.8-3; No.9-2, 4

Elbise: 1906 No.4-49; No.37-583; 1907 No.2-1, 3, 6, 8; No.3-4; No.4-4; No.6-4; No.7-2; No.9-2, 8

Elem: 1907 No.6-3

Elfü'l-elîl: 1907 No.3-2

Elhamdülillâh: 1907 No.2-1

El-hâsıl: 1907 No.5-4;No.7-3

Elifbâ: 1905-8; 1907 No.6-4

Elmâs: 1907 No.6-2

Elverişli: 1906 No.37-583; 1907 No.4-6; No.6-8; No.8-7

Emel: 1906 No.35-558; No.37-578; 1907 No.4-2

Emîn: 1907 No.4-6; No.5-6, 7; No.6-1; No.7-2, 5, 7

Emlâk: 1906 No.37-581

Emniyyet: 1905-3; 1906 No.37-582; 1907 No.2-8; No.7-2, 5

Emr: 1905-5; 1906 No.6- 85, 91; No.35-558, 560, 570; No.37-578, 580; 1907 No.2-5, 8; No.4-6; No.5-4, 6; No.6-1

Encümen: 1907 No.2-5

Endâm: 1906 No.35-572

Endişe: 1907 No.4-5, 6, 8

Engel: 1906 No.37-581; 1907 No.9-1, 6

Ensâb: 1907 No.3-3

Envâ: 1907 No.7-5

Envâr: 1906 No.37-580

Enzâr: 1906 No.4-56

Er: 1905-3, 5, 10; 1906 No.4-49, 64; No.6-96; No.35-574; 1907 No.2-2; No.4-2; No.7-1, 2, 4; No.8-1

Erbâb: 1906 No.35-557, 572; 1907 No.2-4; No.3-2; No.7-4

Erkek: 1905-5, 12; 1906 No.35- 561, 562; 1907 No.4-3, 4; No.5-3, 4; No.8-1, 3, 4; No.9-5

Er kişi: 1905-5, 8; 1906 No.35-554, 555

Esâret:1907 No.7-1, 2

Esâs: 1906 No.35-561

Esbâb: 1906 No.35-570; 1907 No.6-3

Esef: 1906 No.37-580

Eser: 1906 No.4-57; No.6-94; No.35-548, 559, 576; No.37-577; 1907 No.2-2; No.7-2

Esîr: 1906 No.4-64; No.6-95; 1907 No.5-3; No.7-2

Esmâ: 1906 No.35-575; No.37-580

Esnâf: 1906 No.35-556

Espeçka: 1907 No.6-8

Esvâb: 1906 No.37-582, 584; 1907 No.6-4; No.7-3; No.9-2

Eşâr: 1905-6; 1906 No.6-89

Eşcâr: 1907 No.6-3

Eşhâs: 1907 No.3-3; No.7-5

Eşk: 1907 No.6-4

Eşkâl: 1906 No.35-567

Eşyâ: 1906 No.6-91, 92; No.35-549, 563; 1907 No.2-6, 8; No.3-4, 5, 6; No.5-8; No.6-4, 5; No.7-2; No.8-2, 3, 4, 6; No.9-8

Et: 1906 No. 6-89; No.35-566; 1907 No.2-7; No.3-6; No.4-7; No.6-6, 7; No.8-5

Etek: 1907 No.9-7

Etrâf: 1906 No.6-84, 87, 92; No.35-547; No.37-580; 1907 No.2-4, 6; No.3-5, 8; No.4-6, 8; No.5-7, 8; No.6-2; No.7-5; No.8-2, 5, 6, 7, 8; No.9-1, 4, 5, 6, 7, 8

Etrâk: 1907 No.7-4

Ev: 1907 No.3-2; No.7-5

Evcehullâh: 1906 No.35-558

Evlâd: 1905-3, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 57, 64, Dış Kapak; No.6-81, Dış Kapak; No.35- 558, 561, 562, Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-579; 1907 No.2-3; No.3-3, 4; No.5-2; No.6-2, 3; No.7-4; No.8-3

Evliyâ: 1907 No.7-4

Evsâf: 1906 No.4-56

Evzâ: 1907 No.4-3

Eye: 1907 No.7-1

Eyyâm: 1907 No.5-3

Ezân: 1905-11

F

Fâcia: 1905-3

Fâide: 1905-5, 9; 1906 No.4-57, 64; No.6-81, 83; No.35-553, 575; No.37-580, 584; 1907 No.2-3,5, 8; No.3-4, 8; No.4-4, 5; No.6-4, 6; No.7-3, 4, 5, 6, 7; No.8-7, 8; No.9-1

Fakîr: 1906 No.4-64; No.6-90; 1907 No.2-2, 3; No.4-2; No.9-3

Falaka: 1906 No.35-554

Fâmilya: 1906 No.37-581, 582, 583, 584; 1907 No.7-5

Fâni: 1905-7; 1906 No.6-95

Fanila: 1907 No.3-5; No.8-5, 6; No.9-8

Fark: 1906 No.6-87; No.35-545, 563; No.37-Dış Kapak; 1907 No.7-3, 4; No.9-5

Fârisî: 1906 No.4-57

Fart: 1907 No.3-1

Fasîle: 1907 No.3-7; No.7-7

Fayton: 1907 No.6-1, 2

Fazile: 1905-6

Fedâ: 1906 No.37-580

Fedâkârlık: 1906 No.35-568

Fehm: 1905-5, 8; 1906 No.4-49; 1907 No.3-3

Felâket: 1907 No.5-6

Fellâh: 1906 No.35-557

Felsefe: 1906 No.6-95

Fen: 1905-7, 8; 1906 No.6-81; 1907 No.3-5; No.6-5; No.7-2; No.8-2; No.9-1

Fenâlık: 1907 No.6-5

Fennî: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.9-3

Fenol: 1907 No.8-2

Ferâce: 1906 No.35-574

Ferâh: 1905-5

Ferbâl: 1907 No.4-3

Ferdâ: 1906 No.37-580

Feryâd: 1907 No.7-3

Fetvâ: 1906 No.35-575

Fevk: 1905-5; 1907 No.7-1

Feylesof: 1907 No.7-3

Feyz: 1906 No.35-558

Fıkhıyye: 1907 No.7-4

Fırka: 1907 No.-3

Fidân: 1906 No.35-572

Figân: 1905-11; 1907 No.3-1

Fihrist: 1906 No.6-82

Fikir: 1905-1, 8, 12; 1906 No.4-64; No.6-91; No.35-548, 563, 567, 569, 576; No.37-584; 1907 No.2-1, 2, 3, 5; No.3-4,7, 8; No.4-5, 6, 8; No.5-2, 5, 6, 8; No.6-2, 5; No.7-3, 4, 5, 8; No.8-2, 5

Fikr: Bkz. Fikir.

Filâmân: 1907 No.3-2

Filân: 1905-8;1907 No.2-3, 8

Fi'l-hâl: 1907 No.7-3;No.9-5

Fişeng: 1907 No.3-4

Fitil: 1907 No.3-5; No.9-8

Fiyât: 1907 No.6-4

Fok Balığı: 1907 No.4-7, 8

Fotoğrafya: 1905-3

Frank: 1907 No.8-3

Fuhuş: 1906 No.35-574

Fukâra: 1906 No.4-57; No.37-579

Fukârât: 1907 No.7-4

Funda: 1907 No.7-7; No.8-6, 8

Furtuna: 1906 No.35-567; 1907 No.3-4, 5, 6; No.5-5; No.7-8; No.8-7

Fünûn: 1905-6, Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-81, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Kapak, 577; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1

G

Gabâvet: 1907 No.7-3

Gaflet: 1906 No.4-64; No.35-573, 574; 1907 No.9-1, 2

Galabalık: 1907 No.3-6

Galakyas: 1907 No.6-6

Galat: 1906 No.35-557; 1907 No.3-2

Galebe: 1907 No.6-6

Galon: 1907 No.3-5

Gam: 1906 No.35-553, 558; 1907 No.6-3

Gamze: 1907 No.7-3

Garb: 1906 No.35-548; No.37-581; 1907 No.3-4, 8; No.5-4, 5, 7; No.7-6; No.8-8; No.9-5, 6

Garbun: 1906 No.6-89

Garîb: 1905-8; 1906 No.35-545, 566; No.37-580, 583, Dış Kapak; 1907 No.2-6; No.3-4; No.4-4, 8; No.5-4; No.6-5; No.7-5, 8; No.8-5; No.9-5, 6

Garîb-âne: 1907 No.6-3

Garr: 1907 No.3-2

Gavgâ: 1906No.35-564; No.37-583; 1907 No.3-8; No.5-6

Gayret: 1905-8; 1906 No.4-51, 53; No.35-552, 560, 563, 568; No.37- 580, Dış Kapak; 1907 No.2-4, 5; No.3-5, 6, 7; No.4-6; No.5-6, 7, 8; No.6-5, 6; No.7-6; No.9-2

Gayrî: No.37-Dış Kapak; 1907 No.4-2; No.5-4

Gâz: 1906 No.6-86; 1907 No.8-3

Gazeliyyât: 1906 No.37-Dış Kapak

Gazete: 1905-12; 1906 No.6-88, 94; No.35-573; No.37-579, 582; 1907 No.2-5; No.4-1; No.6-4; No.7-1, 3; No.8-4; No.9-1, 3

Gazte: Bkz. Gazete.

Gebe: 1907 No.6-4

Gece: 1905-11; 1906 No.6-81, 82; No.35-549, 556, 559; No.37-581; 1907 No.2-7; No.3-4, 7; No.4-6; No.5-3, 7; No.6-1, 3; No.7-2; No.8-5, 6, 7; No.9-5, 6

Geç: 1907 No.4-6, 7; No.7-6

Geçit: 1906 No.35-550, 551, 552;1907 No.7-6, 8; No.8-5, 6, 8; No.9-6

Gelecek: 1905-12; 1906 No.4-57; No.6-95; No.35-573; 1907 No.5-2; No.6-3, 5; No.7-3

Gelin:1907 No.6-1, 2

Gemi: 1906 No.6-88, 89; No.35-545, 548, 549, 550, 567, 569; No.37-580, 582, 584; 1907 No.2-6, 7; No.3-4, 5, 6, 7; No.4-6; No.5-5, 6, 8; No.6-5; No.8-8; No.9-5, 6, 7, 8

Genç: 1906 No.4-49; No.35-549, 554; No.37-581; 1907 No.2-5; No.3-5; No.4-1, 3, 5; No.9-8

Gençlik: 1907 No.5-4, 7

General: 1906 No.37-579

Gerdân: 1906 No.6-84

Gerek: 1905-8; 1906 No.6-90; No.35-555, 556, 573, 574, 576; No.37-578, 580; 1907 No.2-4, 5; No.3-7; No.6-5, 8; No.7-4; No.8-2; No.9-2

Gerekli: 1907 No.2-2; No.9-2

Geri: 1906 No.6-93; No.35-546, 550, 567, 570; 1907 No.4-5, 6; No.6-8; No.7-4; No.9-7

Geyik: 1905-7, 9, 10; 1906 No.6-82, 85

Geyiklik: 1905-8

Gıbta: 1906 No.35-576

Gıdâ: 1906 No.6-88, 89

Gıybet: 1907 No.9-3

Gice: Bkz. Gece.

Girdâb: 1906 No.35-561; No.37-580

Giri: Bkz. Geri.

Girinti: 1906 No.37-581; 1907 No.2-6; No.7-6

Girü: Bkz. Geri.

Giyecek: 1907 No.3-4; No.8-3

Giyim: 1905-2, 10; 1906 No.35-557; No.37-Dış Kapak; 1907 No.9-3, 5

Giyüm: Bkz. Giyim.

Gliserin: 1907 No.8-2

Gonca: 1905-11; 1906 No.35-559, 572; No.37-577; 1907 No.6-2

Gonce: Bkz. Gonca.

Gotik: 1907 No.3-2

Göbek: 1906 No.35-557

Göğüs: 1907 No.2-1

Gök: 1906 No.6-84, 90; 1907 No.4-6; No.5-1, 6; No.8-7

Gökyüzi: Bkz. Gökyüzü.

Gökyüzü: 1906 No.6-81, 87; 1907 No.6-8

Gölge: 1906 No.37-577; 1907 No.2-3

Gölge Jûrnâli: 1906 No.35-553

Gömlek: 1906 No.6-93; 1907 No.3-4; No.9-3

Gönül: 1905-4, 10; 1906No.4-52; No.6-84, 85, 90, 96; No.35-572; 1907 No.2-1; No.6-3; No.7-3

Gösterici: 1906 No.6-87

Göz: 1905-8; 1906 No.4-52, 53; No.6-84, 85, 91, 92; No.35-548, 559, 563, 574, 575, 576; No.37-579, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-1, 3, 4; No.3-3, 5; No.4-5; No.5-1, 2, 3, 5, 6; No.6-1, 2, 3, 4; No.7-2, 3, 4, 8; No.8-1; No.9-1, 2, 5, 6, 7

Göz yaşı: 1907 No.2-3; No.5-3; No.6-3

Gözde: 1905-3; 1907 No.2-3; No.5-3

Gradus: 1907 No.3-5

Gram: 1907 No.8-2

Gunne: 1907 No.7-4

Gurûb: 1907 No.3-2

Gurûr: 1907 No.3-1

Guruş: 1907 No.6-4

Gussa: 1906 No.35-558

Gûş: 1906 No.35-560

Güç: 1906 No.4-49; No.6-95; No.35-564, 565; 1907 No.2-3; No.3-7; No.4-4; No.7-7; No.8-4, 5

Gül: 1905-9, 11; 1906 No.35-572; No.37-Kapak, 577; 1907 No.6-1, 2

Gülgen: 1907 No.3-7

Gülle: 1907 No.3-4

Gülistân: 1905-11

Gülünç: 1907 No.6-6; No.9-5

Gülüş: 1906 No.35-564

Gün: 1906 No.6-94; 1907 No.2-5

Gümüş: 1905-10

Günâh: 1906 No.37-578; 1907 No.4-2; 1907 No.7-2, 4

Gündüz: 1907 No.5-8

Güneş: 1906 No.6-94, 95; No.35-561, 575; No.37-577, 578; 1907 No.2-3, 6; No.4-6; No.5-5, 7; No.7-5; No.8-6, 7

Gürgen: 1907 No.7-8; No.8-5

Güvercin: 1906 No.37-578; 1907 No.3-6; No.4-6, 7; No.6-5

Güverte: 1906 No.35-549, 550; 1907 No.2-6, 7; No.5-6, 8; No.6-5

Güyev: 1906 No.6-96; 1907 No.5-1, 2, 3; No.6-1, 2

Güz: 1906 No.35-564

Güzellik: 1905-10; 1906 No.4-49; No.6-94; No.37-584, Dış Kapak; 1907 No.2-8

H

Haber: 1905-1, 7, 9, Dış Kapak; 1906 No.4-49, Dış Kapak; No.6-88, 94, Dış Kapak; No.35-548, Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.2-3; No.3-3, 6; No.4-1; No.5-1, 2; No.6-2, 3, 5; No.7-8; No.8-4; No.9-3

Hacc: 1907 No.7-1

Hâce: 1906 No.6-96

Hâdim: 1905-1; 1906 No.35-558; No.37-578

Hadime: 1907 No.9-1

Hadîs: 1905-4, 5, 11;1906 No.4-64

Hadîs-i nebî: 1905-5

Hadîs-i şerîf: 1905-4; 1906 No.35-558; No.37-578;1907 No.3-4; No.4-2

Hâdise: 1907 No.3-3

Hafîf: 1906 No.6-86, 87; 1907 No.2-3; No.4-8; No.6-4; No.8-2

Hafiye: 1907 No.4-2

Hafiyen: 1905-3

Hafta: 1906 No.6-92; 1907 No.6-7; No.8-3

Haftalık: 1905-Kapak, 1, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6-Kapak, Dış Kapak; No.35-Kapak, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1

Hâhûl: 1906 No.37-579

Hak: 1905-5; 1906 No.35-545, 546, 551, 564, 567, 573, 574, 575, 576; No.37-Dış Kapak; 1907 No.3-3, 8; No.6-3, 8; No.7-1, 2, 8; No.8-1

Hâk: 1907 No.3-1

Hakâyık: 1906 No.35-563

Hakikat: 1905-3, 10; 1906 No.35-562, 563; 1907 No.2-6; No.4-8; No.5-5, 8; No.8-6

Hâkim: 1905-6; 1906 No.4-57

Hakikî: 1906 No.4-50, 64; 1907 No.4-3

Hakîre: 1906 No.35-574

Hakkâniyet: 1907 No.7-1

Hâl: 1905-2, 5, 7, 8, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 50, 52, 53, 64, Dış Kapak; No.6-85, 86, 88, 89, 91, 92, 94, 95, Dış Kapak; No.35-546, 547, 548, 549, 550, 552, 553, 554, 557, 558, 559, Dış Kapak, 562, 563, 564, 565, 566, 569, 570, 573, 574, 575, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577, 578, 580, 581, 582, 583, 584, Dış Kapak;1907 No.2-1, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.3-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.4-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; No.5-2, 4, 5, 6, 7, 8; No.6-1, 2, 3, 5, 6, 7, 8; No.7-2, 3, 4, 5; No.8-2, 3, 5, 6, 7, 8; No.9-2, 5, 6, 7

Halâs: 1907 No.3-6; No.5-6; No.8-7, 8; No.9-6

Hâlet: 1906 No.4-50

Halı: 1906 No.4-49

Halîle: 1905-1, 12

Halîm: 1906 No.35-563

Halîme: 1906 No.35-557

Halk: 1905-9; 1906 No.35-559, 565, 573; No.37-582; 1907 No.2-7; No.3-3, 5; No.4-2; No.6-1

Halk: 1906 No.35-555

Halka: 1905-10; 1907 No.9-6

Hamiyet: 1907 No.2-5

Hân: 1905-3; 1906 No.4-57; No.6-89, 91; No.35-572; No.37-579

Hançer: 1907 No.7-3

Hândân: 1907 No.3-1

Hâne: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-64, Dış Kapak; No.6-94, 96, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-578; 1907 No.7-4; No.9-2, 3

Hânım: 1905-1, 4, 5, 10, 11, 12, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 50, 56, 57, Dış Kapak; No.6-90, 93, 94, 95, 96, Dış Kapak; No.35-555, Dış Kapak; 562, 572, 573, 574, 575, 576, Dış Kapak; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.2-2, 4, 5; No.3-1, 3; No.4-1, 2; No.5-2, 3; No.6-3, 4, 5; No.7-4; No.8-1; No.9-1, 3, 4, 5

Hanımefendi: 1905-4; 1906 No.6-94, 95, 96; No.35-563, 576; 1907 No.6-2, 3, 4

Hanım kız: 1905-4; 1906 No.6-84

Hânımlar Dünyâsı: 1905- Dış Kapak; 1906 No.4- Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Kapak, 577; 1907 No.2- Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1

Hârâm: 1906 No.35-559

Harâret: 1906 No.6-86, 92; 1907 No.8-7

Hareket: 1906 No.6-87; No.35-545, 546, 565, 573; No.37-584; 1907 No.2-4; No.3-7, 8; No.4-5, 8; No.5-7; No.6-2

Harf: 1906 No.35-560; 1907 No.9-7

Hâric: 1906 No.35-549, 553, 567; No.37-578; 1907 No.3-6; No.8-7

Harîta: 1907 No.3-5

Harman: 1906 No.35-570

Hased: 1907 No.6-3

Hasene: 1906 No.37-578

Hâsıl: 1906 No.6-84, 89; No.35-546, 550, 564; No.37-580; 1907 No.2-5; No.4-5; No.5-7; No.6-4, 5, 6; No.7-3, 8; No.8-5, 6; No.9-1, 6

Hâsılât: 1906 No.35-570

Hasret: 1906 No.6-85, 95; 1907 No.3-1

Hasta: 1906 No.6-91, 92, 93; 1907 No.5-4; No.6-5; No.8-2; No.9-2

Hastalık: 1906 No.6-84, 93; No.35-564, 566; No.37-578; 1907 No.2-3; No.6-4, 5; No.7-2

Haşerât: 1907 No.7-4

Haşyet: 1906 No.37-580

Hatâ: 1905-4; 1906 No.4-64; No.6-94; 1907 No.3-8; No.5-5, 6, 7; No.7-7; No.8-5, 7

Hâtır: 1905-5; 1906 No.4-52; No.6-81, 96; No.35-555; 1907 No.3-6; No.4-4, 6; No.7-2, 4; No.8-5

Hatîb: 1905-11

Hatm: 1905-12

Hâtûn: 1905-1, 6; 1906 No.4-49, 50, 57; No.6-89, 94, 96; 1907 No.2-1

Hatt: 1906 No.6-90; No.35-547, 570; 1907 No.5-5, 7; No.6-8; No.7-5, 7; No.8-7

Havâ: 1906 No.6-86, 87, 88, 91, 92, 93, 94; No.35-547, 570; 1907 No.3-3, 5; No.4-4, 6; No.5-2, 5, 6, 7, 8; No.6-4, 5, 7, 8; No.7-1, 3, 5; No.8-2, 3, 8; No.9-1, 8

Havâdîs: 1906 No.35-560

Havâle: 1905-1

Havâyi Fişek: 1907 No.3-4

Hâvf: 1906 No.35-558

Hayâl: 1906 No.6-84, 85; No.35-559, 572

Hayât: 1906 No.4-49; No.6-83; No.35-561; No.37-580; 1907 No.2-4; No.3-3, 4; No.4-3, 4; No.5-8; No.7-4; No.9-1, 8

Hayr: 1906 No.35-556; No.37-578; 1907 No.3-3

Hayrân: 1905-4; 1907 No.2-4; No.4-3; No.7-4

Hayrât: 1905-12

Hayret: 1906 No.35-557; 1907 No.6-2; No.9-6

Haysiyet: 1906 No.35-562

Hayvân: 1905-7; 1906 No.4-64; No.6-85; No.35-561; 1907 No.2-7; No.4-7; No.6-4, 6, 7; No.7-4, 5, 8; No.8-2, 6, 8; No.9-7, 8

Hayvânât: 1906 No.37-577; 1907 No.4-2, 7; No.7-4, 8; No.8-1, 2; No.9-5

Hayvânî: 1905-10

Hâzır: 1906 No.35-551, 565, 575, 576; No.37-579, 582; 1907 No.2-8; No.3-6, 8; No.5-7; No.6-6, 8; No.7-1; No.9-7

Hâzırki: 1906 No.6-91

Hâzırlık: 1907 No.6-7, 8; No.8-5

Hazne: 1907 No.9-1

Hazret: 1905-3, 4; 1906 No.4-56, 57; No.6-91, 95; No.35-570; No.37-579; 1907 No.2-5; No.6-4; No.9-1

Hazret-i Munîm: 1906 No.35-559

Hazret-i Şerrâh: 1906 No.35-558

Hekim: 1906 No.35-565; 1907 No.2-3; No.5-2; No.6-2, 4, 5; No.7-2, 4, 5; No.8-4; No.9-2, 4

Hemşire: 1905-11; 1906 No.6-90; No.35-575, 576; 1907 No.2-2, 3, 4; No.9-1

Her biri: 1906 No.6-85; No.37-577; No.7-5

Herkes: 1905-8; 1906 No.4-49, 53, 56; No.35-549, 551, 562, 565; No.37-578, 583, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-4, 7; No.3-3, 6, 7; No.5-7; No.6-2, 6, 7, 8; No.5-3; No.7-2, 6; No.8-5, 6; No.9-2, 4

Hesâb: 1906 No.6-81, 90; No.35-554, 555; No.37-578; 1907 No.2-1, 8; No.8-1; No.9-4

Heybet: 1905-10

Heyecân: 1907 No.5-5, 6; No.9-6, 7

Heyet: 1906 No.35-561, 562; 1907 No.2-5

Heves: 1906 No.4-49; No.6-93; No.35-557, 576; No.37-583; 1907 No.2-, 3, 7; No.4-2; No.7-4

Heveslik: 1907 No.2-2, 3

Hıfüs-sıhha: 1906 No.4-49

Hıfüs-sıhhat: 1906 No.4-64

Hına: 1906 No.4-49

Hıyânet: 1906 No.6-85

Hicâb: 1906 No.35-571; No.37-Dış Kapak; 1907 No.7-3, 4; No.9-1

Hicri: 1905-6

Hidmet: Bkz. Hizmet.

Hidmetkâr: Bkz. Hizmetkâr.

Hikâye: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-52, Dış Kapak; No.6-93, 94, 95, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-583, Dış Kapak; 1907 No.3-2; No.7-4; No.9-4

Hikmet: 1905-4, 8; 1906 No.6-86, 87; 1907 No.3-1; No.5-8; No.6-3

Hilâfet: 1907 No.4-2

Hilâl: 1906 No.37-580

Hîle: 1907 No.6-6

Hilkat: 1906 No.6-82; 1907 No.3-1

Himâye: 1905-6

Himmet: 1906 No.35-573, 574; 1907 No.6-3; No.9-1, 2, 3

Hisse: 1905-5

Hiss: 1906 No.37-584; 1907 No.2-5; No.9-8

Hissiyât: 1907 No.7-5

Hitâb: 1906 No.4-64; 1907 No.6-3

Hiyka: 1905-1

Hizmet: 1905-1, 7, 8, 12; 1906 No.4-49; No.6-91, 93; No.35-569, 580, 582; No.37-584; 1907 No.2-5, 6; No.3-3, 4; No.4-3, 6; No.6-3; No.8-4; No.9-1, 8

Hizmetkâr: 1906 No.4-64

Holera: 1906 No.6-91

Horlık: 1907 No.4-1

Hoş-âb: 1906 No.37-Dış Kapak

Huffâş: 1906 No.35-575

Hukûk: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-96, Dış Kapak; No.35-553, 558, Dış Kapak; 562, 573, 574, Dış Kapak; 1907 No.2-5; No.5-4; No.7-1, 2; No.8-4

Huni: 1907 No.7-6

Hurma: 1905-10

Husûs: 1905-4, 8; 1906 No.6-93, 95; No.35-554, 562, 567, 576; 1907 No.2-2, 3, 6, 7, 8; No.3-3, 7, 8; No.4-1, 5, 6; No.6-6, 7, 8; No.7-5; No.8-4

Hutût: 1907 No.3-2

Hüccet: 1906 No.4-56

Hücre: 1907 No.3-2

Hüdâ: 1905-1; 1906 No.4-64; 1907 No.6-2; No.9-4

Hükm: 1906 No.37-583; 1907 No.2-3, 6; No.3-2; No.4-2, 3, 6; No.5-5; No.6-7, 8; No.7-4, 8

Hükûmet: 1905-6; 1906 No.35-560

Hükümrân: 1905-6

Hülâsa: 1906 No.6-87; No.35-548, 550, 553, 555; 1907 No.4-6, 8

Hüner: 1905-6; 1906 No.35-556, 574; No.37- 579; 1907 No.7-1; No.9-3

Hürriyet: 1906 No.35-573; 1907 No.8-1

Hüsn: 1906 No.4-56, 64; No.6-90; No.35-572; 1907 No.2-4; No.4-2

Hüzn: 1907 No.6-3

I

Isı: 1906 No.6-92

Islâh: 1906 No.35-573, 574; 1907 No.3-4, 6; No.4-5; No.5-8; No.6-5

Istakan: 1907 No.3-6

Işk: Bkz. Aşk.

Itlâk: 1907 No.4-2

Iyd: 1906 No.6-94

İ

İâne: 1906 No.6-90; No.37-579; 1907 No.2-1, 2; No.6-4; No.9-3

İânet: 1906 No.6-90; 1907 No.7-1

İbâdet: 1907 No.4-2; No.7-1

İbret: 1906 No.6-94; No.37-578, Dış Kapak; 1907 No.8-1

Îcâb: 1905-5; 1906 No.35-549, 552; 1907 No.2-7; No.3-5, 7; No.4-4, 6, 7, 8; No.5-6, 7, 8; No.6-6, 7; No.7-6, 7; No.8-5, 8; No.9-5, 6, 7

İcâbet: 1906 No.35-571; 1907 No.3-3

İcmâ: 1907 No.7-4

İcrâ: 1906 No.6-89; No.35-556, 570; 1907 No.3-2; No.4-2, 5, 6; No.5-8; No.6-8

İctihâd: 1906 No.35-574; 1907 No.2-1, 2; No.6-4; No.9-3

İç: 1906 No.4-56; 1907 No.2-3; No.6-2; No.7-1, 5; No.8-2,7; No.9-2, 6, 8

İçecek: 1906 No.35-547; 1907 No.8-3

İçeri: 1906 No.6-92, 93, 94; No.35-549, 573; No.37-579; 1907 No.2-6; No.3-2, 7; No.4-5, 6; No.5-6, 7; No.6-1, 2, 4, 7, 8; No.7-3, 7, 8; No.8-4, 6, 7; No.9-1, 4, 5, 7, 8

İçerü: Bkz. İçeri.

İçindekiler: 1906 No.35-549

İçki: 1907 No.2-5; No.3-5

İdâd: 1907 No.4-3

İdâre: 1905- Kapak, 1, 6, 11, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6-Kapak, Dış Kapak; No.35-Kapak, Dış Kapak; 572, 575, 576, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577; 1907 No.2-Kapak, 1, 2, 3, 5; No.3-1, 3; No.4-1, 3, 6; No.5-1; No.6-1, 4, 7; No.7-1; No.8-1, 3; No.9-1

İddiâ: 1906 No.35-546; No.37-583; 1907 No.4-3

İfâde: 1907 No.7-4

İffet: 1906 No.6-93; No.37-579; 1907 No.9-1

İftihâr: 1905-1; 1906 No.35-576

İğne: 1905-9; 1907 No.3-5; No.4-4

İhdâs: 1906 No.35-570

İhlâs: 1906 No.6-94; No.35-558, 576

İhmâl: 1907 No.4-2

İhsâiyyât: 1907 No.4-3

İhtâr: 1906 No.35-576

İhtimâl: 1905-3; 1906 No.35-548, 549; No.37-580; 1907 No.2-3; No.3-4, 6, 8; No.4-3; No.5-5, 7, 8; No.6-7, 8; No.7-6, 8; No.8-6, 7

İhtirâm: 1906 No.6-93

İhtirâsât: 1907 No.4-3

İhtişâm: 1907 No.4-3

İhtiyâc: 1906 No.6-82, 83; No.35-567, 571; 1907 No.2-7; No.3-5, 6, 7; No.6-7; No.8-8

İhtiyâcât: 1907 No.3-6

İhtiyârlık: 1907 No.4-2

İhtiyât: 1906 No.35-567, 568; 1907 No.4-6; No.9-7

İhtiyâtsızlık: 1907 No.5-7; No.7-6

İkanomi: 1907 No.7-4

İkindi: 1906 No.37-577

İklîm: 1905-7

İkrâz: 1907 No.8-3

İktidâr: 1906 No.6-94; No.35-559, 563; 1907 No.3-6; No.4-8; No.8-3

İktifâ: 1905-11; 1906 No.35-557; No.37-582; 1907 No.3-5; No.4-5; No.5-6; No.6-5

İktisâd: 1907 No.4-3; No.7-4

İktizâ: 1907 No.9-2

İkvâl: 1906 No.35-559; 1907 No.4-2

İlâc: 1907 No.7-2; No.8-2, 3, 8; No.9-1

İlahîye: 1907 No.4-2

İlân: 1905-3; 1906 No.35-571; No.37-578, 579

İleri: 1905-4; 1906 No.4-50; No.6-81, 82, 86, 87, 96; No.35-545, 553, 566, 569, 570; No.37-580, 584; 1907 No.2-6, 7, 8; No.3-4, 7, 8; No.4-2, 3, 4, 7, 8; No.5-1, 4, 6, 8; No.6-1, 5, 8; No.7-2, 5, 6, 7, 8; No.8-5, 6, 7, 8; No.9-2, 5, 7, 8

İlhâk: 1906 No.35-575

İlhâm: 1907 No.6-3

İlkbahâr: 1907 No.6-2

İllet: 1906 No.6-83; No.37-578

İlm: 1905-4, 6, 7, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 57, 64, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-555, Dış Kapak; 577, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577, 579; 1907 No.2-Kapak, 1, 2, 5; No.3-1; No.4-1, 2; No.5-1, 4; No.6-1; No.7-1, 4; No.8-1; No.9-1, 2, 3, 4

İltifât: 1906 No.6-94; 1907 No.2-4

İmâm: 1905-6; 1906 No.35-560; No.37-579; 1907 No.7-4

İmân: 1906 No.4-56

İmdâd:1906 No.37-580 1907 No.4-6

İmkân: 1905-11

İmparator: 1905-1, 3

İmparatoriçe: 1905-3

İmtihân: 1906 No.4-51; 1907 No.9-4

İmtinâ: 1905-4

İmzâ: 1907 No.7-1; No.8-1

İnânet: Bkz. İânet.

İnâyet: 1906 No.4-53; 1907 No.2-7

İnci: 1905-10; 1906 No.37-579

İncü: Bkz. İnci.

İndallâh: 1906 No.35-558; 1907 No.3-4

İne: Bkz. İğne.

İnfâk: 1907 No.4-5; No.6-8

İnfâz: 1906 No.37-580

İnkisâr: 1906 No.35-571

İnsâf: 1906 No.6-85; No.35-553

İnsân: 1905-5, 7, 10; 1906 No.4-50, 64; No.6-82, 83, 87, 88, 91, 92, 94; No.35-547, 548, 553, 558, 561, 562, 563, 565, 566; No.37-578, 579; 1907 No.2-7; No.3-3, 7; No.4-7; No.5-8; No.6-3, 5, 7; No.7-2, 4, 7, 8; No.8-4, 5, 6; No.9-5, 6, 7, 8

İnsâniyyet: 1905-7; 1906 No.6-94; No.35-565; 1907 No.4-2

İnşâ: 1907 No.3-3

İnşâllâh: 1905-1;1907 No.2-2, 5

İntizâm: 1906 No.4-49; No.37-584

İntizâmsızlık: 1907 No.7-5

İp: 1906 No.6-89; No.35-567, 568, 569, 570; No.37-580

İplik: 1907 No.3-5; No.4-4

İr: Bkz. Er.

Îrâd: 1906 No.37-581

İrâde: 1906 No.35-570

İrâe: 1907 No.3-2

Îrâs: 1907 No.6-3

İrfân: 1905-10, 11; 1907 No.7-3

İrke: 1906 No.37-577

İrşâd Gazetesi: 1906 No.37-579

İrte: 1906 No.6-87

İrtihâl: 1906 No.6-91

İsbât: 1905-7; 1907 No.4-7; No.7-7; No.8-6; No.9-6, 8

İsim: 1905-4; 1906 No.6-91; No.35-545; No.37-579, 583; 1907 No.2-2; No.4-3; No.6-3, 4, 6; No.7-5; No.8-1, 4; No.9-4

İskelet: 1907 No.9-8

İskemle: 1907 No.3-2; No.9-8

İslâm: 1906 No.4-53, 64; No.35-556, 560, 563; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.3-2, 3; No.8-1

İslâmiyyet: 1906 No.35-556, 557, 562, 575; 1907 No.3-4; No.4-2; No.6-3; No.7-4

İsm: Bkz. İsim.

İsm-ullâh: 1907 No.3-4

İspirit: 1907 No.3-5

İspirto: 1907 No.8-2

İstek: 1906 No.35-562; 1907 No.5-3

İstifâde: 1906 No.6-87; No.35-550, 569, 571; No.37- Kapak, 577, Dış Kapak; 1907 No.2-4, 7; No.3-5; No.7-4, 8

İstikâmet: 1906 No.35-563

İstikbâl: 1905-12; 1906 No.35-562

İstirâhât: 1907 No.2-7; No.3-2; No.4-7; No.9-5

İstiridye: 1907 No.2-7, 8; No.3-6; No.4-4, 6, 7; No.9-8

İstisnâ: 1907 No.7-4

İsyân: 1907 No.3-1

İş: 1905-2, 4, 9, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 56, Dış Kapak; No.6-88, Dış Kapak; No.35-549, 551, 560, Dış Kapak; 565, 567, Dış Kapak; No.37-582; 1907 No.2-1, 2, 3, 5, 7, 8; No.3-3, 4, 5, 6, 8; No.4-2, 3, 4, 5, 6, 7; No.5-4, 8; No.6-2, 4, 5, 6, 7, 8; No.7-2, 3, 4, 7; No.8-2, 3, 4; No.9-2

İşâret: 1907 No.3-5; No.5-5; No.8-8

İşbu: 1905-1, 9, Dış Kapak; No.4- Dış Kapak; No.6-90, 94, Dış Kapak; No.35-554, Dış Kapak; 575, 576, Dış Kapak; 1907 No.2-4; No.5-4; No.9-6

İştihâ: 1906 No.35-565; 1907 No.2-7; No.3-6; No.8-5

İştiyâk: 1906 No.35-576

İtâat: 1905-4; 1906 No.6-96; No.35-545; No.37-582, 584; 1907 No.5-2; No.6-1

İtfâk: 1906 No.35-571

İthâd: 1906 No.35-571

İtibâr: 1906 No.37-578

İtimâd: 1907 No.2-8

İtinâ: 1906 No.4-50

İtizâr: 1906 No.35-576

İyilik: 1906 No.4-50; No.35-565

İyodoform: 1907 No.8-2, 3

İzâle: 1906 No.35-551

İzdivâç: 1906 No.6-95; 1907 No.3-2; No.4-3

İzn: 1906 No.37-582; 1907 No.5-2

J

Jenskiy Mir: Bkz. Âlem-i Nisvân.

Jûrnâl: 1906 No.35-554, 555; 1907 No.7-1; No.8-1

K

Kab: 1907 No.8-2

Kaba: 1905-10;1907 No.7-2;No.9-7

Kabâhat: 1906 No.4-50; 1907 No.4-5, 8

Kâbil: 1906 No.6-81, 92; No.35- 547, 548, 549; No.37-580, 582; 1907 No.2-3, 6, 7, 8; No.3-4, 5, 8; No.4-5, 8; No.5-5, 7, 8; No.6-5, 7, 8; No.7-2, 5; No.8-5, 7, 8; No.9-5

Kâbiliyyet: 1906 No.37-582; 1907 No.2-2, 6; No.3-7

Kabuk: 1907 No.2-6; No.3-3; No.6-7; No.9-7, 8

Kabûl: 1905-11; 1906 No.4-57; No.35-555, 560, 562, 571; No.37-579; 1907 No.2-2, 4; No.3-3; No.5-8; No.7-6, 8; No.8-4, 5; No.9-3

Kabut: 1907 No.2-6

Kaçış: 1907 No.7-8

Kadeh: 1906 No.35-566

Kadem: 1906 No.35-552, 567, 569; No.37-580, 581; 1907 No.3-8; No.4-8; No.6-6, 7; No.7-6; No.9-6, 8

Kadî: 1906 No.6-90

Kadın: 1905-2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12; 1906 No.4-50, 57, 64; No.6-81, 89, 93; No.35-553, 554, 555, 561, 563, 564, 565, 575, 576; No.37-579; 1907 No.2-2, 5; No.4-1, 4; No.8-4; No.9-3

Kadîm: 1905-5, 7; 1906 No.35-556; No.37-581; 1907 No.3-2; No.7-4

Kadir: 1906 No.35-575; 1907 No.3-1

Kadr: Bkz. Kadir.

Kâfes: 1905-11; 1906 No.37-579, 582; 1907 No.2-2

Kâfir: 1906 No.35-571

Kâfûr: 1907 No.8-2

Kağıd: 1905-2; 1906 No.35-554; No.37-584; 1907 No.3-5; No.6-2; No.8-2; No.9-3, 4

Kâide: 1907 No.7-2

Kâim: 1905-8; 1907 No.4-7

Kâin: 1907 No.5-5

Kâin: 1907 No.7-4

Kalay: 1907 No.9-8

Kalb: 1905-11; 1906 No.35-569, 571; No.37-579; 1907 No.3-1; No.5-2, 6; No.6-3; No.9-1

Kalbiyye: 1907 No.8-7

Kalem: 1906 No.35-553, 574, 576; 1907 No.3-5; No.7-5; No.9-3, 4

Kalınlık: 1906 No.6-86, 88

Kâlîçe: 1907 No.3-2

Kalpak: 1907 No.9-5

Kama: 1907 No.2-6

Kamer: 1906 No.37-580

Kâmet: 1906 No.35-572

Kamçı: 1906 No.37-582

Kampas: 1907 No.8-6

Kanad: Bkz. Kanat.

Kan: 1906 No.6-84; No.35-563, 564, 565; No.37-578; 1907 No.6-1, 5

Kanat: 1905-10**;** 1906 No.37-578; 1907 No.4-7

Kandîl: 1907 No.3-2

Kanûn: 1907 No.8-1

Kapçık: 1907 No.4-6; No.7-1

Kapı: 1905-5, 9, 10; 1907 No.2-3; No.5-3, 4; No.6-2; No.9-4, 8

Kapik: 1906 No.35-554; No.37-Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak

Kapitan: 1906 No.37-582

Kapka: 1905-9

Kaplan: 1907 No.9-5

Kaplumbağa: 1907 No.6-6, 7

Kapu: Bkz. Kapı.

Kapudan: 1906 No.37-583

Kâr: 1906 No.6-89

Kar: 1906 No.6-87; 1907 No.7-3

Kar: 1906 No.35-569

Karanfil:1906 No.37-577

Karangı: 1905-11; 1906 No.6-93; No.37-578

Karanlık: 1906 No.4-49; No.37-578; 1907 No.8-5; No.9-5

Karantina: 1906 No.37-578

Karâr: 1906 No.6-85; 1907 No.4-4, 5, 6, 8; No.7-6; No.9-1

Kârat: 1905-6

Karavân: 1907 No.6-2

Kardeş: 1905-1; 1906 No.4- 50, 51, 64; No.35-558, 570; 1907 No.2-2

Kare: 1907 No.3-2

Kargış: 1906 No.4-49

Karı: 1906 No.6-81, 96; No.35-555; 1907 No.2-3; No.8-3, 4

Karın: 1906 No.5-56; 1906 No.35-549-550, 564, 566; 1907 No.2-7; No.4-6; No.7-7; No.8-3, 5, 7; No.9-5

Karındaş: Bkz. Kardeş.

Kari: 1906 No.35-554

Karmak: 1907 No.2-8; No.4-4

Karpuz: 1907 No.3-3

Karşı: 1906 No.4-50; No.6-81, 83, 87, 91; No.35-546, No.37-578, 580, 582, 584; 1907 No.2-4; No.3-8; No.5-8; No.6-4, 5; No.8-3, 8; No.9-6, 7

Karşılık: 1906 No.6-86

Karobka: Bkz. Kutu.

Karşu: Bkz. Karşı.

Kartlık: 1907 No.2-4

Karyola: 1907 No.3-5; No.7-2

Kasa: 1907 No.3-5

Kasd: 1906 No.4-52

Kâse: 1907 No.9-8

Kasirye: 1907 No.3-7

Kassâblık: 1907 No.6-7

Kaş: 1906 No.4-49; 1907 No.2-3; No.5-1

Kaşık: 1907 No.8-2, 3

Kat: 1907 No.9-8

Katâr: 1906 No.35-561

Katavra: 1907 No.9-7

Katı: 1906 No.6-93

Kâtibe: 1907 No.9-1

Katre: 1907 No.6-3

Kav: 1907 No.3-5

Kaval: 1906 No.37-583

Kavim: 1906 No.35-558, 562; No.37-578; 1907 No.8-4

Kavmiyyet: 1906 No.37-578

Kaya: 1906 No.35-547, 549, 550, 552, 567, 568, 569, 570; No.37-580, 581; 1907 No.2-6, 7, 8; No.3-4, 6, 8; No.4-5, 7, 8; No.6-5, 6; No.7-6; No.9-6

Kayd: 1905-1, 12; 1906 No.35-558; No.37-Dış Kapak; 1907 No.3-5; No.6-5

Kaygu: 1906 No.6-94

Kayık: 1906 No.6-89; 1907 No.3-6; No.9-5

Kayın: 1907 No.3-7; No.7-8; No.8-5; No.9-5, 7

Kayu: 1905-2; 1907 No.7-3; No.8-1

Kaz: 1907 No.4-5, 6, 7

Kazâ: 1907 No.2-8; No.7-5; No.8-8; No.9-8

Kazma: 1907 No.9-7

Kedi: 1906 No.4-64

Keklik: 1907 No.7-8; No.8-8

Kelâm: 1905-12; 1906 No.6-87; No.35-563; No. 1907 No.4-2; No.9-4

Kelâm-ullâh: 1907 No.9-2

Kemâl: 1906 No.4-57; No.6-93, 94; No.35-549, 552, 568, 570, 579, 580, 581, 582; 1907 No.2-7; No.3-5; No.5-2, 5, 6; No.6-3, 7; No.7-8; No.8-5, 6, 7

Kemer: 1906 No.35-569

Kemik: 1905-7; 1907 No.6-7; No.9-5

Kenâr: 1906 No.35-546, 548, 570; No.37-582; 1907 No.2-7; No.3-6, 8; No.4-4, 5, 6, 7, 8; No.5-5; No.6-5, 6, 8; No.7-6; No.8-5, 7, 8; No.9-2, 5, 6, 7, 8

Kendi: 1905-2; 1906 No.4-49, 50, 51, 52, 56, 57, 64; No.6-81, 82, 85, 86, 91, 94, 95, 96; No.35-545, 547, 550, 551, 558, 559, 560, 565, 571; No.37-578, 580, 582, 583, 584; 1907 No.2-2, 3, 4, 7, 8; No.3-3, 5, 7; No.4-1, 3, 4, 5, 7, 8; No.5-4, 5, 6, 7, 8; No.6-3, 4, 5, 6, 7, 8; No.7-2, 3, 5, 6, 7, 8; No.8-3, 5, 6; No.9-2, 4, 5, 7, 8

Kerek: Bkz. Gerek.

Kerem: 1906 No.37-578

Kerime: 1906 No.6-90

Kesb: 1907 No.2-1; No.5-7; No.8-3

Kesret: 1907 No.4-2

Keşiş: 1906 No.35-556

Ketm: 1906 No.35-571

Keyf: Bkz. Keyif.

Keyif: 1905-1; 1907 No.2-3; No.4-4, 5; No.5-3; No.6-4; No.7-1; No.8-7

Keyfiyyet: 1906 No.6-89

Kıl: 1907 No.7-4

Kılıç: 1907 No.8-4

Kırmızı: 1907 No.7-8; No.8-3, 8

Kırmızılık: 1907 No.6-1, 2

Kısas: 1905-5; 1907 No.7-4

Kısım: 1906 No.4-49; No.35-545, 548, 549; 1907 No.2-6, 7; No.4-3; No.6-5; No.7-1, 3

Kıskayaklı: 1907 No.2-2

Kısm: Bkz. Kısım.

Kısmet: 1906 No.6-90

Kış: 1906 No.6-81; No.37-578, Dış Kapak; 1907 No.2-1; No.3-4, 7, 8; No.5-6, 8; No.6-7, 8; No.8-8; No.9-6

Kışlık: 1906 No.37-Dış Kapak

Kît: 1906 No.6-88

Kıvâm: 1907 No.3-1

Kıvanç: 1906 No.6-94

Kıvrım: 1907 No.7-2

Kıvrıntı: 1907 No.6-5

Kıyâfet: 1905-2, 7; 1906 No.6-94, 95; No.37-583, 584

Kıyâmet: 1905-5; 1906 No.35-571; 1907 No.4-2

Kıymet: 1905-1; 1906 No.6-96; No.35-554, 561; 1907 No.8-3; No.9-3

Kız: 1905-1, 4, 3, 5, 6, 8, 9, Dış Kapak; 1906 No.4-50, 52, 64, Dış Kapak; No.6-81, 84, 90, 93, 96, Dış Kapak; No.35-553, 556, 557, 558, 560, Dış Kapak, 574, Dış Kapak; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.2-1, 2, 3, 4, 5; No.3-3; No.4-1, 2, 3, 4; No.5-1, 3, 4; No.6-1, 2, 3, 4; No.8-3; No.9-3, 4, 5

Kızamık: 1906 No.37-578, Dış Kapak

Kızartı:1907 No.8-2

Kızartma: 1907 No.6-7

Kızıl: 1905-10; 1906 No.4-49; 1907 No.5-2; No.6-2

Kızılca: 1906 No.37-578

Kibrit: 1907 No.3-5; No.7-7

Kifâet: Bkz. Kifâyet.

Kifâyet: 1906 No.4-64; No.35-558; 1907 No.2-7; No.3-4, 5, 6; No.5-8; No.6-6; No.7-4; No.8-8

Kilid: 1905-9

Kimse: 1905-5; 1906 No.4-52, 56; No.6-81, 92; No.35-545, 547, 550, 569; No.37-580, 584; 1907 No.2-3, 4, 5, 6; No.3-4, 8; No.4-2,3; No.5-1, 2, 8; No.7-6; No.8-3; No.9-6

Kinâyât: 1907 No.7-4

Kir: 1907 No.7-2

Kirpi: 1907 No.3-1

Kirpik: 1907 No.6-2

Kisyâ: 1905-10

Kişi: 1905-4, 9; 1906 No.6-92; No.35-550, 555, 566; No.37-579; 1907 No.2-1, 5; No.3-8; No.5-2; No.8-3, 4

Kitâb: 1905-4, 9; 1906 No.6-82; No.35-575; No.37-584; 1907 No.2-5; No.3-5; No.4-1; No.6-4; No.7-1; No.9-3, 5

Kizb: 1907 No.4-2

Koca karı: 1906 No.6-81

Koku: 1906 No.37-Kapak, 578; 1907 No.7-5

Kol: 1905-9, 10; 1906 No.6-92; No.35-547, 565; 1907 No.4-7; No.5-3; No.6-1; No.7-7; No.9-3

Kollukçı: 1906 No.4-49

Koltuk: 1906 No.6-92; 1907 No.6-2

Komedya: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.5-4; No.7-3

Komşu: 1906 No.4-49, 52; No.35-571; 1907 No.6-4

Kondüktör: 1907 No.9-4, 5

Konsolluk: 1906 No.37-584

Korku: 1906 No.35-564; No.37-581; 1907 No.2-3; No.4-5, 6, 7; No.5-2; No.6-6; No.7-6; No.8-6, 8; No.9-2, 7, 8

Korkuluk: 1906 No.35-570

Koşma: 1905-Kapak

Koy: 1906 No.35-562

Koyaş: 1907 No.7-1

Koyu: 1906 No.37-578

Koyun: 1907 No.7-4

Kök: 1907 No.7-8; No.9-5, 8

Köle: 1905-5

Kölmek: Bkz. Gömlek.

Köpek: 1906 No.4-64; No.37-581; 1907 No.4-5; No.6-7; No.7-5, 6; No.8-6, 7, 8; No.9-5, 7, 8

Köşe: 1906 No.37-581; 1907 No.8-3, 5, 6, 7; No.9-7

Kravat: 1907 No.3-5

Kubbe: 1907 No.6-8

Kucak: 1906 No.35-561, 563; 1907 No.6-2; No.7-4; No.9-8

Kudsiyyet: 1906 No.37-580

Kudûm: 1907 No.3-1

Kudüs-ü Şerîf: 1905-6

Kul: 1906 No.6-83; No.35-559

Kulak: 1905-10; 1906 No.35-554; 1907 No.2-5; No.4-8; No.5-1, 2, 3; No.7-6; No.9-4, 6, 7

Kulçak: 1907 No.9-4

Kullanım: 1907 No.9-1

Kulübe: 1906 No.35-548; 1907 No.5-8; No.8-6, 8; No.9-5

Kum: 1905-7; 1906 No.35-549; No.37-581; 1907 No.2-6; No.4-7; No.5-4; No.8-8; No.9-8

Kumârbâz: 1907 No.5-4

Kumâş: 1906 No.4-49; 1907 No.3-2

Kundak: 1906 No.35-563

Kurân-ı Kerîm:1906 No.35-574

Kurb: 1906 No.37-584

Kurbân: 1906 No.35-563; 1907 No.5-1; No.6-1, 2

Kurnâz: 1906 No.37-584

Kursak: 1906 No.35-557

Kursiye: 1907 No.7-1

Kurşun: 1907 No.2-3; No.3-4, 5; No.7-8

Kurt: 1906 No.6-88, 89

Kurujeva: 1907 No.5-3; No.6-4

Kurulğı: 1907 No.8-6

Kusûr: 1907 No.3-1

Kuş: 1905-10; 1906 No.6-84, 87; No.37-582; 1907 No.2-3, 7, 8; No.3-6; No.4-5, 6, 7; No.6-3; No.7-8; No.8-8; No.9-4, 5

Kuşluk: 1906 No.37-Kapak, 577

Kut: 1906 No.6-84

Kutb: 1906 No.6-88, 89; 1907 No.3-7; No.4-7; No.5-8; No.6-8

Kutb Balığı: 1906 No.6-88, 89

Kutu: 1907 No.2-7; No.8-2; No.9-8

Kuvatır: 1907 No.7-2

Kuvvet: 1906 No.35-565, 566; No.37-578, 580, 584; 1907 No.2-3; No.4-7, 8; No.5-3, 7, 8; No.6-2, 7; No.7-5; No.8-2, 3

Kuyruk: 1907 No.9-6

Kuzminska: 1907 No.4-7

Küçük: 1906 No.6-90, 92, 94, 96; No.35-546, 549, 550, 551, 561, 566, 569; No.37-580, 582, 584; 1907 No.2-4, 7, 8; No.3-4, 6, 7, 8; No.4-4; No.5-7; No.6-5, 6; No.9-6

Küheylân: 1907 No.6-6

Kül: 1906 No.35-555

Külçe: 1907 No.9-6

Külfet: 1907 No.5-1; No.6-1

Külte: 1905-10

Küme: 1906 No.6-84

Küpe: 1905-10

Küpeşte: 1906 No.35-566, 567

Kürbe: 1907 No.6-7

Kürsî: 1905-8

L

Lâle: 1906 No.37-577

Lampa: 1905-9

Lampirva: 1907 No.6-6

Lastik: 1907 No.3-5

Lâyık: 1905-6; 1906 No.4-53; No.35-576; 1907 No.2-1; No.9-2

Lâyiha: 1907 No.3-3

Lâzım: 1906 No.4-50; No.6-92; No.35-546, 547, 550, 570; No.37-584; 1907 No.2-7; No.3-4, 5, 7, 8; No.4-5, 6; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-8; No.7-3, 4, 6;No.8-5, 7, 8; No.9-5, 8

Leb: 1906 No.6-90

Leğen: 1906 No.6-93

Leke: 1906 No.37-Dış Kapak

Letafât: 1906 No.35-576

Levâzımât: 1907 No.2-7

Levha: 1906 No.35-553

Leyfler: 1906 No.4-91

Leylâ: 1906 No.35-559

Leylâk: 1906 No.37-577

Lezzet: 1906 No.6-81, 83, 84; 1907 No.2-3; No.6-7

Libâs: 1906 No.35-555; 1907 No.2-4

Lisân: 1905-8, 11; 1906 No.4-49; No.35-554, 560; No.37-579; 1907 No.3-3; No.5-4; No.7-4

Litre: 1907 No.8-2, 3

Liyâkat: 1907 No.2-5

Lizol: 1907 No.8-2, 3

Lohusa: 1907 No.6-4; No.9-2

Lohusalık: 1907 No.9-2

Loja: 1906 No.37-579

Lokma: 1906 No.37-579; 1907 No.3-4

Lotki: 1906 No.35-549, 550; 1907 No.3-5

Lutf: 1906 No.35-571; 1907 No.2-6, 7

Lûz: 1907 No.5-3

Lüzûm: 1906 No.6-81, 94; No.35-548, 570; 1907 No.3-3, 5; No.6-5; No.7-7; No.9-2

M

Maa'l-iftihâr: 1906 No.35-576

Maârif: 1905-12; 1906 No.4-49, 50; No.6-81; No.35-562

Maârif-mend: 1906 No.4-49

Mâbid: 1906 No.6-81, 82

Mâcerâ: 1906 No.35-552

Madalya: 1905-8

Mâdde: 1905-11; 1907 No.7-8

Mâddiyye: 1907 No.4-3

Mâdemki: 1906 No.6-85; 1907 No.6-8; No.8-6

Mâden: 1906 No.6-87; No.37-578; 1907 No.8-3

Mâdenî: 1906 No.4-49; No.6-87

Mâder: 1906 No.35-561; No.37-583

Madûd: 1906 No.4-64; No.6-93; 1907 No.4-2

Mahâret: 1905-6; 1906 No.4-56; No.35-553; No.37-584; 1907 No.4-3, 5, 8; No.7-6

Mahbûbe: 1906 No.35-575; 1907 No.7-2

Mâhe: 1907 No.4-7

Mahile: 1907 No.3-2

Mahlûk: 1905-5, 7; 1906 No.4-64; No.6-88, 91; No.35-565; No.37-578; 1907 No.6-7; No.9-8

Mahlûkât: 1906 No.35-566; 1907 No.4-2, 6; No.6-4

Mahsûl: 1906 No.35-548

Mahsûlât: 1906 No.35-550; 1907 No.2-1

Mahsûs: 1905- Kapak, 1, 4, 11, 12, Dış Kapak; 1906 No.4 -Kapak, 56, Dış Kapak; No.6- Kapak, Dış Kapak; No.35- Kapak, Dış Kapak; 562, 566, 573, 576, Dış Kapak; No.37 -578, 579, 581, 582, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-8; No.3 -2, 3, 4, 5; No.4 -2, 7; No.5 -3; No.6 -4; No.8-4; No.9 -1, 3

Mahzûziyyet: 1907 No.8-7

Maîşet: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-49, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-553, Dış Kapak; Dış Kapak; 1907 No.3-3

Makâl: 1906 No.35-575

Makâle: 1906 No.35-553, 554, 573; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.8-1

Makâm: 1906 No.35-562

Makara: 1907 No.8-2

Makâss: 1907 No.4-4

Makine: 1906 No.35-570

Maksad: 1905-1; 1906 No.35-571; No.37-580; 1907 No.5-7; No.6-8; No.7-4, 5; No.8-7

Mal: 1906 No.4-57; No.35-559, 574

Malûmât: 1905-6, 9, Dış Kapak; 1906 No.4- 49, Dış Kapak; No.6-81, Dış Kapak; No.35-545, Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-3, 8; No.3-3; No.4-6

Malûmiyyet: 1907 No.7-5

Manâ: 1905-4, 5; 1906 No.37-580; 1907 No.7-8; No.8-5

Manevî: 1905-1

Maneviyye: 1907 No.4-3

Mâni: 1907 No.3-8

Manifset: 1905-1

Mânivela: 1907 No.6-7

Manzara: 1907 No.2-4; No.4-2; No.6-7; No.7-7, 8; No.8-7

Marangoz: 1907 No.3-5

Maraz: 1906 No.6-91, 93; No.35-566; No.37-578, 584; 1907 No.9-4

Marifet: 1905-9, 10; 1906 No.4-64; No.6-88; No.37-579; 1907 No.2- 4, 5; No.4-1; No.5-3; No.6-4; No.9-1, 2

Martı: 1907 No.4-5

Masal: 1906 No.6-81, 82

Masârif: 1905-10**;** 1906 No.37-582**;** 1907 No.8-3

Maslahat: 1906 No.6-96; No.35-545, 552; 1907 No.5-7; No.7-7; No.8-8

Maşa: 1906 No.35-554

Maşina: 1907 No.9-4

Matbûât: 1906 No.35-553; No.37-579

Mâtem: 1907 No.6-3

Matla: 1906 No.35-561

Matlûbât: 1907 No.2-5

Matros: 1907 No.3-4; No.4-4

Mâvî: 1907 No.5-5, 6, 7; No.8-2, 7

May: 1906 No.6-89

Maymun: 1906 No.35-557

Maymuncı: 1906 No.35-557

Mazarrat: 1907 No.9-7

Mazhar: 1906 No.35-561; 1907 No.4-2; No.9-8

Mebde: 1906 No.35-561

Mecâz: 1906 No.35-563

Mecbûr: 1906 No.37-582; 1907 No.8-3

Mecbûriyet: 1906 No.35-573; 1907 No.2-6; No.3-4; No.4-3, 4; No.6-8; No.8-3

Mecelle: 1907 No.7-3

Mecmûa: 1905-1, 2, 4, 8, 11, Kapak, Dış Kapak,1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6- Kapak, 82, 94, Dış Kapak, No.35-Kapak, 553, 554, Dış Kapak, 573, 575, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577, 578, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1, 2, 4

Mecrâ: 1907 No.7-8; No.8-5; No.9-6

Mecrûh: 1906 No.35-564; 1907 No.7-1, 3

Medâr: 1907 No.2-7; No.4-3

Medâyin: 1906 No.4-57

Medcezir: 1906 No.35-545

Medenî: 1905-4, 9, 10; 1906 No.4-50; No.35-556

Medenî: 1905-4, 9, 10; 1906 No.4-50; No.35-556, 563; 1907 No.2-3

Medeniyyet: 1905-5

Medh: 1906 No.35-576

Mefrûşât: 1907 No.3-2

Meh: 1906 No.35-559; No.37-580

Mekân: 1905-11

Mekâtib: 1907 No.2-5

Mektûb: 1905-1, 11; 1906 No.4-64; No.35-572, 573, 575; No.37-Dış Kapak; 1907 No.3-3; No.4-1, 3; No.6-4; No.7-1; No.9-1

Mekûlât: 1906 No.35-547, 549

Melâhat: 1907 No.4-3

Melek: 1906 No.35-561, 565; 1907 No.6-2

Melik: 1907 No.4-2

Memnûniyyet: 1906 No.35-575; 1907 No.7-7; No.9-1, 3

Memûr: 1906 No.37-571; No.37-581, 583, 584; 1907 No.3-5

Memûriyye: 1907 No.2-2

Memûriyyet: 1907 No.8-4

Menaât: 1906 No.35-559

Menâfi: 1906 No.35-551; 1907 No.8-7

Menfaat: 1907 No.4-8

Mensûb: 1905-6; 1906 No.35-558; No.37-581, 584; 1907 No.3-2, 3; No.4-2; No.5-7; No.9-3

Merâk: 1906 No.35-562; No.37-583; 1907 No.2-4; No.4-3, 4; No.8-2

Merâm: 1906 No.4-50; 1907 No.7-4

Merd-âne: 1905-6;1906 No.6-90

Merdiven: 1907 No.2-7; No.6-1, 2

Merduvân: Bkz. Merdiven.

Merhamet: 1906 No.4-52, 57; No.6-85, 90, 95; No.35-564; No.2-3; No.4-5; No.5-3, 4; No.6-4; No.8-3

Merhem: 1907 No.8-2

Merkez: 1906 No.35-569; No.37-581

Merkeziyye: 1907 No.2-5

Mertebe: 1905-8;1907 No.2-1; No.7-8

Mervî: 1906 No.6-90

Mesâfe: 1906 No.35-552; No.37-581; 1907 No.3-8; No.5-5, 6, 8; No.6-8; No.8-8

Mesele: 1906 No.4-49; No.6-81, 95; No.35-551, 553; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-4, 7; No.3-7; No.4-6; No.5-1, 8; No.6-3, 7, 8; No.7-3, 4; No.8-6, 7

Meslek: 1906 No.35-563; 1907 No.2-5

Mesûd: 1906 No.6-93, 94, 95;1907 No.4-3; No.6-2

Mesûdiyyet: 1906 No.37-579

Mesûliyyet: 1907 No.7-6

Müsterîh: 1907 No.4-3; No.6-3

Meşakkat: 1906 No.6-83, 93; No.35-564; 1907 No.2-8; No.3-8; No.4-4; No.5-7; No.7-6

Meşâri: 1907 No.4-2

Meşe: 1907 No.3-7

Meşgûl: 1906 No.35-549, 570; 1907 No.2-6; No.3-7; No.4-5, 8; No.6-2, 6; No.7-3 No.8-5, 7; No.9-6

Meşhûr: 1905-4, 6, Dış Kapak; 1906 No.4-57, Dış Kapak; No.6-89, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-3; No.3-3 No.5-4; No.7-5

Meşreb: 1906 No.37-584; 1907 No.3-2; No.4-2

Meşrebiyye: 1907 No.3-2

Meşret: 1907 No.3-8

Meşrûa: 1906 No.37-570

Meşrûbât: 1907 No.3-5

Metânet: 1907 No.3-2

Metre: 1906 No.35-569

Mevâdd: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.8-3

Mevâdd-ı münderice: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak

Mevcûd: 1906 No.6-84; No.35-547, 556; No.37-577, 578, 581, 583; 1907 No.2-6,7; No.3-4, 5, 6; No.4-5, 6; No.5-8; No.6-5; No.8-5, 7; No.9-5, 8

Mevki: 1906 No.35-562, 571; 1907 No.3-7; No.4-3, 5, 6, 7; No.5-6, 7; No.7-7; No.8-8; No.9-6, 8

Mevlâ: 1905-12

Mevsim: 1907 No.2-3; No.5-8; No.8-8

Mevt: 1905-1

Mey: 1907 No.7-3

Meydân: 1905-7; 1906 No.6-90; No.35-546, 549, 552, 560, 564, 569; No.37-581, 583; 1907 No.2-2, 3, 4, 7, 8; No.3-2, 8; No.4-4; No.5-7; No.6-4, 7; No.7-6; No.8-6

Meyil: 1906 No.6-87, 90; No.35-560; No.37-580, 582; 1907 No.3-3, 6

Meyl: Bkz. Meyil.

Meyûsiyyet: 1907 No.5-5

Meyyit: 1907 No.6-2

Mezâr: 1906 No.6-84; 1907 No.9-8

Mezbûre: 1906 No.6-90

Mezheb: 1907 No.2-3; No.3-3

Midye: 1907 No.2-6, 7, 8; No.3-6; No.4-4, 6

Mihnet: 1907 No.7-3

Mihr: 1906 No.4-64

Mikdâr: 1906 No.6-92; 1907 No.2-7; No.3-4, 5, 6, 8; No.4-1, 3, 4, 6; No.6-8; No.8-3

Miknet: 1906 No.4-49

Mikrob: 1906 No.6-91, 92, 93; 1907 No.6-4, 5; No.7-2; No.8-2; No.9-1, 2

Mikyâs: 1906 No.35-561; 1907 No.5-3

Mîl: 1906 No.35-552, 567; No.37-581, 584; 1907 No.3-8; No.4-6, 7, 8; No.5-4, 5, 6, 7, 8; No.6-8; No.7-5, 7; No.8-6, 8

Milâd: 1907 No.7-4

Milket: 1906 No.6-90

Millet: 1905-1, 2, 4, 7, 9, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 50, 64, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-558, Dış Kapak, 561, 562, 563, Dış Kapak; No.37-578, 579, 582; 1907 No.2-5; No.3-2; No.4-1; No.5-4; No.6-3; No.7-2, 4; No.8-1, 3, 4; No.9-1, 3, 4, 8

Millet Gazetesi: 1906 No.35-576

Milliyye: 1906 No.35-561

Mimâri: 1907 No.3-2

Minber: 1905-11

Minister: 1907 No.8-4

Mintân: 1906 No.35-569

Misâl: 1906 No.35-572; No.37-578

Mislî: 1905-5; 1907 No.8-3

Miting: 1907 No.6-3; No.8-4

Miyâr: 1906 No.35-561

Mizâc: 1906 No.35-562; No.37-584

Mizana: 1906 No.35-552

Mîzânü'l-harâre: 1906 No.6-87

Mîzânül-Havâ: 1906 No.6-86, 87; 1907 No.3-5

Modâ: 1906 No.6-85; 1907 No.3-2; No.7-4

Mollâ: 1906 No.35-554, 555, 556; 1907 No.4-2, 3; No.5-5; No.7-1; No.8-1

Morita: 1907 No.6-5

Mor menekşe: 1906 No.37-577

Muâdil: 1906 No.35-570

Muallim: 1907 No.2-4; No.4-1; No.6-4

Muallimât:1907 No.7-4

Muallime: 1905-3, 5, 12; 1906 No.4-50; No.35-574; No.37-577, 579; 1907 No.2-4; No.4-1; No.6-4; No.9-3

Muâmele: 1905-4, 10; 1906 No.4-49; 1907 No.2-8

Muâşeret: 1906 No.35-562

Muattala: 1906 No.4-49

Muâvenet: 1906 No.6-93; No.35-547, 551, 565, 568, 569; No.37-580, 581; 1907 No.2-2, 6, 7; No.3-6; No.4-5; No.5-8; No.6-6; No.8-3, 7; No.9-8

Muâyene: 1906 No.35-547; 1907 No.3-5; No.5-7; No.8-5

Muazize:1905-11

Mûcib: 1905-1, 5; 1906 No.35-569, 575; No.37-578, 581, 584; 1907 No.4-8

Muhabbet: 1905-5; 1906 No.4-53; No.6-83, 84, 95; No.35-558, 565, 571; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-8; No.4-5; No.5-1, 2, 3, 4; No.6-2, 3; No.7-3

Muhaddis: 1907 No.7-4

Muhâfaza: 1906 No.35-547, 548, 558, 568, 569, 570, 571; No.37-582, 584; 1907 No.2-5, 6; No.3-4, 5, 6; No.5-8; No.6-7; No.7-5, 7

Muhâkemât: 1907 No.7-5

Muhâlefet: 1906 No.37-582; 1907 No.4-8; No.5-7, 8; No.6-8

Muhâtara: 1907 No.5-6; No.6-5; No.8-2

Muhbir: 1906 No.37-579

Muhît: 1906 No.35-563; No.37-581;

Muhtâc: 1905-1; 1906 No.35-573; No.37-579; 1907 No.2-1; No.3-6

Mukâbil: 1907 No.35-573; No.37-582; **Mukâbileten:** 1907 No.2-8

Mukadder: 1905-1

Mukaddimât: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak

Mukaddime: 1906 No.4-57; 1907 No.6-4; No.7-5

Mukâvemet: 196 No.37-584

Mukavvâ: 1907 No.5-3

Muktedir: 1906 No.35-576

Mum: 1905-11

Murâd: 1906 No.4-64

Musîka: 1905-3

Mûsikıyye: 1906 No.37-579

Musluk: 1907 No.9-2

Muşamma: 1907 No.3-5

Mutâyebe: 1906 No.6-89

Muteber: 1906 No.35-557

Mutlak: 1906 No.4-50; No.6-86; No.35-559; No.37-Dış Kapak; 1907 No.3-2; No.4-2

Muvaffakiyet: 1905-1; 1906 No.37-580; 1907 No.7-6

Muvaffık: 1905-1; 1906 No.6-95; No.35-569; No.37-580; 1907 No.2-6; No.3-5, 7; No.4-7; No.5-5; No.6-5, 6, 7; No.7-5, 6, 7; No.8-8; No.9-6, 8

Muvâhât: 1906 No.37-578; 1907 No.4-2

Muvâkaa: 1906 No.37-581

Muvâsât: 1907 No.7-6

Muzâfât: 1906 No.37-579

Mübâhase: 1907 No.8-5

Mübârek: 1905-1; 1906 No.6-94; No.35-570, 573; 1907 No.3-3

Mübâşir: 1905-1

Mücâdele: 1906 No.35-551; No.37-584

Mücâzât: 1906 No.37-582, 584

Müdârâ: 1906 No.4-49

Müddet: 1905-6; 1906 No.6-91; No.35-569; No.37-580; 1907 No.3-4; No.5-2, 5, 8; No.6-1; No.8-8; No.9-5

Müdîre: 1905-Kapak, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6-Kapak, Dış Kapak; No.37-Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak; No.9-1

Müfettiş: 1907 No.2-5

Mühimmât: 1907 No.9-4

Müjgân: 1907 No.7-3

Mükâfât: 1905-1; 1906 No.4-57; 1907 No.9-4

Mülâhaza: 1906No.35-553; No.37-583, 584; 1907 No.5-8

Mülâtafa: 1907 No.3-2

Mülk: 1905-6

Mültecilik: 1907 No.2-2

Mümkin: Bkz. Mümkün.

Mümkün: 1905-2, 3, 10; 1906 No.4-53, 56; No.6-91, 92; No.35-545, 547, 549, 553, 563; 1907 No.2-5, 6, 7; No.3-4, 8; No.4-2, 4, 6, 8; No.5-6, 7, 8; No.6-4, 5; No.7-2, 6; No.8-1, 2; No.9-2, 5

Münâsebet: 1907 No.2-5

Münâsib: 1905-3, 5; 1906 No.6-93; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-6, 8; No.3-5; No.6-8; No.7-1, 8; No.8-8

Münderic: 1905-3

Mürâcat: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak

Mürebbiye: 1905-3; 1906 No.37-579; 1907 No.6-3

Mürevvet: 1907 No.3-1

Müsââde: 1905-3; 1906 No.37-582

Müsâvât: 1907 No.2-5

Müsteâr: 1907 No.5-4

Müstedil: 1906 No.35-570; 1907 No.3-4

Müstehakk: 1906 No.35-574

Müstekîm: 1906 No.35-562,570

Müstekreh: 1907 No.3-3

Müstenî: 1906 No.35-553

Müsterîh: 1907 No.6-3

Müstevli:1906 No.37-578

Müşkilât: 1906 No.35-569; 1907 No.3-4, 7; No.8-6, 8

Müştemilât: 1907 No.8-6

Müşteri: 1905-12; 1906 No.37-Dış Kapak

Mütâlaa: 1906 No.4-57; No.37-582

Müteallikât: 1906 No.4-57; No.35-558, 571

Müteharrik: 1905-1

Mütesellî: 1906 No.35-575

Müyesser: 1905-1

Müzâkere: 1907 No.6-8

N

Nafakâ: 1907 No.3-4

Nağme: 1907 No.6-6

Nâil: 1905-2; 1906 No.4-50; No.35-564; No.37-580; 1907 No.4-5; No.6-2; No.9-1

Nâiliyyet: 1907 No.7-5

Nakış: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-579, Dış Kapak; 1907 No.3-2; No.5-3; No.6-4

Nakl: 1905-4, 5; 1906 No.35-549, 557; 1907 No.2-6; No.7-5

Nakuş: Bkz. Nakış.

Nâm: 1905-1, 4; 1906 No.6-89, 91; No.35-557, 562, 574, 576; 1907 No.2-2, 4, 5, 6; No.3-1, 3; No.4-2; No.5-3, 4, 8; No.6-3; No.7-4; No.8-1; No.9-1, 5

Nâ-mahrem: 1906 No.35-574

Namâz: 1907 No.7-1

Nâmûs: 1906 No.35-561

Nasihat: 1905-4, 5;1906 No.6-91, 96; 1907 No.2-5; No.3-6; No.5-7

Nâşî: 1906 No.35-549; 1907 No.7-3

Nâşir: 1906 No.37-Kapak; 1907 No.2-Kapak

Nat: 1907 No.3-1

Nâvek: 1907 No.7-3

Nâz: 1906 No.37-580

Nazar: 1905-5; 1906 No.6-93; No.35-545, 551, 562, 572; 1907 No.2-5; No.3-2; No.4-3, 8; No.6-5; No.8-7; No.9-1

Nazîr: 1905-5

Nebât: 1907 No.7-7; No.8-8

Nebâtât: 1906 No.37-577; 1907 No.8-2

Nebî: 1905-4,5

Necât: 1905-4

Nefes: 1906 No.6-91; 1907 No.4-2; No.5-3

Nefîs: 1905-11; 1907 No.3-2

Nefîse: 1907 No.3-2

Nefret: 1906 No.35-574

Nehc: 1907 No.3-1

Nehir: 1906 No.35-548, 549; 1907 No.8-5

Nehr: Bkz. Nehir.

Nemâmlık: 1907 No.3-3

Nemse: 1906 No.35-560; 1907 No.5-4

Nerse: 1905-8; 1907 No.7-1

Nesl: 1905-6; 1907 No.4-3

Neşât: 1907 No.2-7

Neşe: 1907 No.2-7; No.7-3

Neşir: 1906 No.37-Dış Kapak

Neşr: 1905-1, 3, Dış Kapak; 1906 No.35-553, 576; No.37-Dış Kapak; 1907 No.3-3; No.7-4; No.9-1

Netîce: 1906 No.6-93; 1907 No.7-2, 8

Nev: 1906 No.4-50; No.6-81; 1907 No.2-6; No.3-2, 3, 7; No.6-6; No.7-7, 8; No.8-4, 6, 8

Nevmetro: 1907 No.3-5

Nezâfet: 1906 No.4-49

Nezâket: 1906 No.4-49

Nezâret: 1906 No.37-582; 1907 No.3-3; No.6-3

Nihâyet: 1905-1; 1906 No.35-547; 1907 No.2-7; No.3-5, 8; No.4-8; No.5-4, 5, 7, 8; No.6-1; No.8-7; No.9-5

Nikâb: 1906 No.6-90

Nikâh: 1905-8; 1906 No.35-556; 1907 No.3-2

Niknâm: 1907 No.7-5

Nimet: 1906 No.35-559; 1907 No.2-1

Nine: 1906 No.6-95; No.35-565, 566

Nisâ: 1907 No.9-1

Nisbet: 1906 No.35-568; 1907 No.3-1; No.4-4; No.8-8

Nisvân: 1905-3; 1906 No.35-575; 1907 No.4-2; No.7-4; No.9-1

Nişân: 1907 No.3-1

Niyet: 1906 No.35-558; 1907 No.2-1; No.3-4; No.5-4; No.6-4; No.8-4; No.9-1

Nizâ: 1906 No.4-64

Nizâm: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-49, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-560, Dış Kapak; 576, Dış Kapak; No.37-578,

582, Dış Kapak; 1907 No.2-5; No.3-2, 3; No.7-2

Nizâmen: 1907 No.3-3; No.7-5

Nokta: 1906 No.6-93; No.35-545, 547 549, 552, 556, 569; No.37-580; 1907 No.4-7, 8; No.5-5, 7, 8; No.7-7, 8; No.8-6, 7; No.9-6, 8

Noksân: 1906 No.37-580

Nöbet: 1907 No.2-7; No.3-7

Numero: Bkz. Numara.

Numara: 1905-1; 1906 No.4-Kapak; No.6-Kapak; No.35-Kapak, 554, 555, 573; No.37-Kapak, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584; 1907 No.2-Kapak, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.3-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.4-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.5-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.6-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.7-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.8-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.9-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Nûr: 1905-12; 1906 No.6-95; No.35-558, 574, 575; No.37-579; 1907 No.2-2

Nutuk: 1907 No.6-4; No.8-4; No.9-3

Nüfûs: 1907 No.4-3

Nüfûz: 1906 No.37-583; 1907 No.4-5

Nümûne: 1905-Kapak, 6, 8; 1906 No.35-554; 1907 No.2-2

Nüsha: 1905-2, 3, 12; 1906 No.6-81, 82; No.35-576; No.37-Kapak; Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak; No.4-2; No.6-4; No.9-5

O

Ocak: 1906 No.35-564

Od: Bkz. Ot.

Oda: 1906 No.6-92, 93; No.37-582; 1907 No.2-3; No.3-2; No.5-2, 4; No.6-2, 4; No.7-2; No.9-2, 3

Oğl: Bkz. Oğul.

Oğul: 1905-1, 5, 8; 1906 No.4-52; No.6-81, 94; No.35-558, 560, 563; No.37-583, 584

Okşayış: 1907 No.2-3

Okuv: 1905-5, 8; 1906 No.4-50; No.6-96; No.35-553, 573; 1907 No.4-1-2

Olta: 1907 No.2-8; No.3-4

Omurga: 1906 No.35-569; 1907 No.9-6

Omuz: 1907 No.4-8; No.7-6; No.8-7

Orak: 1905-9; 1906 No.35-570

Orta: 1906 No.35-548; No.37-581, 583; 1907 No.2-5, 6, 7; No.3-7, 8; No.5-5; No.6-2; No.7-6; No.8-7

Osmanlı: 1906 No.4-57; No.6-89

Ot: 1906 No.6-85; 1907 No.5-1, 3

Ot: 1906 No.35-554; 1907 No.7-7, 8; No.8-5, 6; No.9-8

Ota: Bkz. Oda.

Otağ: 1907 No.5-3; No.6-2

Oturuş: 1905-7

Oyma: 1907 No.3-2; No.5-3

Oyun: 1905-4; 1906 No.6-81; No.35-557; No.37-582, 584; 1907 No.2-3, 8; No.4-2, 3, 5, 8; No.6-1, 6

Oyuncak: 1905-4; 1907 No.7-1

Oyuncı: 1906 No.35-556, 557

Ozan: 1907 No.2-2

Ö

Ödünç: 1907 No.8-3

Öğle: 1907 No.3-6; No.4-7; No.6-6; No.9-5

Öksürük: 1906 No.37-Dış Kapak

Ölüm: 1906 No.6-83; No.35-564, 566; 1907 No.2-3; No.5-3

Öyle: Bkz. Öğle.

Öylen: Bkz. Öğle.

Ömr: 1905-7, 8; 1906 No.4-57; No.35-566, 574; 1907 No.2-1; No.9-3, 4

Ön: 1906 No.6-84, 85; No.37-579; 1907 No.2-3; No.4-8; No.7-4, 6, 8; No.8-6, 8; No.9-2, 7

Ördek: 1907 No.4-5, 7; No.9-6

Örfiyye: 1906 No.37-Dış Kapak

Örgi: 1905-10

Örnek: 1905-9; 1907 No.2-2

Örtü: 1906 No.37-579

Öskün: 1905-4

Öz: 1906 No.4-51, 53; No.6-83, 87; No.35-557; No.37-577; 1907 No.2-1, 4; No.5-2, 3; No.9-3

Özge: 1907 No.5-2

Özr: 1906 No.35-548

Özr –nâme: 1906 No.35-575

P

Pâd-şâh: 1905-3;1907 No.2-5

Pâk: No.9-1, 2

Pâket: 1907 No.8-2

Paltar: 1906 No.4-49

Palto: 1907 No.4-4

Pamuk: 1907 No.7-3; No.9-1

Papaz: 1906 No.37-583

Pâra: 1906 No.4-49, 64; 1907 No.2-2; No.3-5; No.6-4; No.8-3, 4

Parahod: 1906 No.35-546, 547, 549, 550, 551, 567; No.37-581, 582, 583, 584; 1907 No.2-6, 7, 8; No.3-4, 5, 6, 7, 8; No.4-4, 5, 6, 7; No.5-7, 8; No.6-5, 7, 8; No.8-7

Parça: 1906 No.6-85, 86; No.35-547, 549, 552, 575; No.37-584; 1907 No.2-7; No.3-2, 5, 6, 8; No.4-7; No.5-5; No.7-3; No.8-2; No.9-8

Pâre: Bkz. Para.

Parmak: 1906 No.6-88; No.35-555; 1907 No.5-2; No.6-5; No.7-8; No.9-4

Pars: 1907 No.7-7

Parti: 1907 No.7-2

Partiya: 1907 No.2-5

Paşka: 1907 No.8-1

Patrol: 1907 No.3-4

Pây: 1907 No.7-4

Pâye: 1905-5

Peder: 1905-12; 1906 No.6-96; No.35-558, 562; No.37-582, 583; 1907 No.8-3

Pek alâ: 1906 No.35-563; 1907 No.2-8; No.4-2; No.5-6, 7; No.7-6,7

Pek çok: 1906 No.35-547; 1907 No.2-7; No.3-5; No.4-2, 3, 4, 7; No.6-1; No.8-2, 6, 8; No.9-6, 7, 8

Peksimet: 1906 No.35-549, 566; 1907 No.2-7; No.3-6; No.9-6

Pencere: 1906 No.6-93; 1907 No.2-6

Pençe: 1907 No.2-3; No.6-2

Pençşenbe: 1907 No.9-3

Perde: 1906 No.6-86, 96; 1907 No.3-2

Pervâne: 1906 No.35-559, 575; No.37-580

Peşik: Bkz. Beşik.

Peydâ: 1905-4; 1907 No.6-3; No.7-1; No.8-2

Pîr: 1907 No.2-4

Pîrâye: 1907 No.9-2

Pire: 1907 No.7-2

Pisik: 1906 No.35-562

Pislik: 1907 No.9-2

Pîş: 1906 No.35-561

Piyano: 1906 No.37-579; 1907 No.5-4

Pobin: 1906 No.35-554

Polak: 1906 No.35-560

Polisa: 1907 No.3-3; No.8-4

Porselen: 1907 No.8-2

Prandi: Bkz. Brandi.

Pravoslavn: 1907 No.3-3

Prenses: 1906 No.37-579

Program: 1906 No.37-581

Protest: 1906 No.35-573

Pruva: 1906 No.35-550

Pul: 1907 No.2-2; No.6-1

Pusula: 1907 No.3-5; No.6-8; No.8-5,6

R

Râbıta: 1906 No.35-558, 569

Râce: 1907 No.2-1

Râdde: 1906 No.35-567; 1907 No.4-4

Rağbet: 1906 No.35-574

Râh: 1906 No.35-561, 575

Râhat: 1905-7; 1906 No.6-84, 95; No.35-566, 573; No.37-581; 1907 No.2-1, 3; No.3-2, 6; No.4-7; No.5-2, 3, 8; No.7-2, 7, 8; No.9-6

Rahim: 1906 No.35-565

Rakam: 1907 No.4-3

Rakı: 1907 No.5-4

Rakkâs: 1906 No.35-556, 557

Raks: 1906 No.35-556, 557; 1907 No.4-2, 3

Ramazân: 1906 No.35-556

Rasık: 1906 No.4-49

Reâyâ: 1906 No.6-90

Recâ: 1905-1, 2, 12; 1906 No.35-554, 555, 576; 1907 No.2-1, 4, 5; No.3-6; No.6-8; No.9-1, 2, 4

Reddiye: 1907 No.3-3

Refâh: 1907 No.4-3

Refâkat: 1907 No.2-4

Refîk: 1906 No.6-84; No.35-550; No.37-584; 1907 No.4-3, 4; No.7-5

Reîs: 1906 No.37-583, 584; 1907 No.2-5; No.3-7

Reîse: 1906 No.37-579

Rekâbet: 1906 No.37-583

Rencîde: 1905-4

Reng: Bkz. Renk.

Renk: 1905-11; 1906 No.6-81, 86; No.35-548, 569; No.37-577, 578; 1907 No.5-2; No.6-2

Resâmân: 1907 No.3-2

Resim: 1905-2, 3, 8, 9, Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-87, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; 575, 576, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577, 580, 581, Dış Kapak; 1907 No.2-1; No.3-1, 2; No.4-1, 3; No.5-1, 3, 4; No.6-1, 3, 4; No.7-1; No.8-1, 4; No.9-1, 3, 4

Resm: Bkz. Resim.

Resmen: 1906 No.4-64

Revş: 1906 No.6-95

Rey: 1906 No.35-545, 546, 551, 563, 566, 572; No.37-584

Rezâil: 1906 No.4-56

Rızâ: 1905-5; 1906 No.4-64; No.35-545; 1907 No.2-1

Rızk: 1906 No.6-95

Rifat: 1907 No.3-1

Rikkat: 1907 No.6-3

Rimovlur: 1907 No.3-4

Risâle: 1906 No.37-579; 1907 No.9-3

Rivâyet: 1906 No.6-90

Riyâ: 1906 No.37-580; 1907 No.3-2; No.4-2

Riyâzât: 1906 No.37-582

Rizinova: 1907 No.3-5

Roman: 1905-3; 1906 No.6-95; No.37-582, Dış Kapak; 1907 No.5-4

Romatizma: 1906 No.4-49

Römorkor: 1907 No.4-6; No.6-7, 8; No.9-7

Rönesans: 1907 No.3-2

Ruble: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-57, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-554, 560, Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak, 4; No.3-2; No.5-1, 2, 4; No.6-1, 2, 4; No.8-3; No.9-3

Rûh: 1905-1; 1906 No.4-53; No.6-86, 88; No.35-561, 562, 563; No.37-577, 580, Dış Kapak;1907 No.3-1

Rûhânî: 1906 No.6-84;1907 No.3-2

Ruhsat: 1906 No.37-579; 1907 No.5-3

Rûh'ül –Kudüs: 1907 No.3-3

Rumûz: 1907 No.7-4

Rusça: 1905-3; 1906 No.4-50; No.35-555; 1907 No.4-1

Rutûbet: 1906 No.4-49; No.6-93; 1907 No.8-2

Rûy: 1907 No.3-3

Rûz: 1906 No.35-576; 1907 No.3-1; No.6-3

Rütbe: 1907 No.3-1

Rüyâ: 1907 No.2-3

Rüzgâr: 1906 No.6-87; No.35-545, 546, 548, 549, 567; No.37-580, 581; 1907 No.2-3, 4, 8; No.4-4,6

S

Saâdet: 1906 No.6-94; No.35-558, 561, 562; 1907 No.2-4; No.4-2, 3; No.9-1

Saât: 1906 No.6-85, 87, 92; No.35-545, 546, 549, 552, 553, 566, 569; No.37-Kapak, 577, 580, 581; 1907 No.2-1, 3, 6; No.3-5, 6; No.4-6, 7, 8; No.5-5; No.6-1, 8; No.7-5, 6, 7, 8; No.8-5, 6, 8; No.9-3, 5, 6

Sabâ: 1906 No.6-90

Sabâh: 1906 No.35-559; No.37-Kapak, 577; No.37-582; 1907 No.2-4, 7, 8; No.4-6; No.5-6; No.6-2, 8; No.7-3, 5; No.9-5, 6

Sabî: 1905-4, 5, 6, 8; 1907 No.2-8; No.9-1

Sabîbe: 1907 No.9-1

Sabır: 1906 No.6-85, 90; No.35-576; No.37-580; 1907 No.5-6; No.7-8

Sabr: Bkz. Sabır.

Sabun: 1907 No.8-3; No.9-2

Saç: 1905-10; 1906 No.4-49; No.6-85, 86, 88, 90; No.35-559; No.37-Dış Kapak; 1907 No.5-1; No.6-2; No.9-4

Saçma: 1907 No.3-4, 6

Sâdâ: 1907 No.2-1; No.6-1

Sade: 1905-10; 1907 No.3-6;No.7-7

Sadr: 1905-1

Sadr-ı azam: 1906 No4-91

Safâ: 1906 No.6-84; 1907 No.7-3

Safvet: 1907 No.3-1

Sağ (I): 1906 No.6-87; 1907 No.4-3; No.9-6

Sağ (II): 1905-3;1906 No.547, 564

Sağ (III): 1906 No.37-578

Sağlık: 1906 No.35-565; 1907 No.2-3; No.9-2

Sahâbe: 1905-4,5

Sâhib: 1905-5; 1906 No.35-563, 575; 1907 No.4-1; No.7-3, 5; No.9-7

Sâhib-i İmtiyâz: 1905 –Kapak, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6-Kapak, Dış Kapak; No.35- Kapak, Dış Kapak

Sakal: 1907 No.8-2

Sakız: 1906 No.35-555; 1907 No.9-3, 8

Saku: 1907 No.3-5

Sal: 1906 No.35-567

Saldat: 1906 No.35-560; 1907 No.5-4

Saltanat: 1905-3

Saman: 1905-10; 1906 No.37-583; 1907 No.3-5

Sanatkâr: 1906 No.6-90

Sandal: 1906 No.35-549, 550, 551, 552, 567, 568; 1907 No.3-5, 6

Sandık: 1907 No.3-4, 5; No.4-4; No.7-2; No.9-8

Sanduk: Bkz. Sandık.

Sâniye: 1907 No.6-2

Sânlık: 1907 No.8-1

Santigrad: 1907 No.3-5

Sap: 1907 No.9-7

Sarf: 1906 No.35-553, 554

Sarı: 1906 No.4-56; No.37-577; 1907 No.5-1; No.9-4

Sarık: 1906 No.35-563

Sarılık: 1907 No.5-1

Sarıltım: 1906 No.37-577, 578

Sariye: 1906 No.37-578

Sath: 1906 No.35-567

Satır: 1906 No.35-573; 1907 No.8-1

Satur: Bkz. Satır.

Savut: 1906 No.37-578, Dış Kapak

Say: 1906 No.35-573; No.37-Dış Kapak

Sâye: 1906 No.6-88; No.35-559, 563, 569; No.37-584; 1907 No.2-7; No.3-5, 6; No.4-5, 8; No.6-3; No.7-2, 5; No.8-6; No.9-2

Saylav: 1907 No.2-5; No.8-4; No.9-3, 5

Saz: 1906 No.37-581; 1907 No.8-5

Sebeb: 1905-4, 8, 11; 1906 No.6-81, 89, 91, 92, 95, 96; No.35-550, 561, 564, 565, 574, 575; No.37-582; 1907 No.2-1, 2; No.3-7; No.4-1, 2, 6; No.6-4, 7, 8; No.7-7; No.8-1, 6, 8; No.9-1, 3

Sebebiyyet: 1907 No.7-6

Sed: 1907 No.7-8

Sefâhat: 1907 No.2-4

Sefer: 1906 No.35-545; 1907 No.2-6; No.7-1

Sefîne: 1906 No.35-545, 546, 547, 552, 568, 569; No.37-580, 584; 1907 No.2-6

Sehil: 1906 No.4-56

Sekenât: 1906 No.35-548

Selâmet: 1905-3; 1906 No.6-96; 1907 No.3-1; No.4-2, 8; No.5-6; No.8-7; No.9-2

Selîm: 1906 No.35-563

Semâver: 1907 No.9-2

Semer: 1905-12; 1907 No.9-3

Semt: 1907 No.6-3

Sene: 1905-Kapak, 1, 3, 6, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak; No.6-Kapak, 90, 91, 96; No.35- Kapak, 560, 566, 574, 576; No.37- Kapak, 577, 578, 579, 581, 583, 584, Dış Kapak; 1907 No.2- Kapak, 1, 2, 5; No.3-1, 2, 3, 5, 7; No.4-1, 3, 4, 7; No.5-1, 3, 4; No.6-1; No.7-1, 4; No.8-1, 3, 4; No.9-1, 4, 6, 8

Sened: 1907 No.7-1

Senelik: 1905-12, Dış Kapak;1906 No.4-51, Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak

Ser: 1906 No.35-561

Serbestlik: 1906 No.37-582

Ser-güzeşt: 1907 No.7-5

Serhoş: 1907 No.5-4

Seria: 1907 No.3-3

Serîr: 1907 No.3-2

Sermâye: 1907 No.7-3; No.8-3

Sertlik: 1906 No.37-584

Servet: 1906 No.35-559; No.37-583; 1907 No.8-3

Servî: 1907 No.7-8

Ses: 1906 No.35-545, 564; No.37-581, 584; 1907 No.6-2, 6; No.9-4, 7

Setrom glas: 1907 No.3-5

Sevâb: 1907 No.2-2

Sevdâ: 1906 No.4-64; No.37-580; 1907 No.7-1, 3

Sevgili: 1906 No.35-562, 565; 1907 No.2-1, 4; No.5-3; No.6-2

Sevinç: 1905-5; 1906 No.35-564; No.37-582; 1907 No.2-7; No.6-6

Sevk: 1906 No.35-561, 562, 569; No.37-578

Seyâhat: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-545, 557,Dış Kapak; 566, Dış Kapak; No.37-580, 582, 583, Dış Kapak; 1907 No.2-6; No.3-2, 4, 5; No.4-4; No.5-4, 6; No.6-5, 8; No.7-4, 5; No.8-5, 8; No.9-5

Seyâhat-nâme: 1905-7

Seyirci: 1907 No.7-3

Seyl: 1906 No.37-581; 1907 No.7-7, 8

Seyr: 1906 No.6-90; No.35-545, 560; No.37-579; 1907 No.2-3, 6; No.3-8; No.4-3; No.5-1

Sıbyân: 1905-4; 1906 No.37-Dış Kapak

Sıfat: 1906 No.37-580

Sıhhat: 1905-12; 1906 No.35-565; No.37-Kapak, 577, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1, 3; No.5-1; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1

Sıkındı: Bkz. Sıkıntı.

Sıkıntı: 1906 No.6-84; No.35-564; 1907 No.7-2

Sımsıçka: 1906 No.35-555

Sınıf: 1906 No.4-57; No.35-571; No.37-582, 583, 584; 1907 No.3-3; No.4-2

Sır: 1906 No.6-84; 1907 No.7-4

Sırġa: 1905-10

Sırt: 1907 No.6-4, 6, 7; No.7-6, 7; No.9-5, 6, 7

Sızıntı: 1907 No.7-6

Silâh: 1907 No.2-6, 8; No.3-4; No.8-8

Sîmâ: 1906 No.35-561; No.37-584

Sine: 1906 No.6-84; 1907 No.7-3

Sipâhi: 1906 No.6-82

Siren: 1907 No.3-4

Sirke: 1906 No.37-Dış Kapak

Sitâyiş: 1906 No.35-576

Siyâbye: 1907 No.4-3

Siyâset: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-91, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak

Skarlatina: 1906 No.6-91, 93

Sofa: 1905-10

Soğukkanlılık: 1907 No.4-7

Sol: 1906 No.6-87; No.37-580; 1907 No.2-6; No.4-3; No.8-7; No.9-6

Sonbahâr: 1906 No.35-564

Sorgu: 1907 No.7-2

Soyak: 1907 No.8-1

Sögüş: 1906 No.4- 49; 1907 No.7-1, No.8-4

Söz: 1905-4; 1906 No.4-49, 50, 64; No.6-82, 85, 86, 93, 94, 95, 96; No.35-545, 546, 552, 554, 559, 561, 562, 564, 573, 576; 1907 No.2-2, 3, 5, 6; No.3-7, 8; No.4-1, 2, 5, 8; No.5-2, 3, 6; No.6-1, 8; No.7-2, 6, 8; No.8-1, 2, 5, 7; No.9-4

Stol: 1905-8; 1907 No.5-3

Su: 1905-7; 1906 No.4-57; No.6-88, 89, 93; No.35-545,546, 547, 548, 549, 550, 552, 567, 568, 569; No.37-580; 1907 No.2-3, 7, 8; No.3-6; No.4-6, 7, 8; No.6-4, 5, 8; No.7-5, 6, 7, 8; No.8-2, 3, 5, 7; No.9-2, 5, 6

Suâl: 1905-5, 8, 9; 1906 No.6-81, 82, 96; No.35-573; 1907 No.2-7; No.4-5; No.7-4; No.9-8

Sublime: 1907 No.8-2; No.9-2

Sucuk: 1907 No.2-7

Suç: 1907 No.7-2

Suhâr: 1907 No.2-7

Sultân: 1905-3;1906 No.6-89, 91; No.35-572; 1907 No.4-2

Sun-ullâh: 1907 No.5-2

Sûret: 1905-4, 5, 7, 10; 1906 No.4-56, 64; No.6-94; No.35-547, 548, 555, 556, 558, 573, 574, 576; No.37-580, 582; 1907 No.2-3, 5, 8; No.3-1, 2, 7; No.4-4, 7, 8; No.5-4, 7, 8; No.6-6, 7; No.7-3, 7, 8; No.8-3, 4, 6; No.9-3, 6

Sübha: 1906 No.37-580

Sübhânallâh: 1906 No.4-52; No.6-83

Süd: Bkz. Süt.

Südkü: 1906 No.6-92

Sühûlet: 1906 No.4-57; No.35-549

Sükût: 1907 No.5-3

Sünbül: 1906 No.35-572; No.37-577

Süngi: 1906 No.6-89

Süri: Bkz. Sürü.

Sürûr: 1906 No.6-94

Sürü: 1905-7, 8; 1906 No.35-557, 562; 1907 No.8-8; No.9-6, 7

Süs: 1907 No.4-3

Süt: 1906 No.35-565, 566; 1907 No.2-1, 3

Süzgeç: 1907 No.8-2

Ş

Şafak: 1906 No.6-84

Şâh: 1906 No.35-561

Şahıs: 1906 No.4-64; No.35-561

Şâhid: 1907 No.5-2; No.6-1, 3

Şâhzâde: 1906 No.4-50

Şâir: 1905-6; 1906 No.4-57; No.6-89

Şaki: 1905-5

Şâkird: 1907 No.9-4

Şâkirdân: 1906 No.37-582, 583, 584

Şalapa: 1905-10

Şalvar: 1907 No.3-4; No.4-4

Şamdan: 1907 No.9-8

Şân: 1906 No.35-576; No.37-580

Şarâb: 1907 No.2-8; No.3-5; No.4-6, 7; No.5-4

Şariyye: 1906 No.4-57

Şakird: 1906 No.37-582; 1907 No.9-4

Şakirdân: 1906 No.37-582, 583, 584

Şar: 1907 No.5-4

Şark: 1906 No.35-572; No.37-581, 583; 1907 No.2-6; No.3-2, 8; No.4-6, 7, 8; No.5-4, 5, 6, 7, 8; No.6-8; No.7-5, 7; No.8-5, 6, 7, 8

Şarkı: 1906 No.35-565; 1907 No.5-4; No.9-2, 3

Şart: 1906 No.4-56; No.35-563; 1907 No.4-8; No.8-3

Şaşaa: 1906 No.37-580, 584; 1907 No.3-2

Şeb: 1906 No.35-559; 1907 No.6-3

Şeb-i vey: 1906 No.37-577

Şecâat: 1907 No.4-5; No.7-6

Şefâat: 1906 No.4-64; 1907 No.3-1

Şefkat: 1906 No.6-90; 1907 No.2-1, 2, 4; No.9-1

Şehâdet-nâme: 1906 No.35-560

Şehir: 1905-Kapak,1, 12; 1906 No.4-Kapak, 57; No.6-Kapak, 94; No.35-Kapak, 553, 555; No.37-Kapak, 579, 581, 584; 1907 No.2-Kapak, 1, 2, 4, 6; No.4-1, 2; No.6-3, 4; No.7-3, 4; No.9-3

Şehr: Bkz. Şehir.

Şehvet: 1907 No.4-2

Şeker: 1906 No.35-554

Şekil: 1905-9, Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35- 552, Dış Kapak; Dış Kapak; 1907 No.4-8; No.5-3; No.7-1, 6, 7, 8; No.8-6; No.9-7

Şekk: 1907 No.2-5

Şekl: Bkz. Şekil.

Şem: 1906 No.37-580

Şems: 1906 No.37-577, 578

Şeref: 1906 No.35-564;1907 No.2-4; No.9-1

Şeren: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4- 64, Dış Kapak; No.6 –96, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; 1907 No.4-2

Şerh: 1906 No.35-558

Şeri: 1905-5; 1906 No.35-559; No.37-Dış Kapak; 1907 No.3-1

Şerîat: 1906 No.4-50, 64; No.6-96; 1907 No.4-2; No.7-1, 2; No.9-2

Şerîf: 1905-5; 1906 No.6-94; 1907 No.2-4; No.9-4

Şerr: 1906 No.4-56; 1907 No.6-5; No.7-2, 5

Şerrâ: 1906 No.4-56

Şerri: 1907 No.3-5

Şeydâ: 1907 No.6-3

Şetâret: 1907 No.2-4

Şevk: 1907 No.3-1; No.7-3

Şeyh: 1905-6; 1906 No.37-580

Şeytân: 1906 No.37-584; 1907 No.3-3

Şırıngalık: 1907 No.8-3

Şiddet: 1906 No.35-545; No.37-581, 584; 1907 No.6-5; No.7-5; No.8-3, 8

Şifâ: 1906 No.37-578

Şikil: Bkz. Şekil.

Şimâl: 1906 No.6-88; No.35-547, 548; No.37-581; 1907 No.3-8; No.4-6, 8; No.5-4, 5, 6, 8; No.7-5, 6; No.8-5, 7, 8; No.9-6

Şir:1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-559, Dış Kapak; 572, Dış Kapak; No.37-Dış Kapak

Şirk: 1907 No.4-2

Şişe: 1907 No.3-5; No.4-6

Şişhâne: 1907 No.3-4

Şöför: 1906 No.35-566

Şöhret: 1905-6; 1906 No.35-572; 1907 No.3-2

Şube: 1906 No.37-582

Şundayn: 1906 No.35-574; 1907 No.4-5; No.5-6

Şura: 1906 No.35-553; 1907 No.3-7; No.4-7; No.5-7; No.7-5, 7, 8; No.9-6

Şuracıkda: 1907 No.9-8

Şuûr: 1907 No.7-3

Şübhe: 1906 No.4-56; No.6-94; No.35-548, 567; 1907 No.2-2, 5, 6; No.4-4, 5; No.5-5, 6, 8; No.6-4; No.7-7; No.8-1, 2, 7, 8; No.9-6, 8

T

Taaccül: 1907 No.8-3

Taallüm: 1906 No.35-573; 1907 No.2-5; No.4-2

Taâm: 1906 No.6-94; No.35-566; No.37-578, 582; 1907 No.2-7, 8; No.3-6, 7; No.5-6

Taarruz: 1907 No.6-7

Taassüb: 1907 No.3-2

Tâat: 1907 No.4-2

Tab: 1907 No.3-3

Tabak: 1907 No.4-6; No.9-8

Tabaka: 1907 No.6-4; No.8-2

Tâbiî: 1906 No.6-87; No.35-551, 554

Tabiat: 1905-10; 1906 No.4-57; No.6-86; No.35-562; No.37-577, 578, 583, 584, Dış Kapak; 1907 No.4-5; No.8-1

Tabîb: 1905-3, Dış Kapak; 1906 No.4-50, Dış Kapak; No.6-91, 92, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; 1907 No.8-2

Tabîr: 1907 No.3-3

Tafsîlât: 1905-6

Tahammül: 1907 No.4-3; No.5-8

Tahkîk: 1905-4; 1906 No.35-550; 1907 No.4-4, 8; No.5-7; No.6-8

Tahmîl: 1907 No.5-7

Tahmîn: 1907 No.3-1

Tahribât: 1907 No.8-8

Tahsîl: 1905-4, 5, 6, 11; 1906 No.6-96; No.37-579, 581, 582, 583; 1907 No.2-5; No.9-1

Tahta: 1905-9; 1907 No.2-6; No.7-3; No.8-2; No.9-8

Tahta kurusu: 1907 No.7-2

Tâife: 1905-4; 1906 No.35-573; 1907 No.7-4; No.9-1

Takayyüd: 1906 No.37-583

Takdîm: 1906 No.35-576**;** 1907 No.2-5; No.3-3

Takdîr: 1906 No.35-563; No.37-583; 1907 No.8-5

Takdîs: 1907 No.6-3

Tâkım: 1907 No.3-4, 5

Taklîd: 1907 No.7-4

Takrîben: 1906 No.35-552; 1907 No.5-6

Taksîm: 1907 No.6-7

Taksîr: 1907 No.5-3

Takvîm: 1907 No.3-5

Talat: 1907 No.3-1

Talebe: 1906 No.35-562; No.37-582, 583

Talga: Bkz. Dalga.

Tâlib: 1905-6

Talîm: 1906 No.6-81, 93; No.35-553, 555, 562, 573, 575; No.37-579, 582, Dış Kapak; 1907 No.2-5; No.9-1

Tam: 1906 No.35-551

Tamar: Bkz. Damar.

Tamla: Bkz. Damla.

Tane: 1907 No.3-5; No.4-6

Tanıdık: 1905-2

Tanış: 1907 No.5-1, 2

Tan Yulduzı Gazetesi: 1906 No.37-579

Tanzîm: 1907 No.3-2

Taraf: 1906 No.4-50, 64; No.6-89, 95; No.35-545, 546, 547, 548, 550, 552, 560, 562, 566, 573; No.37-579, 580, 581, 582; 1907 No.2-1, 3, 5, 6, 7, 8; No.3-6, 7, 8; No.4-1, 2, 3, 6, 7, 8; No.5-2, 4, 5, 6, 7, 8; No.6-1, 2, 3, 4, 5, 6, 8; No.7-1, 3, 4, 5, 6, 7; No.8-5, 6, 7, 8; No.9-4, 5, 6, 7, 8

Taraf-dâr: 1906 No.35-551

Tarak: 1905-10

Tarîf: 1905-1; 1906 No.6-83; 1907 No.5-5; No.9-6

Târîh: 1905-7, Dış Kapak;1906 No.4-57, Dış Kapak; No.6-81, 90, 91, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; 574, Dış Kapak; No.37-579; 1907 No.3-2, 5; No.9-4, 7

Tarîk: 1906 No.35-553; 1907 No.5-6; No.7-4; No.9-1

Tarika: 1907 No.3-4

Tarîkat: 1906 No.35-563

Tarz: 1906 No.35-553; No.37-582; 1907 No.3-2; No.8-3

Tasallutât: 1906 No.35-570

Taslak: 1907 No.9-2

Taş: 1905-7, 10; 1906 No.4-64; No.35-552; No.37-581; 1907 No.2-3; No.4-7; No.7-6, 8; No.8-4, 5

Tatîl: 1906 No.37-582

Tatlı: 1905-10; 1907 No.8-7; No.9-2

Tâûn: 1906 No.6-91; No.37-578

Tavân: 1907 No.3-2; No.7-3

Tavır: 1906 No.4-53; 1907 No.3-2; No.4-8

Tavr: Bkz. Tavır.

Tavsiye: 1906 No.35-558, 573; 1907 No.4-2

Tavuk: 1906 No.4-56; 1907 No.7-1

Tayin: 1906 No.4-57; 1907 No.6-8; No.8-6

Teâlâ: 1907 No.3-4; No.4-2

Tebdîl: 1905-7; 1906 No.35-549, 569; 1907 No.2-7; No.7-7

Tebdîlât: 1906 No.6-88

Tebessüm: 1907 No.6-2

Tebrik: 1905-1, 11; 1906 No.6-94; 1907 No.2-2; No.6-4

Tebriken: 1905-1

Tebrîk- nâme: 1906 No.35-575

Teceddüd: 1906 No.35-573, 574; 1907 No.3-2

Tecrübe: 1906 No.6-88, 91, 93; 1907 No.4-6, 8

Tedârik: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.5-8; No.6-7

Tedbîr: 1907 No.4-6; No.6-5, 8; No.7-2; No.8-2

Tedennî: 1907 No.7-2

Tedkîk: 1906 No.35-549, 552, 567;1907 No.2-6; No.3-2; No.4-6, 7; No.5-5; No.8-7

Tedkîkât: 1906 No.35-552

Tedrîs: 1905-4, 6

Tedrîsî: 1905-Kapak; 1906 No.4-Kapak; No.6-Kapak; No.35-Kapak

Teemmülât: 1907 No.4-3

Teesssüf: 1906 No.4-64; No.6-94; No.35-549, 553, 575; No.37-579; 1907 No.5-7; No.7-4

Tefâvüt: 1906 No.6-86

Tefrika: 1906 No.35-571

Tefrîş: 1907 No.3-2

Tefsîr: 1906 No.35-558

Teftîk: 1907 No.3-6; No.4-5

Teftiş: 1905-4; 1907 No.2-4; No.4-4, 8; No.5-5, 7

Tegayyür: 1905-7

Tehîl: 1907 No.4-3, 4

Tehiyye: 1906 No.35-563

Tehlike: 1906 No.35-545, 546, 566; No.37-581; 1907 No.2-7; No.3-5; No.6-5, 8; No.7-5, 6; No.8-6; No.9-2

Tehzîb:1906 No.35-563

Tehzîr: 1906 No.35-571

Tek: 1907 No.6-3

Tekmîl: 1906 No.35-567; No.37-580; 1907 No.2-6

Tekne: 1906 No.37-581; 1907 No.2-6; No.3-6; No.5-5; No.6-5

Tekrâr: 1906 No.4-56; No.6-82; No.37-580; 1907 No.2-2, 7; No.3-4; No.4-3; No.5-5; No.8-5, 6, 7; No.9-7

Tel: 1906 No.6-84; 1907 No.3-5

Telâş: 1907 No.4-3; No.6-2

Telefon: 1907 No.8-4

Telgraf: 1907 No.6-1, 2, 4; No.8-4

Tem: 1905-7; 1906 No.4-50; No.35-561, 562, 563

Temâşâ: 1906 No.35-556, 557; 1907 No.4-2; No.9-4

Temennî: 1905-12

Temîn: 1906 No.35-562

Temizlik: 1905-10; 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.6-4; No.7-2; No.8-2; No.9-1, 2

Temyîz: 1906 No.35-563

Teneke: 1907 No.8-3; No.9-8

Ter: 1907 No.2-3

Terâcim: 1907 No.7-5

Terakkî: 1906 No.4-50; No.35-561, 564, 570, 573, 575; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-3; No.5-4; No.7-2, 4

Terbiye: 1905-1, 4, 5, 6, Dış Kapak; 1906 No.4-49, 50, 64, Dış Kapak; No.6-81, 90, 93, 96, Dış Kapak; No.35-545, 553, Dış Kapak; 561, 562, 563, 574, Dış Kapak; No.37-Kapak, 577, 579, 581, 582, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak, 1, 5; No.3-1; No.4-1, 4; No.5-1; No.6-1, 3; No.7-1, 4; No.8-1; No.9-1

Tercümân: Bkz. Tercüman Gazetesi.

Tercümân Gazetesi: 1905-Kapak, 1, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6-Kapak, Dış Kapak; No.35-Kapak, Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.9-1

Tercüme: 1905-3, Dış Kapak;1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.7-4

Tereddüdât: 1907 No.4-3

Tereke: 1906 No.6-90

Tereze: 1906 No.6-93

Tergîb: 1906 No.35-571

Termometr: 1906 No.6-92; 1907 No.3-5

Tertîb: 1906 No.4-64; No.6-87; No.37-Kapak, 577; 1907 No.2-5, 7; No.3-3, 7; No.7-4

Terzi: 1907 No.4-4

Terzilik: 1907 No.4-4

Tesâdüf: 1906 No.35-547, 556; 1907 No.3-7; No.7-5

Tesellüm: 1907 No.8-7

Tesîr: 1905-5, 8; 1906 No.6-87; No.37-577, 578, 582, 583, Dış Kapak; 1907 No.2-6; No.4-5; No.5-2; No.6-1, 3, 7; No.7-2, 6, 8; No.9-1, 3

Teslîm: 1906 No.4-53; No.35-567; 1907 No.2-3; No.5-7; No.6-3; No.7-3

Teşebbüs:1906 No.35-569; No.37-580; 1907 No.2-2; No.4-2, 4, 6, 8

Teşkîl: 1907 No.2-2

Teşvîk: 1905-6; 1906 No.35-570

Teşvîkât: 1907 No.2-2

Tetamu: 1907 No.7-8

Tetik: 1907 No.9-7

Tevakkî: 1907 No.5-3

Tezâd: 1907 No.4-3

Tezvîç: 1905-3; 1907 No.3-2, 3

Tıba: 1907 No.9-1

Tıbb: 1906 No.37-Dış Kapak

Tış: Bkz. Dış.

Tışaru: Bkz. Dışarı.

Tırnak: 1906 No.6-89; No.35-554; 1907 No.6-5; No.9-2

Tıynet: 1907 No.3-3

Ticâret: 1906 No.35-571; 1907 No.8-3

Tiftik: Bkz. Teftik.

Tigin: 1906 No.35-555

Tikiş: Bkz. Dikiş.

Til: Bkz. Dil.

Tilik: Bkz. Delik.

Timür: Bkz. Demir.

Tiryâk: 1906 No.35-554

Tiş: Bkz. Diş.

Togay: 1906 No.37-577

Toğrılık: 1906 No.4-56

Toğuş: 1907 No.9-1, 2

Tokmak: 1907 No.7-4

Tokunuş: 1907 No.6-5

Tolda: 1906 No.35-569

Tone: Bkz. Tane.

Top: 1907 No.3-4

Toprak: 1906 No.37-577; 1907 No.6-2, 5; No.7-6

Torba: 1907 No.3-5

Toy: 1907 No.5-3

Toz: 1907 No.6-4; No.7-2; No.8-2, 3

Tragidya: 1907 No.5-4

Traktir: 1907 No.7-2

Tuhm: 1907 No.6-4, 5; No.7-2

Tûtî: 1906 No.6-84

Turre: 1906 No.35-572

Turubka: 1906 No.6-86, 87

Turuk: 1906 No.35-570

Tuygu: 1906 No.35-564; 1907 No.2-2; No.8-2

Tuyûr: 1906 No.35-570

Tüb: 1905-7; 1906 No.6-89

Tüfeng: 1907 No.3-4; No.4-5, 6; No.7-8; No.8-7, 8; No.9-7

Tükerlik: 1906 No.6-87

Tümsek: 1907 No.7-6

Tüpe: Bkz. Tepe.

Türemiş: 1906 No.4-49; No.6-94

Türümseklik: 1907 No.7-6

Türkçe: 1906 No.4-50

Türkî: 1906 No.4-57; No.35-559, 572; No.37-Kapak, 577; 1907 No.2-Kapak, 1; No.3-1; No.4-1; No.5-1; No.6-1; No.7-1; No.8-1; No.9-1

Tüvân: 1907 No.3-1

U

Ubûdiyyet: 1906 No.35-558

Ufak: 1905-10; 1906 No.6-88, 89; No.35-550, 565, 567, 568; 1907 No.5-5, 8; No.7-7, 8; No.9-5,6

Ufûnetlenme: 1907 No.7-2

Uhuvvet: 1905-12

Ukûl: 1907 No.4-2

Ulemâ: 1907 No.4-2; No.6-4; No.7-4

Ulûm: 1905-6;1906 No.6-81; No.35-576

Ulvân: 1905-10

Ulvî: 1905-11

Ulviyet: 1906 No.35-562; No.37-578; 1907 No.2-4

Umûm: 1905-9; 1906 No.4-57; 1907 No.2-5; No.4-8

Umûmen: 1906 No.35-576; No.37-578

Umûmî: 1906 No.35-554; 1907 No.4-3; No.8-5

Umûmiyye: 1907 No.8-7

Umûmiyyet: 1906 No.4-49; No.35-562; 1907 No.2-5; No.4-3; No.8-3

Umûr: 1905-Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; 1907 No.7-3

Un: 1907 No.2-7

Unfuvân: 1907 No.4-3

Urba: 1907 No.4-4

Usta: 1906 No.37-583; 1907 No.4-5

Usûl: 1905-4, 8, 9, Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-93, 96, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; 562, 563, Dış Kapak; No.37-579, 581, 582, Dış Kapak; 1907 No.2-5; No.3-2, 3, 7; No.4-4, 6; No.6-3; No.7-2; No.9-1

Uyezd: 1906 No.35-560; 1907 No.9-1

Uyku: 1906 No.6-92; No.35-559;1907 No.2-3, 7; No.3-7; No.7-3; No.8-5, 6; No.9-1, 2, 5, 6

Uzaklık: 1907 No.6-8

Uzuv: 1906 No.35-562

Ü

Ülfet: 1906 No.35-572

Ülke: 1905-10; 1906 No.35-557; 1907 No.2-5

Ümerâ: 1907 No.4-2

Ümîd: Bkz. Ümmîd.

Ümmet: 1906 No.4-50; No.35-565, 570, 571; No.37-579; 1907 No.4-2; No.7-4

Ümmîd: 1906 No.4-50, 64; No.6-94, 96; No.35-558, 564, 567, 569, 573, 575; No.37-579, 580; 1907 No.2-1, 2, 6; No.4-5, 6, 7; No.5-8; No.7-2, 4; No.8-7; No.9-4

Üst: 1905-2, 8, 10; 1906 No.6-84, 85, 86, 88, 89; No.35-546, 548,549, 555, 566, 569; 1907 No.2-6, 7; No.3-3, 4; No.4-4, 5, 6, 7, 8; No.5-3, 5, 6, 7; No.6-1, 2, 7; No.7-5, 6, 7, 8; No.8-3, 5, 6, 8; No.9-2, 5, 6, 7, 8

Üstâz: 1906 No.35-576; 1907 No.9-3

Üstün: 1906 No.37-583

Üveyl: 1907 No.6-3

Üzerlik: 1906 No.35-554; 1907 No.8-6

V

Vaaz: 1907 No.7-1

Vâcib: 1907 No.9-2

Vâcib Teâlâ: 1905-1

Vade: 1907 No.5-3

Vagon: 1907 No.9-4, 5

Vahşet: 1907 No.9-5

Vahşî: 1905-7; 1907 No.2-7; No.7-3; No.8-6; No.9-2, 7

Vahşîyâne: 1907 No.9-7

Vahşiyet: 1905-8

Vâka: 1905-3; 1906 No.35-552; No.37-583

Vakâr: 1906 No.6-93

Vakf: 1906 No.6-90

Vâkıa: 1906 No.35-545, 566; 1907 No.3-4; No.4-4; No.5-3, 4; No.6-5; No.7-5; No.8-5; No.9-5

Vâkıan: 1907 No.6-6

Vakit: 1905-1, 6; 1906 No.4-50, 52, 53; No.6-85, 91, 92, 95, 96; No.35-545, 548, 551, 552, 553, 561, 563, 567, 571, 575; No.37-578, 580, 582, 583, 584; 1907 No.2-2, 3, 5, 6, 7; No.3-3, 5, 7; No.4-2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.5-1, 3, 4, 8; No.6-1, 2, 3, 4, 6, 7; No.7-2, 4, 5, 8; No.8-3, 4, 8; No.9-3, 5, 6, 8

Vakit Gazetesi: 1906 No.37-579; 1907 No.2-4, 5; No.7-1; No.8-1; No.9-3

Vakt: Bkz. Vakit.

Vâle: 1907 No.6-3

Vâlid: 1906 No.35-562; 1907 No.3-3

Vâlide: 1905-5; 1906 No.6-81, 95, 96; No.35-558, 563; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-3, 4; No.3-3, 5, 6; No.4-4; No.6-3, 4; No.8-3;

Varlık: 1905-11; 1907 No.7-7; No.8-5, 8; No.9-5, 6

Vâsıl: 1907 No.2-6; No.3-1, 5; No.4-6, 7, 8; No.5-6; No.6-8; No.7-5, 6

Vâsıta: 1906 No.6-91; 1907 No.3-6; No.4-5

Vasî: 1906 No.37-584

Vasiyet: 1907 No.3-4

Vatan: 1906 No.35-562, 563

Vazâif: 1906 No.35-563

Vazelin: 1907 No.8-2

Vazîfe: 1906 No.4-49; No.6-96; No.35-553, 565; 1907 No.3-6; No.6-3; No.7-6; No.8-6; No.9-1

Vaziyyet: 1906 No.37-581

Vebâ: 1906 No.6-91

Vech: 1905-5; 1907 No.7-2, 6

Vefât: 1905-6; 1906 No.4-57; No.6-90, 91, 92, 96; No.37-579; 1907 No.9-8

Vehâmet: 1907 No.5-7

Vekil: 1907 No.2-5

Velî: 1906 No.37-582

Velî-ahd: 1905-3

Verem: 1906 No.6-91; No.37-Dış Kapak

Verst: 1906 No.6-86

Vesâit: 1906 No.35-570

Vezâif: 1906 No.6-93

Vicdân: 1906 No.6-94; No.35-561; 1907 No.2-5; No.4-5

Visâl: 1906 No.35-560, 572

Viski: 1907 No.2-8; No.3-5

Vûhûş: 1906 No.35-570

Vukûât: 1906 No.35-553; No.37-583

Vücûd: 1905-3, 7, 10, 12; 1906 No.4-49; No.6-89; No.35-565, 576; No.37-578, 579, 580; 1907 No.2-5; No.3-2, 3; No.4-3, 4; No.5-3; No.6-1, 2, 4, 5; No.7-2, 4, 8; No.8-5; No.9-1, 7, 8

Vücûh: 1907 No.3-4

Y

Yaban kazı: 1907 No.7-8

Yaban mersini: 1907 No.8-8

Yâd: 1906 No.35-574; No.37-579; 1907 No.3-2

Yâdigâr: 1906 No.6-85, 86

Yağ: 1906 No.6-89; 1907 No.4-7; No.6-6; No.9-2

Yağmur: 1906 No.6-81, 87, 88; No.37-581; 1907 No.2-6; No.4-4; No.5-6, 7, 8; No.6-6; No.7-8

Yağlık: 1906 No.6-86

Yaka: 1906 No.35-554

Yakıt: 1907 No.7-1

Yâkut: 1905-10

Yalan: 1906 No.35-563; 1906 No.37-582**;**

Yalancılık: 1906 No.35-562; 1907 No.3-3

Yalın: 1906 No.4-49

Yaman: 1907 No.7-2

Yanak: 1905-9; 1907 No.6-1, 2

Yanlış: 1905-4

Yanma: 1907 No.8-2

Yaprak: 1905-9; 1906 No.6-81, 84; No.35-564; 1907 No.3-7; No.4-8; 1907 No.7-8; No.8-6

Yâr: 1906 No.35-559

Yara: 1906 No.4-49; No.6-92; No.35-565; 1907 No.6-4, 5; No.7-2, 3; No.8-3

Ya-Rabb: 1906 No.4-53; No.6-95; No.35-576

Yaramaz: 1905-4; 1906 No.4-56; No.6-96; 1907 No.4-7; No.8-6

Yaraşık: 1905-10

Yaratulış: 1907 No.8-2

Yarav: 1907 No.7-2

Yarayış: 1907 No.6-5

Yardım: 1906 No.6-93; No.35-551, 562, 565, 566, 568, 570, 574; No.37-581; 1907 No.2-1, 4; No.3-5; No.6-4, 6; No.8-3; No.9-3

Yasak: 1907 No.2-5

Yasdık: 1907 No.6-2; No.7-2

Yasemen: 1906 No.37-577

Yaş: 1906 No.4-52, 53, 57, 64; No.6-84, 90, 93, 94, 95, 96; No.35-545, 565, 566; No.37-579, 580, 582, 583, 584; 1907 No.2-1, 3, 7; No.3-6, 7; No.4-3, 4, 5, 8; No.5-1, 2; No.8-3, 6

Yaşayış: 1907 No.6-4

Yatak: 1906 No.6-92; 1907 No.2-6, 7; No.3-4, 5; No.9-8

Yavru: 1906 No.35-562, 563; 1907 No.2-3

Yavrucak: 1907 No.2-3

Yaz: 1906 No.6-84; No.37-577, 578; 1907 No.3-4; No.5-8; No.7-4; No.8-8

Yazar: 1907 No.7-1

Yazı: 1906 No.6-87; No.35-575; 1907 No.3-3

Yazık: 1906 No.4-49; No.35-554

Yazuv: 1906 No.35-574; 1907 No.7-4; No.8-1

Yeder: Bkz. Yeter.

Yek-diğer: 1906 No.4-56; No.35-552; No.37-583

Yekmil: 1907 No.3-5

Yelken: 1907 No.3-4; No.5-5; No.6-5; No.9-5

Yem: 1907 No.2-8

Yemek: 1906 No.6-92; No.35-574; 1907 No.3-6; No.6-7

Yemîn: 1907 No.3-3, 4

Yemiş: 1906 No.6-94; 1907 No.9-4

Yengil: 1906 No.6-86, 92, 93, 96; 1907 No.2-1

Yer: 1905-7; 1906 No.4-49, 51; No.6-84, 88, 89, 90, 93; No.35-547, 548, 554, 555, 557, 560, 561, 562, 569, 576; No.37-577, 578, 580, 581, 582; 1907 No.2-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.3-5, 6, 7, 8; No.4-1, 2, 4, 6, 7, 8; No.5-3, 4, 5, 7, 8; No.6-1, 2, 4, 5, 6, 8; No.7-2, 4, 5, 6, 7, 8; No.8-1, 3, 5, 6, 7, 8; No.9-1, 2, 6, 7

Yerli: 1907 No.2-7; No.3-3; No.8-5, 6, 8; No.9-5, 7

Yes: 1907 No.6-3

Yeşil: 1905-10; 1906 No.6-81; No.35-548; No.37-578; 1907 No.3-7; No.5-5; No.7-8

Yeşillik: 1906 No.37-578

Yeter: 1907 No.2-2; No.3-4; No.6-6; No.9-2

Yevm: 1905-5; 1906 No.35-571**;** 1907 No.4-2; No.7-3, 4; No.8-4

Yığın: 1907 No.7-7; No.9-6

Yığıncak: 1906 No.35-562

Yıkık: 1907 No.4-1

Yıl: 1906 No.4-51; No.6-89, 90, 94; 1907 No.2-1; No.5-2

Yılan: 1906 No.35-554

Yılan Çaku: No.37-Dış Kapak

Yıldırım: 1907 No.9-5

Yılga: 1906 No.35-548

Yiğit: 1906 No.35-560, 563; No.37-579

Yil Hastalığı: Bkz. Romatizma.

Yir: Bkz. Yer.

Yiyecek: 1906 No.35-547, 549; 1907 No.2-3, 6, 7; No.4-4; No.6-5, 8; No.8-3, 8

Yokaru: Bkz. Yukarı.

Yokuş: 1906 No.35-547, 548; 1907 No.2-6; No.3-8; No.4-6, 7, 8; No.5-8; No.6-8; No.7-5, 6; No.8-6; No.9-7;

Yol: 1905-3, 8; 1906 No.6-88; No.35-552, 555, 563, 565, 566, 569, 576; No.37-582, 583; 1907 No.2-3, 4, 6, 7; No.3-4, 5, 7, 8; No.4-4, 5, 6, 7; No.5-3, 4, 5, 6, 7, 8; No.6-1, 2, 5, 7, 8; No.7-1, 2, 5, 6, 7; No.8-5, 6, 7, 8; No.9-2, 4, 6

Yolcı: 1906 No.37-580

Yolcılık: 1907 No.3-8; No.5-7; No.6-8; No.7-5; No.8-8

Yorgan: 1906 No.6-92; 1907 No.3-4; No.5-3; No.6-8; No.8-2, 5; No.9-6, 8

Yosun: 1907 No.6-5; No.7-7; No.9-6

Yukarı: 1905-9; 1906 No.6-89, 91; 1907 No.2-2, 6, 7; No.3-7

Yumak: 1907 No.9-1

Yumruk: 1906 No.37-582

Yumurta: 1906 No.4-56; No.6-92; 1907 No.2-8; No.3-6; No.8-3

Yurt: 1905-8, Dış Kapak; 1906 No.4-Dış Kapak; No.6-Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; Dış Kapak; No.37-Dış Kapak; 1907 No.8-4; No.9-3

Yutum: 1907 No.4-7

Yuvâ: 1907 No.8-3

Yuvarlaklık: 1906 No.35-547

Yükseklik: 1906 No.6-86; 1907 No.3-8; No.4-8; No.8-5; No.9-8

Yün: 1907 No.3-5; No.4-7

Yürek: 1906 No.6-84; No.35-574; 1907 No.4-1; No.5-1, 2, 3; No.6-1; No.7-1

Yüz: 1906 No.4-53; No.6-94, 95; No.35-545, 546, 549, 554, 555, 556, 559, 576; No.37-578, 579; 1907 No.2-3; No.4-2, 5; No.5-1, 2, 3, 5, 8; No.6-1, 2, 6; No.7-1, 4, 7; No.8-1; No.9-8

Yüzgeç: 1906 No.37-580; 1907 No.4-7

Yüzük: 1907 No.5-2; No.9-4

Z

Zâbıt: 1906 No.37-584

Zâdegân: 1906 No.4-57

Zâhir: 1906 No.35-559, 572; 1907 No.7-4; No.9-5

Zahmet: 1905-9, 10; 1906 No.35-564, 570; 1907 No.2-6; No.3-8; 1907 No.4-4, 6, 8; No.5-4; No.8-5

Zamân: 1905-3, 6, 7, 8, 9, 11, 12; 1906 No.6-89, 90, 91, 93; No.35-546, 556, 563, 565, 567, 570, 573, 574; No.37-582, 584; 1907 No.2-3, 4, 5, 7; No.3-1, 2, 3, 5, 6; No.4-2, 6, 7; No.5-3, 5, 6, 7; No.6-1, 2, 3, 7; No.7-2, 4, 8; No.8-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; No.9-1, 2, 7

Zamġ: 1905-10

Zanâat: 1906 No.6-89; No.35-554; 1907 No.4-1

Zann: 1905-5; 1906 No.35-550, 572; 1907 No.2-3; No.3-8; No.4-1, 7; No.5-6; No.6-4; No.8-7

Zarar: 1905-10; 1906 No.6-92; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-6; No.4-1, 3, 8; No.6-4, 5; No.7-2, 3, 5, 8

Zarf: 1906 No.37-580; 1907 No.5-8; No.6-7; No.7-7

Zât: 1905-1; 1906 No.37-578, 579; 1907 No.3-3, 4; No.6-4; No.8-4

Zehir: 1907 No.6-5; No.8-2

Zehirlenme: 1907 No.7-2

Zehre: 1906 No.35-572

Zehra: 1906 No.37-Dış Kapak

Zekâvet: 1906 No.37-583; 1907 No.2-7

Zem: 907 No.3-3

Zen: 1906 No.6-90

Zenginlik: 1906 No.37-583

Zerrât: 1907 No.3-2

Zerre: 1906 No.35-573

Zevc: 1906 No.4-56; No.6-90, 91, 95; 1907 No.4-4

Zevcât: 1906 No.37-Dış Kapak

Zevce: 1905-3; 1906 No.35-574; No.37-Kapak, 579; 1907 No.2-Kapak, 4; No.3-4; No.4-4; No.5-3; No.7-1

Zevciyyet: 1906 No.6-95; No.37-Dış Kapak

Zevk: 1906 No.35-557; 1907 No.6-5

Zıbkın: 1907 No.3-4

Zıdd: 1906 No.35-564

Zıllî: 1905-1

Zift: 1905-10

Zihn: 1905-8; 1906 No.6-81, 82; 1907 No.4-8; No.5-6; No.7-8

Zikr: 1907 No.3-1

Zînet: 1905-9, 11; 1906 No.4-49; No.6-90; 1907 No.3-2; No.4-3

Zirâat: 1906 No.35-570, 571

Ziyâ: 1905-11; 1906 No.4-50, 64; No.6-94; No.35-566; No.37-577, 578; 1907 No.2-2; No.4-2, 6; No.5-5; No.6-2, 8; No.8-6, 7; No.9-1

Ziyân: 1907 No.4-8

Ziyâret: 1906 No.35-555

Zulm: 1907 No.7-2

Zulmet: 1906 No.4-64; No.35-575

Zülf: 1906 No.35-572

Zünûb: 1906 No.37-578; 1907 No.4-2

Zürriyât: 1907 No.6-3

Zürriyyet: 1907 No.4-3; No.6-4

6.2.2. Kişi Dizini

A

A. Sör: 1906 No.35-563

Abbâs Pâşâ: 1906 No.6-90

Abdülrakîbof'nun zevcesi Tayyibe Hânım:1907 No.2-4

Abdülşükür monla Abdül-reşid oğlı Eminof: 1905-1

Abdülşükür Efendi Halîlesi: 1905-12

Acem: 1907 3-2

Ahmed Beg: 1906 No.4-51

Ahvend Hazret-i Ehliyesi Afife Hânım: 1907 No.2-2

Ahundof Hânımı: 1906 No.35-579

Âişe: 1906-No.4-51, 52, 53; 1906 No.6-83, 84, 85, 86

Âişe El-Kurtubiyye: 1905-6

Âişe Hânım: 1906 No.6-85

Âişe Sıddîka Hânım Efendi: 1906 No.35-563

Âişe Şerîfe: 1905-12

Alî: 1907 No.5-1, 2, 3; No.6-2

Alî Bey:1907 No.5-2

Alî Râzî Genceli: 1907 No.9-2

Alîm Bay Efendi Azimof: 1907 No.9-3

Alman: 1906 No.37-581; 1907 No.3-2

Amerikalı: 1907 No.2-8

Amerikan: 1906 No.37-581, 584

Arab: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.3-2; No.7-4

Ârif Beg: Bkz. Hâcı Ârif Beg.

Asamof Mustafa Efendi ahâlisi muallime Fâtıma Hânım:1907 No.9-3

Âsiye Hânım: 1907 No.4-1

Ata: 1906-No.4-51, 52, 53;1906 No.6-82, 83, 84, 85, 86

Ata Bey: 1906 No.6-85

Atâullâh Hazret-i Ehliyesi Habîb Cemâl Hânım: 1907 No.2-2

Avrupalı: 1907 3-2

Ayâz Efendi İshâkı: 1907 No.37-579

Azîze Hânım: 1907 No.6-4

B

Bahâdır Şâhzâde: 1906-No.4-50

Basîrül-Vücûd Efendimiz Hazretleri: 1906 No.4-57

Başkurdlar:1906 No.37-Dış Kapak

Baykaldiyef: 1905-12;

Bekstr: 1906 No.35-551; No.37-583; 1907 No.2-7, 8; 1907 No.3-5, 7; No.5-6, 8

Biryan: 1906 No.35-545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 560, 567, 568, 569, 570; No.37-580, 583, 584;1907 No.2-6, 7, 8; No.3-6, 7, 8; No.4-4, 5, 6, 7, 8; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-6, 7, 8; No.7-5, 6, 7, 8; No.8-5, 6, 7, 8; No.9-6, 7, 8

Bolnan Nikolay Aleksandıroviç Hazretleri: 1905-3

Büsr Zehra Şakulof: 1907 No.9-4

C

Cenâb Abdül-hakim Efendi: 1907 No.2-4

Cenâb Takiyof: 1906 No.37-579

D

Damla Ârifül-bektemiri Cenâblarının zevce-yi muhteremeleri Âlimetül-benât Hânım Hazretleri:1907 No.37-579

Doktor Besim Ömer Pâşâ: 1906 No.35-564; No.37-578; 1907 No.6-4

Dovol: 1906 No.35-566; No.37-584; 1907 No.2-6, 8; No.6-6

Dönifan: 1906 No.35-545, 546, 548, 550, 551, 552, 567, 569; No.37-583, 584; 1907 No.2-6, 7; No.3-6, 7, 8; No.4-4, 5, 6, 8; No.5-6, 7, 8; No.6-5, 8; No.7-5, 6, 7, 8; No.8-5, 6, 7, 8; No.9-5, 6, 7, 8

E

Efendi ağa: 1906 No.6-95

Efsâne: Bkz. Efsâne Hânım.

Efsâne Hânım: 1907 No.2-4

Eliza: 1907 No.4-3

Emine Hânım Canikova: 1905-12

Ermeni: 1906 No.35-555; 1907 No.4-1

Esmâ Hanım: 1905-12

Eşref Hânım:1907 No.37-579

Eyşan Hazret-i Ehliyesi Mahbûb Hânım: 1907 No.2-2

Ezop: 1907 No.7-4, 5

F

Fatıma Ferhane Hânım: 1907 No.9-4

Fatıma Feride bint-i Murtaza Vehbuva:1905-1

Fâtıma Hânım: 1905-12; 1907 No.9-3

Fâtıma Hânım Şâh Kolova: 1907 No.9-3

F.B: 1907 No.9-7

Fetişof: 1907 No3-3

Fransız: 1906 No.35-546; No.37-581, 583, 584; 1907 No.3-2; No.4-3, 5; No.7-5

Frenk: 1905 -3, 4; 1906-No.35-577

G

Garnet: 1906 No.35-551; No.37-583; 1907 No.2-8; 1907 No.4-4; No.6-5, 6

General Dudarof Hânımı:1906 No.37-579

General Kudonetof Hânımı: 1906 No.37-579

General Tuganof Hânımı: 1906 No.37-579

Guffârı Hân Nehçuanski Hânımı:1906 No.37-579

Gülnâr Hânım: 1906 No.37-Dış Kapak

Gül Şâd Hânım: 1905-12

H

Habîbullâh Efendi: 1905-12

Hâcı ʿÂrif Beg: 1906 No.37-580; 1907 No.7-3

Hadice Hânım Yehûdînâ:1905-12

Hakîkat: 1907 No.2-4

Hakîkat Hânım: 1907 No.2-4

Halîm Mustâîf:1905-12

Handlı: 1907 No.8-6

Hânım: 1906 No.6-94, 95, 96; 1907 No.5-2

Hânımefendi: 1906 No.6-94, 95, 96; 1907 No.6-2

Hasan Akçurin: 1905-12

Hazret-i Peygamber: 1905-4

Halîl Bey: 1906 No.6-82, 83, 84

Hârûnür-Reşîd: 1907 3-2

Hayrül-Halâik Efendimiz: 1907 No.4-1

Henrist: 1907 No.4-3

Herât Hazretinin Ehliyesi Mükerreme Hânım: 1907 No.2-5

Hızr: 1906 No.6-90

Hristiyân: 1907 No.3-3

Hulâsatül-Ekvân Efendimiz:1906 No.4-57

Hûrşîd Bânû:1906 No.4-57

Hürmetlü hâcı Süleymân Abdullâh oğlı:1906 No.35-560

Hüseyin Efendi Hasinof ehliyesi: 1907 No.9-3

Hüsnof: 1907 No.7-4

İ

İbrâhîm Hân: 1906 No.4-57

İffet: 1907 No.5-1, 2, 3; No.6-1, 2

İmâm Süyûtî:1907 No.7-4

İmâm Şerîfeddin:1905-6

İmparatoriçe Aleksandra Fedurufna: 1905-3

İmparator Bolnan Nikolay Aleksandıroviç:1905-3

İngiliz: 1906 No.35-546; No.37-581, 582, 583, 584; 1907 No.2-8; 1907 3-2, 5; 1907 No.4-5; No.5-3; No.6-4; No.8-4

İsleme Besim Pâşâ: 1907 No.9-4

İsmâil G.: Bkz. İsmâil Ġaspıralı.

İsmâil Gaspıralı: 1905-Kapak, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6-Kapak, Dış Kapak; No.35- Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2-Kapak

İsmâil Gaspirinski: Bkz. İsmâil Gaspıralı.

İsmet: 1907 No.5-1, 2, 3; No.6-1, 2

İsmet Hânım: 1907 No.5-3

İtalyan: 1907 No.3-2

İverson: 1906 No-35-566; No.37-583;1907 No.2-8; No.6-6

J

Jak: 1906 No.35-570; No.37-583, 584; 1907 No.2-7, 8; No.4-5, 8; No.6-5

Jankins: 1906 No. 35-566; No.37-583; 1907 No.2-6, 8; No.3-7; No.6-6

Jul Vern (Julues Gabriel Verne) 1906 No.37-Dış Kapak

K

Kamâra reîsi Doktor Godefe: 1907 No.2-5

Karol: 1907 No.5-4

Kârmen Silva: 1907 No.5-4

Kastor: 1906 No.35-566; No37-584; 1907 No.2-6, 7, 8; No.6-6, 7

Kazak: 1907 No.7-4

Kemâl: 1907 No.6-6

Kırgız: 1907 No.7-4

Krâliçe: 1907 No.5-4

Krâliçe Yelisavita: 1907 No.5-4

Kuldâş: 1907 No.3-3

Kuros: 1906 No.35-545, 546, 550, 551, 569; No.37-583; 1907 No.3-6; No.4-5; No.5-6; No.6-5

Kutbeddin Kirmanî: 1905-6

L

Lâ Fonten: 1907 No.7-5

Lâle Hâtûn: 1905-6

Leydi Garbirton: 1907 No.8-4

Leyfler: 1906 No.6-91

Lord Dönifan: 1906 No.37-583

Lukaşeviç: 1906 No.37-Dış Kapak

M

Mâdâm Kenri: 1907 No.5-3, 4

Mari Konet: 1907 No.2-6

Mari Tereza(Maria Theresia): 1907 3-2

Marya: 1907 No.3-3

Mehdî Kulı Hân bin İbrâhîm Hân: 1906 No.4-57

Mehmedcân: 1907 No.37-579

Merhûm Hâce Cân Hazreti Ehliyesi Hâlise Hânım:1907 No.2-2

Merhûm Mehmed Cân Hazreti Ehliyesi Ferdâne Hânım: 1907 No.2-2

Mezkûr efendi: 1907 No.2-4

Mezkûre Hânım: 1907 No.2-5

Mısırlı Mehmed Alî Pâşâ: 1906 No.6-90

Mihrî: 1906 No.6-89

Mirzâ Ferec ÂHond Pîşnamâzzâde Hazretleri: 1907 No.6-4

Moço: 1906 No.37-583; 1907 No.2-8

Moko: 1906 No.35-548, 552, 567; 1907 No.2-7, 8; No.3-6; No.4-4, 5, 6; No.6-5, 6, 7

Mollâ Nasreddin: 1906 No.35-553, 554

Muallim Nâcî: 1907 No.2-4

Muallime Ferhunde Hânım Dinkayeva: 1907 No.2-5

Muallime Mamişeva Varmiş: 1905-12

Muhammed Hazreti Ehliyesi Mehtâb Hânım: 1907 No.2-2

Müdîreyi Muhtereme İffet Hicâb Şefika Hânım Hazretleri: 1907 No.9-1

Mükerreme Hânım: 1907 No.2-5

Mükerreme ve muazzime Hânım Hazretleri: 1907 No.9-1

Münevver Ahmed Cân Kızı Koy Begaruva: 1907 No.3-3

Münhâc Halife Ehliyesi Âişe Hânım: 1907 No.2-2

Müslim / Müslime: 1905-Kapak, 1, 4; 1906 No.4-Kapak, 49, 50, 64; No.6-Kapak, 94; No.35-Kapak, 562, 573, 574, 575, 578, 579; 1907 No.2-2; No.3-3; No.6-4; No.9-1

Müsellime: 1907 No.2-4; No.4-2

Müslimân / Müslümân: 1906 No.4-50, 64; No.35-554, 555, 560, 563; No.37-579; 1907 No.2-1, 2, 5; No.3-3; No.4-1, 2; No.7-1, 2

N

Nâcî: 1907 No.8-2

Nâciye: 1907 No.7-1; No.8-1, 2

Naime Hânım Yakubova: 1905-12

Nâlân: 1907 No.6-2

Nâzlı Hânım: 1906 No.6-90

Nebî-yi zî el-şân Efendimiz Muhammed Mustafa (S.ʿA.) Hazretleri: 1905-4

Nefise: 1907 No.37-579

Nigâr: Bkz. Nigâr Hânım.

Nigâr Hânım: 1907 3-1; No.6-3

Nisâ Hânım: 1907 No.37-579

Nosal Âkıbet: 1907 No.2-3; 1907 No.4-4

Nûristân Hânım: 1905-3

O

On dördünci Lui (Louis- Dieudonne de France): 1907 3-2

P

Pâd-şâh: 1907 No.2-5

Peygamberimizin zevce-yi muhteremesi: 1907 No.7-1

Prenses Âliyye Hânım Kaçar Cenâbları: 1907 No.37-579

R

Rabia Hânım Seferova: 1905-12

Râzî: 1907 No.9-3

Resûl: 1906 No.4-64,1907 No.3-3

Resûlullâh: 1907 No.3-1

Robinson: 1906 No.37-583; 1907 No.3-5; No.4-5

Robinzon:1907 No.5-8

Rûhul-vücûd Efendimiz Hazretleri:1906 No.4-56

Rukiye Hânım Almakabova:1905-12

Rukiye Hânım Almakayeva: 1905-12

Rus: 1906 No.4-57; No.35-555, 556, 560; 1906 No.37-Dış Kapak; 1907-No.3-3; No.4-1, 2

S

Sâbırcân Hazreti Ehliyesi Zekiye Bânû Hânım: 1907 No.2-2

Sadrıazam: 1906 No.6-91

Safiye bint-i Şerîfeddin:1905-6

Saîde Hânım: 1907 No.9-2

Selime Hânım:1905-12

Selkirk:1907 No.5-8

Sırrî Hânım:1906 No.4-57

Sırrı Paşa: 1905-11

Sikender: 1906 No.6-90

Sirvis: 1906 No.35-546, 548, 549, 551, 566, 567, 569; No.37-580, 583, 584; 1907 No.2-6, 7, 8; No.3-4, 5, 6, 7, 8; No.4-5, 6, 8; No.5-,6, 7, 8; No.6-5, 6, 7, 8;No.7-5, 6, 7, 8; No.8-5, 6, 7, 8; No.9-5, 6, 7

Sultân Abdülaziz Hân:1905-3

Sultân Abdülhamîd Hân Hazretleri: 1906 No.6-91

Sultân Ebül-feth Mehmed Hân: 1906 No.6-89

Ş

Şarkî Sultân Selîm Hân: 1906 No.35-572

Şefika: Bkz. Şefîka G. .

Şefika G. : 1905-Kapak, 11, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; 1906 No.6- Kapak, Dış Kapak; 1906 No. 35-Kapak, Dış Kapak, 572, 575, 576; No.37-Kapak; 1907 No.2-Kapak; No.3-3; No.6-4; No.9-1, 4

Şefika Hânım: Bkz. Şefîka G. .

Şefika Hânım Hazretleri: Bkz. Şefîka G. .

Şefîka İsmâʿil kızı: Bkz. Şefîka G. .

Şefika Y. : Bkz. Şefîka G. .

Şefika Yûsufbekof Zevcesi: Bkz. Şefîka G..

Şemnûr: 1906 No.6-90

Şemsi Cihân Hânım Şahidüllina:1905-12

Şeyh Vasfi: 1907 No.37-580

T

Tamara: 1906-No.4-50

Tokmaklı S. Abdulmanaf:1906 No.4-64

Türk: 1906 No.35-553, 554, 562, 563; No.37-579, Dış Kapak

Ü

Ümmü Gülsüm Hânım Osmanova: 1905-12

Ümmüruf Hânımı:1906 No.37-579

V

Veb: 1906 No.35-545, 546, 550, 551, 552, 569; No.37-583; 1907 No.2-8; No.3-6; No.4-5; No.6-5

Vilkuks: 1906 No.35-545, 546, 550, 551, 569; No.37-583; 1907 No.2-8; No.3-6, 7; No.4-5; No.5-6, 7; No.6-5, 8; No.7-5, 6, 7, 8; No.8-6, 7; No.9-6, 8

Vilyam Garnet: 1906 No.37-582

Y

Yamyam: 1907 No.8-6

Yaponyalılar: 1906 No.37-Dış Kapak

Yarullâh Murâdi:1907 No.6-4

Yarullâh Murâdof: 1905-12; 1906 No.6-94

Yelisaveta:1907 No.5-4

Yûsuf Kâmil Pâşâ: 1906 No.6-90, 91

Z

Zehrâ: 1906 No.37-Dış Kapak

Zeyneb: 1906 No.6-90

Zeyneb Elbib Sefarva: 1905-2

Zeyneb Hânım: 1906 No.6-90

Zeyneb Hânım Seferova: 1905-12

Zeyneb Hâtûn:1906 No.6-89

Ziyâ Pâşâ: 1905-11,

Zübeyde Hânım Niyazova: 1905-12

Züleyha binti Süleymân Omid Bayva: 1907 No.9-1

6.2.3. Yer Dizini

A

Âbdesthâne: 1907 No.9-2

Ağaçlık: 1907 No.8-8

Ada: 1906 No.35- 547, 548, 552; No.37-581, 582, 584; 1907 No.3-4, 6, 7, 8; No.4-5, 6, 8; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-7; No.8-6, 7

Afrika:1906 No.37-581; 1907 No.8-4

Agniyâhâne: 1907 No.3-2

Akmescîd: 1905-12

Altıncı mahalle: 1907 No.2-2

Amasya: 1906 No.6-90

Amerika: 1906 No.6-82, 85;1906 No.35-547; No.37-583, 584; 1907 No.2-5; No.4-4; No.5-8; No.6-4; No.7-3; No.8-6, 7; No.9-5, 7

Anbâr: 1907 No.2- 7; No.3-5,6

Arz: 1906 No.37-578, 581; 1907 No.3-4; No.8-8

Asya: 1907 No.7-4

Aş arâzîsi:1907 No.5-8

Aşhâne: 1907 No.2-6; No.3-4

Avrupa: 1905-3; 1906 No.37-581, 584; 1907 No. 3-2; No.4-1; No.7-4; No.8-3; No.9-3, 7

Avustralya: 1907 No.5-3

B

Bâġ: 1905-7,11; 1906 No.37-577

Bâġçe: 1905-7; 1906 No.6-84; No.35-565; 1907 No.5-1

Bâġçeserây: 1905-Kapak, 12, Dış Kapak; 1906 No.4-Kapak, Dış Kapak; No.6-Kapak, Dış Kapak; No.35-Kapak, Dış Kapak; No.37 -Kapak, Dış Kapak; 1907 No.2- Kapak

Bahr-i muhît-i kebîr: 1906 No.35-545; No.37-584; 1907-No.3-7; No.4-7; No.5-5, 7, 8; No.8-6, 7

Bakü: 1906-No.4-50; 1906 No.35- 554, No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-2

Balık Adası:1906 No.37-581

Balnitsa(haste-hâne): 1907 No.5-4

Bar: 1907 No.2-5

Baskalya adası: 1907 No.5-8

Bataklık: 1906 No.37-584; 1907 No.2-6; No.3-8; No.5-4; No.9-6

Bâzâr mahallesi: 1907 No.2-2

Bolivya: 1906 No.35-547

Bostan: 1906 No.35-570

Boston:1906 No.37-584

Bova: 1905-12

Buhârâ: 1907 No.9-3

Bulgaristân: 1907 No.2-5

Burun: 1906 No.35-547, 552; No.37-581; 1907 No.3- 8; No.4-4, 5, 6, 7, 8; No.5-4, 6; No.6-8; No.7-5, 6, 7; No.8-5

Büyük deniz: 1905-7

C

Cadde: 1906 No.37-581;1907 No.6-3

Câmi: 1906 No.6-90; No.37-Dış Kapak

Câmi-yi Ümmiye: 1906 No.37-Dış Kapak

Cennet: 1905-5; 1906 No.4-56; No.35-558

Cihân: 1906 No.6-90; No.35-572; No.37-580

Ç

Çâkmaklı: 1906 No.35-560

Çayır: 1907 No.3-8; No.8-6

Çîn: 1906 No.6-90

Çistopol: 1905-1, 12

Çöl: 1906 No.37-577; 1907 No.2-6; No.5-4

D

Dağ: 1905-7; 1906 No.6-86; No.37-581; 1907 No.2-3; No.4-6

Dârül-bekâ: 1906 No.37-579

Dârülfünûn: 1907 No.4-1

Dârül muallimât: 1907 No.7-4

Davucar: 1905-12

Dehli Serâyı: 1906 No.37-Dış Kapak

Deniz: 1905-7, 10; 1906 No.4-49; No.6-81, 88, 89; No.35-545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 566, 567, 568, 569, 570; No.37-580, 581, 582; 1907 No.2-6, 7, 8; No.3-5, 6, 7, 8; No.4 -4, 5, 6, 7, 8; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-5, 6, 7, 8; No.7-4, 5, 6, 7, 8; No.8-5, 7, 8

Dere: 1905-7; 1907 No.2-6; No.3-7, 8; No.4-8; No.6-8; No.7-8; No.8-5, 8; No.9-5, 6, 7, 8

Dershâne: 1906 No.37-Dış Kapak

Dershâneyi Âliyye: 1906 No.37- Dış Kapak

Deryâ: 1906 No.6-95; No.35-545, 567, 569

Duma: 1907 No.7-1, 2

Duzah: 1907 No.4-5

Dünyâ: 1905-3, 6, 7, 9; 1906-No.4-51, 52, 53, 57; 1906 No.6-83, 84, 86, 90, 93, 95; 1906 No.35-554, 560, 564, 565, 566, 574, 1906 No.37-Kapak; 1907 No.2-3; No.3-3, 5; No.4-1, 2; No.5-3, 4; No.6-3; No.7-2, 3; No.8-1

Düzlük: 1907 No.4-8 No.8-6

E

El-ektirik matbaası: 1906 No.4-Kapak; No.6-Kapak; No.35-Kapak

Endülüs: 1905-6

Esârehâne: 1907 No.8-4

F

Fabrika: 1907 No.2-5; No.9-3

Fâsl: 1907 No.5-7

Felek: 1907 No.3-1

Fevk Boğazı: 1906 No.37-581

Finlandiya: 1907 No.6-3; No.9-3

Firdevs: 1906 No.6-90

Fransa: 1906 No.37-581, 584; 1907 No.3-2; No.4-3,4

Frengistân: 1906 No.37-Dış Kapak

Frijya: 1907 No.7-4

G

Gâh: 1907 No.4-6

Gastinitsa: 1907 No.7-2

Geçid: 1906 No.35-550, 551, 552; 1907 No.7-6, 8; No.8-5, 6, 8; No.9-6

Gence: 1907 No.2-2; No.4-1, 2

Germanya: 1906 No.35-560

Gorif: 1905-12

Gosudarstvonni Duma: 1907 No.2-5

Göl: 1907 No.8-7, 8; No.9-5, 6, 7

Gölgelik: 1907 No.2-3

Gujantis arâzîsi: 1907 No.5-8

Güverte: 1906 No.35-549, 550; 1907 No.2-6, 7; No.5-6, 8; No.6-5

H

Hacı Turhan:1905- 12

Hamâm: 1907 No.7-2

Hâne:1905-8, Dış Kapak; 1907 No.4-64, Dış Kapak; No.6-94, 96, Dış Kapak; No.35-Dış Kapak; No.37-578; 1907 No.7-4; No.9-2, 3

Harkova: 1907 No.6-4

Haste-hâne: 1907 No.5-4

Havz-ı Kevser: 1906 No.6-90

Hıtâ: 1906 No.6-90

Hindistân: 1906 No.37-Dış Kapak

Horasan: 1907 No.7-1

Huraklar Körfezi: 1906 No.37-581

İ

İâne Cemiyyeti İdâresi: 1907 No.2-2

İbrâhim İmrân: 1907 No.9-1

İkâmet-gâh: 1907 No.3-7; No.4-6; No.5-6, 7, 8; No.8-8

İka-Na Mâvî: 1906 No.37-581, 584

İngiltere: 1906 No.37-581, 582; 1907 No.2-5; No.6-4; No.9-5

Îrân: 1905-6; 1906 No.4-57; 1907 No.9-4

İskele: 1906 No.35-549; 1907 No.3-6

İstanbul: 1905-3; 1906 No.6-90, No.37-Dış Kapak; 1907 No.6-4, No.7-1; No.9-4

İsterli: 1905-12

J

Jan Fernan: 1907 No.5-8

K

Kâbe: 1906-No.4-50

Kabir: 1906 No.6-90; 1907 No.6-2

Kafkasya: 1906-No.4-49, 57; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-2; No.4-1; No.6-4

Kafkazya: Bkz. Kafkasya.

Kahurka: 1907 No.7-3

Kahvehâne: 1906 No.35-556

Kalmitof: 1905-12

Kamara: 1907 No.2-5,7; No.3-5; No.5-8

Kara: 1905-2; 1906 No.6-95; No.35-545, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 567; No.37-581, 584; 1907 -No.2-6, 7; No.3-4, 5, 6, 7; No.4-6, 8; No.5-5, 7; 1907 No.6-7; No.8-6, 7, 8; No.9-5,8

Karabağ: 1906 No.4-57

Kara göl: 1907 No.7-4

Karanoyaz: 1905-12

Kargalı: 1907 No.2-4, 5

Karligân: 1906 No.37-579

Karye: 1905-12; 1906 No.35-557, 560; No.37-579; 1907 No.9-1

Kasaba:1907 No.2-5

Kasimof: 1907 No.2-3; No.9-3

Kastamoni: 1906 No.6-90

Kastıroma: 1905-12

Katar: 1907 No.7-4

Kayalık: 1907 No.3-4; No.4-6, 7; No.5-5, 8; No.7-6

Kazan: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-1, 2

Kefe: 1906 No.35-560

Kırım: 1906 No.37-Dış Kapak

Kıta: 1906 No.35-546, 547; 1907 No.3-7, 8; No.4-4; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-7; No.7-7; No.8-6, 7; No.9-5

Kıtây: 1905-5

Kirman:1905-6

Kitâbhâne: 1907 No.3-5

Korinte: 1906 No37-581

Koru: 1905-7

Koy: 1905-7; 1906 No.35-547

Körfez: 1906 No.37-581; 1907 No.3-8; No.4-6, 7, 8; No.6-5, 8; No.8-5; No.9-5

Köy: 1906 No.37-584; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-3, 5; No.9-3

Kudüs-ü Şerîf: 1905-6

Kufe: 1905-12

Kulübe: 1906 No.35-548; 1907 No.5-8; No.8-6, 8; No.9-5

Kumluk: 1906 No.35-547; 1907 No.7-5; No.8-7, 8

Kurtuba: 1905-6

Kutb-u cenûb: 1906 No.6-88

Kutb-u şimâl:1906 No.6-88

Kuzunsk:1905-12

Kütübhâne: 1907 No.3-5; 1907 No.5-8

Kütahya: 1907 No.7-4

L

La Plata arâzîsi: 1907 No.5-8

Liman: 1906 No.35-548; No.37-581, 583, 584; 1907 No.3-5

Londra: 1907 No.5-4; No.8-4

London: Bkz. Londra.

M

Macellan Boğazı: 1907 No.5-8

Mağara: 1907 No.2-6, 7; No.5-8; No.8-8; No.9-7, 8

Magaz: 1906 No.37-578

Mahall: 1906 No.4-64; No.35-556, 561, 569; No.37-581; 1907 No.2-5, 6, 7; No.3-6, 7; No.4-7; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-7, 8; No.7-6, 8; No.8-5, 6, 7; No.9-1, 5, 7

Mahalle: 1906 No.4-64; No.35-556; 1907 No.2-2, 4, 5; No.4-7; No.5-8; No.9-7

Mahşer: 1907 No.3-1

Manastır: 1907 No.3-3

Manoko Limanı: 1906 No.37-584

Matbaa-yı Ahmed İhsân: 1907 No.6-4

Meclis: 1906 No.6-82, 85; No.37-579; 1907 No.2-5; No.3-3; No.6-1, 3; No.8-4; No.9-3

Medrese: 1906 No.6-90; 1907 No.4-1; No.7-4

Mekteb: 1905-8; 1906-No.4-50, 51, 52, 64; 1906-No.6-85, 90; No.35-555, 560, 563, 574; No.37-579, 581, 582, 583, 584, Dış Kapak; 1907 No.2-1, 4, 5; No.3-7; No.4-1, 2; No.6-4; No.7-1, 3, 4; No-8-3; No.9-3.

Mekteb-i ibtidâiyye: 1907 No.7-4

Melce: 1907 No.5-7

Memâlik: 1906 No.35-556

Memleket: 1905-6, 7, 9, 12; 1906 No.35-560; No.37-582, 583;1907 No.2-2; No.3-5, 6, 8; No.4-3; No.7-5; No.8-3

Menzil: 1907 No.4-7; No.5-8; No.7-6; No.8-5

Mescid: 1907 No.2-1; No.7-1

Mevâ: 1907 No.5-7

Mezâr: 1906 No.6-84

Mezarlık: 1907 No.2-3

Mıntaka: 1906 No.35-548; 1907 No.4-7; No.5-6; No.7-7; No.8-8

Mısır: 1906 No.6-90; 1907 No2-2; 1907 No.7-1

Millet Meclisi: 1907 No.9-3

Millet Meclisi Binâsı: 1907 No.8-4

Mont Sen Jön: 1906 No.37-584

Muzhâne: 1907 No.8-4

Müstemlekât: 1906 No.37-581

N

Nani: 1906 No.37-584

Nâr: 1906 No.35-558

Nısf-ı kürre-yi şimâl: 1906 No.37-581

Nijniy: 1905-12

Nohi: 1907 No.6-4

Nort şar: 1906 No.37-583

Noviözü: 1905-12

O

Okland: 1906 No.37-581, 584

Okyanusya kıtası: 1907 No.8-6

Orenburg: 1907 No.2-2, 4, 5; No.9-3

Orman: 1907 No.3-7; No.4-8; No.5-5, 6, 7, 8; No.6-8; No.7-5, 6, 7, 8; No.8-5, 6, 7

Ormanlık: 1906 No.35-547, 552; 1907 No.3-8; No.4-7

Orta mahalle: 1907 No.2-2

Ortalık: 1906 No.6-81; 1907 No.6-2; No.7-3

P

Peterburg: 1905-12; 1907 No.5-3, 4

Podval: 1906 No.37-578

Poznan: 1906 No.35-560

R

Romanya: 1907 No.5-4

Rusya: 1905-3; 1906 No.4-57; No.35-573; No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-2; No.3-2,3; No.5-4; No.7-4

Rüşdiye: 1907 No.6-4

S

Sâhil: 1906 No.35-545, 547, 548, 549, 552, 567, 569; No.37-580, 581, 583, 584; 1907 No.2-6; No.3-5, 7, 8; No.4-7, 8; No.5-4, 5, 6, 7, 8; No.6-6, 7; No.7-5, 6; No.8-5, 7, 8; No.9-5, 6

Sahra: 1905-7

Samara: 1905-1; 1907 No.2-1

Sanâyi-i Nisvâniyye: 1907 No.37-Dış Kapak

Saratof: 1906 No.37-579

Sârâymen: 1906 No.35-560

Savinka: 1905-1, 12

Sayfiye: 1906 No.37-584

Sazlık: 1907 No.7-7; No.8-6

Semâ: 1907 No.3-1; No.5-5; No.6-8; No.7-5

Semirecya: 1907 No.3-3

Senpol Kilisesi: 1906 No.37-583

Serây: 1905-3; 1907 No.5-4

Sergi: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.5-3; No.6-4

Serkırâathâne: 1907 No.9-3

Sevâhil: 1906 No.35-547; 1907 No.3-4, 5, 6; No.5-7

Ş

Şehir / Şehr:1905-Kapak, 12; No.4-Kapak, 57; No.6-Kapak, 94; No.35-Kapak, 553, 555; No.37-Kapak, 579, 581, 584; 1907 No.2-Kapak, 2, 4, 6; No.4-1, 2; No.6-3, 4; No.7-3, 4; No.9-3

Şerman mektebi:1906 No.37-581, 582, 584

Şili: 1906 No.35-547; 1907 No.5-8

Şirvan: 1905-12

Şuşa: 1906 No.4-57

T

Tağ: Bkz. Dağ.

Tamak: 1905-12

Taşkand: 1907 No.7-4

Taşlık: 1907 No.2-3; No.4-7; No.7-7

Tavai –Ponamu: 1906 No.37-581

Temâşâhâne: 1906 No 35-547

Teneffüshâne: 1906 No.37-582

Teniz: Bkz. Deniz.

Tepe: 1906 No.35-552; 1907 No.3-8; No.4-4, 5, 6, 7, 8; No.5-5, 8; No.7-6, 7; No.8-5, 6, 8; No.9-3, 6

Terviski: 1907 No.2-1

Tiflis: 1906 No.35-553, 554

Tiyatro: 1906 No.37-579; 1907 No.4-3

Tokmak:1907 No.2-5; No.7-4; No.9-4

Tûbin mahalle:1907 No.2-2

Tuna: 1907 No.2-5

Türkistân: 1906 No.4-64; 1907 No.2-5; 1907 No.7-4

Türkîye: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.2-2

U

Ufa: 1905-12; 1907 No.2-1, 2; No.9-1

Umûmî Fransa Devâir Belediyesi: 1907 No.4-3

Uralsk /Uralski: 1905-2, 12; 1907 No-2-2

Urfa: 1907 No.2-4

Ustunga: 1906 No.37-584

Uyezd: 1906 No.35-560; 1907 No.9-1

Ü

Üsküdar: 1906 No.6-90

V

Van- Diemen Burunu: 1906 No.37-581

Vetormay Limanı: 1906 No.37-583

Viborg: 1907 No.6-3

Vilâd: 1906 No.37-579

Vilâyet: 1905-1; 1906 No.35-560; No.37-579, 581; 1907 No.2-2; No.3-3; No.6-4

Vistavka: 1906 No.37-Dış Kapak; 1907 No.5-3

Viyana: 1907 No.4-3

Viyana Opera tiyatrosu: 1907 No.4-3

Y

Yaka: 1907 No.6-6

Yaponya: 1906 No.37-Dış Kapak

Yarbâş: 1907 No.37-579

Yazıhâne: 1906 No.37-584

Yedi Su: 1907 No.3-3

Yer altı: 1907 No.6-4

Yeryüzü: 1907 No.2-3; No.4-2

Yeşil Ada: 1906 No.37-581

Yokuş: 1906 No.35-547, 548; 1907 No.2-6; No.3-8; No.4-6, 7, 8; No.5-8; No.6-8; No.7-5, 6; No.8-6; No.9-7

Yukarı mahalle: 1907 No.2-2

Yumoto adası: 1907 No.5-8

Yunanistan: 1906 No.37-581

Zal: 1907 No.3-6; No.6-1; No.7-3

Z

Zekak: 1907 No.2-4

Zeland:1907 No.5-7

Zeland-ı Cedîd: 1906 No.37-581, 582, 583, 584; 1907 No.3-4, 5, 6, 7; No.5-8

Zeland-ı Cezâǿir: 1906 No.37-581

Zemîn: 1906 No.37-577; 1907 No.3-7; No.7-7; No.8-6; No.9-8

Zevce-yi sanâyi-i nefîse mektebi: 1907 No.4-1

Zlatoust Uyezdi: 1906 No.3

6.3. Sözlük

A

Abıstay (KTT.): 1.Molla hanımı. 2. Din okullarında ders veren hoca. 3. Hanımefendi.

Açuvlan- (KT.): 1. Öfkelenmek, kızmak.

2. (konuşma dilinde) Çileden çıkmak, isyan etmek.

Âfrin: "*Dereniñ ġâyet berrâḳ olan ṣuları âfrin ṣûretde siyâh ṭaşlarla örtüli olan mecrâsında aḳub gidiyor.*" (AN,1907 No.7, s.8) cümlesinden hareketle bu kelimenin yavaş veya hızlı mananasına geldiği düşünülmektedir.

Akırtın: "*Bitik üzerinde gizlenecek bir ḳadrar gibi aḳırtın aḳırtın öteye beriye ṭoġrı yürümege başladı.*" (AN,1906 No.4, s.53) cümlesinden hareketle bu kelimenin yavaş, sakin manasında olduğu düşünülmektedir.

Akmescid: Simferopol. Ukrayna'ya bağlı Kırım Özerk Cumhuriyeti'nin başkentidir.

Akuşurna (R.) :Ebe.

Âlem-i Etfâl: "*Ḫâdim millet olan muḥarrirlerimiziñ biri "Âlem-i Nisvân " mecmûʿası gibi "Âlem-i Eṭfâl" mecmûʿası daḫî neşr itmelerine ḫüdâ muvafıḳ eylesün.*" (AN,1905 Numune Sayısı, s.1) cümlesinden hareketle Âlem-i Etfâl'in o dönemde yayımlanan bir dergi olduğu düşünülmektedir.

Al Gölmek: Bkz. Skarlatina.

Alî Râzî Genceli: "*Âlem-i Nisvân, mecmûʿasına "Şarḳı"* "(AN, 1907 No.9, s. 2-3) başlıklı şarkının altında imzası olduğu için bu kişinin bir şair, bestekar olduğu düşülmektedir.

Amor (Fr.) : Aşk.

Anâs: "*Rusya'da Anâş Mektebleri*" (AN, 1906 No.37, Dış kapak) ifadesinden bu kelimenin Rusya'da bulunan mekteplere verilen adlardan biri olduğu düşünülmektedir.

Anay (KT.): (ağızlarda) Anne, ana, valide.

Apa (KT): (Aluştin, Uskut ağzında) Kız kardeş, kardeş, bacı, hemşire.

Arık (KT.): Zayıf, ince, cılız, lağar.

Arkan (KT.) : Sicim ipi, halat, palamar.

Arşun: (esk.) Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

Arvat (KT): (ağızlarda) Kadın.

Asrav, Asra- (KT): Besleme, yetiştirme.

Ast (KT.): 1.(ağızlarda) Alt. 2. Aşağı.

Astar (KT.): Giysi.

Aş: Macellan Boğazı'na yakın olan arazi adı.

Avul (KT.): Köy, küçük köy, yeni imar ve iskân edilen yer.

Avurd- (KT.): (ağızlarda) Acı vermek, sızlatmak.

Âye: "*Var Kelâm-ullâhda ḳaç âyeler*" (AN, 1907 No.9, S.3) ifadesinden hareketle bu kelimenin ayet, sure manasına geldiği düşünülmektedir.

B

Bagaz: "*Bunları baġlayub birer denk (baġaz) yapdılar ki denkleri eñ büyükler alub götüreceklerdi.*" (AN, 1906 No.35, s.549) cümlesinden bu kelimenin denk manasına geldiği düşünülmektedir.

Bâgçeserây: Âlem-i Nisvân gazetesi/ dergisinin yayımlandığı, Kırım'a bağlı şehir.

Bahr-i muhît-i kebîr: Büyük Okyanus.

Bakı: "*Baḳıya ḳalan şeyleri deñiz ḳaraya atdıḳça ṭoplarız diyorlardı.*"(AN, 1906 No.35-, s.549) cümlesinden bu kelimenin arka, geri manasına geldiği düşünülmektedir.

Bala (KT.) : Çocuk, evlat.

Balkurt (KT.): Bal arısı.

Balnitsa (R.): Hastane.

Bandıra (İt.): Bir geminin hangi devlete ait olduğunu gösteren bayrak.

Bari: "*Afriḳa'nıñ cenûbunda "Bari" ḳavminiñ demircileriniñ resmi ve bu sanʿatda ḳullanılan eşyâlarıdır.*" (AN,1907 No.9-, s.3) cümlesinden bu kelimenin bir kavim adı olduğu düşülmektedir.

Barina: "*Bâ-ḫuṣûṣ barinalarıñ "şalapaları" pek ʿacâ'ibdir*" (AN,1905 Numune Sayısı, s.10) cümlesinden hareketle bu kelimenin balina manasına geldiği düşünülmektedir.

Baskalya: Büyük Okyanus'un güney doğusunda Şili'ye bağlı bir ada adıdır.

Başmak: Bir çeşit ayakkabı.

Başkurd: Rusya'daki Başkurdistan Federe Cumhuriyeti'nde yaşayan Türk halkı veya bu halkın soyundan olan kimse.

Batır (KT.): 1.Kahraman, bahadır. 2. Cesur adam, yiğit.

Behre al-: "*Bizim ʿizzetlü Türkistân Müslümânları, ḳız balaları ʿilm ve maʿrifetden behre almaḳ içün ġayret idülürini recâ idemiz.*" (AN, 1907 No.2, s.5) cümlesinden bu fiilin nasiplenmek, yararlanmak manasına geldiği düşünülmektedir.

Brendi (İng.): Konyak.

Biga: "*Bir ḳâdın Vaḳit idâresine verdigi ḫabere göre 18 inci Martda Orenburġ muʿteberlerinden Buḫârâ tepesi ʿAlîm Bay Efendi ʿAẓimof'nuñ yurtında üstâẕ Bigalar ve başḳa ḫâtunlar meclisi olmuş.*" (AN, 1907 No.9, s.3) cümlesinden hareketle bu kelimenin bir topluluk adı olduğu düşünülmektedir.

Bikasiye: "*Baṭaḳlıḳ üstünde uçan şu ördek ve biḳaşiye sürilerine baḳınız*" (AN, 1907 No.9, s.6) cümlesinden hareketle bu kelimenin bir hayvan olduğu düşünülmektedir.

Binbir hadîs: "*Ḫânım efendilere ve ḫânım ḳızlara bu ʿilmden ders olmak üzere "Biñ bir ḫadîṯ" mecmûʿasından ḫaylî ḫadîṯ-i şerîfler naḳl idecegiz*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.4) cümlesinden hareketle Binbir Hadis'in bir mecmua olduğu düşünülmektedir.

Binokl (R.): Dürbin.

Bîve: "*Böyle bîve ḳalġı menden nice gözlüyorsun*" (AN, 1907 No.5, s.3) cümlesinden hareketle bu kelimenin yalnız, tek başına manasına geldiği düşünülmektedir.

Boçka (R.): Fıçı.

Bogma: Bulaşıcı bir hastalık.

Bolivya: Güney Amerika'da yer alan bir ülke.

Boston: Amerika Birleşik Devletlerinde yer alan bir şehir.

Botka (KT.): 1.Un çorbası. 2. (ağızlarda) Lapa.

Bova: İtalya'da yer alan bir şehir adı.

Boyuncak (KT.): Boncuk, kolye, gerdanlık.

Brak (R.): Evlilik.

Buhârâ: Günümüzde Özbekistan sınırlarında yer alan tarihi şehir.

Buruntı: "*Deñiziñ buruntısı çocuġı yakaladı.*" (AN, 1906 No.37-, s.580) cümlesinden hareketle bu kelimenin akıntı, girdab manasına geldiği düşünülmektedir.

C

Cezîre't-ül-araba: "*Cezîre't-ül-ʿaraba seyâḫat iden*" (AN, 1907 No.3, s.2) ifadesinden bu kelimenin bir ulaşım aracını ifade ettiği düşünülmektedir.

Cıvadra: (İt.) Geminin baş tarafından havaya doğru biraz kalkık olarak uzatılmış bulunan direk.

Cigıt (KT.): (ağızlarda) Delikanlı, yiğit.

Citir- (KT.): (Arpat ağzında) Getirmek.

Civle-: "*bir caddeye civlüp büyük mitinġ (cemʿiyyet) yaşamışlar*" (AN, 1907 No.6, s.4) ifadesinden bu fiilinin bir araya gelmek, buluşmak, toplanmak manasına geldiği düşünülmektedir.

Ç

Çakrım (KTT.) :1.06 kilometreye eşit olan bir uzunluk ölçüsü.

Çâkmaklı: Zlatoust Uyezdine bağlı bir köy adı.

Çalaş (KT.): (ağızlarda şalaş) 1. Çadır. 2. Barınak.

Çapçak (KT.): Fıçı, varil.

Çaşka (R.): Fincan, kâse.

Çay- (KT.) :1.Eritmek, karıştırmak.

Çerçi: Köyleri dolaşarak ufak tefek satan ayak asatıcısı.

Çıhut: Bkz. Cigıt.

Çifhâne: "*Çifḫâne olaraḳ dahî üç yüz av fişengi (patrol) behri yigirmi beşer ḳayalık (ḳaya üç fontdır.)*" (AN, 1907 No.3, s.4) ifadesinden bu kelimenin bir silah çeşidinin adı olduğu düşünülmektedir.

Çifte (KT.) : Çifte (tüfek).

Çîl : "*civa iki arada bulunursa çîl rüzgâr olacaġına işâret olur.*" (AN, 1906 No.6, s.87) ifadesinden bu kelimenin rüzgar, yağmur manasına geldiği düşünülmektedir.

Çima-: "*Bir imcek balası anasınıñ gögsüne ṣorubda süt çimadıḳda*" (AN, 1907 No.2, s.1) ifadesinden bu fiilin emmek manasına geldiği düşünülmektedir.

Çin: "*yüz ġalon şerrî içkisi, elli ġalon çin*" (AN, 1907 No.3, s.5) ifadesinden bu kelimenin bir çeşit alkollü içki olduğu düşünülmektedir.

Çislina: "*Mecmûʿañızıñ bir çislina derc itmeñizi recâ idemiz.*" (AN, 1907 No.9, s.4) cümlesinden hareketle bu kelimenin nüsha, sayfa manasına geldiği düşünülmektedir.

Çistopol: Rusya'da, Tataristan Cumhuriyeti'ndeki Çistay ilçesinin yönetim merkezi.

Çiyil-: "*ḳâdınlar parlamentiñ ḳapusına çiyilüp büyük bir gürültü ve şamâta itmişler.*" (AN, 1907 No.5, s.4) ifadesinden hareketle bu fiilinin toplanmak manasına geldiği düşünülmektedir.

Çot: "*eñ aşaġı yigirmi iki çoṭ aġırlıġında olan ḳaplumbaġayı hîçbir vaḳt devirmege muvaffiḳ olamayız.*" (AN, 1907 No.6, s.7) ifadesinden bu kelimenin bir ölçü birimi olduğu düşünülmektedir.

Çotil: "*Verem, Çotil, Boġma, Öksürük*" (AN, 1906 No.37, Dış kapak) ifadelerinden bu kelimenin bir çeşit hastalığı ifade ettiği düşünülmektedir.

D

Dal (II): "*Bir ikiside çoḳ olan uzun ṣaçlarını birer örnek idüp dallarına atmışlardı.*" (AN, 1907 No.5, s.1) cümlesinden bu kelimenin omuz, kol manasına geldiği düşünülmektedir.

Davucar: "*Ḥabîbullâh Efendi Davucardan*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Daya (KT.): Dadı.

Dekabır (R.): Aralık.

Delhi Sarayı: Hindistan'ın Delhi şehrinde yer alan bir saray.

Demir hilâl: "*alt kenârları da bir demir hilâl ile iyice saḳlanmalıdır.*" (AN, 1907 No.9, s.2) ifadesinden bu kelimenin tırnak makasındaki bir kısmı ifade ettiği düşünülmektedir.

Dil (II) (F.): Gönül.

Dirhem (Ar.): Okkanın dört yüzde birine eşit olan 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.2. Bir tür gümüş para.

Drob (R.): Saçma.

Doktor Besim Ömer Pâşâ (Akalın) : Türk tıp profesörü, bilim insanı, sivil toplum örgütçüsü ve milletvekili.

Duba: (den.) 1. Yük taşımak veya köprü kurmak için kullanılan altı düz bir tür deniz aracı. 2. İçi boş, her yanı kapalı, suyun üstünde yüzen bir tür büyük şamandıra.

Duma (R.) : Rus parlamentosunun alt kanadı.

Dünya ve Maişet : "*Dünyâ ve Maʿîşet" isminde resimli jûrnâliñ saturlarında*" (AN, 1907 No.8, s.1) ifadesinden Dünya ve Maişet'in resimli bir dergi olduğu düşünülmektedir.

E

Efendi aga: "*Efendi aġamız ḥażretleri ile râḥat ve baḫtiyârâne ʿömr geçirmeñizi Cenâb-ı Allâhdan niyâz iderim.*" (AN, 1906 No.6, s.95) cümlesinden bu kelimenin bey, koca manasına geldiği düşünülmektedir.

El-ektirik matbaası: Âlem-i Nisvan'ın basıldığı matbaanın adı.

Elifbâ: "*lâkin bu oḳuv elifbâ ile degildir*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.8) ve "*Amerika'nıñ balaları elifbâyı ḳâdınlardan ögrenecekleri şübhesiz diye*" (AN, 1907 No.6, s.4) ifadelerinden bu kelimenin Kurʿan-ı Kerîm öğretmek, alfabe öğretmek manasına geldiği düşünülmektedir.

Endülüs: (M.756-1031) Dört halifeden sonra kurulan Emevi Devleti yıkıldıktan sonra Emevilerin Afrika'dan Avrupa'ya geçip şimdiki Portekiz ve İspanya'da kurdukları İslami Devletin adı.

Espeçka: "*Balalar ceblerine miḳdâr-ı kifâyede espeçka ṣâ'ir şeylerde doldırdılar.*" (AN, 1907 No.6, s.8) cümlesinden bu kelimenin malzeme, ürün manasına geldiği düşünülmektedir.

Eşk (KT.): Dikkat.

Eye: "*özinïñ cân eyesi iñâneti yıldıradır."* (AN, 1907 No.7, s.1) ifadesinden bu kelimenin bebek manası olduğu düşünülmektedir.

Ezop (Aisopos) M.Ö. 6.yüzyılda yaşadığı varsayılan eski Yunan masalcısıdır.

F

Fanila (İt.): Genellikle ince pamuk ipliğinden dokunmuş, ten üzerine giyilen iç çamaşırı.

Fevk Bogazı: Yeni Zelanda'da adaları birbirinde ayıran boğazın adı.

Filaman (Fr.): Elektrik ampullerinden akım geçtiğinde akkor durumuna gelen ince iletken tel.

Fil pamugı: "*Ṣuyı olduḳça ḳalın bir ider ve fil pamuġı ṭabaḳasından geçirmekle de temizlemek mümkindir.*" (AN, 1907 No.8, s.2) ifadesinden bu kelimenin süzgeç, tülbent manası olduğu düşünülmektedir.

Finlandiya: Kuzey Avrupa'da Baltık Denizi kıyısında yer alan bir ülke adı.

Fevral (R.): Şubat.

Frank (Fr.): (esk.) Fransa, İsviçre, Belçika vb. ülkelerin para birimi.

Frenc (İng): Fransız.

Frengistân (F.): Avrupa, garb âlemi, batı memleketleri.

Frenk (F.): 1. Anglosakson, Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse. 2. (tar.) Osmanlıların Avrupalılara, özellikle Fransızlara verildikleri ad.

Frijya: "*Ezop (Frijya) da kâ'in (amor yevm) de*" (AN, 1907 No.7, s.4) ifadesinden bu kelimenin Frigya manasına geldiği düşünülmektedir.

G

Galon (İng): 1. Anglosaksonların kullandığı yaklaşık dört buçuk litrelik bir tür ölçü birimi. 2. Çoğunlukla akaryakıt vb. sıvı maddeleri taşımada kullanılan, silindir biçiminde, metalden büyük kap.

Gastinitsa (Gostinitsa) (R.): Otel.

Gence: Günümüzde Azerbaycan'da yer alan bir şehir.

Germanya (İng): Almanya.

Gimnazya (Yun.): Klasik dillerin tedrisine üstünlük verilen orta mektep.

Gird-âb (F.): Suların döküldüğü ve çukurlaştığı yer.

Gradus (İt.): Derece

Grajdanskiy (R.): Sivil

Gorif: "*Yarullâh Murâdof Ġorifden*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Gosudarstvo (R.): Devlet

Gotik: Temel özelliği sivrilik olan, 12.yüzyıldan sonra Rönesans'a kadar Avrupa'da gelişen sanat ve mimarlık üslubu.

Gölge: "*Bu ḫuṣûsda Tiflis şehrinde neşr olunan Gölge jûrnâli*" (AN, 1906 No.35, s.553) ifadesinden hareketle Gölge'nin o dönemlerde yayımlanan bir dergi adı olduğu düşünülmektedir.

Guberna (KT.): İl, vilayet.

Gujantis: Şili'de yer alan bir arazi adı.

Gunne: "*yazu ṭanumaḳdan ġunne ʿibâret iken tüşkende*" (AN, 1907 No.7, s.4) ifadesinden hareketle bu kelimenin gene, yine, tekrar manasına geldiği düşünülmektedir.

Gustinsa (R.):Otel.

Güşüş-: "*Müslümânlıġa fâ'ideli sözler söyleşmeyüp, birbirinden güşüşüp*" (AN, 1907 No.2, s.5) ifadesinden hareketle bu fiilin ayrılmak manasına geldiği düşünülmektedir.

H

Hacı Turhan:"*Ruḳiye Ḫânım Almaḳabova Ḫacı Turḫandan.*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden hareketle bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Hâhûl: "*Ḳarġalı şehrinde 30 yaşında bir ḫâḫûl ḳızı*" (AN, 1907 No.37, s.580) ifadesinden bu kelimenin bir ismi ifade ettiği düşünülmektedir.

Hand: "*Eger ḳara Ameriḳa'ya bitişik ise yerli ahâli Handlılar dimekdir.*" (AN, 1907 No.8, s.6) ifadesinden bu kelimenin Amerika kıtasındaki yerli halklardan birinin adı olduğu düşünülmektedir.

Harkova: Günümüzde Ukrayna'da yer alan bir şehir adı.

Hiyka: "*devr-i mübâreki tebrîken ḫiyḳacıḳ "Âlem-i Nisvân" mecmûaʿñızı tebrîk iderek*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.1) ifadesinden hareketle bu kelimenin özellikle, bilhassa manası olduğu düşünülmektedir.

Horasan: Günümüzde İran'ın kuzeydoğu ve doğusunda yer alan bölge.

Huraklar: "*Huraklar Körfezi üzerinde*" (AN, 1906 No.37-, s.581) ifadesinden bu kelimenin bir körfez adı olduğu düşünülmektedir.

İ

İbrâhim İmrân: "*Ufa Evizdi İbrâhim İmrân ḳaryesinde*" (AN, 1907 No.9, s.1) ifadesinden bu kelimenin Rusya'nın Ufa ilçesine bağlı bir köy adı olduğu düşünülmektedir.

İka-Na Mâvî: "*Zeland-ı cezâ'iri başlıca iki adadan terekküb eyler; birisi şimâlde vâḳ'(İka-Na Mâvî)*" (AN, 1906 No.37, s.581) ifadesinden bu kelimenin Yeni Zelanda'nın kuzeyinde yer alan bir ada adı olduğu düşünülmektedir.

İmâm Süyûtî: Şafi mezhebinin fıkıh âlimlerinden olan Kemaleddin Ebu Bekr'in oğlu olan Arap din bilgini ve filozof.

İrşâd: " *"İrşâd" ġaztesine yazıldıġına göre*" (AN, 1906 No.37, s.579) ifadesinden hareketle İrşâd'ın o dönemlerde yayımlanan bir gazete adı olduğu düşünülmektedir.

İs (KT.): Koku, rayiha.

İsleme Besim Pâşâ: Bkz. Doktor Ömer Besim Paşa.

İspirit: "*Ziyâde miḳdârda kibrit (ispirit) daḫî mevcûd oldıġından âteşsiz ḳalmaḳ tehlikesi yoḳdur.*" (AN, 1907 No.3, s.5) ifadesinden hareketle bu kelimenin kibrit manasına geldiği düşünülmektedir.

İstakan (R.): Bardak.

İsterli: "*Ḥalîm Musṭâfâf İsterli Ṭamaḳdan*" (AN,1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden İsterli'nin Tamak'a bağlı bir yer adı olduğu düşünülmektedir.

İşa-: "*her kimseye ḥuḳûḳda müsâvât ṭaleb itdigiyle işanamaz.*" (AN, 1907 No.2, s.6) ifadesinden bu fiilinin karşılaşılmak manasına geldiği düşünülmektedir.

J

Jan Fernan (Juan Fernandez): Güney Amerika kıtasının Şili kıyılarında yer alan adlardan birinin adıdır.

Jenskiy Mir (R.): Kadınlar Dünyası.

Jul Vern (Jules Gabriel Verne): Fransız yazar, gezgin.

Jurnal (Fr.): Dergi, mecmua.

K

Kabut (Fr.): Otomobil, kamyon vb. motorlu taşıtlarda motoru örten açılır kapanır biçimindeki kapak.

Kadr (KT.): Resim.

Kafkasya: Karadeniz ve Hazar Denizi arasında yer alan, Avrupa ve Asya'nın sınırlarında bulunan bölge.

Kafkaz: Kafkasyalı.

Kâfur (Ar.): Kafur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde.

Kahurka (Hakurk): Irak'ın kuzeyinde yer alan bir bölge adı.

Kalmitof: "*Na'ime Ḫânım Ya'ḳûbova Ḳalmitofdan*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden hareketle bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Kalpak: Kesik koni biçiminde deri, kürk veya kumaştan yapılmış başlık.

Kama: Silah olarak kullanılan, ucu sivri, iki ağzı keskin uzun bıçak.

Kamâra (İt.): Gemilerde oda.

Kampas (R.): Pusula.

Kapik (R.): Rublenin yüzde biri değerinde para birimi.

Kapka (KT.): Kapı, cümle kapısı, avlu kapısı.

Kapudan (İt.): Kaptan.

Kara: Kara, siyah. 2. (mec.) Kötü. 3.Kara.

Kara- (KT.): (ağızlarda) Bakmak.

Karabağ: Gününmüzde Azerbaycan'a bağlı olan bölge.

Karanoyaz: "*Emine Ḫânım Caniḳova Ḳaranoyazdan*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden bu kelimenin bir şehir adı olduğu düşünülmektedir.

Kargalı: "*Ḳarġalı şehrinde 30 yaşında bir ḫâḫûl ḳızı*" (AN, 1907 No.37, s.580) ifadesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Kargış (KT): Lanet

Karı (KT): (ağızlarda) kadın, eş.

Karmak (KT.): (ağızlarda karmuk): Kanca (balık avlamak için kullanılır).

Karobka (R.): Kutu.

Kravat (R.): Karyola.

Kara göl: "*Ḳara göl beldelerindeki mektebleriñ"* (AN, 1907 No.7, s.4) ifadesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Karligân: "*Saratof vilâyeti " Ḳarliġân" ḳaryesinde"* (AN, 1906 No.37, s.579) ifadesinden bu kelimenin Saratof vilayetine bağlı bir köy adı olduğu düşünülmektedir.

Kasdır- : "*beş on ine ḳaṣdırup ṣaçdan başları üstünde bir çadır yâñi çalaş yaṣarlar."* (AN, 1905 Numune Sayısı, s.10) ifadesinden bu fiilin tutturmak, yerleştirmek manası olduğu düşünülmektedir.

Kasimof: "*Ḳazandan mâ-ʿadâ Ufada, Ḳasimofda, Orenburġda*" (AN, 1907 No.2, s.3) ifadesinden bu kelimenin bir yerleşim yerini ifade ettiği düşünülmektedir.

Kasirye: "*Aġaçlarıñ ekṣeri meşe, ḳayın, gülgen çâm ile birçoḳ (faṣîle-yi âsiye) ve (kasirye) nevʿinden mürekkeb idi*" (AN, 1907 No.3, s.7) ifadesinden bu kelimenin bir bitki adı olduğu düşünülmektedir.

Kastıroma: Rusya'da bulunan bir şehir adı.

Keşki (KT.) : Keşke.

Kav: Ağaçların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde

edilen ve çabuk tutuşan, süngerimsi madde.

Kayalık: "*yigirmi beşer ḳayalık (ḳaya üç fontdır)boçḳa*" (AN,1907 No.3, s4) ifadesinden bu kelimenin demirden yapılmış bir alet olduğu düşünülmektedir.

Kazan: Günümüzde Tataristan'da bulunan bir şehir.

Kefe: Ukrayna'nın Kırım yarımadasının güneydoğu kıyısında yer alan bir liman şehri.

Kıçkır- (KT): Bağırmak.

Kıl Pamuğı: "*yâraları pâk ve temiz bulundırmaḳ içün ider ve ḳıl pamuġı ḳullanılmalıdır*" (AN, 1907 No.9, s.1) ifadesinden bu kelimenin temizleme özelliği olan bir nesne adı olduğu düşünülmektedir.

Kırım: Doğu Avrupa'da Karadeniz'in kuzey kıyısında yer alan ne Karadeniz ile Azak Denizi tarafından çevrelenen bir yarımada.

Kıskayaklı (KT.): Kadın.

Kıtây (KT.): Çin (ülke).

Kıyınlaş- (KT.): Zorlaşmak.

Kızıl (KT.) : (esk.) Altın.

Kıbtî (Ar.): Kıbt soyundan olan, çingene.

Kirman: Günümüzde İran'a bağlı olan bir eyalet adı.

Kis Sitrit: "*buña daḫî şehriñ mühim caddesi olan (Kis Sitrit) iltiḥâḳ ider.*" (AN,1906 No.37, s.581) ifadesinden bu kelimenin Yeni Zellanda 'da bulunan bir cadde adı olduğu düşünülmektedir.

Kisyâ: "*on arşûn kisyâdan bir baş örtisi yaşarlar*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.10) ifadesinden bu kelimenin bir kumaş cinsi olduğu düşünülmektedir.

Kît (R.): Balina.

Koltuk (KT.): Koltuk, koltuk altı.

Konsolluk (KT.): Konsolosluk, konsoloshane.

Korinte: Mora yarımadasını Yunanistan anakarasına bağlayan Korint Kıstağı üstünde yer alan bir Yunanistan şehridir.

Kosrball Paper: "*Uzunluġuna olaraḳ dökülmüş olan şu ṭaşlarıñ arasında eñ mühimi olaraḳ (Ḳosrball Paper) vardır*" (AN, 1906 No.37, s.581) ifadesinden hareketle bu kelimenin bir taş cinsi adı olduğu düşünülmektedir.

Koşma (KT.): Ek, ilave.

Kot (R.): Kedi.

Koyaş (Kayaç): Yer kabuğunun yapısında yer alan bir veya birkaç mineralden oluşan sert kütle, kaya.

Kölmek (KT.): Gömlek.

Köylen- (KTT.): Düzene sokulmak, hazırlanmak.

Kurnala-: "*Müslümân ḳardeş şeker maşasıyla pobinini ḳaşıdıġı ve ḥattâ ḳulaġını ḳurnaladıġı*" (AN, 1906 No.35, s.556) ifadelerinden hareketle bu fiilin karıştırmak, kaşımak manasına geldiği düşünülmektedir.

Kursak bulgala-: "*Mışır raḳṣlarından ḳursaḳ bulġalama yaʻni göbek atış nâmında edebsizce bir oyun vardır*" (AN, 1906 No.35, s.557) ifadesinden bu fiilinin göbek atmak manasına geldiği düşünülmektedir.

Kurujeva (R.): Dantel.

Kuvat-: "*İrlerimiziñ bütün bunca traḳtirlerde ġastinitsalarda yürülerine ḳuvatırlar*" (AN, 1907 No.7, s.2) ifadesinden bu fiilin çekmek, götürmek manasına geldiği düşünülmektedir.

Kuzminska: "*Güvercin, ördek, ḳaz ve istiridyeciler ḳuzminsḳa gibi ḳayıyor.*" (AN, 1907 No.4, s.7) ifadesinden bu kelimenin kızak manasına geldiği düşünülmektedir.

Kuzunsk: "*Muʻallime Mamişeva Varmiş Ḳaryesi Ḳuzunsḳdan*" (1905 Numune Sayısı, s.12) ifadelerinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Küpeşte (Rum): (den.) Gemide güverte hizasında ıskarmoz bağlarına tutturulan dikmelerin dış yüzlerine kaplanan kaplamaların oluşturduğu siper, borda kaplamaların en üstü, güverteden yukarı kalan bölüm, korkuluk, parapet.

Kürbe: "*kendi iḥtiyâclarını tedârik yolunda meydâna gelecek bu gibi kürbe manẓaralara işlere alışmışlardır.*" (AN, 1907 No.6, s.7) ifadesinden bu kelimenin alışılmadık, görülmedik manasına geldiği düşünülmektedir.

Kürsî (Ar.): Oturulacak yüksekçe yer.

Kütahya: Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan bir şehir adı.

L

Lâ Fonten: Fransız şair ve yazar.

La Plata: Şili' de yer alan bir arazi adı.

Loja (KT.): Loca (Tiyatro, sinema gibi eğlence yerlerinde seyircilerin ya da parlamento salonlarında dinleyicilerin oturabileceği, üç yanı kapalı, üç beş kişilik özel bölüm).

London: İngiltere'nin başkentidir.

Lotki (R.): Tekne.

Lukaşeviç (Aleksandr Lukaşeviç): Rus yazar.

Lûz: "*Men añah ile lûz taḳṣîrimden.*" (AN,1907 No.5, s.3) ifadesinden bu kelimenin söz, konuşma manasına geldiği düşünülmektedir.

M

Mâbid: "5 *inci nüsḫadan mâbid."* (AN, 1906 No.6, s.81-82) ifadesinden bu

kelimenin devam, ileri manasına geldiği düşünülmektedir.

Macellan Bogazı: Güney Amerika'nın en güneyinde Atlas Okyanusu'nu Büyük Okyanus'una bağlayan boğazdır.

Magaz (KT.): 1.Depo, ambar. 2. Bodrum.

Manifset: "*İşbu sene 17 nci Oktabır'da ṣadr olmuş manifset âlî imparatoryı*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.1) ifadesinden bu kelimenin ulu, yüce manansına geldiği düşünülmektedir.

Mânivela (İt.): 1. Bir ucunun bağlı bulunduğu bir nokta çevresinde dönen kol. 2. Kaldıraç.

Mari Konet: "*Bu ḫuṣûṣda eñ ziyâde çalışan Mari Konet nâmında bir ḳâdın imiş.*" (AN, 1907 No.2, s.6) ifadesinden bu kişinin Amerika'daki okullarda içkinin insan sağlığı üzerine dair dersler veren bir kadın olduğu düşünülmektedir.

Mari Tereza (Maria Theresia): Habsburg hanedanını 1740-1780 tarihleri arasında yöneten kişi.

Maşina (KT.): Makine, araba.

Matros (KT.): Gemici, tayfa, deniz eri.

Mâûri: "*Adanıñ ahâlî-yi ḳadîmesi olan Mâʿûriler (Şerman) mektebine bala viremez.*" (AN, 1906 No.37, s.581) ifadesinden bu kelimenin Yeni Zellanda'nın yerlilerine verilen ad olduğu düşünülmektedir.

May (KT.): (ağızlarda) Yağ.

Meşret: "*Buluruz ammâ bir ḳıṭʿa ortasında bulunmaḳlığımız meşreṭdir, yâ hem boş adada bulunıyorsaḳ…*" (AN, 1907 No.3, s.8) ifadesinden bu kelimenin doğal, olabilir manasına geldiği düşünülmektedir.

Mil (Fr.): Karada 1609, denizde 1852 metre olarak kabul edilen bir uzaklık ölçüsü.

Millet: İsmail Gaspıralı tarafından çıkarılan ikici gazetenin adıdır.

Minister (R.): Bakan.

Mis (İng.): Evlenmemiş kadın.

Mizana (İt.): Üç veya daha çok direği bulunan yelkenli gemilerde arka direk.

Mîzânü'l-harâre (Ar.b.a): Termometre.

Mizân'ül-havâ (Ar.b.a): Barometre.

Mollâ Nasr'ed-din: Azerbaycan'da yayımlanan ilk mizah dergisidir.

Manuko: Yeni Zelanda'da yer alan bir liman adı.

Mont Sen Jön (Mont Saint John) : Yeni Zelanda'da bulunan bir köy adı.

N

Nemâmlık: "*ḫalḳı biribirine ṭaḳışdırmaḳ içün nemâmlıḳda bulunanlar*" (AN, 1907 No.3, s.3) ifadesinden bu kelimenin çaba,

gayret, istek manası olduğu düşünülmektedir.

Nemse (KT.): (ağızlarda) Alman.

Nerse (KT.): (ağızlarda) Nesne, şey.

Nevmetro: "*bir ʿaded ispirṭolı santigrâd termometr (gradus), iki ḳara nevmetro sâʿat*" (AN, 1907 No.3, s.5) ifadesinden bu kelimenin bir saat cinsi olduğu düşünülmektedir.

Nijniy: Kazakistan'ın Uralsk bölgesine bağlı bir yer adı.

Nohi: Kafkasya' da bulunan bir şehir adı.

Nort Şar (North Shore): Yeni Zelanda'da bulunan bir şehir adı.

Noviözü: Kırım'da bulunan bir şehir adı.

Noyabır (R.): Kasım.

O

Okland (Auckland): Yeni Zelanda'nın kuzey adasında bulunan bir şehir adı.

Oktabır (R.): Ekim.

Okuv (KT.): Okuma.

Okyanusya: (coğ.) Avustralya ve çevresindeki adalardan oluşan anakara.

Onaytsız (KT.): 1.Rahatsız, kullanışsız. 2. Beceriksiz. 3. Mahcup edici.

On dördüncü Lui (Louis- Dieudonne de France): Fransa'nın en uzun süre tahta kalan kralıdır.

Orenburg: Rusya'nın Volga Federal Bölgesinde bulunan Orenburg Oblastı'na bağlı şehir.

Ö

Ös- (KT.): 1.Bitmek, yetişmek.2. Büyümek, büyük olmak.

Öskün: "*Aramızda cârî bir âdet vardır ki ṣıbyâna öskün kişi gibi muʿâmele ideriz.*" (AN, 1905 Numune Sayısı, 4) cümlesinden bu kelimenin büyük, yetişkin manasına geldiği düşünülmektedir.

Öyle (KT.): (ağızlarda) Öğle, öğlen.

P

Paltar (T.): Giysi.

Parlamento (İt.): Başlıca görevi yasama, devlet bütçesini çıkarma, hükumeti denetleme olan ve üyeleri halkoyu ile belirli bir süre için seçilen meclis veya meclisler, yasama kurulu, yasama meclisi, yasama organı.

Parohod (R.): Vapur.

Partiya (KT.): Parti.

Paşka (T.): Küçük çocukların bellerine bağlanan geniş ve uzun kuşak.

Petersburg (Sankt- Petersburg / St. Petersburg): Rusya'da bulunan bir şehir adı.

Prandi (İng): Bkz. Brandi.

Pisik (KT.) : (ağızlarda) Kedi.

Pişik: "*Bundan bir iki ay muḳaddem Pişik ilçesinde*" (AN, 1907 No.3, s.3) ifadesinden bu kelimenin Rusya'da bulunan bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Pravoslavni: Ortodoks.

Protest: "*Müslimeler ṭarafından yazılan makale, bend, mektûblar, protest daʿvet tavṣiyeleri*" (AN, 1906 No.35-, s.573) ifadesinden bu kelimenin açık, doğrudan manasına geldiği düşünülmektedir.

Pruva (İt.): Geminin veya sandalın ön tarafı, baş bölümü.

Pobin: "*Bakü vaḳzalnaya dünyâ görmüş bir Müslümân ḳardeş şeker maşasıyla pobinini ḳaşıdıġı*" (AN, 1906 No.35, s.554) ifadesinden bu kelimenin sırt, arka manasına geldiği düşünülmektedir.

Podval (R.): Bodrum.

Polak (Fr.): Polonya halkından ve bu halkın soyundan olan kimse.

Polisa (İng.): Polis.

Poznan: Polonya'da bulunan bir şehir adı.

R

Rasık (rastık) (F.): 1.Kadınların kaşlarını veya saçlarını boyamak için sürdükleri siyah boya. 2. Sürme.

Rimovlur: "*Silâḥlara gelince Sirvis'iñ defterine sekiz av tüfengi yaʿnî çifte, bir uzun şişḫâne ve on iki rimovlur yazıldı.*" (AN, 1907 No.3, s.4) ifadesinden bu kelimenin bir silah çeşidi olduğu düşünülmektedir.

Rizinova: "*Gemide bir de lastikden ṣandala (rizinova lotka) vardır*" (AN, 1907 No.3, s.5) ifadesinden bu kelimenin lastik manasına geldiği düşünülmektedir.

Robinson (Robinson Crusoe): Daniel Defoe tarafından yazılan bir roman.

Römorkör (Fr.): Yedeğinde özellikle deniz taşıtı götüren taşıt.

Ruble (R.): Beyaz Rusya ve Rusya Federasyonu tarafından kullanılan para birimi.

Rûh: **"***Nefes aldıġımız havâ renksiz bir rûḥ (ġâz) olaraḳ dünyâyı ḳaplamışdır.*" (AN, 1906 No.6, s.86) cümlesinden bu kelimnin gaz manası olduğu düşünülmektedir.

S

Sağ (III): "*yapraġında yeşillik rengi olsa da ḳoyu yeşil ṣaġ yeşil olamıyor."* (AN, 1906 No.37, s.578) ifadesinden bu kelimenin açık manası olduğu düşünülmektedir.

Sal (KT.): Sal, feribot.

Saldat (R.): Asker.

Samara: Irak'ta bulunan bir vilayetin adı.

Saratof (Saratov): Rusya'nın Saratov Oblastı'nın yönetim merkezi olan şehir.

Sârâymen: "*Ḳaryemiñ Kefe uyezde sârâymen ḳaryesine*" (AN, 1906 No.35, s.560) ifadesinden bu kelimenin Kefe'ye bağlı bir köy adı olduğu düşünülmektedir.

Sarıltım (KT.): Sarımsı.

Sartiye: "*Kâşke Ḳırım Ḳazan ḫânımları gibi bizim Sartiyelerden*"(AN, 1906 No.35, s.574) ifadesinden hareketele bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Savinka: "*Ġabdül-şükür Efendi Ḥalîlesi Savinḳadan*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden hareketle bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Savut (R.): Kap.

Sayla- (KT.): 1.Seçmek. 2. Ayırmak, ayırt etmek.

Saylav (KT.): 1. Seçme, seçi, ayıklama. 2. Seçim.

Selkirk (Alexander Selkirk): Bir adada 4 yıl boyunca yalnız yaşamış İskoç bir denizcidir.

Semere (KT.): Meyve, yemiş, sonuç, netice.

Senpol : "*İverson isminde olan ikincisi ise (Senpol) kilisesi pâpâzınıñ oġlıdır.*" (AN, 1906 No.37, s.583) ifadesinden bu kelimenin bir kilise adı olduğu düşünülmektedir.

Setrom glas (Strom glass) (İng) : Eski tip barometre.

Sımsıçka (R.): Çekirdek.

Sırga (T.): Küpe.

Siren (Fr.): İtfaiye, cankurtaran ve polis araçlarında bulunan, tiz ses çıkaran uyarıcı alet.

Skarlatina (R.) : Kızıl hastalığıdır.

Sonar (Fr.): 1. Batmış olan nesnenin, yüzeye yakın balıkların yerini ve durumunu yansılanan ses dalgalarıyla belirleyen sistem. 2. Bu sistemden yararlanılarak yapılmış denizaltlarında kullanılan cihaz.

Sonr (KTT.): Sonra.

Soyak: "*Soyak şanlıḳ daḫî "mey"ler paşḳalıġı*" (AN, 1907 No.8, s.1) ifadesinden bu kelimenin soylu, ünlü manasına olduğu düşünülmektedir.

Stol (R.): Masa.

Suhar (R.): Peksimet.

Südkü: "*Meşelâ südkü pişmiş botḳa, at şuyı, yumurṭa*" (AN, 1906 No.6, s.92) ifadesinden hareketle bu kelimenin bir yemek veya yiyecek adı olduğu düşünülmektedir.

Saku: "*muşamma' şaḳu, yüñden örme fanila gibi eşyâ daḫî bulundıġındaḳ*" (AN, 1907 No.3, s.5) ifadesinden bu

kelimenin bir nesneyi ifade ettiği düşünülmektedir.

Savut (KT.) **:** 1. Kapkacak, mutfak eşyası, tabak çanak. 2.Kap. 3. (ağızlarda) Hacim, kapasite.

Saymak: "*Bu günlerde Finlandiya'nıñ millet meclise (saymege) ṣâylâvlar olmuş*" (AN, 1907 No.9, s.3) ifadesinden bu kelimenin millet meclisi manası olduğu düşünülmektedir.

Ş

Şalapa: "*Bâ-ḫuṣûṣ barinalarıñ "şalapaları"* "(AN, 1905 Numune Sayısı, s.10) ifadesinden bu kelimenin kanad, kol manası olduğu düşünülmektedir.

Şaşla ol-: "*Şaşla oldı! Bizim nemize lâzım Ameriḳadaki geyikler?*" (AN, 1906 No.6, s.82) ifadesinden bu fiilin şaşırmak, hayret etmek manası olduğu düşünülmektedir.

Şeb-i vey: "*yasemen baʿde ḳaranfil ve şeb-i vey*" (AN, 1906 No.37, s.577) ifadesinden bu kelimenin bir çiçek cinsinin adı olduğu düşünülmektedir.

Şerman: "*Şerman mektebi işte şu caddeniñ ortasında bulunur*" (AN, 1906 No.37, s.581) ifadesinden bu kelimenin bir mektep adı olduğu düşünülmektedir.

Şerrî : "*geminiñ anbârında yüz ġalon şerrî içkisi, elli ġalon çin*" (AN, 1907 No.3, s.5) ifadesinden bu kelimenin bir çeşit içki olduğu düşünülmektedir.

Şili: Güney Amerika'da yer alan bir ülke.

Şirvan: Azerbaycan'da bulunan bir şehir.

Şuşa: Bkz. Karabağ.

T

Tamak: "*Ümm-ü Gülsüm Ḫânım ʿOs̱manova İsterli Ṭamaḳdan*" (AN, 1905 Numune Sayısı, s.12) ifadesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Tan Yulduzı: "*Ḳazanda Müslümân ḳızları "Ṭâñ Yulduzı" ġaztesi muharrirlerinden*" (AN, 1906 No.37, s.579) ifadesinden Tan Yulduzı'ın o dönemlerde yayımlanan bir gazete edı olduğu düşünülmektedir.

Târîkâ: "*Vâḳıʿâ başḳa paroḫod ile çarpışmada târîkâlarıñ birçoġusı ḳırılmış*" (AN, 1907 No.3, s.4) ifadesinden bu kelimenin gemide bulunan kısımlardan birisinin adı olduğu düşünülmektedir.

Tart- (KT.): Çekmek.

Taşkend: Günümüzde Özbekistan'da yer alan bir şehir.

Tavai –Ponamu: "*digeri cenûbda kalan (Tavai -Ponamu) yâḫûd Yeşil Adadır.*" (AN, 1906 No.37, s.581) ifadesinden bu kelimenin Yeni Zelanda'nın güneyinde

yer alan adanın adı olduğu düşünülmektedir.

Tebriz: İran'da bulunan bir şehir adı.

Tem (Fr.): Tema.

Tepret- (KT.): Silkmek, sallamak, titretmek.

Tereze (KT): Pencere.

Terviski (?): Bir şehir adı.

Tırış- (KT.): Gayret etmek, çabalamak, uğraşmak.

Tiflis: Gürcistan'ın başkenti.

Togay (KT.): Çayır, çayırlık.

Tokmak: Kırgızistan'da bulunan bir şehir.

Tokta- (KT.): 1.Durmak. 2. Kesmek, bırakmak.

Toy (KT.): Düğün.

Turupka (R.): Boru.

Tûbindanrarak: "*Tûbindanrarak oylaġapda ey Nâciye!"* (AN, 1907 No.8, s.1) ifadesinden bu kelimenin bir durum zarfı olduğu düşünülmektedir.

Türkistân (T.+F.): Türklerin anayurdu olan ve Taşkend, Hive, Fergana, Semerkand, Buhara, Kırgız şehirlerini alan büyük bölge.

U

Ufa: Rusya'da bulunan bir şehir.

Ura: "*Ameriḳa cenûbınıñ arslânı kaplanı olan bilineñleriñ kemik hücûmından ura lâzım gelir.*" (AN, 1907 No.9, s.6) ifadesinden hareketle bu kelimenin arkada bulunmak, geride kalmak manası olduğu düşünülmektedir.

Uralsk: Kazakistan'da bulunan bir şehir.

Ustunga: "*Bunlarıñ babaları Oḳlanddan altı mîl ḳadar uzaḳda (Manuḳo) limanına ḳarîb (Ustungada) iḳâmet eyler.*" (AN, 1906 No.37, s.584) cümlesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Uyezd (R.): İlçe.

Ü

Ülker (ast.): Boğa burcunda, yedi yıldızdan oluşan takım.

V

Vâdâr id- (F.+T.): Zorlamak.

Vakzalna (R.): Tren İstasyonu.

Vakit: " *"Vaḳit" Ġaztesi'nden*" (AN, 1907 No.9, s.3) ifadesinden Vakit'in o dönemlerede yayımlanan bir gazete adı olduğu düşünülmektedir.

Van- Diemen Burnu: Yeni Zelanda'nın Kuzey Adası'nın en batı noktasıdır.

Verst: 1,0668 kilometre ve 3500 feete karşılık gelen bir Rus ölçü birimi.

Vetormay: "*Sirvis ise Vetormay limanınıñ sâḥil-i şarḳında (Nort Şar) da*

iḳâmet eyler." (AN, 1906 No.37, s.583) cümlesinden bu kelimenin bir liman adı olduğu düşünülmektedir.

Viborg: Finlandiya'da bulunan bir şehir.

Vistavka (R.): Sergi.

Y

Ya (KT.): Ve, veya.

Yağlık (KT.): (ağızlarda) Örtü, mendil.

Ya katı: "*Şu miḳroblar aydın (ya ḳatı) yerleri ve havâlı ḳuru yerleri sevmeyüp*" (AN, 1906 No.6,s.93) ifadesinden bu kelimenin aydın, güneşli manası olduğu düşünülmektedir.

Yalda- (KT.): Yüzmek.

Yamazandran: "*meṣelâ Tebrizde ve Yamazandran' da görseler*" (AN, 1906 No.35, s.566) ifadesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Yamyam : (mec.) Yabani, vahşi.

Yanvar (R.): Ocak.

Yaponya (KT.) : Japonya.

Yaraş- (KT.): Yakışmak.

Yarav (KT.): (ağızlarda) Sağlık, sıhhat, esenlik, keyif.

Yarbâş: Kirman Hanlığı'na bağlı bir köy adı.

Yasa- (KT.) : Yapmak, etmek.

Yazuv (KT.): Yazılan.

Yedi Su (Semirecya): "*Bizim Yedi Ṣu (Semirecya) vilâyetinde Müslimeleriñ ḥayât ve maʿîşeti Rusya'nıñ sâ ʾir vilâyetlerine nisbeten farklıdır.*" (AN, 1907 No.3, s.3) cümlesinden bu kelimenin bir yerleşim yerinin adı olduğu düşünülmektedir.

Yengil (KT.): Hafif.

Yılan çaku(v): "Burun Ḳanamaḳ, Ḳızamıḳ, Yılan Çaḳu, Al Gülmek" (AN, 1906 No.37, Dış kapak) ifadesinden bu kelimenin yılan sokması, ısırması; yılan tarafından zehirlenmek manası olduğu düşünülmektedir.

Yokma ol-: "*difterit marażı yokma (saldı) olupmiḳroblar vasıṭasıyla ġayrılara sirâyet ider.*" (AN, 1906 No.6, s.91) ifadesinden bu fiilin bulaşmak, çoğalmak manası olduğu düşünülmektedir.

Yumoto Adası: Paskalya Adası'na yakın bulunan bir ada.

Z

Zal (R.) : Salon.

Zekak (F.): Sokak.

Zeland: Yeni Zelanda.

Zeyrek (KT.): Zeki, çabuk anlayan, anlayışlı, basiretli, ferasetli, akıllı, zihni çevik.

Zlatoust: Rusya'nın Çelyabinsk Oblastı'nda bulunan bir şehirdir

6.4. Tıpkıbasım

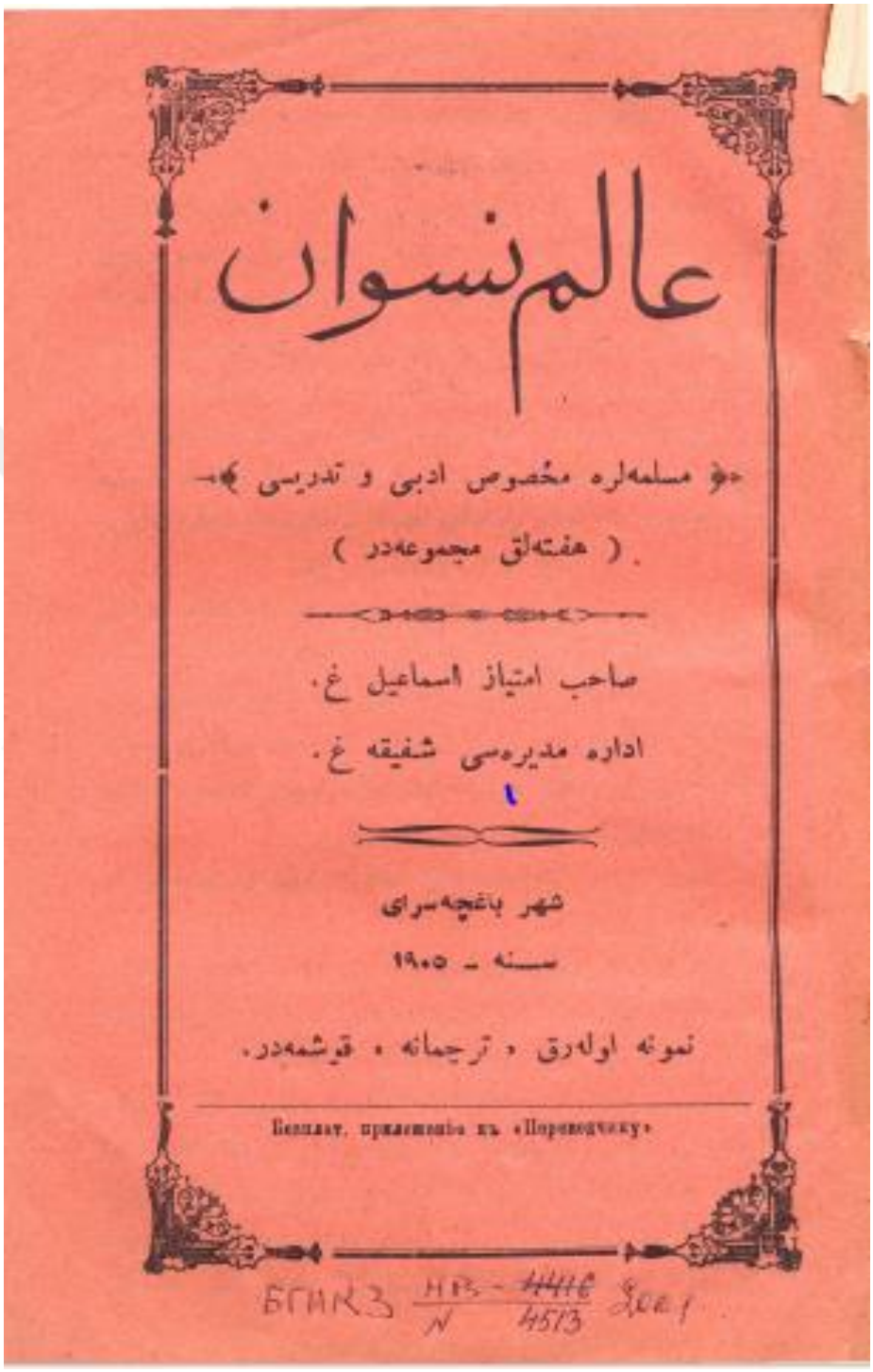

عالم نسوان

مسلمه‌لره مخصوص ادبی و تدریسی

(هفته‌لق مجموعه‌در)

صاحب امتیاز اسماعیل غ.

اداره مدیره‌سی شفیقه غ.

شهر باغچه‌سرای

سنه ـ ۱۹۰۵

نمونه اوله‌رق « ترجمانه » قوشمه‌در.

Бесплат. приложеніе къ «Переводчику»

БГИИЗ НВ - 4446 / N 4513 Доп.

عالم نسوان اداره‌سنه

مکتوب

اشبو سنه ۱۷ نجی اوکتابرده صدر اولمش مائیفست عالی امپرا- طوریی و دور مبارکی تبریکاً حیفه‌حق «عالم نسوان» مجموعه‌کزی تبریك ایدرك بو کوزل خدمتکزك مکافاتنی واجب تعالیه حواله قیلدق. انشاالله نشری مقدردر ظنی ایله حیله‌مزی دفتریکزه قید ایتمکزی رجا ایدرم.

خادم ملت اولان محرراریمزك بری «عالم نسوان» مجموعه‌سی کبی «عالم اطفال» مجموعه‌سی دخی نشر ایتملریله خدا موافق ایلسون.

عبدالشکر ملا عبدالرشید اوغلی امنوف ـ ساویقه. صامارا ولایتی.

دیکر مکتوب

۸۵ نجی نومرولی «ترجمان»ده «عالم نسوان» نامنده حفتلق مجموعه نشر ایدیله‌جکنی اوقوب نهایت ممنون اولدق. چونکه تمامیله موت متحرك اولدیغمز بر وقتده بیجه بیجه سفلردن برو روحلریمزه معنوی تربیه ویرن بر ذاتك اداره‌سنده بوبله بر مجمو- عه‌نك نشری، بز خاتون قزلر ایچنده البته موجب افتخاردر. جناب حق تمام موفقیتله کورمك میسر ایلهسون.

قیمتی نه قدر ایسه مجموعه‌نك دفتریله بزیده قید ایده‌سکز هر زمان آلوب اوقورمز.

بو کبی مجموعه‌یه محتاج ایدك. بناً علیه پاشا «ترجمان»یاناسون «عالم نسوان»! ـ فاطمه فریده بنت مرتضی «هیوا». شهر جستوپول.

دیکر مکتوب

خانملر، مخصوص «عالم نسوان» نامنده مجموعه نشریه مباشر اولدیغمی نه قدر جسارت و کیف ویردیکنی تعریف ایدهمم. ۲۳ سنه‌دن برو مسلم قرداشلریکزك فکرلریی آچوب چوق ذاتلری بیوك بیوك بلالردن قوتارمش ایدیکز. ایمدی مسلمه قرداشلریکزه شویله بر فکرلریی آچمیه جسارت ایتمشکز. جناب حق مقصدکزه

نائل اولورسوك! ممكن قدر كندى دیلكرمزده آچیق یازیلوب گاهد اوسنده قاره ناپدقاریمزك هر قایوسی الینه آلوب مجموعه‌یی اوقور ایسه دوشنورلك و آكلارلق اولسه ایدی، دیو رجا ایدهمز.

زینب البیب صفاروا — اورالسق‌دن.

﴿ بو نسخه‌مزده‌کی رسملر ﴾

«عالم نسوان» ده جمله ملتارك قادین قزلرینك حال و احوالنه یونارك كیوم قیافت و ایشلرینی كوسترمك رسملر درج ایدیله‌جكی

اعلان اولنمش ایدی. بو نسخه‌مزك پادشاهمزك زوجهٔ محترمه‌سی ایمپراطریچا آلکساندرا فدوروفنا حضرتلرینك رسم عالیلری درج ایدلمشدر. ایمپراطریچا آلکساندرا فدوروفنا بر لیچه دیالر بسیلور عالمه بر وجود عالیدر. ۱۸۷۲ سنه‌سی مای ۲۵ ده دنیایه کلوب ۱۸۹٤ سنه‌سی نوبابر ۱٤ ده روسیه ولی عهدی و شمدی ایمپراطورمز بولنان نیکولای آلکساندروویچ حضرتلرینه تزویج اولنمشدر. دنیایه دورت قز و بر ار اولاد کتورمشدر. یونلرك جمله‌سی صاغ و سلامتدر.

)(◦◦)(

سلطان عبدالعزیز خانك زمان سلطنتنه دائر و فاجعه‌لی واقعه لرینه آوروپاده نشر و روسچه‌یه ترجمه ایدلمش معلوم رومانده سرای پادشاهی نسوانندن بر نیچه‌سنك رسملری مندرجدر. قادین سلطان عالیه الثانلردن بریسنك و کوزده اولان جاریه‌لرندن نورستان خانمك رسملری بو جمله‌دندر. بو رسملر حقیقت یونلرك رسملری اولدیغنه دلیل یوقدر لکن استانبول مزایاردنده طبیبه، موسیقه‌جی، مربیه و معلمه فرنك قادین قزلری بولندیغی معلوم و یونلرك فوطوغرافیا بسیله‌جیکلری بك احتمال اولدیغندن اشبو مساعده ایله استر خفیاً رسم چیقاردقلری ممکن اولمق ایله مذکور رومانده‌کی رسملره اهمیت ایتمك یولی واردر. بویله ایسه‌ده قادین سلطانك رسمینی نشره مناسب کورمیوب، جاریه‌لردن بریسنك رسمنی درج ایدیبورز.

نورستان خانمك رسملری

﴿ حديث شريفلر ﴾

نبی ذی‌الشان افندیمز محمد مصطفی (ص. ع) حضرتلرینك سبب نجاتیز اولمق اوزره امتنه ویردیکی نصیحتلره و اوزندن سویلدیکی سوزلرینه «حدیث» دیرلر. حدیث شریفلری حضرت پیغمبرك آغزندن ایشیدنلر و صحابهلر و یا که بونلردن ایشمش اولانلر بیان بیوروب یك دقتلی تفتیشلر ایله ایزلنوب تحقیق ایدیلوب جمع ایدلمشدر. حدیث شریفلرك جمع ایدلمسی و کیمدن و یا کیملردن سویلنوب کلدیکی معلوماتلر خطا و یا کذب اولمامق ایچون نه کبی ایزلندکلری تحقیق ایدلدکلری و معنالری خصوصنده بیوك علمانك فکر و مطالعهلری بیوك بیوك کتابلر تشکیل ایدرك «علم حدیث» نامیله آیروجه بر علم شریف صورتنه قویلمشدر.

بر چوق حدیث شریفلر قادینلردن اشیدلمشدر. علم حدیث تحصیل و تدریس ایدن بر خیلی مسلمهلرك اسم شریفلری مشهوردر.

خانم افندیلره و خانم قزلره بو علمدن درس اولمق اوزره «بیك بر حدیث» مجموعهسندن خیلی حدیث شریفلر نقل ایدهجکز. حکمتنه دقت و اطاعت بیورسونلر.

﴿ ٥٠٥ ﴾

آرامزده جاری بر عادت واردرکه صبیانه اوسکون کشی کبی معامله ایدرز. بر خطا ایدر ایسه آجولانور داریلورز. دیدیکمزی آکلاماز ایسه عقلسز یارامازدیر یه آجولانورز. بر آز دها ایلرو کیدلسه صبی یا صبیهیی اورار و طورلارز. اما اصول تربیه و اصول تدریس بیان مدنی ملتلر و بالخصوص فرنك طائفهسی بویله معامله ایتمز. صبیلرك آکلایهجقلی کبی سویلرلر. آکلایهجقلی قدر درس و بیلکی ویررلر. و ایتجیتیوب ونجیده قیلیوب اکلندیروب و سویدیروب تربیه ایدرلر. صبیلره مخصوص درس و علم بیلدیرر اویونجقلری واردر. اویون اویونجاق ایله کوکلرینی و عقللرینی آچارلر. بونلرك بر ایشه یارار بلکه حیران اولورز.

یویله اولمق یویله تربیه اولونرمی؟ دیرز اما حقلیدرلر. چونکه عقل و نقل یویله امر ایدر حدیث نبی‌ده بونی نصیحت ایدر.

من کان له صبی فلیتصابه له

بیورلمشدرکه معناسی صبی بر چوجغه صاحب اولان، او چوجغك حالنه کیروب ممنون اولاجغی صورتله چوجغلاشملیدر. صبیلری فرح و سوینج ایچنده بولندرملیدر. یوندن یویله صبی والدسنه دیاسنه، معلمه سنه دها زیاده محبت ایدوب هر سویدیکنی دها کوزل فهم ایدوب فائده‌لنور، دیمکدر.

٭)(✡)(٭

خانملرك صاحبه‌لرك دائم خاطرده توتمجقلری حدیثلرك بریده

من ضرب مملوکه ظالماً اقید منه یوم القیامة

معناسی کولسنی و جاریه‌سنی وجه و ایجاب شرعی اولمقسزین بیر حق ضرب ایدن کیمسه، یوم قیامنده قصاص اولنور؛ سؤاله قالور؛ کناهکار اولور، دیمکدر.

٭)(✡)(٭

الجنة تحت اقدام الامهات

بیورلمشدرکه جنته آنالرك آیاغی آلتنده‌در. یعنی آنلرك تحصیل رضالری فوقنده اولارق یوکسك درجه‌یه کوترلمه‌یی موجب اولور.

باقك آنا و آناقی نه بیوك بر پایه‌درکه آنالرك رضاسنی آلمیان اوغول و قز بلکه جنت قپوسنه وارمه‌یه‌جقدر.

٭)(✡)(٭

انما النساء شقائق الرجال

قادینلر اولرك شقی و دیلمیدرلر؛ یعنی بر اوکسك مثلی و نظیری و یا نصف دیکریدر، دیمکدر.

عوام‌الناس آره‌سنده قدیم قطای مدنیتنك تأثیری اولارق قادینلری پك آشاغی درجه‌ده بر مخلوق ظن ایدرلر. اما شرع شریف نظرندن بویله دکلدر. قادین ارکیشنك بر حصه‌سیدر. یولداشیدر. یویله اولدیغی حالده اوت انساندر. انسان اولدیغی حالده مناسب اولان

علوم و فنون تحصیلنه لایق و یورجلیدره. چونکه صیبارده ابتدا تربیه ویرنلره دینی و دین و معلومات بیلدیرنلر قادینلردر.
(ایاروسی ولر).

﴿ مشهوره قادینلر ﴾

(صفیه بنت شرف الدین)

عالم حدیث شیخلرندن امام شرف الدینك قزی اولوب قدس شریفده دنیایه کلوب علمی ایله مشهوره اولمشدره. بر چوق سنه‌لر عالم حدیث تدریسیله وقت کچوروب ۸٤۰ نجی سنهٔ هجریه‌ده یك قارت اولارق قدس شریفده وفات اولمشدر.

﴿ عائشه القرطبیه ﴾

اندلسك اك مشهور شاعره و ادیبه‌لرندن اولوب چوق اوقودیغی و عالمی ایله مشهوره‌در. ٤۰۰ سنهٔ هجریه‌ده قز اولارق قرطبه‌ده وفات ایتمشدره. اوزینه عاشق و طالب اولان بر شاعره جواباً یازدیغی (عربی) شو ایکی بیت اشعارندن بر نمونه‌در:

انا لبوة لکننی لا ارتضی
نفسی بناتا طول دهری من احد
ولو انننی اختار ذلك لم اجب
کلباً وکم عاقت سعدی عن اسد

﴿ لاله خاتون ﴾

قطب الدین کرمانیك قزی اولوب ایرانك اك مشهور شاعره و فاضله‌لرندن عقل و ادب و درایت مردانه ایله صفتلنمش بر قادین ایدی. کرمان حاکماری نسلنه منسوب اولمغله بر مدت مملکت مذکوره حکمرانلق سورمش و ملك اداره‌سنه مهارت کوسترمشدره. علم و هنری حمایه و تشویق ایله شهرت آلمش ایدی. زمانی و حکومتی حقنده تفصیلات بولنمه‌دی. شو بیت جمانهٔ اشعارندندر:

من ان زنم که همه کارمن نکوکاریست
بزیر مقنعهٔ من پسی حکله داریست
نه هر زنی بدوکز مقنعه است کد بانو
ولی بنزه خدا پیشه‌ام پرستاریست

﴿ آثاق دور قديمى ﴾

﴿ تاريخ تمدن بشردن بر بت ﴾

بو دنيا «فانى» «يالانجى» دنيا ديمكلرى بو دوغريدر. برده «تبديل تغير دنياسى» ديمكلر هم پاراشور چونكه هر جهتدن بو دنيا تبديل اولوب باشقه‌لشوب كلمش بر دنيادر. بو كون دكز دريا باصمش برارده پك اسكى زمانلرده صو يولشمديغى و بو كون كوريلر آووللار باغ و باغچه‌لر اولان يرلر قديم زمانلرده دكز آلتى اولدقلرى و بوراغى زمانده كوزل كوزل صو بويلارى اولان يرلر بو كون تاشلى و قوملى قورو درەلر و صحرەلر صورتنده بولندقلرى معلومدر.

حيوانلر و انسانلر عالمنه باقيلسه يئه بويله تبديل تغير كو رلمكدەدر. بر توپدن قازيلوب يا كه داغلر ايتيلوب ميدانه چيقان حيوان و انسان كيكلرى زمانمزدەكى حيوانلردن و انسانلردن دها باشقه حيوانلرك و مخلوقك وجودندن خبر ويريبورلر.

انسانلرك علمى و بيلكيسى عادتلرى خدمتلرى و اوتوروشلرى زماندن زمانه باشقه‌لشوب تبديل تغير ايدوب كلدكلرى فن و حال ايله اثباتلى بولنمشدر. حتى بو زمانده هر مملكتك هر اقليمك و ملتك حالى و دنياده اوتوروشى و چالشمه‌سى بريرندن باشقه اولديغى فن و سياحت نامه‌لردن آچيق معلوم اولمشدر.

بعض ملتلر يك كوزل و راحت حالده چالشورلر. عمر ايدرلر اما بعضلرى حالا بو كونده حيوان عمرينه يقين بر صورتده عمر ايدرلر. بونلر بسيوك دكزلرده يا كه اوزاق صحرەلرده سائر انسانلر دن چتده قالمش «وحشى» يعنى كبيك انسانلردر. بونلرك قياقتى بزلرە اوشامقده ايسەده حال و عادتلرى حيوان سويسنه دها يقين كلييدر.

يك اسكى زمانلرده و دها دوغريسى انسانيتك اك برنجى زمان لرنده اكثر انسانلرك «وحشى» حالنده بولندقلرى معلومدر. شو

وحشیت و کیکلك زمانلنده جمعیتك و دها دوغریسی « انسان سو-
ریسنك » باشاری آثار بایلر دکل ایدی. « آثار » ایدی. علم و
فن لسانلنده شو زمانه « آثالق زمانی » دیرلر. شو زمانك حال و
احوالنه کوره جمعیت آثار ایله قائم ایدی. آثارك یعنی ارکشیلرك
تأثیری پك آز ایدی. بوکا کوره هرکس آتاسنك آدی ایله چاغریلور
ایدی. فلان ارکشینك اوغلی یا قزی دیمزلر فلان قادینك اوغلی
یا قزی دیرلر ایدی. بونکده سبب و حکمتی شو ایدیکه شو
وحشیت زمانلرنده بنی آدم دین و اخلاق کبی شیلردن بی خبر
اولارق نکاح و عائله کبی اصول مدنیه‌دن محروم اولدقلری حالده
آثار معلوم اولوب آتانك کیم اولدقلری معلوم اولمیور ایدی.
شو زمان انسانلرینك یاشادقلری عمر و عادتلری پك غریبدر.

(ایلروسی وار).

آنا درسلری

یالاری دها مکتبه ویرمکدن اول دوغری آغزدن آنالری
« اوقودمه » لکن بو اوقو القبا ایله دکلدر. کوز کورن شیلردن
و صبیلرك دقت ایدکلری حالدن بحث ایله اولور. بو خصوصده
مجموعه‌مزده پر چوق یولر و اصوللر کوستریلمکده چونکه پورت
و خانه تربیه‌سی مکتب تربیه‌سی قدر مهم بر حالدر. بو مرتبه
نمونه اولارق بر درس کوسترمه‌مز. آشاغیده اولان رسملری یالایه
کوستروب نه اولدیغی، نه یه خدمت ایتدیکنی و ندن یاصالدیغنی
هر بر آنا سؤال جواب ایله یالاسنه آکلاتمه‌یه و بو کبی درسلر
و بحثلر ایله ذهن و فهمنی آچمه‌یه غیرت ایتملیدر.

ـ بالام، بو ندر؟
ـ ستول، کرسی.
ـ بو نه ایچون یاصالمش؟
ـ اوستونه کرك ترسلر قویالار.

ـ لامپا کتاب چاشقه و غیری شیلر.

ـ یونی ئسدن یاصامشلر؟

ـ آغاجدن تخته‌دن.

ـ بو نسدر؟

ـ کلید.

ـ یونی نه ایشلیورلر نه ایچون یاصامشلر؟

ـ قپو (قاپه)یه قویارلر.

ـ نه ایچون قویارلر؟

ـ قپویی یاشقه کشی آچماسون ایچون.

ـ یونی ئسدن یاصامشلر، بوده آغاجدن‌می؟

ـ یوق آنای، کلید تیموردن یاصالمش (یا که یاصالقان).

اشبو اوراق رسمی حقنده دخی بوقاروده کی سؤال جواب اصولی ایله بالایه اوراق و آشاق حقنده خیلی معلومات و خبر ویرمك ماهره و آزمی کویمی اوقومش آنالرجه آخر بر ایش دکلدر اما بالایه فائده‌سی کوپ اولور.

یاراشمق ـ بزنمك

اك اسکی زمانلردن تا بو کونلره کلنجه، اك آشاغی و کیمك ملتلردن تا اك معرفتلی مدنی خلقلرك قادین قزلرینه وارنجه اوز- لرینی یاراشدرمق و بزندرمك عموم دنیاده عادت و رسم اولدیغی کورلیور.

بعض مملکتلرده قادینلر بدنلرینی بویالایورلر، بعض مملکتلر ده اینه‌لیوب اورنك چیقاریورلر. اینه ایله قولنه آیاغه و یاناقلرینه آی یاپراق کل یاکه بالق شکللری یاصایورلر. بو زینت، بو زحمت و کوزل، اولدق ایچون ایمش.

کیمك قادینلر بالق تمیزلمکدن، دکز تاشلرندن طرما چکرده. کندن بویونجاق تیزوب بویونلرینه تقویه «یك کوزل» اولدقلری کبی مدنی خانملر و بارینلر ایچون، یاقوت، آلتون و سائره آصیلری ناقارلر.

یه شو کوزللك ایچون بعض الکلارده قادینلر بورنده اوفاق حلقه دوداغنده ژور حلقه، قولقه آیاغه بیله‌زنك کچورورلر. صاچلرینی زینت یاکه زامغ ایله پرلکدیروب باشلریی هیبتلی بر صورته کتورورلرکه «کوزللك» یونك ایله اولیور ایمش.

مدنی معرفتلی خانملر بویله قبا و حیوانی علوانلری کولرلر. بورونلرینه حلقه تاقمازلر اما قولاقلرینه کوبه (سیرغه) کچورورلر.... اوفاچق سیرغه‌دن نه ضرر اولاجق! آیاقلرینه بیله‌زنك کچورمزلر.... اما قولقه؟ قولقه ممکن، هم پاراشقالی اولیور. صاچلرینی زینتلمزلر اما بر اورکی، ایکی اورکی، قرقه اورکی ایدرلر، بایار قادینلری ایسه تورلی تورلی قاتلارلر، اوچ بش طاوق بش اون اینه قصدیروب صاچدن باشلری اوستنده بر چادر یاکه چالاش یاصارلر. بوده بك پاراشیور ایمش، اولسه اولور.

باخصوص بارینلرك «شلاپالری» بك هجائیدر: بر کوللته ساماندن، بش قوشك قناددن و اون آرشون کیسادن بر بش اور. تیسی یاصارلرکه نه تیودن کچر نه صوغایه صیغار. اما پاراشیور ایمش بونلرك شلاپا مصارفی کیمك قادینلرك اینه ایله اورمکدکاری زحمت ایله بر درجه‌ده بر شیدر.

کوزللك ایچون چوق زحمتلر چوق مصارفلر ایدیلیور. حالبوکه حقیقت کوزللك بك ساده‌دره بوده «تمیزلك» در. بر اولسون قادین اولسون انسانی پاراشدیران یشیل قزل آلتون کومش دکلدر. کوزل تیل و هرقان کوزل طبیعت و معامله‌دره. تمیز کیومك، تمیز بدنلی، تمیز کوکللی، طاتلی تیللی، عقللی باشلی بر وجوده نازلین ایچون آلتون نه‌در، یوبا نه‌در؟ هیچ!

ادبیات

حدیث علوی

علم‌او قدر چوقدرکه کافه‌سنی (بازچه‌سنی) اوکرمنه‌یه امکان یوقدره. همان سزه آنلك اك کوزلاریني اخذ و تحصیله چالیشیکز زیرا باقك. بال قورتلار هر کله قوناژلار اما بالکز اك زیتلی اك رونقلی ماده‌لریني قبول ایله اکتفا ایدرلرکه سکره آغزنه ایسکی جوهر نفیس دوغار ـ بریسی بالکه دوادره بریسی ده موم‌که شیاسی خزانه‌یی دفتح ایدره. «سری پاشادن»

(ضیا پاشا مرحومك)

ای وارلغی واری وار ایدن وار
یوق یوق دیمك سکا نه دشوار
دیمر هر شیئك لسانی هر کاه
الله الله الله الله

(بلبل ـ یاکه صاندوغاچ)

کل باغ ایدی دائم مکانك ای بلبل
سیب ندر آهله کیدی زمانك ای بلبل
کل دالنده اولنجه مکانك ای بلبل
نه ایچون دمان ایله کیدی زمانك ای بلبل
خطیب منبر عرفانیسین کلستانك
بتون کیجه اوتر بیتمز اذانك ای بلبل
اولوردی بلکه دواسز غنجه کل سکا
بیلنسه ندر درد فغانك ای بلبل

اداره‌یه مکتوب

معزیزه همشیره‌حکم شفیقه خانم! ز بیجوره قادینلره مخصوص اولارق چیقاجق مجموعه‌لری عن‌صمیم‌القلب تبریك ایدرم و برنجی

نسخه‌سندن اعتباراً زی بر سلك آبونه قید ایتمکزی رجا ایدرم.

مملکتمزده بو زمانه قدر بر قادینلره مخصوص غزته‌نك وجوده گلمکی هیچ فکرلره گلمامش شیاردندر. صاغ اولسکز! مولی وجوکز صحت وبروب، یدوك ارتکلره خدمت ایدوب چوق ثمره چیقاردیغی گبی سزده بز بیچاره قادینلری معارف نوری ایله نور لاندره‌کز! بز بیچاره‌لری زمان و جهالت ایزه یلدکجه ایزوب جمیع خیراتدن محروم ایتمشدر... شمدی حمدلر اولسون آز آز اولسده بو بلادن قورتلمایه باشلادق. هم آرامزدن معارفه و محرره‌لر وجوده گلمه‌یه باشلادی. بوکاده چوق شکر ایدوب، گله‌جکده استقبالمزك کوزل اولمسنی جناب حقدن تمنی ایده‌رك ختم کلام ایدرم. باقی اخوت دیلیه: رقیه خانم آلماقایوا. شهر حاجی ترخان.

مشترىلرك اسملری

خدیجه خانم یهودینا شهر بوادن. — شمس جهان خانم شاهیدولبنا گذا. — زبیده خانم نیازووا حاجی ترخاندن. — حدیجه خانم اوفادن. — عبدالشکور افندی حلیله‌سی ساوشقه‌دن. — یاروالله موردوف غوریف‌دن. — حسن آقجورین نوو اوزندن. — معلمه ماهیشه‌وا ورمیش قریه‌سی قوزلوق‌دن. — لعیمه خانم یعقوبووا قالیتوفدن. — حلیم مصطاف استرلی طماقدن. — حبیب‌الله افندی داووجاردن. — ربیعه خانم سفرووا قاستروماندن. — ام کلثم خانم عثمانووا استرلی طماقدن. — زینب خانم سفرووا نیژنی اورالسق‌دن. — فاطمه خانم جیستوپولدن. — رقیه خانم آلماقایوا حاجی ترخاندن. — بایکلدیف پتربورغدن. — اسما خانم آقمسجددن. — سلیمه خانم گفه‌دن. — گل شاد خانم شیرواندن. — عایشه شریفه یافچه‌سرایدن. — امینه خانم جانیقووا قرانوبازدن.

(ایلروسی وار).

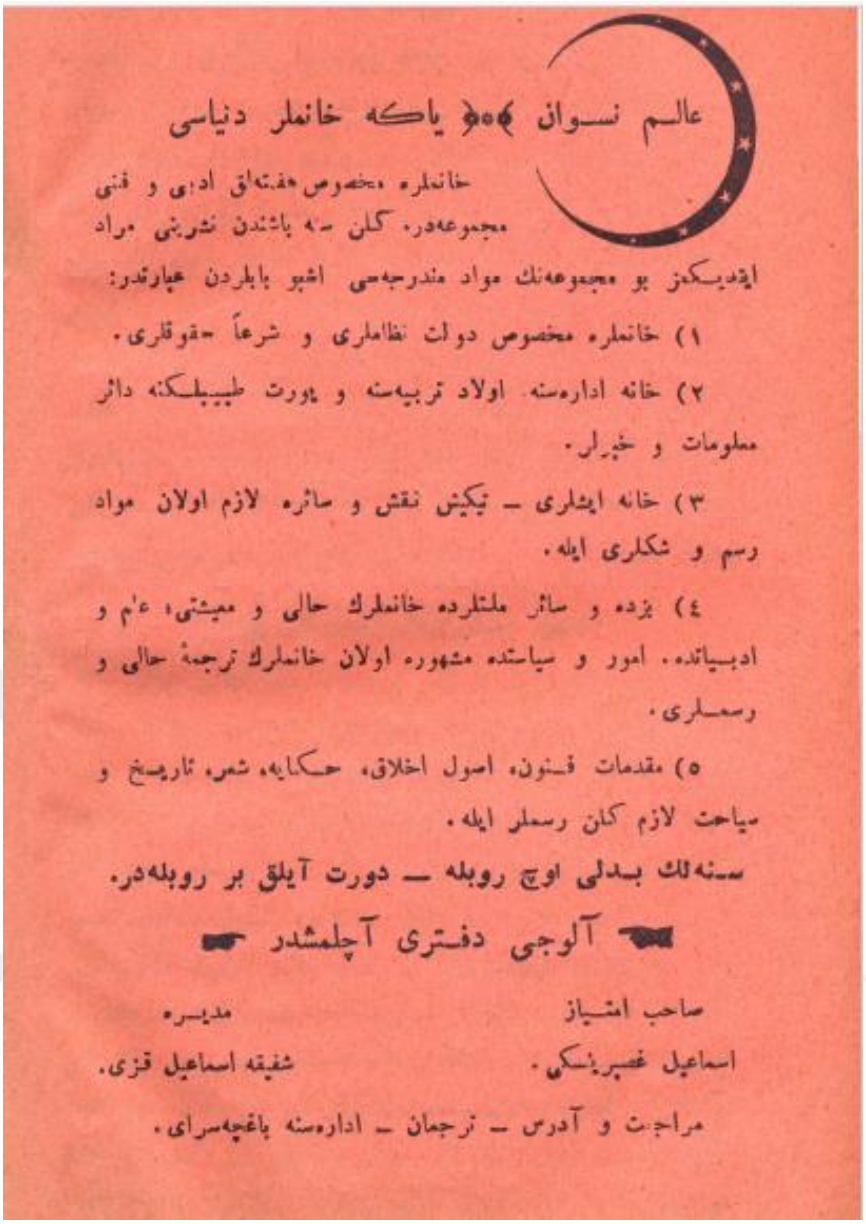

عالم نسوان یاکه خانملر دنیاسی

خانملره مخصوص هفته‌لق ادبی و فنی مجموعه‌در. کلن سنه یاشندن نشریني مراد ایدیکمز بو مجموعه‌نك مواد مندرجه‌سی اشبو یازیلردن عبارتدر:

۱) خانملره مخصوص دولت نظاملری و شرعاً حقوقلری.

۲) خانه اداره‌سنه اولاد تربیه‌سنه و یورت طبیبلکنه دائر معلومات و خبرلر.

۳) خانه ایشلری ــ تکیش نقش و سائره لازم اولان مواد رسم و شکلری ایله.

٤) یزده و سائر ملتلرده خانملرك حالی و معیشتی، عائم و ادبیاتده. امور و سیاسته مشهوره اولان خانملرك ترجمهٔ حالی و رسملری.

٥) مقدمات فنون، اصول اخلاق، حکایه، شعر، تاریخ و سیاحت لازم کلن رسملر ایله.

سنه‌لك بدلی اوچ روبله ــ دورت آیلق بر روبله‌در.

آلوجی دفتری آچلمشدر

صاحب امتیاز
اسماعیل غصبرینسکی.

مدیره
شفیقه اسماعیل قزی.

مراجعت و آدرس ــ ترجمان ــ اداره‌سنه باغچه‌سرای.

عالم نسوان

«АЛЕМИ-НИСВАНЪ»

(Kadınlar Âlemi)

(مسلمه‌لره مخصوص ادبی و تدریسی هفته‌لق مجموعه‌در.)

№ 4
1906 г.

صاحب امتیاز اسماعیل ع.
اداره مدیری حدقه ی.

نومرو ٤
مارت ٢٤ سنه ١٩٠٦

Типогр. военной Переводчиковъ въ Петербургѣ.
1906 г. — ١٩٠٦

قفقاسیاده مسلمه خاتملر

قفقاسیا مسلمه‌لرینده حیات دکزینده یوقولمامشدر. صوصیت اوزره علم یوق، معارفه هوس یوق، مکتبه حسد هیچ یوق. ایشلری حالی توقماق، چوراب اورمك، اورمه، دیکمه، ایشلری، پالتار (البسه) دیکمك، آشجی قولایلغی وظیفه‌لرینی کورمك، باخود ایشسزلره کوچیر آت دهشه کبی باشماقلری، اولادلرینی تربیه ایتمه‌لری، اوکی ایله مداوا بیلمه‌لری، قوشولار ایله خوش بعامله ایتمه‌لری، ایشلری هپ چیچه‌لك، باغچه‌لك، فارغین، سوکوشدمور، نظام و انتظام ندر بیلمه‌لری، اراکچ ندر، بیلمه‌لری، نظافت ندر، هیچ بیلمه‌لری، قفقاسیا مسلمه‌لرینك بیلکلری آلتون (قزیل) زیورلر، قوماش پالتارلر، جاجارم، اکره حنا، قاتاره راستدر (قاش)، حفظ الصحه‌لرینك وجودیدن خبرلری یوق. آیاق یالین کزرلر، رطوبت، فاریق یرلره اونورلرلر، یوقسه ایچونده دائما خسته اولورلر، بر جوقلری بارا باش آغریسه، بصاری یل خسته‌لیکله (رحومازما) درجه‌لر اولورلر، حمایت غرائب الاره راست کلورلر، قورقونج پارلر جیقارلرلر، کنج ایکن حیاتلری یاده کیدر. بیوه ایچه اموتی بیلمه‌لری، یوقسان ملولایی‌ده، بکزری مازالیتی، قازاندی بر حالده اولور. بدرك آلیرلر و حال آنکه قفقاسیا «کوزه‌لك» دیه‌نلر، عصوصیت اوزره بزیم خانملرك احوالی یوقه.

بازارلرك دهشت و حیاتی بر قسم قنا اولسونی حالده بوازرك حاجه (آلان یوق، چاره آرایانلری یوق، بوقرك احوالنه عرکدن اول کذارلری آرامیده نورمیتی تکودلو، معلوماللی، معارفلی، مکتبلی خانملر قابلدرلر. هیهات!.. بویله‌لرینی بولمازسه، آیکلمی کوچ بر مساله‌در، بزده اوله خانملر یوقده دکلدر. سوز طوغدیمدرکه تکودلو و مکتبلی لریمزده «تربیه و معلومات» یوق، معارفلمه دکلدرلر، معارفلیلریمزده روحیه بیلدیکلری حالده کندی

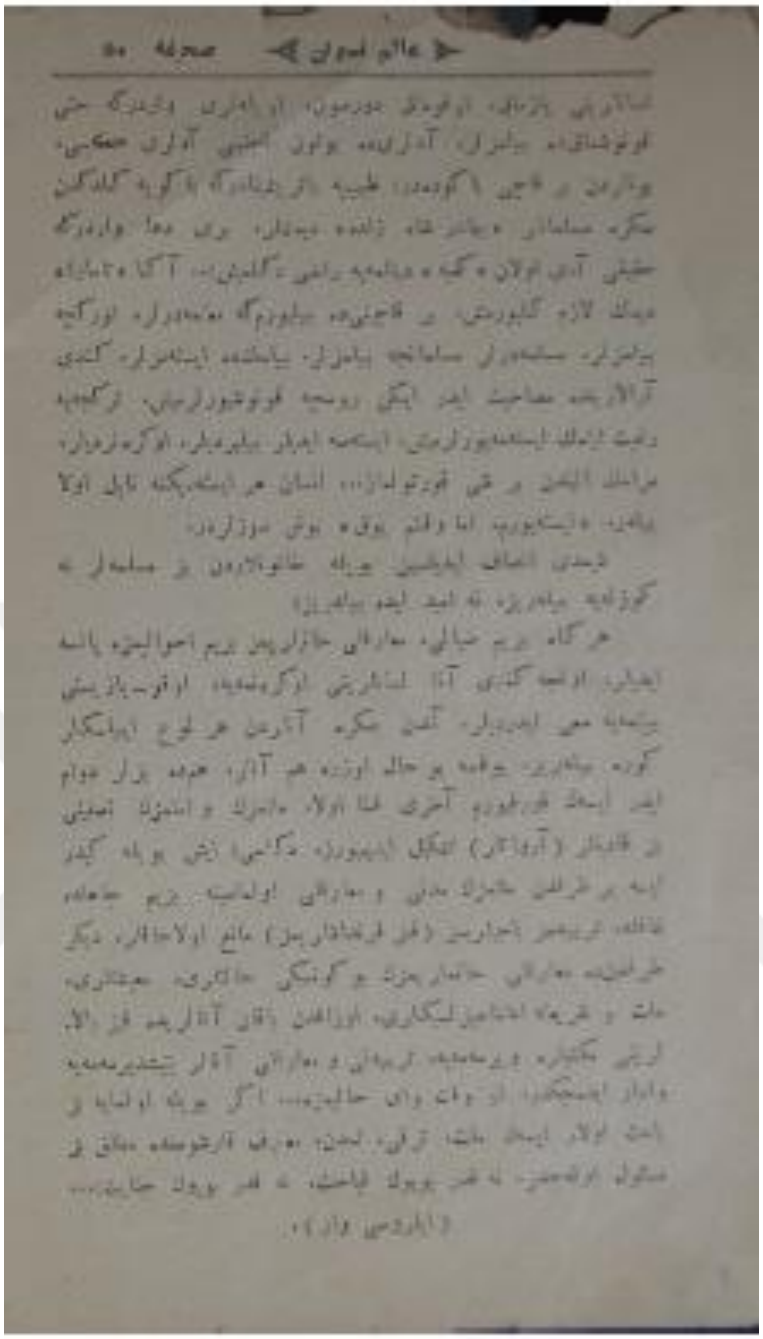

اساساتی بازماند. او قوتلی دورمون، او آثاری وجودگه حتی فوتوشاقی ده بیلمز. آثاری ده بولون اعتبی آثاری حکمی، یازمن در. ناچین (کودمه) طبیعه اثر یادگار که باکوه گلدکن سکره مسلمان دیارنشاه زاده دیدیلر، بن دها وارمدکه حقیقی آدی اولان «کبه» دیامه راضی «گلمیش». آکا «تاباره دیمك لازم گلیورمش. در ناچیزده بیلیورم که «مه» در. اورکیه بیلمزلر. مسلمه در مسلمانجه بیلمزلر. بیلمشده ایستمزلر. گندی آثارینه مصاحبت ایدر ایکی روحیه فوتوشورلرمش. ترکجه دیمك ایسته یورلرمش. ایسته ایدر بیلیرمیلر. اوکره نرده، مراسلك ایلن در حتی فوتو تولدی... انسان هر ایشه یکنه نابل اولا بیلمز. دایسته یورسه، اما وقتم یوق» بوش سوزلرده.

بندی انصاف ایدیلسین دیه طاوسلارمن در مسلمه در «کوزلیه» دیه رز، نه امید ایده بیلمرز.

هر گاه بزم خیالمز، معمارلق حاقارینی بزم احوالمزه یاقه ایدیلر، اوقیه گندی آثار لساتیزی اوگرنمه یه، اوقو-یازمنی یرلمه یه معی ایدرلر. گلن سکره آثارمن هر نوع ایرانکار کوره بیلمرز. یوقسه بو حال اوزره هر آثار، هرده یرلر دوام ایدر ایسه فوردوم آخری فنا اولا. مامرك و امثالی تعلیمی در قادیار (آواتار) تشکل ایدیورلر. مکتبی زیش یوله گیدر ایسه بر طرفدن حاقارینی بدی و معمارلق اولمایه. بزم جهله نتیجه، تربیه ایجارسز (فقر فرقادار یمز) مانع اولاجاقلر. دیکر طرفدن ده معمارلق حاقارینی و گونکی حاکمی، معتقدی، مات و غریبه امامز لیکلری، اوزاقدن باقار آثار یمه قرالار. ارتی بکتیره و یرلمه یه، کریدان و معمارلق آثار یتشدیرمه یه وادار ایتمیکلر، او وقت وای حالیمزه... اگر بویله اولمایه و امت اولار ایسه بات، ترقی، لسان، معارف قارشوسنده سوق در مسئول اولمه مز، نه غیر یوبوك قباحت، نه غیر یوبوك خیانت...

(اردمی وار)،

بختسز بالا

(عائشه)

نه ایچون او قدر ناشی ایدیورسن؟ دیلنه گیم کیمدن آرتمامش!

حفا (اوز اوزنه گلوب)

سزه آرتیق قولایمی گلیور؟ دوشنه‌کی یاخ گندیلری بیلدیلر بیلدیلر بره اومه گلدک.

(عائشه)

گنگی بابانک یاغلی آتلمه برابر دگلیمش! اغه آتلمدن آرتدک، اوچ پاره سکا گورنمیور نه ایچون د خی اولدک!

(حفا)

اولدم... اولدم! او یقده سز یقدمی... سزگله اقران گی ایدک!

(عائشه)

بگنیمه او قدر اقرانک بار هیچ برینی آرتمادگی! گرچک آتی گی اول احمد بکدن آرتدک، بر یاکزی قرداش گبی سوردیگز، نه ایچون د خی اولدک!

(حفا)

نه ایچون د خی اولدک! چون د خی اولدک! اویله شیار سوریورسکز که انسان د دورلو حوادثه اوغرایور، اینگی سنه‌لک درمارک انتخابنی یدن گچیرم به یو قدر سنلمدم!

عائشه (زیاده غیرت ایله)

سویله جوابنی ویرمیورمن! یوقسه... یوقسه بولدیگک جوا بی سویلمگی استمیورس!

(حفا)

ای الله‌کم! نه یاپه سویلیم!

(عائشه)

هیچ د خی بولمی! طوغریسی سویلیورمن!... نم... نم باشم ایچون طوغریسی سویلیورمن!

(حنا)

مرحمتلو بوگون جامعه‌می قصدك بار؟

(عائشه)

کل کلی یاسه... اوخودا بنم دائمه سکن الله حالمی سوریمك گیسم یوقی؛ شمدیه قدر قورقوسم کلمدن آکلمدن صاقلاریم شیرین حب سکا آیدم.

کوکلمده بر حال وار، آزمه سکا سویله‌یه‌جکم - لکن او حال سکن کلور چاردیمی یه سکن اینه‌یه‌جکم. لکن ایکا سوز پیچم شاره طوقونی جواب ویر.

(لطفیا ایله)

بم دائم اوچون طوقونی جواب ویر.

(حنا)

آه الله!

(عائشه)

حاضر گلمه‌دی؛ بکن ایکی آی اول... تمام ایکی آی اول - او وقتلرده ایکی گرمدر مکتبدن گلیوردم - یولده - یه بر

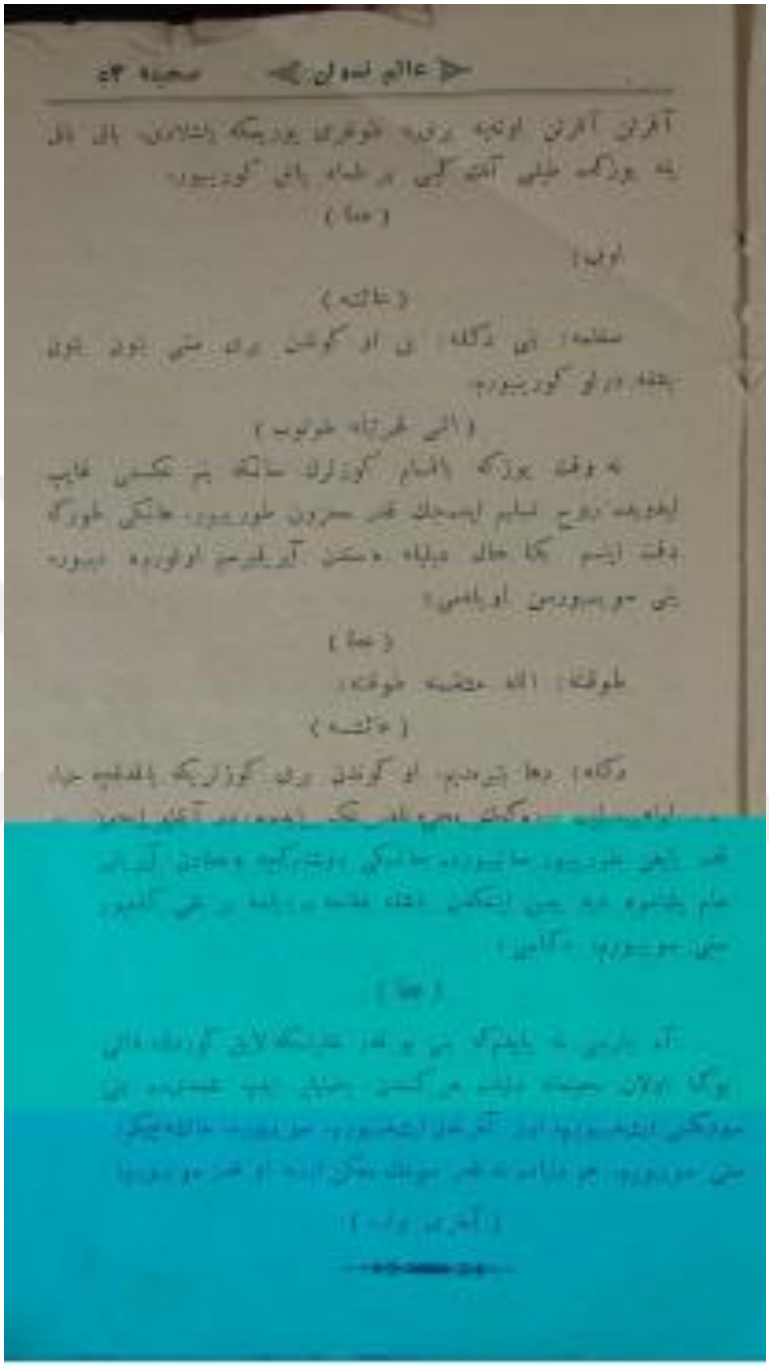

ایمان بصورته بر صورته دخی ایمان کامل سکره علیهاکزدن ایچه تکرار بیان اولنه مکر بعض آفتلرله علیهاکز دخی بر مقاومت مخصوصه ایله دیانتور ایسه داوقلق فرقندن اوزه سکوت اولنمق چوقدن توادیتی ایتدیرمق درجاسنده اولدیغی جهتله بیان سکن اولدی.

﴿ علم حدیث ﴾

و حادثات والده مرضات رحمات بأولادهن لولا مایأتین الی الزواجین دخل مصالحهن الجنة.

خاتمارك اوصافنی بیان ایتمکده روح الوجوه خاتمی حضرت رسالتپناهی (ص) آخر حاملهٔ قاوزلر، چوجقلرینی امزورلر، چوجقلریله رحیما اولورلرسه اگر اوجاقلریله حسن معاشرت ایدوب نفقه لرینی ایسه وایرلرسه آرتق داخل جنت اولمقلرینه هیچ شبه اولمسون.

والایمان والعمل اخوان لایصلح کل واحد منهما الا مع صاحبه

ایمان و عمل بکبرکزدن آیرلمسی حائز اولمیان ایکی قرداشدر، هیچ بریسی یالنکز باشنه بر ایشه یارامز.

بو گلمیه صل دیمن مرتکب ایمانك هیچ بر شرطنه حامل دکلدر. الك ایی ایشلکی کافهٔ رذائل اخلاقی ارتکاب ایتمیورسه، ترك عمل ایله میتورسه. آمن مکرده دعوای ایمان و اسلامی کیمسه یاپمیور. دیلده کی دعوایه اقامت و برهان استرار، یالنکز (آمنا) دیمك ایله ایمانی سوگمیور. اسلامه، یعنی ایمانه حسن اخلاقدن، دینمه و اندنه طوغریلقدن عبارتدر. حدیث شریف بونی موید الحقدر.

والعقل الناصح رجل صحیح السمع البصر صحیح الفؤاد صحیح الاعضاء.

مؤمنك عقلی، زیرکانه اوزمسنه چالیشق و غایت اولمیدرك میدانه

سیرج، حالی جناب، طاوس نظیر، یزده الاجلالیی صاحبه‌لرین کمال مهوشلقله یوجالی و یزنلر، و معاشر ایچنده مهوشلق حکمفرمالرد،

« اللهم انی اعوذ بك من علم لاینفع و عمل لایرفع و دعاء لایسمع »

عین‌الوجود الندمن حضرتلری دیمکله « فراو احوالدن اعراض بیوردقلری و « کبی اخلاق و اطوار کندولرنه وکلسنی اولو ایتمکار ایله، یردهاد سنه و یوکن عکره کلمیجك بیض ادبیه علیارنده تعیین بیوردقلرد،

خلاصةالاکوان افتخر نتیج و برمیجك علمدن، خالص اولمیان علمدن، قبول اولمیجق دعادن الله صاقیورلر،

مشهوره قادینلر

(خورشید بانو)

قاجقازیاده قره باغ (۵) ده سوك حاکم اولان مهدی قلی خان بن ابراهیم خان ترجمه، آکثری یاشاریدن کچیرب (۱۳۱۵) تاریخنده وفات اولدی، زیرك، عاقله، اولوب، ترکی و فارسی هم عربی بیلور، و اکثر عصری مطالعه ایله کچیرر ایدی، طبیعت شعریسی هم اولوب آغزلرده بر چوق اثری قالمشدر، فقره مرحمتلی اولوب، عموم قاچقسی کچیرن مال صرف ایتمکدن ناشی اولمشدر، بوز بیك روپه روسی آنچاسی غنا ایدرك توتنا (قره باغ) شهریله چشمه یاماندره، تابعی سو کتورمشدر،

سری خانم

مشهور شاعرمازیك اك مشهورلرندن بر خاتوندر، (۱۲۳۰)

(۵) قره باغ، متصرفلق ایراك تابع اولوب ابراهیم خان (۱۸۱۳) تاریخنده کندی اختیاریله روسیه تابع اولدی، بوکا مکافات اولرق اولاد و متعلقاتی زادکان متصله قبول اولدی،

دیورلر. او قادینه وای حساب ایلمیور. نه ایچون بزم ترکستان مسلمه‌لری بو حقیر ایله عمل ایلمیورلر. انسان مورتبه‌سنه اولوشه حیوان درجه‌سنه کیرمه عمل یاسی اولیورلر.

زیجه میلیون مسلمان اجنبه اسلامیت حقیقی یاوب قرداش و جمعیتلاریه شریعتی اوکرانمك و مسلمه یوق دیورمام مزم حقا اولمالی. بو جاعه‌لرك تربیه‌سنی ناشی اولادلرده عمل انسان حقیقی اولور. یو جاعه‌لرك تربیه‌سنی ناشی اولادلرده عمل انسان حقیقی اولور. یو جاعه‌لرك تربیه‌سنی ناشی اولادلرده عمل انسان حقیقی اولور.

ترکستانك قادینلری، شرعاً حره اولمه‌لرینه رغماً حره دیو فرض قیلماکرز. چونکه آنلری توجیه ویرمك اولسه، قز چوجقلرینی رضا اولوب اولمامسی اعتبار اولمیوب، یاره دوکن چوق ویرك ضمنه ویریور. حتی بعضی یرده، دوکن مراسمنه یوقاتماکدن اوتوری یاشنه کوره توجیه ویرمیوب طاقمه یکلیور. شوکلك و رضا اعتبار قیلمادقدن ناشی، کوپك و کچی کبی مزاج ایله یاشایورلر. یو حالاری ایله عمل اولادلری تربیه قیلیورلر. تأسف یك تأسف. مکتبه‌لره حیر و نلم ایچون آچا و آچمیور. ترکستانی قادینلر کدینك باغری اولان اولادلرینه حفظ‌الصحة و حسن اخلاق کبی تربیه‌لریه بلمیورلر. ترکستانلیلر، قوجه موماینه یاکه غیر بطاره کیدکده بیلر. اون سوز مکتوب یازه‌بیلیورلر.

زم ترکستانلی‌لرده ملت فکری یوقدر. لورمون کتابلریدن انسان ایدیکنی‌ده دوشنمیور. اولره امیره و خدمتکارلق ایچون خدا طرفندن کوندرلدی یو ذهنیه مخلوقی میه بولورلر. شایان تأسفدر. ایله بعضه اسلامك قادینلره مخصوص ابتدائی اولمه‌لرینه بکلی یوق. اولمه‌لرینه ترتیبات اولره غیر مسلمه‌لرك خاکسه اولاوب جمع قالمه چالیور. و قادینلره دوشنوب چاریمه چادر التزامی طاقتیر عمل اولور. یو دوره مسلمه‌لرك پادیشه جبر و قاهر عمل دیو اولور. یو حالاره دموکراتیه عمل دیمه لایه قیلیور.

توقتالی ص. جدالداتی.

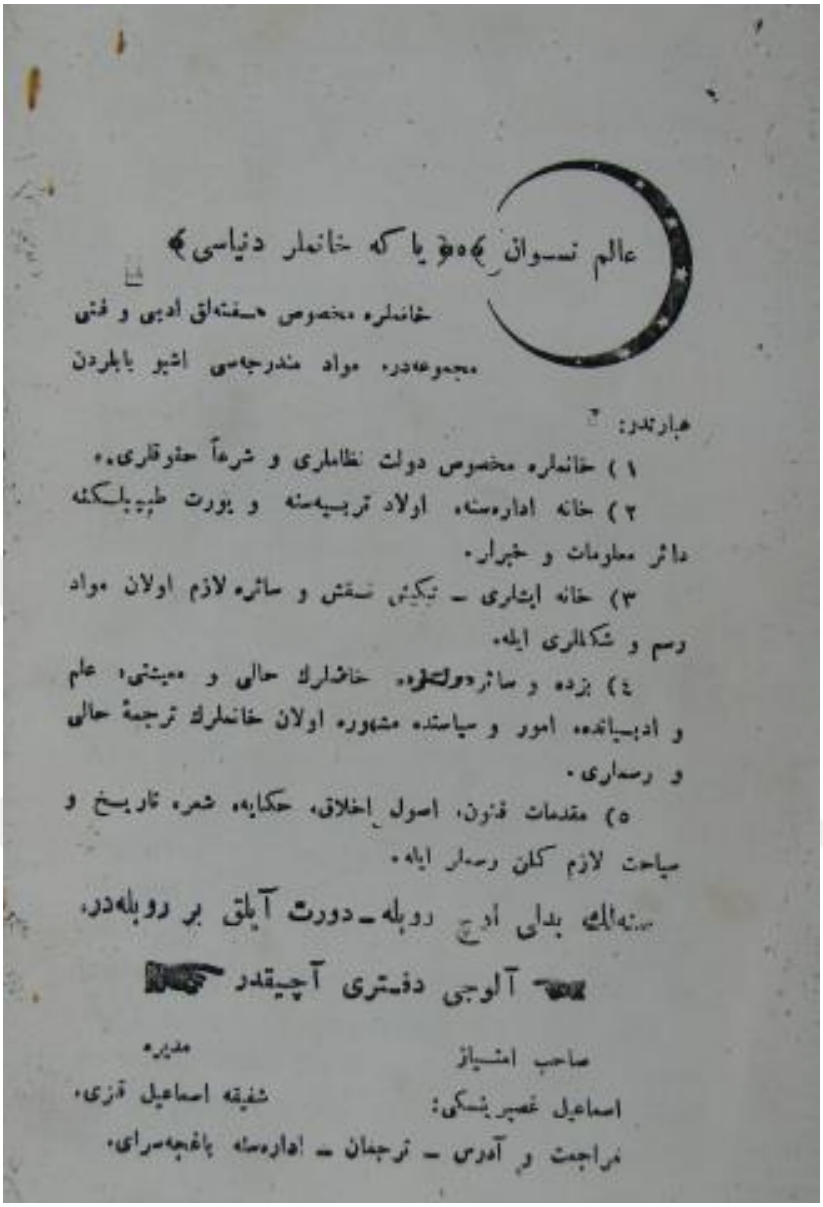

عالم نسوان یعنی یا که خانملر دنیاسی

خانملره مخصوص هفته‌لق ادبی و فنی
مجموعه‌در. مواد مندرجه‌سی اشبو یازیلردن
عبارتدر:

۱) خانملره مخصوص دولت نظاملری و شرعاً حقوقلری.
۲) خانه اداره‌سنه، اولاد تربیه‌سنه و یورت طپه‌لکنه
دائر معلومات و خبرلر.
۳) خانه ایشلری ـ نقش و سائره لازم اولان مواد
رسم و شکللری ایله.
٤) بزده و سائر دولتلرده خاطرلر حالی و مبینی، علم
و ادبیاتده، امور و سیاسته مشهوره اولان خانملرك ترجمهٔ حالی
و رسملری.
٥) مقدمات فنون، اصول اخلاق، حکایه، شعر، تاریخ و
سیاحت لازم کلن رسملر ایله.

سنه‌لك بدلی ادخ روبله ـ دورت آیلق بر روبله‌در.

آلوجی دفتری آچیقدر

صاحب امتیاز
اسماعیل غصبرینسکی:

مدیره
شفیقه اسماعیل قزی.

مراجعت و آدرس ـ ترجمان ـ اداره‌سنه یاغجه‌سرای.

عالم نسوان

«АЛЕМИ-НИСВАНЪ»

(Женскій Міръ).

(مسلمه‌اره مخصوص ادبی و تدریسی هفته‌لق مجموعه‌در.)

№ 6
1906 г.

صاحب امتیاز اسماعیل ع.
اداره مدرسی شفقه ی.

نومرو ٦
آپریل ٧ سنه ١٩٠٦

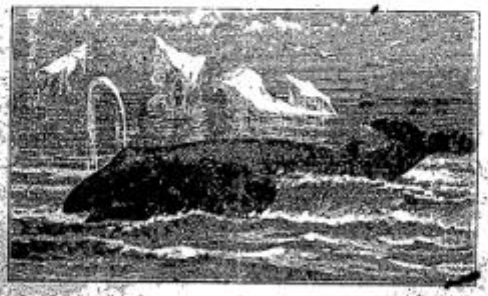

شهر باکوده «ترجمان» قزتسی المکتبی مطبعه‌سنده باصلدی.

Электро-печатня „Переводчикъ“ г. Баку-Сабунчи.
1906 г. — ١٩٠٦

قزلرك تعليم و تربيه‌سى

(ايلروشى (*))

ايا پدر والده‌لرمز اولادجق جوجقلرمزه ايلك درس معرفتى ويره‌جك، معارف لذتنى آتلره طاديره‌جق قزلرمزك هر نوع فنون و علومدن بهره‌دار اولمسى يالكز كندیلرى ايچون دكل جوجقلرمز ايچوندده مهم بر مسئله‌در.

«امان افندم، قادينلره تاريخك، جغرافيانك، حسابك نه لزومى وار؟» ديه‌تارمز كندى جوجقلرينى خاطرلرينه كتيرميورلرمى؟ عجبا: اولادلرينك طاتلى كيجه‌لرينى هيچ بر فائده‌سى اولميان قوجه قارى ماصالارى ايله كچيرمويده قارشيسنده‌كى والده‌سى بر آز علوم و فنوندن بهره‌دار بولنمش طاتلى بحثلر ايتسه و يا جوجغك معصومانه صوردیغى سؤاللره جواب ويره بلسه كوزل اولمازمى؟

بنم بيلديكم كبى بر جوقلريده بيلرلركه اكثر جوجقلر آتا لرندن بيك دورلى معقول و براز معلوماتلو كيمسه‌يه جوابنى آسان، سؤاللر ايديورلر مثلا: «آنا: شو كوك يوزنده پارلايانلر ندر؟ شو اورتالغى آيدنلق ايدن ندر؟ يغمور نره‌دن آقور؟ دكز نه ايچون طالغه‌لنيور؟ آغاچلر نه ايچون قبشده قوريور؟ پاپراقلر نه ايچون يشيل اولور؟ شو چيچكى كيم بويامش؟ ندن چيچكلر بويله رنك رنك اولور؟ آنا: شو طوتديغمز بالق نه ايچون دكزدن چيقار چيقمز اولور؟»

جوجغك مشكلى حل اولسه ذهنيده قابل اولان، چونكه هر نه‌ده بلمه‌يوب صوردیغى بر سبب سويلنركن جان قولاغيله ديكلر...

اما علوم و معارفدن بى بهره قادينلر: «اوغلوم و يا قزم سن اويله شيلره قاريشمه، هايدى كت اويونكه باق» جوابيله

(*) ٥ نجى نسخه‌دن مابعد.

Г.П.Б. в Лнгр.
Р. 1935 г.
Акт. №2 од 3/V

باشندن صاوار، چوجق مخرونانه کبدره تفط احتیاج خلقی کندیسنی یراقمز، بو سؤالاری یه باشنه دائماً تکرار ایدوب بالطبع ذهنی اشغال ایدهجك بر شیئی بوله بیلهجه آرتق چار ناچار کچه لری بیضاً مباحثه قدر سویلنن ماصالره کان قولاغنی آصار.

(ایلروسی وار).

﴿ بختسز مالا ﴾

(ایلروسی (*)

﴿ اوچنجی مجلس ﴾

(خلیل بك)

بالالر! یالکز اوتور غائب منده نه ایتلیورسز؟

(عطیه)

کتاب اوقویورز بك آناجغم.

(خلیل بك)

اوقودیقکز نه ایدی.

(عطا)

یکی چیقمش بر مجموعه افندم.

(خلیل بك)

بسلیورم. آه زمستی اوقوردیکز؛ بنده دکلمیم.

عطا (کتابك بر بتنی آچوب)

آمریقه یه کی کیکلر.....

خلیل بك (سوزینی کسرك)

تاشلا اولدی! بزم نه مزه لازم آمریقادهکی کیکلر؛ شونك فهرمسنه باق! ایچنده بر دکانهجك شی یوله بیاورمیسون؟

(عطا)

آدم آشاغان کیك انسانلر.....

(*) ۵ نجی نسخه دن مأخذ.

(خلیل بك)

کچ ! باشار بنی آشاسونلر!

(عطا)

بای و بایلق.

(خلیل بك)

او یزه کوره دکل اوقوسه‌قده فائده‌سی یوق.

(عطا)

محبت.

(اوز اوزینه)

اما راست گلش!

عائشه (عطا ایله برابر اوز اوزینه)

سبحان الله!

(خلیل بك)

محبتمی؟ اوقو بقالم، آنك ایچون نه دیمشلر؟

عطا (اوقویه‌رق)

عالمده بیك درلو احتیاج، بیك درلو مشقت، بیك درلو بلاء بیك درلو آجی، بیك درلو علت، بیك درلو اولوم هپ انسان ایچوندر.

(خلیل بك)

اما محبت تعریفی ها!

عطا (اوقویه‌رق)

جناب حقك قوللرینه بو قدر بلالرم قارشو ویرمدم یالکز بر احسانی کوریلیور ـ اوده محبتدر.

(خلیل بك)

شمدی بر شیئه بکزر کبی اولدی.

عطا (اوقویه‌رق)

دنیانك مشقتی چکلورسه یالکز محبت اولسه چکیلور حیاتك بر لذتی وارسه یالکز محبتدر، محبت نه بیوك لذتدرکه انسان

جفاسنده بر بشفه لذت بولوز. محبته یاشایانلر نصل یاشایه‌لر کوزل یاشارلر. محبت ایچون اولنلر نصل اولسه‌لر کوزل اولورلر. سر شه‌دی بلکه محبت نه‌دن حاصل اولور دیه دوشنورسکز. نه‌کزه لازم؟ کوکلکزده محبت یوقمی؟ پیدا اینمکه چالیشك. وار. می؟ اطرافکزه باقك. یرلری دائما یاز. کوکلری دائما شفق کوررسکز. هر یاپراق کوز اوکوکزده جانله‌نور. بر طوطی قوشی کیلور سزه طاتلی طاتلی کوکلکزك سرنی صفاسنی سویلر. هر بلوط کوزکزك اوکونده آچیلر. بر تل کومکه دونر سزه خیال میال سودیککزك سینه‌سنی کردانتی کوستریر.

بر عاشق ایچون اولورکن مزارینك اوستنده‌کی چچکلری یا قاپله و یا کوزلرینك یاشیله صوله‌یه‌جق بر رفیق روحانی موجود اولدیغنی بیلمك دنیادن راحتچه کیتمك ایچون نه بیوك قوتدر.

(عائشه)

اوف!.....

(خلیل بك)

نه اولدك؟ رفزم!

(عائشه)

نه بیلمویم؟ بك آتاجغم! یوره‌کم صقلدی کوزیمه یاش کلدی.

(خلیل بك)

بلدم نه اوکایتسز آدمم. کلدم بالارنك راحتنی بوزدم. او بر شی دکلدر خانم رفزم، زاحت اول! بن کیدمیم. براز باغچه‌ده کزه‌یم. شمدی کیدر اویله دکلمی، عطا! بیورك صقندیسی بر خسته‌لك دکلدر یا؟

(عطا)

خیر افندم.

(خلیل بك)

یاق! عطاده بنم کبی سویلیور رفزم! داجتنس اولمه. اوتورك!

سز اوتورکده یه آمریقاده کی کیکلر ایله اکلنك!

دوردنجی مجلس

(عائشه خانم ـ عطا بك)

(عائشه)

آه! آز قالدی اوستمی باشمی پارچه‌لیه‌جقدم. انصافسز بنی آتامك یانندہ آغلایه آغلایه آیاقلریکه دوشروبده رسوایمی ایده‌جکدك؟

(عطا)

بن استیوبمی اوقودم!

(عائشه)

اما بیلمز سن نسل اوقودك! هله صکره کی سوزلر... صانکه آغزندن جفدقجه هر بری بر اوت آتش کیلدیده کلدی یوره‌جکمه یاپشدی. الله اسرکه‌سون! سکا بر حال اولسه‌ده کندیمی تلف ایده‌جك اولسام نصل اولور؟ اینه کوزیمك اوکونده هب او درلو بلالر کیمکه یاشادی. تور، تور مکتبه کیت بکم! بن بو کون یا چیلدیره‌جغم، یا بر اوکایتسزلق ایده‌جکم. ایکیمزده رزیل رسوای اوله‌جغز.

عطا (کوکلمز کوکلمز)

دها بر قاچ ساعت وقت وار اما مادام‌که کیدیبورسکز...

(عائشه)

امان بکم! الله عشقنه اولسون بکا مرحمت ایت؟ هیچ صبر و قرارم قالمدی. سن درسکله وقت کچیریرسك بنم خیالکدن بشقه بر اکلنجه یوقده بنه حسرتمکه صبر ایده‌جکم. طورا! حیاتمك بکا کیدرکن بر یادکار اولسون برمزمیسك؟

(عطا)

نه استرسن؟ امر ایت..... انه جانم.

(عائشه)

صاچکدن بر پارچه کسم موداسی بوزیورمی!

(عطا)

بوزیلورسه دنیا یقیلر دکلمی؟

(یوینی اوزادر عائشه صاچندن کسر) یا بن... بن بر یاه دکار استمزمی یم؟

(عائشه)

یاغلقمی....

عطا (محزون محزون سوزینی کسر). یاغلق سزکمی؟

(عائشه)

آ کلادم مطلق عینی اولمالی دکلمی؟ هیچ سز آدمه قار. شولفنی آلمایجه بر شی ویرمیسکز؟ آل: ـ لطیفه ایدیمیورم ـ آل بکم! او صاچ پارچه‌سنه نه دیوانکه دائما سنکله برابر اولهجق.

(عطا بك صاچی آلیر چیفار عائشه کندی الیمکی صاچی اوپوب آغلاب قالر پرده توشر).

(ایلروسی وار)

میزان الهوا

نفس آلدیغمز هوا رنکسز بر روح (غاز) اولهرق دنیایی قاپلامشدر. حکمت طبیعه‌ن بوکا هوا نسیمی دیمشلر. هوانك قابلیتی یاکه یوکسکلکی یتمش ورست قدر تحمین ایدلمشدر. یوکلرده هوا خفیفجه آشاغیده صیقجه و آغرجه اولور. مثلا یوکسك داغك اوستی ایله آشاغیسنده اولان بیوك تفاوت واردر. هوا نه قدر خفیف بر شی ایسه‌ده خیلی بیوك آغرلغی واردر. بر آغرلق دائم بر درجه‌ده تورمزه صقوقده هوا صیقشور (اصقلاشور) آغرلشور، حرارتدن (صیجاقدن) بوشار خفیفلتور. هوانك بو حالی، یعنی آغرجه یاکه یفکلجه اولمه‌سی جیوه‌یه تاثیر ایدر. شویلهکه بر جام بوری (تروپقا) ایچنده بولنان جیوه هوانك آغرلغنه نسبتاً یوقاری کوتریلور.

بو حکمتی دویمش عالملر میزان الحراره ترتیب ایتدکلری کبی «میزان الهوا» دخی ایجاد ایتمشلر. اگر هوا خفیف بشکل اولسه بوریده (تروپفاده) یا که میزان الهوا آلتنده بولنان جیوه آشاغی ایتر که هوانك یوزیله جه نمی یاغمور یا که قار یاغاجغنه دلالت ایدر. اگر هوا آغرلشوب جیوه کوتر لسه هوانك کوزل و کوك یوزی آچیق اولاجغنه دلالت ایدر. جیوه ایکی اراده یو- لنورسه جیل روزکار اولهجغنه اشارت اولور. خلاصهٔ کلام انسان اوزی فرق ایتمیور ایسه هوانك جیومیه اولان تأثیرندن ایلرو کلن حرکت هوانك نصل اولهجغنی اوجه کوستریر.

یه هوا تأثیرینه تابع و غایت اینجه معدن یوریمك صافه و صوله میل و حرکت ایتدیکندن استفاده ایدوب جیومتر میزان الهوا یاسامشلر.

معدنی میزان الهوادر ساعت کبی توزکلك

[illegible]ل هوا» «یاغمور» «یوران» درج ایتدیکمز رسم

اولان بو دائرهنك اطرافنده «یو- لان کوستریجی میل و سائر یازیلر واردر. تأثیر هوایه تابع او- ایدر.

هوا نصل اولهجق ایسه دائرهنك یازیسنه قارشو اشارت

شمدی هوا کوزل ایسه یلکه ایرتهیه یوزیلهجقدره بو بیلمیه ایسته ین انسانلرده دویغی یوقدر. بعض حیوانلرده و قوشلرده آز دویغی واردرکه هوا یوزیلهجغنی بر قاچ ساعت اول دویوب

حرکت و تلاش کوستیرلر. اما انسانلر عقل و معرفت سایه‌سنده ایجاد ایتدکلری آلت ایله هواده اوله‌جق تبدیلاتی بر کون اول بیلورلر و بوکا بناً ایش تونارلر. بیوك غرته‌لرده هر کون هوادن خبر ویریلوب یاغمور اوله‌جغنی بیلوب پوله چیقمازلر. بوران او له‌جغنی بیلوب کمیلر دکزه چیقمزلر.

قطب بالغی (کیت)

قطب بالغی (کیت) دیدکلری بالق قطب شمالی و قطب جنوبی‌ده عمر ایدر. هر دائم بوزلی دکزلرده یاشار. غایت بیوك آغزنك ایچنده یمنی اوست و آلت چنکه‌لرنده دیش بریله صاچ کبی اکیلور و یارمق قالنلغنده چیوقلر دیزلمشدر. بوقازی غایت تار اولوب بیوکچه بالق و غیری دکز مخلوقلرینی یوتمیه قادر اوه امدیقدن آغزینه بر قاچ چابچاق صویی بردن آلوب باشینك اوستنده بولنان بورینك تشکیلندن چیقاروکه آلدیغی صویك ایچنده بولنان فورتلر و اوفاق بالقلر دیشلری آره‌سنده سوزیلوب قالورلر. غداسی بوندن عبارتدر. بو بالغك اك بیوکینك بویی اوتوز آرشون قدر اولوب اون بیك بود آغرلقده بولنیور.

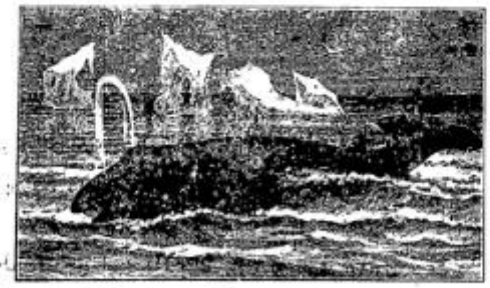

بو بالقلر اکثر حالده یالکز یاشایورلر ایسه‌ده بعض دفعه بر قاچی بر یرده بولنوبده یاشادقلری تجربه ایدلمش. یالداپ سوزمش

غایت تیز اولوب صو توپلدو یکرمی بش دقیقه قدر قالوب سکره نفس آلمق ایچون دکز اوستینه چیقارو یوقاریده دیلدیکی کبی غداسی بولنان اکثر دکز قورتلرینی و اوفاق بالقلری میایونلرجه آشاو قطب اهالیسی بو بالغی یاغی و دیشلری ایچون آولایورلر. یکرمی آرشون بویده و اون بیك پود آغرلقده بولنان بر بالقدن ایکی بیك پود یاغ (مای) و یوز پود دیش حاصل اولیور. مذکور برلرك اهالیسی بالغك اتنی آشادقاری کبی ایچلرینی یاغنی ایچیورلر.

قطب بالغی آولامق غایت کارلی ایمکده بو صناعت بیل بیلدن تدنی ایتدیکندن سببی آوجیلارنك جوغالمقده و بالقلرك آزالمقده اولدیغندندر. بو بالغه آولانمانك کیفیتی بودر. آولامیه کیدن کمی یوزلی دکزاره واردقده بالقلری ایزلمیه (آرامیه) باشلارلر و کرو دکلری ایله بالغك بولندیغی طرفه بر قاچ قایق یوللارلر. قایقلر بالغه یاقشوب آوجیلار اوجینه غایت اوزون ایپ (آرقان) باغلانمش دغاریون» دینمکده بولنان طرناقلی تیموری آتوب وجودینه صاپلرلر. صوقارلر. بو حالده یارهلنمش بالق بردن بره دکز توبنه کیدر. بر قاچ دقیقهدن سکره نفس آلمق ایچون یه دکزك اوستینه چیقدقده آوجیلر یاقشوب یه ایپ باغلنمش سونکیلری صاپلارلر. بو حال بر قاچ دفعه اجرا اولندقده بالغك قانی آقوب بیتر و مجالسز او. رق دکز اوستینه چیقوب قالور. بعده کمیه چکوب یاغنی دیشنی و اتنی آلدقدن سکره قالان وجودنی دکزه آتارلر.

مشهوره قادینلر

زینب خاتون

عثمانلی شاعرهلرینك مشهورلرندن بر خاتوندر. سلطان ایکنجی ابوالفتح محمد خان زمانینده یاشامشدی. شاعره (مهری) ایله عصردش اولوب، آرهلرنده بعض مطایبهلر اولمشدر. اشعاری لطیف و ادا

بیات میدانده رواجی هم کامل اولدیغی مرویدر. اشبو بیتلر بونلکدر:

کشف ایت نقابکی پری کوکی منور ایت
بو عالم عناصری فردوس انور ایت
دیرت لیوکی جوشه کنور حوض کوثری
عنبر ساچکی چوز بو جهانی معطر ایت
خطك برات یازدی سیاه دیدیکه تیز
وار ملکت خطایه چینی مسخر ایت
آب حیات اولمیچق قسمت ای کوکل
بسیك یمل کرکمه خضر ایله سیر سکندر ایت
(زینب) قو میلی زینت دنیایه زن کبی
مردانه واو ساده اولوب، ترك زیور ایت

بو بیتلر هم مزبوره نکدر:

سنك حسنك بنم عشقم سنك جورك بنم صبرم
افسندم دمبدم آرتار دوکنمز بی نهایتدر

اصلی قسطمونی دیارندن بر صنعتکار قزی، یاخود اماسیه ده بر قاضی کریمه سیدر.

﴿ زینب خانم ﴾

مصرلی محمد علی پاشانك کوچك قزیدر. آناسی (شمع نور) بر چرکس قزی ایدی. عباس پاشا زمانده مزبوره زینب خانم، زوجی اولان یوسف کامل پاشا و همشیره سی (ناژلی خانم) ایله برابر استانبوله هجرت ایتدیلر. بنجه سنه لر طوروب (۵۸) یاشنده (۱۳۵۲) تاریخنده زینب خانم استانبولده وفات اولدی. قبری اسکداره دردر. اوچ میلیون ترکه سی، جامع، مکتب، و مدرسه لر ایچون ایلدیکی حسابسز وقفلری قالمشدر. شفقت و مرحمتلی او. لوب، فقیرلره، اعلتلی، مسکینلره رعایه لی ایدی دییورلر. روایتلره کوره دیرت یوزدن زیاده عائله یونك تربیه سندم باشار اولمشدر.

کندیسی دولت آدملری قارشوسنده پك معتبر اولوب، حتی سیاست امرلرینه مداخله ایدر ایدی. بعض فکرلری اك مشکل وقتلرده دستورالعمل طوتلور، و بو سببدن حاضرکی سلطان عبدالحمید خان حضرتلری هم کندیسنه خاص التفات ایدر اولمشدر. وفات اولور کونارنده عقلنه ضعیفلك کلدکی روایت ایدلنور. زوجی اولان یوسف کامل پاشا، سلطان عبدالعزیز خان حضرتلری زمانننده صدر اعظم نصب اولنوب، بش آی مدت بو خدمتنده اولمشیدی. عسکره معزول اولهرق (۱۲۹۲) تاریخنده ارتحال ایتدی.

﴿ طبیب نصیحتلری ﴾

(یمان یوغاز آغریسی ـ دیفتهریت)

یوندن بر نیچه سنه مقدم دیفتهریت مرضینك یالکز بر اسمی بیله جمله انسانلری و طبیبلر قورقوتوب، دیفتهریت پیدا اولدیغی وقت نه یاپمیه نصل چاره بولوبده قورتولمایه بیلمیورلردی. اما شمدیکی وقتده شو مرض قورقونچلی مرضلر صراسندن اینوب اك بر تیز دفع اولنمیه ممکن اولان مرضلر صراسنه بیندی.

« لیفلهر » نام بر طبیب دیفتهریت مرضنی آشلا یوب خسته لری یخشی ایتمك چاره سنی بولدی. و کیفه شقه طبیبلر تجربه لریله آکلاشلدیکه دیفتهریت مرضی یوتمه (سلدی) اولوب مقروبلار واسطه سیله غیریلره سرایت ایدر. میقروبلار کوزه کورنمین بر مخلوقدر. دیفتهریتدن ماعدا خولرا، وهرم (وبا)، سقارلاتینا، طاعون، و دها و دها تورلی جنید مرضلر جمله سی مقروبلار واسطه سیله انسانلره کچن برر دهشتلی مرضلردر دیفتهریت میقروبلارینك بر عجائب حالاری واردرکه دیفتهریتلی بر خسته نك اشیاسنی صاقلایوبده بر نیچه سنه دن صکره قوللانیرسك، دیفتهریت ایله خسته لنمق ممکندر.

یوقاریده مذکور مرضلرك میقروبلاری انسانلر هوا ایله، نفس

آلوب، بعضی انسانك ایچروسنه کیردکدن صکره اولرلره اما بعضیلری یاشایوب بیلمکه یاشلاندقده شو آدم خسته‌لیور، هر ساعت هر دقیقه بزار بیکلرجه تورلی جشید کوچوك کوزله کورنمین میکروبلار قاریشمش هوا ایله نفس آلیرز، آنلرك میلیونده بری ایچرودہ قالوب یاشایامازز.

دینه‌ریت خسته‌یی آتشاندیروب و اویقویه طارتوب یاشلاندیرن یو خاله میزان‌الحراره (ترمومتر) خسته‌نك قولتك آلتنه (قولتوغنه) قویولوب بر اون دقیقه‌دن صکره یاقاورسه خسته‌نك حرارتی (صیجاغی اسیسی) ۳۸ ـ ۳۹ درجه‌یه واردیغی کورلور، اما تندرست انسانك حرارتی میزان‌الحراره ایله ۳۷ درجه مقدارنده اولمق طبیعی‌در، صکره ایچرودن بوغازینك اطرافلری قاروب آب آق اولورلر، و ایچرولری ایرینله‌شور، ایشته بویله ایرینله‌دکدن صکره خسته‌نك حالی زیاده متکل اولوب اکر شو وقتده طبیب آشلامزسه، چوق کچمه‌یوب خسته وفات ایتمك ممکندر، اما آشلاندیغی ساعتده خسته یتکللنمیه باشلاب کون کوندن ایولشوب ایکی هفته تمامنده یخشیلنوب آیاغه قالقار.

خسته‌یی تمیز یتاغه یاتقزملی و یورغانلر ایله اورتملی، صفو قدن و زیاده صیجاقدن صاقلملی، یاندیغی اوداسنه (بولمه‌سنه) طبیبیدن، و خسته‌نك یاننده دائم بولنان کشیدن ماعدا هیچ بر کمسه‌یی قویملی، و کچوك بالالری ایسه اصلا قویملی، چونکه بالالر بسبوك کشیدن زیاده خسته‌لنمیه قابلدرلر.

یمك و یرمکده ضرر اولماز، اما یوغازی شیشك و یارالی اولدیغی سبیدن اشینکن و یکل یمك و یرملی: مثلا سوده کچمش یوملقلی ات صویی، یمورطه، آق اکمك و بونلرہ کذا غیری یمکلر، خسته‌یی یاقدن قالقدقدن صکره ۲ ـ ۳ هفته هوایه کیتمکدن چیقارمامالی چونکه صوقوق آلماسی ممکندر.

خسته‌نك اوطه‌سنی دقتله تمیز لمك، اشیاسنی بیقامق لازم کلور،

سولما ایله بیقابوب، سکره دخی کوملکنی و بهاثر بو کبی شیارینی بر ببوك لکن ایچرومه قویوب ایوجه قایناتمق لازمدر.

دیفته‌ریت سفارلاتما کبی اکثری بالارده اولدیغی تجربه ایدلمشدر. دیفته‌ریتی آشلامیه بیلمدکلری زمانده شو مرضدن یوزده اللی ـ آلتمش جان تلف اولیوردی، اما شمدی یوزده اون اون بشدن زیاده اولدیکی ایشیدلمیور.

۸ ـ ۹ یاشنده بالار خسته‌لیرسه مرضاری آغیر و مشقتلی اولدیغی معلومدر. اما ۱۰ ـ ۱۲ یاشنده‌کی بالار خسته‌لغی پکیاجه کچیروب و آز خسته‌لندقاریده تجربه ایدلمشدر. دیفته‌ریت میکروبلاری حقنده بر قاچ سوز دها دیلمیوب قالمش. شو میکروبار آیدین (یا قتی) یرلری و هوالی قورو یرلری سومیوب، قارانلی و رطوبتلی یرلرده اولدقجه جوقلاشمیه هوس اولیورلر ایمش. آنك ایچون اونوتلمیوب خسته‌یی هرکون دیکر بر اوطه‌یه یاغی ایله آلوب چیقوب یاتان اوطه‌سنك پنجره‌سنی (ترمزه‌یی) آچیوب اوطه‌یه تمیز تندرست هوا کیردرملی و پنجره‌یی یاپدقدن سکره خسته‌یی کیه آلوب کتوروب یرینه قویمالی.

حکایه

عفتلو خانم و قزلر:

بتون دنیانك نصغی تشکیل ایدن سز ذات محترمه و نازك بندهلر اولدیغندن و اللریکزده تاپشرلمش ندقدر آغر خدمتلر کورولدوکندن البته جمله‌سزه قادینلق و خانملق عالمنه هیچ بر نظر دقتسز کچمك مناسب کورلمیور. بلکه بو خصوصلرده کمال وقارو ملایملك اوزره الزدن کلن هیچ بر یاردم و معاونتلردن کیرو طورمیوب سز نازك بندهلری ممنون و مسعود ایتمك جمله‌مزك وظائف لازمه‌لرندن معدوددر. سزك وظیفه‌لریکز پك ببوك و احترامایدر. بوتلرك اك مهم و شایان دقت نقطه‌لریده اصول تعلیم و تربیه‌لریکز اولوب و بوتلرك نتیجه‌سی اولارق کوستره‌جکلری کوزل کوزل یشی بالاچقلریکزدر. اکر بو کیبلردن هیچ بر

خبر یکز اولمیوب فقط خاتون قیافتنده بر جان اولوب قالسه‌کز، بخت و سعادت سزکه بیك یراق کورنوب حمان قاینو و تأسفلی محالردن باشکزنی قورتارمازسکز. اگر اریکزده هیچ بر وجدان و انسانیت اثرلری کورنسه، اریکزی و بالاریکزی انسان و مسعود روشده کوسترر لك سزده بر اقتدار بولنماسه، عائله‌لریکز و تورمشلریکز هیچ شبهه‌سز بختسز عائله‌لردن سایبله‌جقدر. بناً علیه بنده‌لریده سز خانماره بر عبرت اولور امیدی ایله اشبو حکایه‌جکمی یازدم. خطا و لزومسز سوزلریمی کورسه‌کز، عفو ایدوکز.

یارالله مرادوف.

—◆—

بر کون عید سعید کونی ایدی هوا بوزنده هیچ بر بلوط اثری کورنمیوب کونشك روشنلکی سرور بخش بر صورتده پارلاب و حتی ایك کوچك خانه‌لرك ایچارینه قدر ضیاسی یتشمکده ایدی، اولا کونك بویله کوزللکی و ثانیاً بوکون بر بیل بکلیه‌رك آلدیغمز مبارك بر کون اولدیغندن شبهه‌سزك مسلم و مسلمه‌لری کندی آرا. لرنده غایت ممنون بر قیافتارده کزینوب و بر برلرینه تصادف ایتدکده کمال اخلاص و سروره تبریك ایدشمکده ایدیلر. بنده شو کون آلدیغم غزته و مجموعه‌لری اوقویارق کندی خانه‌مزده بو. لنیور ایدم، بر خانم ایچرویه کیردی و طوغریجه بنم یانمه کلوب اللرینی اوزاتوب: «مبارك اولسون عید شریفکز» دیدی.

بنده شویله اولسون خانم افندی، جمله‌مزه شویله اولسون خوش کلدوکز، اوتورکز، چای ایچارمز و بایرام طعامارینی تناول ایدرمز دیدم.

خانم ـ رحمت اوغلوم، التفاتکزه آلدیشکزه.

بن ـ یو کونکی کون نه درجه‌ده کوزل و قوانچلیدر.

خانم ـ الیته اوغلوم سزك کبی یاش یکتلره کوزل و قوانچلی

اولسون و کاهجکه‌کی بختلر یکزده. شو کونلك نوری کبی اولسون.

بن ـ خانم افندی، تشکر ایدرم یخشی سوزکزمه. لکن جناب حق بزده قارا کونلر کوسترمه‌سون؛ افندی آغامز حضرتلری ایله راحت و بختیارانه عمر کچیرمکزی جناب الله‌دن نیاز ایدرم. سزك کبی بر والده‌لریمزك راحت و طنج بولنمالری آرقاسنده بزده ممنون و مسعودز.

خانم ـ (قایغولی بر دوشده) آه عزیزم؛ نه قدر کوزل سوزلر سویلیورسن. جناب حق بو فائده بن ضعیفه راحتلك و مسعودلك دیکمان شیاری هیچده نصیب ایتمه‌مش بنم کوردوکی قارا کونلر یمدن خدا سزی یراق ایتسون. آه، بن نه‌لر کورمه‌دم، نه‌لر کورمه‌دم!.... امان یاربی، کاهجکه دکی نه‌لر کورمه‌جکم....

اون یدی یاشمدن باشلاب بو کونلره قدر کوردیکی جفا و حسرتلریم. هیچ آدم بالاسنك اینانه‌جغی شیاردن دکادر. افندی آغا کزك بنی جلب ایتدیکی زهرلی محبتاری بولماسه ایدی، بلکه بو قدر بدبختلك‌لره دوچار اولمامش اولور ایدم. آه کاشکی شو رحیمسزك زهرلی و آجی محبتلرینه اسیر اولماسا ایدمده. هیچ بر ار یوزی کورمیوب جناب حقك ویردیکی رزقلرینه آچ و توق وقتلریمده هپ تشکر ایله عمر کچیرسه‌م، کندیمی دنیانك نه قدر بختلی آدملرندن صایار ایدم».

خانمك بویله محزون بر قیافتده سویله‌دیکی سوزلرندن زیاده متأثر اولدم و بیلدمکه بو خانمك زوجینه نه قدر محبتلری کوچلی ایمش‌ده. آنك طرفندن هیچ بر مطالبنه موافق التفات و مرحمتلری کورمه‌مشدر. ازدواج و زوجیت خصوصلرنده نه قدر رومان و حکایه‌لر اوقومش ایدم، لکن هیچ برنده عشق و محبت قدر شدتلی مسئله و فلسفه‌لره تصادف ایتمه‌م. ایشته بو خانمده شو در. یالزك برنده اسیره ایدوکنی آکلادیغم بدنده کندیسنی شو محبت سبیلی آغو و زهرلتمش بختسز بر حالده ایدیکنی دوشمك ایچون

خانمه خطاباً دیدم:

ـ خانم افندی، پدر و والده‌کز نه وقتده وفات ایتدیلر؟

ـ بنی کیاوکه ویردکدن صکره.

ـ سزی کچوك وقتده نه ایله تعایم ایتدیلر؟

ـ بنم آتام و آنام هیچ شی براه‌ن آدمار دکل ایدیلر شو سببلی قاری آبستانك (خواجه خاتون) خانه‌سنه یوروب ایکی سنه قدر سبق اوقو ایلان اشتغال ایتدك.

ـ خانه‌لك وظیفه‌لریکزدن، اصول تربیه و شرعاً حقوقلریکزدن نه شی اوکره‌نیکز؟

ـ بز خاتون قزلره چوق شی اوکره‌ندك مصاحت دکل ایمش، چونکه آبستامز: «قزلره کوب یاوروکه یاراماز و خصوصاً یازمایه اوکرتمکه اصلا شریعت رخصت ویرمیور دیر ایدی. شو سببلی بز هیچ بر شی اوکرنمیوب نادان قالدق.

خانمك بو یاله جرایلردن زیاده متأسف اولدم. ایکی اوچ سنه قدر قیمتلی تحصیل وقتلرنده هیچ بر شی یاپیوب جهالت پرده‌لرندن خلاص اولمه‌مش. باکه والده و عالمه‌سندن بر دراو کزل نصیحت و تربیه‌لر کورمشدره. امیدی ایله دخی شول آشاغیدکی سؤالاره کیرشمه‌یه مجبور اولدم و دیدمکه:

ـ آیاجنم! پدر و والده‌کز سلامت وقتلرنده سزه خطاباً نصیحت ایدوب نه سوز سویلیورلردی؟ خاطریکزده‌می؟

ـ نصیحت، نصیحت سویله‌مك دکل، بونك حالا نه‌دن عبارت ایدیکنیده بن بیلمیورم. بنم پدریم، یواش و آز سویلر بر آدم ایدی. اما آنام پك آچیقلی و یکدل ـ زلی ایدی. شو سببدن کوب وقتده پدریمه آچیرلانیر و پك کوکلسز و لازمسز سوزلری آیتوب هیچ بر التفات و اطاعت ایتمیور ایدی بن، یاش وقتمده‌ده چوق خاتملری کوردم، کندی ارلرینه زیاده تواضعلق ایدوب و آنك پیوردیغی شیلرڈن هیچ بر باش تارتمز زلر ایدی.

(ایلروسی وار).

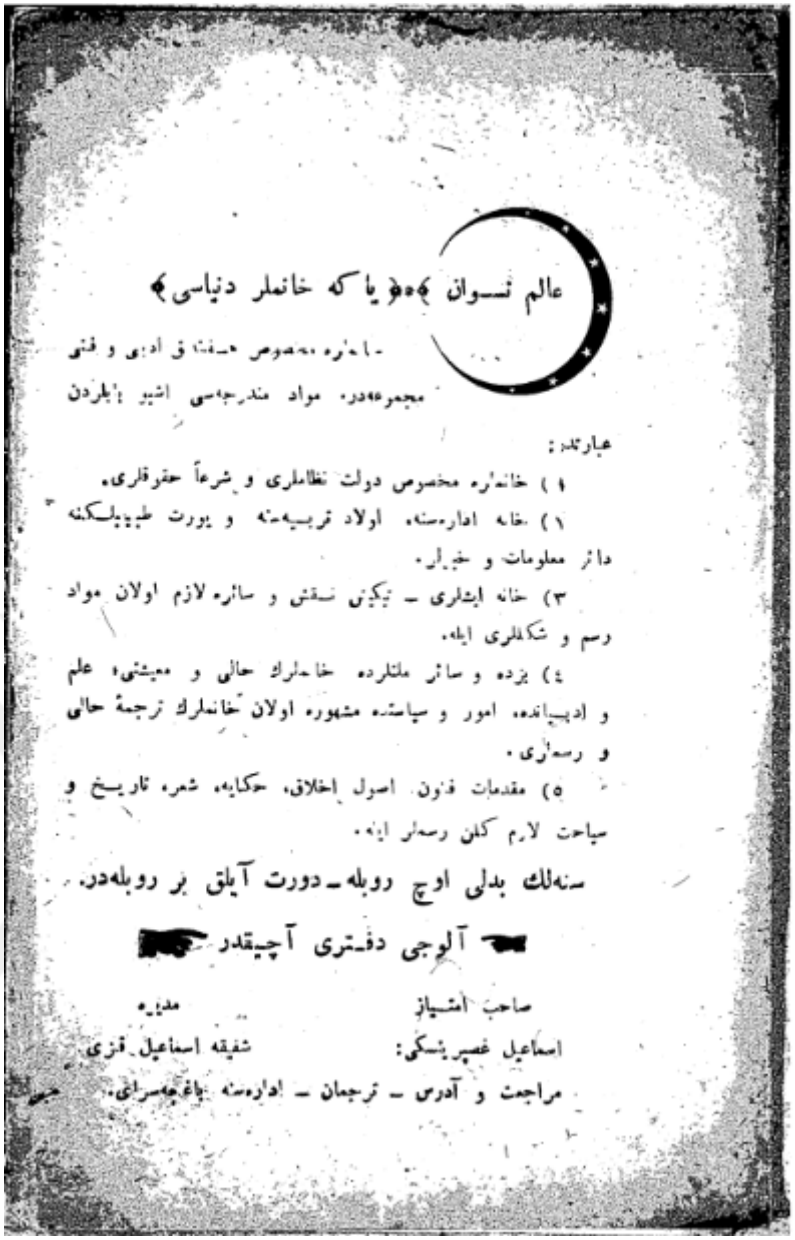
عالم نسوان
یا که خانملر دنیاسی
- ماهره مخصوص مصنف ق ادبی و فنی
مجموعه‌در. مواد مندرجه‌سی اشبو یازلردن
عبارتدر:
۱) خانه‌لره مخصوص دولت نظاملری و شرعاً حقوقلری.
۲) خانه اداره‌سنه، اولاد تربیه‌سنه و یورت طوپولکنه
دائر معلومات و خبرلر.
۳) خانه ایشلری ـ پکین نقش و سائره لازم اولان مواد
رسم و شکللری ایله.
٤) یزده و سائر ملتلرده خانملرك حالی و معیشتی، علم
و ادبیاتده امور و سیاسته مشهوره اولان خانملرك ترجمهٔ حالی
و رسملری.
٥) مقدمات فنون اصول اخلاق، حکایه، شعر، تاریخ و
سیاحت لازم کلن رسملر ایله.
سنه‌لك بدلی اوچ روبله ـ دورت آیلق بر روبله‌در.
آلوجی دفتری آچیقدر
صاحب امتیاز مدیره
اسماعیل غصپرینسکی: شفیقه اسماعیل قزی
مراجعت و آدرس ـ ترجمان ـ اداره‌سنه باغچه‌سرای.

عالم نسوان

«АЛЕМИ-НИСВАНЪ»

(Женскій Міръ).

(مسلمه‌لره مخصوص ادبی و تدریسی هفته‌لق مجموعه‌در.)

№ 35
1906 г.

صاحب امتیاز اسماعیل غ.
اداره مدیرسی شفقه ی.

نومرو ۳۵
نو یابر ۱ سنه ۱۹۰۶

1906 г. — ۱۹۰۶

Электро-печатня „Переводчикъ" въ Бахчисараѣ.

چوجقلرك سياحت غريبه‌سى

(و ياشلرينه كلن عجائب و فوقنج واقعه‌لر)

(ايلروسى)

وپ اسمنده و يه اون ياشنده بر ديكر بالا:

— ياكمى ياوچه‌لتيرسه؟

— بو جهتدن قورقمام خصوصاً سويوكسلديكى وقت هيچ اوه لهمز. بقالم روزكارك شدتى آزالسونده دكز آلچالمه‌دن اول قاچمق چاره‌سنى بولورز.

بر يانك حقى واردر. واقعاً بحر محيط كبيرده مده جزر يعنى سويك يوكسه‌لمه‌سى و اينمه‌سى جزئى حس اولنورسه‌ده يه درياً بوزنده ايبجه بر فرق كوسترر. يونك ايچون بر نيچه ساعت دكزك آلچالماسنى بكله‌مك موافق مصلحتدر. بلكه او وقته قدر روزه كاردة كيلير ياخود جزر ايله ساحله قدر اولان دكزك بر قسم اعظمى چكيلرده قره اولور. او وقت سفينه‌دن چيقوب يوزه‌رك قاره‌يه چيقمه چالشمق دها تهلكه‌سز ممكن اولور.

بر يانك رأيلرى هر نقدر پك عاقلانه ايديسه‌ده بالالردن بر قاچيله دونيفان ممكن دكلى رضا كوسترمدى. كينك باش طرفنده طوپلانوپ يواش سس ايله قونوشديلر. شمدى آشكار كورينان جهت دونيفان ايله برابر ويلقوكن، وپ و قروس اسمنده اولان بر ديكر چوجقك بر يانك ويرديكى رأيلره اطاعت ايتميه‌جكلرى‌دن سيرو سفر اتمناده بر يانه اطاعت ايتملرى، سويلديكنز اوزره بر يانك بر آز كينجيلكدن آكلاسلمدن ايلرى كلمش ايدى، فقط قره‌يه آياق باصدقدن سكره كنديسى بيلدكلرى كبى حركته قرار ويرمشلر در. حله دونيفان بتون آرقداشلريله برابر بر يانه دخى معلومات و تربيه نقطه نظرلرنده اوزينى آرتق كوردرك كيسه‌نك سوزينى

دیکه‌مك آدرّوسنده دکلدی. فاتاً دونیفان ایله بریان آره‌سنده دوشمانلق یکی دکلدر. بریتك فرانسز دیکریتك انکلیز اولمسی شو اختلاف افتکاره میدان و یرمشدر.

بونك ایچون اساساً تهلکه‌لی اولان سفیه‌نك حالتی، ایکی آرقداش آره‌سنده‌کی دوشمانلق دها زیاده تهلکه‌یه دوشورمسندن قورتیلیوردی.

دونیفان، و یاقوکی، وب، قروس قارشیلرنده متصل کوپوروب قالره چاریان و چکلمسی مشکل کوریتان دکزه یاقمقده‌درلر. صونك یوکسه‌لمه‌سندن حاصل اولان آغتنی ایله و روزکارك اسمه‌سندن دکز یوزنده حاصل اولان دالغه‌لر، اك اوسته یوزه بیلن آدملرك بیله تحمل ایده‌میه‌جکی درجه‌ده ایدی. یعنی بر قاچ ساعت بکله‌یك رأیی یك معقول ایدی. فالیا دونیفان ایله اوقداشلری‌ده حقیقت حالی آکلادیلرکه پاراخودك آرقه طرفنه کری کلدیلر.

بریان بو اثناده سیروس ایله برابر یانلده بولنانلره دیبوردی‌که:

نه اواسه‌ده بر بریمزدن آیرلمیه‌لم. بر آره‌ده اولالم. یوقسه محو اولورز.

بو سوزی ایشیدن دونیفان شدتله دیدی‌که:

بزه قانون و یرمك ادعاسنده دکلسك آیا

— سلامتیمز ایچون مشفقاً حرکت لازم کلدیکنی سویلیورم یوقسه باشقه ادعاده بولنمیورم.

ملاحظه‌سز سوز سویلمك عادتی اولمیان سیروس دیدی‌که:

— بریانك حقی وار.

کوچوك یالالرك بر سیوفی‌ده.

— اوت، اوت حقی وار.

دیدیلر، دونیفان جواب و یرمدی. فقط ارقداشلریله برابر کیلرده دوروب خلاص اولمقلری زمانی بکلیوردی.

لکن قره قره‌سی؟ عجبا بحر محیط آطه‌لرندن بریسی یوقسه بسیوك قطعه‌لرك بر پارچه‌سیمی؟ سلوغی قره‌یه یك یقین بولنمدیغی جهتله سواحلی لازم کلدیکی کبی دقت ایله معاینه قابل اولمدیغندن شو قره‌نك نره‌سی اولدیغنی بیلمك ممکن دکلدر. ساحل کنیش بر قول تشکیل ایلیوره. قوی بری ایپجه یوکسك و شمال طرفده کسمه قیالرله مستور دیکری جنوب طرفی غایت سیوری ایکی برون ایله نهایت بولیور. عجبا شو ایکی بروندن سکره ساحل آطه‌ر تشکیل ایلیه‌جك درجه‌ده پووارلقلق پیدا ایلیورمی؟ ایشته بریان سفینه‌ده‌کی دوربینلرله بیهوده بره یونی آ کلامغه چالشدی.

شاید قره آطه ایسه پاراخودی قورتارمق و دکز سویلك یوکسه‌لوب اینمه‌سیله پارچالانمقدن محافظه ایتمك قابل اولمدیغی صورتده بزم بالار نصل او آطه‌یه چقه بیله‌جکلردر؟ بحر محیط آطه‌لرینك اکثریسی کبی بوراسیده خالی (بوش) اولمیوب اولورسه یا اخوده موجود ماکولاتدن بشقه بر شیلری بولنمیه‌جق اولان بالار بیه‌جك و ایچه‌جك نردن بوله‌جقلر؟

قره قطعه اولورسه قورتولمغه چاره کوسترده زیرا بر کره او قطعه‌نك مطلقا آمریقای جنوبی اولمسی لازم کلیر. آمریقای جنوبی قطعه‌سنده شیلی اراضیسی داخلنده و (بولیوی)ده قره‌یه چیقاو چیقمز اولمسه بیله یه انسان بالاخره معاونت ایده‌جك آدم بوله بیلیر. واقعاً آمریقانك یك چوق نقطه‌لرنده قورقولجلی حاللره دخی تصادف اولنوب، هر حالده آنلاردن کندیلرینی صاد قتمق‌ده قابلدره. با خصوص شمدی بالار ایچون قره‌یه چیقمقدن بشقه دوشونه‌جك شی یوقدر.

هوا ایپجه آچیق اولدیغندن اطراف ایپجه کوزیله بیلیوردی. ساحلك ایلك خطی، قوملق، آرقه‌سنی اشغال ایدن یوکسکلر، بر طرفده بولنان اورمانلق مشاهده اولنیوردی. حتی بریان، سباغ

جناحده برده اوقاق بر نهر (یلده) بولندیغنی خبر ویردی.
خلاصة ساحلده تجب اولنه‌جق بر حال یوق ایدیسه‌ده اوزونی اورتمش اولان یشیل رنك منطقهٔ معتدله اراضیسنه مقابه اولدوق ملیت و محصولدار اولدیغنی آ کلادیوردی. شبهه یوق که ساحلی تشکیل ایلیان یوقوشلقدن سکره دکز روزکارندن آزاده بولنه‌رق ارا ضی‌دها زیاده محصول یتشدیرر.

مسکون بولنمق احتمالنه کلنجه ساحلك شو جهتندن اولسون بوراده آدم یشادیغنه دلالت ایدر بر اثر کورلمیوردی. او قوله کبی مساکن نهرك باش طرفنده و سائر طرفده کورلمیوردی. بلکه‌ده آطه‌ده بولنان برلی اهالی داخلده، دکز روزکارلرندن محافظه‌لی برلرده اوطوریورلر.

بریان کوزینه طوتدیغی دوربینی ایدیره‌رك:

— هیچ دومان کورلمیور.

موقو — ساحل بو پنده کمیه بکزر بر شی‌ده یوق.

دونغان — ساحلك ایمانی یوق که کمی دورسون.

سیروس — کمی بولنسی ایچون ایمانه لزوم یوقدر. یالکز کمیلری قوم اوستنده نهر کنارنده دخی دورر. شاید واوسه بیله نهرك اورته‌سنه چکمش کوتورمش اولمری احتمالدر.

سیروسك فکری دوغری ایدی. ساحل بو پنجه کمیه قوله‌یه انسان اثرینه بکزر بر شی کورلمدی. یعنی قرمنك شو قسمی انساندن خالی (بوش) بولنیوردی.

بزم قضازده بالار قوه‌ده بر قاچ وقت اقامته مجبور قالیرلرسه عجبا انسان اثری برلنیان شو بری قابل سکنا بولمیجقلرمی؟

بو اثنا‌ده دکز غایت یواش سورتده چکیلیور. روزکار شمال غربی‌ه دونه‌رك حفیفلرمك آثاری کوستریسیور‌ده پسته سویك چکلمه‌سنه مساعدت ایلیوردی.

ساعت بدی ایدی، هر کس اك لازم اشیایی کوکرته طویلا مقله مشغول اولدی. بقیه قالان شیاری دکز قرمیه آتدقجه طوپلارز دیسیورلردی. کوچوك بیوك هرکس ایشه باشلادی. پاراخودده یکسمات، قورو ات، طوزلو بالق کبی اپیجه یمیجك واو ایدی، بونلری باغلیوب برو دنك (باغاز) یاپدیلرکه دنکلری اك بیوکلر آلوب کوتوره‌جکلردی.

لکن دنکلری کوتورمك ایچون ساحله قدر میدانه قره چیقمسی ایجاب ایلر. سولرك چکلمه‌سیله پاراخوددن ساحله قدر بتون دکز چکه‌رك قالر میدانه چیقه‌جقمی؟

سیروس ایله بریان دکزك حالتی کمال دقتله تدقیقه باشلادیلر. روزگار تبدیل جهت ایلدیکی ایچون سکون پیدا اولیور. چیریلمش آزالیوره بویله‌جه دکز یوزینك نقدر ایمکده اولدیغنی، دکزدن خارجده قالمش نقطه‌لره دقت ایلیرك آکلامق ممکن اوله بیلور ایدی. ذاتاً شو نهرده سولرك آلچالدیغندن ناشی اسکله اوستنه دوغری دها زیاده یاصلاندی. برده پاراخود بر پارچه دها یاصلانرسه بیتون یان اوزری یاتمسی احتمال ایدی. او حالده سو پاراخود ایچروسنه کچره ایچنده‌کیلر هنوز چیقمامش اولورلرسه حاللری فنا اولور.

شمدی صندالری (لونکی) دکز آلمش اولدیغنه نقدر تأسف ایتدیلر! صندالر اولسه چوجقلری و اشیایی‌ده استیعابه کافی اولدیغندن سهولتله ساحل سلامته چیقارلر، سکره کلوب کیدولر. (شوز) ده نه وار نه یوقسه هپسنی قرمیه نقل ایدرلردی. حالبوکه شمدی ساحله یتشمك قابل اولسه بیله اشیانك قسم اعظمی یازا. خوددده براقیله‌جق، ایرتەسی کیجه‌ده دکز قوتلشیره، اللری قویارز، پاراخودی پارچه‌لر قیالره چارپارسه هپسی اپسه یاراولرمی؟ کسنده قالاجق بشقه مأکولات هپ بوزولمزمی؟ کنج قضازده‌لر قارن طو-

ورق ایچون قرمك محصولاتندن استفاده‌یه مجبور قالیرمی؟

خلاصه، صندالرك (لوتنكه) الده اولماسی یك فنا بر حال ایدی.

بردفعه، باش طرفده بر قیقرشمه ایشیدلدی، باکستر اهیتلی‌جه کشفلده بولنمش ایدی.

دحکز آلمش تلن اولقان پاراخودك اوفاق صندالی جرا دیرا ایله بروواآرهسنه سیقشمش ایمش. واقعاً صاندال (کوچوك کمی) آنجق اوچ‌ـ‌شی کشی آله بیله‌جك اما کوکرته‌یه چیقه‌رك بر طرفی بسقطلتماش اولدیغی تحقق ایتدیکی جهتله، دکز کچید و یره‌جك اولورسه یك زیاده ایشه یارایه‌جغی آشکار ایدی، شمدی سویك چکلمه‌سنك صوك درجه‌یه کلمسنی بکلهمك لازم کلیوردی. فقط صاندال سبیله‌ده بریان ایله دولیقان آرهسنده زیاده دو- شمانلق حاصل اولدی.

دولیقان ویلقوکس وب و قروس صاندالی دکزه ایندیرمك اوزره ایدیلر، بریان یانلرینه کیدرك دیدی‌که:

— نه یاپه‌جقسکز؟

— ایشمزه کلمز...

— صانداله‌می بینه‌جکسکز.

دولیقان — اوت، بینمکدن‌ده بزی منع ایلیه‌جکسك؟

— بن و ترك ایتمك ایستدیکك سائر رفقارك منع ایده‌جك!

— (عظمتله) ترك ایتمکمی! بونی زدن آ کلادك؟ بن کیمسه‌یی ترك ایتمك استه‌میورم، ایشیدیورسه‌ك بر کره قرمیه آیاق باصدقدن صکره ایچمزدن برسی صندالی کبری کتیره‌جك...

— (کندینی کوچ ضبط ایلیه‌رك) یا کبری کله‌مزده شو قیالرده پارچه‌لیرسه... وب بریانی بر طرفه ایتدرك:

— بیندلهار بینه‌لم.

دیدی، و یلقوکس ایله قروسك یاردیمیله، صاندالی دکزه ایندیرمك استدی، بریان سندالك اوجندن طوتدی:

ـــ خیر، بیتمیه جکسکز!

دونیفان ـــ کوزوزه!

ـــ بیتمیه جکسکز دیسورم، صاندال پاراخوذده اك کوچوکلره قاله جق، دکز کجید و یرمزسه آنلر بیله جك، بر یوزه رك کچه جکز.

ـــ (حدتله) براق به! سویلدم بریان، استدیکمزی یاپمقدن بزی سن منع ایدهمزسك!

ـــ بن منع ایده جکم دونیفان!

ایکی دلیقانلی بر بری اوزرینه آتلمغه حاضر ایدیلر، مجادله ده طبیعی اولهرق و یلقوکس، وپ، قروس دونیفانه طرفدارلق ایدهجکلر یا کستره، سرویس، غارتت دخی بر یانه معاونت ایلیه جکاردی، شو آرالق سیروس ایشه مداخله ایلمامش اولسه ایدی، واقعاً مسئله بسیو یه جك ایدی.

هر کسدن یاشلی و کندیسی قوللانمغه مقتدر اولان سیروس مجادله یی نظر دقتدن کچیرهرك دوحال بر یانك رأیه اشتراك ایلدی، دیدی که:

ـــ ای جانم، بر آز جسور اولسکز! دونیفان سن ده کو. ریسورسك که دکز پك سرتدر، سندالمزی یاوچه لمش اولورز.

دونیفان ـــ منافع عمومیه یی بزده سنك قدر کزتمز، آوتق قره دیز...

سیروس ـــ خیر، هنوز قره ده دکلز، هناد اینه، بر آز سبر ایله، بقالم نه یاپه جغز.

سیروس ایکی آرقداش آره سنه تام وقتنده کله رك مجادله یی ازاله ایتمشیدی، اکثر یا اوادیغی کبی آرقداشلرك سائرلری ده سیروسه حق ویردیلر.

بو اثناده دکتر ایکی قدم قدر آیلهامشدی. عجبا قیالر آره‌سنده بر کچید وارمی ایشته اصل بوراسنی آکلامق لازمدر.

بریان میزه‌نا دیره‌کلك ایسنده بولنورسه قیالرك حالی دها ایی تدقیق ایلیه بیله‌جکنی آکلیه‌رق صفیه‌نك یانی طرفنه کیتدی. میزه‌نایه صارادی، زیاده‌جه غیرت ایلیه‌رك ایسه‌سه قدر چیقدی.

قیالر آرهسنده طاشلرك میدانده قالان پارچه‌لریله کوستریلان یول وار ایدی‌که ساحله اوفاق سندال ایله کیتمك ایجاب ایدرسه هر حالده شو مجرایی تعقیب ایتملیدر. فقط هنوز جریان کسلمامش اولدیغندن قیالر آرهسنده‌کی سواردہ زیاده جرئتفوناق وار ایدی، سندال آرهسنه کیرلسه مطلقا طاشلردن برینه چارپار، پارچه پارچه اولور.

هر حالده بکله‌مك موافق مصلحتدر، علی‌الخصوص سولرك آلچالهرق میدانه بر یول چیقارمسی‌ده ملحوظ‌در.

بریان بولندیغی مرتفع نقطه‌دن ساحلك شکلی عمومیسنی کمال دقتله تدقیقه باشلادی، دوربینلی ساحل بوینجه اورمانلغه قدر دولاشدیردی، بکدیکرلدن طقوز میل قدر مسافه‌سی بولنان ایکی برون آرهسنده آطه تماماً غیر مسکون کوریلیوردی.

بریان میزه‌نا دیرکلدہ یاریم ساعت قدر دوردقدن صکره آشاغی اینوب تدقیقات واقعه‌سنی آرقداشلرینه آکلاندی.

واقعاً دونیقان، وب، جواب ویرمه‌دن بریانك سوزلرینی دکله دیکلرسه‌ده سیروس سوردی‌که:

بریان، سلوغی قره‌به اوطوردیغی وقت ساعت تقریبا آلتی ایدی دکلمی؟

— اوت.

— اك آلچق دکز اولمسنه نقدر وقت لازم؟

— ظن ایدرسم بش ساعت، اویله دکلمی موفر؟

— اوت بش آلتی ساعت قدر...

— او حالده قرمیه کیتمك آنجق ساعت اونبره طوغری قالقشمه لیدر.

— بنده بویله حساب ایتمش ایدم.

(ایلروسی وار)

ملا نصرالدین مجموعه‌سی

بو آخر وقتلرده مطبوعاتمزده بر بیچاره قادینلرك حالته و معیشته دائر آز چوق مقاله‌لر و ملاحظه‌لر کورلمکده‌در. اما چه فائده آنلرك اکثری قادینلره و قزلره تعلیم و تربیه و برمك اوزره و یازی اوکرتمك ممکن‌درمی دکلمی، لازمدرمی دکلمی کبی بحثلردن عبارتدر.

حالبوکه دینمزه و انصافمزه مراجعت ایتمك بو مسئله‌دن بحث ایتمك قیزلر و قادینلر انسانلرمی دکللرمی بحثنی ایتمك کبی بر شیدر، اما تعلیم و تربیه ویرمکك طریقنی کوسترمك طرز معیشتمزك ایی و فنا جهتلرینی کوسترمك و بیلدیرمك خلاصه دوغریدن دوغری‌یه ایچنده بوغولدیغمز درد غمدن خلاص اولماق حقوقمزی مدافعه وظیفه‌مزی ادا ایتمك طریقلرندن باحث مقاله‌لر پك آز کورینور.

بو خصوصده نفیس شهرنده نشر اولنان کولکی ژورنالی «ملا نصرالدین» مثلثی اولاراق، هر بر مسئله‌ده مهارت کوسترمکله بر مظلومه‌لرك معیشتنه دائر ترسیم ایتدیکی لوحه‌لرده و یازدیغی مقاله‌لرده مسئله‌یه جدی نظر ایله باقاراق عالمانه قلم قوللانیور.

آنجق شوراسنه تأسف اولنیورکه قافقاز معیشتی و اورادهٔ جریان ایدن وقوعات او قدر کنیش و واسعدرکه ملا نصرالدین جنابلری قافقازك خارجنده‌کی ترکلرك معیشتلرندن صرف نظر ایتمیه

مجبور اولیور. بو حالده قولاللدیغی لسان دخی عمومی اولمیا. راق طبیعی یرلی اهالی لسانی‌در.

یازیق! اما نه ایتملی او یزدن صرف نظر ایتمه‌ده یز اوقدن یوز چویره بیلمیه‌جکز. چونکه ترك لسانده بر دها ملا نصر الدین کبی مجموعهٔ ادبیه اولمامش و حالا یوقدر. یوکا بناً قارئه‌لرمزه اشبو مجموعه‌یی آلوب اوقومایی توصیه ایدرز.

آبونه قیمتی شویله‌در: آلتی آیلق ۳ روبله، اوچ آیلق ۱ روبله آلتمش کاپك.

آدرسی بویله‌در.

ТИФЛИСЪ, Воронцовская улица, № 47. Ред. журнала «Молла Насреддинъ».

نمونه اولاراق «ملا نصرالدینك بر قادینك خصوصنده یازدیغی مقاله‌لردن ۱۸ نومروده بر «آروادك جوابی» عنوانیله یازلمش مقاله‌نی درج ایدیه‌یوز.

بر آروادك (قادینك) جوابی

حرمتلو ملا عمو!

یازوب سزدن رجا ایدیرم بزم بو کاغدمزه بر ویره‌سکز.

کچنلرده زورنالسکزده حمامدن تریا کدن، موللادن، فقه‌دن، اوزرلیك اوتندن، پیلاندن، باقه‌دن و سائر بو کبی شیلردن یازدیکز ایندی یقینکه سوزکز بیتوب بز قادینلرك یاقاسندن یاپوشمسکز متلا: ۲۳ نجی نمره‌کزده قادینلرك قاشنماسندن یازیرسکز. قاشنماق نه عیبدر؟ آدمك بر یری قیچدقده قاشیر. اکر قاشنماق قادینلره عیب ایسه پس ار کشیلر نیه قاشینورلر؟ قاشنماق ملالرك ك برنجی صنعتیدر و باکو واقزاالنده دنیا کورمش بر مسلمان قردانی شکر ماشاسیله بوینی قاشیدیغی و حتی قولاغنی قورنلادیغی و لیرناغنی تمیزلدیکنی سز اولوکمش اولمالیسکز!

۲٤ نجی نمره‌کزده یازیرسکز که قادینلر آقچه حسابی بیلمز

لر. بولی کرك سز هیچ یازمیه ایدیکز. قادینلر باشنه نه سکوت توکسون، عالمکی مکتبده قادینلره علم حساب اوقوتدیکزمی؟ آقچه حسابنی بیلسونلر؟ و برده بن کورمش و ایشتمشم که چوق شیلرده آقچه‌یی پارمقلریله حساب ایدولر. و یکرمی‌یه ایکی اون، یوزه ایکی اللی دیولر.

۲۵ نجی نمره‌دن قادینلرك ساقیز چیکنمه‌سندن کولیبورسکز. کویا مسلمان خانملارینك آدی آکلدقده اونلرك ساقیز چینمکی خاطرکزه کلیبور. ساقیز چینمکك نه عیبی وار؟ پس ساقیز نه ایچون خلق اولنمش و ساقیز اولماسا چرچیلر نه ایله آلش ویریش ایلر.

روس خانملارینك چرت چرت سیمیجکا یمه‌لری نه‌دن عیب دکلده بزم ساقیز چینمکمز عیبدر؟ و بن چوق کشیلر کورمشم که قاریلری ساقیز چینینده دیورکه « آی قاری اوندن بر آز قر بکاده و یر».

۲۶ نجی نمره‌ده قادینلرك باشماغندن کولیبورسکز. پس سن اوزك ملا کتی‌سك. اصافیله سویله، روس و ارمنی تیکن چکه‌نی کوپ بسیره کیمك اولارمی و او زیارت قبول اولونارمی؟ و بر قاچ نمره‌کزده مسلمان قادینلرینك صورتنی توشروپ باشلیورسکز اوسته کولمکه، مثلا ژورنالسکزك ۱۷ نجی نمره‌سنده یولده آتلار مسلمان قادینلرینی کوروپ اورکمشلره معلومکز اولاکه او آتلار روس آتلاریدر. اونلار هیچ مسلمان قادینلرینی کورممشلر. هر کاه روس خانملارینك لباسنی و اونلارك آت بینوپ یوزی آچیق او کشیلر ایله کزدکلرینی مسلمان شهرنده مثلا تبریزده یامازاندہ وانده کورسه‌لر او یرك آتلاری دکل حتی آدملریده اونلردن اورکوپ قاچارلاردی. خلاصه سزدن رجا ایدرمکه ژورنالسکزده مسلمان قادینلرینك صورتنی یاپمیه‌سکز چونکه بزم روسچه تعلیم

آلانلر یمز او صورتلری کوروب یزدن کیکله‌شوب یوز جویردلر و روس قزلارینك پشینه طاقیاوولر و چوق تصادف اولورکه دونوب روس قزی آلورلر. بوده سز ملاره. هیچ خیر دکلر. چونکه نکاح آقجه‌سی سزك جیکزدن جیقوب کیشیلرك جیبنه کیریر. جهره جی حالا.

مصر

زمان قدیمدن برو مصرده رقص معتبر اولوب رقاصلر (اویونجیلر) اصنافی واردر. بو اصناف تا فرعونلر زمانندن برو موجود اولوب هر نه قدر صوکرهلری مصر ممالك اسلامیه‌دن بری اولدیغه‌ده کرك بو رقص و کرك بعض بر مغایر ادب عادات کریهه قبول‌اردن اسلاملره دخی انتقال ایله‌مشدر. مثلا بیرامارده و رمضان کیجه‌لرنده قهوه خانه‌لرده و بعض تماشا محللرنده رقاصه قزلار اجرای هنر ایدرلر.

مصرده اویونجی قز

عالم اسلامیتك اك مدتی نقطه‌لرندن بری اولان مصرده جاری

بویله بعض مناسبتسز و اسلامیته باقیشمز عملرك متنوع تولدیقی شایان حیرتدره

مصر رفصلرندن قورساق بولغالاما یا که کوبهك آتش نامنده ادبسزجه بر اویون واردر و اوراجه پك مشهوردره بو اویونك تماشاسنه آوروپالیلرده پك هوسدارلر. مصره سیاحت ایله گلنلر بو اویونی و رقاصه «آلمهیاره» ی (حلیمه‌دن غلط اولمالی) قزلاری کورمك ایچون تماشا خانه‌لره سوری سوری گیدرلر.

آوروپالیلر بونی بالگز کورمك ایله اکتفا ایتمیوب بو اویونی اوز الکارینه بسیله نقل ایتدیلر. اویونجی و رقاصه فرنك قزلاری کوبهك آتش اویونی اوگرهنوب و مصر واری کیوملر کیونوب تماشا خانه‌لرده زوق اربابنه عرض هنر ایدییورلر.

هر یرده بولنان مایمونجیلر مصرده‌ده واردره بونلر اکثر حالده قریه‌لرده دولاشورلر. فلاحلر شمدیلك مایمون تماشاسیله کتفا ایدییورلر.

(مصرده بر مایمونجی)

علم حديث

احفظْ وُدَّ أبيكَ لاتقطعْهُ فيطفىء اللهُ نورَكَ

پدرينك محبتنى محافظه ايله، اكرچه او رابطهٔ حبه‌يى قطع و هجر ايدر ايسه‌ك، جناب حق دخى سنك نور فيض و سعادتكى سوندرير.

شراح حديث، بو حديث شريفى بر آدمك پدرينك دوستنك دخى دوستلغنى التزام ايدوب آندن كلمامسنك امر و توصيه بيو. ولديغى تفسير ايدوب بولنيورلر.

أخلِصْ دينَكَ يكْفِكَ القليلُ مِنَ العملِ

ديڭكده اخلاص اوزره اولديغك حالده عمل قليلده اولسه سكا كفايت ايدر.

حضرت شراح بو حديث شريفك شرحنده بيوريبيورلركه، حقوق عبوديته اويله مراعى اولكه بڭكده نه خوف ناره نه اميد جنت، نه دهرك غم و غصه‌سندن خلاص اولمق امليه نه ده الده بولنان بر سعادتك محافظه‌سى قيدى اولسون! بو صورتله لوجه‌الله وقوعبولان عمله بك آز اولسه دخى عندالله غايت دكرلى و چوق قيمتليدر.

اينأخْتِ القومِ منهم

بر قومك قيز قرداشنك اوغلى او قومدندر.

حقيقةً انسان والده‌سنك منسوب اولديغى قومه پدرينك متعلقاتندن زياده محب اولديغى مجرباتدندر. بونك ايچون اولادينى ملتنه جداً خادم ايتمك ايستيلرسه كندى قومنك غيريسنه منسوب اولان قيز ايله تأهل ايتماليدر، اولادينى ايتديرماليدر.

علی عبده حسنا ولا یجب البؤس ولاالتباؤس

مال و ثروته منت علیه اولدقی ایسه، ظاهر حالکده و اوزرکده کورولسون، زیرا حضرت منعم مطلق، اثر نعمتنی قولنك اوزرنده کورمسی و بونلرده شرع و عقله موافق اولمسی ایستر، حالدن خلقه شکایت ایدنلرك، یاخود وار ایکن کندیلرینی اقتدار حالی و مالدن محروم کوسترنلرك افعال و اقوالندن الله خوشنود دکلدر.

شعر ترکی

عیبلمك ینی دوشار ساچی لیلایه بند اولدم
یانوب پروانهلر کبی چاره‌سز دوده دوش اولدم
کندی حالمده کزرکن نازلی جانانه قول اولدم
آ بنم غنجه دهانم بلکه سایه‌کده وار اولدم
بن حالمی عرض ایلدم سوز کچمیور جانم سکا
ای عاشقلر همت ایدك شودلبر قول اولسون بکا
کچمم بن سودیکم سندن دنیاده کلسه بر یکا
آ بنم غنجه دهانم بلکه سایه‌کده وار اولدم

بوکون هیچ باقمدق ایمه یوزیمه
حرام اولدی بو شب اویقو کوزیمه
کلبرسك بر کون اولورده سوزیمه
حرام اولدی بو شب اویقو کوزیمه
خیال وصلکی قوردم اوطوردم
بو کیجه صباح اولنجه اویله طوردم
یار بن تشریفکی غافله قوردم
حرام اولدی بو شب اویقو کوزیمه

cmp. 560

آلمق دیلرسه‌ك بو دلربایی
سیر ایله یاهو چشم آلایی
طاقمش پیشنه بیك مبتلایی

سیر ایله یاهو چشم آلایی
بیك دولو سوزلر كوشنه كیرمز
دامان وصله اللر ایریشمز
دام وساله كندینی ویرمز

تورلی حوادث

◆ قریمك كفه اویزدی سارایمن قریه‌سنه شهادتنامه‌لی بر آقوشركا (ایه قادین) كتیردلمه‌سی ایچون مذكور قریه بایلرندن حرمتلو حاجی سلیمان عبیدالله اوغلی غیرت ایدرك و ایش میدانه كلیرسه آقوشركا ایچون هر سنه ۱۰۰ روبله و دیكر بر بای دخی ۲۵ روبله ویرمه‌جكلرینی وعد ایله‌مشدر.

◆ زلانوتوست اویزدنده جاقماقلی قریه‌سنده بر روس‌قزی تمام میل و محب ایله دفعهٔ دین اسلامی قبول ایدرك مذكور قریه‌ده بر مسلمان یكیتنه نكاحلنمشدر.

◆ اورنبورغ طرفلرنده مسلمان جوجقلرینی آتا دیلنی روس حرفلر ایله اوقوتمق ایچون بكی نظام چیقدیغندن او طرف مسلمانلری بوندن راضی اولمدقلرینی حكومت آكلاتدیلر.

◆ كرمانیا مملكتنك یوزنان ولایتنده پولاق جوجقلرینه دین درسنی نسه لساننده اوقوتدرمق ایچون امر چیقدیغندن بوسكا راضی اولمیه‌رق ۲۰ بیك قدر پولاق بالاسی مكتبه وارمیورلر ایمش.

◆ بعض مسلمان سالداتلری چوق اولان یرلره عسكری اماملر تعیین اولنه‌جق ایمش.

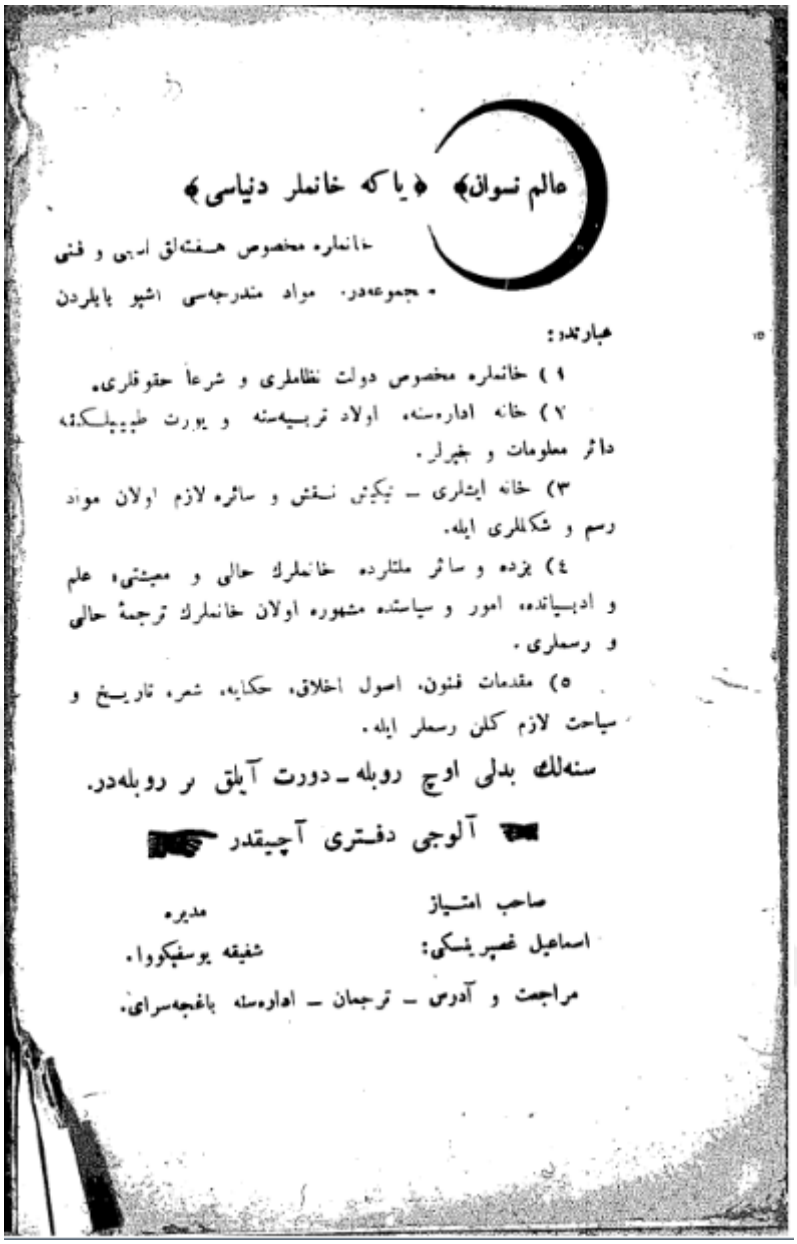

عالم نسوان ﴿یا که خانملر دنیاسی﴾

خانماره مخصوص هفته‌لق ادبی و فنی
مجموعه‌در. مواد مندرجه‌سی اشبو پایلردن

عبارتدر:

۱) خانماره مخصوص دولت نظاملری و شرعاً حقوقلری.

۲) خانه اداره‌سنه، اولاد تربیه‌سنه و یورت طبیبلکنه دائر معلومات و خبرلر.

۳) خانه ایشلری ـ نیکیش نقش و سائره لازم اولان مواد رسم و شکللری ایله.

٤) یزده و سائر ملتلرده خانملرك حالی و معیشتی، علم و ادبیاتده، امور و سیاسته مشهوره اولان خانملرك ترجمهٔ حالی و رسملری.

٥) مقدمات فنون، اصول اخلاق، حکایه، شعر، تاریخ و سیاحت لازم کلن رسملر ایله.

سنه‌لك بدلی اوچ روبله ـ دورت آیلق بر روبله‌در.

آلوجی دفتری آچیقدر

صاحب امتیاز
اسماعیل غصبرینسکی:

مدیره
شفیقه یوسفکووا.

مراجعت و آدرس ـ ترجمان ـ اداره‌سنه باغچه‌سرای.

تربیه

تربیه! نه قدر بلیغ، نه قدر مقدس بسیر سوزا انسانلغك معیاری!.. سعادتك مقیاسی!.. تربیه‌لی بیر ذات دیبلدیمی درحال پیش نظرده ناموسلو، وجدانلی، سلیم، عارف بیر شخص تجسم ایدیسیور. صانکه بره اینمش بسیر ملك!

تربیه دورلو دورلو اولور، کوچوك تربیه‌سی اولدیغی کبی یوبوك تربیه‌سی ده وار، قادین تربیه‌سی اولدیغی کبی اركك تربیه‌سی ده وار، دماغ (روح) تربیه‌سی اولدیغی کبی بدن تربیه‌سی ده وار در. بوتون بو تربیالرك مبدئی، أساسی هب «آنالار قوجاغی» در. تربیه، هیأت بشریه‌نك حیاتینه، جمعیت ملیه‌نك بقاسینه سبب بیر روح، عالم حیاتك آفاقینی آیدینلاتان بیر کونشدرکه هر ایکیسی ننك ده دوغدیغی «محل» آنالار قوجاغی» در. آه «آغوش مادر»! سن نه قدر مقدس ایمیشسین! انسانیتك أساسی سن! سعادتك مبدئی سن! ناموسك مظهری سن! وجدانك مطلعی سن! سیك سر چشمه‌سی سن! تمدن و معارفك مشوق و مروجی یینه سن! هب سن، سن!...

أما..... جمعیت بشریه‌یی شاهراه ترقیه سوق ایدن شی آنالار قوجاغی اولدیغی کبی هیأت ملیه‌یی کرداب ضلالته دوکن‌ده اودر. آدم اولادینی «انسان» ایدن‌ده اودر، «حیوان» قویان‌ده اودر. بونك ایچون‌که آنانك قیمتی جوجوغی‌نك تربیه‌سی ایله متناسبدر. بینه بونك ایچوندرکه «آنا نه ایسه، جوجوغده اودر» جوجوق کوردیکی‌نك آینه‌سیدر» دیمیشلر.

هانیا او بشیکده بافیروپ چاعیران، دورمابوب آغلایان ملك سیمالی مینی مینی جوجوق یوقمی؟ بیر وقت کله‌جکدر او معصوم، آنا قوجاغینده بویوبه‌رك، جمعیت ملیه دائره‌سینه کیره‌جك، هیأت بشریه قطارینه قوشولاجقدر. او دائره‌نك اهلیندن، او قطارك افراد دیندن سایبلاجاقدر، بر کره دوشونولسون؛ بیر ملتك افرادی، بر

وطنك اولادی اخلاقسیز، تربیه‌سیز، جاهل اولور ایسه او ملتك، اؤ وطنك حالی نه اولور؟ اویله بیر ملت سفیلار سوروسنی، اویله بیر وطن تربیه‌سیزلر بیغینجاغی حالنی کسب ایتمه‌زمی؟

بو کون هر کس، قومیمزك تمدن و معارف عالمینه کیرمه‌سینی ایسته‌یور. بو ایسته‌ك پاکیزه ارکانه مخصوص قالمامالیدر. بوکا آنك لازمه، خانیملارده اشتراك ایتمه‌لیدر. بو خصوصده شمدیلك آنالارك یاردیمی فقط اومینی مینی یاووولاری‌نك، او سوکلی جکر پاره‌لرینك تأمین استقبال و سعادتی نامنه اونلارك تربیه‌سینه دقت ایتمك و قلبنده اهیّت ویرمك ایله اولور. تربیه، والدینه اوتانه اوتانه سلام و رمکدن، اوفلارك یانینده پیشیك (کوی) کبی قیصلماقدن، اوفلار اولان یرده دیشمه‌یوب، سویله‌یوب صوصماقدن اونلاردن قورقماقدن عبارتدر. آکلاشیلدیسی یوکا تربیه دیشمه‌ز، یوه افکارك طوتوب قالماسیدی، روحك یاسلانوب چوروممه‌سینی منتج اولور مضر بیر عادتدر. بویله تربیه آنا (پدر) ایله آتادان اولادی بیقدیریر. بویله والدینی چوچوق سومه‌ز. بویله تربیه‌یی روح انسان قبول ایتمه‌ز. بو اصول تربیه ابونك اولمه‌سینی او- لاده آرزو و یاووولاری کیزلی اورتماکاره میل ایتدیریر بیر اصولدر.

تربیه و معاشرنده ملیت جهتی نظره آلیندیغی کبی اسلامیت و عمومیت طرفاریده دوشونمه‌لیدرکه چوچوق هم تورك قومی ایچینده یاشایا بیلسین، هم ده مسلم اولاراق، هیأت عمومیه‌یه خیرلی، ادیلی بیر عضو اولسون، هر شرئك مقام و موقعنی بیلسین. چوچوغك یانینده تربیه‌یه مغایر اصلا بیر سوز سویلنمه‌لیدر. چوچوغی قورقاقلیغه، یالانجیلغه، ثباتسیزلغه سوق ایده بیله‌جك شیلرك هپسیندن اجتناب ایده‌رمك بالعکس جسور، یوره‌کلی، دوغرو سوزلو، مستقیم مزاجلی اولمایه آلیشدیرمالیدر. علویت مراقبه‌سی، حیثیت محافظه، حقوق طالبی، حقیقت راغبی اولمق کبی طبیعتلری قا بشیکده

ایکن اونك روحی ایله قاریشدیرمالی، قانی ایله یوغورمالیدر. چو
جوغی، ملت و وطن قربان اولا بیله‌جك قهرمانلیقلر مسلك و
استقامت یولنده مجاهده ایده‌جك یکیلیکه بینه بشیکده ایکن حاضر
لامالیدر. اونی تورك اوغولی تورك، اسلام یاووروسی اسلام اولادلق
یوبوتمه‌لیدرکه عالیجناب، فضیلت مآب، بیر ذات اولا بیلسین، حلیم
دیللی بیر مجاهد، سلیم اللی بیر فدا کار اولا بیلسین. چوجو
غك فکرینی، ذهنینی یوزمادق شرطیله مکتبه کیدینجه‌یه قدر
محیطنده‌کی اشیا و حقایقی اوکا تانیتمالی، اونی دها چوجوقلوقده
ایکن رأی و طریقت صاحبی ایتمه‌لیدر. باخش ایله یامانه تا
او زماندن فرق قویمایه اقتدار قازاندیرمالیدر. حقیقت ایله مجازی،
دوغرو ایله یالانی تمییزه تا او وقتدن آلیشدیرمالیدر. چوجوق
بویله عادت ایدینمه‌لیدر، چوجوغه اونك ناموسکار انسان، عصبانلی
مسلمان، غیرتلی تورك اولادینی قوجاقده ایکن تفهیم و تبلیغ اینمه‌
یدر.... چوجوغك دوشونه بیله‌جك عقلینی، کوره بیله‌جك کو-
زینی قوندقده ایکن یارلاتمالی، صاریقده ایکن آچمالیدر. سویله‌یه
بیله‌جك دیلی، چالیشا بیله‌جك الری هنوز آمادیکی ایمکله‌دیکی
زماندان تهیه ایتمه‌لیدر. اونی بینه بشیکده ایکن فنا حاللردن ابکره-
ندیرمه‌لی، ایی عادتلره ایصره‌ندیرمه‌لیدر.

— یك اعلا بو قدر مهم وظائف کیمك عهده‌سینده ؟

— آنالارك!....

— بونك ایچرندرکه «درجه تمدنك — عائشه صدیقه
خانم افندی دیبور — اك دوغرو عیاری قادینلارك درجهٔ تربیه‌سیدر»
کلام حکیمانه سی هر جهتدن تقدیره شایاندر: بنابراین آنالیغه
شایسته آنالار یتشدیرمه‌لیدر... والا مادر دخی آنالیق درجه‌سینه
اکتساب لیاقت ایتمه‌یه چالیشمالیدرلار. بو ایسه، آنجق اوقومق
و تهذیب اخلاق سایه‌سینده ممکندر. بویله اولور ایسه بیزده مدنیلر
سیراسینه کچه بیلیریز ..

ایشته یول!... ایشته اصول! ..

ع. صورو.

﴿ دوقتور بسیم عمر پاشانك قادینلر حقنده ﴾
﴿ بر نیجه سوزی ﴾

طقوز آی قدر قارننده قالنك اك صافی بر قسمیله بله یوب یوبوندیکی و بر چوق زحمت و مشقتلی چکدیکی بالاچفنی طوغورمق دنیایه کترمك، اونك سنره آغلایشنی کولوشلی ایتمك و آنئه لك شرفنه نائل اولمق ایچون حامللرلان بر قادینه طوغرمقی قولای قولای و هیچ بر فنالغه اوغرامیوب کچیرمکی، اولمادن صاغ و سالم قورتولمافی ایستره قادینه بو حالی یالکز قادین اوزی دکل بتون عالم ایستره چونکه قادین بنی آدم اوجاغی، بشریتك یاریسی سیب راحت و ترقیسیدر.

قارننده بویوبوب کماله کلمن بر بالانك بردن بره دنیایه کتورلمسی، اهمیتلی بر ایش، بر آجی سیقشتی، بر جان چکشمکدر. دفعه‌لرجه طوغورمش بر قادین بر نیجه دفعه‌لر غوغا میدانه آتلمش بر قهرمانه، و دها طوغروسی بسیوك بر دوکوشده یارهلنمش مجروحه بکزه‌دیلور. طوغورمق قادینلرده او قدر بسیوك بر قورقو حاصل ایتمشدرکه چوق دفعه طوغران قادینلر بیله، آغر یاری شدتلنمیه باشلادقجه، صوك بهارك (کوزك) سارارتوب دوکدیکی یاپراقلری کبی تیزه‌دکلری، قورقو و امیده آغری و سوینج کبی ایکی ضد طویغو آراسنده قالدقلری کورولور. قورقوسز بر قادین طوغره بیلمز.

قورقیور دیه بر قادینی هیچلامه، حقنز یوقدر، چونکه طوغورمق شدتلی خسته‌لغه یاقین بر شیدر و بك قورقاق بر حالدره بو قدر کوچ ایشلر کورن قادینلرك ظریف یخشی یوره‌کلی مرحمتلی یارادلمش اولمالری آیروجه بر سوزدر. قادینك آنا و باباسنی قوجه‌سنی، چوجقلرینی (بالالرینی) سومسی هپ بر درجه‌ده اولماز.

قادینلرك اك چوق محبت ایتدكلری، سودكلری بالاریدر. قادین ملكلر قدر محبتی چوق بر مخلوقدر. قادین او قدر اینجه او قدر سویملیدركه قادینلغی و قادین وظیفه‌سنی بیان بر قادینه «عائله چیچگی» دامت باغچه‌سی» دینلمسی جائزدر.

قادین — او بالاریمزك آناسی بالكز آنلرك آناسی دكل جمیزك آنامزه آناچقمزدر. بزی قوللری ایراسنه آلوب لبنه شر. قبلریله یوقلاتان. نازیك الریله یاره‌لریمزی ساران، هر تورلو دردیمزه بزمله اورتاق اولان، بزی دها چوجید بختیارلقلره شاد لاندران قادینلر — آنالریمزدر.

بتون انسانیتك سوكلیسی و بشریتك «سوت آناسی» اولان قادین اینجه، نازك بر مخلوقدر. آكا هر زمان، و باخصوص طوغردیغی زمان یاردم معاونت لازمدر. طوغروشنی قولایلشدرمق كندیسنی و بالاسنی صاغ و سالم قورتارمق هپسی انسانلرك بورجیدر. بوكا اك زیاده جالیشاجق قادینك اوزندن بشقه أو خلقی، أیه‌لر، حكیم، دها سوكره هر كس، خلق امت و بتون بشریتدر.

هر نه دینلورسه دینلسون و هر نه یاپیلرسه یاپلسون بزم اراه‌مزده طوغان بالارك یوزده سكسانی دها ایلك یاشلرینی تولدرمادن تلف اولوب كیده‌رلر. بو آنالریمزك بالا بسلمه‌سنی بیلمه‌دكلرندن و بالایی اولدرمجك بر یولده یاقتقارندن اولور. فاناً نازك ضعیف بر حالده دنیایه كلن بالانك كندیسیده یاشامقدن زیاده اولمكه حاضردر. وجوددنده كوچ و قوت یك آز اولدیغندن اوفاق بر سبب اولوملره سكتورر.

تأسف ایدرك، آجیه‌رق سویلرمكه، بالاریمز یزدن اپیلكدن چوق فنالق كوریسیورلر. هر حركتمز ایشمز بیچاره‌لرك صحتلرینه صاغلقلرینه قارشو اولیور. آنا رحمنده آناسنك قانندن بسلانه

کلن چوجق یردن یره دنیایه کلوبده امزلکلره، سود لنه‌لره ایه‌لره یبقالمغه، صارلمافه، ضیافه و دعا یلمم ایچه قاتلانمغه مجبور اولدرق یا ناف اولوپ کیدمور، یا بتون عمریله ضعیفلك، خسته‌لق کبی بلالره و دردلره دوچار اولوب قالیر. کوریلورکه انسان بالاسی قالان مخلوقاتك بالاستدن الك دوشکون الك چاره‌سیز الك زوالیسی، الك زیاده یاردم ایسته‌ینی اولدیغی حالده بسلنمسی و یویو تلمسیده حالیله کوره چوق فنادر.

بر چوجق ایلك سنه‌سندن یخشی بسله‌نور یخشی توتولور و یو- لاده باقیلر ایسه مرضاردن، اولومادن قورتوله‌رق قوتلی، بختلی، راحت بر آدم اولور و بتون عمریی راحت کچیرر.

چوجقلرك سیاحت غریبه‌سی

(و باشلرینه کلن عجائب و قورقنج واقعه‌لر)

(ایلروسی)

— ساعت اونبرده حاضر اولدم. شمدی براز قارنمزی دو- یورهلم. دکزه کیرمجك اولسه‌ق بیله هیچ اولمزسه یمك یدکدن بر قاچ ساعت سکره کیرمش اولورز.

سیروس یله غایت عاقلانه بر رأی درمیان اینمش اولدی، دو- حال طعام حاضرلندی، طعام یکسمات ایله ات قرولرندن مرکب ایدی. بزیان الك کوچوك اولان ژانکتس ایورسون وزل وقاستوری کو- زه‌تیوردی، بو بالالر یاشارینه مخصوص اعتماد ایله قهلکه‌نك بر طرف اولدیغنه قانع اولوب یکرمی درت ساعتدر یك آچ اولدقلرندن حقیله اشتهالرینی کوسترمیلر. طعامك اوستنه بر قاچ قدحده (پراندی) ایچدیلر.

طعامدن سکره بزیان شوفرك یانی طرفه کلدی، کوپشه‌یه

هایانوب قالرك اشكالتی ندقیقه دالدی.

دكزك آلچالمسی نقدر آغر وقوعیولیوردی! مع مافیه آغر اولمقله برابر یه آلچالیوره، زیرا پاراخودده یواش یواش میلی آرتدیریوردی، موقو دكزه اوجرنه طاش یاغلانمش بر ایپ آتدی كوردیكه دها سكز قدم صو واردر. عجبا صو سكز قدم رادمه سنده چكیلیرمی؟ موقو بوراسنی امید ایلمیوردی، فكر بنی ده بشقه لریشی قورقوتمامق اوزره بر یانه صو یادی.

بربان بو خصوصی سیروسله قونشدی دوتیغانی ده كوردیلر. تسلیم ایلدیلركه خارجدن امدن روزكار سطح دریایی ساكن زمانلر قدر آلچالمقدن منع ایلیور. سیروس دیدیكه:

— نه یاپملی؟

— بلمیورم! آه!... بلمه مك بویله هپ چوجق اولمق نه فنا شی...

— احتیاج بیلمدیكمزی یزه اوكردیر. نا امید اولمیهلم. احتیاطلی حركت ایدهلم.

— داورانهلم سیروس، صو چكلمه زمانی كاوب دكز كری گلمه دن اول ساوغیدن چیقوب قرمیه یشمز ایسه مك محو اولدق دیمكدر.

— بوراسی شهه سز. زیرا حكمی مز بارچه یارچه اولور. ثونك ایجون هر حالده حكمی دن گیتملی.

— نه دیرسكز، بر صال یاپوب ده آنكله گیتمك نصل اولور؟

— بوراسنی بن ده دوشونمدم اما تأسف اولنورکه فورتنه تكمیل ایمارمزی دكزه آلدی، كویشه لری قیروب آنلرله صال یاپمقه ایسه وقت یوق، ایش اوفاق صاندالله قالیره اونی ده قوللانه میز، دكز پك شدتلی، بر چاره وارسه اوده ساحله قدر بر ایپ كوتورمكه

غیرت ایدوب ایپی اوراده قیاره ربط ایتمك، سکره ایپك معه. ونتیله یر یر قورتلمغه چالشمقدر.

— ایپی کیم کوتوره‌جك؟

— بن!

— بن‌ده یاردیم ایدرم، بریان.

— خیر، اولمز. یالکز بن یاپاجغم.

— صندال آله‌جقمیسك؟

(بریان کمال جسارتله دکزده یوزوب)

خیر، صندالی بلکه پارچه‌لرم. اونی صوك چاره اولمق اوزره محافظه دها ایی‌در.

بریان بسیوك فدا کارلغه شو نشیه قالقشمزدن اول، برای احتیاط بر حرکتده بولندی.

سفینه‌ده بر قاچ جسان قورتاران وار ایسدی. بریان جان قورتارانلری اوفاقلرك بلکه کچیردی، صو چکلدکدن

سکره دکزده یه یول آچیلمیه جق اولورسه کوچوکلر جان قور ران منشار لری سایه سنده خیلی مدت صو اوستنده دورمقه موفق اولورلر بیوکلر ایسه ایپدن استفاده ایدرك الری ساحله دوغری سوق ایدرلر.

ساعت اونی چاریك کچیوردی، قرق بش دقیقه سکره دکز اك آلچق حالی بولهجقدی، طوفینك اومورغهسنه قدر آنجق درت قدم صو قالمشدی. فقط سویك دها آشاغی اینهجکی محتمل کو. رونمیوردی. مع مافیه کیدن آلتمش مترو قدر ایاریده دکزك رنکی تبدل ایتمکه باشلامش بر جوق قیالر طاشلر میدانه چیقمش اولدیغندن اورالرده قعر دریانك پك یقین اولدیغی آکلا شیلیوردی. مشکلات کمی نك اولدیغی یردن شو صای یره قدر ایاریلمکده قالیور دیمکدر. اکر بریان امیدی موجبنجه ایپی ساحله قدر کوتوروب اورادہ صاغلم بر نقطهیه ربطه موفق او. لورسه، سفینه دکی بو جورغادله چکهرك کرولره آلنك سایه سنده درین محلی آشوب، صای نقطه لردن یوروییه رك قورتلمغه موفق اولولر.

دریانك نشیتی هر نقدر قهلکه لی ایدیسه ده یه بو خدمتی کیمسه یه براقمدی، حاضر لندی.

کیده یوز قدم قدر طولاده اوزون ایپلردن بر قاچ عدد وار ایدی. بریان بونلردن قالینجه بر قاچ عددینی انتخاب ایلیوب اوچنی بلندهکی کره یاغلادی، سیروس یالغردیکه:

— ای چوجقلر سزده شوراده یولتوب ایپی آغر آغر صالیو بریکز.

دولیغان ویلقوکس، فروس، وب، اهمیتی آشکار اولان بو نشیته، طبیعی معاونتی کزی طورمزلر.

بناً علیه فکرلری نه مرکزده یوانسه دخی ایپك ساریلی اولدیغی بو جورغادك باشنه کچوب بریانی فضله یورغونلقدن محافظه

ایتمك اوزره یواش یواش چوپره‌رك یاردیمدن کیری قاله‌مدیلر.

بریان دکزه آتلایه‌جغی زمان ژاق یانه‌له قوشه‌رق:

ـــ قرداشم! قرداشم!

دیه باغردی.

بریان:

ـــ ژاق. بنم ایچون قورقمه.

دیه جواب ویردی.

بر قاچ دقیقه صکره بریانك کمال جسارتله دکزده یوزوب آرقه‌سی سره دخی ایپی چکدیکی کورولدی.

جبریاتی متصل کناره‌کی قیاله وورديغندن شویله ساکن بر هواده بیله بریانك یاپدیغنی اجرا مشکلجه اولور. آقنتی جسور بریانی خط مستقیم طوغری حالده ایلریلمکدن منع ایلیوره آقنتیلره قاپلدقجه چیقنجه‌یه قدر خیلی زحمت چکیوردی.

(ایلروسی وار)

علم حدیث

أحرثوا فانّ الحرث مبارك وأكثروا فيه من الحجاجم

اکیکز. بیچکز. زراعتله مشغول اولیکز. زیرا امر زراعت بر مبارك شیدر خصوصیله زراعتك محافظه‌سی، و وحوش وطیورك تسلطاتنك منعی، ایچون بوستان قورقولقلریی چوقجه یاپیکز.

نور مجسم افندمز حضرتلری، اشبو زراعته تشویق ایله محافظهٔ فیض و برکتی و حاصلاتمك زیاده آلنسی ایچون لازم کلان طرق و اسباب معقوله و مشروعه‌یه توسل اولنمسنی اراده بیوریسیورلر. عصرمزك اوراق و خرمن ماکنه‌لریله و یولره معامل هر درلو و سائط ترقیه توسل اولنمق لزومی، بو حدیث شریفدن صراحةً مستدلل دکلیدر. چونکه (حجاجمی) ایچون احداث

ایدبسیورز. فیض و برکتنی محافظه ایله استفاده ایجون دکلمی؟ اویله ایسه زراعتمزی، تجارتمزی تزیید ایدن هر شیئك قبول و اختیارینه عادتا مأمورز.

اثنان خیر من واحد وثلاثة خیر من اثنین وأربعة خیر من ثلاثة فعلیکم بالجماعة فان الله لایجمع أمتی الا علی الهدی

ایکی بردن، اوچ ایکدن، درت اوچدن خیرلیدر. دائماً جماعتی التزام ایدیکز زیرا جناب حق امتنی هدایت بشقه بر کلمه اوزرنده جمع ایدیرمز.

مقصد سنیه، امتی تفرقه‌دن تحذیر و اتحاد و اتفاقه ترغیبدر.

اثنان لاینظر الله الیهما یوم القیامة قطع الرحم وجار السوء

ایکی صنف آدمه جناب حق یوم قیامتده نظر لطف و رحم ایله باقماز. بری ذورحم محرم دیملان اقارب ، متعلقاتندن کیلوب، انلری زیوب صورمیه‌رق و احتیاجلری اولوب اولمدیغی دوشنمیه‌رك و امداد ایتمیه‌رك کندی عائلسنده وقتنی خوش کچیرنلر، دیکری، قومشوسنك محاسنتی کتم ایله مساویسنی اعلان ایلیان و بأی وجه کان قومشوسنی بیزار ایدنلردر.

اتقوا دعوة المظلوم وان کان کافرا فانه لیس دونها حجاب

مظلومك دعاسندن و انکسار قلبندن احتراز ایدیکز، اکر کافر بیله اولور ایسه چونکه موقع اجابتده دعاسی ارهسنده حجاب یوقدر.

شعر ترکی

روی خندانکه بر گل دیدیلر
سکا غنچه بکا بلبل دیدیلر
طرهٔ ژلفکه سنبل دیدیلر
سکا غنچه بکا بلبل دیدیلر

بکا ظاهر اولهمازکن هم حال
بویله ظنّ ایلدی ارباب خیال
سن نه دیرسك بوکا ای زهره مثال

سکا غنچه بکا بلبل دیدیلر
ادهم

* * *

نهال قامتك بر گل فداندر
سنك افتادگانك بلبلاندر
نگاهك آفت جان و جهاندر
یماندر شهرت حسنك یماندر

سنکله الفته گوگام آلشدی
وصالك یزمه گرچه چالشدی
جوانم بازك اندامك گلشدی

نماندر شهرت حسنك یماندر
شرقی سلطان سلیم خان

اداره یه مکتوبلر

محترمه شفیقه خانم، عاجزانه اولدیغی آشاغیده یازدیغمز بر

قایچ سطرلری مبارك عالم نسوان مجموعه‌سینك بر نومرنده درج قیلمه‌لرینی جناب عالیلرندن متواضعانه رجا ایدرز.

زمانمزده روسیه ایچنده هر خلق هر طائفه حریت حقوق ترقی تجدد اصلاح اوغرنده سعی و غیرت ائمه‌لری هر آدمك معلومی اولسه کرك. مسلمه‌لرك اوزلرینه مخصوص. هفته‌لك مجموعه‌لری بولمه‌سی بشقه غزته‌لرك اکثرنده مسلمه‌لر طرفندن یازیلان مقاله بند مکتوبلر پروتست دعوت توصیه‌لر سؤال جواب لرنك اکثریته کوروامسی هپ بوکا دلیل اولسه‌لر کرك. بونلره مقابل مسلمه‌لره آفرینلر اوقوب تشکر ایدودن بشقه هیچ سوزمز یوق. لکن ایچرو روسیه مسلمه‌لرینك بویله حرکتلرینه نه درجه تشکر ایدرسك. سائره مسلمه‌لرمزی بو جمله‌دن اخراج مجبور بتمزه‌ده شو درجه تأسف ایده‌رز.

بشقه‌لر شویله سعی و غیرتلر کوسترر کن بزم سائره مسلمه‌لرنك راحت راحت غفلتده یاتوب هیچ شیدن بی خبر او. یومه‌لری الیته تأسف ایدرلك حالدرلدر. کاشکه قریم قزان خانلغی کبی بزم سائره‌لردن هم نادانلق حقسزلق توفروسنده بر کلمه سوز سویله‌ین غزته مجموعه صحیفه‌لرینه بر سطر اولسون فنا احوالمزی یازوب کوسترمن اولسه بزلر هم بشقه‌لر کبی مسرور اولوب کله‌جکده قدر بیجا حالارمزك اصلاح قیلنمه‌سنی. آز اولسون حقلرمزه اوزمز خوجه اولمجقمزی امید ایدر ایدك.

لکن بولورمو؟ هیهات بر لیجه کره هیهات! بونلر هپسی تعلیم و تعلم‌که محتاجدرلر.

بزلر شو صورنده اویومشزکه اشته شو تعلیم و تعلم دینیلن قدولی شیاره بزلرده زوه قدر همت یوقدر. بو کونکی هنگامك لزمز کله‌جکده هم اوله بیلمه‌سنی کوستریبور. اعتراف قیلمزکه زمانمزده سائره مسلمه‌لرینك آنچق یوزده برینی اوقو یازو بیلوب

طوقسان طقوزی قراجه آستیندن نا محرم قاراب یورمکدن بشقه هنر بیلمیورلر.

یزلر قدر دنیاده حقوقسز مسلمه خانملر هیچ یوق دیمك جائزدر. یزلره ایرلریمز شو قدر ظلم قیلورلرکه قلم توصیفدن قلم یازودن عاجزدر. یزلرده هیچ بر شیکه اختیار یوقدر. اکثریمزك برر آی حتی یارم سنه بر سنه‌لر زوجلرن کورمینجه تورقاریني و بعض‌لرمز ایرلرمزك یمك ایچمك وبرماینجه بتجه آرتلدین تبلروب بوروب ظلم قیلمه‌لریني و شوندین سیبلردن اکثرمزنك فحش یولنه کیروب دنیا و آخرة خراب بولمه‌لریني هیچ صنر قیلمه آلمایز. شمدی یزلر شو قدر خور و حقیره حقسز نادان قالمش ایکان بالالرمزنی‌ده شویله تربیه‌سز هیچ شیدن بی بهره قالدرمقمز یزلره روامی‌در؟ حالبوکه کوز نوولریمز یورك یفرلریمز بالا و قیزلرمز اوزمز کبی زبون قیلمایی اختیار ایدیامز کورینیور. اوزمزده بولمغاندن یزم حالمزی بیلوب کوزمزی آچمق ایچون بیك بلا و محنتلر ایله یزلره قیز مکتبلری آچوب جان و مال ارینی آچیمایان نوغای معلمه‌لرینه قدر یاردم قیلمایه‌رق بالعکس شلته قیلوب اوقتودن رغبت‌لرین کیدرمیه اجتهاد قیلوب بوردکلریمز یزم غفلت‌مز له سورتده همتمز نه قدر ایدیکنی بیلدیرسه کرکدر. قرآن کریم مسلمه‌لری شویله ترقی تجدد بولنده حرکت قیلدقلری زمانده یزلر شویله غفلتده اویوب بار همرمزی چلم ناص کبی بیکار شیاره صرف ایدرك بر زمان تاریخ صحیفه‌لرنده یالکز نامز قالوب بتون عالم مسلمه‌لرینك یزی نفرتله یاد ایتمه‌لرینه مستحق اولمجمزی قطعی بیله‌لمده عبرت آلوب حالالرمزی اصلاحه چالشدلم بالا و قیزلرمزنی نوغای قیز مکتبلرینه یوروتوب اوقو. تمام والسلام.

خوقندلی اشرف‌النبات تاجیه.

اداره‌دن

فطانتلو ناجیه خانم،

بو کونسکی کونده بتون عالم اسلامیتده مسلمه‌لرك حالی ناچار اولدیغی مستور بر شی دکلدر، فقط خوقند مسلمه‌لرینك دها آجینه‌جق بر حالده بولندقلری مکتوبکزدن آشکار اولوب تاسفمزی موجب اولمشدر، یونکله برابر خوقندلی همشیره‌لریمز آرامنده سزك کبی افکار عالیه صاحبه‌لرینك بولنماسی جوق کچمه‌دن آنلرکده کوزی آچیلوب راه ترقی‌یه سلوك ایتمه‌لرینه سبب اولور امیدیله مثنای بولنبورز، یازیکز ناجیه خانم، یازدقلریکزی هر وقت ممنونیتله درج ایتمیه حاضرز،

تبریك نامه

عالمی روشن ایدن عالم نسوان مجموعه‌سی اولدی الحق جمله نسوانك بوکون محبوبه‌سی

عالم ظلمت ایچنده یشامقده جمله‌زن اولمش ایکان شمدی توغدی بزه بر نور پاره‌سی

بر کوشه‌در اشبو حنا یارلاق ایدر عالمی بر چراغ‌در اولدی جوق پروانه‌لر آواره‌سی

کرچه شمسك قدرنی بلمازسه‌ده حقائق‌زون هیچ نقص اولمز کوشه ای کوزمنك قاره‌سی

بو قادین‌لر عالمی یزلره تعلیم ایلدی آنی کم ایتمدی تعلیم آنك آتا و آناسی

حقمزنی بلمایمجه جوق جفالر چکمشز آکلادقشمدی باندی بوخصوصلر فتواسی

یاشاسون شفیقه خانم یاشاسون اشبو کتاب بو کتابدن فائده‌لنسون پارچه مؤمن بالاسی

عذر نامه

عالم نسوان یکرمی سکزنجی سائیده اوقدق ابیاتی اسما یازمش ایکان سزلره کوزل مقال رسم نکزی استمش‌دی ذوقکمال

cut p. 576

یا خصوصا یا عموما رسمکی ه ه یولایه‌سن یزه کویا جسمکی
سزده جواب اولدرق اشبو سوزه یوللارز دیرسزیونی مخصوص سزه
غیظه‌مز کلدی و سوزه ای جانان صبر جمیل روزی قیل یارب امان
یزده سزنك بنده مخلص‌نك شانکزده چوق بیوك اخلاصمز
یوز یکزی کورمیه بیك اشتیاق وار ایکان آه ایدملم آوه یراق
عفو اردو سزه ای استاذمز اوله مقبول سزه عذر خواهمز
رسمکزی اکرم ایدوب بزلره یوللایه‌سزه سوزمز کوزلره
قیلمکز محروم بزی ای محترم ایلمه رد بو سوزمی قیل کرم

زیتونه فخریه

۱۹۰۶ سنه اوکتابر

﴿ اداره‌دن ﴾

زیتونه فخریه خانمك حق عاجزانه‌مزده ظهار ایتدکلری لتفات خالصانه‌یه تشکر ایدیبورز. بو درجه بیوك مدح و ستایشلره لایق اولمدیغمزی بیلدیکمزدن اول دفعه‌ده ابیات عالیرینی درج ایتمك بزم ایچون نایجا و مشکل کورندی ایسه‌ده همشیره‌لریمز آراسنده سز خانم افندی کبی قادینلر عالمنده علوم و معارفك نشرینه خالصانه هوس و اشتیاق کوسترن و بو یولده نظم ایله فکرینی بیان ایتمیه مقتدره بولنان بر خانمك وجودی بزی غایت مسرور ایتدیکندن اثر قلمیه‌کزی مع‌الافتخار درجه لزوم کوردك.

رسم عاجزانه‌مز الده حاضر بولنمدیغندن کرك ذات علیه‌کزه و کرك عصمتلو اسما خانم حضرتلرینه شمدیلك کوندرلمیه‌جکنی اخطارله بیان معذرت ایدیبورز. حاضر اولدیغله همان خصوصی صورتده تقدیم ایده‌رز. «عالم نسوان» نك ایکنجی نسخه‌سی یرینه نامکزه هر هفته «ملت» غزته‌سی یوللانه‌جقدر.

شفیقه.

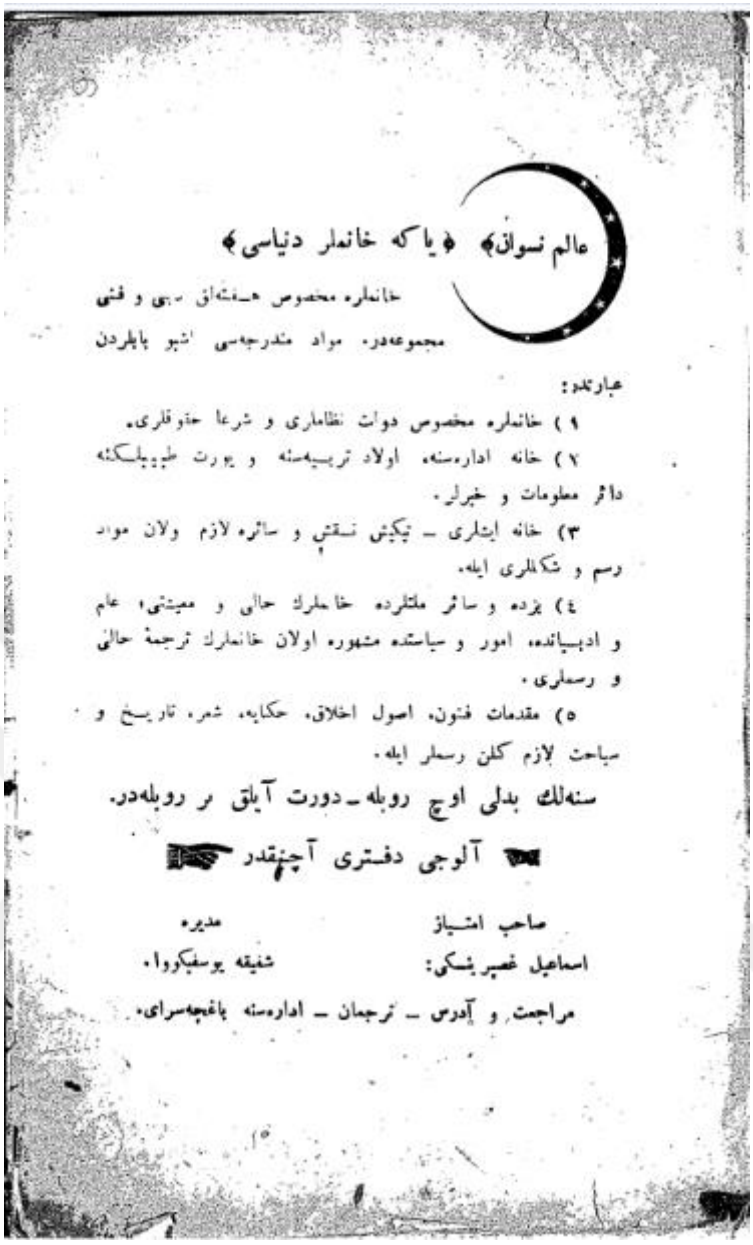

عالم نسوان ﴿یا که خانملر دنیاسی﴾

خانملره مخصوص هفته‌لق علمی و فنی
مجموعه‌در. مواد مندرجه‌سی اشبو پایلردن
عبارتدر:

۱) خانملره مخصوص دولت نظاماری و شرعا حقوقلری.

۲) خانه اداره‌سنه، اولاد تربیه‌سنه و یورت طوپلسکنه دائر معلومات و خبرلر.

۳) خانه ایشلری ـ نقش و سائره لازم ولان مواد رسم و شکللری ایله.

٤) پرده و سائر ملتلرده خانملرك حالی و معیشتی، عام و ادبیاتده، امور و سیاستده مشهوره اولان خانملرك ترجمهٔ حالی و رسملری.

٥) مقدمات فنون، اصول اخلاق، حکایه، شعر، تاریخ و سیاحت لازم کلن رسملر ایله.

سنه‌لك بدلی اوچ روبله ـ دورت آیلق بر روبله‌در.

آلوجی دفتری آچیقدر

صاحب امتیاز — مدیره
اسماعیل غصبر یشکی: — شفیقه یوسفبکووا.

مراجعت و آدرس ـ ترجمان ـ اداره‌سنه باغچه‌سرای.

عالم نسوان
خانمانه
فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیتیه‌دن بحث ایدن دسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.
شهر باغچه‌سرای
№37 1906 ز.

عالم نسوان

خانمار ژورنالی

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه‌و ادارهٔ بیتیه‌دن بحث ایدن رسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

ذی‌القعده ۱۳۲٤ | ۲٦ | برنجی سنه | نومرو ۳۷ | № 37 | دکابر ۲۹ | 1906 | ۱۹۰٦

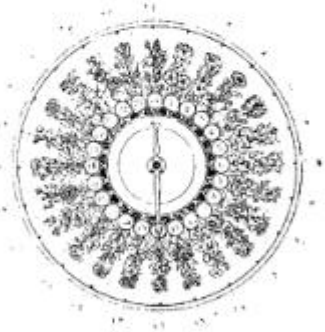

چیچکدن ساعت

طبیعتك اك گوزل و اثری، دنیانری اك زیاده یاراد شه‌یران اك چیچکدر. بونارك تورلی تورلی رنکاری گوزل کوزل روح قوقو و ایسلری جانه‌زه نه خوش کلمکده‌در!

یاز بهار گوننی گوتریلوب ترہ طوپراق تأثیر ایده یاپلاجاغی ایله بوز تورلی چیچکلر باش گوسترووب عمجه باصاب عمجه آچیوب چولاری بالغاری طوفاریلری بتون زمینی زینتلنمکده بولنورلر. هر آی باشنده باشلنه چیچکلری دوغوب آچیلوب آی چیچك، مور منکشه، ایلاق، گل، لاله، سنبل یاسمن جده قرانفل و شب بوی و بوز تورلی رنك و ایس ایله دنیانری یاراتمیورلر.

کل چیچکلر یازك آیلرنه کوره ظهور ایدکلری کبی چیچك آچمقلری دخی بر وقتنده اولماز، بعض چیچکلر صباح ایرته، بعضلری قوشلقده، اویاندقده آکشدی و آقشام اوسته آچمقلری معلومدر. چیچکلرك و حالتدن استفاده ایدرك علم نباتات معلملرندن بری فرانسه‌ده موجود چیچکلردن آچمقلری ساعتلره کوره سره ایله بر دائره‌یه اوتورتووب «چیچکلر ساعت» یاپمشدر. بونك جمع و ترتیب ایتمکی جنس کادنك هر بری معلوم اوزه ساعتده آچیلور.

کوش و قان

کوش، کوش، شمسی منیرا حیاسی نباتات و حیوانات ایچون نه نافعدر.

کوش حیاسی بشمیان کولکه‌لی پرلرده اوسن نباتاته دائر ایدك: بونلر اوسه‌میورلر، اوسه‌لرده صاری یا صلد

cap. 578

راقم اولیورز. پایرافنده بیلدك رکی اولمشدر قویو بیلر صاغ بیلیر اولهمیور. هر چیچه‌کی کونشلی یرکن آلوب صاووت ایله خانه ایچینه آلکز... بیچاره چیچك بر قاچ کون کونش کورهمز ایسه عادتا بژوسانه یویون بوکیه و او کوزل باشنی یره دوغری آشاغی اکدیریه باشلار.

کونش، و کونش ضیاسی انسانلر ایچون دها زیاده لازمدر: بر تونده معدن قزانلرك، سائر قرانلق یرلرده ایشلیان آدملرك، کون کورمز بولهلرده اقامت ایدنلرك یوزنده قان آز اولور، جهرهاری صارلشم اولور کونش ضیاسی انسان و حیوان قانینی پاك و صاغ ایدر، کونشه قارشو سیاکتوپ اویناب قانلرینی آچوب بتون وجوهیله کونشه عرض ایدن کوکرجینلره باقوب عبرت آلمالی، خسته لقدن قورتمش آدم کونش ضیاسنده بولندقجه یوزینه قان وجودینه قوت کلدیکی معلومدر.

شمسك ضیاسی انسانك اك درین داماراریته قدر تأثیر ایدر، انسانلرك قرانفیده زیاده ضیایی آرزو ایتدکاری سوق طبیعیدر، کونش ضیاسی چوق مرضلره دوادر، قانی پاکلیان، قانه قوت ویرر، قانی آرتیران کونش ضیاسیدر، کونش کیرمیان خانه‌یه دوکتورلار کیرر، مثالی عبرتلیدر، یاز و قیش خانه‌یه یولهیه کونش ضیاسی کیرمك لازمدر، بنا فوردقده بویله حساب ایله فورمالی کونش کیرمیان و بالخصوص مافاز و پودوال کبی برلری مکان ایتمك هیچ یختی دکلدر.

کونش، کونش، جمله مخلوق ایچون کونش کرکدر. قانسزلقك باشی شفاسی کونشدر.

(دوقتور یوسف عمر پاشا مجموعه‌سندن)

علم حدیث

اذا أحب أحدكم أخاه فليعلمه أنه يحبه

سزدن بریکز مؤمن قرداشی سور ایسه، سودیکنی آکا بیلدرسون. اخوان دینك جمله‌سیله مؤاخاة مقتضی ایسه‌ده آنلردن بریسنی خصوصی اولارق سودیککز، کندوسیله دوستلق عقد ایتمك استمکده اولدیکز حالده،

کندیسنی سودیککزی او قاته اعلام ایدیکز بویورلیور.

اذا أتاكم كريم قوم فأكرموه

بر قومه علویت و کرامه مظروف بریسی کلدیکی وقتده اکرام ایدیکز عموما مسلمانه، خصوصا قومیت، ملیت اعتباری اولمقسزین هر کسه قارشو مساوات و مماشاتواز و مشاقر پرور اولمارینی آمر احادیث شریفه چوق ایشده، بو حدیث شریف بخصوصا کرام قومك اکرام ایدلمسی حقنده شرف صادر اولمشدر.

اذا عملت سيئة فأتبعها حسنة تمحها

بر کناه ایشدیکك وقت بر خیر، بر حسنه ایله او کناهی تعقیب ایتکه جناب غفار ذنوب او کناهی عفو و محو ایلسون.

اذا سمعتم بالطاعون بأرض فلا تدخلوا عليه

واذا وقع وأنتم بأرض فلا تخرجوا منه

بر ارضده طاعون علتی موجود اولدیغنی ایشیدرسه‌کز اورایه کیرمیکز، سز ایچنده اولدیغکز حالده واقع اولورسه آندن خارجه چیقمیکز.

اشته اقدم، بیك ایکیوز یو قدر سنه سکره علت مسئوله و سار یه چاره ارادی بولنان قرانشه نظامات اجمالی یو دکلیدر.

طاعون دائر امر عالی چیچك، قزامق، قزلجا و امثالی کبی بر کثرتدن هیکره یوقفان جمله علتلره دخی متعلقدر.

اذا أتى أحدكم خادمه بطعامه قد كفاه علاجه ودخانه فليجلسه معه فإن لم يجلسه معه فليناوله أكلة أو أكلتين

عبد اولسون، خادمکز سزه طعامله کلدیکی وقتده، و طعامك یاپیسی و قوقوسی او خادمك موجب قوت

قلبی اولدیغدن دیکه برابرینه اوتورتمیه‌جکز. شاید او. ورتمیز ایسه‌کز، باری سز بر ایکی رایکی لقمه‌ده اکا ویرمیکز. (علیه الف الف صلوات).

﴿ خانماره خطاب ﴾

« برهان ترقی » غزته‌سنده کورلدی:

ای سز محترمه و عقللو خانمار! ملتك بیوك امید لرندن بریده سزلرده‌در. بو شویله بر بیوك امیددرکه ملتی آغلاوردن محروم ایتمه‌کز. قلبی بیچاره‌ملت مضطرب اولوب و کوزلرندن اجو کبی یاشلر دوکلوب سزلره نه قدر بد دعالر ایده‌جکلردر. اکر او امیدی کمالیله وجوده کتوره‌کز، ملت کمال مسعودیت ایچروسنده قالوب نجه یوز سنه‌لر سکره‌ده سز ذات محترمه‌لری کوزل اسمارکزله یاد ایدرك تاریخ و مطبوعات صحیفه لرینی تزیین ایده‌جکاردر. ملتك سزدن انتظار ایتدوکی اول امیدی ایسه، اولادکزی کامل انسان ایدرك یتیشدیرمکدر.

(خانم)

یك کوزل! الدن کلنی ایتمار ایدك، کوزل تربیه‌لی اولاد و اجزای امت یتشدیرر ایدك امکن .... جاهله بولنیورز! ای کتبلر یزلره « علم » تربیه ویردیکزده یزدن آثار علم و تربیه استیورسز، باشده ویرملی، بعده استه‌لی.

﴿ خانملار عالمنده ﴾

محتاج و فقرایه اعانه جمع ایتمك مجلس مخصوصلری خانمار آرمسنده‌ده عادت اولمقده‌در، جناب حق جمله‌سندن راضی اولسون! ولاکن فضلازه صرف مسلمه‌لردن عبارت بر اعانه جمعیتی تشکل اولدیغی خبر اولنیور. بو کوزل جمعیتك رئیسه‌سی برنسس عالیه خانم قاجار جناب لری اولوب اعضالر: کنرال دوداروف خانمی، کنرال توفانوف خانمی قزلری ایله برابر، کنرال مکوده، توف خانمی، عمروف خانمی، نسا خانم غفاری، خان لخچوانسکی خانمی و آخوندوف خانمی.

—✦—

سارانوف ولایتی « قارلیخان » قریه‌سنده محمدجان اسمنده بر امام طرفندن تأسیس ایدیلن قزلر مکتبنده اشرف خانم اسمنده بر معلمه اصول جدیده ایله تعلیم ایتدکدن و هفته‌ده ایکی درس اولدوغ یکی و نفیس حزری اوکرتدیکدن صکره خصوصی محضری یاپدیرمشدر.

—✦—

« ارشاد » غزته‌سنه یازدیغمز مکتوبه یاکموده جناب نفی‌یوفك تیاتروسنده مسلمانجه تیاترو اویناندیغی کوتارمه مسلمه خانمارك دخی سیر ایده بیلمه‌لری ایچون مخصوص اوکی قفسلی لوژلر یاپدرلماسی تصور ایدیلیور ایمش.

استانبول خانملری دخی تیاترویه واریورلر. فقط یونلر ایچون آیروجه قفسلی لوژلر اولمایوب یونلرك یوزی اوتولی یاشمقلی اولنیور.

♦ فزانده مسلمان قزلری « طاغ یولغزی » غزته‌سی محو ولرندن عیاش افندی اسمالی‌نك توقیف و حبس ایدلدیکنه تأسف و بده آزاد ایدلدیکنه غزته صحیفه لرنده شادلق اعلان ایتمشلردر.

﴿ قبول اسلام ﴾

قازقالی شهرنده ۳۰ یاشنده بر خاتون قزی خورشید خانم وخصتی ایله دین اسلامی قبول ایدوب « لقیه » تسمیه اولنمش و بر مسلمان یکیته نکاح‌لنمشدر. (وقت)

—✦—

استانبول خانملری ارمسنده فرانسز لسانی ایله موسیقه (پیانو) تحصیلی کیتدکجه آرتمقده‌در، شمدیه قدر یونك ایچون فرانسز مربیه‌لری دعوت اولنیوردی، حاضرده فرانسزجه و موسیقه معلمه‌لری ترك قزلارندن یتشدی

﴿ وفات ﴾

خان کرمان مضافاتندن یاواش قریه‌سی امامی دامللا عارف الکتمیری جنابلرینك زوجهٔ محترمه‌لری عالمة النساء خانم حضرتلری ۳ نجی نوبابرده دارالبقایه رحلت ایتمشلردر (رحمة‌الله علیها رحمة واسعة).

مرحومه عالمه و فاضله بر مسلمه اولوب تعلیم و تربیه ایله، رساله و غزته‌لرده مقالهلر یازمقله دینمزه قزلر آراسنده علم و معرفت نوریله صاچمایه چالیشمش!

قات ایدن بر تادر وجود ایدی. کلیبستدن دها یك چوق خدمات خیریه امید اولوردی. فقط آسف که دها ۳۰ یاشلرنده ایکن تکمیل انفاس حیات ایلدی. جناب الله روحنی غریق رحمت ایلیوب قالمدارینه صبر جمیل احسان ایلهسون.

﴿ غزل ﴾

یراقك اهل دنیا صورتی مضایه باقمك
باقیمك سبحهٔ اسمایه مسمایه باقمك
اولمیسك شادی، دیروز ایله مغرور صاقن
حالی درویش ایدرك محنت فردایه باقمك
بن فنا ایتمکه آماده ایکن نقد دلی
ایدیبور نازنه ساقی، رضایه باقمك
وارمیدر بونده آنك شحنهٔ الوار
بر باقك سافره بردهمه غرایه باقمك
جالیشیر نامنی اعلایه جهاندهه وصفی
او فنادرهکی قدسیت سودایه باقمك
شیخ وصفی آ

عاشق اولدرکه کیم قیلار جانك فدا جانانه
میل جانان ایتسون هر کمکه قیماز جانه
جانی جانانه ویرمکدر کمالی عاشقك
ویرمیان جان اعتراف ایتمك کرك نقصانه
حق رسمن عاشق اولکرمك کرك پروانهدن
کم یانار کوردکه شمعك آتشی سوزانه
کیمسه جانان ایچون جان ویرمکه لاف ایتسون
کیم سکلوبدر بو صفت انجق فضولی شانه
عارف بك

)*(چوجقلرك سیاحت غریبهسی)*(

ـ و باشارینه کلن عجائب و غرائب و اقعدار)ـ
(ایاروسی) (۰)

بویله بریان پراق پراق ساحاه یاقلاشیور. آرقهدن دها ایپ قویو ویریلیوردی. فقط کیمدن انجق الی قدم

(۰) ۳۶ نجی نومروده باق.

آچلمش اولدیغی حالده پرینك قوتی بیتمك اوزره اولدیغی کوریلیوردی.

ایاری‌ده. ایکی آغنینك قارشو کلمهسندن حاصل منبعث غایت جوشقون بر مکز یولیور. جوشقون نقطه‌یی کچمکه موافق اولورسه. ایاری‌ده دکز ساکن اولدیغندن بلکه مقصده قادر اوله بیلیر.

بریان صول طرفه آقدی بو شدتلی بر غیرتدن فائده حاصل اولمدی. اك جسور قوتلر بوزکچك بیله شورایه قادر موفقیت اونمجق مأمول دکلدر. دکزك یورتیسی چو- جغی یقالادی. شدتله کرمایك وسطه طوغری چکمکه باشلادی.

بریان اولانجه قوتیله:

ـ امداد! امداد! ایی چککز!

دیه یاغردی سفینه‌ده خفیف پت زراه اولدی.

سیروس کمال اعتدال ایله:

ـ ایپی چککز.

امریی ویردی. بریانی چوق وقت صو ایچنده قاله. رق یرقولمقدن وقایه ایتمك اوزره ایپی کیری چکمکه باشلادیلر.

همان بر دقیقه‌لق بر مدت ظرفنده بریان کمیه النده. ساحاه قدر بر ایپ اوزاتمق تشبث اولهماش دیککوره آرتق سفینه‌ده اولانلردن بر باشقه‌سی ایچون‌ده شو تشبثه مراجعت قابل دکلدر. دیمك زوالی چوچقلر یکلمکه مجبور قالدیلر. لکن نه یکلیه‌جکلر؟ ... معاونتمی؟ نره‌دن؟ ... کیمك طرفندن؟ ...

بو اثناده ساعت اونبك وقتنی کوستریدی. سویك کونارلهسی اولدقه یاشلادی. چیرینلر چوغالدی. علی الخصوص قمر هلال حالنده بولندیغی ایچون دکز بر کون اولندن دها زیاده یوکسلهجکدی. یعنی روزکار انکلده کیلهجك اولورسه شونك اوطوردیغی یردن قورتلمسی احتمالدر. تکرار یوزمکه باشلادیلر. بو دفعه‌ده قبالره چار پیرق دها قورقونچلی حاله دوشمش اولور: کیمسه قور- تلمقه موفق اولامز بیچارهلر محو اولوب کیدرلر!

یولجیلرك جملهسی، بیوکلر کوچوکلرك اطرافنی

صارمش. اولدرق کندکیه یوکسلمکه و بویله‌جه قاری اوزرنکه اولان دکزه یاقیورلر.

تأسف اولنورکه روزکارده غرب جهتنه دولدیکی ایچون بر کیجه اولسی کبی ساحله کمال شدتله چارپیوردی. دکز یوکسلیر یاخود اوطوردیغی یردن قورقیلیرسه دالغار دها زیاده بیورمش. روزکار چوقالمش اولدیغندن تهلکه دخی دها زیاده اولور.

کنج قپطانلرمز ایچون جانب حقدن بشقه معاونت ایدیجی اولدیغز بیچارلرك دها و ناز ایتدکاری سی قوی قولرندن قیمقرشمه‌لرینه قاوشدی.

ساعت ایکیدن بر آز اولیجه (شونر) تماماً دوغرلدی. آرتق هیچ میل قالمدی. فقط دالغالردن طاشی. پارامخودك ارقه‌سی یرده بولندیغی حالده باش طرفی قالقوب قالقوب دوشیور. قیاره اورپیورمدی. بر آز سکره سالانمه دخی ظهور ایتدی. سلوفی پرماندن بربانه پووارلنمه باشلادی. یالار پاراخوددن طپشاری دکزه دوشمه‌سك ایچون برابرینه صارلمه مجبور اولدیلر.

یو اثناده آچیقدن دوغری کلن کوپوکلر و طاغ کبی بر دالغه پاراخودك ارقه جهتندن ایکی سازین بوینی ایراقده کورندی یوکسکلکی بکرمی قصدن زیاده بر یاغمور سیلی کبی ایدی. دالغه میل کبی کلدی. قیاری تماماً اورتدی (سلوفی) بی کوتاردی توپی طاشلره سورمه‌دن آلدی کوتوردی.

بر دقیقه طرفنده شو دهشتلی دالغه سلوفینی تا ساحله قدر کورندی. حتی ساحلی دخی زیاده کچدی. پاخودك تکنه‌سی فرمنه راست گلدی پاراخودك قومه اوطوردیغی بر قرمك ایلك اقلاج صرمسنده ایکیوز قدم قدر آچیقده ایدی. دالغه طپیچی کبی چکلدی. ساحلی یه بیدانه چیقاردی. فقط پاراخود قوم اوزرنده اوطوردی قالدی.

اوچنجی باب

بحر محیط کبیرده واقع ازکلتره مستعمه‌کاتنك اك مهمی اولان زیلاند جزیره‌سنك مرکز ولایتی اولان اوکلاند شهرنده (شرمان) مکتبی شهر مذکوره موجود مکتبلرك اك معتبرلرندن مکتبده معتبر طالبلره منسوب بوز قدر بالا واردر. آطه‌نك اهالی قدیمه‌سی اولان ماموریلر (شرمان) مکتبنه بالا ویرمز. فاقط انلره مخصوص آیری مکتبلرده واردر. بو مکتبده انکلیز قرالیچه. آمریقان آلمان بالاری‌ده بولنور. بونلرك جمله‌سی اصحاب املاك. اصحاب ایراد. تاجر. مأموردر. انکلتره‌نك خصوصی مکتبلرنده معتبر اولان پروغرام موجبنجه بو مکتبده بالار مکمل تحصیل و تربیه کورر.

زیلاند جزائری باشلیجه ایکی آطه‌دن ترکب ایلرو بریسی شمالده واقع (ایقانا ماوی) یاخود یالق آطه‌سی دیکری جنوبده کائن (کاوائی پوناموی) یاخود یشیل آطه‌در. آطه‌لر بریرندن (فوق) بوغازیله آیریلیر. ۳۹ - ۴۵ درجه عرض دائره‌لری اوزرنده بولنور. بو عرض دائره‌لری نصف کره شمالیده فرانسه ایله آفریقای شمالی آرمسنده قالان مواقعه تصادف ایدر.

ایقانا ماوی آطه‌سی جنوب جهتنده غایت کرتیلی چیقنتیلی‌در. غیر منتظم بر رسم تشکیل ایدر. شمال غربی جهتنه دوغری ایقریلیه‌رك بر آز هوندکلن سکره (وان دیمن) برونی ایله نهایتلنور.

ایشته یارم آطه‌نك تمام دونیله‌جك کوشه‌سنك بر قاچ میل مسافه پیدا ایلدیکی محاذه اوقلاند شهری بولنور. اوقلاندك وضعیتی اوروپاده یونانستان یارم آطه‌سنده‌کی قورینته شهرینه بکزر. بوك ایچون اوقلاند قورینت جوبی دخی دیرلر. بری غربده دیکری شرقده شهرك ایکی آچیق لیمانی واردر. هوراطلی کورفزی اوزرنده و شرقده اولان لیمان چوق درین اولدیغی ایچون انکلیز اصولی موجنجه دکزه ایری طاشلر دیکلمش اورته در. جمله اولان پاراخودلرك یاشه بیلمسی چارمسی حاشی. لازمدر. اوزلغنه اولدرق دوکولدن اولان شو طاشلرك آرمسنده اك مهمی اولدرق (قومرسیال پایر) واردرکه بوکا دخی شهرك مهم جاده‌سی اولان (کیپس ستریت) التحاق ایدر.

شرمان مکتبی ایشته شو جاده‌نك اورته‌سنده بولنور.

۱۸۶۰ سنه‌سی قبورال اونیچی کونی مذکور

مکتبدن ولیلر ایله برابر بوز بالا غایت سونجلی اولدقلری حالده کویا قفسلری آچیلمش قوش کبی دیشاری چیقیورلردی.

واقعا مکتبك تعطیل زمانی کلنجه ایدی. بالار تمام ایکی آی سربست و بوش اولهجقلر. بالارك بختیاری ایسه، مکتبده اولدقلری زمانلرده بری قوتوشدرق شو تعطیل زمانلری (زملاند جدید) آدهسی کتارنده بحراً کزمك کوزل بر سیاحت ایله کچیرمك استدیکلری سیاحت چدنه وقتلری. آقچه لری اولانلر یعنی (سلوفی) سیاحت پاراسودیله بیله جکلر سائی بالارك نسبتاً دها زیاده سویندیرلردی.

شو کوزل تنزه سیاحت کبسی بالارك ولیلری طرفندن حاضرلنوب آلتی هفته قدر سوره جك بر تنزه بحری (ذکر سیاحتی) حرکته حاضر ایدی پاراسودیله بالارك بریك پدری و اسکی پاراسودیله حکایتلرندن (ویلیام فارنك) ایدیکه بو آدم تعامیله امنیت و اعتماد اولنور کیمسه یدر. سیاحت چدنه جق اولان بالارك طانیان. سی طرفندن طویلانه جق آقچه پاراسودیله مصارفنه طو تیلهجق ایدنه بوتك ایچون بزم بالارینك مسرور و خندان در. واقعا تعطیل زمانلی شو سیاحتلرده اوزل بر صورتده کچیرمك قابل دکلمیدر.

انکلتره مکتبلرنده طرز تعلیم و تربیه بتون ممالك مکتبلرینه نسبتاً بتون درجه در. بالارك اعتباری بنا علیه سربستلکلری زیاده در. بوده بالاخره بالارك اخلاق و عادتلرینه زیاده تاثیر ایدر. یعنی بالاق زمانی قیصه و تز کچر. دها دوغریسی اصول تربیه درجهٔ تحصیل ایله برابر ایلریلر.

ایشته بو سبیه مبنی انکلیز طلبه سی نازك، دقیق، اولدیغندن تمیز طوتار بالاده یازدیغی آز بر حالده در. حتی بالان سویلدکه مجازاتدن قورتیله جق بیله اولسه بیله او یولده حرکت ایلمزلر. برده بوکره مخصوص مکتبلرده طلبه طبیعی بر آرهده وقت کچیرمکه مجبور بولندیغی حالده خصوصی انکلیز مکتبلرنده برلکده حرکت ایتمك بك او قدر واسع دکلدر. مثلا بیر شاکرد آیری اوطه ده یاتار. یمك آیری طعام ایلر. یالکز تنفسخانه یه کیرمکلری زمان کمال سربستی ایله قوتورشه بیلیرلر. تماملی افکار ایلرلر.

طلبه یاشته کوره صنفلره آیرلمشدر. شرمان مکتبنده دخی بش صنف وار ایدی. مثلا برنجی و ایکنجی صنفلرده کوچکلر. کندیلرینی کورمك کلن ولیلرینه اویه شمکه مأذون اولدقلری حالده، بیوکجه شاکردانه مخصوص اولان صنفلرده طلبه ولیلرینه اویوشمك برینه بر سلامله مشغله اکتفایه مجبور بولنورلر. ولیلری ایله الی طوتشمقدن ممنوع اولان شاکردان چوق وقت نظارت آلتنده طوتلمز. اونلر ایچون رومان قرئه مطالعه سی رابتیه مساعده وارمدر. اذن ایله صبق صبق دیشاری چیقارلر. تحصیل چوق مجبوری اولمز. ریاضات بدنیه جمناستیق زیاده اجرا ولنور. ریاضات میانه نکلیزلره مخصوصی بومرنق اویونلری و ساره دخی داخلدر.

فقط ویریان سربستیه فارشی مکتب نظامنه مخالف حرکت ایدنلره مجازات شدتلی ولور. مثلا قاچمچی جزاسی ده واردر. فاما انکلیز شاکردانی قاچمچی یکی هیچ کورمز. کندیلرینی او مجازاته مشتحق بولدقلری کبی ترددسز قاچمچیلك قاوشسنه کچرلر.

انکلیزلر خلقك خصوصی حالرینه زیاده حرمت ایدرلر. خصوصی حالدك مناسبتسز اولدیغی بیله مکتبلرده معتبر طوتیلور. مثلا شاکردلرك اسکی اولدقلری یکی کلنلری محافظه و تعلیم ایلر. فقط محافظه خدمت مقابلیدر. مطلقا یکیلر اسکیلره صباح طاماغی طاشیملی و اتواب سویورملی. آیاق قاپلریی تمیزلهملی ایشلرنه یاقملیدر. کوچوك شاکردان بویوکلره خدمت و اطاعته مجبوردر. مخالفت کوسترسه مجازات شدید اولور. بوندن دولایی اطاعتسزلك ایدن پك نادر کورلور. بتده ملت مکتبلرنده کورلمسی مشکلجه اولان بر قولای اطاعت قابلینی انکلیز طلبه سنده زیاده کورلور.

سلوفی پاراسودیله سیاحت چدنه جق طلبه شرمان مکتبنك بر قاچ شعبه سی شاکردلکندن ایدی. کیمه دخی کور. دیکمز اوزره طلبه سکز یاشندن اون اوچ یاشنه قدر یا-

لازمدر. متشکل ایدی که بیجارملر ـ بوجو دخی داخله اولدیغی حالده ـ بر طائفه وقوعات غریبه ایله یك او- زاقلره آتیلی جقلردر.

شمدی شوراده بالاراك یاشارینی اخلاقینی، طبیعتلرینی پدر و مادرلرینك و زنکینلکلرینی و مکتبه آدملرنده نه کبی مناسبت اولدیغنی آکلایالم.

بریان ایله قرداشی زاق و سیروسدن یاشنه بالاراك جسی انکلیزدر. بریان و زاقت فرانسز اولدیغنی سو- یلمش ایدك. سیروس ایسه آمریقالیدر.

دونیفان ایله فروش زملاند جدید معمرانی آواسنده بیوك بر درجه قرابتی اولان ژنکین برو فامیلیا بالاـ قریدر. ایکیسنده اون اوچ یاشنی بر آز کچمشلر. بیلرنده عموجه زاده‌لك کبی بر یقینلق واردر. مکتبك بشنجی صنفندهدرلر. دونیفانك، البسه و قیافتی‌ده منتظم اولدیغندن شاکردلك اك شایان دقتلر. ذکیدر. غیوردر. اصلا مغلوبیت هوجار اولمق ایستمز. تحصیله اوکرنمکله برابر سائرلرینه اوستون اولدی آرزوسیله وقت کچیرمکدر. فامیلیاسندن بری آز اصالت بولندیغی ایچون بالاراك دونیفانـ له اوزره درنیفانده دیکر دونیفان اوستون اولمق آرزو- سیله ارقداشلریله حکم ایتمك ایستر. ایفته یوندن بریان ایله آدملرنده دائما رقابت و ادعا موجوددر. رقابت

(پاکستر)

بر قاچ سنه‌دن بری میدان آلمش اولدیغی حالده فرانسز جوجغنك ارقداشلرینه اولان نفوذ و تأثیری زیاده اولمغه باشلامغدن بری رقابت دخی زیاده‌لشمشدر. قروسی اورنه درجه سایلیر. یالکز دونیفانـ نه درجه نه بیلرسه نه دوشونورسه تصدیق و تقدیر ایلر.

اون اوچ یاشنده و دونیفانك صنفنده اولان با- کستر، صوکوق طبیعتلی ملاحظانی چالشقان، غایت اوسته، ال ایشلریله اویریشیلیدر. ثروت و سامانی ایچه یولنده بر تاجرك اوغلیدر.

اون ایکی بچق یاشنده اولان وب ایله و یاقوکی دردنجی صنف طلبه‌سندندر. ذکاوتلری اورته‌در. دیله- دکلرینی یاپان استرلر و غوغا و کورولتی چقارمقدن خوشلانیرلر. آنا آتالری زنکیندر. معاشلرنده اهمیتلیجه بر مأموریتلری.

ایکیسنده اون ایکی یاشنده و اوچنجی صنفده اولان غاوت ایله سرویسه کلنجه غارنتك پدری تقید اولمش بر اصحکی قپوداندر. سرویس ایسه وترمای لیمانك ساحل شرقیسنده (اورت شر) ده اقامت ایلر زنکینجه بر مهاجر اوغلیدر. عائلهلری یکدیکریله زیاده کورشدیکی ایچون آرهده‌کی تکلیفسزلکدن ناشی بر یرلدن آیرلمز اولمشدر. بوکر ایی یورکلیدر. لکن چالشمق هوسلری او قدر زیاده‌دکلدر. کذلکده مکتبه دوام ایتمکز دنیادجك اولسه مکتبدن قاچیق ایچون یك چوق دوشونمزلر. حله غارنتك (قاوال) چالمغه مرا- قی زیاده‌در. بوش قالدقجه النی براقمز، حتی پاراخوده کلبرکن‌ده اوتومامتیدی، سرویسه کلنجه بو جوجق آرقداشلرینك اك لطیفجیسی اك فوقلیسیدر. هرکسی دائما کولدیرر. حله بیوك سیاحتلری یك سوز، دائما اوقوردقی (روبنصون) حکایه‌سنی یانلدن آیرمز.

شمدی برده طقوز یاشنده ایکی چوجق ذکر ایتمك لازمدر. ژانکنس اسمنده اولان برنجیسی (ژ.لاند جدید) جمعیت فیه‌سی رئیسك اوغلیدر. ایوه‌رسون اسمنده اولان ایکنجیسی ایسه (سن پول) کلیسای پاپازینك اوغلیدر. واقعا هنوز مکتبك ایکنجی صنفلر

لقه ایسه‌لرده شرمان مکتبنده یه‌نه‌ك تربیه‌لی شاگرداندن صایلیرلر.

بونلردن عسکره بری عسکر بیچی دیگری عسکر یاشنده و هر ایکیسیده زه‌لاند جدید عسکری مأمورلرندن ایکی ضابطك اوغوللری اولان دوول و قاستور کلیره بونلرك یاپاری ارقه‌لرندن آتش ایله قدر اوزاغده (مانوتو) لیمانله قریب (اوستونغاده) اقامت ایلر. ایکیسیده بر صنغه‌دهدر. شایان دقت بر شی سویلمزلر. یالکز دوول زیاده عقاده قاستور ایسه بر یاوچه وحشی بوغازدر. واقعا صنغارده چوق ایاری کیتدیکی ایسه‌لرده باشلرینه کوره یازغی اوقومغی حیلی اوکرنمش اولدقلرندن یه ایی‌دورلر.

کورلیور یاه یالالرك جیسی‌ده چوقدنبری زه‌لاند جدید آطه‌سنه یرلشمش مشر قاملیلره دنسوبدر.

شمدی یالکز ایکی فرانسز ایله آمریقالی آکلاشمق لازم کلیور.

آمریقالی دیکرلر اون درت یاشنده‌کی سیروسدر. سیماسی‌ده طوری کبی آمریقالیلره مخصوص بر مرتبك کوستریر. واقعا بر آز آغر باشلی ایسه‌ده بشنجی صنفك اك عاقل شاکردی هم اولنور. دوزقان قدر شمشه‌لی کلسه‌ده فکری طوغریدن‌یه‌جریه‌لی آدم کبی فکر ویرر ویر. دیکی وآیارینك دائما خاطره‌سی کورلور. دقتلی بر طبیعته صوچق بر مزاجه مالك اولدیغی ایچون جدی شیاری سور. مادی ایشاری بیله منظم یاپمق ایستر. بالخاصه. سلك کوزله ناغه و کتاب رلیدیرر کبی ملاحظاتی فکرینه انتظام ایله وضع ایلر. اوقداشاری سیروسی سور حرمت ایلر. انکلیز اولدیغی حالده دائما حسن توجه کوسترورلر. سیروس آمریقالك (بوستون) شهخانه‌سنده دیمیرجیلك ایله کیسه‌سی بوغازه سیروسك وصیسی بر چوق وقت توسللغه کزوب آنجه آوترقه‌سکره (زه‌لاند جدیده) یرلشمش و قاچ سنه‌در (مونت من ژون) کوبی قریه‌ده واقع صیغیرسنده اوطوروقده بولنمشدر.

بریان ایله ژاق، بر قاچ سنه مقدم (ایکالی ماوی) یاقاقلرینی اورتمق اوزره فرانسه‌دن کلدیکی غایت ماهر بر معلمك اوغلیدیر. بریان اون اوچ یاشنده‌در. چوق ذکی ایسه‌ده چوق چالیشمز. بشنجی صنفده آکش یاپمیه کریده قالیر. فقط استعدادی وقت شدت ذکا و قوة حافظه‌سی سایه‌سنده درحال برنجیلکی قزانیر اینه دوزنلیوده حب بوکا نیزار.

دیکرلر اوزره دوزقان ایله بریان آره‌سنده مکتبده اصلا کوزل کیتدیك کورلمامشدر. فاتح مظالم افکارجه اولان شمشاتارینی صغیره کوردکه فضله اولهرق بریان جسور. ماهر. جیمناستچه اومه‌ه. حدتلی فقط هر کسه خدمتی سوریلی بر چوچقدر. دوزقان کبی اویله صرت جهره کوسترمز. اتوایله قیافته دقت ایلمز. خلاصه بر از قرانسز شریلیدر. بونك ایچون انکلیز او لان دیکرلرینه بکزمز. شمباری قوتلیاره قارشی داعما محافظه ایلر. علم اك فنا اولان جهت مکتب قاعده‌سی موجبنجه آندن وکمك صاغده بولنانلره خدمت ایتمك ایسته‌مامشدر. دائما مجادله. مقاومت. معارضه چیقاره‌رك اسکن قوت و حاکمی سایه‌سنده غالب اولور. بوندن دولای هر کس کندینی سورر. صوغی صغیرسنده بولندیغی زمان بالالرك بر نجه‌سندن پاشقه‌لری رئیسلکی اوکا براقوب اوکا احالت ایتمك ایسته‌یورلرده. برده سویلمش ایدك یاپر. اوروپالیلر زه‌لاند جدیده کلیرکن بریان خیلی کیجیمك اوکرنمشدر. کوچك ژاقه کلنجه بو چوچق اوچنجی صنفك اك فورتازی و شیطانیدر. دائما یکی اویونلر. آلیار چیقاریر. اوقداشارینی الدانیر. بوندن دولای صق صق مجازات کورر. فقط ایاریده دخی سویله‌مجکز اوزره یا اختیارك حرکتندن بری بو چوچقك اخلاقی حرت ایدیه‌جك درجه‌ده دکشمشدر. ایشته بحر محیط کبیر ساحلنده واقع و قریه فورتنا ایله دوشن بالالر وارلردر.

(ایلروسی وار).

۱۹۰۷ نجی سنه اینجون «عالم نسوان» نمره سنك مشتری دفتری آیقدره سالك (۳ روبله) آلتی آیلق بر روبله لق (۱ روبله) و دورت آیلق (۱ روبله) بدل ایله مشتری قید اولنور. مراجعت ـ یافجه حریده «ترجمان» اداره سنه.

بو سنه چیقمش اولجه‌لرنده درج ایدلمش مواد‌لك بعضلری بوظره

ادبیات ـ «بختسز بالا» قرمیا ـ «زهرا» حکایه ـ «عجب» حکایه ـ «جور» چفلر سباحتی» والده‌لك صوك باقیشی» شعر. غزلیات و غیری»

مقاله مخصوصه‌لر ـ قافقازیاده خانمار ـ کوزلك، زوجیت» قزلرك تعلیم و تربیه‌سی» روسی محرراتدن لوفاش‌ویچ وسمی ایله» کلنار خانم رسمی ایله» دفن عادتاری» پاپوچیلر» ژ تجیك ترقی ایتملیدر» قریمده اسلام قادینلری» ترك خانمارینك استقبالی» حجاب مسئله‌سی» قادینلرك شرعی و نظامی حقلری» طلاق و تعدد زوجات مسئله‌سی و غیرلر.

رسملی بحثلر ـ کوپلی قزان قادینی» وحشی انسانلرك پورتره‌لری مشهور عمارتلر» هندسانده دهلی سراینی جامع امیه» باشقردلاره قوجه صایلایا» قزلار» استانبول خانملری» عرب قزی و غیری و غیری رسمار آیروجه» دیکش و نقش رسمار.

علم طب و صحتدن ـ یورن قانامق» قزامق» یلان چاقوه آل کوملك» ودم چوبق» یوقیا ارکسورك» سکوز آغریاری» اورفیه چوبق تربیه‌سی» صاچ بویامق ضرری و غیری و غیری بحثلر.

قادینلر عالمندن ـ روسیه‌ده اناث مکتبلری» قادینلر مخصوص درس خانه‌لرده» پاریزده قز مکتبی» علامه قادین» تتایج قضایه سرکیسی (رومانیه) خانملردن کلمش مکتوبلر مشهوره قادینلر و غیری»

«علم حرث» دن اون ایکی درس ترکیه ترجمه‌سیله» مختلفه و مفیده ـ کوندن کونه چیقارمق» باقر ایله آلتون قرق ایتملك» قیصاقلی خوش‌آب تداویکی» سرکه یاصامق» باقر صاوورت تمیزلمك و غیری»

۱۹۰۷ نجی سنه‌سی «عالم نسوان» ده حکایه‌لر» فنی بحثلر» مناسب رسملر» علم حدیثدن» علم طبدن» علم صحتدن» اصول قزیدن تورلی مقاله‌لر» مختلف و مفید معلومات درج ایدلمك ایله برابر قادین قزلارك حال و معیشتنه دائر خبرلر نشر اولنه‌جقدر»

فرنسکستانك مشهور محررلرندن و اثرلری جمله دیلره ترجمه ایدلمش «ژول وبرن» ك «جوجقلار سباحتی» نام رسملی رومانی هر نسخه‌سنده دوام ایدیکدن بو حکایه‌یه جمله آنا و آنالرك «قیمتلی جلب ایدیبورز ـ بالاری ایله ابر اوقوسونلر روح و طبیعت تربیه‌سی ایچون ك تأثیرلی درسلری آلورلر» بو حکایهٔ غریبه صبیانه جکنك یاده‌رلق چاره‌سزلیکده چاره ایزلمك» هر درمك بر دراسی» یولمق» هر حالدن بر استفاده چیقارمه‌یی اوکرده‌جکدر ضمن که غیرت بو» للارنی آچار بو حکایه‌یی مطالعه هر کسی اوغوتمایدره» اکثیجهلی قزلقی و مؤثر درس چیقاره»

„ЖЕНСКІЙ-МІРЪ“
литературно-иллюстрированный, научный,
еженедѣльный журналъ для мусульманокъ.
г. Бахчисарай.

№ 2 1907 г. Алемш-нисвати

عالم نسوان

خانمار ژورنالی

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیتیه‌دن بحث ایدن

دسته‌لی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

بحرر و ناشر اسماعیل عصیرلی؛ مدیره دفعه وـ‌لیکوف زوجه‌سیه	شهر باغچه سـرای	بدلی سنه‌لك ۳ر آلتی آیلق ۱ر دورت آیلق ۱ر رو لدر. نمره‌سی آلتی کاپك.

عالم نسوان

خانمار ده بر مجله در

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیتیه دن بحث ایدن رسملی هفته لق ترکی مجموعه در.

ذی الحجه ۲۹ ۱۳۲۴	ایکنجی سنه	نومرو ۲ № 2	KEHCKIÏ MIPЪ Екатеринбургъ.	یکنوار ۳۰ ۱۹۰۷

آچلاره اعانه ایدیکز!!!

شفقتلو آنالرا

ای سوکلو قزلرا

الحمدالله و یل یزم طرافده آشلق امثالی ارتماه دیقدن هیچ آچلق بلاسی کورمایانجه، آقارمزك اجتهادی ایله اعانه ایدیکز کبی بیوب ایچوب راحت عمر ایدیبوروز الله تعالی‌نك بو نعمتلرینه چوق شکر ایدوب، کسب ما یحتاج کیدن کشی لرده الله تعالی‌دن اوزون عمرلر صو رماق لازمدر. بوراده الله تعالی‌نك تورلی نعمتاری اجتماده راحتده یاشامکده، قزان، سامارا، اوفا، هم باشقه مسلمانلر چوق اولان غوبرنالرده و یل محصولات اولمادیغندن ملیونلرله دین قرداشارمز آچلقدن کوزلرندن یاش آقتمامقدهدرلر. بیچارهلرلك آغلامه آشاری، کیمه که ایسه لری یاقتیه اودنماری اولمادیغی کبی ایتلدیکه اشلریده یوقدر. قیمك و صوق کونلرنده آچلغه دوچار اولمامق بنکلر یر ایش دکلدر. یزم انصمز شو قدر یمان عادت اینمش که بر کون ساعت اون چایی قالدیرمق یا که بر کون آش سز مق کوکلمز هیچ رضا ایلمیور. شویله که کوننه بر مرتبه طویمانه قدر آشامق ایکنجی اولمیان ملیونلرجه مسلمان قرداشلرمزك حالنی اوزکز فکر ایدوب یاقکز. بو آچلار آراسنده یاش بالالر، مکتبه کیتمیه لایق قزلرا، بالا ایمزدرلی خاتونلرکده حسابسز اولدیغی شبه سزدر. بر ایپجك بالاسی آناسینك کوکسنه صوروبده سوت چیقماه دقده امیدسزلکندن آچی صدا ایله قیچاروب آغلاماسنی ایشتمك شفقتمزدن کوزمزدن یاشلر اختیارسز نوکلور ایدی. اکر آچلق اولان برلره یارساق بو حالارینی کورمز ایلهدی. کورر ایدك، بیچاره دین قرداشارمزك شو یله آغر حالارنه یاردم ایتمك نتیجه آچلق اولان یرلر ایچون هر شهردن اعانه آنچه طوپلایوب کوندرمکله یزم تروپسکیده مسجدارده آچلار ایچون آنچه طوپلاندی یو طوپلانان آنچه لر یزم حکومتمزه چوق کورلمهده آچلار دخی یاردمکه محتاج ایدکلری شبه سزدر. یو سبیدن سز شفقتلو خانملار یله سوکلی قزلرمزدهده آچلار ایچون یاردم ایتمکزی رجا ایدیبورز. هر کم اوز حالنه یاردم ایدك حتی یو آچلارك حالارنی یالارکزدهده بیلدیروب اولارده هم آنچه ویروکز. یاش اقدن یاشلرق یاخشی ای قیلماق، شفقتلی و لطیف اوکرنیشلر، طرویکی خا

توتاری شفقتلی اینیه قاپلی اولدیغی معلومدر. انشاالله بو خصوصده هم آرتق چالشیرلر دیو امید ایدیورز. یالکز تکرار آرتق ویرمکدن توابی یرب دفعه آرتق بو لاجافله هیچ شیه اینمه کز! تکرار دیورز زهار خاطر چوق آز دیمه کز آشاغیده یازلدیغی برلرك یرینه آچلار ایچون کوندرمیکز اعانه کزی تیزجه کوندرکز.

اعانه جمعیتی اداره سندن

اعانه قبول ایدنلر اورالسکیده:

اورته محله ده: اخوند حضرت اهلیه سی عفیفه خانم و صابریجان حضرت اهلیه سی زکیه بانو خانم

یوقاری محله ده: محمد حضر اهلیه سی ماهتاب خانم منهاج خلفه اهلیه سی عائشه خانم

توپن محله ده: مرحوم محمد جان حضرت اهلیه سی فردانه خانم

بازار محله سنده: مرحوم خواجه جان حضرت اهلیه سی خالصه خانم

آلتشجی محله ده: عطاالله حضرت اهلیه سی حبیب جمال خانم

معروفیه ده: ایشان حضرت اهلیه سی محبوب خانم دولر اورالسکیده کی آتا و قز قرداشلرمزك ایشیکی تنبیهاری یزه چوق امیدلر ویریبوره. یالکز خانم قرداشلریمزی و خیرلی ایشك دوسیه لری اولدقاری سیدن آیرمك ایدیوز.

﴿ یاکوده قادینلر جمعیتی ﴾

بو سرك واقعه یا دولی ضیالی مسلمان قادینلری دعلم و خیرات » نامنده برجمعیت تشکیل ایتمشلر. مذکور جمعیت شمدیدن سوکره قادین و قزلر آره سنده علم و معرفت وافتمایه چالیشمق ایمش. و کیه نه قدر پاره دخی طوپلایوب فقرالریه یوللامشلر.

ایشته بو کبی جمعیتلرك تشکیلی بزم مسلمان قادینلریمزك دخی عقل و فکرلری ضیالنمیه باشلادیغنك برنجی شاهیدر. مثلا بولدقلری اون سکز مقدمه بر قادین میدانه چیقوب همشیره لریمی بویله جمعیت تشکیلنه دعوت ایدر ایسه، شبهه سز سائر قادینلر اولا « فسقا آیاقلیرك ایشی دکل بو ایش » دیه رد ایدرلر. و بو خصوصده سوز سویلدیرن قادینك اسمینه بر طاقم استهزا کارانه سوزلر طاقارلر. حتی بویله میدانه چقوبده دعوت ایدمیجك. قادینده بولنه بیلمکی شهالی ایدی. شمدی ایسه او زاقلر آزار آزار تجوب کیدیورلر.

یاکوده مذکور جمعیت تازه بر جمعیتدر. آرقداشلر کزوب میدانه کتورلر و اعضالری کافه سی قادینلردر. بو کبی ایشلرده برنجی دفعه اولارق ولندقلری سیبدن بو جمعیت ارالرنده جمعیتلری کبی باسکه بك او قدر مکمل اولامازلر. بو سیبدن جمعیتك تصورلری اولورسه عیب ایتمیوب، اولر بر درجه معاونت ایتمه لرلر. قادین قزلرینی و قرداشلرینی و جمعیته اعضا یازلمه لرینه معلومات ایتمیوب بالعکس تشویقلنمه یولنه رق، لازمنجه پاره پول دخی ویرمه لرلر. ایشته ارالرنده شمدیلك نه قدر مائی ونشاری وار.

جمعیتك باشنده ولنان قادینلر فلان ایشاری کندی لری کبی ایده بیلورلر و کبی جمعیتك یتون روسیه مسلمه لرنده برنجی دفعه اولدیغندن ماعدا ترکیه ده و مصرده و سائر مسلمان مملکتلرنده دخی بولنمدیغی معلومدر. و هر مملکت و ولایتلرك قادینلری بویله اجتماع ایده بیله جکلرینه شبهه ایدیور: بو کبی ایشه علم و معرفت نوری ایله منور اولمق و عاملدن ماعدا هوسلك و ملتجیانك طوپلولری دخی بولنمق لازمدر.

یاکو قادینلرینك کوسترد کلری بو اثرلری هر برك مسلمه لرینه بر اورنك و نمونهٔ امثال اولمه لیدر. سائر شهرلرده دخی و کبی جمعیتلر تشکیلنه چالیشمه لی. مثلا بویله جمعیتك قزان کبی مسلمان اهالیسی چوق اولان شهرده یك کرکلی اولدیغی تکراردر. قزاندن ماعدا اوفاده، قاسیموفده، اورنبورغده و بو کبی سائر شهرلرده دخی لازمدر.

بو کبی بر جمعیتك تشکیلنك فکرنده اولانلر

خصوصده لازم. ولان خبرلر ایچون بزم اداره مزاجعت ایدرلر. ایسه هر وقت هوسلرك ایله معاملات ویره بیلیورز.

﴿ چوجق بیوتمك ﴾

آنالرك، نه قدر تعب فکر لرده نه قدر ایکرنج قلنه جاقلره قاپیلدقلرینی حتی چوجق خسته لقلرینك حکیملردن زیاده صاغلغنجی قوجه قاریلرك، چکمسی دوشوك طاسلرك سو. زلر یته قاپیلدیغی جکر پارهلرینی تسلیم ایلهدکلرینی و بو یوزدن بچه بچه کنوالکلر میدانه کلدیکنی کوریبورز حتی شو ساعده کیسه بیلمز نقدر یاوروجقلر حقیقتة خسته اولدقلری حالده قورقولردن بیلمم نهدن واحتسز اولدقلریله حکم ایدهرك ـ قاتی یاپهجغم دیهرك کوز چیقارمق ـ قیپلنده اولمق حکیمه کتوریلهجکنه قوجه قاریلرك قورشون دوکمهلرینه، اوقورمهلرینه، صو چورمه. لرنه فلان قاپیله ق زوالی یاووللری کوزلری اوکنده کندی ایله اولومك امانسز پنجهسنه دوشوریبورلر بو نه قدر اسف اولنهجق نه قدر یوك بر جهالتدر. هانکی دین هانکی مذهب کوستریبورکه بزی اوستنه یپقیلهرق یو ساعتهکار قدینلره قاپیلیورسکز؟ انصاف ایدیکز، مر. حمتهکلکز یوله بر عصر مدنی و ترقیده اولادلریکزی حکیملردن غیری کیمسهلره تسلیم ایتمیکز دوقتورك فائده. سی اولمزسه ضرارینه هیچ اولمز آما قوجه قاریلر او. یله می بقالم؟ اولسه اولسه پاپهجقاری آیش پاکور یا طوپالدره.

بر چوجغی بسامك یوبوتمك طوغرمقدن دها قولایدر ظن ایدلمسون آصل آنالق یاپرویه یاقین آنی بیوتمکدر ذاتاً، آنا یورکی ایله سرتلی طوغهجق هیچ بر شی یوقدره هر شیدن اول دوشونهجکمز بر شی وار ایسه اوده یاوروجقلریمزی کوچلی، قوتلی، دکرلی، دایانقلی اولهجق صورتده یتوشدیرمکدره. اك ایییسی مشهور بر دوقتورك شو سوزندی آیرلمامالیزه چوجقلرکزی ترله، صووغه، روزکارره کوتك آیدیدرکز یمك، ایچمك، یاتمق، کینمك کبی ایشلرده چوجغه کوشکلك، جفیلك، ویرمهجك حالـ

لری، الیسه لری کیدیکز؟ یو یولده بیوته جککز بر چوجق یلکه او قدر کوزل، او قدر تاریز، او قدر یاقیشقلی اولماز فقط هر حالده دکوریوز. سالغلام و فعالی جانلی بر یاوروجق اولمقدن ده کری فالماز.

(وسال عافیندن)

﴿ زواللی قیز ﴾

ایچنده هیچ بر کوزل رؤیا کورلمك احتمالی اولمیان شو منحوس اویقودن اویانیر اویانمز طاغ باشنه چیقوب کونشك ایلك شعاعلرینی قارشولادم.

هنوز اویقودن اویانمش بر یاوری قوشجغز تازه چیچك آچمش بر آغاچك اوزرنده حزین حزین اوتیوردی آتاسی ده آکا پیهجك کتیریوردی او زمان بم کوز لرم یاشی ایله طولمش ایدی

آه! نیچون والدم یوق؟ یومسی آغاچك دالی اوزرنده آهسته آهسته سالانمقده اولان شو قوشجغز کبی نیچون بختیار اولهمیورم؟ بر یوزنده هیچ بر شی بم دکلدر. یتیکم بیله یوقدر. فقیره والدهسی طرفندن کویمزك مزارلق طاشی اوزرنه یرلشمش زواللی بیر قیزجغزم!

آالمدن یاپاندن آیری دوشدم. اوقدایشارندهکی لقمی بیلمم. کوی چوجقلری بکا همشیره دیهزلر. بوللرك او یولرینده قاپلهمم.

کچلی چنتجی بی کولهکلکلرك آلتنده اوطورمقه هیچ چاقرمز. والیدهلرك چوجقلرینی قوجهلغه آلمرق اویوب اوقتادقلرینی اوزاقدن سیر ایدرم.

نه یاپهیم؟ آغلایه آغلایه مزارلغه طوغری روان اولورم دنیاده بم ایچون قپوسی آچیق یولنه بیلر بر یر وار ایسه آنجق اوراسیدر. دیا آلامتی چکمکه او. زرنده باشلادیغم طاشه کوزلرمی دیکرم. بنی براقدیغی زمان والیدهمك سریمش اولدیغنی خیال ایدیکم کوز یا. شلرینك برلرینی آرارم. اون دورت بهار موسمی کچدی که بنی ترك ایتمش اولان آغوشدن، آیری اولهرق آغلا

یورم. والده‌جکم! کل کل؟ بنی بر قدیفك پرده سنی بکلیورم.

(معلم ناجی)

﴿ حقیقت ـ افسانه ﴾

ژمانك کجمسیاه کوزلدکی غائب ایتمش و قارتلغه وز طوتمش اولان بزم حقیقت خانم بر کون چیر چیپلاق ولدیغی حالده میدانه چیقیورمش آیدی.

کندیسنه راست کلن پیر و جوان منظره‌سندن اور. کوپ قورقدیلر.

بیچاره حقیقت کیسه‌نك التفاتنه مظهر اولامدی. التجا ایده‌جك بر یر بولامدی. زقاق اورته‌سنده قالدی. فنا حالده اوشودی. تیرل تیرل تتره‌مکه باشلادی حیران حیران. لرزان لرزان اطرافنه باقمکه ایکی برده مکدل کینمش. طاقمش طاقیشدیرمش. هر نه کیمش هر نه طاقمش ایسه کوزل یاقیشدیرمشده کترمکه چیقمش اولان افسانه خانم ـ که نه مال اولدیغی اولور اولماز دقتله کشف ایدیله‌میه‌جك درجه‌ده پارل پارل پارلایوب کوزلری قماشدیرمغه ایدی ـ بالتصادف قارشیسنه چیقیورمسونمی؟

بردنبره حقیقت خانمی او حالده کورنجه دیدی که:

وای! حقیقت خانمجغم! سزمیسکز؟ صباح شرفکز خیر اولسون! جانم افندم! بر دقیقه! بوله زقاقده کورتمشده یالکجه چیر چیپلاق نه یاپیورسکز؟»

حقیقت شویله جواب ویردی:

«نه یاپه‌جغم! کوریورسکز یا! تیرل تیرل تیرده وب طوریورم. کلوب کچلردن بنم ایچون بر صحیفه‌حق بر بولدارینی رجا ایدیورم. کیمسه رجامی قبول ایتمیور. هر کس بندن قاچیور. کرتق ایچه‌جه آکلادم که زوالی قارت حقیقت بوندن صکره سعادت کورمه‌یه‌جکدر.»

یوقاری اوزرینه افسانه خانم شو یولده بیان افکار ایلدی.

«براق ایشمك چاره‌سی بولنور سز بنم کچوك همشیره‌مسکز. اوکونمك کبی اولسون بن هر زمانه کینمم فوق العاده بر حسن قبوله مظهر اولورم. سز نیچون اولیه‌سکز؟ ایکی کوزم حقیقتجغم! هیچ یویله چیر چیپلاق میدانه چیقیلورمی نیچون یویله ایدیورسکز؟ یو حالده بر حرکت دکلدر.

کلیکز. برلشه‌لم. بر لباس ایچنه بولنه‌لم. برلکده کزه‌لم. ایرلیه‌لم. ایکمزده استفاده ایده‌لم. ایکمزده حسن قبول کورورز. سزك شرف رفاقتکز ارباب معرفته بی سوددر. بنم برلکده بولونمم اصحاب سفاحته سزی سوددر. نه عرفا بی ره ایدر. نه سفاهتزدن قاچار. برلکده بولنور ایسه‌لك نزد عالیانده مقبول اولورز. هاشا سزك عاویتکزه بزم شطارته یورتمه‌لی. بنم شطارتم عاویتکزه برلشمکی کورتمایدر. یویله اولورسه هر برده بربرندن آیرلماز ایکی کوزل همشیره اولمق اوزره تلقی اولنورز. هر کسدن رعایت کورورز. آکلادکزمی؟ سوکلی همشیره‌جکم!....»

جناب عبدالحکم افندی وقت غزته‌سنه یازیپور:

اورپورغ جوارنده قارغالی نام قریه‌ده عبدالرقیبو نامی زوجه‌سی طیبه خانم وقت غزته‌سنك آچلرغه یاردم ایتمك ایچون عرض اولنان نومره‌سنی آلوب هر بر جمعیتده قادینلر اراسنده اوقوبوب آچلرغه یوز رویله‌دن زیاده پاره جمعیتی مذکور افندی دیپور:

بزم قارغالی قادیناری غیری برلرك مسامه قادینلرنده آشاغیده حساب اولنه ایدیلر. اما معلوم اولدیکه یوقاری دره حیات و شفقت وار ایمش. زیرا شهره بیله کو. رلمه‌مش بو کبی غیرت یزده کورلدی.

کچنده قارغالیدن «وقت» مك محرری یازیپور:

شهرمزده هر محلده او بالالر ایچون مکتبلر یاپه یو لرده یوزدن زیاده بالالر اوقیورلر. کچه شو شهرده قز بالالرده اولمق کرك. یوقسه نه یرده اوقیورلر ایمش مجهلا؟ یوز قز بالا اوقیه‌جق قدر آبصطایلرك اولدیغی بیوك اولمالی. و یوز بالایه بر آبصطای اوقته بیله‌مز. اشبو مسئله‌یی ایوجه تفتیش ایدوب اعتباره آلمق لازمدر. قز بالالر مکتبلری ایچون یرلر حضرلیوب معلمه‌لر دعوت ایتملیدر. اوز کرکمزلی اوزمز اما ایتمزسك یزم ایچون کیم چاپالار؟

گیتده قارغالیدن حرات حضرتك اعلیه‌سی مکرمه خانم یازیپور: قادینلر مجلسلرنده آیصطایارك عمومسکه و مسلمانلغه فائده‌لی سوزلر سویله‌مسیوب، پریسندن کوکلوب، پرنسنك قولاغنه اکلوب اکلوب شویله‌دوب، وقتلریني بو صورتده کچیریورلرمش. مذکوره خانم دیپور: اوقومق، اوقوتمق، یالالری تربیه ایتمك، و عمومیتله آداب اخلاق حقنده آیصطایلر محله خطاباً کو. زل سوزلر سویله‌مایدرلر. او یالالریمز بر آز اولسه‌ده ترتیبله اوقومیه باشلادیلر، اما دیز یالالریمزك حالری یك مشکلدر. آنا، اوقومق ایچون ترتیبلی هیچ بر مکتب یوق، یاشلرنده تعلیم و تربیه کورمین قزجغلر، وقتیله جمعیتلرنده فائده‌سز آثار اولدیغلرندن ده تأسف ایدییور.

بو سوزلره «وقت» غزتهسی دییور:

مکرمه خانمك فکری طوغریدر، لاکن بو صوك زمانلرده چوق پرلرده قزلرك تربیه‌سنه بیوك اهمیت‌لره باشلار انشاالله اوزق وقته قالمیوب قرغالنمده حال اولهاولور. بو ایشه دقت لازم اولدیغنی آکلاوقدن صوکره قارغالیلك حمیتلی مسلمان یاپاری مکمل بر قز مکتبی یاپدروب لیاقتلی معلملر دعوت ایتمه هیچ آغرسنمزلر.

﴿ بوسفارسا ﴾

عموم بوسفارسالی قادینلر جمعیتی هیئت مرکزیه‌سی دونکی کون قماره رئیسی موقتور فردوه قادینلر جمعیتی نامنه بر عرضحال تقدیم ایتمشدر.

۱) قادینلرك کوی و نعیه مکتب اجمنلرینه انتخاب اولونمهلری.

۲) عالی تحصیلی اولان قادینلرك مکاتب مفتشی تعیین اولنمسی.

۳) قابریقه‌لرده نظام موجبنجه قادین و چوجقلرك ایشلریني تدقیق ایچون تعیین اولنه‌جق مفتشك خدمتنه خدمتسنه قادینلرکده تعیین اولنمهسی.

قماره رئیس جمعیتك معلوماتی نظر دقته آلنمق ایچون عرضحالی قماره‌یه عرض ایده‌جکنی بیان ایتمش (طوره).

﴿ طوقماقدن ﴾

بزم عزتلو ترکستان مسلمالرینی، قز یالالری علم و معرفتدن بهره آلمق ایچون غیرت ایدولرینی رجا ایدهمز. اسکر مکتبلری، اصول تعلملری جنده معلمه خانملری تربیه‌لی بخش اولسه‌لر، آز وقتده چوق لیاقه حاصل اولهسنده هیچ شك شبهه یوق. هر ایشکه تربیه کرك تربیه‌سز ایش جوده کلمز. انسانلرك یاوریماهن عبارت اولان بز قادین قزلر شو قدر پریشان حالده یاشه‌مه‌مز بیلمزسکده بر آز وجدان حسی اولان کشیلر پریشان کرك. پریمز السکاری قاوندقده ایسکیمز کبی تاونغاق قویماق کرك.

معلمه فرخنده خانم دیتکایوا.

قادینلره مساوات «نام جمعیتك باش اداره‌سی آو رلیورغده‌کی قدت پارتیاسنه مراجعت ایدوب» بر قادت پارتیاسی هر کسه‌یه حقوقده مساوات طلب ایتدیکنه ایشه تامز. فقط ملتده اسکی قادینلر موجبنجه قادینلر حقوقسز اولهایدیلر دیمك آکلاشلره واره قوصودارستوه‌لتی دو. ماده یو فکرده وکیللر یوللندیغی کورلمش ایدی.

شمدی صایلاولر یاقینلاشماسی مناسبتیله بز سزدن رجا ایدهمز جمعیتلرده قادینلر حقنده ممکن قدر حقوق لزینی طلب قیلمق ایچون سویله‌مسز. (وقت).

السکلتره‌ده ۱۸۷٤ سنه‌سنده بر جمعیت تشکیل اولنمش ایدی. بو جمعیتك مسلکی انکلتره اهالیسنی کنج لرندن اعتباراً سرحوش ایدن ایچکیلردن محافظه ایتمکدر. بو مناسبتله مذکور جمعیتك ۶۰ بیك اعضا طرفندن ۲ ملیون یالالره بر یازیلده نصیحت ایدلمکده، بو آقچه لرله کتابلر طبع اولنمقده‌در. و بنه «مذکور جمعیت طرفندن بر نجه سنه‌کنلرده پادشاهلره عریضه ویرلمشکه هیچ بر یرده ایچکی صاتلماسنك رخصت ویرلمسون دیه بو عریضه‌ده ۷ ملیون ال قویولمش ایدی. آمریقالك پش پرلرنده بو عریضه‌یه قولاق ویروب ایچکی صاتمغی صاق ایتمشلر. و پنده آمریقاده مکتبلرده ایچکی اتباء

ایک ساعته نه قدر شرر اولدیغی خصوصده درسلر ویرمیور ایمش. بو خصوصده ک زیاده چالیشان ماری سکونت تامنده بر قلق ایمش.

﴿ چوجقلرك سیاحت غریبه‌سی ﴾

(دنباسی) (۰)

هاوانا قلعه دیوارینی گی دلان شو کیمه قیاغی ستنده یوقاری قدر یوکسلدی. بیلمك ایچون ارق یاسه. چق بر بیله یوقدی نرده قاچاق مغاره.

ایچریلره دوغری گیتمك ایچون هر حاده شو قیاغك اطرافنی دولاشمق و بشقه یردن یول بولمق لازمدر.

یارم ساعت قدر ایکیسی ده جزیره دوغری یاپیلوب یوقوشمك دیینده گیدیلرك، درت صون صرغه وصل اولدیلرکه بو ساحل آز چوق کرمتار چیقاریلر پیارق شرقه دوغری یاریلیوردی. درحال بو طرفی اقاچار و چالیلرله اورتولی اولدیغی حالده دیکر طرفی اقاجمز اوه‌سنی قوری بر چاتی گی دوزلوب دی. صاتکده بر بیوك بوشلق ایچنده جنوب دوغری و زاتوب گیدیور.

یرلر و سردی قیاغك وسطنه جنوب قرمه اطرافنی ایچمه مغاره و تحتی یمك موقن و بسمقری گی چار سلوقی‌لر نری سوریور.

دویقن ایله دیکر بر قچی قوز آتلمه گریوه‌ده زاتکلن ایومرسون و دوکن ایله قاسور یمه صاحلده مدیه قوقی توقدن شیر صویلامقه گیدیوردی.

بیوکرله ایتدکاری سوزده یرلر ایله سیردس گزوب گوردکاریی اکلاتدی، شمدیکی حاله دها ایریاره دوغری آرالشدیره قالنمزدن اول یارخودی براقمق منا. سب اولمیه‌جقی حکمی قرارلك یرالدی

واقعا صفیه‌نك تکه‌سی زده‌لنمش یان اوزری یاتمش ایسه‌ده یه موقتاً اولسون بزه یالاره صفیه‌جق بر محل خدمتی کوره بیلیر.

(۰) ۱ نجی نومروده باق

وحشیلر طرفیندن کوکرتیلمش ایسه‌ده یه قدر. رمار (کابوت) اسکی حالنده صاقلام اولدیغندن یالالر یه قاچ کونلر اولسون بتاغرنده یتا بیله‌جکلردر. پاوا. خوردگ آشطامه‌سی یکی دالغه قایبله‌رق قرمیه دوشدیکی وقت هیچ بری زده‌لنمامش ایدی. یالالری هر شیدن زیاده بیه‌جك مشغول ایدیکی ایچون بوکا پك صوبیور. لردی.

حقیقت دوشونیلورسه کمیك دکز اورته‌سنده طالش وحشیلر قاموسه شریه‌جه ساحله آقلمسی بر بیوك لطف و معاونت اولمشدر. دکز اورته‌سنده قرمیه اشیا نقلی نقدر مشکل اولوردی یا! حتی بو خصوصده موفق او. سه‌لر بیله ایم بیلیر نقدر پورولورلر. زحمت چکر. لردی. هیچ شبهه یوق ایدی که پاراطوده موجود شیلت جمله‌سی قروناوق ممکن اولمزدی.

(ساوش) قیا اوستنده قالمش اولسه یالالر بر چاره ولوب قرمه آیق آلمقدن صکره اشیایی قورتارمقه یشلاب وتی اکمل ایدمجه قدر دکز کیی‌یی پارچه. لیوب شیلت بر چوق قسمی خراب ایدردی. بیه‌جك سلاحلر، ایسه‌لر، آلات و ادوات کیی شیلردن پك آز شی قورتارمه موفق اولورلر. فلانی دکز قرمیه طو. یلامق مجبورینده قالیرلردی.

تکر اولنورکه داغه کمی‌یی ساحله آتدی. واقعا یوقسه صاره کمیك سیرو سفره برابه‌جق حالی قالمامش ایسه‌ده هیچ اولمزسه تکمیل لازم اشیایی قروتارمش بر. ده قومه اوطورمق طرفی پارچه‌لنمامش اولدیغندن موفه وسون یالالری محافظه‌یه پارایه‌جق بر حاله یدی.

یونکه برابر وقت کچدکجه یافدورك و کونلك فائزیاله تحتلر آچیلر. کوکرتمه‌یه چوکر ایچنده او. تورمق قابل اولمز. لکن شو حال وقوعه کلنجه قدر یا. لالرك قره داغلنده ایاریله‌رك بر شهره واره بیله‌جکلری امر واقعدر؟ طاغه اوطری خالی (یوش) آطه‌یه کتمش‌ده امدا یکه‌لاجك جهت یوق ایسه یه کمی یاپ. چاغنجیه قدر آطه‌لك ایچریلرنده اوطورمه قابلیتلی

بر دقیقه بولورلر. شمدیکی حالده الک ایی حیث مو قه شوزده. اقامت اولدیغندن بزم بالاده بولنه یادیکی کبی یان اوزی یاتمش ایدی دیدیلر. یوقاری جهته کان طرفه بر ایی مرديون اغلادیلر. یونك سایه سنده کوکرك اوزنه سنده کی قماره ایشك قابل اولدی. مرتو براز آشیجه یاقدن آکلادیغی ایچون کندیسنك سودیکی آرقداشی سرویسك دعاوتنیله طمام حاضر لادیغندن هر کس کمال اشتها ایله قارشی دویوردی. حتی کچیوکلر لقمه لندیلر. کولوشدیلر. یالکز ژاق اولاری لقمه نقاط خصوصنده هر کسدن ایاری کیدی حالده شمدی بر کناره دوریپوردی. اونارك لقمه و صوتجارینه هیچ قار. شیوردی. ژاقك حالنده کوریان بودرجه بیوك تبدل واقعا انسانه حیرت ویرمیك بر شیدر. حتی ژق بو خصوصده. ارقداشلرینك کندیه صوردقاری سئوالرینه جواب ویرمکدن چکینیوردی.

نهایت اویقو زمانی کلدی. ژ چوق کوتاری دور. لو مفقت و محنت و تهلکه ایچنده کچیرمش اولدقدن نقدن خماکسی ده زیاده سیاه اویقو و استراحته محتاج. کوچوکلر اولا یاتاقلرینه چکلدی. اوقدلری صره بیوکلرده کیندی. یالکز سیروس، پرلان و دولیقان توتاك کاهیرا شو.

پر چوق مدیه واستریدیه بولورلر

رادهه بیر طاقم بیرلسی خلقك یاخود وحشی حیوانك ظهور ایدمدك کبی به هجوم ندن قورقلمزمی یا، تفکر ارلرکه قورقیلان شی ظهور ایتمدی. کیجه وقوعاتسز کچدی. صباح اولدیغی وقت بالکز جناب حقك لطف و عنایتنه عرض شکران و دعا ایلدیلر ایشلره باشلادیلر.

الك اول یاراخوده سی شیلری بر یاوجه طوپلایوب ترتیب قویمق لازم ایدی قره اسماً غیر مسکون (انسان اوطورمیان) کوندیکندن بیهوده مشاقسی زیاده مهمه ایدی. اکر آو یولنه چق اولورسه اولادلری محافظه قوشی ایله یا. لمدن بیقه بر شیدن استفاده ممکن اولمیه جغی کوریلیور دی.

آوجیلقه غایت هوسلی اولان دولیقان اطرافده قیالر اوستنه قرلنش بر چوق دکز قوشلاری کورمش ایدی که بنا ٔعلیه قارن طوریورنده مجبوریت اولمق دوغریسی بك تأسف اولنه چق شیدر. بناء علیه شوتارده کی بیه چکك ذقدر وقت کفایت ایلیه جکنی آکلامق لازم کلیوردی.

بیه چك میدانه چیقارلدیغی کبی. بك چوق مقداره موجود پولتان پکسیاتاردن (سوخاری) قوزو ات. سوجوق. ات ایله اون قاوریلمش وچورمك. طوزلی یاغلی و سائرینك ایکی آیدن زیاده دوام ایلیه میه جکی آکلاشلدی.

شو حالده قرمدن بوله چیقوب آیچه زمان بوله یورمك لازم کلدیکی اولورسه قورو بیه چکلری او وقته براقوب شمدیلك بوراده پولتان آو و سائر شیلر ایله کچنمك ایجاب ایدر.

یاکشر دیدی که:

ایلك داهه قرمیه اوطوردیغمز وقت آیاره صر کیرمش ایسه مطلقا بیه چك بر قسمی بوزولمشدر.

— بوزوق کی کورنسون قوزلری (کادوکا) آیار آکلارز. لکن بیه چکلری بکرار آشدن کچیرمك بوزیلاشدیره ایی اولور.

موافق — بو ایشی بکا براقکز.

پرلان — سکا براغدم. فاط چابوق ایشه باشلا. زیرا شو ایلك کونارده کیدرکی بیه چکدن بشقه بر شیله قارن طوریورمیه جغز سانیورم.

ویلفوکس — ایجون همان بو کوندن شو قاره کوشری ایاریلیوب اورالردن فوش یمو طاری طوپلایالم، دوول و قاستور — اوت، اوت یمو طه طوپلایالم.

وپ — هم ایجون باق م طوتمیالم کمزده اولمه واز (قاره‌باق) بالار هایدیکز باق طوته‌الم، کم کلیر؟

بالار جواب ویردیلر:

— کلیرز! کلیرز!

— هیچ یانمرشدیلر!

بریان — یاهو! اویون لازم دکل، بز اولطابی ایچون صچیمدن باق طوته بیلدیکزده ویرمرز.

ایومرسون — امن اول، بریان، چوق دقتلی دکورلیز.

سیروس — ایی اما، اول امرده یقالم باشلامزی بر کره کوره‌الم، یالکز یمکی دوشونمك مناسب دکلدر.

سرویس — طعام ایچون قرلایانلره سزیدره فلان طوپلامقده قالیدر.

سیروس — باق، اعلا، کوچکاردن بر قاچیاه موقوی برایی آلوب بر آز شی طوپلایکز، صباح طمامه حاضر اولسون.

موقو یاقی اوستنه اقلدم.

بریان — بالاره ایی دقت ت

موقو، قارت و سیروس

وقو — قو قیمکز.

غایت ایشکلار، مساعر بالا اولان موقویه هر خصوصده امنیت و اعتماد جائردر، قضایه اوغرامش یا- لارله طرقنجی دها شمدیدن آکلاشیلوردی، هله مر چوك بریانه محبت مخصوصه‌سی وارد، بریان‌ده زنجی چوجغه مقابلهٔ کوزل معامله کوسترمکدن کری دورمز دیکر ارقداشلری انکلیزلر یولنه بر مجتی کومك و کوسترمکی طرفدارانه بکنیرلر.

ژاکنس:

— هایدی،

دیه باغردی،

بریان — ژاق، سن‌ده کیمیورمیسك؟

ژاق جیر سواین ویردی،

ژاکنس، دوول قاستور و ایومرسون مرقومك رفقه سنده ایاریلدیلر، بیدایه دکزك چکندیلی اوزن قنا- اق ایزلرنده یورومکه باشلادیلر، ملکده سواری چیفتش اولان چکدشن و آچیقده قالان قالار ایچه بر چوق مدیه استریدیه بولورلر، شونلرده چی و یا پیشمش او- مرق میلر بالارك یك ایشنه یاراییه بیلیر،

بالار ایشده قالمدن زیاده آکلقلی کوزمکه باشلیورلردی، صبی لرك حالی بویله‌در، کچیرمش او- لدقلری دورلو مشقتلری کاملاً اونوتدقلری کبی عجبا ایلری‌ده حالرنه اولهجق دیمه هیچ دوشونمیورلردی، بالار ارق قالمشدقدن صکره بسیوکلر یاراماز، آراشدیرمه باشلامیلر دونیلدن، قروس، وپ سلاحلری طوپلیورلر، انکره لازم سلاحلری البسه‌لردن میدانه چیقاریورلر دیکر طرفدن سیروس، بریان، پاکستر ایله سرویس شراب، برانده و ویسکی کبی آچیله‌جقلری ارزنی معاینه ایلیورلردی، اشبا بدانه چیقارلدقجه سیروس بر دفتره اشارت ایدیوره ذاتاً بو دفتره پارا- سلودك نه قدر اشیا لی و نه صورتده اولدیغی خصوصنده ایضاحات شیار یا حسابی آمی قالی — دوقدیقدن بری حسابجی ولدیغی جهتله پارلخودده اولان اشیا حقنده شمدیدن برمعلو- مات پیدا ایتمش ایدی، (ایلروسی وار)

№ 3 1907 г. Алемш-тисбах

قنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیتیه‌دن بحث ایدن رسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

محرم الحرام ۱۳ ۱۳۲۴ | ایکنجی سنه | نومرو ۳ 3 | KENCHIR MIPD Бахчисарай | فوریه ۱۲ ۱۹۰۷

نعت

ملك شوقدله صورت بولدی خلقت یا رسول الله
سمایه طلعتکدن سکلدی صفوت یا رسول الله

شرفیاب قدومك اولدیسندن بنه بعضا
فلکده حاکمه نسبت وارسه رفعت یا رسول الله

خیال ایتمك عاصو قدریکی بیهوده‌در زیرا
بیوکدن رتبهٔ تخیندن البت یا رسول الله

سنك شرع مبینکله قوانین بولندی عالمده
دیانت تاج حکمت رسم و عادت یا رسول الله

سکا منطوق اولور هر قلب صادق دائما چونکه
سکا ذکر کله افکاره سلامت یا رسول الله

خلوص قلبه بخش ایت قصورم قسط عجزمله
إدای نتکه ایتدیسه جرأت یا رسول الله

قزوندر جرم و عصیانی نکارك روز محشرده
یمانسدر حالی ایتزسه شفاعت یا رسول الله

نرده‌سین؟

آه آه ای دلستانم نرده‌سین؟
نرده‌سین محبوب جانم نرده‌سین؟
حسرتکله قالدی جسمم بی روان
ای بنم روح روانم نرده‌سین؟
بی مروتکن سودی جانم سنی
بی مروتکن حالمدانم نرده‌سین؟
صورمدك بر قاچ زماندر حالمی
واقف درد نهانم اردمسین؟
بن صانیردم که اولور واصل سکا
اولدمش حیفا فغانم نرده‌سین؟
قصورقدم نادم قراموش ایلدك
اولدك جویا نشانم نرده‌سین؟
کیریسی یکدم فروزم چیکندم
قالدی آرتق توانم نرده‌سین؟
کلمدك کیتسون سکا یاری نکار
سویله ای نامهربانم نرده‌سین؟

(نکار خانم)

﴿ هارون الرشیدك اوطه‌سی ﴾

یازان

﴿ شرق اسلوبنده تفریش بیوت ﴾

اوروپالیلر هر عصرك اصول معماریسنده بتالر اتخا ایلدکلری کبی اولرك داخلی دخی آرزو اولنان زینت اوزره تنظیم و تفریش ایدرلر.

تاریخده شهرت یولمش اولان اسلوب تفریش بر قاچ نوعدر. که غریق، فلامان، (عرب و عجم داخل اولدرق) شرق، ایتالیان و برده فرانسز اسلوبیدر.

هر بر ملته منسوب اسلوب تفریشك دخی دورلری واردر. که کیمی، قدیم، کیمی جدید ایله تفریق اولندیغی کبی کیمیده او اسلوبی انخاذ ایتمش اولان ذواته عطف ایله یاد اولنور: مثلا (فوتین ریمه سانس) دیدیکی زمان فوتیفك طرز تجددی و اون دردنجی لوئی ویا ماری تره‌زا طرزی مراد ایدلمش اولور.

انکلیزلرك دخی کندیلرینه مخصوص بر طرز تفریشلری واردر. فقط بو طرز، مثلا آلمانلرك کبی غرو و جدی آدملرینی کبی قلمز طرزی کبیدر.

نظر ریا بر شیئه ارائه ایتمز. یالکز استراحت جهتی و برده متانت التزام اولنمشدر.

بر قاچ سنه واردرکه هر شیده تجدده مائل اولان طور بشر - محافظه کارانه‌کی تصاریفله برابر - انکلیزلرده دخی حکمنی کوسترمکه باشلامشدر. بناءً علیه آنکره طرز تفریشلرینی دکیشدرمیارر. فقط زینتله وسائل راحتك ازدیاجندن متحصل بر طرز وجوده کتور. رمزك (هارون الرشید) اسلوبیله یاد ایتمکه باشلامیشلر.

بو طرز، درج ایدیلان رسمده کورلدیکی اوزره بر سریردن، (فرانسزلرك مدریه غاطی اولدرق) ایچیروده آغاج پارچه‌لریله شبیك واری ترکیب اولنمش اویمالرله و یاخود ازرارینه خطوط و نقوش عربیه ایله‌نمش قماشلرله مستور دیوارلردن، مدهش قماشلردن یاپلمش آنجه پرده‌لردن، بزم صدفلی مشن اسکمله‌لردن، غایت نفیس قالیچه‌دن و جابجا دیوارلرده مربوط اویمه‌لی حجرهلردن و طوانلره تعلق اولنمش عرب اصولنده قندیللردن عبارتدر.

بو طرزك، بدایع نفیسه‌نك رکن عظیمی اولان رسامان، جزیرة العربه سیاحت ایدن ارباب تدقیقك کروب رسم ایلدکلری بیوت و مفروشاتدن و برده الف اللیل حکایه‌لرنده تصویر اولنان اوطه‌لرك فرط منخیله‌ده نقش پذیر اولان صورت مخیله‌سندن ترکیب ایله میدانه قویمشلردر. بو حالده اون التی اوشون بر اوطه لا اقل اون اون بش پارچه‌دن ایله تفریش اولنه‌بیلمکه‌دیر.

شمدیکی حالده مفروشاتده اك زیاده التزام اولنان عوده بر اسلوبدره اوروپالنك اغنیا خانه‌لرنده بر یا ایکی اوطه مطلق عرب و اسلام اصولنده تفریش اولنمشدر.

﴿ سریستی، تزوج ﴾

شمدیه قدر روسیه‌ده مالکی دینده اولمیان آیین روحانسی اوزره نکاح ایله اجرا اولنمیان تزوجلر نظاماً ممنوع ایدی. شمدی فرانسه‌ده جاری اولدیغی طسرزده روسیه‌ده دخی سریست نکاح و تزوج

(قزلباش) اسواك نظام ایدلمسی حصوصنده داخلیه نظارتنده بر لایحه ترتیب ایدلمکده‌در.

یوندنماده ۱۹۰۵ سنه‌سی آپریل ۱۷ یه کلنجه قدر پراووسلاوی کوریالر ایله خرستیانلرك غیری مذهبلری و یا غیری دیانته منسوب اولانلر آراسنده پراووسلاوی اولمیان دیکر آیننی اوزره عقد نکاح ایدیلرك واقع اولمش تزویجلرك و یوقاردن وجوده کلن انساب و اولادك نظماً تائیدینی حصوصنده داخلیه نظارتنجه ترتیب اولنوب منسترلر مجلسنه تقدیم اولنمش نظام لایحاسی تصدیق اولنمشدر.

﴿ اداره‌یه مکتوب ﴾

محترمه شفیقه خانم

قادین قزلاره مخصوص بر جریده‌نك ازمی هرکسه معلوم اولدیغی بر زمانده جنابکز بو آغر خدمتی او. متکفل اولدیغی دعالم نسوین نشر اتمیه شروع ایتدیلر.

رحمت سزه. و جریده‌نك قادین قزلاره حیاتی معلومات ویروب کوز و قولاقلرینی اچاجغی اشکاردر.

بزم یدی صو (سیرمیجا) ولایتنده مسلمانلرك حیات و معیشتی روسیانك سائر ولایتلرینه نسبتاً فرقلیدر. اکر عالم نسوان ادارهسی قبول ایدرسه بزلی مسلمه. ترك احوالنه دائر بعض معلومات یازارم لکن لسان ادبیه‌یه اشنا اولمدیغمدن مکتوبلرم یك اصولسز اولور دیو قورقیورم هر حال آیسه بو دفعه بر حادثه بیان ایدیورم. بوندن بر ایکی آی مقدم پیشیك یلدسلده مساکن فشیدوف نام بر روسك ماریا نام قزی دین اسلامی قبول ایدرك قولاغی اسمای بر مسلمانه عقد ایدلمش ایدی. پولیتا قزی والیدهلرینه قاچوب ویردی ایسه‌ده قزینه قولداشه قاچوب اخرسی حضکورمك والدینی دخی بو ایشه راضی اولدیلر.

عاجزه‌کز منور احمد جان
قزی قوی بغاروا
(اداره)

یازیلرکزی بك بخشی، دائم یازه تورکز.

﴿ علم حدیث ﴾

ثمانیة أبغض خلیقة الله الیه یوم القیامة السقازون وهم الکذابون والخیالون وهم المستکبرون والذین یکنزون البغضاء لاخوانهم فی صدورهم فاذالقوهم تخلقوا لهم والذین اذا دعوا الی الله ورسوله کانوا بطاءً واذا دعوا الی الشیطان وأمره کانوا سراعاً والذین لا یشرف لهم طمع من الدنیا الا استحلوه بأیمانهم وان لم یکن لهم ذلك بحق والمشاؤون بالنمیمة والمفرقون بین الاحبة والباغون البراء الدحضة اولئك یقذرهم الرحمن عز وجل

مکیز مخلوقاتی، جناب حقك اتباعنه ایجنده اك زیاده بغض ایدیکی اتخاصدندر. یالانجیلقله مأوف و مشهور اولانلر، بنی نوعی اوزرینه عظمت فروشی استیلاز اولدیغی حالده یون عالمی عذوتی هوادن و یالکز کندی ذات مبارکنك روح القدسدن خلق او. لندیغی کبی بر زعم جاهلانه ایله خلقی استحفار ایدنلر اخوان دینی حقنده‌کی بغض و عداوتی صارنده حبس ایدوبده ملاقی اولدیغی وقت آثاره روی ملاطفه اظهار ایلیانلر، الله و رسوله دعوت اولندیغی حالده آغر طورانلر، شیطان جهتنه جاغریلورسه، اجابت سریعه‌ده بولنانلر، (یعنی عرفی معاصیده سرعتله حب خیرده بطائف کوسترنلر دیمکدر.) حقاری اولمدقاری حالده یمینلریله طمع دنیایی استحلال ایدنلر، خلقی برینه طاقشدرمق ایچون نمامائقده بولنانلر، ایکی اجبابك بینی بوزمقه سعی ایلیانلر، هیچ خیری اولمدیغی حالده بر خافقی قاپدیروب دوشورمکه چالیشانلره بزم تعبیرمزجه آیاغی آکیته قاریوز قاپوغی قویانلر، در.

انته من طرف الله عایت رذیله و مستکرهه اصحابی بولنلردر.

٣٨ الثالث والثلث كثير انك ان تذر ورثتك اغنياء خير من أن تذرهم عالة يتكففون الناس و انك لن تنفق نفقة تبتغي بها وجه الله الا أجرت بها حتى ما تجعل في في امرأتك

كافهٔ مالنی آخرده وصیت ایله یا وجوه برر صرف اولنمق ایچون وقف ایتمك ایستمه. بولنان ذاته جواباً بیورلیورکه: ثلث مالکی وصیت ایتمك سکا پك چوق بیله کثیر. عائله‌کی فقر حال و سؤال ایتمه یرالمقدن ایسه. آنلری اغنیادن اولدرق ترك ایتمك دها خیرلیدر. چونکه اونریکه نفقه‌سی الزم اولان جماعته هر نه انفاق واکسا ایتسه‌ك. لوجه الله اولدیغی ایچون عندالله ثابت اولماز. ولو زوجه‌ك آغزینه ویردیکك لقمه دخی اوکا ایله بیله.

ان الله تعالى ينهاكم أن تحلفوا بآبائكم

جناب حق سزی باباکز ایله یمین ایتمکدن منع و نهی ایدر.

مثلا بعض کیمسه‌لر، بابامك و یاخود اولادمك و یا سنك والحاصل محترم اولان بر شیئك باشی ایچون کی یمینلری ایتکله معتادلردر. اشته بو درلو یمینلرك حالم اسلامیتده منهی اولدیغنی و هیچ بیمین ایتمامسی و شاید یالانلسا یمین ایتمك لازمکلدیکی حالده اسم الله اوزرینه اولمسی لازم کلدیکی بو حدیث شریف ایله احادیث عائره‌دن مستفادلردر.

(٦٢٧) نجی حدیث شریفده باقی.

چوجقلرك سیاحت غریبه‌سی

(باشلرنه کلن عجائب و غرائب واقعه‌لر)

(ایاردسی) (٠)

اولا کولدیکه کیمسه یی طاقم یاکن دها وارمه سرن هیچکمه. ایه. آرمه موجود. یاراخودی تکرار یوزمه‌یه.

(٠) ۲ نجی نومروده باقی.

مك قابل اولمه مکملا کوزه‌لریق اصلاح ایتمکده متکلات کورلمیه‌جك درجه‌کده. اکر کمیی یوزه‌رمك قابل اولمه‌سه شو یلسکیلردن بقه یراده فابریه‌لرنك دخی ممکن ولدیغجه. آرمه‌طاقمنك یاننده آغرم کیجه. اولمه. چایا و زیبقن کبی شیارده وار ایدیکه کوچوکلرك فکرنجه یاق آونه یاشلاغجق اولورسه مذکور آلاتلرك چوق ایشه یارایه‌جغی شبهه‌سزدر. سلاحلره مکلنجه سیروسك دائریه سکز آو تفنکی یعنی چیقه. بر او. زوه. شیشخانه و اون ایکی رموولور یازلدی. جبخانه اولمدرق دخی اوچیوز آو فشکی (یالرول) بری بکرمی بشر قوماك (قیه اوچ فونلدر.) بوجقا باروت و زیاده‌جه مقداره قورشون و صاچمه (دروب) وار ایدی. ژلاتن جدید سواحلنده کزرکن آو ایچون آلنمش او. لان شو سلاحلر براده قضازه‌مزلرك جبانلریق محافظه خدمت ایله‌جکدی آنلاشه ایچه مقداره هوایی فشنکی و ساوغنك طوپلریه مخصوص اوتوز قدر کوللهٔ دخی موجود ایدی شمدیدن بویله‌طوپ و آتشکاری حیاتلریق محافظه ایچون قوللانمق مجبوریتنده قالدقمه دها ایتمك لازم کلیر.

آشخانه ادوانی و سائر لازم ادوات ایسه یك اوزون مدت آنده‌ده قالنسه بیله یه کفایت ایده‌جك مقداره ایدی. واقعا بقه یاراخود ایله چاریشه‌ده تاریلکلرك بر جوفسی قیرلمش ایسه‌ده قالانلرده کفایت ایده‌جك درجه‌ده‌در. فاقا بو کبی ادوات یك لازم اشیادن صا. یلدمز کیه‌جك ایسه. جماشیر طاقمی و پتاق چار. شفلریله بورغانلر صوق صوغ دکه‌دیریله‌جك قدر چوقچه‌در (شوار) فورتنه‌یه طوپلمالی بری روزکارك اسمیله غرب جهتنه طوغری کیتمش اولدیغی جهتله قضازه‌مزلرك دوشدکلری قره‌ك زملاند جدید عرضی اوستنده اولمسی احتمالدر بونك ایچون یازین شتاسی صیجاقه قوشین شتاسی سووقه آشدق لازم اولدیغی طبیعیدر. تکرر اولنورکه یوا. چیقارکن یاراخوده یلکه شدتی سرؤقلر اولور. دیه قیشلق ایسه‌لردن ایچه مقداره آلمدلردی. فقله اولدقی مال وسارك ستدوغنده قاین شالوار کوملك

متبع صافر. یوکدن اورمه قابله کبی اشیا دیکسی یوکلدیکدن یورتکده سوزکدن بالاری محافظه یك یاردم ایدهجکی شبه‌سزدر.

شوئی ترك ایدرك قرده مناسب بر اوطوره‌جق یره کیتمك لازم کلیرسه بالارك غماره‌دن کندی یتا. غلریتی فاربولارینی (کراوات) و سائر اوازمی برابر آلهجقلرینی سویلمکه لزوم یوقدر سانیرز. بر یتاق طاقمی ایی یاقیلیرسه چوق زمان قوللانیله بیلیر.

چوق زمان... لکن؟ الی نهایه دکل آ؟

پاراخوده موجوده الات ادوانك نه اولدیغنی آکلامق ایسترسك سیروسك دفتره یازه‌قاریتی بر کوزدن کچیرمالی. بافکز کلر یازلدیغدن ایکی یارد متره (میزان الهوا) بر عدد اسپرطولی سانتیگراد ترمومتر (غرادی) ایکی قره نومرو ساعت، دومانلی هیالرده صدایی او. ژاقاره عکسی ایندیرمك اوزره استعمال اولنان پیچاق بورو. ایریلی اوقاقلی اوچ دوربین (پینوکله) بر بو. صله فورتنه‌سی قاریتی ارائه ایدن بر (ستروم فلای) بر قاچ انکلیز پیرانی، و دکزده بولنان پاراخودلره مخصوص هر نوع باغیره و اشارت.

کمی‌ده یره لاستیکدن صندال (رزینووی اوتکا) واردرکه بو صندال قاپچق کبی ایکی‌یه بوکیلدیرك حفظ اولنور. زومی حالنده قوریلمیش بقین یراه کزمیه کفایت ایدهجکدر.

سیروسك دفتری بو قدرله قالمیور: مراسلوز (دوفرامه‌جی) صندوقنده هر دوراو آلت، بر طوزه چیوی، بر طوزه وینتل چیوی، هر جنسدن دمیر یادچه‌لری. الی، ایکنه، ایپلکده وار. زیرا بالارك والیده‌لری احتیاطاً پاراخوده لازم اولهجق هر شیئی برلشدیرمك ایچون زیاده غیرت اینمشلردر. زیاده مقداوده کیرت (امپیرت) قطبی موجود اولدیغندن آتشدن قالمق تهلکه‌سی یوقدر. ذاتاً کیرتدن ماعدا قاو چاقمق، و اچزالی فتیل دخی وار ایدی. بونلر یك چوق وقت کمی حلاقك احتیاجارینه کفایت ایدر.

کیده بیوك خریطه‌لر دخی موجود ایدی. فقط خریطه‌لر هپ زه‌لاند جدید سواحلنه مخصوص اولدیغندن طبیعی شو مجهول یرلره ایچه باقیلرسه شی آزدر. سیروس یالنه مکمل بر آطلس آلمشدی بوندن یکمیك دیلیك — مکمل اولمسه بیله بر خریطه‌سی وار ایدی.

کمینك کتابخانه‌سنه باقیلیرسه فرانسزجه، انکلیزجه اولهرق جوغرافی سیاحت متعلق و دوراو فنلره عائد ایکیوچ کتابلره سرویسك کمال دقتله براپر آلمش اولدیغنی (دوپلیکون) کوریلور. کتبخانه‌ده اوقونه‌جقلردن سکره یازه‌جق هر شیده وارمدر. قلم، قورشون قلم، کاغذ، مرکب دخی جیوبچه متداوله بولنیور. فضله اولهرق ۱۸۶۰ سنه‌سنه مخصوص بره دیوار تقویمی وارکه باکستر یو تقویه‌دن هر کون بر کاغد قوپارمه مأمور ایدمشدی.

باکستر دیدی که:

— زوالی سلوفیز مارتك اولنجی کونی ساحله دوشدی. ایشته ۱۰ مارت تاریخنی قوپاریبوردم. بونکله برابر دها اول کچمش قورتنه کونلری‌ده قوپیور.

شوئیده اونوتمیه‌لم‌که کمینك قاصسنده بشیوز لیرا قدر پاره بولندیار. کنج قضازده‌لر بر ایمانه واصل او. امرق مملکتلرینه متوجهاً حرکت ایلمکه موفق اولهجق یاخود بولندقلری اراضی‌ده یول بولدقلرینه مجبور قاله. حق اولورسه طبیعی بو پاره‌دن استفاده ایدیلیر.

شمدیلك سره ایله، نظره قیصه اولندقدن سکره سیروس انبارده موجود فوجیلری (بوجکی) بر بر یو. ظلامه‌یه باشلادی. فوجیلرك بر قاچ دانه‌سی چارپشمه‌ده پارچه‌لنمش اولسه بیله یرلرینه قونه‌جق یدکلری وار ایدی. بوکا چاره بولنق قابل دکلدی. بالکز صاغلم قالانلرله اکتفا و آتیلری محافظه ایتمك ایجاب ایدیو.

معاینه‌دن صوکره کورمشلرکه کمینك آنبارنده یوز خاون شری ایچکسی اللی غالون جین، براندی، ویسکی یوز طوغه انکلیز بیراسی و اونوز شیشه قدر مختلف مشروبات صاغلم قالمش بولنر چارپشمه اثناسنده اطرافنه صاچرایان اولان سمان طاسلرده قیرامامشدر.

کده موجوده اشیایه باقیلرسه اینجه وقت یزم قضا - زده بالارك احتیاجاتنه کفایت ایدهجك آکلاشیلور.

شمدی ایش بو یرده قرلانیلهجق نه‌لر وار ایسه اونی آکلایوب الدکی اشیایی محافظایه قالمشدر. با - خصوص شو دوشدکاری محل بر آطه ایسه قورتلمق چاره‌سی هیچ بولمز. یالکز دکزه بر کمی کلوب بزم تضاده‌لری کوره بیلمسی احتمالی قالیر.

پاراخودی تعبیر ایدوب نکده قریلان اکیاری اصلاح ایسه چرچفارك افتادرندن نصله بر غرنه والده - کی آلاتدن قضله آلاته محتاجدر.

پاراخودك قالان پارچه‌لری ایله نمی بایده کلنجه پوراسی‌ده اصلا دوشونماملیدر. ذاتاً یاپیلهجق اولان شیله بالکز کیجیلدکه وقت اولمدیغی جهتله نصل او - لورسه زلاند جدید سواحلنی بوله بیلورلر. بناء علیه دکز واسطه‌یله خارجدن معاونت کلمدکجه خلاص حال درجاصاده‌در. انجق کمینك صاندالری موجود بولنسه، قورتك یقینادده دکی یکه بر آطه یاخود بر مملکت بولنسه صاندالری سایه‌سنده اورایه قدر کیتمك خاطره کلیردی اما صندالری اورتنه قایمش اولدیغندن بو چاره‌ده الدن کیتمشدر. الده ساده کوچوك قایق وار، یونکله انجق دکز کنارنده کزیله بیلیر.

اوایله وقتنه دوغری کوچکار موقونك آرقه‌لرنی ایله کمی‌یه کلدیلر. بالکز ایپچه چالشدیلر. زیاده‌جه مدیه واستریدیه طوپلامشاردی. موجو درحال آتیلیق وظیفه‌سنه باشلادی. قیاز اوزرنده چوقق ایله بولنان کوکرجین و دکز قوشلرینك اورالره چوق یاورطه یراقه‌جقلری محتمل اولدیغندن شمدی ایش اونلری‌ده طوپلامغه قالمشدی.

پریان دیدی که:

— بو قدر اوزون یاشمه اویر کون غایه - لکله کزمیه چیقارزده چوق شی طوپلارز.

موقو — بر قاچ دقه ثمنك آتیلی کوکرجینلر. دن دوزیه‌لرله دونه بیلیرز.

سیروس — تمام، یاورین کوچیلق ایدهرز دوغان

آره حاضرمیسك؟..

دوغان — چوقدن حاضرم. وب ایله فروس ویاقوکسی‌ده برابر آلیرم.

— جانمزه منت! مشوقاً کیدرز.

وب، فروس، ویاقوکس

پریان — یالکز چوق کوکرجین تاف ایتامکزی رجا ایدرم. زیرا هر زمان لازم اولدقجه دورمق المزدهدر. بیهوده یره یاروت و صاچمه اسراف اینمك موافق دکلدر.

دوغان — ای جانم! کوچیلی یکی اوکرنه‌جك دکلز، هله صیحه احتیاجمز هیچ یوق!

بر ساعت صکره موقو طعامك حاضر اولدیغنی خبر ویردی، هر کس کمی‌یه کیردی، طعام زائله طو - یلاندی، کمی اسکله طرفنه دوغری زیاده مقداوده یاصلانش ایدی، فقط میل دکزده یاراخودك ایکی طرفنه صالانمه‌سنه واحتمز اینمدی، مدیه‌لری یك اشتها ایله یدیلر. قضلاره بالارك اولدیغی یاشده ایسه هر شیی غایه ایدر. طعام مدیه‌دن یقه یکمات ایله بر آز قورو ات دریادن التان صوده و بر قاچ استاکان برا - نديدن عبارتدی.

یمکدن صکره زمانی اتیاوده قالمش قیریق اشیایه

چیقاریق و صاغلار ترتیب ایتمك ایله کچیریلر. یو اثناده ژالکن ایله ارقداشاری یالقی چوق اولان درمده یالقچیلق ایله مشغول ایدی. اقتام طعامی اولدقدن سکره هر کس اوقویه یاتمش یو اقتام یاکتر ایله ویاقوکس لوت یکلیجك ایدی.

اشته بحر محیط کبیر ساحالده ایلك کیجه بویله‌جه کچیدی.

یوش آطه‌یه دوشن قضازده‌لر کبی بزم بالار لازم اولان شیلردن محروم دکللردی. بالارك برینه آطه‌یه بر طاقم غیرلائی آدملر دوشمش اولسه هر حالده احتیاجاتی تامین ایدر. کندیلرینی قورتاورلردی. لکن الك بیوکی اون دورت یاشنده اولان شو مکتبر بالاری عجبا بر چوق سفار و محمورك قرمده یولوب احتیاج و لوازماتلرینی یولمده موفق اولمه بیله‌جکلرمی؟... شو جهت بر یاوه شبه‌ایدی.

بشنجی باب

یاشمی، ذکاوت و قابلیت جهتندن ایلریده اولدیغندن شو بالار جمعیتك رئیسی دیمك اولان بربان ، دو- لیفان و میروس هپ بجبا شورامی آطه‌سیدر. بوقسه یطه‌سیدر مستقلدن تعیین اینمك ارزوسیله مشغول او- لیوردی. کوچکلر یالکز شدیدك قدر بیوکلرندن اوچ اوقدانی دانما کندیلکی دوشونمك کندی ارمارنده بو خصوصده قوشیورلردی.

هر حالده معلوم ایدیکه شو قره کرك آطه اولسون کرك قطعه اولسون ایکی مدار آواسنده دکلدر.

یو حال آطه‌ده بولنان آتاجارلدن آکلاشیلیوردی. آغاجلرك اکثری میشه، قین. کولکن چام ایله بر چوق (فصیلهٔ آسیه) و (کاسوریه) نوعندن مرکب ایدیکه یونلر هپ بحر محیط کبیر اورته‌لری طرفنه تصادف ایدن پرلر یولیور.

کذلك اصول اراضیدن یورانك بسی آز زلاغد جدیدك یوقاریسنده بناء علیه قطب جنوبیه دها یقین اولدیغی آکلاشیلوردی.

یولاروده سویلدیکمز سیلره مبنی قضازده بالارك جو- غدکاری یو موقعده قیش شدتلی اولدیغندن قرقلیور. دها شمدیدن اورمان ایچرسنده زمین تماماً قوکوایش بیر اقلر تا دکز یوزنه قدر واریپوردی.

بالکز چام اغاجلری یشیل دوریپوردی. معلوم اولدیغی اوزره یو آغاچلر سنه‌ده بر دفعه یپراق دکشدیر- دکاری حالده اصلا یو افسز قالمز.

سلوفی پاراخودی موقت اقامتکاه حالته قویدقلرینك ایرتسی کون میروس دیدیکه:

ـ اینشه یو سیاردن ایچون دکزه یقین محلده دائمی صورتده برلشمکی موافق کورمیورم.

دولیان جوابنده فکرم یویله. اکر وقت کچیرزسه‌ك قیش کلیر. قرمك ایچره‌لرندکی موقلرینه کیتمك کوچ اولور. حله اوزون یول یورومك‌ده ایجاب ایدرسه ده مشکل اولور.

بربان ـ صبر ایدهلم! دها مارتك هنوز اویشی اولدی.

دوبفان ـ ایی‌یا، قرمه التی هفته وار دیمکدر. زیرا آپریل خطرلنده یاشلار، التی هفته‌ده ایسه انسان ایی یول یورویه بیلیر.

یول، اولورسه یورولور.

ـ نه‌دن یول اولیه‌جقمش؟

میروس ـ اولیه بیلیر آ؟ هم اولسه بیله یقالم یزی نرمیه کوتوروه‌جك؟

دوبفان ـ بن یالکز بر شی بیلیورم، اوده قیش کلمه‌دن یاراخودن جیقه‌مه‌جك دیدیکم کبی هر ایشده بویله مشکلاته تصادف لازم کلمیه‌جکدر.

بربان ـ دلی کبی بیلمیان بر برده بوله چیقمقدن ایسه مشکلاته تصادف ایلمك دها اعلادر.

ـ (حمداله) رأیکزه اشتراك ایتمیانلره دلی دیمك قولایدر دکلمی؟

دوبفانك بو سوزی آرقه‌سندن بربان ایله آرمارنده

یته قوشا بیلمز. کوسترمك اوزره ایدی که سیروسی آرمه کیرمك شو سوزلری سویله‌دی، قوغایه میدان براقدی.

— اوفاشار دوشمانلق و قوغادن صاقتم! ایشی کزل یاپمق ایچون بربرمزك سوزنی آکلایاجق ایشه تاشلیام. آکر بتیده مسکون بر مملکت وارسه هایدی اورایه کیدهلم دیمکه دوغانك حقی واردر. کذلك بریانك عجبا مسکون مملکت وارمیدر دیمکه دخی بر پارچه حقی واردر.

دوغان — برادر نه سویلیورسك. شماله، جانوبه شرقه و یا غربه دوغری آرالمدنجه مطلقا ارادیمزی بولاموز.

بریان — لوت بولورز. بولورز اما بر قطعه اور. تاسنده بولنقلامز مشمکدر. یا هم بوش آطه‌ده بولنیورسه‌ق....

سیروس — ایشته شونك ایچون اولا نرده او. لدیکمزی آکلامه جالشملی‌یز؛ شرق طرفنده دکز بولنوب ولندیغنی اوکرنه‌دن صاوغی‌یی براقدق کلدی.

دوغان — صاوغی‌یی بز ترك ایتمز ایسه‌ك او یزی ترك ایلیه‌جك، زیرا قیشین شدتلی روزکاره قابل دکل طیانه‌مزلر.

سیروس — وده دوغری اما برله چیقمزدن اول هر حالده بر کره نرمیه کیدهجکمزی آکلاملی‌یز!

سیروسك غایت معقول اولان شو جوابنه دوغان جواب ویرمکده عاجز قالدی.

بریان دیدی که:

— بو جهتی آکلامق خصوصنده بن حرکته حاضرم.

دوغان — بنده حاضرم.

سیروس — هپ حاضرز! فقط اوزون و مشکللی اولماسی احتمالی اولان بر یولجیلقده کوچوکلری‌ده برابر آلدق بیهوده‌دو ایچمزدن ایکی و یاخود اوچ کشی یوله چیقارمه‌ق کافی کلیر.

بریان — یغنده یوکسك بولنمادیغه تأسف ایدیورم. اویله بر یر بولنسه ایدی بیمسه چیقار طرفله یاقار قولایجه ارادیمزی آکلاردق. هم اویله کوریبیوم که یقیناردم شو قارشیمزده‌کی یوکسك یوقوشدن بشقه بر شی کورمیورم. ظن ایدرسم دها ایلریارده دخی، کوردیکمز درهلك کیدیکی کراره بر طاغم اورماناق، جایر بطاقاق بولنه‌جق!

سیروس — یوقوشك اطرافنی دولاشوب دیکمك چاره وارمازدن اول بر کره اورالری اوزاقدن کور. سمك فائده‌لی اولو نان ایدرم.

بریان — های های! یونك ایچون‌ده شمال طرفنه دوغری آیلریلمك کافیدر، اورادهکی یونك تپه‌سنه چیقارسه‌ق ایچه اوزاقلری سیر ایلیه بیلیرز...

— بن‌ده یورلسنی دوشونیوردم. ایکی اوچیوز قدم یوکسکلکنده اولان یرون تپه‌سی مطلقا آرته طرفی یزه کوسترر.

— اویله ایسه کیدهلم...

دوغان — بیهوده زحمت، اورادن نه کورهجکز که

بریان — نه وارسه آنی کورهجکز؛

واقعا کورفزك نهایتنده دکز جهتنده کمه قارانه چوبرلمش بر تپه‌جك وار ایدی که دیکر طرفندن یوقوشه بیتمك اولدیغی ظن ویرمیوردی.

صاوغی پاراخودك اولدیغی بردن شو یرونه قدر یدی سکز میل قدر مسافه وار ایسه‌ده اورایه وارنجه کورفزك اطرافنی دخی دولاشمق لازم کلدیکندن شو مقداریه‌ده بش میل دها قوشمق لازم کلیر.

سیروس یو تپه‌نی ایکی اوچیوز قدم یوکسکلکده فرض ایتمش ایدی که فکر دخی پك خطا صایبلمه‌مز عجبا ایلریاری کوروب مشکلی حل ایلیه بیلمك ایچون یو قدر یوکسکلك کافیمیدر؟ شرق جهتنده یشله دها یوکسك طاغ بولنوب اطرافی کورمکه مانع اولمزمی؟ اویله بر طاغ وارسه کلمه بیله یانه شو تپه‌یه چیقمق فائده‌سدن بوشی دکلدر، زیرا هر حالده یرولدن ایلریده دکز کناریلك ایلری دوغری دوام ایدوب ایتمدیکی کو. رولیر، آکر ساحل بر طرفه دونیورسه اورادهکورولور حله دیدیکمز مشکل ظهور ایتمز، شاید بر مانع تصادف ایتمزسه شرق جهتنی بر قاچ میل مسافه‌یه قدر کورمك ممکن اولور.

№ 4 1907 г. Алем-нисван

عالم نسوان

خانمارغه مخصوص

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، ترتیبه و اداره بیتیمدن بحث ایدن رسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

محرم الحرام ۱۳۲۵	۳۳	ایکنجی سنه	نومرو ۴	فوریه ۲۳ ۱۹۰۷

KEHCKIE MIPЪ Елизаветград.

کچن سنه بر نچه آی قالقه‌رق ایکنجی شهر نعه بولنه بو شهرك اهالیسنك یاریسندن زیاده‌سی مسلمانلردر. شهر ایچنده ارمنی — مسلمان دعوالری سببیله بیلی بوزوق بر حالده بولنیور. بو شهرده مکتبلر، مدرسه‌لر وارده، اما جمله‌سی ار بالار ایچوندر. قزلر ایچون بر مکتب مادامکه وار مکتب اولمزدن اولکمدیم اوقومق و یازمقدن خبردار اولان قادین و قز یوق درجه‌ده آزدر. بایلی اویله اولمقدن و دیانتدن بی خبر و بی کیفیت حالده بولنه و به جاهلدر. هم نه معرفت نه، وظیفه هیچ کمسه خبرلری یوق.

بو خصوصده بر قاچ سوز دیمك ایستیکمدن قفقاسیا مسلمانلرینك یاخصوص کنج‌لرینك بو عجائب حالرینه جلب دقت ایتمکمدن کندیمی آلامدم. قفقاسیا مسلمانلرینك ار بالاری بیکلرجه مسلمان مکتبلرنده، یوزلرجه روس گمنازیالرنده، صناعت مکتبلرنده و دار الفنونلرده اوقیورلر. کنجلرده ایسه هم مکتبلرده هم شقولارده و گمنازیالرده مسلمان ار بالاری یوزلرجه بولندقلری معلومدر. اما بیچاره قزجغلر بیتون جاهلر اولوب یاشایورلر. او بالارینی مکتبلره گوندرن با-

ثار قز بالالرینك بو حالرینه یورکلری یانوبده بر چاره بولمامقلری عجائبدن. هیچ اولمازسه بر مکتوب یازمق مقداری بیلی اوگرنمك. الیه بر کتاب آلمقده یا که بر قزته آلمقده نه جیناحیکلی آغلامق مقداری اوتو ویلوسه‌لر قزلرگزدن ضرر گلدیمی نلن ایدیورسنز کنجه‌لر؟

بیچاره قادینلر دنیایه گلدکلری گونلردن بری بر خور حاله قویولوب تا قره یره گیره‌کلرینه قدر شو خور حاله گیدیورلر.

اك یوك خودبلدری گنده‌ی حالرینی آگلامدقلریدر یوندن آرتق دعا نه لازم؟

کنجه‌ده مسلمان قزلری ایچون بولنان بر چه مکاتب اهلیه مکتبی معتبران طاقمندن خیالی روس خانمی طرفندن آچیلوب اوراده روسچه دخی اوقویورلر. روسچه معلیمه روس قزیدر — مسلمانچه ایسه معلیمه آنیه خانم نامنده بر مسلمان قزیدر. و کچی بر مکتب دها آچیلدیغنی سوگرمدن ایشتدیك.

ایشته بو ایکی مکتب ایکی دوام ایدرسه‌لر بر نچه سنه‌دن بری بر آدوج قز بالا اوتو و یازمق ساحبه‌لری

اولاسيقار.

بله بو حالده تذكر لازمدر.

ثانياً مكتب تأسيس ايتمك و فن بالاده دخى علم لازم اولديغنى آكلاشى، زمانمزده كوره بونك معانى لازم اولديغنى بيلمك، شريعتجه بونك بر كناهى و خطا لغى اولديغنى آكلاشى ايجون هر كيمه اولسه علم و ضيا لازم اولديغى معلومدر.

ايشته بو كبى بر مسلمه كتجه شهرنده بولنديورسه، بو كبى بر اورده يوقميدر؟

هم علمادن هم امرادن بولنيورلر. اما..... اهمال، اهمال!

خيالى روس خانمارينك تديني ايله برابر اولمرق صناع نفيسه مكتبى آچلديغنى وقتيله كورمشدرلر. اما.. بو كبى بر مكتب تأسيس ايتمك هيچ بر كسه‌نك عقلنه كلمه‌مش ايشته شمدى آثار عارفندن ديكر بر مكتب دها آچلمش، بو مكتبدن صوكره دها آچيلور.

اما مسلمان جماعتى يئده بو ايشدن اوتوى الى اورمازلر. كتجه‌لى قز قرداشلرمزك مكتب حالرى بيلنمدر. و احوال سائره‌لرينى دخى ايلروده‌كى نسخه‌لرمزده بيان ايدهرز.

علم حديث

اكثر الناس ذنوباً يوم القيامة اكثرهم كلاماً فى مالا يعنيه

يوم قيامنده كثرت ذنوبى سببيله ٥لان اولانلرك اكثريسى، دنياده كلام مالا يعنيسى و اوزرينه لزوم اولميان سوزلرى اكثار ايدنلردر.

مالا يعنى، كلامدر اولديغى كبى افعالدهده واردر، حتى شرعك، عقلك خلافنه كورولان ايشلرده، مالا يعنيدن معدودلر. خير الخلائق افندمز حضرتلرينك جمعى و عقول منوره اصحابندن اولمالرينى و لزومسز اولدوغى يوكى يره تضييع نفس و عمر ايتمامرينى توصيه بيورديلر. اشته پيغمبرمزك و حضرت شريعك حكيمانه عادل اولمه‌سى سعادت و سلامت دارين ايجون بزه كافى و وافيدر.

ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة ولا ينظر اليهم لا يزكيهم ولهم عذاب أليم شيخ زان

وملك كذاب و عائل مستكبر

اوچ صنف ايله جنابِ حق قائمده سويلهمز، بيو. زيانه باقمز، لكن ايتمز آثارى عذاب اليمه القا ايدر. بريسى، اختيارلغنده زنا ايدن آدم. ايكنجيسى حكمدار ايله مالوفى ملك يعنى سلطان. اوچنجيسى فقير متكبردر.

الرجل على دين خليله فلينظر أحدكم من يخالل

انسان دوستنك دينله متدينلر. يعنى افكار و مشرب يله برابردر. يانكز بر آدم كيملكله دوستلق ايدوب سويشيور ايسه ايشته او آدمك عين او آدمدر.

اخلاق مشرب ايله عقد مواخات ممكنلرندر.

الرحمون يرحمهم الرحمن تبارك و تعالى ارحموا من فى الارض يرحمكم من فى السماء

رحمت الهيه مظهرلرى، بنى نوعنه و حتى حيواناته بيله رحيم و شفيق و محسن اولانلردر بر بو. زنده اولان كافة اقوام و مخلوقاته رحم ايدينكزكه، ملا اعلاده بولنانلرده سزه رحم ايلسون.

بونك حكمتى مؤيد بك چوق احاديث شريفه واردر. صرمسى كلمتكن يه دير زكه، اقوام غريبه‌لك انسانيت ديه طاپنديغى و آرادينى شى، اسلاميتدر.

الشهوة الخفية والرياء شرك

ريا ديه مجرد خلقه كوسترمك ايجون وقوعبولان عبادت و طاعته، و شهوت خفيه ديه، عبادت و طاعتك غيرى اولمرق على الاطلاق خلقه كوسترلمك امليله اظهار ايديلان اقوال و افعاله اطلاق اولنيور. ايشته بو ايكيسيده شرك مشوبدر.

اوروپا و روس اقوامى ارائنده «وقتى» و بو «اوروپه» اهميت و حرمى ويرن بك چوق، «وقتى» صناعت تازه‌لرندن عد اولنوب تعلمى ايجون مخصوص مكتبلر، اجرا و تماشاسى ايجون تياترولر واردر. تياتروده اجرا ايديلن اوفره «پالت» نامى وديارى بو اوبوتارك كوزللرى و ناظرلرينى اوروپانك هر طرفنده اونالوب تعاشا ايديلور.

اوروپا تياترو عالمنه داخل اولانلر بك اعلا بيلورلركه بالنظر اكثريت اوزره حسن و آن ايله مقارن

بالنسبه اولان نسوالدن انتخاب اولنور. بونلرك ملا. سفارتك پرده رئيس سنه‌سنده‌كى مهارتلرى اعطاء ايدبكى جهتله نظر فريبلرى بر طاقم اوغاهارينه سبب اولدقلرى سوالله و حيرت ايدييوردم.

ويا به ايرا نيازوسنده ايكى رافصه

وسفارتلى مدرج ايديكمز ايكى باللدن صاغ طرفده‌كى هانريت و صول طرفدكى ايرا اسمنده ايكى قز. دوكه هانريت، اوبون آرمسنده آلتى اوغلى و كافة آبالنه مساعد اولمسندن طولايى برات سعادتى حكمنده باقى ايدبكى بر مكتوبى رفيقه‌سى الزاده اوقرتمقده‌در.

فرانسه‌ده قاچ ياشنده ازدواج ايدييورلر؟

فرانسزلر مملكتلرنده ازدواجك آزالمسندن دولايى حقلرى بر مرق و تلاش كوسترمكه باشلامشلر. حتى ايسارتيه كيمسه‌نك ازدواجه ميل و رغبت ايتمه‌جكسى ايلرى سورلبور.

بو كبى ادعا و تلاشلرك درجهٔ صحتى آكلامق ايچون احصائيات و اعداده مراجعت ايتمليدر. چونكه وقم قدر دوغرى وسط و اقدام ايدر بر شى بولنمز.

فرانسه‌ده ١٨٧٢ سنه‌سنده تأهلك مقدارى (٣٥٢٨٠٠) قدر جيقه‌ميدى.

١٨٨٠ سنه‌سنده عدد ازدواج ١٨٢٠٧٩، اون سنه صوكره ١٨٩٠ ده ٢٦٩٢٣٢ اولمشدر.

فقط يوزده اون سنه صوكره، (١٩٠٠) ده جمله‌سى ٢٨٧٧٩٤ متجاوز اولورك اون سنه صوكره (١٩١٠) ده يكديگرندن متمايز اولمايان ازدواجلرك مقدارى (٢٨٧٧٩٤) بالغ اولبوردى.

كوزل بورك فرانسه‌ده اولانلر يكه بك چوق شو قدر واركه امكدن كنج ياشنده اولهايلرك شمدى‌كى ازدواج بر آز اكلجه‌كيور.

چونكه، اوكلكر امكسز كبى حنيك و احترا صاحه قابيليو بيورلر. هر شيدن اول كندبلرينه بر موقع و مقدار منيت و رفاه تأمين ايتمك چاره‌لرينه توسل ايتمك مجبوريتنده بولنيورلر.

برده خدمت مجبوريهٔ عسكريه كنجلرى آنجق بكرمى دورت ياشنده، اولنمه‌مك برافيور. ايشته كنجلر آنجق يو ياشدن صوكره كندبلرينه بر ايش آرايورلر، يا خود براقدى اوادلرى ايدمليه تكار باشلايورلر. بناء عليه آنجق بكرمى بش بكرمى آلتى ياشلرينه دوغرو ازدواجى درشونه جك وقت بوله بيليورلر.

قادينلق اسكى حالنده دكلدر. بو كونكى قادينلر همان همويتنه مفتون بدايه‌دوار. سوس، زينت و احتشامى سويورلر، يونك ايچوندركه ازدواج ايدرك بر قاچ وينك اداره ماليه و منزيه‌سنى دونى تحمله الان بر كنج بو جهتى اوزون اوزادى‌يه دوشونيور و اولمه‌مك بر دوراو فرار ويرمييور، باشلامليور.

قزلرده سن هذياناتك بيوك بر قسمنى بابا ارنده كچيرمك طرزنده شرايطلرنى آز چوق غائب ايدييورلر. آنجق اولمليه ايلرى بر ياشده آولانه بيليورلر. بو جهتله تأملات طول و دراز ايله وجوده كلن حالله احتمالكه دها جذبيت پيدا ايده، دها متزوج ودها مسعود و مسترح اولورلر، فقط بو ملاحظات و قرارات ازدواجدن اصل و غرض اولدقلرى مملكتلرى دكشديرمه‌مك اولور.

اولادلرى قزلر اكثريا اون بش اون آلتى ياشلرنده اولانلر و اون طقوز يكرمبش ياشلرنده‌كى كنجلرله ازدواج ايدرلرمش.

بو كون خصوصيله قرائيلده بو اصولا تاسلا حدكيشمكدر. ١٩٠٠ سنه‌سنه تسجيل اتبان ٢٧٧٢٩٤ ازدواجدن آنجق (٨٦٦٨) ى يكرمى ياشندن آشاغيدر يكرمى ياشندن دون زوجلرك مقدارى (٣٧٠٣٤٨) ى تجاوز اينمكدمدر. ديمك آنجق ارككلرك يوزده اوچى قادينلرك ايسه يوزده اون اوچى يكرمى ياشندن اول تأهل ايدييورلر.

يكرمى ايله يكرمى بش ياش آرەسنده‌كى ازدواجلر يك محتاقدر. اركلرك يوزده اون سكزى قادينلرك ايسه يوزده اونوز التيسى بو ياش آرەسنده اولييورلر.

ارككلر ياش كوز اولدق. أولكمك مراقنى اك زياده يكرمى بش ايله اوتوز ياش آراسنده دوشونييورلر. يو يا. شلرده ٩١٩٣٦ اركك بكاراق عائله و ماع ايدييور و ٦٤٢٠٤ فيزده كندينه زوج بوله بيليور. بناء عليه بو ايكى ياش آراسنده تأهل ايدن أرككلر يوزده ٣٢. قادينلر ايسه يوزده ٢٠ راەسنده‌در.

٣٠ ايله ٣٥ ياشى آرەسنده تأهل ايدن أرككلرده يك چوقدر. بونلرك مقدارى (٦٨٩٥٠) يه بالغ او. ليور. بو ياشلر آرەسنده أولدن قيزلرك هندى ايسه ٣٤٤٢٥ اراەرق بوليورلر ارككلره نسبته ياوى يارى‌يه آزدر.

٣٥ : ٤٠ ياشلرى آراسنده‌كى ارككلره بكاراق يك كوچ تكيوز. أركك كندينه بير رفيقهٔ مشفقهٔ حيات آرامق مجبوريتنده بولنيور. بو ياشده أرككلرك عددى ٢١١١٠. قادينلرك ايسه ٤٤٣٩٤ دوكه بو قا. صلر ستيده تأهل يوزده بش نسبته قدر اولييور.

(توسال عافيت)

چوجقلرك سياحت غريبه‌سى

(ياشارنه كائن عجائب و غورقونج واقعالر)

(ايلروسى) (٠)

بو قراولرلى اجرا اينمكه حاضرلانيور بو قرارى اول امرده برلين ميدانه چيقاردقلرى جهتله دونغانك كيمى كلديور. ديه تديش فائده‌سز عد ايلياجك وكلاز آ؟.

(٣ نجى نومروده باقم) (٠)

كذلك سلوقى ياراخوديك اوستنده يولنوب يو. لندقلرى‌ده قطعاً تحقيق ايلمدكجه ساوغدن آيرلمامه. راو ويرمياز. بو قطعه‌نك ايسه آمريقا اولجنلرنه شبه يوقدر.

بولكله برابر اوزو اولكن انفيشته. تجن بش كونده باشلاييه‌جقلر. هوا ميدانى دوشونلر رحاله دونه‌جى. آره سره غايت اينجه بر يافمور ياغيور. اكر دوزكار جيقه بيله هوايى قابلايان دوهالى دافه‌يه‌جق اولورسه ايلرسنى كورمك ممكن اولميه‌جغى جهتله بيله‌جه بيرون ته سه قدر بول يورويه‌جكه ظنده بولنمز.

اسكن كچن بش كون زيارته كلمه‌دى اولى ايشار كورلدى.

بريان كوچوكارى كندى فرەلرى كبى يافور بالارى والده‌لرينك يانندە تربيه اولدقلرى قدر اكيكلرى اولماسته دقت ايلييوردى. بوندن دولايى هوالر صوغه باشلاديغى كبى ماتروسلرك صندوقلرندەكى بعض البسه‌دن بالارە نالين اوزرينا يابدى. ماتروسلرك البسه‌لرى بالا. ايره اويمه‌يدندن كندىلرينه اويدرمك ايجون ترزيلك اينمك ايجاب ايدييورى. ترزيلكده مقاص ايكنه ايپلكدن زياده ايش كوردى. موقر ويكش ديكمه دخى بيله‌يكاتدن اوبى ايشه يارادى.

يوقله برابر كوچوك قنازەلره مكمل صورتده البسه كيديرلديكى‌ده ادعا اولنمز. وجودلرنه كديريلان شالوار و پالطو هر قدر نرمى التدن جيقمش كبى يجملى دكل ايسه‌ده يته ايصنمق و صوغوقدە اوشومه‌مك ايجون كافى ايدى.

بالالرك اوطوردقلرى يوقدر. خارجنك باقمه‌سنده اولدوقى دكز كنارينه مديه و ايستريه طوپلامه كيديييورلر. قار. ملق و آغ ايله باتى طوتيورلردى. بالالر بالقجيلق ايله هم وقت كچيرييورلر ديكر ارقداشلرينه بيه‌جك حاضرلر. وق فائده‌ده كوستريه‌ورلردى. ايشته هپ بويله كنديلرينى اكلنديرن ايله وقت كچيرمكدن ايلرى ته كيمى زحمت و مشقت كورمه‌جكلرينى دوشونه‌ورلردى واقعا آنا و بابا لرنك آيرلمش اولدقلرى بحالرينه كلدكى پيشمان يا. لارى محزون ايلييورمه‌ده آنا بابالرين بر دها كورمه.

جكلرى فكرلرينه كليبورمدى.

سيروس ايله بريان بلوفيدن هيچ گيرفكرى يوقدير. يونار ياراشور ايچيروسنده مشغولدر. سيروس ده بعضاً آغزنه براير يوللييور، و طبيعتى غايت آچيق و نشه لى اولديغندن اوتاريه شملى ايديرمكدى.

سيروس بريانى چوق سور. چونكه دونيانه اويوب گيچ قالمسنه عداوت كوستردن ارقداشلرينك فكرلرينه اصلاح اشتراك ايلهمشدر. بريان دخى مقابلهٔ سيروسه زياده محبت گوستريور.

سيروس آره سره ديردى كه:

- اى ايش يوللدها دوغريسى درحمتلى داله ياراشودمسزى خراب دكز گلنرنه يك گوزل كتيردى يرافدى ايشته سزه بر بخت كه دونمون يوله محقق آچه لرنده اصلا ناظل اولهمشلردر.

عجبا ژاق نه عالمده؟ ژاق واقعا قرداشنه بقه ارقداشلرينه معاونتدن اصلا گيرى طورميورمكده كدينه صوريلان سؤاللره انجق جواب ويريور. وزنه با. قدرگرى گبى درحال باشنى چويريور.

بريان قرداشنك شو حالته اغديه اينمكدن خالى قالمامغه در. بريان قرداشندن دورت ياش بيوك اولديغى ايچون ژاقه بر آز نفوذى واردر.

ژاق ياراشوده بيندكدن برى هپ مأيوس محزون دورمقده در. حالته بر قياحت ايشلهمش گبى وجدانى چوجغى قيا فنا حالده مضطرب ايديور. عجبا بر قاچ حتى ايشلهدى؟ براداسى بيلهمز اما معلوم بر حيوت وارسه اوده بر قاچ دفعهلر كوزلرى قيزارمش كورلمسندن فعلاً اولديغنك محقق بولنمميدر.

بريان بر آرالق عجبا قرداشمك كيفى نى ايى مكلدر شيمسنه دوشدى، يا بالا خيسه اولهجق اولورسه فصل يالهجق؛ بريان شو قورقولى بر انديشه يه دوشهرك قرداشنى هر وقت جواب آلتنه التوب نهيك واو نه اولدغ دبه سوريبوردى. فقط آخرنى جواب هپ شوندن عبارت بولنيوردى:

- خير آبجانم... بر شيئم يوق.

ژاقدن بشقه بر جواب اله بيلمك قابل دكل!

مارتك ١١ نجى ١٩٠٠ نه قدر كبى سكوتارده دو. نيادن ايله ويلفوكن، ويسو قروس قبالرى اوينامه او. تورنمنى اولان قوشترى آولامقله مشغول. اولديلر. بو. نلر هپ بر آرده سكيديوورلرمكندى. كندلرينه كؤ. مك آوزمنده بولدقلرينى آكلايورلرمدى.

سيروس دونيانى ايله بر فكرده اولان بالاترك شو حالته شيمه و انديشه ايله بقدن خالى قالمامغه در. يونك ايچون فرصت بولدقجه ارقداشلرينك آراسنى بو. لمغه چاليشه ق شويله قورقولى بر موقعده اولانلر ايچون شفقةً حركتمكى فائده اعتبارسزه جواب ويرديكنى كورمك كدى سوزلرينك تأثيرن كورميوردى. بو. نكله برابر بشه دونيانمكى دوشمانلق اولدرق كؤنلر كيدركجه انكليز ايله فرانسه آرمسنده اتفاق فكر حاصل اولهجكنى امید ايتيوردى.

دوماغلى كرلره بيرون نهسنه كيتمك مخصوصنده ويريلان قرارى جرا مشكل اولديغى ايچون او كونلرى توه چيقارق ايچيجه قاشمه كورديلر. واقعا دونيانده تمنك قوللانلمغه پك اوسته در. هله مهارتله زياده مغرور اولمديغى ايچون ويلفوكمك ايى كورديكى دوزلق گبى ساه. تر آو واسطهسنه هادى نظرله باقار.

قضازدهلرك بولدقلرى حالده دونيانك آوجيلق مايهسنده زياده ياراير بيلهجكى شيهسزدر وبيده فنا تفنك آتميور اما طبيعى دونيانك درجهسنده دكلى قروسه كلنجه ارقداشلرى مهارت كوسترمديكندن وها دوغريسى چوقلق آنس اويونندن خوشلانمديغندن هپ ارقداشلرينه آلقيشله آكتفا ايلر. شوراده (قانك) لك ده كوسترديكى مهارت و شجاعتنى ذكر ايتمك لازم گلير. قوجه كويك آوجيلره چوق يارايور. مثلا هكژه دوشن بر توشى آلمق ايچون دالسار آرهسنه آتلدقدن صكره چكنيوردى.

آوجيلرك ووردقلرى اولديغى قوشلر آراسنده آلتين موقلق هيچ ايشه يارامديغندن اولان ماعلى دكز قره يلانى گبى قوشلرده يولدينى دونيانك لازم گلير. يونكه برابر ودريلان آوار ايچنده زياده سنه اوروك و فاز موجود اولديغندن انكلر ايتمك موافق دكلدر.

مله قازانمق جسارتنی ایدی. تفنگ آتدیغی زمان اوچدیغنی چمك یاپلمنجه قورتك داخلنده بولندیغنی آکلاملیدر. حکم ایدیلیور ایدی.

هوپفان دکتر قوشارلدن (استریدسین) تسمیه اولنلوب اجزاء مدیه استریدیه کبی مکرر مخلوقاتی ایله کیفین قوشارلدیغنده بر قاچ دانه دوردی. خلاصه آلو. جیلق فنا دکیل اما پك او قدر معتون قاچمق دکل. چکده بولنمیور. زیرا دوریلان قوشارلدیغی دکز و یا. انی قوقوسنی کیدرمك ایچون پیشرمکه. بر بشقه اصول وارمدر. بو اصول ایسه موقو طرفندن یاپیلمیور. انجق پاراخودده موجود بیچاقی ادارهیه خدمت ایدرمکی ایچون سیروسك دیدیکی اوزون قدر مشکل کورمك استحباب ایتمیوردی.

بو طرفندن شدی بولنیلان موقعك آطه اولوب اولمدیغنی کشفه خدمت ایدمجك اولان برون تپهسنه چیقمق نقطهنه باقلدیغی خصوصنده زیاده عجله ایدیلیوردی زیرا اورایه چیقدیغی کبی پاسکه آطهمی دکلمی؟ مسئلهسی حل ایدلمش بولنمجه دقتلی و یاخود دائمی اقامتکاه تعیینی ایشی تکوملمش اولمجقدی.

مارتك ارنشنجی کونی قرارلرینی اجرایه هوایی مساعد کورمیارق قایق کوندرمکه طولایلرندن اولان دومانی کیجه دن روزکار دائمشی اولدیغندن کوشی طرفدیغی زمان بوقوش اوستی کونلرك ضیاسیله پاولادی. اوکادن سکرمیه دوغری یرقوش اوستی کونلرك ضیاسیله یاقتراغی زمان اطرافی معاینه اینمك ممکن اولدیغی ایچون اوراسینی قطعاً تدقیق لازم کلن طرفده شرق طرفیدر. اکر بو طرف دخی دکز ایله چوریلمش ایسه قضازدمارك دوشدکاری قوه آطه دیمکدر. امداد انجق دکزدن بر کمی اوغراسیله اوله بیلیر.

خاطرده‌دوکه کورفزك شمال جهتنده‌کی تپهیه چیقمق اولا بر یانك فکرینه کلدیکی چرچق بر فکری یا فکرچه اجرا اینمك استعمل ایدی. هر نقدر سیروسی ده برابر کلمق استیورسه‌ده الك تحییرلی ارقه‌شی‌ده آلرب کوتوردیکی حالده یالکز یالکز یوقاری اوادیغندن قدیمه ایدیوردی.

مارتك اونشنجی اقشامی اد کوکای هوایی مساعد کورن بیان باروموریی دخی سعایه‌اینکمن سکره ایرتسی کونی سباحدن بوله چیقه‌جغنی سیروسه سویلدی. اوچیر میل قدر سورن بر یولی کیدوب کلمك بیان کبی قیرلی بر چوچق ایچون هیچ بر شی دکلدی. اوزاقه قدر کیدوب کلمك ایچون بر کون کافیدی. سیروسلده بیانك اقشامه قدر کری دونه بیلمه‌جکندن امین اوله بیلیر.

بیان ایرتسی کونی صباح بشقه ارقداشلرینه معلومات ویرمه‌دن چیقدی کیتدی. چوچق اللرنده بر طیاق بشقه بر دمدولو یولتیوردی. دمدولودی یلکه جنوارله دولدورمشت کیریم دیه احتیاطاً آلمشدر. بوندکله برابر آوچیلر یو کونه قدر جنوارله دائمت کلمامش اولدقلرندن شو احتیاط دخی فضله صاییلمیه‌بیلیر.

بیان یانه برون تپهسنه واصل اولدیغی وقت اطرافی ایی کوره بیلمك طاعت ایلجاق بر دوربین (بینوکل) دخی المشدر. برده یوزلنه آمدیغی آوچی قایچنده صرطاری بر آز قوروات، ایچینه بر مقدار شراب و صو قوتلمش بر شیشه برانیوردی که بوکر صباح طمامی اینمك و بر سبب ایله کیج قالمجق اولورسه آقشامه دخی قارین دویورمق ایچوندر.

بیان ایری آمارله یوروبه‌رك اول امرده دکز کناری الطرافی دولاشمشدی. دکز کناری تا ایچریدکی قالق حرانسه قدر طاشمش دکز سویی ایله ایصلانمش و دکز اوتی ایله اورتولمشدر.

بر ساعت قدر یوروه‌دکن سکره دولقان ایله ارقداشلرینك کوزکچرن توپه کیتدیکی زمان واصل اولدیغی یره کلمش شدی کوکرجینلر ایچون یرلدن قورقمه‌جق جهت یوقدر. زیرا دلیقالق قوش ایچون وقت قالمیه ایدمجك حالده دکلدر.

هوا آچیق کوك تماماً بلوطمز اولدیغی جهتله برده بیان بر وقت اول برون تپهسنه چیقه‌رك اچریه باقملرق استیوردی. اوکله وقتنه طرفی دکز دومانی کلوب شرق جهتنه طوپلانمجق اولورسه بیان بیهوده زحمته قاتلانمش اولور.

ایلك ساعتده بریان حیزلی بودویوب بولك پاریستی یورومكه موفق اولمش ایدی. اگر بر مانعه واسیته گلمز ایسه اوبیان وقتندن دورت ساعت اول یرینه اولدیغی محله شیدیجگنی امید ایلیوردی. فقط ژاك سو قیه یاقلاشدقده ساحل بوینده یورومك مشكل اولدی. شلالای، ساحلده قوم قالمدی، هر طرف طاشلق بر حاله گیردی.

اور-ناشه یقین برلرده بریان قومله و دوز یولسز براحتله یورورکن شدی هپ اگری یوکژی طاشیمیور اوستنه بول یورومكه صو دولی چوقورلری دولاشدی. اوژرنده یوروسی مشكل اولان بر طاقم قایا و سیوری طاشلره یاصدق آیاقلرینه مجبور قالمیشدی.

اینته بو سببدن بول كوچ اولدی، ایکی ساعات قدر گچدی.

بریان دییوردی که:

ـ فقط هر حالده برونه دكژ صویی طاشمهدن اول وارمالیم. شو یوروه‌یكم برلر صو كوتارلدیكی زمان صو ایله اورتولی ایمش، طبیعدركه صو گوتارلدكه یا. شلالرینی ایی تا یوقوش یاننه قدر برلر صو التنده قالیر دكژ یاصدیغی گبی بر یوكسك یره چیقدقده، یاخود هولاشق بول یولوب یورومكه موفق اولدم. برده یانه گچ قالیرم. صو یاصمهدن هر حالده شورایی گچمك لازمدر.

جسارتلی بالا آیاقلرینك یوروادیغنه یاقین‌دن دها حیزلی صورتده یوروه‌مكه باشلادی. بر چوق برلرده دیزلرینه قدر چیقان صولری آشدی ایچون آیاق قا. یلرینی چیقارمه مجبور قالدی، قالر اوستنده دهی تهلكه‌لی صورتده یقدق قورقولرینی گچیرمش ایدی.

بریان اولچه دهی ظن ایتدیکی اوزره كورفزك شو نقطه‌سنده دكژ قوشاری یك چوق ایدی. گوگرجین اوردك قاز و ایستریدیه‌جیلر قزمنقه گبی قایبور. كنا. ره قیالر دیبنده دهی بر قاچ ایری یوللو دیرلی فوق یالنی یوللیور.

بونلر بریانك یاقلاشمهسندن هیچ اورکمیوب قاچمیور. لردی شو حالی اثبات ایلركه حیوانلر انسان كورمامشدر

لر قورقمق بیلمزلر. بر ایسه یك چوق سنه اوزه‌نیری بو. یالر. آوجی اوقرایدیغی اثبات ایدیور.

حیوانلرك شوراده بولندیغنی گورن بریان دوشو. ندرك آكلادی كه دوشمكلری شو بر زیاده بوكسك و آطی جنوبیه چوقچه یقیندر. دیمك بحر محیط كبیره ایلریلركن شونر شرق جنوبیه. دوغری زیاده بولدیغی.

بریان دكژ بوینه دها زیاده ایلریلردیكده منطقهٔ منجمدیسه مخصوص حیواناتدن قولاغی یاقاری‌ده گو. رنجه نظری دها زیاده قویاندی. بونر یوزلرله دكژ كنارنده اویناشیورلر. كندیلرینه یوزگچدن قناد یرشه قادم اولان تك قولاغلی سالیورگرده. بو یاقدرك آثاری آجی باغلی اولدیغندن هیچ ایشه یارامز.

بو اثناده ساعت اون ایدی. یعنی اوگله وقتنه ایکی ساعت قالمش ایدی. بریانك بولك سوك ایکی میلی گچمك ایچون نقدر زمان صرف المش اولدیغی آكلاشیلیر.

بریان زیاده یورولمش گچیقمش اولدیغندن براز استراحت ایتمك قوت آلمغی موافق گوردی. خصوصا ایلری‌ده تپه طیرمانمق هپ یوقوش چیقدق ایجاب ایدیوردی.

بریان، یوكسلمك باشلامش اولان دكژك پشتهسنه، جكسی بر قیا اوستنه اوطوردی. بر ساعت دها وقت گچیرمش اولسه ایدی، كندیكی دكژكلرینی هپ دكژ اورتمك یاشلامش اولدیغندن طبیعی شورایه قدر كلمك موفق اولامز سو ایچنده قالیردی. لكن آرتق قورقو قالمامشدر. دكژك یاصدیغی محل گچدیكی گبی منزل مقصوده واصل اولوب كومك ایستدیكی برلری معاینه ایتمك گری دونمكی وقت طبیعی دكژ نه آلچاقجه‌سنه قولایلقله كندیكی بولدن گری دونمك یاراخوده واصل اوله بیلیر.

بر پارچه ات پیوب بر قاچ یودوم شراب ایچدكدن سكره آچیلمی، یورغونلغی گیدی استراحت دهی آیا. قارنده‌كی یورغونلغی گیدردی.

بریان یورولدقجه دوشونمكدن گری دورمیوردی. اوقداشلرندن اوزاق، یالكز بولندیغی ایچون سوفوق قا. نسایله شمندیكی حالی دقیقه باشلادی، اوقداشلرینك

ما فعلنی کوزلمك شرطیله واز اقتداینی ارقه طاریمك ملا-
مثلکی برآنه صرف ایشمك ایچون ورزی... دویغان ایله
ازدیاد ثاریمك کوشزلاکاری متحالف طورارق الیراك حر-
کتلریله عموم زبان کاه چکی جهتله بربان انتیجه یه
دوغرو زمکده در. یوقسه بربان هیچبر فکر ایله سویلمان
سوزلره قولاق آسمیق خطیارندن دکلدر. بربان هر
حالده عمومك ضروریتی موجب اولهرق بیلهمك "قاعده"
قطعاً مخالفتی دخنده قرارلاشدیردی کبرلی طوری کندینی
اندیشه یه دوشورمك یالانلش اولان قرماشی زائل ده-
شولدی. اویله نمی ایلیوردی که زنی مطلقا حرکتدن
اول ایشلهیکی بر قیاسی ارقه طارندن صاقلامق استیور.
آنك ایچون وجداً معذب اولیور بربان قرداشی زیاده
صقیشدیرمق سویله دوب حقیقت حاله واقف اولدیمدن
فرار ویردی.

بربان کوزل قوت آلق آرزوسیله بر ساعت قدر
استراحت ایتدکدن صکره چادرمدن طوپلادی. اموزله طا-
قدی. ثمیه چیقمه یه باشلادی.

کورفزك نهایتنده بولنوب سویدی بر نقطه ایله
نهایت بولان ثمیك شکل طبیعیسی غایت غریب بر حال
کوستریوردی.

بر تلچ ایری اوق یاغی یولنده

یولیه اوزاندن کورندیکی کبی ساحل آرقه-
سندهکی یوقوشه پیشمیك دکلدی.

ایشته بربان بر ده بوتی نظر دقته آلدی. کنارك
کوردی که برونی یوقوشدن دار بر بوغاز آیریپوره
ایلریده شمالنه دوغری بك اوزاقلره قدر دوام ایدیپوره
بولکله برابر بوز قدم یوکسکلکده بولندیغی جهتله اطراف
نمه اویجه برلری کوره بیلمك ممکندر بو ایسه مهم
بر ایشدر.

ثمیه چیقمق ایی زحمتلی اولدی. بر قاچ دفعه
کندینی چکروك چیقمق لازم کیلدی. هله بعض قیالر
زیاده یوکسك اولدیغندن بربان ایچون ثمیه چیقمق
مشکل اولیوردی.

بربان بالاخره آرزوسنده آکلامق صمیمانی سونارمق
و خصوصاً کوچك باشدن بری بو اویونله مشغول اولمق
استفادهدن صایلدیغی جهتله تجربه سرعت و مهارت سا-
یه سنده چوق وقت کچمه دن ثمیك اوستنه واصل اولدی
اسکی واصل اولدیغنه قدر چوق یسیر، فقط صورتنده
بیتلهمچی برلری آکلادی.

بربان دوربینی الله قالوب شرق جهتنی تفتیش
و مطالعه ایتمکه باشلادی

شرق طرفی بك اوزاقلره قدر دوز ایدی. هیچ
کارنده کی یوقوش بو دوزلك ایچنده یالکز یوکسك بر
نقطه تشکیل ایلیوردی جاده یارقوشده دوغری آیچالهرق
ایریلیور ایدی. اورادن صکره بر قاچ ثمیجکلره کو-
رنیوردی.

او طرافده، ساحله دوغری آقوب کلن بر طاقم
دومارك صویی، اراضی اورتن اورمانلرده کی پیراقلری
صارارمش آقاچلر آرهسنده کوریلیوردی. خلاصه بربانك
اوکنده بولنان اراضی بك اوز قاره قدر اولیر میل
قرارلرده براقیلیور ایدی. شو جهتدن دکز قره اطرافنی
چوروب و چوریمه دیکی آکلاشی قابل دکلدی. او-
سنده بولندقاری اراضینك آنه اولمدیغنی آکلامق
ایچون هر حالده زیاده تحقیق ایجاب ایدیور فقط او توریلان یره
قدر ایلریلمك ایجاب ایدیور. (آیلرومی وار)

1907 г. 3/III, № 5 - Апелли-писван

عالم نسوان

خانمار ژورنالی

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیتدن بحث ایدن رسمی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

مجموعه‌نك افرنجی ۳۰ | ایکنجی سنه | نومرو ۵ | BEHUCKIH MIPЪ Bezmijan | № 5 | مارت ۳ | ۱۳۲۵ | ۱۹۰۷

(ایکی کلفتك بیلك رویایه‌قرانی کیتمه‌لری)

بالی لطیف کونلریك بری یده بر باغچه‌یه سیره چیقمش ایکی نوجوان قزلر آنی باغچه‌ده کزیدیورلر ایدی. و اورته یاشده ایکی قادینده بر آغاجك آلتنه اوتوروب صحبت ایدیورلر ایدی. و جوان قزلرك بری اون طقوز و اوریسیده یکرمی یاشلرنده آیچق اوله بیلیرلردی. اون طقوز یاشنده اولان صاری صاچلی، گوك گوزلی نازك و ظریف بر قز ایدیسه‌ده یوزینه لطیف بر صاریلق گلمکده‌دی. بو صاریلقدن قزك بر درده بیله اوایکی جوق تیز آگلاشیلیردی.

بولداشیده یغ یوزلی قره قاش قره گوزلی گوزلجه بر قز ایدی بر ایکیسیده جوق اولان اوزون صاچلریني برلرا اوزوك ایتوب مالارینه آتمشلردی صاری صاچلی‌سی بولدانتك الندن دوتوب بر تخته‌یه اوطوردیردی.

صاری صاچلی‌سی — منه قولاق وره عزیزم عفت: بلیرسنی آنلم یزم یاپمزدن نیجون کیتدی؟

عفت — عزیزم عصمت! بیله‌مدیم نیز اول کوزلم یوزنه یورگم تحمل ایده‌مه‌دی، نه وار؟

عصمت — اوط کبی یاندی انی گوزل آلتنه قویوب نازه کاوی یولدق ایجون کیتدی، آتیروب سزکله لقاء ایده‌جك.

عفت — نیجه؟ نیجه؟ کیتدی؟ وای سنی نه وقت نصلاسی؟

عصمت — ها؟ سن دنم بدبخت لکمی ایستیدیمی ایشیدرسن؟ حیف دنم کبی عزیز بولداشکی نیز... جوق نیز یوق ایده‌جکسك؟!!!.

عفت — بولداشنك الی بحیله طوتمق نه عصمتم عزیز عصمتم! نیجون بو قدر حیفلنیرسن شاشقی خوشجه‌قدر یوك شیدیرا سن دینن کبی بد بختلك.

عصمت — نه‌یله هلاك یوزنه باقیوب، عفت! عفت! مکر سنك هیچ بر شیدن خبرك یوقمی؟ هیچ بر تجربه‌دن ایشمه‌دکمی؟.

عفت — والله هیچ بر شیدن خبرم یوقدر نه اولدیکنی؟.

عصمت — الی دوکون یورکیمك اوزرینه قویوب من ترك اولدم ك شدتلی بحیله سویرم.

عفت — کمی سویرسن؟.

عصمت — نه الرنی دوتوب نه علی‌بی...

عفت — نه برك مسله طوغری‌سی! طوغری دیدیکمی

عصمت — من ایندیه قدر هیچ بالان سویله‌مه‌مشم ایدی. سویلهیم؟

عفت — «شاه‌لرق» قارداشجغیز! اوخ آسان یارب نه قدر خوش یوغلق «یردن سویله‌سنلی براقوب» خیر خیر! نه دیله‌دیکی هیچ اوزمده بیلمزم. یدیغلك یرده‌یکم. خوشبختلق دیدم. عصمت! هیچ که دیمدکمی علی‌یی سودیکمی؟ و هیچ که دیمدکمی تازه کچه‌ی ایستهدیکمی؟

عصمت — «مخمور کوزلریمی کوکه طرف قالدیروب» جناب حقدن بنده چارم یوقدر. دیدم: کمال جسارتله علی‌یی سودیکمی دیدم یالواردم یاخارم اصلا تأثیر ایتمدی. هیچ سوزلریمه قولاغنه ویرمدیلر.

عفت — «چوق طوتولمشسك» ویره‌جکاری کیمدر؟ سنی کیمه ویره‌جکلر؟.

عصمت — چوق دولتلی ایمش وکا کوره منی آکی ویره‌جکلر. عفت من ایمدی آکلادم که آقا آتایه اولاد لازم دکل آنجه لازمدر آنجه....

عفت — سنده اطاعت ایدهجك‌میسك؟

عصمت — اطاعت پوجمدر آنامدر.

عفت — آ عصمت الله شکر دلی دکلمشك که بویون اوزیکی بیله بیله بو حالده سالیرسك. بر کره بوزیکه باق. ونکمه باق.

عصمت — صاوالدیم... دها یدیمی مانده اولی ایسترم چیخارمکایه دوشدیکمدن سنك خبرك یوقمی؟

عفت — سن الله بویله جابی قورقولره بویون ویرمیرسك چیقارمکا نه‌در الله ایشمدن.

عصمت — عفت قورقیورسك بالاخره‌سنك هیچ بر شیدن خبرك یوقمی من علی بکی بیله یالدر ایستیرم؟ بیلرسك نیچه؟ تمام درت یلدر! من اونی ایستیرم. بو دونیا یك محبت‌سزلیکدن سکره آخری یوقی اولمالی. مدت یك ایمدیه اوتورب کلهجك ایچون حاضرلدیکه جورابه چورکوزل فکرلردن النکی اوزوب کونوروب اوزکه تاپه‌دیمك آدمه ویرمالی. اوده نه‌دن اولمی؟ آنجه. بك یاورتی چونکه منم آلده یوز من رویله ویرمدی.

عفت: «کر یو آسان شیدرسی؟ سکا آسان کلیرمی؟» خطر کمسی؟ آدم خسته‌لنمه‌دی. حکیملر آقامی هوایی دکشدرمکدن اوتری... اورایه کوندرمه‌دیلر. یزده یرلر ایچك. قارداشکه اورایه کلدی. بر آی برابر اولدق سکره‌سنی‌ده کورمك ایچون اورایه کیتور- دی یزده اورالده تانش اولمق دوست اولمق خطر کمسی؟

عفت — نیچه خطرمده دکل! «قارداشم سزك اورایه کیتمش» ولیکن‌کزی ایدیموب بر آی اذن ایله او- رایه کلمشدی.

عصمت — «پارمقلرمنی قزل یوزکی کوستروب» یو یوزکی قارداشك علی بك اوز الیله پارمغمه تاقدی. بر اوزمزی اوزمزه تبادلا الدن بنقه شاهد یوقدر.

عفت — قارداشمده سنی سویرمی سکا معنی وارمی؟

عصمت — «دوین بر آه چکوب» البت علی بك منی مندن زیاده سویپور اونك معنی منم کندن آرتقدر.

عفت — عاشق اولدیغنی سکا دیدیمی؟.

عصمت — سکا یو کون نه اولدی؟ بر شیدن آکلاماز اولدیك باق بر سکا نه سویلیورم منی ایسته‌دیکمی منه معنی اولدیغنی دیمه‌ه ایدی. پارمافده یوزیکی نیچه تاقه بیلردی؟

عفت — «کولوب» طوغری سویلیورسك... عصمت عصمت بویون صاریپورسن؟

عصمت — باغ باغ آغلم تازه کچه‌وی ایله آتامه طرف کلیرلر.

عفت — کی کچه‌یك. اما عصمت سن الله بر آز ساکن اول بر شیدن خبرلری اولمامش یو ایکی جوان آقاچك آلتنده اوتورلر آلارینك یانلرینه کلدیلر الی باشنده بر کیشی و اوتوز یاشنده قدر بر چراغچه آیاقده دوروللر ایدی. عصمتك آلتی هنی و آتاشه «بر منم تازه کچه‌مدر عصمتك تلطیفیدر» دیدی آلرده ال ویروب تاکی اولورلر. عصمتك یورك دوکمه‌سندن اعماله آلمن یوزینك صاریلغی تلطیفیك تأثیر ایدوب عصمت «خانم بر بریکزدن واحمز» دکه‌لمکزمی» دیه سؤال ایتدی.

عصمت — سفرو ۱۵ سائغ اولکز بر یرمدن دا. سفیز دکلم مدی گتمك زمانی کلدیکمدن دولایی پاواش اوه گیتمکه دوران اولدیلر تازه کدو — ۵ عصمت، خانم زحمتکز اولمه یرلر کلمیك دیدی.

عصمت — ۵ عفتی کوشترمك ۵ یاقشلیکز یه. قدانم وار. بی چاره جوان قزك یوزینه باقدی و چکلدی.

(بیه ی وار)

بو وقعه دن ایکی آی کچمش عصمتك شریعت محمدی اولاوق کایینی کیلر ۵ و طوبه یاشلیور. عفت کیلده طوبه جافرلمشدی. عفت طوی جمعیتنه وعده قو. یولدی وقتی کوزله یوب اولچه هزیز یولداشلك یا. نله شتاب ایدی. عفت کلدی. عصمتی کورن کبی قولارینی آچدی قوچاقلق ایسته دی یوزینه باخان کبی بر. هن بره باقدی نه کوردی عصمت او قدر ضعیفلشمشدی که قووی مقاومت شکنه کرمشدی عفت آغلیه آغلیه استو. لك اونله دوشدی. عصمتده او وقت قدر بحرانی گیر. لمهمك ایچون جکرینه آغدیغی کوز یاشلرینه لعن ویردی عصمتك آلتی بو ایکی هم سر جوانلری پورادمه لوز. کیلرینه قوروب اوبری اوتاغه کچدی.

عصمت — ۵ متوالك اوستنه اوتوروب ۵ عفت! آغام منی ترك ایلدی. آغام مندن یوز چویردی. چفتده هم چنین طالمی منه چویرمش. اینام بر منه قالمشدی سندمی مندن یوز چویردك؟ سندمی منی ترك ایدرسن اونلر مندن فرار ایلیرلر. سندمی مندن قاچرسن؟ من نه ایلدیم نه تقصیر ایلدیمکه حاکمز منی یرافرسکز. نه قاپردم نه ایلدم ده الله عفتله دی. من آکاه ایله لوز تقصیرمدن.

عفت — ۵ یولداشك الندن دونوب ۵ سوکلی عصمم نه دانشرسن. سنی ترك ایتمك؟ مندن قاچمق؟ سلك خوشخلق زمانلرده سنه ایستکلی دوست ایکن بد بخت اولدیغك زمانلرده سنی ترك ایدهجکم؟ بیله بی و قالبی مندن نیچه کوزلیورسن عصمت؟ هیچ بیلیرسن بو نیچه کونك ایچنده سنی کورمدیکم ایچون نه عذابلر چکدم کیچه اودلره یاندم!

عصمت — عفت! منی یاقشلیه سکا یاز کلیرم قورخمه هزیزم قورخمه منم آزاوم سکا کلمیز. منم قووم سکا سرایت ایتمز. فولاق ویرسکا. بر شی تولع ایدهجکم. اولوم منه یکیندر. آفلامه آفلامه منه فولاق ویر منی دیکله. بر آز اولنك آخر لفسته کی توقی. رجاسی ..ه سفر.

بر ایکی کونلشکره یورغان دوشکه دوشهجکم اولدیکرمده چوق چکمزکه: سزی و دنیایی ترك ایدوب کیدهجکم. او وقت ۵ سکوت ۵ نو وقت علیه بیسی تلفراف چك تلسیك کلسك منی کورسك؛ آکلادکمی؟۵

عفت — خیر! من اولمزسن و اولمیهجکسین. ایکی محبت صمیمیه. ایکی ایستکلی وجوده جناب حق مرحمت ایدر.

عصمت — بلی! من اولهجکم و اولمکده لازم دیزلرمده قوت یوق ایکی آدم یول کتسم یوکم امیر کوزلم قرارر. یولرده کیجدی. من منه سوق ویر تلفراف چکرمیسك؟.

عفت — آلمك جانی ایچون سوز ویررم ۵ بو وقت نیو آچیلوب عصمتك آتشی یولرك بر ایکیسی طوی جمعیتی اولان اوتاغه چاغردی. عصمتده یزده سزی کوزلرك ۵ دیدی.

قادینلر عالمندن

بو سوکی کونلرده پتربورغده مخصوص قادین و قزلرك ال اشلری و معرفتلرینك سرکیسی یتی وسطاوقاسی آچلدی. بورادہ چیقه نقش، دیکش، رسم، و ایپلرله دن ماعدا حالیا قرالی وولدیمارك زوجه سنك ال ایله یاپش قروه والری هر کسك دقتنی جلب ایدیوردی.

مادام کتری نام بر انکلیز قادینك موزاریه دیبور: کوستراپانك جلوسنده پارلامنتویه وکیل صایلدیغی ایچون قادینلر اوککر ایله برابر کلدکدن ماعدا مثلا فوایاژه لادنیاده مثلا اوکلکارك بسلری ۷۸ پرونسه لك اولدغه قادینلرك اینه ۷۵ اولدیغی معلومدر.

كه مذكور مادام كوريك ك يازدغنه كوره ٥٠٠ قادين سايلاوقدن كيرشدكدن برى سايلامان وكيلر ايدى. مثلا بر قماربازك، بر سرخوشك، و بر وافى شرب كيسى شيشى ساتان اوكث كيميوزمى. قادينلر يونلرك جملهسنه قره شار طاشلايورلرمش

يو كونلرده اوندونده قادينلر يوزلهجه بر حركتده بولنمشلر: ٥٠٠دن زياده قادينك سايلاو حقوقلرينى طلب ايدن قادينلر پارلامنتك قپيسنه جيپاوب بيوك بر كورلتو و شماله ايتمشلر. ايكنجى كونده آقاد ايدوب بر نجه رويادن عبارت حزا. شتراق ايتمشلر.

اشبو رسم رومانيا قرالجهسى بلساوه‌نك رسمدر.

قرالجه بلساوينا ١٨٤٣ نجى سنهده دنيايه كلوب كنجلك وقتنى دوديده پرنسز خدمه كيرمش. داده آقرايسى اولان فناكنا بيتا پاولوونانك مرايده بولنوب مشهور چالغجى روينشتيه‌دن پيانو چالمق درسلرينى آلورمش. ١٨٦٩ سنهسنده رومانيا قرالى قارلو ايله

تكاح‌ايتش بر سنه صوكره بر قز بالامش دنيايه كلمرك دوندت سنه يلقيايوب اولمش. ونك اوزرينه قرالچه زياده مراقلنوب ادبيانله اوغراشمه باشلامشدر.

و قارمن سيلوا نام مستعار ايله بر چوق ايى اثرلر يازمش. چقيد شرقلردن ماعدا، رومانلر، قوميدلر و تراكدىلر يازمشدر. بونلرك جملهسنى نسه ياشامش، نسه ياشامه، رومانيا ملتنه دخى محبتى آز دكلدر.

رومانيا قادينلرينك علم و صنايعى ترقيلرى ولنده چوق زحمتلر چكمشدر.

١٦ نجى يوزاردە ثوومسكى تورەمدن بر چوق سنه‌لرك ايله سياسى ايشلر ايچون حبس ايدلمش بوكلى بر قادينك بالامنى طوقديرمق ايچون حسته خانهيه (بالنيايه) كوتورمشلر.

بالا توقديغى وقتلرده صالماقلر حسته‌يى براقميوب باشى اوجه طوردى پنجره ايتمشلر، چونكه آنلر يو صورتله امر ايدلمش. حسته خانهنك باش حكيمى يو ايشه تا راضى اولديغى‌دن صالماقلر يه حسته‌يى براقيورلر ايمش.

الحاصل باش حكيم لازم يردن رخصت آلديغى صالماقلرى غيرى بر اوطهيه چيقارمش. بنجا قادين ايسه نه حالده كيروب چقديغنى كنندى بيلمش‌دى. الله و كيلره مرحمت ايلسون

چوجقلرك سياحت غريبهسى

(باتاريه كان عجائب و قورقونج واقعلر)

(الروسى) (٠)

شمال حهتنده، يدى سكز ميل قدر صورن صاحل حالت دخى نهايتى كورلميوردى. ساحل ارتجه بر يرون ايله نهايتلانمكدن سكره كنيش بر قوم ساحلى نهايتلى ايلدرك ايلريسنك غايت بيوك بر چول اولدغنى بيلديرر.

جنوب طرفنه دوغرى، شله يرونك آرقه جهتنده ساحل شمال شرقه جنوب غربيه قدر بر طاقلى نهايت پوليوردى.

(٤ نجى نمروده باقى) (٠)

بریان کمال دقته التدیکی دوربینی شو طرف ایدیکنز چیرده‌ی هیچا قیراسی آلدیمی؟ یوقسه خطه‌می؟ بریان باقدی، باقدی، نه شیه‌یه ایلدیدی، یولکله برابر ارقاسن آله اولب یره یووارلاندی. بریان یرده غرب طرفنه دوندی، آنفی آنفریا. نقطه اولان کره کوتلك شباهیله دکز یوزی پارلیوردی.

یورامه بریان یر دئیره دوربینی کوزینه کوتو. حیرت دکز جهتنده دقته باقدی باقدی که:

— کیلر! کیلر!

واقعا اون یش بیلدی گز اولماسی لازم گلن مسافه‌ده دکز ایله سمانك برلشدیکی محاذه اوچ سیاه نقطه گورنیردی.

بریانك نه درجه دوچار هیجان اولدیغی ملاحظه ایله اکلاشیلیر. هیچا خطامی ایدیور؟ صحیحدن دگزده اوچ گمی وار؟

بریان دوربینی ایندیردی، چابارینی سیلدی تکرار باقدی..

اوت، اوچ نقطه گمیه بکزیور. یولکلرده یالکز دگلدکاری گوریلیور. دیرکلرینی گورمك قابل اولمیور. هواده دومانه بکزیوردی. بریان دوربینی گوزیدن شیار گمی اولدیغی حالده بیلدیرمك محتمل اولمیوب بلکی گمیلر اولدیغی آکلاشیلیوردی.

یورامه بریان دوشوندی که اگر گوریلان شیار حقیقت حالده گمی ایسه، ایچلرنده اوزاقدن ایلمه‌جکی اشارتلرك گورلمه‌جکی شبه‌سزدر. اوقدار اوزاقدن گلنجه دقتلرك گمی یی بیلمه گورمالری اولدقجه احتمال اولدیغندن همان ساوقیتك اولدیغی یره دونوب دکز کناریله بر بیوك آتش یاقمق، واقی اولمق اوزره حکم ایتدی. شبه یوق که هوا قراولدن سکره یاپه‌جق آتشی اوزاقدن فولاجه گورمك و آتشك اولدیغی یره گیلمك...

بریان شو یولده دوشونه‌رك اوزاقده گوریلان اوچ سیاه نقطه‌لری تدقیقده دوام ایدیوردی.

بر زمان تدقیقدن سکره گوریلان نقطه‌لرك برلرینی دکشدیرمدکلرینی گورمك ایله حالده تأسف ایتدی.

بکراق دوربینی او طرفه چیورمك اوزون مدت یاقدی.. ایکلادیکی گوریلان اوچ سیاه نقطه نهایتلك غرب جهتنده کائن اوچ اوغلی آله‌جقدیرکه شوراق قوم وتپه ایله قریه دوغری آقدیغی زمان شو آله‌جقلر یانده کیچیکده شبه‌سزدر. طبعی او زمان دومان ایچندکی کیمده اولان بالار یو آله‌جقلری کورمکه موفق اولهماشیاردر.

بریانك مأیوسیتی زیاده اولدی.

ساعت ایکی ایدی. دکز چکلمکه سپ قیالق طرفنده خلقاری آچیقده یراقده باشلامش اولدیغندن بریان کری دونمك زمانی کلمشدر دیمك دیه‌دن اینمکه باشلادی.

یونکه براز بر دها شرق طرفنی تدقیق اوزره ایدی. کوتلك شباهی دها زیاده آتشافیدن عکسی ایتدیکندن بر از اول کورمکه موفق اولهمدیغی شیلری شمدی کوره بیلیور.

یونك ایچون بریان دوربینی شرق طرفنه چیورمك سوك دقه اولمق اوزره بر دها تدقیقه باشلادی. شو سوك فکریله متأسف قالدی.

واقعا کوزل سیچه بیلدیکی نقطه‌لرك اك سرك پارچه‌ی اوستنده، اورمانلرك آرقه جهتنده ماوی بر خط حکورور کبی ایدی، بو خط شمالدن جنوبه دوغری اوزانیور بر قاچ میل اوزونلقنده بولنیور. ایکی نهایتی ده اورمانك بتدیکی انحاجی آرقه‌سنده غائب اولیوردی.

بریان کندی کندینه سوردی که:

— بو نه اولیور، هیچا؟

دها زیاده دقته باقدی:

— دکز!... دکز!..

دیه حایقردی.

گز قالیون دوربینی الدن فیرلاییجق ایدی.

مادامکه دکز شرق جهتی قابلامشدر، آوانی شبه‌لی محل قالمز؛ ساوقیتك دوشدیکی یر قطعه دکلمه آله‌در! هم نصل؛ بحر محیط گبی اورته‌سینده یالکز بجیرك بر آله؛ چیقمش ده قابل اولمیان بر آله!

موقدك آله اولمسندن ايلرى كلهنك محاطره بر- يانك ذهنده تجسم ايتدى. قلبى جايلهجق درجده چرپنمه باشلادى... فقط ايلك هيجانى دفعه غيرت ايلهرك هر اته اولسه محاطره نقدر بيوك بولنسه ده دوچار اديده اولمق لازم كلدز ديدى.

بر چارپك سكره بريان دكز كنارنه وارمشدى. صباحلين كلديكى يولى طوتارق ارقداشلرينك گندى سيرسزلكله يكلدكلرى ساوغى به واصل اولدى.

كوكرمه قطرانلى بز سرمكله اكتمه ايلديلر

التنجى باب

اقشام يطماندن سكره بريان كنف ايتديكى قيلرى آكلاتدى.

بريانك اوكرندیكى شوندن عبارتدر: شرق طرفنده اورمان منطقهسندن سكره شمالدن جنوبه دوغرى اوزانان بر ماوى چيزگى گورمشدى. بو ماوى چيزگينك دكز اولديغنه شبهه ايتمك استيور. بناء عليه اصلا شبهه يوقكه ساوغى كمال فلاكتله بالارى بحر محيطده مجهول بر آطهيه آتمشدر.

اوكى امرده سيروس ايله سائر ارقداشلرى بريانك سوزلرينى شدتلى هيجان ايله دينكله ديلر. نه ؟ آطهيه دوشمكلر ها ؟ نهاية خلاصده يوق اويانمى ؟ شرق جهتنده آرامق لازم كلن طريق سلامت طوقرى كيتمكدن واز كچيلى ها ؟ قورتلدق ايچون بر كنى كچيسنى يكله مكدن بشقه چاره يوق اويلهمى ؟ عجبا چوجقلرك ايدى اقا- مشكاهى صحيحدن بوراسيسى اواسيق ؟

دونيغان ديدى كه

ـ جانم بريان نقشنده خطا ايلمش اولهمزمى ؟

فروس ـ صحيح ! بريان يوطارى دكز صالمش اولميدك ؟

ـ خير خطا ايتديكمه اميم شرق طرفنده كور- دكم شى دكز ايدى.

ولفوكس ـ مسافه نقدر ؟

ـ پروتان تقريباً التى ميل ايلرىده

ـ گورينان خطادن اوزاقده يوكسك دكلمى ، طاغلى يوقمدر ؟

خير ! كوك وار !

بريان او درجه اينانقلى سوز سويليوردىكه ارقدا- شلرينك گزاحق شبهه به ياه دوشمهلرى ممكن دكلى.

فقط دونيغان بريان ايله اولان هر سوزى غوغا حالله صوقمق عادتنده بولدقلرندن فكرنده هنوز ايلهرك ديدى كه :

ـ بن ده ديرم كه بريان الداتمشدر. بز كوزمزله كورمدكجه سيروس ـ اويله اسه يزده كوزمزله كورز (زيرا) هر حالده شبهه بى كيدرمك ايجاب ايدر.

ياكستر ـ او حالده بن ده سويليديم كه بر دقيقه بيله غائب ايدهجك زمانده يوق اكر بر قطعه اوستنده بو- لنيورسهق نيچى كلمهدن بوله جقدر.

سيروس ـ يك اعلا ، هرا مساعد اولورسه يارين بوله جيقلر. بر قاچ كون دوام ايدهجك بر سياحت پيارز. هرا مساعد اولورسه ديمكدر. گورينان سبق اورمانلر ايچرسنده يافمولى هرادم كزمك تهلكهلى اولديغى ايچون در.

بريان ـ يك اعلا. آطهنك ساكر جهتلرندهكى حاله واصل اولديغمز كبى ...

دونیان — شوراسی آنله ایسه اونه طرفده صا. حل بولنه بیلیر، ده.

بریان — بن آنله اولاده‌نی بیلدیکم ایچون ساحله واپورمه‌ز کی دیبورم. زیرا اقالیدیم ... شرق طرفنده دکزی ایچه کوردم. لکن له بیارسك، دونیان عادتی اوزره داشا بکا مخالفتدن دونه آرو.

— ای جانم سن‌ده لایحلی عد ایدیاسك!

— طبیعی ایدیاه‌م. فقط بر دفعه امینم که خطام یوق. ذاتاً کورر آکلارز؛ دونیان راضی اولورسه اونه طرف دکزینی کورمکه برابر کیدهلم.

— های، های کیدهلم.

بر قاچ بیوك یر آلاوزدن — یزده کیدوز.

سیروس — ارقداشلر تلاش ایتمهلم واقعا هنوز بالا صایلیرز اما آدم کی حرکته غیرت ایدهلم. حا" لمز قورقونجلی‌در جزؤی احتیاطسزلق و خاصتی دها زیاده ایلر. هب بردن اورمان داخلنده دولاشمقلدمز موا. خلق مصلحت دکلدر. اولا کوچکلر بزمله گلمز. آکری سلوفی‌ده بالکزده براقمیز. بنا" علیه دونیان ایله بریان یانلرینه ایکی ارقداشی دها آلوب یولا چیقارلر...

ویلکوکس — اولمه ایسه ن کیدهلم.

سیروس — یرده بن.

سیروس — بك اعلا. دوکز کافی کلیر. شاید کچیکجك اولورسه‌کز ایچمه‌دن بر قاچی سزی کرا. مله کیدنجه یاراخورده. یه آدم قالمز اولور. اولوتمیکزکه لرمه اولدیمزی بیلنجیه قدر اقامکاهمز، ملجأ، و مأوامز بوراسیدر. بر قطعه اوستنده اولدیمزی آکلا. مهلا بو مجالی ترك ایلمك موافق دکلدر.

بریان — اولدیمز بر قطعه دکل آطه‌در. صرف جانمه اولدیغی بر دها تکرار ایدیم.

دونیان — کوررز جانم!

سیروسك عاقلانه نصیحتلری ایکی ارقداشك احتلافه نهایت ویردی واقعا. بریانك ده تمایح ایلدیکی اوزره اور. مان ایچرسنده ایلریلرك اوزاقدن کورینان ساحله وارمق ایجاب ایدیوردی.

بردهٔ ماوی خط دکز فرش اولنه بیله قابل او لمرك اوردکز بر بوغاز اولسون و کیمسه‌سی اولای اولا بیلدیجك اولان شو بوغازده بشقه آطه‌لرك حد ذا" تلری بولنسون! اوحالده اولا او بشقه آطه‌لری کورملی اطرافی معاینه قلملی. الکه مشروع اولدقاری جزائر مجتمعه تحقیق ایلملی، اندن سکره نه ایجاب ایدرسه اونی یاپملی.

یالکز بر معلوم نقطه وارکه اوده غرب جهتنده‌کی زلاند سواحلندن بحر محیط کبیر آچلارینه قدر هیچ قره اولمامسیدر. بنا" علیه قمارده ایچون کوتی طو. غدیغی جهته تصادف ایدن اراضی طرافنده بر چارهٔ سلا. مت بولمق غیر ممکندر.

اطرافی تفتیش و معاینه ایچون کوزل هوایی بکلهمك لازمدر.

بر طاقم خطرلی احتمالر ایچنده قلان بالاسی بولندقاری شو موقعده زمانندن اول کسب جدید ایلمزسه کتجلکلرندن حاصل اولان خفت کتدیلرینی مغلوب ایدر. مله آرمارنده اتفاقسزلق پیی کوسترمجك اولورسه احیا. ساً اضمحلالی اولان حال دها فنالشدیرامش اولور.

ایشته بوتك ایچون سیروس ارقداشلری آراسنده‌کی دوستانه توپلشدرمك مناسبله هر شیی پاینه حاضردی.

بونکله برابر بریان ایله سیروس هر نه‌در پك عجله ایدیوردیلر ایسه‌ده بر هوانك دکمه‌سی زمان بولجیانی تأخیر ایلدی. ایرتسی کوندن اعتباراً صدوق بر روزکارله یاغمور یاغمه یاغلادی یاورمتری استریلکا سنك لشافی ایتمه‌سیله هوانك زیاده یوزیلمه‌جکنه دلالت ایدیوردی. شو کیی دلیلر میدانده دیورکن براچیاقله چیقمق محلسز بر جسارت کوسترمك دیمکدر.

لکن هوانك یوزلدیکنه تأسف لازم کلمز. واقعا کوچوکلره واونجه‌یه قدر هر کی بولندقاری محلك آطه اولوب اولمدیغنی آکلامق استیورلر. اما بویله بوزوق هوالرده یوله چیقیلوب‌ده، آطه اولمدیغی تحقق ایلدیکی صورتده بیلمدکلری بر پرده اوتایه برده دولاشمق استیورلر. یا پول پك اوزاییجه اداورسه عجبا متفقه تحمل ایده بیلیرلرمی؟ عجبا ایچلرنده اك قوتلی

اولاً بیلا تنزلاً مصوّده و ازمق ایچون لازم کلن قوتی تماماً بولابیلسه م، اگر فاعلات حرکت ایدیرسه یو گرمك ایشی اوزون کونلی موسمه رقمق ایجاب ایدر. بونك ایچون هر حالده فیضی تر ساوغمك قرارلاشدیگیرمکه قالاندیلدر.

ضروری بر یاندن فعلیاً بحر محیط کبیرك هانکی نقطه سنده تمازده اه لقی دیه صوردیغمدن دخی بوش قالمیورق.

یالخودك کتخداسنده بولنان جغرافیا اطلسنده بر چوق بحر محیط خریطه لری وار ایدی. زمللك حدیدن امریقا ساحلنه قدر اولان مسافه کزیلوب یافه حق اولورسه، شمالده دوغری کیدرکی کبی جهت مذکوره یومیوتو آطه لرینك ایلرسنده (یقایه) آطه سیله (سلفیرق) نام مسیاحك رویاسون کبی عمر کچیرمکی (ژان فران) آطه سی کورینور، جنوب جهتنده تا قطب جنوبیه قدر بحر محیط کبیر کورینور، شرقه کیدیلدیکی تقدیرده ما. جلان بوغازی و آش اراضیسی کورینور.

اکر ساوغمك اتمامدن خالی اولان شو آطه. لرمدن برینه دوشمیکی فرض اولنورسه خیالنك آدم یولتان جهتی ایله لاپلاتا و ژوانتنی اراضیسنه وارمق ایچون بر قاچ یوز میل یول کچمك ایجاب ایدر. بوش ثمالکلی اولاد او یولده امداد یکلمك دخی قابل دکلدر. کسه دن معاونت یکلمك ممکن اولامز.

شو حقیقت و احتمال قارشیسنده اویله مجنونانه حرکته جسارت ایدیمنه پیهوده یره سفیلانه بر سوء ظنده ترك حیاتایتمك موافق عقل و حکمت کوریلمز.

ایشته سیروس بویله دوشونیور. بریان ایله پاکستر مزوسك افکارینه اشتراك ایدییور. شیمه یوق که دولیفان ایله بر فکرده اولانلرده یو یولده کی ملاحظه یی قبول ایله منازعه نهایت ویرولر.

یولکله برابر شرق جهتنده بریانك کوردم دیدیکی دکزی بر کیدوب کورمك فکری حالا باقیدر.

فقط کچن اونیش کون ظرفنده بو فکری اجرا ایتمك قابل اولمدی. هوا پك بوزلدی. کوندوزلری اقتضا ایدن یاغمور یاغدی. شدتلی دوزکار اسدی شو حواله اورمانلرده کزمك غیر قابل ایدی. آطه نك شمالی تسمه دکی کبی ایچون اقدر عجله ایدییورلر. ایشیدیلدیکه کوره بو مخالفت سیر ایتمکه مجبور اولیورلرمش.

بوزوق هوالی کونلرده سیروس ایله ارقداشلری یالخودده محبوس قالیرلر ایمش بوش دورمادلر.

موجود اشیا حقنده اجراسنه لازم کلن محافظه یشقه جهتلرله اوغراسمق یالخود شدتلی دوزکارله ایچه یاغیشلردن اولمزیلور حالده بولنمیشلردن انشده اصلاحی ایجاب ایدییوردی. واقعا بوردلر چوق طرفدن آچلمش، کوکیه دخی کزلامز بر حاله کلمش. بس چوق برارلدن یاغدور اثاثی آلوره، شاری وقت غائب ایدکزین یولله قویوب قیش واحت کچیره بیلمکلت درجه ده کمی بی تعبیر ایتمك مطلقا لازمدر.

یالخودی فیشت سوغله تحمل ایدمیجك درجده تعبیر ایمه قابل دکلدی.

یونك ایچون که مهم آیش اولمرق قمازده بالکز کتفیلرینه بر سیفه چی بر حاضر لامق استیورلردی. وقتا شرق طرفنه دوغری کیدوب انسان بولنان محله وارمق اچون زمین اولمه بیله بحکمدر. یازه ایمه بش آلتی کی قمر بر مدت لازم، قابل دکلدرکه ذاتاً یارچه لنمه یوز طوتمش اولان سفوغی بش آلتی کی فیشك شدتلی دوزکارینه تحمل ایلیه بیلسون. ای فیزیق ساوغمدن امید لازم کلمه یکی حالده عجبا قمازده کتفیلرینه موافق سیفه چی بری زده بولنجقلر؟ یو. قوش اطرافنده قیاق دیوار ایچنده بر اوقاق دلیك بیله اولمدیغنی سویلدك یا بشك دیکر جهتلی سکو. زلیه ارائه دیرمامی. بر سیر مقاره تمارکه غیرت ایتمایی یولکدیکی سوردیکه جسیله کفایت ایده بیلمکلت صاغلامجه بر اقامتکاه قولیه بایمالیدر.

(ایلروسی وار)

№ 6 1907 г. Мелли-шевак

عالم نسوان

خانمدر ایچون

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیتدن بحث ایدن رسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

صفر الخیر ۱۳۲۵	۷	ایکنجی سنه	نومرو ۶ № 6	KEHCKIE MIPE Журналъ	مارت ۹ ۱۹۰۷

ایکی کلفتك یوز دیك روبله یه قربان گیتمه‌لری

(ایلروسی) (۰)

عصمت بو سوزلری آغلامه دیرکن نه قدر کولر یوز ایله دیمش‌سه‌ده یه عصمتك بیك درلو عذاب گیچمنده اولدیغی حاکدن آکلاشیلیوردی.

طوی خلقی زاله جمع اولدیغندن عصمتك نه یاپمنه دوواغ آتوب زاله کتیردیلر. هانم عصمتی قوالمه کتیرمگه قوشدن دوشمدی اوکا کوره عصمتك وجودینك تازه‌دن اولدیغنی قوشدن بیلمشدی.

هانم ـ بر دوجه عصمتی تسکین ایدوجك سوزلر هانیر دیه‌ده تأثری اولیوب طوی مجلسنده قالدیغی مدت دوواغك آلتدن آغلمشده اولدیغی معلوم اولوردی. گیجه‌نك مساعت اون ایکیمه قدر چوق بیوك اولان طوی دوام ایدی. آتا آنا قزلرینك قسمتك بهاسنه آلمش اولدقری یوز بیك روبله کوزل بر طوی یاپمشلردر.

صاغلیغنده گیدلمك زمانی گلدی گلمز آتا آنا. عصمتی یانه گلدکنده دوواغی قالدیریلی وقت بك چوق آغلدیغی اولدیغی کوزلرینك قرمیلغندن آکلاشیلیردی یناظریده کل کبی قزاردیغی ایدی.

عصمت ـ آنا آنامك الدن اوپوب اوریسیلر ایله صاغلغلاشدقدن صکره هفت ایله نوجاغلاشدیلر.

عصمت ـ هفتك قولاغنه پاواشجه « هفت تلفراف اولونمه » دیدی. هفت‌ده « امین اول اولونمم » سوزی ایله مقابله ایتدی.

آتامی قزی عصمتی یوله صالیرکن قزم یندن راضی گیدرسنی؟ دیدی. عصمت فاینونه اوتوریرکن آتاسنك طرف یوزینی چویروب، غملی کوزلرینی کوکه طرف دیکرك جزین بر صدا ایله اوزی اوزینه « جناب حق شاهددرکه سزه اطاعت سزلك ایتمك ایسته‌دیم اطاعت یورجه‌دم، امریکز پرینه گلدیورم اما طویه حاضرلیقکز یولی دن اولادکدن صکره جانزه‌مه صاغلمسه ایدیکز اولدن بختی اولاردی » دیدی.

فاینونار گیمکه باشلادی. کذین اوتوردیغی فاینونك اوستی کلفر، چیچکلرله یزلمش ایدیسه‌ارده حیف که اجریسنده‌کی مقاومه بد یختك یورکی قانه دونمشدی بتون وجودی تازه‌یوزدی. غایت کامور تازه کیارك ایونه دوشمدیلر کذلی فاینوندن دوشوردیلر. اونه گیر گزدیلر. اما کلینك ایسه مردوانك یاسا اقاربنی آیدمله

ده دیرلنده فوت قالدیغدی . رنکی صرلدیغی ده . مر . دیرای بك عذابه چیقاردیغکره بر کلکلی بر اوطه‌نك ایچینی آچادی . عصمت اوك ایچه یاقالده پیلمه‌دیکه یوتمك طاوی اوطاغی‌در یوقسه قیریلمز . آه .

ایکی دقیقه قدر قز نرده یولدیغنی شاشیرمش کبی طرلاقلره باقدیغوب . آخری ایچری کیردی . یوتك بیر حالی وجودینك نه درجه‌لرده اضطراب چکمکده اولدیغنی چوق ایی معلوم ایلییردی .

بی چاره کیمسه ایسه هیچ بر شیدن خبری اولمایان عصمتی حالده و قازه کلین اولان عصمتك‌ده بو قدر سادوق بر حالده اولمایه دولاسمغی اونی چوق فکره صالیردی .

عصمت بو وقته قدر ساقلایه بیلدیکی قوتی بتیره پیلمه‌دیکندن درینلدن بر آه چکوب یتوداقلدن قالقه آیرلمش کبی بره باقدی .

نه قدر حکیملر چاقرلمش ایسه‌ده حیاتکه بی چاره قزی اچلك پنجه‌سندن قورتاره بیلمه‌میلر .

کلین کلدیکی کوندن اون بش کون سکره ایدی . بر قرچاق قزل دیکلمه اولان صاچلریله باشی یاصدقه قویمش . قازك و اطیف یوزی صاریلمش . صولمش . او کوزل کوزلری فانمش اوزون کیرپکلر آغارمش اولان بتاقلرینه دوکولمش . هودافلری یومولمش ایدی . ایلك بهار صباح ضیای ثریاسی آلنده آچلمقده اولان بر غنچه کبی یاپیلدی‌الی کوکسك اوستنه قویمش ساکنانه یاتیره . عذت قاوا واتك‌یانمده کیز اوستنه اوتوروب باشنی قاراواته دایامش . آغاسی بر طرفده آغلمقله مشغول آغاسی اوتاغك بیچنده ایکی الی قولتوغنده اولوب اوباه بوباه کزیردی .

کیمسه قاراواتك باشی اوجنده یوزینه یاغلق دوتوب آغلمقده ایدی .

بر آرالق بولمه قاپیسنی سس ایتدیلمکله قاپیك چالمش چالانمقه باشلادی . بر کزن سکره قاپی شدتله آچیلوب جوان بر یکدك اوطاغك اورتاسنه آتلمش کورندی الده بر طوپراق کاغدی طوتوردی . کوزلرینك قرمیلغندن بك چوق آغلمش اولدیغی آکلاشیلیور .

شیاوردی . قاراواتك یانه کلدی . عذت آیاقه دوردی آغاسی کزمه‌سنی براقدی . کیمسه هیچ بیلمه‌دیکم بر آدمك منم اوزمه نه ایچون دار دره چوق تمیله دیدی . جواب یوقدی هیچ برشه یانمیور . عصمتك الینی او . پیوردی . عصمتم عصمتم من کلدم آچ کوزلریکی سنك « علی » ك کلدی سنك یولکا قربان اولمقه کلدم آچ کوزلریکی . او کوزل کوزلریکی الله ماشاءالله یر دعا کو . سیتر . عصمت الله هشته مکابانی . . . اوف اللهم « هیچ ثپرشیر » عصمت ! سوکیلی ملکم ! من سنی بویله کورمك ایچون کلدم ؟ جانی منمك دانی مکا طو . یرلق اولمق یارلشارمی ؟ عذت ! « آغلیور » عصمت کوزلرینی آچدی علیه بر ایکی ثانیه قدر باقدی . دوه‌قالرلده باولمیچه تبسم کبی بر حرکت کوردی . چوق نازك بر سسله علی . . . . خدا حافظ صاغ اول . . . من کیدرم کل . . . سنده کل آه طوسن بختده اول . . . سن مسعود اول . . . آه محبت .

صوکره دقه اولدرق علینك الینی صیقدی ایسته ایسه‌ده قوتی اولمدیغندن آرتوسنه نائل اوله بیلمه‌میدی‌ده یرلرده باقوب درین بر آه‌دن سکره کوزلری قپاندی او کوزل کوزلر همیشه‌لك قپالمشدی .

علی « عصمتك آغاسنه » عالم الغدی ! اونشیی قربانکی کوندرمك ایسه‌ده ایکنجی سنی کوره‌جکمك بیك دیله یولده الماسی کبی بر قزیکی فدا ایلمك « دیوب دلی کبی تملاشمله سوکیلیسنك یوز کبی اولمش آلنندن اوپیوردی عذت آلمه سویله مالی باغلمه‌سك « عصمت کلیورم کوزله منی عصمتم کلیرم « کبی حیرت و تعجبله برینك یوزینه باقمه باشلدی .

بر وقت اوك ایچنده بر سس ایشیدیلوب اوزنه لقی دومان طرلدیردی . آخر بر وجهرك بره دوشدیکی ایشیدیلدی . دومان محو اولدیغی وقتی جوانك آل قانلر ایچنده یاتدیغنی کوردی . آغاسی قزك یانه کلدی عذت آغاسنك میتنی قوجاقلادی .

زماله‌مزده اویله آثار وارکه سوکیلی
چکر یاره اولان اولادینی آنچاییه قربان ایدرلر م

(تالان)

◄ كوكلم نه ايستر؟ ►

آه بيلدم كه نه استر دل زار خبا؟
كورمدم ساكن و ساكت آني بزم ويرا
گچه ماذرده واو ايشدمدو و اويلا
دوز دوشوندم آيرماز الى غمدن اصلا
بيلمدم آكلامدم سكنتي بن حالا
نيچون اولمقده كوكلده بو تأثر پيدا
نه دن اسبابي نه در داده كي حزنك عجبا؟

✡

ديلرم بعضي وقت عزم چمنزار ايتمك
صيقنوب سايهٔ اشجاره ناروپ واله و تك
يقسارم درت جهته مانعي تقديس اغيار
ايليرسه او زمان چشمه بر تازه چيچك
او نظارت دخي ايسرات غم ايلر بكا يك
نيچون اولمقده كوكلده بو تأثر پيدا
نه در اسبابي نه در داده كي حزنك عجبا؟

✡

ايدوم وقت غروب اولسه غريبانه تكاد
سمت بالايه او دمده بر كوكل ايلر آه
يورارم كوزلريمي پاش دوكيلور ياس ايله گاه
هله بر قوش سسي طويسم او زمانده گاه گاه
داغده وقت طويارم شماعد عادلو الله
نيچون اولمقده كوكلده بو تأثر پيدا
نه دن اسبابي نه در داده كي حزنك عجبا؟

✡

ايدم اولوب اهل فنى حالته محرم كورسم
بكا دنياده شبيه عملى بر آدم كورسم
آجيرم هرگسي آلوده مانم كورسم
الم تازه سيرم ديكرى خرم كورسمده
مسترح اولميورم بن عملى عالم كورسم
نيچون اولمقده كوكمه بر تأثر پيدا
نه در اسبابي نه در داده كي حزنك عجبا؟

✡

اغلرم حزن ايله بر عاذمي بولسم نه گم
حسدمدن اولورم آلته اگر ديكرى گم
بو عملى حسدر افتهم نه عجائب آلام؟
قشره بر قلبي بر دلبر نازنده حرام!
صنعي رم بكا بو حسي ايدرسن الهام؟
نيچون اولمقده كوكلده بو تأثر پيدا
نه در اسبابي نه در داده كي حزنك عجبا؟
(انكار حاتم)

◄ قادينلر عالمندن ►

فيلاندياده قادينلرده سايلاولر حقي ويرلديكي معلومدر. مادرت آينده اوراده ملت مجلسنه وكيللر صاه يلاجقدر. قادينلر دخي كندي طرفلرندن بر وكيله صاه يلاجق ايچون بالكاپ اويشلر.

بو كونلرده فيلاندياناك ويبورغ نام شهرنده بيكدن زياده قادينلر « قزل قويو » اسمنده كي بيوك برحاديه جيوه لوب بيوك ميتنغ (جمعيت) ياصمشلر.

حاتم افندينك خطاب

محترمه خانم و مشفقه حاتم افندينك!

سزلرك وظيفه لريكز نه بيوك و نه مقدسدر. ملتك يتاسي سزلرك شو وظيفه لريكزى گاياله ادا ايتمكدكزه موفوقدر سزلرك اولى وظيفه لريكزك اك بيوكى و دنيا آخرت مسئولى بالاريكزى گاهل انسان اولسون ايچون تربيه ايتمكدر. ملتك سز والدهلرسز. خطاب بيورديغى مسئله يودر. سزلر اولاديكزه شويله تربيه لر كه ستويكزكه، آثار سايه سنده اولاد و ذريتكزك بتون ملت و بالخصوص عالم اسلاميته بيوك خدمت و خير خواهانه عملرى گورياسون! از بالاريكزك تربيه سنه دعا ايروجه بر وقت بيوروكز، چونكه آلتده سزك كبى كله جك كوتلرده بر عائلده والده و مربيه بولنارق دخي بر ايچه ملت اولادينك تربيه سرى آلتر آلته تسليم بيورولاجقدر. اكر او والدهمكك اصول تربيه دن اصلا بر خبرى اولماسه، بيچاره جك نه ايله اولادنى تربيه ايده جكدر؟ و نصل مسئول وظيفه لرنى ادا

ايلمكدر. ايشته بونلرك دوشنمك ضديله سز والده لرك بورجيدر. ظن ايدرم چالشكز. خانم افندیلر. اجتهاد ايدكز. عالم نسوان. مؤيدك مرآتكزدر.

يارالله مرادی.

بدی سو ولايتنده پيدا شهرندن عزيزه خانم و شفيقه خانم تاياغاروف تزلرندن. آچاره آغات اولوب عالم نسوان. اعاره‌سنه ايكی روبله پاره كوندرديلر.

بسو سوكلی وقتارده الكلنمه و سرت آمرغامه دوشمه مكتبلرنده بشده اوچ پنات معلمی قادينلرمش. ٢٠ بيك معلمه قادوشه آنجق ٤ بيك معلم حسابه ايديليورمش. بو نيچه وقتدن سوكره. بتون الكلنمه و سرت آمرقاتك بالاری الهانی قز ميدان اركك نجكلری شيمدی ديه بر الكلنمز قزمه‌سی بلزيور.

بو يدن وقتارده خاركوا شهرنده ايشچی قادينلرينك جنبيسی طرفندن بوتك كندیلرينه چكيلن الياری و سعی فتاری مثلا لبقتی وسنيه ديكلمش آنتری (الوالب) قروزوا و سائر بو كبی چيلپاك سركسيه آچيلاجقمش.

قافقازياده نوطی شهرندهكی ملت پرور علما ميرزا فرج آخوند پيغامماز زادهم حضرلرينك سعی مقدميله قز بالاره مخصوص بر مكتب آچلمش. مكتب آچلماسی مناسبتله پانوارك ٢ سنده مكتبك باشنك اچيلمسنده دعا اولنمش.

دعاده بولنانلرك آراسندن بعضلری يطقلر سويله‌مشلر. و بر چوق پرلرمدن آلقش نيرك مكتوبلری و تلغرافلری اوقونمش.

مقدمه

آنالق و بالا تاريخمزی هر قادينك بلمه كلمن بر حال. اولمغی تمنيدی. و قادين طوغرمق و طاغرمقدن سوكره. آكا سكيم ياقمق پدارلق ايله آنايك نه قدر قدسی اولدیغنی بيلمك ايچون دوقتور يم معن پاشانك كتابنه بزم منله قادينلره اوقومق چوق فائدهلی اولور ايدی. اما بسو كتابی هر بسرده و هر قادين بولا بيلمه‌يه‌جكی مسپيدن. عالم نسوانك. هر نسخه‌سنده درج ايدوب مدكن اكثر بو كتابك آلنا بيلمك ايچون چاره‌لر.

همر يسم پاشانك كتابنك اسمی وطوغرمكن و طوغرقدن سكره. دور. آلمايه ايستهين استانبوله. مجلة احمد احسان ده مراجعت ايلسون. فياتی ١٠ غروشدر يعنی ٨٠ قاپيك.

طوغورورکن تميزلك:

دوغومه. وبمك پارالانمسن بر قادين دوشكون. چرچفك كچه‌سی چوق دفعه ضربت آلتنده صيقيلير. آيريلير. بيرطاق و پارالار. آنك آيرلدقی برده قانلك هانا پارهدر. بو پارهلر كندیلرينه صاقلانير. اي اولورلرسه‌ده بعضاً ضرولمه‌دن چوق دفعه ياشايبلمی تهلكه قوپمجق قدر شدتلی فعالدر. بعضه‌لری ميدانه كتيررلر. حتی بر كچه و يا دوغومه‌دن ضربت آلتنری خفيفجه ضررلنورلرسه بيله. ايش فنايه سارار. قادين خسته‌لغنه. آدمين آلان و آنجق. اوده بعض دفعه عمليات ايله. آنی اوله بيلن عادتلر حاصل اولوب برلرده بر كفن‌ساكار هب ضررلی و فنا ميقروبلرك. خسته‌لق تخمارينك پارهلرندن كچوب وجوده يايلمالرينه ميدانه كليورلر. چونكه ميقروبه دنلن بر مردار تخمله آز چوق. هر طرفده. سوده اليه و اشيا اوزرلنده. هوادكی توزلرده بولنورلر. بعضاً بر چوق ميقروبلر اوزاقلاشمرق يايلمادقلری يدن بيتروب يلمق حكمی فعالنمز يابيورلر.

لكن بر ميقروب يدنه حكمدنه. يالكز باشنه پاپسيلاماز:

(ميقروب. كوزه. گورمدين كچوچك متوجالق بخارقالر) بونلره بر شی طوقونجق اكر اورسه. همان ميقروبلر اوكا يابشيوب آصيلير. و بونه اوزاق يرلرمدن قان كوزورورلر. روزكار ايله. اوليه بری‌يه اوچيرمقدن توزلر. آقان سوء بر يرمه بر يره كتيريلمكله. كوزورولن اشيا. انسانلر. حيوانلر هب ميقروبلری اوكلمه بری‌يه يايمه. يارديم ايدرلر.

ميقروبلر يدنك صاقلام بر آلتی اوزرنده بولنديجه آلتی اورسن ده‌رحال طيقه‌يه كچه‌يه‌جكلرندن هيچ بر توتونك پاپامازلر. بوادن آكلاشيلير كه مرجمنك قومشو

حالتلر، ایره جکم کبی خسته‌دن خسته‌یه قوشان انسانلر یوقسکارلری، میکروبلری اوزارلرنده، حصوصیله یارمقلرنده، طیرناق آره‌لرنده، دهنلرینك قوروشدیرنده طاشیدقلری حالده کندیلری هیچ بر شیدن کورمه‌مزلسه و یالکز او ضرری یاره‌لی و دوشکون بر حالده یاتان اوجوجه‌یه کوکورده‌رك زوالی‌یی بك بیوك بر مخاطره ایچنده براقه‌بیلیرلر.

میکروبلر، ضررلی تخملر چوغالیور، خسته‌لق حاصل اولمق ایچون کندیلرینه اویغون بر یر، بر طوراق بولمالیدرلر، یارالانمق شدتلی دولایی دماغلارمدن آقان قان و قان سویی ایله بولاشمش اولان یاوه خسته‌لق تخملری ایچون اك اویغون بر یر و بك بولنده بر طوپراق اولدوب کرك میکروبلر، کرك زهرلری آقمزلسی آچیق قالان دماغلردن کیرمدك یئون یدی زهرلیه بیلیرلر. میکروبلر بویله یارایشلی بر یر، بر طوپراق بولمازلرسه نه چوغالیرلر، نه ده یدك بر فعالیت یاپه بیلیرلر.

بر حضر تخملرندن کله‌جك فعالیتك اوکنی آلمق ایچون اك ایی نسه‌یدر یاره‌یی کندیلرینه یاره‌میه‌جق، طوشدیرمه کتیره‌جك بر حاله صوقمقدر. ایشته دوست آدملرمدکی یارمارك زهرلمه‌لری و نهایه‌لی میکروبلرك یاره‌یه طوقونمالری ایچون بدن میکروبلرك شرلیاندن قورونملی و تامله بدنه کیره بیلمك اولان بیچاقلرینك ده وجوه‌لرینی قاندیرمدق یاره‌یی اوتلرك یوقلیلرینه و آوروپوب چوغالیلرینه یاره‌میه‌جق بر حاله کتیرملیدر.

خسته‌لق میکروبلرینك طوقونوشلرینه قارشی قورینی و او. نلری یاره‌یه هیچ طوقونمدیرمامق آنجق و آنجق بو یولدن یعنی یاره‌یی فنجه تمیزلمك ایله اولور؛ هر دورلو میکروبلرمدن خالی یعنی میکروبسز اولان انسان، اشیا فنجه تمیز صایبله بیلیرلر. (بیدی واز)

چوجقلرك سیاحت غریبه‌سی

(باشلرینه کلن عجائب و غرائب واقعلر)

(ابلوسی) (۰)

(۵ نجی نومروده باقی) (۰)

شدیکی حالده، کچه‌یه‌سی خیر، ورمه‌جکمدن بو زوق حوالی ازیلیق کوندم یزم بالکز شمدی قورمی نظر دقت و اهمیته آلمرق موقتاً کیمسه‌یی اصلاح یاشلاندیرمز. واقعا سو کچن یاپراق قالین دکل ایدی. فقط زکاوکیرن بیرلری طپاقلره شدتلی اولدیغندن، سیروسی یاپراغه‌دن یوقاری بلکه‌له تکه‌نك هر طرفنی صارمق فکریله دوشدی ایسه‌ده سوکره یاپه‌جق بر یوك اولمدیغی حالده، آچیقده قالمقدن ایسه انکله جادیا. یمق ممکن اولدیغنی دوشونمرك فکرندن واز کچدی. کچه کرکیه قطراقلی بر سرمکله اکتفا ایلدیلر.

بو اثناده یاپراغه‌دن بوجوه لشیا و پیه‌جك بیر قاچ قیمه بولوب، یاغلندی جمله‌سنه برد اولدلر. قوریلوب سیروسنك دفترینه قیمه ایلدیلر.

— هوا بیاعه، اوایرقیه، دونیلدن، ویلدوکین دیه، قیاقو اوزرنده کوکرجین. آولانمه، کیدیورو، دوقوه، دیو، کرکین اکلدن کلدیکی قدر غیرت ایلیوب کوزك بمك یاپیور ایدی دیکر طرفدن حارث مترویی، اترویی، ایله کوچکلر بحثلره قاپلمق دکر کتاریه کیدوب یاقلی طوپلیورلر. دکر کتاری کورفز اولدیغی ایچون یومشق ایله اوراکولی قیاقر آراسنده هر دورلو مکمل یاقلر بولنور ایدی. یاقلر آراسنده اك زیاده ایشه یارایان بوریه دیی ایدی.

بالاڭ ساعق كتارنده قاچمق ويا آغ چكوب ده
بر چوق يانى الده ايتدكلرى وقت ايتدكلرى سوئجلى سسى
حقيقة بر نتيجه حاصل ايلهيوردى.
ژانتس قيچقرر ايدى كه:
ـ بنم بالقاره بالكز، هم نه ييوك!
ايورسون دوولى چاقره رق:
ـ بنده كبار سنك ييوك!
قاستور ـ صاقين قاچمسونلر!
بربرلرينك ياوديمه قوشيو لر.
خانم سرويسه ديدى كه:
ـ ايسى طوتكز! ايسى طوتكز آغلرى چايوق
چككز!
قاستور ـ (آمى انڈيله چكمك) لكن چكميور.
يورامه هر كس آغك اوجنه صاريلمرق شدتله
چكميور. دكزدن چيقارميورلردى.
آغه طوتيلان بالقلرى قورتارمق خصوصنده عجله
ايتمك دخى پك لازمدر. زيرا اورالرده كثرتله بولنان
بر طاقم چاقالوز جنسندن دكز حيوانلرى آغه طوتيلان
بالقلرى درحال ملاك ايتمكه حاضردر. برده (لاميرو)
اسمنده آنى مقبول بر نوع بالق دها واردركه بوده آغه
طوتيلان بالقلره زياده مسلطدر. واقعا الده ايديلان بالق
اقلرك اينجه سى شويله جه چاقالوزلر لاميروالر طرفندن
ملاك اولوب كميور اما بنه كريده قالانى بالاره كفايت
ايليوردى.
حله موريانه بالقلرى چوق ايله يارامقدر. گاه قزار.
هپيسورلر گاه طوزليورلر. يافده طوتيلان بالقلره گلنجه
بونلرمدن بيوك فائده حاصل اولهميوردى. خالاكس ديكر
نوع بالق اكثرينه طوتيلوردى. بوده موقو مارفندن
كوزل صورتده پيشيريليوردى.
مارتنك ٢٧ نجى سى كونى اهميتليجه بر توجيق
ايتمياز هم ايش غايت كونلنجه صورتده وقوع بولدى
اوكونه وفتندن سكره يسافدور كنارينه، كوچكلر بالق
شغلينه براز يادطرفنه چكشدارى بردنبره قيچرتمكه با
شلامشلر. واقعا قيچرشارى موينجلى ايميسه ده يارديم و مماثلت ايسته دكلرى آ شكاريوردى پاراطوردن طرشمقده اولان
سيسيروس سرويس اوقدارينى براقوب سنك كلديكى جهته
قوشديغى اورانى ايله كندى آره لرنده اولان بش آلتيوز
قدمك مسافه يى جابوجق يوردىلر.
ژانتس ديپوردى كه:
ـ قوشكز! قوشكز!
ايورسون ـ كلمكزده قاستور ايله كيفلانى كوركز!
ـ چابوق اولكز بربان، يوقسه قاچاجق ها!
قاستوره بر طرفدن قيچرديوردى كه:
ـ پتر جانم، ايتديركز بنى! قورقيورم!
ـ دوولده قاستورك ياننده. يورور قيا اوزرينه بيتوب!
ـ داه! داه!
ديه قيچردى.
يو يورور قيا ايرى بر قايايا قدن عبارت ايدى.
بو حيوانلر كثرت اوزره دكز كناره سنه يولنه اويور حالده كورينور.
قايايا قده يالار دكز كناره راست گلمشلردى
حيوان خاشيردى، دكزه دوغرى قاچمق استدى.
يالار، حيوانك دكزدن ديشاريده يولنان پوينه
بر اپ كچيروب بيهوده يره مشغول ايتديلر. حيوان
واقعا چابوق قاچميور اما بنه، يالارى شدتله آرقه سنه چكيوردى. ژانتس لطيفه اولمق اوزره قاستورك
حيوان دكزه يقلاشدقجه كمال قورقو ايله چيغاردىغى
سس ايله اكلتمكه باشلادى.
سيروس قيچردى كه،
ـ قاستور كوزل اوطور؟
سرويس ـ دقت ايتكه ايرى آغزينه آلسون!
بربان كولمكدن كندينى طوتهمدى: زيرا بالاڭ
حيوان ايله اولان اويونلرنده تهلكه لى بر حال يوق
ايدى. دوزل قاستورى براقديغى كبى قاستور كندينى
آرقه اوزرى صالييرر، قولايلقله قايايا قدن صرقنلر
قورتيلور قورقديغى ايله قالير ديپوردى.
فاط ايتمك، هم جهتى قايايا قدن الده ايتمكه دو
يولنله برابر آتمكاردوكه قضازده لرك هپسى يو آواده غيرت
ايمرك حيوانه هجوم ايلمه غليه موفق اولهمزلر حيوانى
دكزه دالمدن يولنان الياويرمق بدنه بر حيله ايله
مغلوب ايتمك ايجاب ايدر.

سیروس ایله بربانك اوزرنده یوقاری دوبولور. برك پریشان تأثیری اولهمز، زیرا قایلوباغهنك سرتلسی اوزرنی قاپوقدن قورشون کچهمز، بالعکس ایله هجوم کلنجه، حیوان پریشان دکل باشی ایله اباغاریی ایچری آلوب کلدیسنی تعریف محالنه ایلر.

سیروس دیدی که:

— بر چاره وار، حیوانی آرقه اوسنی دوریم.

سروین — نصل اولور یا، اك آسانی بکرمی ایکی بوط آغرلتمده ایلان قایلوباغهیی هیچ بر وقت دوریمکه موفق اولهمز.

بربان — مایوله یوقمی؟ مایوله!

بربان موفو ایله برلکده همان پارلاخوده دوندی، یو اثناده، قایلوباغه دکرمن اوتوز قدم قدر بر مسافهده یوکسیوردی سیروف همان بالاری حیوانك سر تندن آلدی، جبلهسی یرمن قایلوباغهنك بویننه باغلی اولان ایپه صاریلوب لمان شدتله چکمکه باشلادلر، فقط حیوانك حرکتنی کسمکه بیر دورلو موفق اوله میوردی.

تفکر اولورکه بربان ایله موفو حیوان دکزه کیرمهدن کلدی یتشدیلر، همان قایلوباغهنك التنه ایکی مایوله صوقدیلر، مایولهلر بیر طاقی اوسننه آلنوب اولانجه قوتله دایاندقاری کبی بیچاره مخلوقی آرقه اوستی دوریدیلر، آرقی زوالی حیوان ایجباً محبوسدر زیرا آرقه اوزری کلدکجه سکره قورتلمسنك احتمالی یوقدر.

ذاتاً قایلوباغه باشنی ایچری کلدیکی وقت پرده بالطه ایتدیریلیر، درحال هلاك اولمسنه سبب اولدیلر.

قاپتوره سوردیلرکه:

— ای حالا قورقیورمیسك؟

— خیر بربان قورقمیورم، اولدی شیدی قورقیورمی؟

سروین فقط بحث ایدرمکه اکلدی یمکه جسارت ایلهمیهجکسك؟

— آی بر بیلیرمی؟

— مکمل صیرتدی.

اوبله ایسه بن ده یرم

موفو — اکلدیلر، قایلوباغه انی پك ایچون اولور بیچیردیکم وقت بکا بولدیغکز طاغی اکلاتیرسکز.

قایلوباغهیی پارلاخوده قدر طاشیوب کوتورمك کافی اولهمیهجغندن یولکدیکی معلمه پارچهلنمه باشلادی، فقط شو فصابق انسانی استکراه ایتدیرهجك حالدهکی ایدیسنه بزم فضلهدلر دها شدیدلی کسنی احتیاجلرینی دارك یولکده میدانه کلهجك بیرکیی کره منظرهلره ایشاره آلشمشاردی.

ایشك اك کوچی حادثا دیر کبی قاطی اولان حیوانك قایوغنی قیرمق ایدی، قایوغی پیچنی ایله کسه رك ایکیسه بولمکه موفق اولدیلر، سکره انی پارچه پارچه تقسیم ایلیوب صاوغیه کتیردیلر.

فضلهلر تصدیق ایدیکه قایلوباغه آلتدن پاپیلان چوریك کوزلدی، حله قزارتهسی دوبولور یمکلرهلی دکلدی، خصوصا سرویس فزانهیی آتشده بر آز زیاده طوتمش اولدیغندن یاقمش اولدیغی حالده یه لذتلی ایدی، کریك فان بیله قایلوباغهدن بته قالان کتیك و اکرك هر کون یدیکی یمکلر درجهسندن زیاده لذتلی اولدیغنه حکم ایتدی.

قایلوباغه بالاده اوچ پوطدن زیاده ات ویرمش اولدیکه بوده بیوك بر حاضرلق دیمکدی.

ایشته مارت آیی شو یولده کچدی، اوچ هفته ظرفنده هر کس صاوغینك قیمتیه دوشدیکندن پری، ساعلده کچیریلهجك زمانك کوزل اداره ایله کچیرلمسی افوزلده الدن کلدیکی قدر چالشمشدی، شمدی قیش کلمهدن آذوقهسی مسئلهسنی صورت قطعیهده حل ایتمك ایجاب ایدیوردی.

نیسانك برنجی کونی هوانك یتشه ایدیکنه یاز شایهجلی حس اولدی، باروميتر یوالق یوالق یوکسیوردی روزکار دخی خفیفلدیکنه علامتلرینی کوستریوردی، شو حالری کوروبده قریباً هوانك ایصلهجکنه وایس "هرا" لك ایچچه زمان دوام ایدهجکنه حکم ایتمك قابل اولهمز، دیمك قرمك داخله دوغری کزمکه چیقمق زمانی کلیور.

پیوکار او گونی ، بو خصوصده قرنوشدیلر . او . ذوجه بر مذاکره دن سکره حاضرلغه باشلادیلر . بر گزنلکده‌کی اعتیاد درجه‌سی هر کس تقدیر ایلیوردی

ـ نان ایدرسام یارین صباح یوله چیقه‌بیلیرز .

ـ های های ، بك ارکن حاضر بولنمایوز .

میروس ـ بن حساب ایلدم که سنك اوزاقدن کور . هیکك او صو خطی بوردن اعتباراً اتی یدی میل او . قاقلنده بولنه‌جق ...

ـ اویله اما گورفز ایسی درنجه اولدیغی ایچون شمدیکی بولندیغمز یردن اعتباراً مسافه دها آز اولسه گرگدر دیرم .

ـ او حالده بولجیاقلر یکرمی درت ساعتدن زیاده سورمز .

ـ دوغریجه شرق جهتنه دوغری ایلریلمك قابل اولدیغی حالده یکرمی درت ساعت سکره کنه بیلیرز . لکن دوشونیورم که او طرفده یولان اورمان ایچروسنده کچیه‌جك یول بوله بیلمیکیمز ؟

دونغان ـ اورمانده یول اولمایق کبی بر مشکل چیقاریلمکدن منع ایلیمز .

ـ بو منع ایلیمه بیله درجه‌ء بطالته واصل کلدك کبی بر حال بزی آلچویه بیلیر . بونك ایچون قوچ درت کون بزه یشه‌جك قدر بیه‌جك آلق ایچون ایلولور سانیرم ...

ویلفوکس ـ بیه‌جك ایله برابر یاتروله آلمکی .

بریان ـ های های . بو حالده میروس اگر فرق صکز ساعتده کامز ایسه‌ك اندیشه ایتمکه محل یوقدر .

میروس ـ بولجیاقلر اون ایکی ساعت سورسه‌ك اولسه بیله بن اندیشه ایدرم . لکن مسئله وارده دکلدر . مادامکه ذوق ایله کزمکده‌ی مناسب کورمك کیمکز ، زیرا کزمکدن مقصد شرق جهتنده کولن دکزه واصل اولمقدن عبارت دکلدر . بولوشدن ایلریده تاثر یه‌ایتدیغی‌ده آکلاشق لازم کلیر . شمدی جهتمز صیغه‌سنی مقدمه یکزل و شی بولمدق ، صاوغدن چیقارمدق بر حالده کندیمزه صیغه‌جق یمر بولدق مجبوریتنده قالیرز ، کیم بیلیر بلکه سز او طرفلرده دولاشیرکن قیشی ، ایچنده کچیرمکه الویریشلی مناسب محل الله ایدرسکز زیرا قیشی دکز کاتاردنده روزکارله قارشی کچیرمك پك مناسب دکلدر .

بریان ـ حقك وار میروس ، یسولده کیدرکن سیدنه‌ی یاوایه‌سنی موفق بر بر دمی اولوز ؟

دونغان ـ یاخود اولدیغمز یری ایدیا ترك ایتمك لزومنی کندیزجه تعلیق ایتدیریرز .

ـ اوت . قاط قیشی کلدی دیمکدر . لزوم ، کندیزجه تعیین ایلسه بیله بز اجرامنه قالقیشه‌میز . جانم نه ایسه ، هله بر کره ایلی آکلایالم ده اوفراغیمز مناسبی یاپاوز .

حاضرلق آکدل اولدی ، چانتالر یوینه طاقیله‌جقدی ، درت ماعلق درت دیوانور ایله ایکی ده بالمی آیرلدی ، یوکلره یمر جیب یوصلاسی بر دوزین (بوگلی) درت دانه‌ده یوك یورغان هلاوه ایدلدی . بالاکر چیپارینه مقدار کفایه‌ده اسپیچکا سائر شیلردن دولدیریلدی .

بو سیاحت دهی هر نقدر قولایجه اجرا اولنه‌جغه یکزیور ایسه‌ده ، وارده هر دورلو تهلکه‌لره واصت کلمك احتمالی ولمه‌یندن میروس یوله چیقه‌جق اولان بریان ، دونغان میروس دولاشوکه غایت تدبیرلی و دقتلی داورانمغی تنبیه ایلدی .

دونغان ایله بریانك یانلرنده کتدیرمکده بولندقلری لازم کلانجکلی میروس دوشونمش ایسه‌ده پارلاغمده قالدق دها مناسب اولاجغنی حتم ایلمشدی . بوکه برابر بریانی یانلرنه چاغیروب دونغان ایله غوغایه سبب اولمه‌مق هر دورلو محافظه‌دن کری دورمه‌سنی رجا ایلدی و سوز دهی آلدی .

پاروشروك کوستردیکی ایی هوا کتدیکی کوستردی اقدام اولمدن اول کوك وزنی قالقان یوکلری طوغری تماماً دقلدی ، قطب جنوبی یلدزی دهی اولاجه ضیاسیله قوة معاده پاولیوردی .

(ایتروسی وار)

№ 7 1907 г. Алеши-Нижвам

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و إدارهٔ بیتیدن بحث ایدن رسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌ذر.

صفر الخیر ۱۳۲۵	ایکنجی سنه	نومرو ۷ ۷ نجی	HENCEIH MIPZ Saratcopas	مارت ۱۶ ۱۹۰۷

وائ خزه‌سنك سوكی نومزارنده و تاجیه و لمتقابله دج ایدلدی بر مکتوب کوردی. قرئه‌ریمزی خفی بو مکتوبله طانتدرمغی مناسب کوردیوروز.

خانملر طرفندن

(مسلمان دونا امضاسیله)

مقدس شریعتمز بزك حقمزده فوق العاده بر حمایت و حقانیت إظهار ایدوب بزی تام جنوبلی حراسان حساب ایله‌مه‌ه ایسه‌لرمزك الچیوق نسیبی اولان قادان و ظالملری بزی جمیع حقوقمزدن محروم ایتمك تمایلنده، جهالت، اسلوب حقوقمزلق آلتنده حکمسوب قریمشلردر. شریعت یونجه خاطرلارنك مسجدلرکه باروب عبادت ایتمه یکلرجه جماقروم مفرزلك جلوب حج که پارمه پازولرلرله جنوب اوزای ایسه‌ن کبی مسودا ایتمه هر تورلی ستملر و ویکلر بیرمکه هم آلمایه تو سناء هر تورلی سوقلرله مالك اولدیغی حمله اولکی مسلمان خاتونلرمزك ستمباره‌لر کبوب مجبوریتلرك جبرلرینی دوالدقلری یاقدقلری، یوزلرجه ایرلر و خاتونلرنی قارشیولرنه جیوب مدولك ایدکارینی، شعرلر، حکایه‌لر و سائر

(سودا ـ آلتی ویرمی)

کتابلر یازوب تحریرلرك و تؤلفلرك ایدکلرینی و پیغمبرمزك زوجهٔ محترمه‌سینك عسکر جیوب سوقتمه یاوریغنی و بو کونکی سکونده‌ده استانبول و مضافاتی مسلمان خاتونلرمزك اوزلری یسوالرنه بسوردیکنی، مسجدلرکه باروب نمازلر اوقوه‌یغنی، وعظلر ظکلاه‌یغنی، مکتبلرکه یوروب اولیای علملر، متعلملر و بر نیچه نورلی تمارلر اوکرندیکنی، غزتهلر ژورنالر چقاردیغنی کوره طوروب، بیله طوروب بزمك ایرلرمز، حتی شریعت پیلوحی دعوانده بولنان ملالرمز و خصوصاً مسلمانلر ایچون یوز قرمسی اولان شیخ کوره ژورنالرمز بزلرنی حاضر کیدنده کوتوغراق اسارتکه و بهالیکه چیقدر ماقصی بولالر، انلره آجیق خواجه یوروکوب، خدایمك یاقملی قوباشینی کوروب وزیمك جان ایچی ایکلدیغی بیلدیره‌رر. بزلی ایرلرمز اوزلرینه لایق نحق ایشوب طوتیلمیی بولالر، اولاغان طاووق دیکیلی بزلی قوچیلرله طوب موزت دیوانه اجنبی یاوب آیلر، جه بیلرجه یاکروب آسراماقچی بولالر، کیفلری کلکان ضایون بر خاتون اکوب بزمك یوکلرمزدن قان آقزار، کیلری کیکان ضایون قوب، اورشوب، بوکلاب، بزی جیبخوتلغه صایدوالر هر نرسه‌مك بر جیکی بولا.

جریده‌سنی کوره طورغان حقوقسزلق ظلم و جبرلر مرکز دیکی بولوزغه کیوش و شدت خاتونلریمك سعیه نتیجی ، آنلرنی تلاکاتجه یوردوردن طبعی ، بلکه ایرلرینی تا محشرلرگه یمان کوز ایله قارامامق دی ، یاوردن طبولا آلمی طورغان قاتق ایرلر اوزلری اوز قانوب طاجوب یوردیلر . ایسرلرمزدن بعضی تراقیرلرده خاستینه‌لرده یوروب لرده قوانچلر محبوبه آمی اوایله بزمی هم بلی ؟ یوسوك زمانده زلرده اوقوب آزوانی دنیانی کورمك ، عزتمنی طانورغه ، اوزمزدك انسان اولدیغمزنی آکلارغه باشلادق ، دومافه پاراچاق مسلمان اصطار مسلمان خاتونلرینك تمام حقوقلرینی آلوب ایرسوللر ، بزنی یسو ظلماردن ، اسارتدن و جهالتدن قوتقارارق نظام توز و دوزك طریقسوللر ، بز مدنیك آنالریمز ، بز انسانلرنك پارتیسمز ، مدنیك ترقی و تعدیسی ترك تایدر . اگر ترقی بویله اسارتده ، طوتقچق ایسه‌لر اوزلریندده بر کون اسیر ، محو و منقرض بولاجقلرینی ایرلر خاطرلرنده طوتسوللرده دومافه پاراچق مسلمان اصطاریله مسلمان خاتونلرینك حقوقلرینی آلمایجه قایشامغه قوشسوللر ، بز شوني طلب ایتمز .

« ناجیه »

طوغوردوکن تمیزلك :

(مجدی)

میکروبلرك وجودلرینی فالدیرمق ، یاره و یا یندده بر بری میکروبلرك بولنمالرنه و چوقالمالرینه یارایمجق بر حاله کتیرمك ، آنتی سپسی ، بایمق ، یعنی آرتیمق ایله اولور ، اوزولدهکی میکروبلرك وجودی فالدیرمامق ، آز بسر زمان ایچون بیله بولمه کتدیلرنده ضرولی تخماردن اثر یراقلمایان انسان و آنیا آریدیلمش دیمکدیر .

آرتیلان بر شیده زهرلنمه ، عفونتلنمه کبی شیلر هیچ قاساز یاخوده آزالیرلر ، آرتمقدن واز کچمك ، بویله بر تدبیری اونوتمق و یا یاکلیش بایمق بك فنا نتیجه‌لر ویریر . بو اصولدن (ایی بسر نتیجه بکلهمك چون بولنده بایلمسه و قاعده‌سنه کوره اولمسه دقت و رعایت ایتمایدر .

آرتیمق سایه‌سنده بر چوق جنسه‌لرلرك فوروتولمق ممکن اولدوغه بسوتی حکم ، جراح ، ابه ، هر کس بیلر و بیلمایدر . بوتك ایچون لرکه تمیزلك بایمایلر ، و بایمق ایسه بیلر بویوك بویوك سوروغولر ، جزالر ، اوفیا - بیولر ، « آنتی سپسی » بایمق ، آرتیمق ایشلرنده تطبیق طاورانمق ، اوشمك بك بویوك بر سوچ ، قبا و آفیر بر کناهدر .

فنجه تمیزلمك ایچه آرتیمق بربرندن آییره ایتمایدر : یوقاری آییرمق ایچون شویله بر مثال کتیره‌لم : وها یکی پاپلمش ، یکی بویانمش ، یکی دوشنمش بر اوطه‌ده یکی فوروتولمش ، یکی و تمیز جارشفلر ویا صندقلره دولدیلمش بسر قارسوللره ، حمایده تیزجه پیقاندقدن صوکره ، کیروب باقدیغکز وقت نه قدر راحت ، نه قدر خوش ، نه قدر سکونتلی اویورسکز ، او کیجه هیچ بر تخته قوروسی ، هیچ بر پره سزی راحتسز ایتمز ، چونکه ذهناً او اوطه‌ده ، او قاریولده بوکیی هیچ‌دن اثر یوقدر . ایشته فنجه تمیزلنمش بویله‌در : یو یولده تمیزلنن بر شیده ، بر پرده له میکروب ، نمه‌ده ضرولی بر تخم یوقدر ، اورادسی بو کبی دشمنلرك شمرلرندن امیندر .

آز بر زمان صوکره او اوطه‌یی ، او قاریولایی بسرمك ، تخته قوروللری صارارلر ، او دوشکه یاقارکن کیجه‌لرکی صقینتی ایچنده کیچیریرسیکز ، بر چاره اولمق اوزره بیره و تخته قوروسی توزی کتیروب یا اقه ، یاصدیه ، توه‌لارله ، دیوارلر ، هر بره سیرسکز شمدی بو توزك تأثیرله کیجه راحت ازیومق اتیه ایچو سه‌کزده ، کیم بیلیر ، بلکه البته‌کزك آرالنمه ، قبو - ویاخود ایچنده قالان بر فاچ تخته قوروسی یه سزی راحتسز ایده‌بیلیر ، بو دفعه‌ده اولکی کبی راحت یا - تمه‌کز بیله ، نه او کیجه‌کی قدر امینیتی یوقه‌مازسکز . ایشته تخته قوروسی توزی آرتیمی علاجار کیدر و بو وجهله توزلامش‌ده عادتا آرتیمه ، « آنتی سپسی » یا - پمه یکزر .

سوزك قیصه‌سی : آییرمه ، فنجه تمیزلکده هیچ بر میکروب بوقدر و آنتی سپسه ایسه هیچ اولدرمه‌ك دفع ایتمك چالیشیلور .

(ایلوئسی وار)

آمریقا

آمریقانك وحشی اندیسلرك بالازی ساتر، حیلرك بالاری کبی صلا بشکه یوه‌لیوب، بر اوزون تاشه پارچه‌سنه یاغلنوب و قاین یاوزار ایله صاریلوب درمکاری یاغلاناورلرمش.

آسالریده یوتاری آره سره سالاپوب کندی ایشلریله مشغول اولورلرمش.

بالار ایسه بو سوداده صباحدن آخشامه‌دك یوالوب اویلوسی، یمکی دخی بو سوداده اولورمش.

اهل دل ان بك كندیكه ذوق ایله صفایی
بخشنده یوار عاشق اولان شوق و صفایی
سر مست می اول بر یكا آت فكر سوایی
سرمایهٔ حظ ایلهٔ جهان عشق و هوایی
ایچ باده كوزل سو وار ایسه عقل و شعورك
هایا وار ایمش یا كه یوق اولمش نه امورك
دهرك اولسه‌ناز و دونیسه آلانسه پایان
زیرا كه بیتر نه توكاور محنت دوران
پر نشئه اول آكان می و محبوب ایله هر آن
عمرك كچورور ذوق ایله هر صاحب عرفان

(حاجی عارف بك)

فریاد ایدرمیدی عاشق حسرت زده هر آن
كوكلم او نازه كوزلری سوزه‌كیمه پریشان
سودای سینه‌مه یاتار یو دل سوزان
سینه‌مده نهان ویرمز آمان تاوك مژكان
باشدن آیاغه یارهٔ ایروی محبت
چاره دیدار اولسه اولور حاصلی وصلت
بن زار سینه‌مه پیکان عاشقم ای ماه
آتش صاچیلور عشقك ایله ایلر ایسه آه
یاقدك جكرم نازهٔ وصلی ایلسه ایواه
خنجرمی سوقار غمزه لرك سینه‌مه هر گاه

طرصوس خورشانده قاخورقا شهرنده مارتك ٤ یومنده بر خوستینا زائده ییاره اویاندی. یاره او یاتاغی دخی مكتب بالاریدی. اویاندیغی فرمدیارك بر قسمنده قار یاغماسی لازم تكیپوردی طاوانلر كچوچك یاموق یاره‌لری تمیز قویا قار یاغدرمشلر. بو اراده بالار یاقوب طوران شمعلرك برینی دوشرمشلر. یاموق یاره‌لری ایسه فی‌الحال یاقدیغه یاقلاب بر ایكی دقیقه ایچرو سنده اورطالق آلتنه دوندی. بالار زمره كیدیكی بیلمیوب آغلاشموب اویاقه یوبافه چاغیردقاری حالده آلتی یوتار اتوبارت دخی طوقنمیروب یوتار دخی یا. نهایه یاشلاش سیرجیلرده شاشوب نه اولدیغنی برهن بره فرق ایدمیوب، تورپیورلرمش.

الحاصل مجروحلرنك بالا یكرمیدن زیاده اولوب یعنی اولمش.

قایو حجاب ضرولی؟

«حجاب مسئله‌سی» دیه هر غزته و مجله‌لرده بحث یاپلدی. بعضی حجاب لازم و دیكری لازم دكل دیمیور. بو جدال و بحثلرك قایو طرفی راجح ایدكنی فرق ایدمدم. حجاب، رفع حجاب یوتاردن كلمحك قالمه و ضررلرنده دوشنمدم. خیر یوتار، بم غیاوتم و آكسیلكدن ناشیدر دیه بو سنی قیاسوقلرمزه تسلیم ایلدم.

دلکن وجهاب مسئله‌لرینی اوقیمه‌ده دها دیکر بر حجاب خاطریمه کلدی . بو صوکی حجاب مسئله‌سینی لسان و دقت ارایه‌یه چایان . فرنج حجابلدن موجه اولمه کرک . بزم روسیه اسلامیتك نسوان طائفه‌سنده دها بر ده جهالة ، قالمده بر حجاب وار . بونی نصل کوتر . مایز ؟ یونك چارسی ؟ چایان حجابی کوتراجکمه بو حجابمه کوتروله‌رمی ؟ بو سؤالك جوابینه دیرن هوشمه‌لی و مطالعه قیلمالیز ! بزم فکرمجه چایان حجابی بدین مقدم جهالة حجابنی کوترمك چاره‌سنی آرامق لازمدر . جهالة حجابی کوترلسه چایان حجابی کوتراور . امام سیوطی کبی علامه و بیوك تعلیم ایلمش مدرسه . ادیبه . فقیهه ، محدثه‌لرنك ترجمه حالارینی خاطرلرینه کتوروبرلرده علم یاپمده اولر ایلسه افاده و استفاده‌دن کیرو دورمازلر . اول وقتده (الا ماظهر منها) ایستیانا سینك سری ظاهر اولوب چایانلر خانمه قالور . یاورو یا مودرنه ؟ تقلید ایلمه‌لر اقتضاء (ایکانومیه) طرفنده‌ده قالمه کلور خاتونلر بو جهاتلرنده دوام ایدرلرسه چایان و فرنج کفایت ایدمه‌ز باشلاریته دها یراق قاپ قاپیورق کیدمك لازم یاکه مریلك جاهلیه زمانی قنداقی قیلدقاری کبی حیات حاضره یره کومملك لازم اولور .

سرت طائفه‌سی نادیلرینك یوزلرینه قلدان توقلمش تازك بر حجاب صالیبورلر . بو نه ایچون ؟ سؤالینك جوابنده ارلرمن حجابلمك ایچون دیور . کورمه‌لمه اولور ؟ سؤالینه بیوك کناهلی اولور . حجاب اوتمدن قاچیلر ارلری کوریور آنلر کناهکار اولمازمی ؟ سؤالینه جوابده بعضی اولور ، بعضی اولماز دیورلر . لو . لماز دیکانی نسوان طائفه‌سنی اغتنایدن مه ایلمدکی لو . آثار حقنده کناه ، حتی نظر نده اعتقاد ایلمه‌میوب حیوان جمله‌سندن حساب ایدر . و دیکری بر سؤالده حیران اولوب اولمه‌ده حجاب لازم اولور فرضیه کیدیور . علمالرنك بعضی ارلرمده حجاب لازم دیمه‌رك حجاب حقنده تاشکاله شهرینه یاز قصانده بر (اجماع امة) اتحادی لازم ، کوریبور بو زمانده اجماع امة یوق دیکانه اختلاف بسار . آخری نصل اولسه‌ردی معلوم‌مدکل . آفریدکارك حالی ترکستانه کلنه کرک ! !

تأسف ! شایان تأسف روسیه‌ده‌کی اون ملیون نسمة طائفه‌سی ایچون بر دارالمعلمات یوق !! یاکلدم یاکلدم تکمل مکتب ابتدائیه یوق . اولمه‌ده دورت ـ بش داته مکتب نسبتاً یوق حکمدارلر روسیه‌نك آوروپا و آسیا سنی سیاحت ایلدم کوردم بعض برلری ایسه طاماراری حرکتلرسه‌ده . ترکستان خاطرلرینك حالاری شایان تأسفدر . اکثری هیچده اوقرمایور اوقمایده یازو طا . یمدن نه عبارة ایکان نشکانه . اولیا آتا ، توقماق ، پشك ، قاره کول بلدیه‌لرندکی مکتبلرنك قدیم ، جدیدیه اوقندقلرینه کورهم فرق یالکز تاماراده ایکان مات آقا . لسری پشدرولسك هیچ تعریفه یوق حکمدار ایسه ملتك ارتقاسنی ترویجلی آثاره اعتناء قیلمز حال بویله ایسه چایان حجابندن مقدم جهالة حجابندن قوتولمق لازم .

کوز اوکمزده دوران قازاق ، قرغز قادینلرنده حجاب یوق یالکز حجابسزلق یولنی ترقی قیلدرمامش اشتك آخری معرفتکه توقنادی . بزم تاتار طائفه‌سی اختلاطلی جدالی اشکه بیك هوسلیلر اما جدالسز وجودکه چقالور . خان مهم اشلرکه التفات قیلمیورلر .

عزیزه خاطرلر ! خاطرلریکزمی قالمسون ؟ یسترنك جهالتی ذکر قیلدیده اولری تالعیردی دیه ، او اولرده سزك قوجاق ـ قوینکزده تربیه قیلدقلرندن جهالتلری سزه اسناد قیلنور .

(حسنوف)
(توقماقدن)

ازوپ

ازوپ (فریزیا) ده کائن (آمور یوم) ده یتمی الیوم کوناهیه دیمیکز بلدیه میلادین بش یوز سنه مقدم اولاد اسرائیل اولوق تواه و اللتجی اولیه‌یاده اشتهار ایلمشدر .

ازوپ ، بسر حکیم ایدیکه افکار حکیمانه و مقصد و مرامنی رموز و کنایاتی حاوی فقرات و قصص مخترعه‌سیله نشر و تفهیم ایتمك معتادی ایدی . بالخصوص فقره‌لرینك اکثرینی حیوانات و حشرات اسانندن ترتیب و حکایه ایلدیکندن ، بو طریق ایله مهم مؤاخذه ایتمك

ایستدیکی اشخاصك شرفدن مصون و خدمتر قدمایم اخلاقدن اجتناب خصوصنی ایسته‌دیکی آدمه آکلاتیلمه یولنده تنقیمه موفق اولوردی .

فرانسز حکیم مشهوری لافونتن ، که ازوبك اکثر قصه‌لرینی نظماً فرانسزجه‌یه نقل ایتمشدر . اثرینك مقدمه‌سنده مشار الیهدن بحثله دیمشدرکه : « هله شوراسی اغربدرکه محرب مدن و اقسوام و یا محروم فضیلت و نکتام اولان انتظامك تـ راجم احوالنی ضبط ایله برابر کندولرندن صدور ایدن افعال ردیئه‌یی انواع محاکمات ایله تأیل و اخفایه چالیشه‌جق نؤرخلر کلمش ایکن اخلاقیه دائر یونیه امثال بر کزیده‌سی اولان ازوب کبی بر حکیمك سیر کذشتی معاصرلری ایچون تمامیله یازیلمه اخلاقه یادکار ایده‌جك بر صاحب قلم بولنه‌مامشدر .

﴿ چوجقلرك سیاحت غریبه‌سی ﴾

)(یازدیرنه کلن عجائب و غرائبدن واقعه‌لر)(

(ایروسی) (۵)

سیروس ایله ارقداشلری ایرتسی کون دوت رفقه‌لرندن آیریله‌جقلری جهتله ایچلری محزون اولدیلر . هر درلو قضا و تهلکه‌لرك ظهور ایده‌جکی محتمل اولان سیاحت اثناسنده عجبا نه‌لر اوله‌جقدر ؟

بالاخره اطرافی معاینه ایدرکن بر جهتدن سیاسی حمایتنده بولنیورلر . دیکر جهتدن دخی فکراً مملکت و قاطبه‌لرینی دوشونیورلردی ... هر بری بر خصوصده درین دوشونمده بولنیورلر . محزون اولیورلر ... بلکه ده اوولرینی بر دها کورمکه موفق اوله‌یه‌جقلرندن دیپورلردی ...

بالاخره چیسی متأثر و محزون اولدقلری برده دیز چوکوب کندیلرینی محافظه و معاونت ایتمه‌سی جناب حقدن رجا و دعا ایلدیلر .

(٦ نجی نومروده باقی) (۵)

یدنجی باب

بریان ، دوفلان ، ویلفورکی ، و سیرسین سیاحتلرینه باشلیه‌رق بوغوزدن چرکت ایتمکده‌در . بو کون هوانك کرة شمالیه اوکتابرده سیرك تصادف اولنان غایت کوزل کونلرندن بکزیه‌جك کونلك بلوطیز اولدیغی سمایه دوغریسه یوکسلمه‌سندن آکلاشیلیوردی .

سوکی و سیجاق دخی اولدیغندن بالاکك یورکسیسی و ایلروله‌مسی کیمکدیرجك مانع اولمیورسه اوجه آنجق بولاکك انتظامسزلغندن عبارتدر .

اولا بالاکك یوقاردك دیبه واصل اولمق اوزره قوملق ساحل اوستنده ایلریلمکه باشلادیلر . سیروس درت ارقداشه برابر لرینه فانی (کویك اسمی) آلمنی تسویه ایلمش اولدیغندن یوله چیقدقدن بشزم بالاکك یالی سرم ذکی حیوان دخی ایلریلیور ایدی ، واقعا فائك فوقالعاده قوه‌سی و شدت حسیات سایه‌سنده چوق فائده‌سی اولدیغنی انکار ایدیلمز .

چیرك ساعت سکز دوت بالا اورمانك ایچنه هاملمش ایدیلر . اورمان دخی جایوقیه کوندی ، یولده شوراده بورادە پیش آمار کوریلیور ایدیسه بیهوده وقت ضیاعنه ایدمك یولدن کری قالمق اولدیغندن دوغلان آوجیلق آرزولرینه غلبه ایدمك سیر ایلمك عقلیلغنی کوستردی .

فان بیله یولجیلقدن مقصد آر اولمدیغنی اکلایوب شورایه یوایه کیدمك ایچون بوده یوللیور اقتدیلرینك باقی سره یوردیور و اطرافی آرایشدیریوردی . تعیین اولنان یول بشه طرفدن آچیق قالی اولدیغنی بالده کتاب بروه قدر یوقوسی یوسی ایله کچمك ایدی . بروه واصل اولدقدن سکره شرق جهتنده بریان طرفندن کورینان ایدیلان سو خطه طوغری یول یورومکه باشلایه‌جقلردر .

شویله‌جه ایلریلمك واقعا قیصه بر یول ایسه‌ده امنیتلی بر یول دیمکدر . امین بر یولدن کچمك نائیت ایچون بر قاچ میل فضله یورومکدن ضرر کلمه‌جکی کبی بزم جسور بالاکمزده اویله اوچ دوت میل فضله یول یورومکله یورغونلغدن دکلدر .

یوقوشك ثه‌سنه واصل اولدقاری کبی، بریان عیروس ایله براکده ایلك دفعه جیقدقاری سحای برلدی قیالغی شو جهتنده جنوب جهتنه کچر کدیرمه یول یولندیغندن شمال طرفنه دوغری کیدوب بر کچیدی بولدی لازم کلیوردی، حتی بو کچیدی بولدق ایچون تا برونه قدر ایلریلدك ایجاب ایتمه‌ده ترده ایداه‌لیدی.

واقعا، یوقوش اوستنده غرب طرفندن بر کچید یولك‌مدیغی تقدیرده یولك تا برونه قدر ایلریلمك ایچجه مشقتلی ایسه‌ده نه قائده‌که اکده یقله جاق، یوقدی.

ایشته بریان یوراسنی اوقداشلرینه اکلاتدی، دونیفان هادئی اوزره بر کره اعتراض ایلیوب بیهوده‌یره کسه قیالره چیقه‌جغم ده طرماغدقدن صکره بریالك سوزینی قبوله مجبور قالدی، یولك ایچون دوندیکی اوزمانلك کتارنده یولنان بوکیجه بر یولی طولدیلر.

بر ساعت قدر یورودیلر، شو وجهله تا برونه قدر ایلریلمك لازم کلدیکندن بریان عجبا اوراده‌کی کچیدی اچیق بوله چیقمیورمی ده اندیشه دوشدی، ساعت ایلریلدتن اولدیغی جهتله دکز ساحلنی صو یاصمش او، لسنی احتمالدر، سولرك چکلدیکنه بکلدیك ایسه تمام یارم کونك غائب اولدیغنه سبیت ویرر،

بریان صوء طاشه‌دن مازل مقصوده مواصلته‌کی قا، ندیسی بیلدیرمك:

ـ چابوق اولالم،

دیدی،

دیاقوکس ـ آدم سن‌ده، یالاقاری سیوار کیجه‌رز،

ـ یالاقاری سیوامقله اولمز! اولا یالاقاری سکره اوموزاری سکره‌ده قسولاقاری سیواق لازم کلیر دکز لااقل بش الی قدم قرارنده یوکسلیور، دوغریجه برونه کیتمك ایی ایدوز دیرم،

دونیفان ـ ایی ایدرز، دیه‌جك یره ایشدیکز دیه‌لیدر، زیرا بزه دهیرلك وظیفه‌سی سنده‌در، اکر کچ قالدیغز اولورسه‌ق مسئولیت تماماً بکا عائد اولور،

ـ بك اعلا، اویله ایسه بر دقیقه بیله غائب ایتمیه‌لم، سرعتله سرویس نره‌ده؟

بریان:

ـ سرویس ! ... سرویس !

دیه چیغرمه باشلادی، سرویس میدانده یوق ایدی، کویك فان ایله بر آز اپارپلدکدن صکره سرویس یوز آدیم قدر ایلریده ثه‌نك بر آرده‌لی ایچنده غائب اولمش ایدی،

بو اثناده سرویسك سسی ایله فانك اوردیسی دو، یولدی، عجبا سرویس نهلکه‌یمی دوشدی؟

او ساعت بریان، دونیفان ویاقوکس سرویسك او، لدیغی یره یتدیلر، سرویس سرت اوزره اولدن میدانه کلمش، بر تومسکك اوکنه دوریپوردی، صیزتی صو، لردن یاخود کلسی قالرك تأثری ایله برونی اشاغیده اولمق اوزره یارم صوی شکاتمه بر تومسك نیا دیوا، رك ثه‌سندن بره قدر دولم ایلیرك میدانه کلمش ایدی، تومسكك اوستندکی غیر منتظم کرنتیار چیقنتیاری اوزرینه یاسوب ثه‌یه چیقمق سمکن اولماجغنی کوستریوردی

اکر تومسكك بعض جهتاری بیقلمیه‌جق اولورسه بالار جزؤی شجاعت و مهارت کوسترمه‌کاری کبی قایدوانك ثه‌سنه واصل اولهبیلیرلر،

واقعا یو ایشده قرقر و تهلکه وار ایدیسه‌ده بالار ترده ایلمدی،

ترومسه کلنك تماس تشکیل ایدرجه‌سنه یقیلمش اولان طاشلره دونیفان دوشدی،

بریان قیچرمق:

ـ هورا ! دوریه جانم ! تهلکه‌یه آتلمق بیهوده‌در، احتیاطسزلغه لزوم یوق !

اکن دونیفان دکله‌مدی، ارقداشلرینه دائما موفقیت کوستروب اکا غلبه ایتمك آرزوسنده بولندیغندن شو، رادده پرده بریانه غالب کلمك آرزوسیله غیرت ایدی، تومسه‌كك اورته‌سنه قدر ایلریله‌دی،

ارقداشلری‌ده دونیفانك آرقه‌سی صیره کیدیلر انجق ایلریده‌ده اولاکرك آیاقلرندن دوکیلان طاش و طوپراق کندیلرینه ایراست کلمه‌سی ایچون هیچ بر بردن چیقیورلردی،

حله تهلکه ظهور ایتدی، دونیفان هیچ بر شی اولمدن و هر کسدن اول یوقوش صرتنك ثه‌یه چیقدغه موفق اولدی،

دولغان دوربینی (بینوکل) مصطفه‌ندن چیقار-
دی ، ترق جهنده یك اوزاقلره قدر دولم ایدن اورمان
اوستنی دقتله یاقلاه‌دی .

صرنك اوستنده کوردیکی منظره ، بربانك برون
تپه‌سنده کوردیکی منظره‌یه بکزیوردی یالکز بوراده
منظره او قدر کنیش دکل ایدی ، چونکه بوراسی برون
تپه قدر یوکسك دکل ایدی .

ویلفوکی دولغانه صوردی که :

ـ ای کوربنوروه بر شی بولدی ؟

ـ بر شی کورمیورم .

ـ اویله ایسه برده بن باقیم .

دولغان یوزنه معنویت آثاری کوسترمك دوربینی
ویلفوکه اوزاتدی .

ویلفوکی ـ بنده اویله سو خطه بکزو بر شی
کورمدم .

دولغان ـ شوراوه اویله شی یوق ایمش دیمك .
بربان برده سن باقدمه خطا کی آکلا ...

ـ لزوم یوق ... بن خطا ایلمدیکمه امینم .

ـ او ایسته بو اعلا : جانم بز بر شی کوره-
میورز !

ـ کوره مدیککز اولدیمز یرك برون تپه قدر
یوکسك اولماسندن ایلری کلیر ، بم کوره‌یکم موقع قدر
یوکسك یرده اولدیغی سو خطی الی یدی میل ایلری‌ده
کورینور . مزده یوکسك نقطه‌یه واردیکمز دیدیکمی کوره-
جکزك وارلدندن امین اولاورسکز .

ویلفوکی ـ اده سویلدك یك قولایدر !

ـ سویلمکه قولای امین اولمقده ! بز کره سکو-
یمك کافیدر ، مله ایچنی قطیه تدقیق دها قولایدر .
شمدی سزلی کتمه‌لم . اورماندن کچمك ایچون ایکی سوه
واریجه‌یه قدر یاریه‌لم ....

دولغان ـ ایلریلرسه‌ك یك اوزاقلره کیدرز . بو
ایسه ایی اولمز صانیرم !

ـ یك اعلا سن قال دولغان ، بن سرویسله کیدرم .
ویلفوکی ـ جانم یزده کیدرز آرتی بکا دولغان !

سرویس ـ اولا بك پیلاوده اویله !

واقعا پوله چیقیرمدن اول بر کره فکر ایدیورمق
مصلحت موافق ایدی . یلزم سامت طرفنده فارغر اولو-
یدی . پوله چیقیلیر .

یولك برنجی میلی چیاوله پودولدی . ارتق او-
لان زمین هیچ بر کوچك ویرپیورمدی . آره صره دا-
ست کلدن طاشلق پرلریده یوصون توکمدن بر طاقم
اوت اورنمش سوقیورمدی . اوزاقلرده بر طاقم چالیلر
جنس جنس بیلر تشکیل ایلمش ایدیکه بو جنسلر دائمی
سرخیه امیله‌مده اکرلتی ، اونی و کیرت نباتی کبی
پسر طاقم چالیلی ایله قرشه ، چوبان یوسکلی ، وه الك
یوکسك منطقه‌لرده بیله بیشمان آمیرچاری کبی شیلر ایدی

بربان ایله ارقداشلری دیدیکمز یرلدن چیقه‌رق ارتیسته
چیقمدن مکره ، چیچکلان طرف قدر سرپه و چیقه
اولان دیکر طرفنی اویله قولایلقله اینه‌بیلر . اکر او
چیقدن آقان سیلك پراقدیغی کیشیجه و ابجریسی یا-
صلح فکلنده بر یوله راست کلنمه‌یش اولسه ایدی شیمه
یولی ایی‌که تا برون تپه‌یه قدر کیتمه مجبور قاله-
جقلردی .

اورمانه کیرمدکمزه یول دها کوچلمدی ، زیرا
زمین دیکلمز چالیلر ، متمیتز اولمزله اورتولی ایدی .
اکثریا یره دوشمش اغاجلر یولی باتیور ، مله سازاق
او دوجه سیق یولیور ایدیکه هر حالده کندیلریه بر
یول آچمق ایجاب ایچیوردی .

بالاکر بو سببله یاغمدن قالمدلنمکه باشلادیلر ، بر
قاچ دقیقه‌ده بر کره توقتایورلر یول آچمق اوزره یا-
لمه صالاپان قرلر اباغن دها زیاده یورو‌ییوردی .
شو سببله ایی کیمیورلردی ، طبیعی اقشامه قدر یو-
سورمه ، دها ایلرسه یورولان یول آز اولدیغندن اوچ
درت کلدن آرتیه‌جقدر .

واقعا اورماندن اصلا انسان کچمدیکی اولمیغی کو-
رلیور ایدی . باخره کیمسی اما ایری قالدیغی ، زیرا
انسان کچمدیکنی اثبات ایلیه‌جك اولان الك اوفاق یولی
بیله کورلمیوردی .

یلبان اغاجلر هپ اسکیلکدن باشقه قورتلدن یره یاپمش . انسان الك میوه . تاثیری اولنامشدی . شو . واده بوراده ازلمش اولان اولر . بیرکچه وجوللی بر طاقم حیواناتك کچیدیکنی آکلایه‌یوردی . فقط بو . نظردن بر فاجنك شورایه یورایه فاچدیغنی کورمیلر . اطیق نه جسدن یولدیغنی اکلایه‌مدیلر . یونکله برابر حیزلی فاجقلری حیواتلرك پرتلج نوعندن اولدیغنه حالت ایدیوردی .

سیرسز دونیلن تفنکه صاریلوب . بوروسز حیوانلره قورشون آته‌مدیکندن دولایی زیاده جانی سیقیلیوردی . حتی بر وقت سلاح اولانمدده قالقدیغی اولدی . بویله مناسب سورتده سوز سویلیه‌رك . ایکنك آتمق اورمانده یولدیغی خبر ویرمکدن بشقه قورقنجلی بر نتیجه حاصل ایلیه‌مز . مادمنی دونیلنه قبول ایتدیرمیلدی .

واقعا دونیلن بربابك فکرینی قبول ایلدی اما . هر دقیقه بر طاقم آولره واسطه کلدوك زیاده مأیوس قالیور . دق . مثلا شوراده تنتامو نوعندن کلکلك کوریلیور . یاخود یبان قازلری . آردج قوشی کبی یوزلرجه حیوانات کوریلیوردی .

آکلاشلدیکه اورمانه یکین یرده اوطورمق او . قولرینه آلدن زیاده استفاده ایدیله‌جکدر . ایشته دونیلن شو احتمالی اکلادقدن سکره . شمدیلك ایتمکی سیرك آجیسنی سکره حقیقه چیقارمغی ذهنه پرلشدیردی .

اورمانده‌کی آغاجلر پشیل یاپراقلرینی تاکوکلرینه قدر ایصال ایدن فاصله و کوزکن نوعندن شیلر ایسی . یولدن بشقه خوش منظره‌لی سرویلر . فرمزی یوزلی مرسین . و کثیری تسمیه اولان بر نوع آغاج حتی سکتر تله کوریلیوردی .

اورمان ایچرسنده آغاجلرك جزئی سرکلدیکی بر محلده ایکنجی دفعه ارلمق اوزره توقف راحت ایدلدیکی وقت اوکله‌یی ایکی ساعت کچیوردی . بوراده سولری آزدیری اوقاچه بر هره یولکیوردی . درونك غایت براق اولان سولری آقن سوالده سیاه طاشلرله اورتولی اولان مجراسنده آقوب کیدیپور .

درونك جزئی درین مجراسیله براقلدیغی کوروب اوستنده دخی مال . اغاج کبی شیلر کچیدیکنه دقت ایو . لزومسه چیقدیغی یرك اوزاق اولدیغی آکلاشیلیر .

درونی تشمه کلنجه سویك دیبی بر چوق طاشلرله دولو اولدیغندن بونر اوزرینه یاسوب کچمك‌ده قولای ایدی . حتی درونك ایچنده دیکدز طاشلر تعجب اوانجق مرتبه نظماً یرلشدیرلمش یکزه یوردی .

دونیلن دیدیکه :

ـ ایشته بو غریب !

واقعا مجرا دونیلنده بر باشدن دیکر باشه قدر طاشلر فیرلمش . هادتا انلرله بر یول تشکیل ایدلمش ایدی .

سرویش طاشلره باصوب کچیرك :

ـ بسو طاشلری انسانك دره اوکنه چکلمش بر سدمن بشقه قالمیه‌جق حکم ایله‌جکی کلیور . دیدی .

بربان ـ یاهو بر آز د وکز . طاشلرك دوزوشنه دقت ایلیورك معما چیقارمالر .

ویلقوس ـ طاشلرك کندیلکندن بو شکلده طو . پلانمش اولدیغنی فرض ایلمك محالدر .

بربان ـ اویله . ن دیبورسکه درونك شو نقطه . سنده بر کچید یاپمق آرزوسیله طاشلری دیزمشلر .

یالار . سودن بر قاچ یارمق طاشلیده دوران طاشلری کمال دقتله معاینه ایلدیلر . طاشلر صوك چوق برکمك دوومدیغندن باغسور زمانلرده سو آستنده قالمق جهتی طبیعی ایدی .

طاشلرك درینه کچید و . مك ارزوسیله انسان الیله دیزلمش اولدیغنه حکم ایلمليمی ؟ خیر ؟ بلکه درونك سولری چوشمق اولدیغی وقت سیل طاشلری سوروپوب کتیرمش . انلرده یواش یواش شوراده سیره اوب طبیعی بر سد تشکیل ایلمشدر !

(ایتروسی وار)

1907. 23/10, №8.

Алемъ-и-нисванъ

عالم نسوان

خانمارڤ غزته‌سی

فنون و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیتیه‌دن بحث ایدن رسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

صفر الخیر ۱۳۲۵ ۲۱	ایکنجی سنه	نومرو ۸ №8	KEHCRIH MIPE Безмездно	مارت ۲۳ ۱۹۰۷

« دنیا و معیشت » اسمنده رسملی ژورنالك سنو.

تلرلکده « وقت » غزته‌سنك ۱۵ نجی نومروسنده و اورا من آلتوب « عالم نسوان » ك ۷ نجی نومروسنده کورین « ناجیه » امضاسیله یازیلان مقالهٔ حقنده کورین بر قاچ سوزی دوح ایدیورز.

خانملردن بر « ناجیه » ندا ایده
فانی بزك : رحیم کوزی قاراغان دیب
و حاليوکه دین اسلام فوق العاده
صالته بزلری حر صالاغان دیب
احکام خانم صر ایدوب دکلار ایسه
مین‌ده ۲ کا بر ایکی سوز سویله‌ر ایدم
اوزلرینك حقلرینك دائره‌سی
نقدری اولدیغنی سکویله‌ر ایدم.
سز هپسنانیه سزده عقل تمام اولسه
نیکه کیمه بزکله باطوب اوغکایمز
سکوزل خاتون! هیچده ممکن اولماغاندر
دین حقده یارماماز کیسکاری سز..
ایرلرینك زنا ایدوب پورکاتیه
بز عجبا یولوبمزمی؟ دیمك اوزك
تونداریمرك اویلاغلیده ای ناجیه!
بی نهایهٔ عجیبانه سنك سوزك؟
شویله ایرلر آنده موقعاً بار ایکان
یوز اعتذار مك اعتراف ایده‌جك بز
اکر مزکه تام حریت بیرلکانده
بز کوره‌مز!.. قایو یرکه کیده‌جك‌سز؟
بیله شبهه‌سز ملتلرك آقاری
ملت بالارینك کوز قاراری
لکن یه اول ملتلرك آقاسی بار
بیچه چقرم حساب اولا آرالاری...
ملا حقه ایدو سکیرمك یاژو سکیرمك
باطل کویرمك یو زمانده حقدن ایکرمك
دنیا طولی دیشی، ایرکك حیوانلرلر
بصیرتله قاراغانده باری عبرت
شویله صانلی دخی « می » لر یاشغالی
زور آیور ما یرلماقیه سبب ایکان
طبیعتك قانونیدای قانونلرغه
مقابله قیلماقکز عجب ایکان...

اوزکزنك پاراطوتاش دیکر بولغاچ
فکر ، عاقل قوه‌کزده دیکر یولا
نه آیلمك ! . . بو سوزیمه قاوشماکز
طبیب قرنك دواسیله انکار اولا
هر آوروپانك اوزینه بر ، داوا یولا
آت دهاسی دره‌که نه دوا یولا
بز حیوانات ، سز انسانات ای ناجیه ! . .
بزکه بشقه ، سزکه بشقه هوا یولا (*)
اعضانکزنك ضعیف اکن آکلاساکز
سزه ای یاتار یرلی ، سز قدرلی سز
عکره اوزوم شیه‌میده آیتوب قویم
صاغلغی وار بر ، ناجیه ، دکل میسز ؟

(*) هوا ایکی تورلی ، بزکه یاراغان اولیارکه یارامی اولیارکه یاراغان بزکه یعنی حیوانلارغه یارامی (آش) بولمی

ناجی

طوغورورکن تمیزلك:

(مبتدی)

اوطورمیجلر پرلردن ، اطرافنزده‌کی اشیادن اصلنده تمیز اولمانی بك آزدر ، هر شی آلتنی تمیزلك کدن صوکره آرتیرلمش و نتیجه پاك ، ایملمش اولور .

سوده‌کی میکروبلری کیدرمك ایچون سویی پوردن صاندن یاپلدقی بر سوزکچدن کچیریبورلر ، بو سوزکچلر آیی و میکروبلرك سو ایچینکی مراق ایدن بعض حالتلرده واردر . سویی اولدقجه قالین بر ایصر و فیل یاموغی طبقه‌سندن کچیرمکله‌ده تمیزلمك ممکندر ، لکن پالکز بر ، ایکه ال ویرمز .

میکروب اولدیرن و دکیکی شیلری آرتیرب تمیز ، لذین هلاجلر بك چوقدر ، بز بولدقمز هر زمان بولده بیلدیکمز اولانلری صایوب درکاچکز : کرك آیی ، کرك کاولرلی اسپرتو هر زمان بولندمی ذرلای و ممکن او . لان آرتیرمیجی هلاجلردندر ، صاف اسپرتو ، یا اویله صاف صالدیرلمش یاخود ایچنه بیر آلتیرمیلیق ایلك تدبیر

اولمق اوزره قولانیله بیلیر ، بك چوق و بك زیاده قولانیلان آنتی سپتیکلر شونلردر : آسید بوریك (خامض بوریق) ، آسید فه‌نیك (فه‌نول) ، ایزو لسویلیمه (آفوسولین) و ایپیودوفورم .

آسید بوریك : بك خفیف بر آرتیرجی اولوب زهر دکلدر ، بیکه یمی بسر لیتره سوده ۳۰ غرام ایریتیلمك اوزره آسید بوریکلی سو یاپیلیر ، بك ایسی اوسوز غرامق یاکلر یاپیشیرمق و کرك اولدیغی زمان بر پاکتی بر لیتره سوده اریتمك هلاجی حاضرلامدر . اوتوز غرام وازلین و دورت غرام آسید بوریکدن عبارت اولمق اوزره مرهمیده یاپیلوب قولانیلمقدر .

آسید فه‌نیك (فه‌نول) : بك چوق قولانیلیورسه‌ده اولدقجه یاقیجی و مخاطرهلیدر . بیکه یکرمی فه‌نولی سو قولانیلیر . بك ایسی غلیسرن و یا اسپرتو ایله یاری یاریه قاریشدیریلان « فه‌نول » دن بر چوربا قاشیغی قدرنی بر لیتره سوده اریتمك قولانمقدر . طوپوسی زیاده‌جه اولان قاریشمده فه‌نولی سو یانمه ویا بر قزارتی پیدا ایده‌بیلیر .

آنتری ، اثیایی تمیزلمك ایچون بیکه (٤٠) دن عبارت اولمق اوزره دها قوتلی بر سو قولانیلر که ، بونی حاضه ایچون قولایلقله‌جق خفیف بر سو ایله قاریشدیرمامیدر . اوتوز غرام وازلین و بر درهم فه‌نولدن یاپیلان بر مرهمده قولانیلیور .

سوبلیمه : آرتیمی ایچون بك زیاده چیوملی هلاجلر و اولی‌دده سوبلیمه (آفوسولین قولانیلیور . بو هلاج هم بك مهلکدر ، هم‌ده شدتله یاقیجیدر . آفوسولین ایله بر آز (بر قاچ دامله) ماری بویامق عبارت اولمق اوزره یکرمی بشر سانتیغراملق پاکتلر یاپلمشدر . بو پاکتلردن بریمك بر لیتره قاینامامش سوبه قونولمسی ایله دورت بیکه ر آفوسولینلی حلو یاپیلیر . بو سولرك پسولده‌قلر قیرمك و ایچنده توز بولغان پاکتلرك اوزرلرینه بر قاچ دامله « زهردر » دیمه یازلمش برر کاغد پارچه‌سی یاپشدیریلمیدرکه پاکتلرله ایچیلوب یوتولمسون : بو پاکتلری وطوپوسدن صاقلامق اوزره تخته ویادفرا بر قوطو ایچنده بولندیریلمیدر .

لکن آغوه‌لرین معتدن بایلدیغی فناری ، باتری ، قنکه و چیفته‌لری یوزه‌لرجه دفعه یاپیلمه‌سی ملاحظه‌سی جهتی ایچی سیرلی فانلره ویا جلم شریطه‌لرله قو - یلیور ، جروحلی ملاحظه‌لرك معتدیه‌سی بك شدتلیدر ، یونك ایچون‌در که قولاقلیرکن بك زیاده دقت ایتملیدیر : یونلره قاوشی یاد زهر یموطه‌یی آقیدر .!

ایپوده‌نورم : صاری یر توزده ، یا یوکسه توز حالنده یاشاور فلاژه ، تولیده یولاندیغی اولدیغی حالده قولاقلیلر ، یاوه‌لرك آلتی اداماری ، صاقالماری ایچون متلی یوقسلرز یر ملاحظه‌در .

ایزول : قانول کبی قوقور قرمزی بیر سودر ، بر لیتره سویه یولدن بر چای قاشیغی قونولدیغی تقدیرده قولاقلیلر ، لرولی صو ، هادنا یر صابونی صو کبی کوپر - ومرك الی و آلتاری قاپلان یر ساله کتیریر .

﴿ صنایع و تجارت ﴾

اوروپالیلر نه ایچون زنگین اولیورلر ؟ !

اوروپالیلر فاری اوکنك ، قیز چوجق نه اولور ایسه اولسون وقتلریی دائما حساب ایدرك عائله‌لرك مصارفنی یولمق یجون یاره لازم اولدیغنی دها چوجقلقندن کوروب اوکرنمکده‌درلر .

مثلا مکتبه کیدن بر قز ویا چوجق مکتبدن نفله قالان وقتنی عائله‌سنه بیهوده امکان یاردیمی اولمق اوزره بر ایش و طرزده چالیشمه پدر و والیده‌سی یولری مجبور ایدر .

مله ۲۱ یاشه کلنجه‌کن عسکره عادتاً و قانوناً یو - خاریی اوستنی یاشی چیقارمه مجبوردر ، چالیشمه‌مدیی و خدمتی اولدیغی کولفره هوا ایله قاوشنی دویورمیه - جکدن او زمانلر اچوزده بر مقدار آلتیه کوشه‌یه قویمه یورجلیدر .

نره‌یه کیدر ایسه کیشین ! نه ایش یاپار ایسه یا - پسین بیلمیکنی چیقارمین ایشته یو قدر ، ارککلر نه ایسه لکن قیزلرلرده آنا و آتاسی یاننده یا - توب قالدقده مجبور اولدقلری دیشارده چالیشان قیزلرك بعضاً پسر کیدوب اوچ سنه و بعضاً دها زیاده طوروب عودت ایتدیکی واقع اولمغله برابر پدر و والیده‌سی یولدن او بقدر متکدو و متأثر اولمه‌مقدمدر !

داناً برده اولدیغی کبی سکز کیشلك بر عائله‌نی یالکز پدر یا یاشلمك ، کیدوبك اقتدارینی حائز دکلدر ، الك آلتافیدن حساب ایدرك بر کسه‌لك بیهیکی ، ایچه بیکی ، کیهیکی ، یاتوب قالقدیغی کونده ۸۰ قایشدن عبارتدر ، ۸۰ قایلك چوق کی کوریلور ایسه‌ده اوردیاده بر فرانق یزم برابرمزده قایکدن نفله قیمت و میکری او - لدیغندن یعنی یزده ۹۰ قایکله آلنان مواد و اعتیادن زیاده قوة بیعیه و اشتراپیه‌سی اولدیغندن یو ۸۰ قایك آلمق آیلقدن آولدیجك قدرن بر شی آلمه میکری واردر .

اوت آچلقدن آولدیجك قدر میکمزه دقت او - لسون زیرا آچ قالدقدن صکره ایش قنادر ، کسه کسه‌یه معاونت ایتمز و ایده‌مز ، بابا و قرداش مرحمة اولا - میه کندی بیهیکنی ویرسه ، یله بر کون ایکی کون ویره بیلیر ، صکره اوده ویرمه‌مز اولور ، او حالده اولدقدن آلنان یالحساب لعاده اولمق شرطدر ، بوده اقراض و « اودونج » دیمك اولور ، علی الخصوص سکز کیشدن عبارت اولان بر عائله‌یی قرده اولدیغی کبی یالکز بر آدم بر بابا اعاره ایتمك لازمکلسه و یاخود یولری حقیقتاً یه ساعه مجبور اولسه ۸ کشیه سکسان قایکه کونده ۶ روبله ۴۰ قایك لازمدر ، حا - لبوکه بسر عمله ایسه کونده یو قدر پاره هیچ بر وقت قزانه‌مز .

ایشته دها چکردکدن قزانمه یاشلیلیان و چالیشمه آیلیان اوروپالیلرجه « وقت فی‌الحقیقه نقدر » . کاو و کسبارتدن بر مقدارینی آوتدیسرمه اولان عادت و مجبوریت یونارك سرمایه‌سنی کوندن کونه و داعی سو - رتده آزتیر مقدمدر .

بویله‌جه ملت و مملکتارك ثروت و سرمایه‌سی حالیه کلوب تراکم ایتمکدمدر .

بر جماشیرجی قیزك ۵۰ — ۶۰ یك فرانغی (*) اولدیغی تجملیدر ، یو قز ایسه ازدواجندن صکره دها چوق چالیشاجغی اونوتاملیدیر ، هر حالده قیز قاریلر ملی الاکثر اوزاق یرلره کیتمدیکی و یك زحمتلی ایشلره کیرمدیکی ایچون عمومیتله دکاجیلق و آشجیلق ، میکشجیلك یولارینه مخصوصدر .

(*) فرانق یزم پاره ایله ۴۰ قایکدر .

یوسته ، اشراف ، تجار و دیگر رسمیه و غیر رسمیه کاتب و یاخود تلغرافجی ، غزته ، اداره خانه لرنده و هر نوع دکاکلرده قاریلر ارککلردن دها چوق یا ایشلیه کی دها اوجوز مأمورت قبول ایتمکله بو جهتدن بروقاریتی صرفدن ایش و برش دائره قالمامشدر .

سماعجیلق ، آورقاتلق و هکیلک و رساملقده قاریلر ارککلرله برابردولر .

﴿ قادینلر عالمنده ﴾

مارتن لوتر یونده لوتردن قسا قادینلری بیوك بر منبع پایسهار ، بو مبنیادن سربه‌بلن طلار جمله‌سی قادینلرك حقوقلره و مایلاولسره کیرشمك خصوصنده ایمش . مبنع بیتدکدن صوکره قادینلرك جمله‌سی ملت مجلسنك باسته واروب ایچروبه دالمق ایسته‌لرمه پولیسا بولنره کیرمه مساعده ایتمامش . هر نه ایسه ارالرنده یولان ایدی ، قادینلرطون استمنده بر قادین کوچلکله ایچروبه دالوب باشی میستر ایله کورشمك ایسته‌دیکنی سربله‌مده باشی میستر چقمایوب سائر بر ذات چقمش ایدی قادینلرطون بو کیبه قادینلر جمعیتنك و نه میتنده دهوا ایتدکلرینی عرض ایتمش . جاهده قالان سائر قادینلردن ایسه ایدی قادینلرطون ایچروده بولندیغی زمان پولیسا بر طاقمنی حین ایتمش بر طاقمی دخی پولیسا ایله عادتاً صوقوش درجه‌سنده حرکتده بولنمشلر . ایشته انکلتره قادینلرك صرکیمی وکیده حقوقلری ایچون طلاشدقلری بو صورتده درجه‌لری بولیور .

﴿ کچن زمانلره دائر ﴾

چوق اسکی زمانلرده انسانلرك الیده دیر آلتلری اولمامش . نه پاطه نه چوق و نه بو کبی سائر اشیا . لرمدن انلرك خبرلری بیله اولمامش . آنلرك بیالطه‌لری پچاقلری و قاشیقلری طاشدن اولدیغی معلومدر . ایشته بو وسیله‌دن آنلرك طاش پچاقلری درج اولنمشدر . ده‌ه‌لریمز بو پچاقلره آلتج کوب . یورت یاپوب و سائر لازم شیلرینی حضوره کتورمشلر .

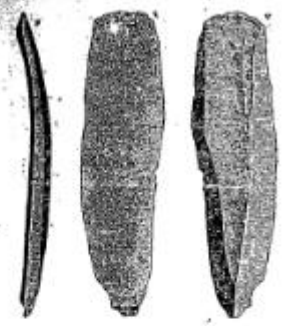

بو صورتده پچاقلرمن ماعدا اولکنك کتیلرنده دها چوق تورلی طاش اشیالر وارمش . عالم آدملر یولنری آختاروب طاپدقی ایچون چوق یارار صرف ایدیورلر و بولدقلری صوکره موزه خانه‌لره قویارلر .

آفریقه حیوانات سیاه‌لری و قرمنك عجیب حیوانلرندن رسملر و صندوقه قوللانان اشیا لریدر .

چوجقلرك سياحت غريبه‌سى

اشارتله كلن عجائب و فوقالعاده واقعه‌لر

(ايكنجى)

ايشته بريان ايله ارقداشلرى دخى دقتلى معاينه‌دن صكره طاشلرك وجوديته شو معنايى ويرديلر .]

شونى‌ده علاوه ايلهم‌كه درهنك ايكى ساحلنده انسان ايزينه يكزر بر شى يوق ايدى بو دخى طاشلرك كچيد اولدقى اوزره انسانلر طرفندن ديزلمديكنه بيوكجه دليل صايله بيلير .

دره كورمازك هكسى جهته دوغرى شمال شمس قيسه اقيوردى . مجبا دره پايانك كورديم ديسه ادها ايلريكى شرق طرف دكزينه‌مى قوشيليور ؟

دونغان — بن درم‌كه دره بر پشه بيوك طاغك اياقلرندن ، ايكى‌ده قوشيليور ، اوده بر طرفه دكز دوكيليور .

بريان تكرار مباحثه‌يى محلنه كورمك :

— كورر ، اكلارز ، بونكله برابر درهنك آقنديسى شرق طرفنه دوغرى دوام ايتدكجه ساحللرندن آيريلميه‌رق ايكريلمك فنا اولمز صانيرم .

بالار ايكى‌ده درمين كچمك ايچون متكالف اولمغه‌لرى ، غرامانق آرزوسيله كچيدلرى كچيريلر ، بنده دره سياحتى تعاقب ايله يورومكه باشلادى .

درهنك كنارى سره كلمك متكل اولدى ، انجق بعض محلرده سو كنارنده پشيروب دركه ساحلده‌كى چالبارله دالارى برلشمش اولان بر طاقم سازلره اقاجاره واصل كليور ، آياقلرندن دولاشمق ايجاب ايدييوردى .

دره شوراده بوراده بريه‌نيه دوكيور ، كوشه‌لر پيدا ، پيوراماء پرصله ايله معاينه ايلهرك عمومى آقنديسنك شرقه دوغرى اولديغى ، اكلاشيليوردى درهنك هركدميكى بره كلنجه سرعت حاصل اولمديغه مجرانك كنيشله‌مديكنه باقيلرسه دها اوزاقده بولنمسى لازم كليور . اويله‌دن بر پچق ساعت صكره درهنك دوغريجه شماله دونديكنى بالاكل كدل تأمله كوردى ، اكر ماشه دره

(۷ انجى نومروده باقى) (۰)

ساحلى تعاقب ايدرك ايلريلديكه اولوارسه ، بترك مصوددن زياده اوزاقلشمجاغى جهتله بيوردى بوراسنى اولوارلر ، بوك ايجون درهدن آيريلدوب ، جرقه تان و كوركى اقاجارلدن متشكل صيق بر اورمانه كيردبلر شرق طرفنه دوغرى ايلريلدكه قرار ويردبلر ، بولى كوچ و زحمتلى اولدى بويلرينى آشان اوزون اوزاق آرەسنده بيراقدى غالب ايلمك اوزره اكثريا بريه‌نه قجمغه مجبور قالديلرسه‌دى .

اقشامه قدر ايلريلديكى حالده حالا دكزلك وار ، اندن دلالت ايلديجك علامت كورلمديكندن بريان قورقه‌يه باشلامشدى ، مجبا نره يه‌دن اونلدن اطرافى سايه ايلديكى زمان خطاسى ايتمش ؟

بريان اوراسنى دوشونمك متصل مجبور قالدى كه :

— خير ! خير ! بن آلدانمدم ! كوردم ... دكزى كوردم !

ساعت يدى اولدى ، هنوز اورمانك جيقاميامشدى ، كيجه‌نك قبالكلى زلمه‌لشمش اولديغندن پيادە دوام دخى قابل اولميوردى .

بريان ايله دونغان شوراده توقفايه‌رق كيجه‌يى اقاجار دبنده كچيرمكه قرار ويردبلر .

چالبارلرده‌كى اندن بشر تر باغلى كبى آچلق دويولمز ، قالين قابوه بورغانلر دخى سوڭدن محافظه ايلر ، ڤاڤ قورو دالدرمق آنجق يانمقده دخى بر مانع اولامز ، آش پاشمق يسرانمق ميدانه مجرد اولديغى حالده اولارى قچ شه پارار اسه‌ده بالكز اطرافده يرلى اهالى بولنديغى تقدير ده بوده اولميه‌مزى بيلير فكرى خاطرلريه كلميوردى .

دونغان ديدى‌كه :

— آنتى پاقيه‌لم ، كنديمزى كوسترماملرى دها ايسدر ، هر كى دونغانك سوزينى قبول ايدى ، بالكز طعام حاضرلمايه مشغول اولديلر ، چوق يول پوردوكلرندن كدل اشتها ايله قارنلرينى دوروردقدن سكره اويقويه يانمق اوزره ايدبلرك سروسى ايلريده صيق چالمز ارزه‌سنده بولمكلكى اوزره ، دالغى بره ايتمش بر اغاج

کونتروی ، بالارك دردی‌ده او اطاجك دالاری آلتنده قورو بیراقلر اوزرلنده کوزلجه قاپلهلره صارلدقدن سکره ویقوه جالدیلر .

بر پاشده اولاکلر ایچون اویقو اصلا آکسك اولمز ، یوکك ایچون یزم بالارده مکدن بر اویقو چیقیلر ، هوپلمان بیله وظیفه‌سی یکیجیلك اولدیغی حالده افندیلریله یاقه‌یی اویودی .

کیجه یالکز بر قاچ کره کویك اوردی ، غالبا پش حیوانلر اورمالده دولاشیور ، لکن بالارك یانه‌یی بره قدر کلمدیلر

اویقودن اویاندیغی زمان ساعت بدی وار ایدی ، کیجه‌یی کیرو‌کلر محلی شمدی کونلك ضیاسی آیدلاتیور ایدی .

سرویس هر کسدن اول سازلقدن چیقدی ، دیکاری‌یه یاقی آتار آتمز :

دوپلمان : . . . پریان : . . . ویلفوکس . . . قوشکز کلکز ؟

دیه فجعرمه باشلادی .

پریان — له وار ؟

ویلفوکس — نه وار جانم : شو یزم سرویس‌ده حائما فیقرر انسانی قورقودر .

سرویس — اویله ! بر کره کلکزده ترمده یاندیغمزی کورکز !

حقیقتة بالارك یانه‌یی بر چالی قورولمی دکل امریکا اهالی وحشیلرینك آزویا تسمیه ایدکلری بر نوع قوپه ایمش ، قوپه‌نك یکی یاپلمامش اولغین دیوارلریله اوستنك پرلدیغی اوزره اولدیغندن اکلاشیلیوردی ، پولکله برابر ایچیروسنی اورتن اغاچ دالاری سایه‌سنده قوپه‌نك چالیدن یاپلمش دیوارلریله تویه‌سی دوره پیلیوردی

دوپلمان اطرافه باقنه‌رق :

— دیمك یورالرده پرلی اهالی وار ؟

پریان — یاوار یاخود وار ایمش ! زیرا شو قوپه کندی کندیله یاپیلهمز !

ویلفوکس — او خالده دوشه‌دکی کیچیلکده وارلغی کلاشلدی دیمکدر .

سرویس — بن‌ده دیرم که مادامکه پرلی اهالی وار ایمش ، مطلقا بسوکر ایمی آدملر ایمشلر ، زیرا بزم ایچون شو قوپه‌یی یاپمشلر .

فقط حقیقت حال اوایلوسه ، بحر محیط کبیرك شو مواقی اراضیسنده یولنان پرلی اهالینك سرویسك دیدیکی کبی اویله ایمی آدملر اولمدیغی آکلاشیلیر .

شمدی معلوم اولان نقطه پرلی اهالینك یك چوق و یا جزؤی زمان اول بالارك بولندقلری یره کلمش اولمریدر ، اکر قره آمریقایه بیتیشك ایسه پرلی اهالی هندیلر دیمکدر ، اکر قره اوقیانوسه قطعه‌سی متصلا . شمدی بحر احاطه‌ده بولنیورسه پرلی اهالیسی قطعهٔ مذکوره آطلارنده یولنان یاپامامرلدن اولدیغی دیمکدر . شو سوك احتمال بیوکجه بر تهلکه میدانه کتیردیکی جهتله آطه‌سی قطعه‌سی ؟ مسئله‌سنك هر حالده حل ایدلمسی لازم اولدیغی آشکار اولیور ایدی .

یوله چیقدیغی اوزره ایکن دوپلمان ، یك چوق زمانلردنبری پراقلمش اولدیغی شکلندن آکلاشیلان قوپه‌یی بر سایه ایچنده بولدی .

بلکه قوپه‌ده آلات ادوات و او اشیاسنه متعلق شی بولنورده انك سایه‌سنده قوپه‌نك کیمسه طرفندن یاپلدیغنی تعین ایلیه بیلیرز .

قوپه‌نك زمینی اورتن قورو یپراقلر کمال دقتله اراندی ، سرویس بر توشه‌ده انجق بر دستی قیریغی بوله بیلدی ، بوده قوپه‌نك انسان الیله یاپلمش اولدیغنی تکرار اثباتدن بشقه بر شیء یارامز .

بر سبیله یوله چقدی قرار ویرمدن ساعت یدی چقده بالارك ترکه یوصله (کاباسی) اولدیغی دوقریجه ثرقه متوجه اولدیلر ، زمین یواش یواش چزؤی بر یوقوشی حاصل ایلیوردی ، کمال مشکلاتله و آکر صورتده یورویورلر ، قورو اوتلر چالیلر ایچنده یول آچمق مشکل اولیوردی ، حتی بر قاچ دفعه‌سنده بالطه ایله یول آچمه مجبور قالدیلر .

ساعت اوتدن بر آز اول بالارك اوکنه قوندی و اوزرلنك ایله اووتولی کیشیجه بر دوزلك چایر چقدی یارم میل قدر ایلری‌ده شرق جهتنده چایرك اولدیغی

دکز حاله اری سرایوردی دکز دها ایاری ده اوزاقلره قدر دوام ایتمکده در ...

دونیفان سکوت ایلیور . ارقداشلرك اعلاماتی اولدیغنی تمایله مجبور قالدیغی جهتله زیاده کیفی قیریلیوردی .

پریان ایسه الده دوربین اطرافی تدقیق ایلمه مشغول ایدی .

شمال طرفده ، کوتلك طیاسیله زیاده یاولایان دکز جزؤی سول طرفه دونیور .

جنوبده دخی عین منظره وار . یالکز ساحلك تشکیل ایتدیکی کوشه دها زیاده ایدی .

آرتق شبهه یه محل یوق ! فورتنه‌لك شهرینی آلدیغی قره آطه ایمش ! خارجدن معاونت کلمه‌دیکی حالده خلاص اولدیغی کمك لازم کلیور .

دکزك اورته‌لرنده قره کورونمیور . کویا بو آطه بحر محیط کبیر اورتاسنده یالکز و غائب بر حالده بولنیور .

پریان ، دونیفان ، سرویس ، وبلتوکس ساحله قدر اوزاندیغی محل نجرب ، دکز کناره یولنان اغاجلردن بعضیلرینی اوطورمق اوزره ایاریلمیور . مقصدلری بر پارچه قارن طویوروب تکراراورمان یولنی طوتمق و کری دونمك ایدی .

بیر آز مجله ایله‌جك اولورسه‌ك کیجه اولمه‌دن مسلوغیه واره بیلوروز دیه‌یوردلردی .

بالاخره مکدر اولدقلرندن بعضی برکن آنجق بر قاچ کلمه سوز سویلدیلر .

دونیفان تدنکی ایله چانطه‌سنی اوسوزیه آلوب :

کیدیلم !

دیدی .

دردی‌ده دکزه محزونانه بیر دها باقدقدن سکره یورومکه باشایجقلر ایدی‌که بر ارقه قارن اورته‌رك دکز کناریه فوشدی .

سرویس نجلردی‌که :

ـ قان ! یوزایه کل قان !

فقط کریك ایصلاق قهقهه‌لرق قوقایه‌رق ایاریلیوردی . جمله یه‌ده بیر سو ایچه آلیلوب کمال حرارتله ایچمکه باشلادی .

دونیفان :

ـ کویك سو ایچیور !

دیه تجلردی .

دونیفان فرشه‌رق سو کناریه کادی ، قانك ایچمکه اولدیغی سودن اغزینه کوتوردی .

سو طاتلی ایمش !

دیمك اوزاقلره قدر کورینان سو دکل کول ایمش ها !

سکز نجی باب

قضازه‌لرك خلاصی و سلامتاری مستلزمی یله حال اولمه‌دی دیه‌کدر . دکز ظن اولنان ماوی خطك کول اولدیغنه آرتق شبهه جائز اولمه‌مز .

لکن قابل اولمه‌مزمی که بو کول بر آطه ایچره سلمه کائن بولنسون ؟ یواه دوام اولمه‌رق کیدیلمه‌جك ایسه هیچ دیکر طرفده دکزه راست کلمك احتمالی داخلنده دکلمیدر ؟

بونکله برابر حکمول دخی بوکیجه کورمیور ، زیرا کولك اوچ جهتده نهایتسز کورلیور . کولك ایلریسی کولك ایله بیتیشك کورینور . کولك بوکولکی ایسه قره‌لك آطه اولدیغی موجوده قطه‌لردن بیتیشك بولندیغنه دلالت ایلر .

پریان دیدی‌که :

ـ دیمك پاراخودار آمریقا قطعه‌سنه دوشدی .

دونیفان ـ اویله ظن ایلمم . ! کلاشیلان خطا ایتمامم !

ـ هر حالده بزده شرق جهتنده بر ماوی خط کورمشم ، اوده سو ایمش .

ـ اویله اما دکز دکل ایمش !

بو جواب دونیفانده محظوظیت قلبیه‌دن زیاده عظمت نفسه دلالت ایلیه بیلر .

پریان ایسه بر دها جواب ورمیوب بیهوده یره منازعه جیقارمقده فائده کورمدی ، ذاتاً کورمکده اولدیغی اولمسی منافع عمومیه نقطهٔ نظرندن دها اوریشلیدر . اکر جوجق اداندیغی سر قطعه‌ده یولبولرسه آطه‌ده

اولدیغی کبی مجموعی قالمش صابیله‌مزلر . بونکله برابر شرق طرفنه دوغری بر ساحه چیقق ایچون مناسب موصی بکله‌مك لازمدر .

اشکاره‌در که اوزونجه بر پواچیانه چیقلدیغی زمان کمینك اولدیغی یردن شو کوله کلنجیه قدر ، امتداد ایدن بر قاچ میل اوزرنده راست گلن مشکلاتك بك چوقنه دوچار اولورلر . خصوصاً آپریل آیی کلیور . آپریل منطقهٔ جنوبیك قیش آیلرندن صایلیر . منطقهٔ جنوبیده ایسه قیش ، منطقهٔ شمالی‌ده بو عرضده بولنان یرلره نسبته زیاده شدتلی‌در . بونك ایچون یاز گلمه‌دن آوزو اولنان سیاحتهٔ چیقمق ، دیگر بابلریمزده دخی سویله‌دیکمز اوزره اولمه‌مز .

بونکله برابر دائماً دکز روزگارینه ، دکز طالغه‌لرینه قارشی بولنان غرب ساحلی اوستنده کمی ایچنده وقت کچیرمك دخی چوق مدت قابل اولمه‌مز . آپریل کچه‌مدن کی‌بی ترك ایتملیدر . ترك ایتك ایچون مقاره کبی بر اقامتکاهه احتیاج بولندیغی و بویله بر اقامتکاهك غرب طرفنده بریان ایله سیروس طرفندن بوکه‌لدیغی کبی بلکه کول جوارنده‌ بولنمق قابل اولور هپه شو . رادہ آراشدرمه یاپلمق لازم کلیر .

بیلك کولك ساحللرینی اییجه اراشدیرملی . بو تحریات کری دونمکی بر قاچ کون کچیکیرر . طریمی سیروس شمید تورتویه دوچار اولون . فقط بریان ایله دونیغان اطرافی آرشدیرمه یاپلمامقده ترده ایلمه‌یلر . یانلرنده بو یان پیمانك دها قرق سکز ساعه کفایت ایدیجك در . جاهه‌در . حواده دخی دکمکه دلالت ایدیجك علامت کورلمه‌یکندن جنوب طرفنه دوغری کول ساحلنده ایلریلمکه قرار ویرمه‌یلر .

بونلرینی دها ایلریلره قدر آراشدرمه یاپاری مجبور ایدن بر سبب دها وار ایدی .

شبهه یوقکه قرمنك شو جهتنده برلی اهالی ساکن ایمش . یاخود انلر آره صره بوراسنی زیارت ایدیورلر . دومه یاپیلان کچیده ، قوله یوکا یرلر اطه‌لرنده ، قیشی کچیرمکه یاشلامه‌دن شو ملاحظاتی اهمیتلی آلوب بر کره صحیحدن یقینده برلی اهالی ولومه‌در یوقه‌در دیه آرادی ایجاب ایلر . بلکه دها یقینه ملاشلر یولر . برلی اهالی بولندیغی حالده قابل اولمه‌مزمی که شو موقعه بر تهلیه اوغرادیغی آدم دوشنش اولسون . بر خیلی مدت اقامتدن سکره خلاصه موفق اولمش بولنسون . ایشته محتمل کوریلان شو جهاتی حل ایچون کول کناریی آراشدرمقده دوام مصلحته موافق کورلیوردی .

بونکله برابر هیچبر شکاله طوغری کیتمکی لازم کلیر . یوقسه جنوبه‌می دیه بر مدت دوشونه‌لیدر . برنجی یول مساعدیه یقینجه اولدیغندن ایچون بو یولی دها مناسب کوره‌یلر . کولك شمال طرفنه یقله وقت چیقار لازم اولانی اولرز هیچبر .

ایشته شو وجهله قرار ویردکدن سکره ساعت سکز بچقده بالارك درمه‌ده کول کناریی احاطه ایدن قوم تپه‌لرینه دوغری یول بولمق یورومکه باشلامادی قوم تپه‌لریك شرق جهتی آغاچلق ایله قپانمشیدی .

فان اوکه کیدیور ، متصل سوریلرله کلمك قوشلری قورقوه‌دوب اوچوریور ، حیوانلر حرکویك یاقلاشمه‌مسندن اوچوب یان طرفنه یولنان قوندہ چالیلری آوسته صاقلاییوردی .

چالیلر یانندہ ، یان مرسینی توغدن قرمزی و یاس بر نبات وار ایدی که بسوتمك هلاج ، قامنده استعمالی بك فائده‌لیدر .

قوشلری کورن دونیغان دائما سلاحه دوانمق آوزوسندن یوش قالمیوردی اما ، وارلندہ شبهه ایدیلان برلی اهالی یقینده بولندیغی حالده تفنك سسیله اولدقلری یره هجوم ایتملرندن قورقدقری آرزوسنی باصدیرمه‌مجبور قالوردی .

کول کناریی کاه کیچی قوملق ساحل اوستنده ، کاه قوم تپه‌لرنده یوریه‌رك بالار مشکلاتسز اون میل قدر یر مسافه یورومکه موفق اولدیلر .

(ایلرووسی وار)

1907. 30/III, №9. Ашхаб-Невван
I-18

خوش و ادبیاتدن، علم صحت، تربیه و ادارهٔ بیته‌دن بحث ایدن رسملی هفته‌لق ترکی مجموعه‌در.

صفر الخیر ۲۸ ۱۳۲۵	ایکنجی سنه	نومرو ۹ №. 9	HEDCEH MIPb- Баткаръ	مارت ۳۰ ۱۹۰۷

اداره‌یه مکتوب

مدیرهٔ محترمه فخت حجاب شفیقه خانم حضرتلری.

بر نسأ طائفه‌سنی تمام غفلت و جهالت قاپلایوب آلدیغی بسر زمانده الحمدلله عالم نسوان طلوع ایدوب یکی بر حیات باغتلادی. مخادتلو باباکز ایله آغر زمان نظره متیر ترجمان خزمتینك لذتنه شروع قیلوب غفلت اویقوسی ایله اویقولامش ملتی اویاندیروب اطراف عالمه نور صاچمش ایندی سیی و صیغاره تعلیمی زیاده قائده‌لی اصول جدید طریق ایله یتکلشدیروب ملتك توزی آچلمامیه و قلبی اوولانمه‌یه بیوك سبب اولمش ایدی. حرمتلو باباکز حضرتلری کبی ایندی سز مکرمه و منظمه خانم حضرتلری سلیقه‌لره زیاده شفقت نظری ایله نظر قیلوب سرفت تحصیلی قیلدرمق لیی ایله آغر خدمتلری بوینکزه آلوب نسوان طائفه سنه مخصوص خزمه نشر ایتمکلکزه زیاده مسئولیت ایله تفکر ایتمکدیز.

همده عالم نسوانی وجوده کتروب بختیار بر خیالی ملت آتاسی قاملی آلدیغی شرفله قالمه اولدیکز جناب باری. ویرن دوامنده ثابت اولوب بر قرار اولمقلری رجا ایدیورز

خاتمون خانم نسوان بقاسون ملت!

خادمه‌لرکز ـ کاتبه‌سی خمشره‌کز:

اوفا اوزدمی ابراهیم بیران قریه‌سنده

زلیخه بنت علیمان اوغلی بایوا

سنه ـ ۱۹۰۶ دکابر ۲۹

طوغودورکن تمیزلك:

(معدی)

ایدی. بو علاجلرك قولایلدیریله او محل. اوشی آریه‌لیه‌بیلیرسه‌ده بو تمیزلك قولایلقله کیدمه‌جکندن آریه‌لمق ایسته‌لین بسرلا مـ زمان باك و آبسریچه یولدیرلسه حمت و دقت ایجابلیلیدر. بونك ایچون‌ده فنجه تمیز و پاك اولان شیدن و یردن بولاشیق و یولاشدیریجی اولان شیلری اوزاقلاشدیرملیدر. طوغوشك تأثیریله ویا باشقه بر سبیله رحم و فرجت آکتارنده حاصل اولان اوه‌لری پاك و تمیز یولدیرمق ایچون ایدر و خیلی یاموغی قولاللدیدرك حرارتی هوده اوچوشتوب طورمقله اولان بخروبارك کیرسنه‌لر اکلو اولسون. خزه‌لك طبعی ده. لکن قونولان بر یوماق یاموق ایی قونلش ایسه. آیجزی یه هیچ بر مقروب سوقماز و عادة غیبه و تیفه‌سی کودور.

اوخه‌یه‌جك هانگه هر شیئی تمیز و پاك بولندیرملی یاخود آرتیریلمدر : ۱ ـ اوخه‌جك بولندیغی یری . ۲ ـ یاتجی قادینی . ایه ویا حکیمی . ۳ ـ دولایلیسیله آیلکلری تمیز بولندیرملیدر .

اوخه‌یی . حتی حاله‌یی ممکن اولدیغی قدر تمیز تمك . سویلیه سویی ایله سیلدیرمك . سو آلمه‌جق موصانی . سماوه‌ری آیدستخانه‌نك طیشنده . یسلکلرنی . بولاشیقلرنی اوزاق بر یرده بولندیرمق کرکدر .

ایه‌نك . طوغورتدقدن صوکره اوخه‌یی یاقوب کیتمه‌ه راضی اولمامایدر . شوکا آنجق زده چوق دقه ایدر ایشی بیتیرمکدن یعنی قادینی طوغورتدقدن صوکره هیچ طورمقسزین ساروشوب کیدیور و اوخه‌یی بر طاقم یالان و « صاقلمجی » ییلمز دایه‌لرك الرینه براقیور . حال بوکه بو بیلمزلرك . حتی معنی احتیار ایه طاملاقلریك الرندن تمیزلکدن باشقه هر شی کله بیلیر . آرتق بو کبی یوقاقردن . بیلکیسز . اولومجیل مرداریه‌لردن قورتولمه‌نك زمانی کلمشدر .

ایه‌نك الیه و اتوابی ایچون کرکی اولان شکری اوخه‌لق حسنه‌لریك قاصل یاپیلدیغنی سیر کی آکلاتمه‌دن . یوراده شو قدر دیه‌جکز که ایه‌نك الیه‌سی . اوسنی یاشی تمیز اولملیدر : یانی « یو سیزلکی الکز ایه دکل . عائله‌لرده بیلوب دوشونیلمه‌لیدر .

ایه‌نك الی زیاده الریی تمیز بولندیرملی و ایه بر یوله تماسك ایدرسه عائله اوکا تمیزلکه دقت ایتمسی رجا و اخطار ایتملیدر : ایه الریی . یاقه‌لریی . خصوصیله طیرناقلریی ایچه صابونلایوب فوجه‌لامالی . صوکره آزیجی بر صوبه باتیرمق غایت تمیز بر حاله کتیرملیدر . طرناغك آلت و کناری مقروب پیوسی اولدقدن صکره قیصه و پیوارلاق تیلملی . آلت کناریی‌ده بر دمیر هلال ایله ایچه سقلانملیدر .

بعض اولرده ایچ یاغدن یاپیلمش « ایچه مقره » طولمش صایولمق یاشقه بر شی یوقمشدن طوغوشده ال پیقانیلمق و قولاقلیغی دوه آیرچه تمیز وایی چیقمق صایون حاضرلامایدر .

ایه‌لر چوق دقه ازومیلی ویا ازومسز اولدیغی طوغورلان قادینی آنسافیدن و قدرت آکلادقدن صکره ایشکلادقدن الریك تمیز بولندیرلسی عائله و طوغورلمك صاغلغی . سلامتی اقتضاسندندر . او حالده بر ایه‌نك الریی نه یولده تمیزلسنی‌ده هر کس بیلملی و ایه‌لرك یو یولده تمیزلمه‌لریی کوز اوکنده یاشدیرملیدر .

هر ایه هر هانکی بر قادینی آغافیدن صکره ایتمزدن اول الریی شو یولده یقامایدیر . یقامامزمه هم جزایه لایق اولور . هم ده طوغورلدیغی خسته‌یی پك بیوك فورتو . تهلکه ایچنه سوقار .

(ایلروسی وار)

عالم نسوان . مجموعه‌سنه

« نشرلی »

آیلیك نصدر شو غفلت یاجیلار !
آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار !
کوشکلك همتله غیرت یاجیلار
آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار
طالغی طالغی اویقویه چوق اویسایلك
کندیکزی وحشیلقدن قورتایلك
سرفتدن علمدن هیچ طویمایلك
آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار
علم‌سیزلکدن چکلر چکمشز
وحشیلکدن چوق بلالر چکمشز
دانما آه نوالر چکمشز
آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار
علم واجبدر ضریمه‌ك تا .
اطلب العلم ولو کان الی الصین . . . . .
اطلب العلم من المهد لحدا !
آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار
وار کلام‌الله‌ده قاچ آیه‌لر
یوکلره حامل اولوب خسایه‌لر
جهد ایدك ! حله ویرك پیرایه‌لر

آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار
آریك علمی ! خر وار علمده .
دورلو هورلو یك ثمر وار علمده
اوقوگز علمی ! ضرر وار علمده
آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار
جهد ایدك کیتسون چوجقلار مکتبه
مشغول اولسونلار که، علم ادبه
(راضی) بازیر شرقیلر شو سببه
آیلیك قوت اولدی فرصت یاجیلار
(علی راضی کنجه لی)

﴿ قادینلر عالمندن ﴾

قاسیموف شهرنده فاطمه خانم شاه قولووا ، سعیده خانم و سائر بعض خانملرك اجتهادیله قادینلره مخصوص اولمق اوزره بر قرائتخانه آچلمشدر . هر پنجشنبه کونی خانملر و جمعه کونی قز خانملر جمیعاً آلاقرانلق اقدام ساعت ٦ ساعت ٩ قدر کتابلر ، غزتهلر هر نوعلی ادبی و فنی رسالهلر اوقومقده‌درلر .

سعیده خانمك و پنجه خانملرك هانکیسی ایله آچلر ایچون کیملر ، کولمکلر حاضرلانه‌در . صاقز چاپاق عمر کیرن و غیبت سویلب یورن خانملرغه عبرت اولسون !

« وقت » غزته‌سندن

—◆—

بر قادین وقت ادارمسنه ، بردیکی خبره کوره ۱۸ نجی مارتده اورنبورغ معلملرندن بحارا تبعه‌سی علیم بای افندی محمدوفنك یورتنده استاذ پیکه‌لر و پاشقه خاتونلر مجلسی اولمش . قادینلر جمیعاً بتدکن صو- کره آمانوف مصطفی افندی اعلیمی معلمه فاطمه خانم مجلسدن رخصت آلوب ، آچلرغه یاردم ایتمك حقنده بك کوزل بر نطق سویلیوب قادینلرین قولارندن کلمکان قدر آچلرغه یاردم ایتمك و اوزلرینك شو مجلسده شو قدر یخشی و فیضلی کیملر کیوب نیچه تورلی لذتلی آثار آثاده‌لریی و محالوکه بر چوق بشهلر و فقیرلر نك آچلقدن و صوغوقدن هاجز قالوب آورده‌لریی ، قا- دینلر آچلقدن اوزلرینك ساچلریی کسوب صاتمه ، آنا آثار دخی اوزلرینك مزیز بالالریی صاتمه قدر مجبور اولدقلریی بك تأثرلی صورتده سویلمشدر . هم کاغد و قلم چکاروب اعانه بیرنلرك حسین افندی حسینوف اعلیمی یازمش قادینلر یو انشی مصوبلنه قبول ایدوب مجلسده ۷۰ رو- بلدن زیاده اعانه یازلقلن هم بش آیحطایلر و بای قا- دینلری اوز آلدنده دخی بر مجلس یاساییه اعانه طوپلامیه قرار بیرکلر ، بونه بر خبرلی انشی فاطمه خانمنك با- شلامیده ، و باشقه خانملرلك همتلریه زیاده‌سیله تشکر اولنور . (بارکالله !)

—◆—

بو کونلرده فنلاندیانك بلد مجلسه (سه‌یمکه) سایلاری اولمش . و ۱۵ قادین دخی سایلانمش . بونلرك بر نیچه‌سی معلمه‌لر ، بریسی کویلی قادین و مکزیمه انتراکیون عاملی قزلسته منسوب قادینلرمش .

آروپاده فابریقه‌لرده چالیشان ایکنجی قادینلرك پالا .

لرینی آمارلی ایشده پرتدیکی وقت حفظ و صیانت ایتمك اوزره‌پایامش بر خانه‌نك اوطه‌سنده بولنان بالالرك وسمیر ، و بو بالالرك سربست سربست پروارلانوب ، یوقی صورتده قوندقلاندقلریی کورمزو .

اخلامه بسم پاشا

سیچك لسمه مرشدن بالاری صاقلامق ایچون حکیملر طرفندن بالا آنیلامه‌سنك وسیدر .

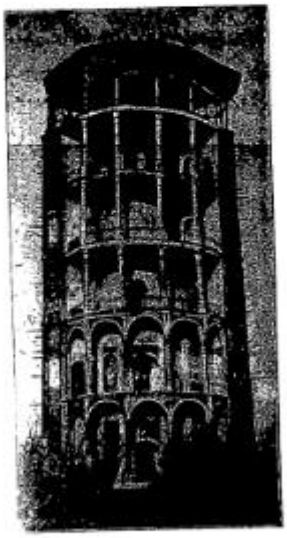

﴿ ایرالده بر کوشك ﴾

توقماقدن

فطانتلو خفقه خانم ! محموعه‌کزنك بر جیشه درج التفاتکزی رجا ایدرز .

سحره بیورنك ۱۵ سجی قرنتینه مطیعه فرحه خانم نك حضورلرنده ۱۵ دن زیاده قز شاگردلر امتحان قبلدیلر درسلری کلامشریف مع التجوید تاریخ علم حساب و معمات دینیه درسلرندن کورسکده چیقدقلری ۷۰ دن زیاده ایدی . نمره ر قایوسی پك متون یولوب قز چوجقلره مکافاتاً قلم کاغد دفتر پیشکش پدرلری بالاری دخی پك متون قیلدیلر .

پاشاسوی خانملر سخی‌لقلو قلوبیله قز شاگردلرك التفات قیلدیقلری حیا آلارق هم شاد اولمشلردر .

هم معلمه خانملرك بذول همتلری ملت اعلمشنه ۱۵ سنه‌دن بری دوام ایتدکلرندن پاشاسوی سعادتله یاشاسون .

(بنت زهره شاکرلوف)

چکرتکه

(حکایه)

استانبولدن ماشینا کوچوب آلمن کلنجه یه یاقلاشدی . قاصوقتور دخی ماشینانك و فوقارنك پرینك یاصاقلرینه باصوب ایچرویه کیرمکه واقوه . فقط قاپوری یکیچکه آچیلمدی . آچ دیین بر سس قولاغنه کلدی . آلچوب یاقلاشه بر قزی واقوك یاصاقلرنه بیتیشك ایدیشی و بیتالمدیشی کورمدی . بیتالمدیشی سسیدن ایسه قز آچ . آچ دیه قورقدیغنی فیقرا ایدی . قصوقتور قزك الندن توتوب قوش کبی کوترمکله واقوه قوبوب کندی دخی واقوه کیردی . قز قاصوقتوره یکارجه تشکرلر ایدوب واقوك ایچروسنده پرلشمیه یاشلاری . کندی دخی آغلرنی بایاپوب سویلمکه ایدی . قصوقتور ده : «تشکرلر اولسنکه سز راحت کلدیکز . سز اولمیه‌کز بولدن قالاجق ایدم . بن امیدی قیب ایتمدم امداد اولدیکز » .

بو سوزلری سویلیه‌رك قز کوله کوله پاشانك صاچلرینی توزیمکه ایدی . اوف . ارمه یورغم یا دیو قیوب کیتمیشی واقوك فرصتلرنه آلوب الندن قولچاقلرینی چالمیه و نازك آلی دولر یا ماقارنه اولان آلتون پوزکلرینی بر آز تماشالمیه . اطرافه دخی یاقلوب هر کس بر چیشیولیق کچن جیوکره قلیوبه قالیدی . بو قزیك بابلق آلتون کبی ساریق صاچلی کوزکلی دولر بر قیزچلی ایدی .

واقعه‌نی پولیسلرك جیلاسی . بسو قبیلدن کوزارمنی آلا بیلیرسه یاخشی ایدیلر . اركلو ایسه بتون بتولك بر قزه حقی اولمدیغی کبی ایدیلر .

بر جنایتی صوکره ایچروب قونسولتور دخی کیردی قز یولك خوشنه‌ده یك کلدیکی ایچون قزم بن یاروب بیلیرسن (۵) کوریورکه سز یالکز کیدیورسکز . سزه بر شی لازم اولورسه بکا سویله‌کز دیدی . قز ایسه : البت البت ممکن اولسه بکا کوندیلی بر کتاب بولوب کتور سه‌یدکز ویلغونه آشفته‌یمدن غیرته آلمش بیله اونوتدم دیدی . قونسولتور فی الحال کتابی بولدیغه غالب اولوب کیتدی .

بیرسه‌کز بنم چیودانمده جدید کتابلر وار . کوردیکه صایلاب آلیکز ، دیین بر سسه قز باشنی چویروب باقدقده سیاه بیقلی ، ابو کیومشلی بر جوانی کوردی . قز یوکا باقدقده قالقمش چقدوب سلام ویردی

(ایلروسی وار)

چوجقلرك سیاحت غریبه‌سی

(یازنه یه کان عجائب و غرائبلرك واقعه‌لر)

(الروسی) (۵)

بولده یرلی اهالینك وارلغنه دلالت ایدیجك علامتلر مشاهده اولمدی . آغاجلر اوسمدن انسان وارلغنی آکلاه‌میق دومان دخی کورلیوردی . کذالك ، نهایتی کورلمیان بیوك کولك کنارنده دخی انسان ایزنه یکزر بر شیئه راست کلمیوردی ، بالکز ساحل غربینك جنوبه دوغری ، دومرك او طرفده دیکر ساحل ایله برلشدیك اوزره دوام ایتدیکنك فرقنه واریلیوردی . کولك اوستی‌ده تماماً یوش ایدی . کورنورده نه بر یلکن وار ، نه قایق . قرمنك وقتیله مسکون اولدیغی ظاهر بولندیغی کبی شمدی‌ده کیمسه‌لر اولمدیغنه قناعت ایتمك لازم کلیوردی .

(۸ نجی نسخه‌ده باق) (۵)

(آمریقا ، اکلترمده قز خاطره سی دیرلر .) (۵)

بیانی حیوانات و جنوالرده کلمجه یوقاریده وارت کلدیکی اوزره وقتیله قز بر مدت سکره آغاجلر آره سنده بر قاچ بیوك قوش کورمیلر . فقط کتیلرینه باقلاشمق قابل اولمدی . سیرویس قیزی‌ده که :

— وای دوه قوشی !

دوینلر — لوت ، اوقاق دوه قوشلری .

یرلیلر — یوکز دوه قوشی یزده بر قطعه ایمش .

— آی حالا یوندن شیمدی ایلیورسك ؟

— امریقا قطعه‌سنده‌یز هیچکدر ، زیرا دوه قو . شلرینه اورلمه کثرتله راست کلیور . ایشته بلم دیمك ایسته‌دیکم یوندن عبارت ایدی .

ساعت یدی‌یه دوغری استراحت پاییلر . کیجه‌یی کیجه‌دکن سکره ایرتسی کونی سلوفی کورفزینه کیتمك قرار ویرمشلردر . « اقسا یزم قضاوه‌لر پاراخودك دوشدیکی مذکور کورفزه سلوفی نامی ویرمشلردی .

فاتاً بسو اقشام جنوب طرفنه دوغری دها زیاده ایلریلمك قابل اولمیه‌جقدی ، زیرا اوطاقلری محلده کوك فشنه سولرینی کوتورن بر بوکجه دره وار ایدی که ایرتسی صباح مذکور دوه‌یی یوزمك آشمق ایجاب ایدیوردی .

بوده قرانلقدن اطرافی کورمك ممکن اولمیوردی . ۵ الحق آرمسنده ، دومانك دیکر طرفنده بالاز ، یوکسکجه بر صورت کورنیورکه صاندیلر .

جه‌حقار قارلرینی دوبوردقدن سکره ، بر دفعه قوله موجود اولمدیغی ایچون اچقده اویقویه دالدیلر .

ساعتلرجه ، کولده هر شی سکوت اوزره ایدی .

بالاز بیوك قان الماجلرینك کوکلری آرامسنه کیرمك اوزره ۵ دن بسر اویقویه دالمشلرکه پیلدیرمدن بیله اویانمازی محال ایدی . کویك قان بیله ، اوزاقدن دوغری کلن بیانی حیوانات سسلرینه یقندن هکی ایدن چدل اولمه‌لریی ایشتمدی . ده‌ه قوشلرینك حال و حشتله و کثرتله یتاقلرندن شو براز امریقای جنوبنك ارسلانی قیلانی اولان پلنکلرك کیك حیوانلری اولدقلری کلمز .

تذکر اولدورکه کیجه راحت کچیدی . بربان صبا . حلبن ساعت یدی‌ده ارقداشلرینی اویاندیردیغی وقت جمله‌سی‌ده پورغانلرینه صارلمش حالا درین اویقوده بو . لمشلردی .

هپسی ایاغه قالقدی . سرویس آخرلده بر پکمات چیقاه‌مکه مشغول بولنورکن سائرلری اطراقی کوزدن کچیرمکه باشلادی .

ویلفوکس دیدیکه :

— دون کیجه درمیی کچمك استمدیکز ایی اولمش . زیرا تام یطاقلق ایچنه دوشه‌جك ایمشز !

دونیدان — یطاقمق اوستنده اوچان شو اوردك و یقاصه سوریلرینه باقکز ! قیشی بولالرده بر پرده کچیرمه‌جك اولورسه‌ق بر وقت آودن محروم قالمیز .

بربان — هان بر بوره یالم

بربان درمك صاغ ساحله دوغری ایلریله‌دی . آرقه جهته سیوری قیالی تپه ایله نهایتلنمش بیر صرت وار ایدی . صرتك ایکی جهتنه کلنجه ریسی دوغرییه کوچك دره آوندیرمه قدر کیدیور . دیکری کوله قارشی کیدیوردی . هپسیا شو صرت شمال غربی طرفنی اوتوراق اوزانوب کیدن و کیمك دوشدیکی ساحل اوستنده کورینه‌مدز ؟ بوراسی اطراق کوزلجه اراشدیرلمدقدن سکره کلاشیله بیلیر

درمیه کلنجه هر نقدر صاغ ساحلی یکرمی قدم کیشیکنده دوز دوام ایدرك اطرافده‌کی یوکسك تپه‌لرك اتکنه پنهیور ایدیسه‌ده صول ساحلی پك آچیق ایدی . هب اوزری چامور ، صو ، طاز ایله اورتولی اولدیغی کوز آله یلمکده قدر دوام ایدیوب کیدیور . درمنك آقندیسنك ترمیه دوغری کیدیکنی اکلامق کلنجه پسندیکی صرت اوستنه چیقوب باقمق یجاب ایلیور . بو ایسه بالاری صاوقینمك اولدیغی یردن اوزاقلاشدیرمق یول اولدیغی جهتله ربان بیر طرفه کیدوب‌ده بیهوده وقت غائب ایلمك استمیوردی .

اولا درمنك کولدن آیرلدیغی نقطه‌یی کورمك استدیکر که بوراسی ترق قدم کیشیلکنده ایدی . بو کیشیلکك مجرا ایلریلدکجه ، بر طاقم اباقلرله بیوه‌رك دها کیشیله‌جکیده طبیعیدر .

ویلفوکس بر تپه اوستنه چیقه‌رق دیدیکه :

باقکز شورایه :

ویاقوکمك کوردیکی شی ، اوقاق بر دره اوستنده کورپلان کچیده بکزر قارشی طرفه طوپلانمش اولان ر طاش یغنی ایدی .

بربان دیدیکه :

— آرتق شیهه قالمدی .

— آرتق شیهه قالمدی .

دونیدان دهشی طاشیرق کتارنده دورمقده اولان دیرکلری کوسترمکله :

— اوت آرتق هیچ شیهه قالمدی .

دیدی .

دونیدان کوستردیکی دیرکلرك بر کیمدن بقیه قالمش اولدیغنه شبهه یوق ایدی ، دیرکلر آراسنده اوزری یوسون یاغلانمش ، چوروممش بیر آغاچ دها بولدیلرکه دقتلی باقلدیغی کبی کیمنك پانتو اومورفه‌سی اولدیغی آکلاشلدی . خصوصاً دیرمك اوستنده یاصلانمش برده دمیر حلقه وار ایدی .

سرویس قیصقردیکه :

— وای بر حلقه وار ! بر حلقه !

بالارك هپسی شاشدی قالدیلر ، کویا کمی قوللا . نان آلمك کلمه‌سنه باقیور ایمشلر .

خیر ! . . . کیمسه‌لر کورمدی ، کیمنك دره کنارینه براقلدیغندن بحری پنك چوق سنه‌لر کچمش اولدیغی آشکار اولیور . کمی ایله شو موسم کلمش اولان آدم یا همجنسلرك اولدیغی پره کیمه‌رك خلاصه موفق اولمش یاخود شوراده بر پرده صفیلانه اولمشدر .

آرتق بالارك انسان اولدقلری آچیق صورتده اثبات ایدن شو علامتلر فارشیسنده حاصل ایلدکلری هیجان و حیرتی تعریف مشکلدر .

بو اثناده قان دهشی قریب صورتده دولاشمه یا . شلادی کیمنك حالی بالارك دقتنی جلب ایلدی . کیمنك فولاقلری دیکلیور ، قوبروغی شدتله صاللیور برونیله یری قوقلیور . یرلرده یووارلاقرق طوپرافی اشیوردی .

سروبی دیدی که

– باقکزدی فانه !

دولغان — مطلقا بر شی حس ایلدی .

فان دیدیکمز اوزره آثار هیجان کوستروکی بردنبر. دوردی . باشنی اوزاتمش . اباغنی قالدیرمش اولدیغی یر وضعیت آلمش ایدی . بده سرتك انکلده کولك کتا. وندہ یوشان بر سیق الفاظی محله دوغری شدتله آتلدی .

بالاارده آرقه‌سندن کتدیلر . کویکله برابر بر اسکی قاین اغاجنك اوکنده دوردیلر که آغاجك فیوغی اوستنه آشاغیده‌کی حرفلر ایله یازده تاریخ قازلمش بولنیوردی .

ف . ب

۱۸۰۷

بریان ایله ارقداشلری شو آغاجك قارشیسنده متحیرانه یك چوق زمان دوردیلر ایدی . بو صیرده کویك تکرار کیری دونوب بر کوشه‌دن دونه‌رك غائب اولدی .

بریان یالغزدی که :

– فان یوراید کلی فان !

کویك کلمدی اما اوردیکی ایتیدلدی .

بریان – ارقداشلر . دقتلی داورانالم . بر برمزدن آیرلمیالم . اطرافی کوزدن کچیرالم !

واقعا غایت احتیاطلی دورانمق لازمدی . بلکه‌ده بلکه‌ده پتیلرده بر سوری برلی اهالی واردی . ائر بولار امریکای جنوبی وحشیلرندن ایسه وجودلریله استمك دکلی انکرك مضرت و وحشیانه هجومارندن زیاده صاقانمق ایجاب ایلر .

تفنکلرك تشکلری قالدیرلدی . دیورلرلر حاضر اولدی . مدافعه وضعیتنی آلدیلر .

بویله‌جه بالاار ایلریلمکه باشلادی . کویکك دولاشدیغی کوشه‌یی دونه‌رك . درحال صرت ایله تکرار ایتدیکی مار کتاریني یوروملکه باشلادیلر یکرمی آدیم قدر یورومامشلر ایدیکه دولغان آیلەرك یردن بر شی آلدی .

دولغانك یردن آلدیغی شی . سایی تماماً چوزو. مش کتدیسی یاسلانمش قالمش بر قازمه ایدی . قازمه آمریقا و اوروپا مصنوعاتندن ایدی یوقسه اوپه وحشیلرك استعمال ایتدیکی قباشلاردن دکلدی . دیمك کی صاحبی قازمه‌یی‌ده قوللانمش . فقط بك چوق زمانلر کچدیکی ایچون بوراده متروك قالمش . چوروش کتمش .

سرتك انکلده زمانك اکلمش اولدیغنه دلالت ایدن نارلا شکلاری . قناولرده کورولیور .

بو اثناده یردیره آجی بیر حادثه دوچار اولدی . فان زاده هیجان و فورتونه دوشمش اولدیغی تکرار کو. رولدی . حیوان سچرایور . بالاارك اطرافنده دونیور . اثره باقیور . کویا آرقه‌سی صره کلمکز دیه دعوت ایلیوردی .

بریان ناقه یره حیوانی تسکین ایله اوغراشه‌رق :

– مطلقا خارقه‌لامه بر شی وار !

دیدی .

دولغان – کویکك آرقه‌سی صره کیدهلم !

اون آدیم ایلری‌ده فان . بر چوق اغاجلر و چا. لیرك طوپلانمش اولدیغی یرده طوقتادی‌که یونیرك دالی تمام یوقوشله بیتشوردی .

بریان عجبا اغاجلرك آرقه‌سنده بر حیوان ویا انسان جسدی وارمیدر که کویك اونك ایچون هیجان کوستریور دیه ایلریلهرك دالماری چندی . آرقه طرفنده دار بر دلیك کوردی .

2 ی چکلهرك :

– عجبا پوراد. بر مغارهمی وار ؟

دولغان – بلکه ! لکن مغاره‌ده نه وار دیرسکز ؟

– آکلارز .

بریان بالطبیعه دلیکی اورتن دالکری کیمسه یاشلادی فقط قولاق ویرلدیکی حالد. ایچریدن هیچ بر سس کلمیوردی .

سروبس . آچیلان دلیکدن ایچری کیرمك اوزره ایکی بریان دیدی‌که :

– بغالم فان نه بیاچی‌ده اوندن سکره یز کیروز .

کوچك مجبلی فنا فنا اورمکده دوام ایلیوردی که بوده طبیعی اتباعه جسارت ویرمز .

حالبوکه شو مقاومده حیوان ویا انسان کبی بر مخلوق کیزلنمش ایسه شمدیه قدر چرقدن چیقمسی لازم کلیردی .

هر حالده شبهه‌یی کیدرملی بریان اولا مقاومه ایچیرو . سسنده عدالتك صافی اولوب اولدیغنی اکلاسق اوزره ایچه یاقلمش بر قوحاق قورو اوت آتدی .

قورو اوت زمینه دوشمه‌یکی کبی هلوك یاندی . بوده هوانك صاف اولدیغنی اثبات ایلر .

و یلفوکس صوردی که :

ـ کیرمدمی ؟

دوپفان ـ اوت .

بریان ـ ایچریسنی اعلق کوره نجه قدر بکلدم .

بریان درهنك کنارنده بکلمش اولان چلم اغاجلرندن صاقزلی بر دال قوپاروب یاقدی . بعده اوقباشلرینك آرقه‌سی سیره مقاومیه کیردی .

مقاومنك قپوسی ش قدم یوکسکلکده و ایکی قدم کشیلکده ایدی . فقط قپویی کیرنجه یوکسکلك و کشیلك ایکی قات اولیور . زمین اینجه و پیاض بر قوم ایله اورتولمش بولنیور ایدی .

ویلفوکس ایچری کیردی کبی اقاجدن بر اسکمله یه چاویدی که اسکمله دطی اوزرنده بر قایق او اشیامی یوکلمان بر ماصه کتارنده دورییوردی . او اشیالری بر دسته . طبلق خدمتنی ایفا ایتمش بیوك استریده قوقاری یوزی یاصلاندمش سر پیچاق . بر قایق باقی قارمانمه و قالایجی بر اوطودن عبارت ایدی . بر دیوارك دیبنده . قالین تخته‌لردن یاپلمش قپاجه مخلاسش بسر صندوق بیولکلوردی که یوك ایچنده دطی وقتیله ایسه خدمتنی کوردمش بر پارچه‌لری وار ایدی .

هیچ شبهه یوقی که شو مقاومده وقتیله ساکن اولمشلر . لکن کیم ؟ و له وقت ؟ ساکن اولان آدم عجبا بر طرفده اولمش قالمشمی ؟

ایچری طرفده ، اوستنده‌کی یوك قاپلمسی و پور خالی پارچه پارچه اولمش بر یاتاق ، یاتاغك باقی اوچنده کی اسکمله اویشدیه یه بر تنکه کاسه ایله اطاجدن بر شامدان یولیور ، شامدانده قیتلدن یاقه طن موجود بولنیور ایدی .

بالاز اولا ، بلکه یاقده اولو جسدی واردر دیه اورکیلر .

بریان یواشجه یورغانی آچدی .

یاتاق بوش ایدی .

بسر قاچ دقیقه سکره بالازك دردیده اطرافی بر دها سماینه ایلدکدن سکره دیشاریده قالمش الآن اور . مکده یولمش اولان قاپك بانه جیلدیلر .

درهنك کنارنده یکرمی قدم قدر یوروه‌کدن سکره بر دفعه طوقتادیلر . قورقولی بر حس بالازی یولدقلر نقطه‌یه میخلامش ایدی .

اوراده اقاچ کوکلری تراشیده انسان وجودندن بقیه قالمش بر اسکلت کوریلیوردی !

دیمك مقاومده اقامت ایدن آدم ، یك چوق سنه‌لر اولجه کلوب شوراجغده وفات ایتمش ، مقاومه کندیله مزار ایدی بیله اولمامش !

طقوزنجی باب

چوجقلر درین بر سکوته دالمشلر ایدی .

عجبا شو اجلده هلاك اولمش اولان آدم کیمدی ؟ عجبا صوك دقیقه‌یه قدر مظلم معاونت ارامقدن محروم قالمش بر قضازده‌میدر ؟ هانکی ملتدندر ؟ شو موقعه کنچ ایکنمی کلمش ؟ اختیاری وفات ایتمش ؟ اضطراباتی نصل دفع موقی اولمش ؟ بسر قضایه اوغریه‌رق قریبه دوشمش ایسه کیسنده‌برابر اولانلر تماماً هلاکمی اولمشلر یوقسه هپ برابر قریبه جقوبده انلرك بر بروقاتی کوردکدن سکره کندیسی‌دمی حیاتنه خاتم ویرمش ؟ مقاومده موجود مختلف اشیا کیمنمی کلمش یوقسه سکره‌دنمی اعمال اوتمش ؟

ایشته سیزه بر چوق سؤالرك جوابلرنی بلکه ابدیاً ویرلیه‌جکدر .

(ایقوصی وار)